VICTORIA UNIVERSITY
3 1761 06310461 6

IN HONOREM

Johannis Wilson, LL.D.

ANNOS QUADRAGINTA

Literarum Latinarum et Græcarum

IN

Universitate Victoriæ Professoris,

Alumni donaverunt,

A.D. MDCCCLXXXVII.

SORANI
GYNAECIORUM

VETUS TRANSLATIO LATINA

NUNC PRIMUM EDITA

CUM ADDITIS GRAECI TEXTUS RELIQUIIS

A DIETZIO REPERTIS

ATQUE AD IPSUM CODICEM PARISIENSEM

NUNC RECOGNITIS

A

VALENTINO ROSE.

(CUM 2 TAB. LITH.)

LIPSIAE

IN AEDIBUS B. G. TEUBNERI.

MDCCCLXXXII.

LIPSIAE: TYPIS B. G. TEUBNERI.

Conradus Gesnerus Turicensis aliquot annis ante mortem qua praematura litteris ereptus est (13. Dec. 1565) paene quinquagenarius, cum Augustanae urbis bibliothecam perlustraret, manuscriptum repperit *Μοσχίωνος* cuiusdam librum *περὶ γυναικείων παθῶν* (nunc cod. Monac. 511 chart. s. XVI), quem ut ederet senatus permissu ablatum mox propria manu „reversus“ descripsit atque emendavit.[1]) in quo negotio adhibuit eiusdem auctoris codicem latinum (nunc Hafniensem = h), quem (post inventum graecum[2]) „inspiciendum“ miserat Michaelis Isingrini gener Thomas Guarinus Belga typographus Basileensis. eodem deinde „diversorum autorum“ libro latino usus est anno 1564[3]) ut „Harmoniam“ suam Gynaeciorum conficeret Casparus Wolfius Gesneri et discipulus et in munere academico successor, cui mox et ipsum graecum Moschionem cum aliis scriptis suis imperfectis (botanici inprimis operis apparatu celeberrimo) moriturus ille reliquit, parum quidem ad hunc laborem sufficienti, nisi quod Moschionem a Gesnero emendatum cum Gesneri adnotationibus, ad calcem corporis Gynaeciorum una cum veterum illorum auctorum harmonia (anni 1564) Wolfiana a Guarino Basileae a. 1566[4]) impressi, revera edidit, scriptorem non „Graecum recentem“, sed Latinum a Graeco quodam recente, ut ferebat aevum talium versionum ferax (cf. Hermes II, 146), verbotenus cum scribarum latinorum vitiis omnibus translatum, adeo insulse ut, licet Graecus[5]), vel graece exercitii causa balbutientis hominisque latini speciem gerat interpres saeculi XV. unde non immerito iam Gesnerus in notis exclamavit (p. 57) „quaedam eius modi in hoc libro occurrunt, ut ex lingua Latina ab aliquo

Graecae linguae non satis perito translata in Graecam videri possint. cap. 133. ubi Graece θερμότης, id est, caliditas legitur: in translatione est callus: et quidem melius ut videtur. cap. 138. παρεχόμενά εἰσι, adhibenda sunt: et λάμνεια, lamina: ῥητέα ἐστὶ, pro εἴρηται". attamen haec non Latini sunt linguae parum periti, sed Graeci latinae linguae imperiti et adversus proprii sermonis naturam latinizantis cum codice latino quem habuerit corrupto obscuroque saeculi fere X vel XI, non ipso quidem quem tenemus Bruxellensi (b) sed Bruxellensis simillimo. itaque omnis illa Moschionis „Graeci" vana species est non tam consilio quodam ipsius interpretis nata quam aut librariorum aut lectorum incauta opinione.[6]) iam igitur quod per tria saecula litteras turpavit concidat Gesneri inventum, resurgat Muscio.

Muscio vel (ut antiquissimus codex habet) Mustio, qui in praefatione translatorem se profitetur graeci operis, uno codice Hafniensi testante (quem non intellexit Gesnerus in ipso nomine corruptum) Soranum transtulisse intelligitur „secutus soronum"[7]), ita quidem ut ex Sorani partim brevibus Responsionum medicinalium libris (Anecd. II, 166. 168. 172. 174. 179) eis qui erant de muliebribus partim ex uberioribus de eadem re commentariis corporisque de universa medicina multo postea compositi vel ut ipse ait „Triacontados" (triginta sc. librorum[8]) parte ultima (Cael. Aur. p. 252 cf. Sor. gr. II, 12, 46) epitomam quandam conficeret libellis duobus comprehensam obstetricumque usui omissis eis destinatam quae eruditionem saperent et historiam. hic Muscio Afer erat (cf. ind. s. zenzur, gingar, boba), sicut Afri erant saeculo quinto Caelius Aurelianus et Cassius Felix graecorum medicorum interpretes et si non sectae nomine tamen aetate atque sermonis usu inter se coniunctissimi, Siccensis ille et methodicus, hic logicus „artensis" i. e. (ut significavi in praefatione libri nuper a me editi) Cirtensis[9]). ab utroque quam maxime differt Muscio alius sc. aut regionis aut

aetatis homo, ut puto recentior saeculi VI, cuius quamvis adhuc opusculum supersit non adhibetur tamen in vetere illa ipsius sexti saeculi Oribasii versione fere aequali quae ad regni gothici aevum referenda est „aliorum auctorum“ additamentis a translatore interpolata, sed innominatus potius exscribitur Caelius Aurelianus Sorani etiam in muliebribus interpres, cuius fragmenta fragmento (post Apulei herbarium) Leidensi saec. XIII a Luciano Müller primum monstrato, a me recognito (Hermes IV, 141) addita ad finem Muscionis nunc comportavi. duplex igitur extabat Sorani gynaeciorum versio latina, quarum altera periit, alterius per medias aetates ad nos propagata est memoria. nam Muscionem tractasse videntur etiam medici Salernitani quibusque in Celsi codice Florentino saeculi XI qui Muscionem continet gynaeciorum opus aliud debetur sex libris barbarice compilatum.[10]) Muscionem deinde saeculo XIII (praeter codicum excerpta[11]) inter auctores quibus usus fuerit testatur Simon Ianuensis[12]), testatur saeculo XV quae ipsum illum codicem Florentinum Francisco Philelfo visum expilat Sorani ad Cleopatram ficta epistola „ex bibliotheca Goldasti“[13]), testatur eodem saeculo Sigmundi ducis Bavariae 1460—67) medicus Iohannes Hartlieb in gynaeciorum tractatu germanico quem misit ad Fridericum III. imperatorem.[14]) hic enim quem alios quoque libros latinos in linguam nostram transtulisse notum est, Mustionis se librum habuisse contendit ipsamque tangit curiosam illam novamque (quae Sorani est ex capite *περὶ δυστοκίας*) schematum expositionem quibus infantes nascantur, cuius manifesto notitia deprehenditur in libro a. 1513 edito et ipso germanico qui mox „tota Europa distrahitur“ primo post Muscionem rei obstetriciae breviario Eucharii Rösslin medici Francofortensis aetate subaequalis.[15]) qui licet Muscionem numquam nomine appellaverit Avicenna usus aliisque ex longa consuetudine promptis, tamen primus quales ipsum Soranum imitatus solus tunc Muscio latinus habebat

uteri muliebris imagines addidit situs infantis varios rudi exemplo demonstrantes.[16]) haec figurae 16 numero (vel 14, si pro uno sint gemellorum tria exempla) earum quas inter codices latinos unus adscriptas codex Muscionis Hafniensis servat (XV numero), nam reliqui duo laborem negligentes declinaverunt (id quod consulto se fecisse graeci codicis Soranei scriptor confitetur), certa quadam et ipsarum linearum ductarum et universae rationis, adiectae insuper explicationis similitudine memoriam servatam produnt. quae similitudo cum in novam ex Eucharii exemplo consuetudinem res abiret, in posterioribus partim eiusdem libri editionibus saepissime repetiti partim aliorum auctorum libris imitatorum quodam adornandi studio aliquatenus mox obscurata est. inter quos (a. 1554) fuit Jacobus Rueff Turicensis amicus Gesneri nostri, cuius commode mox accessit Graeculus ille quem vidimus. atque Gesnero quamvis erranti debetur quod Muscionis nomen apud Italos post a. 1300 paene extinctum, deinde cum Celso miro modo renatum saec. XV, duratura nunc litterarum notitia confirmatum maneat.

Muscionem autem hunc vel Mustionem, qui Sorani fuit interpres latinus, graeci operis licet de eadem materia duplicis etiam in rerum ordine textum secutum esse, hoc ut consentaneum ita ipso confitente manifestum est. sic enim ait II, 24: „subsequebatur schema de fistulis in matrice positis, quod schema transferre nolui, si quidem obstetricibus supervacue hoc insinuamus“ (cf. II, 4 extr.). in ipsis rebus quod hic illic quaedam discrepare videntur, hoc inde factum est quod in priore libri parte qua de conceptione et partu agit physiologice ex Responsionum libellis transtulit nunc deperditis, in altera autem qua de morbis mulierum, „quoniam omnium valitudinum speciales curas (isti libri) non habent“, iustos commentarios doctis hominibus scriptos supplementi causa excerpsit, neglecta scilicet interrogationum et responsionum ratione, si unum capitulum exceperis et graece et latine corrup-

tissimum de partu difficili. post quod repetit interpres argumentum de retentione secundarum bis textu paululum divergente nescio an ex duplici fonte positum. ego sc. cum eadem argumenti serie etsi non eodem ambitu eandem fere materiam in utroque opere tractasse videatur, non dubitavi ipsum graecum textum, cuius reliquias discerptas felicissimo olim invento Fridericus Reinoldus Dietz Parisiis repperit, ad Muscionis textum latinum quasi quandam normam denuo componere. in hac enim re falsus est Ermerins, qui ex Dietzii apographo imperite post mortem impresso capitula Soranea cum Aetianis (libri XVI) quae eadem docerent ad novam quandam et plenam muliebrium collectionem ab anonymo quodam composita primus exsecuit, orationem corruptam scite emendavit. eundem ego prout potui corrigens laborem repetivi et Aetii textu comparato graece inedito et quod neglexit Ermerins ad Dietzii apographum quamvis fidum denuo (a. 1878) nec sine fructu collato codice Parisiensi[17]) unico Sorani fonte. nam qui eiusdem collectionis particulam quandam eandemque continent (sc. codicis Paris. cap. 1—44. 55—67. 69. cf. not. ad ed. Dietz. p. 90. 161 et Erm. praef. p. CX) libri vitiis tantum modo aucti recentissimi Barberinianus et Vossianus, ipsius codicis Parisiensis apographa[18]) sunt in usum virorum doctorum et Latinorum a Latinis facta (saec. XVI).

Sed unde Muscionis nomen scriptori latino qui, licet in loco prorsus turbato nec graece nunc extante utpote ex responsionum opere sumpto, Muscionem ipse citet Graecum scilicet *Μοσχίωνα.* sic enim legitur II, 17, 8 „et haec sunt causae quas Muscion (sic cod. Hafn. ubi „ego mustio“ Brux. „ego muscion“ Laur.) et ceteri auctores voluerunt facere difficultatis partus. Soranus vero noster alias suggerit causas“. ubi codices bl qui ad exemplum praefationis „ego“ illud imitati intulerunt ne manifestae interpolationis rei viderentur vel correcturae prorsus ineptae, omiserunt quod certissimum est „Soranus vero“ legentes pro „nostro“ Sorano. iste autem Moschion

qui revera etiam Sorano testis semel est in alio quodam graeci textus capitulo quemque idem Soranus in fragmento illo amplissimo de alopecia citat apud Galenum (XII, 416), Asclepiadeus fuit et Asclepiadis Bithyni doctrinae „corrector“ (Gal. VIII, 758), qui ex altero Asclepiade iuniore pharmacione (XII, 745. XIII, 528. 537. 646. cf. etiam 853) et ex Andromacho (XIII, 30 etc.) saepe in remediorum scripturis a Galeno citatur in t. XII et XIII (ed. Lips.).[19]) quod autem in capitulo de difficultate partus errore natum falsumque est scriptoris testimonium, hoc ubi certum est in praefatione fictum esse prompta est suspicio, quae tamen vix ei congrua fuerit qui alieni operis translatorem se gerat, non proprii auctorem. obviam quidem apud Latinos etiam „Muscio“ est (C. I. L. III, 5265 ubi „Auscus Muscionis filius“), sed qui octavum Inscriptionum Latinarum tomum nuper editum indicesque inspexerit, ei nescio an suspicio incidat Afrum fuisse Mustionem quales Afri fuerunt frequentissimi illi in Numidia (et Mauretania) Mustii (Mustiosi, Mustioli, Mustaci una cum Mussiis et Mussiosis).[20]) atque ita fieri sane potuit ut Muscion (*Μοσχίων*) testis extaret scriptori qui esset Muscio vel Mustio.

cuius ut incerta sunt nomen gens aetas omnia, ita incerta libri est fides, qui codicibus quidem satis antiquis sed paucis et corruptis atque, cum ad graecum interim textum utrique consonantes spectent, aequali fere auctoritate dissociabiliter divergentibus ad nostram aetatém traditus sit. hunc ego meliorum codicum ope destitutus nunc prout potui primus edidi, additis ex unico codice graeci textus reliquiis Dietzianis recenti aetate sine spe excerptis pessimeque habitis. ansam autem totius negotii dedit codex Hafniensis[21]) quem nemini adhuc cognitum Hafniae moratus repperi anno 1863.

Berolini 7. Sept. 1881. V. R.

Post praefationem supra scriptam cum Romam Sorani causa me contulissem (praeter cod. Vatic. 6337 fol. min. chart. s. XVI qui f. 40 sqq. inter apographa ex cod. Laur. 73, 1 facta Muscionem etiam continet f. 94—136), in codice Palatino lat. 1304 ex multis Heidelbergae anno 1553 maleque compacto repperi (14. Nov. 1881) Muscionis (f. 81/90 + 68/79) exemplar ex ipso textu qualem praebet liber Hafniensis nitide magis quam curiose exscriptum saec. XIII. in quo extat pessariorum appendix (omissa quidem post „solvet" subscriptione alienisque insuper ad finem additis f. 77—79), extant hoc uno praeter Hafniensem schemata per duas paginae hic in usum pictoris divisae columnas cum textu descripta (XVI quidem numero, non XV, cum ultimae figurae textus per integram paginam scriptus in duo ex dimidio quoque versu frustula composita mire discerptus sit), contra desunt post initium libri secundi capitula quaedam integra a scriptore omissa (II et III cum dimidia parte primi = Hafn. f. 10[b] sup. usque ad 12[a] sup., quae habet Wolf. p. 89 sqq.). Roma deinde reversus Berolinum sub ipso anni termino ex Cantabrigiensi collegii S. Ioannis bibliotheca ad nostram mea causa translatum accepi alterum etiam Muscionis exemplar (sign. D. 4 vid. M. Cowie, Catalogue of the mss. in the library St. John's college, Cambridge. Cambr. 1842 p. 32), quod equidem non saec. X, sicut olim qui primus inspexit nuntiavit Darembergius) Oribase t. I p. XXV. cf. ei. hist. des sc. méd. t. I Par. 1870 p. 179) sed XIII item saeculo ab erudito scriptore (cui ut hoc utar „obstetrix" semper est quae reliquis omnibus „obsetrix") ad fidem aeque

recensionis Hafniensis conditum fuit, ita tamen ut integris novoque partim ordine suppletis interrogationibus quas omiserat h, Florentinum simul exemplar (l) aut quod ei simillimum fuisset in subsidium doctae cuiusdam emendationis adhiberet. atque eiusdem confusionis (hl) etiam ex secundo certe libro codicis Palatini ceterum fidelioris vestigia exemplis enotata habeo. utrumque igitur codicem ut recentem ita nullius omnino ad textum constituendum auctoritatis esse eodem quo inspexi temporis momento cognovi, hoc solo gavisus quod in ultimos hos duos, non primos delatus essem. nam citius, ut Baconis utar cum Rittero nostro, ex errore emergit veritas quam ex confusione.

Berolini 25. Ianuarii 1882. V. R.

1) cf. Gesneri de libris a se editis epistolam ad Guil. Turnerum (post Ios. Simleri vitam Gesneri Tig. 1566 f. 29[b]), ubi „de nondum editis partim perfectis partim imperfectis adhuc" sic profitetur; „6. Moschionis medici Graeci de affectibus muliebribus librum ex bibliothecae Augustanae exemplari, quod unicum et corruptissimum habere hactenus potui, descripsi et emendavi, editurus per occasionem, vel Graece Latineque simul, vel saltem Latine, una cum Prisciani et Cleopatrae Gynaeciis, quae manuscripta habeo". unicum quidem illud „hactenus" exemplar dicit quia „in Italia quidem eundem asservari nanuscriptum certo noverat Gesnerus, eumque frustra iam aliquoties a quibusdam plus nimio tenacibus, ne dicam invidis possessoribus impetrare conatus est" (teste Casparo Wolphio ante Mosch. gr. ed. Bas. 1566 in epist. ad Io. Kentmanum). qui nescio an idem fuerit codex Italus cum eo ex quo a. 1561 (ut testatur subscriptio) Venetiis descriptus est Vindobonensis (med. gr. 39 Ness.), unde prologum olim supplevit Lambecius quemque in absurda illa editione qua libellum ex graeco latinum, ex latino graecum factum in latinum denuo transtulit (Viennae 1793) negligenter adhibuit Dewez, quem ad Dewezii textum mox (a. 1799) contulit Weigel (cf. Sprengel praef. ad Diosc. p. XVII. Hermes IX, 475). Venetum autem illum nunc deperditum (quem Italum credas Gesneri) diversum fuisse a Leidensi quem habemus, hoc inspecto et cum Weigelii notis comparato, nuper cognovi. Leidensis tamen apographum extare Parisiense (cod. gr. 2152) Darembergio visum est.

2) 'Cum...Thomas Guarinus...manuscriptum codicem Latinum Moschionis cuiusdam de Gynaeciis inspiciendum misisset: iamque ego prius Moschionis librum eiusdem argumenti Graece manuscriptum haberem...volui eos conferre' (Gesn. ad lectorem ante Annot. in Mosch. gr. p. 51).

3) nam quae 'Harmoniae' praemissa est epistola Wolfii data 'Tiguri, pridie Calend. Iunii. Anno Salutis, 1564' sic incipit 'Cum superioribus mensibus...Gesnerum...convenissem ...memoriam libri diversorum autorum, de Gynaeciis manuscripti, in mentem ei revocavi. Hunc cum per negotia ipse...minime posset...mihi...edendum obtulit.'

4) '*Μοσχίωνος περὶ γυναικείων παθῶν*, id est Moschionis medici Graeci de morbis muliebribus liber unus: cum Conradi Gesneri viri clariss. scholiis et emendationibus, nunc primum editus opera ac studio Caspari Wolphii Tigurini medici... Ex bibliotheca Augustana. Basileae, per Thomam Guarinum M. D. LXVI.'

5) ipse vidi codicem eorum qui nunc extant antiquiorem Lugd. Bat. gr. 62 a (Catalog. p. 337) bomb. s. XV, quem in Graecia a Graeco scriptum fuisse patet. habet is praefationem qualem Vindobonensis, habet libri imperfecti quot habent reliqui capitula 152 usque ad verba *ἢ ὀγηλότητος* (sic), ubi in margine alia manu notatum legitur *ἕως ὧδε* (sc. describatur). sequitur capitulum decem versuum a Gesnero omissum *πέρὶ τῶν μυξαρίων*, deinde quae *ἰάματα* ille inscripsit usque ad v. *ὄξους χρῶ*. desunt quae pessaria continent Gesneri cap. *ρνγ — ρξγ* (des. *συνέλαβε*) a Moschione aliena, sed pro his in indice praefixo notantur ipsius Moschionis tituli qui in textu desunt *ρνγ —ρξς*, quorum ultimus est *Πῶς τὸ νήπιον δοκιμάζομεν εἰ τεθνηκὸς εἴη*, ita tamen ut et spuriorum illorum capitulorum Gesnerianorum quae desunt inscriptiones tamen atramento pallido additae legantur in ima parte fol. 3^{v}. ceterum advertendum est in margine inferiore eius paginae ubi textus deficit Moschionis notam librarii positam esse ex parte recisam hanc † *μὴ μεμφθῶ παρὰ τοῦ ἐμοῦ κυρίου καὶ ἀφθέντου, ὅτι τὸ ἀμφίβολον* (sic) *πάνυ σφα*⟨*λερὸν?*⟩ *ὁμοίως καὶ αἱ ὀχλήσεις ἄπειροι ἐτύγχανον ἐν τῇ οἴκω ὅλην τὴν ἡμέραν*. quam excusationem ex exemplari transscriptam quasi imitatus esse suis ambagibus videtur etiam auctor apographi Vindobonensis in subscriptione quam legis apud Lambecium Comm. de bibl. Caes. Vind. l. VI p. 139 (ubi *μὴ μεμψάσθω τὸν γράψαντα τῶν σφαλμάτων* etc.).

6) quod Muscio latinus ait in prologo (cod. Brux.): 'placuit mihi hanc quoque genechia in latinum vertere sermonem' sic dedit Graecus codicis Lugd. *ἔδοξεν ἐμοὶ ταῦτα τε τὰ γυναικεῖα εις* [εκ] *τὴν* [ης] *τῶν λατίνων μετατρέψαι διάλεκτον* [ου]. ita ut ipse eadem manu librarius se corrigens scribat, *ἐκ τῆς τῶν λατίνων μ. διαλέκτου* (id quod habet cod. Vindob.).

7) quae verba, utpote corrupta, omisit Wolfius in prologis scriptorum Harmoniae praepositis p. 5, sicut ipse Gesnerus nihil suspicatus scripserat ad Mosch. p. 55 'in ea enim (sc. latini Moschionis praefatione) se Gynaeciorum librum graecum autore non nominato transtulisse ait'. ceterum ut Wolfius sic Gesnerus et latinum codicem et graecum textum citat emendatum, non sincerum, quod vel ipse confitetur ad Mosch.

gr. c. 125 sic afferens latina quaedam: 'Lat. translatio (ut nos legimus) sic habet' etc.

8) sicut corpus licet non ab ipso auctore compositum librorum Hippocratis appellatione Alexandrina ferebatur ἡ πολυθρύλητος ἑξηκοντάβιβλος (cf. Arist. Pseudepigr. p. 379).

9) nisi forte 'Cirtensis Siccensis' (C. I. L. VIII p. 197 cf. 618), ita ut et ipse testis fuerit studii medici quod tunc Siccae floruerit i. e. Cirtae novae ('Colonia Iulia Veneria Cirta nova Sicca' pleno nomine habetur in inscr. 1632). attamen 'Q. Cassius Felix' quidam revera extat in inscr. Cirtensi (C. I. L. VIII, 7566. cf. 10702), sicut 'L. Caelius L. f. Aurelianus' in inscr. Vallit. no. 1289. cf. V. Guérin, Voy. arch. dans la régence de Tunis t. II p. 58. 184.

10) cod. Laur. 73, 1 f. 154: 'Explicit genecia a Cleopatra facta a sorano lib̄. IIII.

Incipit liber geneciae. ad soteris obsetrix.' iam sequuntur quasi praefationis loco verba quaedam excerpta ex praefatione eiusdem libri qui modo praecessit (f. 148ᵇ—154) Cleopatrae i. e. 'duorum' Theodotae et Cleopatrae librorum versionis latinae, cuius auctor non traditur. mox autem a verbis 'Soranus Soteris dixit. obsetrici ad singula quęrenti ab eodem' Sorani quaestiones de muliebribus excerptae proponuntur quales habuit Muscionis liber, non verbis tamen Muscionis, sed nova eorum quasi quadam paraphrasi recentioribus explicatae, hic illic nostris Muscionis exemplaribus pleniores. haec post alia ab initio interiecta continuantur f. 158ᵃ in libro II qui incipit sic f. 156ᵇ 'Explicit liber I. geneciae. Incipit liber II. de causas matricis' etc. Cleopatrae autem q. d. libellus redit cum praefatione sua in (pessariorum) libro V. finitur sextus f. 175ᵃ sic: 'Explicit liber VI. de conceptione et causas profluvii.' nunc alius in codice variorum sine ordine praeceptorum liber sequitur 'De signa matricis quando in loco suo non est' etc. mox f. 186ᵇ Incip̄ tituli muscionis auctoris' (I—CLXXXII). ego sex illos libros quorum collectio incondita Petroncelli rationem aliorumque auctorum Salernitanorum in memoriam revocat, ipse Florentiae perlustravi, exscripsi interrogationes Sorani omnes, quae etsi ficta fuerit Soteris illa quae nunc primum apparet traditam libri auctoritatem titulo confirmant.

11) integri codices nunc extant tres saeculorum X, XI, XII. sed praeterea cod. Vindob. lat. 2504 s. XIII f. 43 seqq. 'Genecia' habet capitulis 54 quae ex Muscione (qualis legitur in codd. bl) excerpta sunt, quibus sine titulo adduntur alia quae ducta sunt 'ex libro matricis' (quem ait Wolfius) et ('Desideranti tibi'...) ex Cleopatra. contra in codice nunc deperdito, cuius reliquum est folium unicum Apuleio Leidensi assutum (Hermes

IV, 143) leguntur primum (in fol. recto) conceptoria excerpta ex pessariorum appendice qualis extat in Muscione Hafniensi, deinde f. v., post fragmentum Caelii Aur. de apto tempore conceptionis, ex alio fonte conceptoria alia.

12) in praef. 'Item ex gynetia Musionis que egritudines matricis et mulierum accidentia continet greco stilo'.

13) Epistolae Heraclii... Sophoclis... Antonii... Cleopatrae... Sorani... de priapismo Cleopatrae reginae eiusve remediis. Nunc pr. ed. ex bibliotheca Melchioris Hamingsfeldii Goldastii. Impensis Conradi Nebenii (post Priapeia Gasperis Schoppii. Frf. ad M. 1506 (sic i. e. 1606) cum praefatione 'typographi': quam sequitur testimonii loco adscripta epistola Francisci Philelfi ad Philippum Mediolanensem dat. Mediol. pridie non. Ian. 1449 de codice Celsi et Sorani medico (Epist. fam. l. VI f. 43[a] ed. Ven. 1502). codex olim „basilicae Ambrosianae' (v. Detlefsen in Verh. d. 27 Vers. D. Philol. zu Kiel 1869 Lpz. 1870 p. 92) quem nuper repertum Mediolani viderat Philelfus, tunc a doctis hominibus summa cupiditate expetitus idem sine dubio est qui nunc Florentinus Celsi clarissimus. hunc multi descripserunt, hunc etiam circa medium hoc saeculum XV artificiose (cf. 'state' pro 'stera' in qu. 6. — 'spuunt semen per meatus' qu. 17 ex corrupta lectione 'et sputuito meatus' i. e. 'spermaticus meatus') exscripsit qui composuit epistolam Sorani ubi de matrice p. 173—74 = Sor. Musc. qu. 6—17 (codd. bl). Hafniensis enim quem langobard. litteris scriptum in Italia fuisse usque ad saec. XV ex lectorum Italicorum notis adscriptis certo constat (ipso autem saec. XV Cantabrigiam, postea demum Hafniam delatus est), is quam maxime sua lectione differt.

14) de Io. Hartlieb ducum Bavariae medico v. Neu-fortgesetzter Parnassus Boicus, oder Bayrischer Musen-Berg. Augsp. 1736 S. 42—50. eius Secreta mulierum ex Alberto Magno et Trotula duobus libris compilata germanice habentur in cod. Berol. germ. fol. 928 ch. s. XV (ut in cod. germ. Monac. 261), ubi sic praefatur: 'Seyt nu der allerdurchleuchtigest kayser frydrich (qui regn. a. 1440—93)... begert hat durch den hochgebornen Sigmundn hertzogen in bayrn sein fürstn und lieben sun den sein kayserlich magestat an seynem hoff erzogen hatt zu teẅtschen die gehaym der weyber So dann albertus und ander beschryben haben ꝛc. Also hat der egenant furst hertzog Sigmund in Bayrn (regn. 1460—67) von kayserlichm gewalt mir doctor Hartlieb seynem artzt gebotten sollich arbaytt auf ze nemen... mox fontes recensentur Albertus etc. 'Item mussio (sic) ein hochr mayster in krÿechn hat gemacht ze lieb ainem kayser genant Gamaliel (!) auch von der

gepürdt und außgang der frucht das selb puech lert und sagt das die gepurt und außgang der kind ist in achtzeherlay mafs und sind allain zwen weg an mittl güet und grußlich an sorg die andrn weg all sind vast besorglich oder aber todlich Dabey hat er auch gemelt und beschrÿben wie man derselben irrung in der natur unt artzney und kunst ze hilff und zu statn kumen müg und süll durch die gelertn hebamen Aller durchleuchtigister kayser das puech wär ayn groffer schatz und notturft in alln tewtschenn lannden.' cf. fol. 79: 'Hie heben an die Capittl uber das püech Trotula macrobÿ (in S. Sc.) gylbertini (Gilberti Anglici?) und mustio als zusamen gemischt das doctor Hartlieb getewtscht hatt.' deinde post indicem capitulorum f. 82: 'Hye heppt sich an der war text und dye haymlich gloß des puechs Trotula und darein gezogen die geheim macroby Gilbertini und mustio.' Mustionis tamen in ipso textu vestigium nullum reperio, quia revera operis post Pseudo-Albertum pars altera Trotulae tantum versionem continet prae reliquis quos differt auctoribus supra nominatis. v. f. 77: „Nach dem puech Secreta Secretorum das da nach dem text und seyner gloß wol getewtscht ist kan ich nit anders versten noch erkennen dann das puech Trottula werd vor den andern die dann oben genant sind geteütscht..." Muscionis autem versio sic praeparata num revera a Iohanne edita sit, quia nusquam comparuit, dubium est.

15) titulus libri celeberrimi 'Der Swangern frawen und Hebammen Rosegarten' (s. l. e. a. 4°), cui post privilegium Maximiliani imperatoris datum Coloniae 24. Sept. 1512 praefationem scribit 'ich Eucharius Rößlin in artzney doctor'... 'Datum zů Wurms' 20 Febr. 1513. auctoris medici Francofortensis iam ante annum 1532 mortui (anno sc. 1526, ut docuit Stricker: Janus II, 394) in eadem urbe postea 'et nomen et functionem' referebat filius Eucharius Roeslin sive ut latine appellatur Rhodion alter, cui patris libellum a docto quodam viro in latinam linguam suo iussu versum anno 1532 dedicavit Chr. Egenolphus bibliopola Francof., sicut idem ipse testis est in praefatione. idem est Eucharius natu minor qui a. 1533 Egenolphi herbarium edidit (de quo E. Meyer Gesch. der Bot. IV, 335), mortuus a. 1553/54 v. Siebold Gesch. der Geburtshülfe II, 6 Meyer l. c. p. 337. L. Choulant, Graph. Incun. f. Naturgesch. u. Medicin p. 89.

16) Eucharius quidem Avicenna utitur in capite quod primo obtutu plane conspirat cum Muscione de embryulcia IX: habet enim Avicenna (Can. III, 21, 2, 14 'de regimine quorundam antiquorum in extrahendo fetum mortuum') ipsa verba translata Pauli Aeginetae (6, 74). et hic autem et (quem

non habuit Avicenna) Aetius (ex Philumeno 16, 23) ad Sorani doctrinam aeque redeunt, Latinis quidem Eucharii aetate adhuc incogniti. de schematibus nascendi (cf. Aetius 16, 22. Paul. 3, 76) pauca, quia pauca Paulus (cf. v. Siebold I, 236), habet Avicenna, sed quae suis admisceat Eucharius, velut ad partum III extr. Avic. III, 21, 2, 25. plura praebet Albucasis (chir. II, 75), quo non ille utitur. sellae etiam obstetricalis mentionem addita pictura fecit Eucharius. partus autem fig. Muscionis quae pro XV (vel XVI, cf. ad M. II, 18, 20) nunc extant XIV Eucharii figuris item XIV (vel si mavis XVI) sic fere respondent:

M.	1.	2.	3.	4.	5 (6).	8.	9.	10.	10b.	11.	12.	13.	14.	15.
= R.	1.	2.	5.	8.	9.	4.	3.	6.	11.	7.	10.	11.	12.	13.

schema Muscionis quod sit septimi (a R. item omissum) revera deest quia pro eo ponitur quod infra redit 12. ceterum famosam illam inter medicos (cf. Haeser I³ 321) in graeco Gesneri Moschione uteri figuram Gesneri esse vel Wolfii, non codicum (quamvis rudi aliqua figura descriptus uterus habeatur in uno latino Bruxellensi, Hafniensis enim spatium tantum vacuum offert), hoc ut expressis verbis dicatur mirum est quod nunc etiam necesse sit. ista autem schemata per multa saecula variasque manus ut tradita ita corrupta ab ipso Sorani instituto omniumque gynaeciorum fonte principali repetenda sunt, quae vel in exemplari quod codicis Parisiensis scriptor legerat diligentius edito extitissent. ipse enim Parisiensis alba modo spatia reliquit, in indice titulorum medio haec confessus: *ἐνταῦθα ἐστὶν ἑνὸς ἑκάστου σχήματος τὰ ἐν τῇ μήτρᾳ τῆς διαπλάσεως τῶν ἐμβρύων καὶ πῶς ὀφείλει ἐκβάλλειν ἕκαστον ἡ μαῖα, μετὰ τῆς ἑρμηνείας τοῦ γράμματος, ἐάσαμεν δὲ διὰ τὸ ποικίλον.*

17) in cod. Paris. 2153 ch. s. XV f. 218—289 (foliis quorum 5 ultima alba sunt, 72 versum 39) habetur codex Soraneus a reliquis quae grandi hoc volumine nunc comprehenduntur olim separatus et diversus. inscribitur primo folio nihil nisi rubrica haec † *πίναξ τῶν γυναικίων παθῶν καὶ εἰς πόσους τμηται* (ov, superscr.) *λόγους τὴν τῶν | γυναικίων παράδωσιν*:～ praecedit scilicet index capitulorum ex Sorano et Aetio collectorum numero ρξζ, textus autem qui imperfecte scriptus desinit in ipso initio c. ρκς, sine nomine auctoris incipit f. 220 *Εἰς πόσους* etc. supra tamen in margine paginae rudi manu pinguique bibliothecarii cuiusdam vel possessoris, quae notulis identidem adscriptis currit per codicem, legitur

σωρανός ῎/ς (=*ἔστιν*).

et Sorani nomen comparet etiam medio in indice praecedente, ubi ad verba sub num. *με* adscripta de omissis a

scriptore fetus in utero formati figuris haec nota addita est † *γυναικεῖος ὑποζώγραφος ὀλυμπιάδος ἡρακλείας διαπεμπομένης πρὸς κλεοπάτραν βασίλισσαν αἰγύπτου.*

+ *σωρανός*:∼ +

in quibus rei obstetriciae, ut sunt feminae medicae, ita pictrix femina appellatur Olympias ad Cleopatram missa, et Cleopatrae ut saepe coniunctus ipse Soranus.

18) codicem bibliothecae Barberinae (I, 49) inspexi Romae 1. Dec. 1881, Berolini Vossianum (gr. oct. 18 cf. Catal. p. 400) 24. Ian. 1882. mira compendiorum graece scribendi in utroque ignorantia prostat. in utroque autem eadem codicis Parisiensis capitula habentur sine numero eodem ordine scripta. atque Vossianus quidem post c. 61 Dietz. charta alba (183) interiecta addit sine inscriptione aliena illa *περὶ τῶν ἐν νεφροῖς λιθιάσεων*, quae cum in Barber. uno cum praecedentibus tenore scripta legantur, in medio Sorano exhibuit Dietz p. 151—161. deinde f. 203—207 in eodem Voss. sequuntur *Ἑρμοῦ τοῦ τρισμεγίστου περὶ σεισμῶν. ἐν ἄλλω ὀρφέως.* Barberinianus autem (f. 1—165. 4° min. 'Legato nel 1829') qui eadem prorsus (numero quidem 58) capitula habet indice titulorum (*Εἰς πόσους καὶ τίνας λόγους τμητέον*...usque ad ultima tria *Πῶς γνωρίζομεν τὸ πρὸς ἀνατροφὴν ἐπιτήδειον, Περὶ τῶν ν. λ., Θεραπεία τῶν λιθιόντων* — sic — *νεφρῶν*) praefixo aucta ipsoque suppleto capituli primi initio quod in Vossiano deest (qui sic sine tit. incipit *Τὸ δὲ πρακτικὸν, τὸ μὲν, ὑγιεινὸν λέγουσιν*), in tergo folii textui (f. 1 *Πίναξ*) praemisso inscriptum habet *ἐστὶ τοῦ σοφωτάτου σωρανοῦ τὸ βιβλίον* atque in fronte manu s. XVII 'Sorani de morbis muliebribus'.

19) ita etiam in latina Alexandri versione vetere Muscio est qui *Μοσχίων*. scilicet ubi in ed. Pap. 1520 I, 72 f. 30[a] legitur 'Item aliud in LVIII. titulo Theodorus muscienus ad epilepticos', ibi cod. Berol. lat. qu. 303[a] f. 51[a] „Titulū theodori miscionis ad epilempticos' (graece ed. Bas. p. 81: *ἐκ τοῦ νη^{ου} θεοδώρου μοσχίωνος πρὸς ἐπιληπτικούς*). cf. Alex. lat. ed. f. 29[b]: 'in quinquagesimo octavo titulo (sic!) theodorus. epileptico autem cadente si de maioribus digitis pedum eius sanguinem tollas et linias labia eius et frontem mox surget' (idem habet Theod. Prisc. lib. IV p. 82) ubi rectius cod. Berol. f. 50[b] „In ūō (=II°) titulo theodorus dixit. Epilempticus autem dum cadet. et si de maiori digito pedis eius sanguinem tollis. et line labia eius et fronte. mox exurget.“ graece p. 79 *ἐκ τοῦ δευτέρου θεοδώρου.* qui sane Theodorus Moschion, cuius simpliciter *Μοσχίωνος* (*τοῦ Σύρου* add. codd. L. M[f] Puschmanni I p. 571) in eadem de epilepsia capitulo Alexan-

der citat etiam p. 84 (quod habet Theod. Prisc. IV p. 82), idem fortasse est cum Moschione Galeni et Sorani.

20) cf. ibid Punicum nomen Mustumbal (4922), Mutthumbal, Muthumbal (Muthunus, Muttun, Mettun, Mottun).

21) codex Hafniensis littera fracta langobardica (vel beneventana) scriptus saeculo XII (cum correcturis coaevis manus vulgaris) ex duabus partibus constat quibus continentur haec:

I. f. 1. 2 alba.
3 Genecia muscionis.
28v Cleopatra.
31v Alfabetum galieni.
60v Virtutis demonstratio omnium medicamentorum (fragm.).
61 Liber dietarum diversorum hoc est alexandri et aliorum (Anecd. II, 107).
66v Dieta Ypocratis [Theodori].
72 (al. m.) Liber artis medicine.
75v Dogma Ypocratis.
77 Liber Oribasii (de quo alibi).
II (sine num. pag.)
1 (m. non lang.) Liber antibalomenon.
2 (m. lang.) (Antidotarium).
3 (Fragm. varia).
4 Medicamentarium quod continet dicta urivasii doctoris per alfabeto.

in f. 149 (ad in. libri VI practicae Oribasii) m. s. XV legitur 'orate pro ff. nichō cencte lowe'. idem nomen 'cencte lowe' in margine extat ad Medicamentarii (II, 4) initium. in ultimis codicis foliis quattuor supervacaneis variorum aut lectorum aut possessorum notulae habentur (s. XIII—XIV), in quarto haec (s. XV): frater thomas Glowcetur carmelita. ibidem infra notulae anglicae s. XVI (ryght & well ...). in ipso denique tegumento praeter medicamentum quoddam italica lingua scriptum s. XV (XIV) haec leguntur (m. s. XV):

'Anno a mundi creacione 4815 universitas Cantebrigia. fuit a cantebro edificata. et a philosophis et scienciarum inventoribus multum feliciter decorata' atque paulo inferius (ab eadem manu):

Lapsum ne dampnes hominem quia labimur omnes.
aut sumus aut fuimus aut possumus esse quod hic est.

haec ipsius Gesneri testimonia prostant in epistolis ad Io. Kentmannum Dresdensem medicum (physicum Torgensem) quas, ab a. 1550 usque ad a. 1565, habet „Epistolarum medicinalium Conradi Gesneri, phil. et med. Tig., liber quartus.“ Vitebergae 1584. 4° (librorum trium Tig. 1577 editorum supplementum).

29. Oct. 1556: „Mitto ad Exc. tuam, doctissime Kentmanne, epistolam in tuum nomen inscriptam, Moschionis de muliebribus affectibus libro Graeco praefigendam, si tibi non displicuerit, et typographus aliquis admiserit. Vix enim ut Graecè aliquid seorsim edant, induci possunt. Si omnino detrectent, inveniam Latina aliqua eiusdem argumenti, quae adiungam. Tu si quid fortè habes, communica. In epistola dedicatoria, pro tuo arbitrio mutabis, addes, detrahes, et tempestive remittes, si quid mutaveris.“

17. Martii 1558: „Moschionis editionem primo quoque tempore promovebo: Cuius nuncupationem tibi non improbari valde gaudeo.“

25. Aug. 1558: „Moschionis tibi dedicati curam, ut cuderetur, hactenus habere non potui, defuncto illo typographo qui cudendum receperat: et me in libro de piscibus ita occupato, ut aliud vix cogitare liceret. Deinceps vero prima quaque occasione habebo, et brevi forsan Basileam descendam, hanc praecipue ob causam. ubi etiam latinum vetus manuscriptum exemplar inventurum me confido, quod si contingat, dabo operam ut imprimantur unà, et mutua collatione per me ambo corrigantur. nam Graecum meum exemplar valde est depravatum, nec potui melius adhuc ex Italiae bibliothecis (quamvis ad multos eruditos amicos meos scripserim) nancisci.“

27. Febr. 1559: „de Moschione imprimis dico, quem nuper manuscriptum quendam codicem latinum, è Graeco illo translatum nactus, multis in locis emendavi, sed latina versione rursus me per dolum privavit ardelio quidam. eam ut denuo acquiram, curandum mihi est.“

25. Aug. 1559: „Moschionem tuo nomini dicatum quò minùs ædiderim hactenus, fraude cuiusdam (hominis ambitiosi,

qui veterem latinam versionem à Typographo mihi concessam, sibi ut suo nomine æderet, retinuerat) effectum est. Hac hyeme, ut spero, nihil prohibebit, quò minùs cudatur."

16. Iunii 1561: „Spero et Moschionem cum aliis, Basileae excusum iri brevi."

23. Martii 1563: „Moschionem tibi promissum nondum editum esse maximam suspicor esse tuae abalienationis caussam. Sed exemplar Graecum est longè depravatius quàm putabam, ut eius ferè me pudeat, aliud diu expectans ex Italia mihi promissum, sed frustra. Nunc etamsi haberem emendatissimum, non facilè paratum ei typographum invenirem."

[24. April 1563 ad Io. Cratonem a Crafftheim (Ep. med. libri III per C. Wolphium ed. Tig. 1577. f. 5 b): Kentmannus olim de me bene meritus est. ab eo enim ad vivum pictas accepi innumeras et rarissimas stirpes, pisces et alia, cum descriptionibus quibusdam: et maguum rerum fossilium numerum: propter quae beneficia gratus esse volui: in gratitudinis signum promisi ei aliquando Moschionem de morbis muliebribus, et eius nomen inscribendum: sed tum sperabam aliud exemplar Graecum emendatius, (unicum enim manuscriptum corruptissimum habeo) me nancisci posse, ea spe rem diutius distuli: tandem desperans Cassium a me versum dedicavi: sed ille iam aliquot annis . . . nihil prorsus ad me litterarum dat."

24. Iunii 1564: „Moschionis morem ferre te aequo animo valde gaudeo, neque eius ego immemor ero."

23. Martii 1565: „Moschionis memoriam non deponam. Thomas Guerinus Basiliensis typographus recepit se impressurum, cum aliis quibusdam muliebribus."

27. Aug. 1565: „Muliebria nostra tandem aliquando spero prodibunt. Fefellit promissionem suam typographus Basiliensis. Sed fiet tandem aliquid, Deo favente."

GYNAECIA MVSCIONIS

EX GRAECIS SORANI

IN LATINVM TRANSLATA SERMONEM.

Ex codicibus

b = Bruxellensi (no. 3701—14 Catal. des mss. de la bibl. roy. t. I p. 75) membr. saec. IX/X

[quem excerpsi Bruxellis a. 1856, ad Hafniensem contuli Berolini a 16. Oct. 1876]

l = Florentino (Laurent. 73, 1) membr. saec. XI f. 186^b —214^b

[quem integrum descripsi Florentiae a 19. Sept. 1877]

h = Hafniensi (gl. kgl. saml. 1653. 4°) membr. scr. (a var. man.) litteris langobardicis saec. XII f. 3—25^b (Pessaria 25^b—28^b)

[quem ipse repperi Hafniae 11. Sept. 1863, descripsi Berolini a 29. Oct. 1875]

quorum hic fere est nexus:

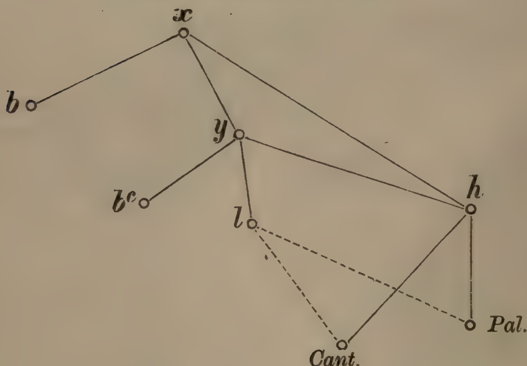

Cum frequentius nobis in muliebribus obstetrix fuisset necessaria, nullam invenimus studiosam quae litteras graecas adtigisse videretur, quodsi et habuisset omnia in latinitate sibi translata gynaecia, posset rationem lectionis scire. ego vero Muscio quia multa iam videor quomodocunque transtulisse, veritate rationis potius nisus quam structa oratione vel diligentius polita usus, sicut in opthalmico et chirurgumeno filiatro etiam et boethematico legisti, placuit mihi haec quoque gynaecia in latinum vertere sermonem, licet etiam maximam partem triacontados ad integrum tenorem secutus Soranum transtulerim. sed cum vidissem grande corpus futurum et posse muliebres animos hac ratione cito prae magnitudine lassari, placuit cateperotianorum brevitatem fuisse secutus, ut omnia dicere videar et non grande corpus perfecisse. quibusdam vero capitulis multum breviter dictis, quaedam et triacontados addidi, ut ex omnibus collectus commentarius sufficiens esse possit. his autem multo simplicius volui loqui et ut verius dicam muliebribus verbis usus sum, ut etiam inperitae obstetrices licet ab altera sibi lectam rationem facile intellegere possint.

Subiungo ipsam utriusque codicis (*bl et h*) *lectionem, primum Hafniensis, quae post inscriptionem* (*litt. mai.*) Incipi prologus muscionis *talis est* (*h*): Cum frequentius nobis in mulieribus causis obsetrix fuisset necessaria. nullam invenimus studiosam qui (q̄) literas grecas attigisset. om̄ſ (omnes) etiam diceret quod si habuisset in latinitatem translata genecia. posset rationem lationis (*sic*) scire. Ego vero muscio qui (quia *Cant.*) iam videor quomodo cunque transtulisse veritate rationis potius nisus quam instructa ratione (*sic iterum,* oratione

Wolphius) vel diligentius polyta usu. sicut in opthalmico. et cyrugurgumeno. philiatro etiam et boethematicis (bo& hematicis *sic*) legisti. placuit et hęc quoque genecia in latinum verteremus sermonem. licet iam maximam partem triac̄tadis (= *Cant.*, triac̄tidiſ *Cant.*) ad integrum tenorem secutus soronū (*sic et Pal.*, soranū *Cant.*) transtulerim. Sed cum vidissem grandē corpus futurum. et posse muliebris animos cito pre (p̄) magnitudine laxare. placuit ut cataperocianorum (= *Pal.*, *Cant.*) brevitate fuisse secutus. ut omnia dicerem. et non grande corpus effecissem quibusdam capitibus vero multum breviter dictis. quando et tria contadas (= *Pal.*, *Cant.*) addidi. ut ex omnibus collectus comentarius. sufficiens esse possit. Hic tamen multo simplicius volui loqui: et ut verius dicam mulieribus verbis usus sum. ut etiam imperite obsetrices licet ab altero sibi lectam rationem facile intellegere possint.

En prologum ex cod. Brux. (*et Laur.*) *verbotenus descriptum* (*post* 'capitula' 179 *b*, 182 *l*):

'Incipit genechiae (genecia *l*) mustionis (muscionis *l*) auctoris. ⟨incipit prologus *l*⟩.

Cum frequentius nobis in mulieribus obsetrix fuisset necessaria. nulla quae (quę *l*) invenerimus sto(u *l*)diosa quae litteras grecas adtigi videatur (*ubi vet. corr.* videretur, *sed l sic:* quę litteris grecis adtegisse videatur.) quod ⟨& ſı *in ras. add. corr.*, quod si & *l*) adti(e *l*)gisset omnia in lati(ni *add. l*)tate sibi translata genechiae (geneciae *l*) posse rationem lectionis scire. Ego vero mustio (muscio *l*) multa ⟨iam *add. corr.*, *ut l*⟩ video quomodo ⟨cunque *add. l*⟩ transtulisse. et veritatem rationis potius quae (ę *l*) structa. diligentius polita sicut in ob(p *l*)talmico et cirorgimeno (cyrurgimeno *l*). filiatro etiam et boetrimati⟨co *l*⟩ (etiam ⟨theore⟩~~he~~matico *l*) legimus (/////demuſ *ante corr. b*). placuit mihi hanc quoque genechia (-cia *l*) in latinum vertere sermonem licet etiam maximam partem ad integrum tenorem secutus transtuli. ut possim mulieres (-ris *l*) animum hanc rationē (-ne *l*) ex(h *add. l*)ilarare. placuit nobis ut [ut *del. corr. b, non l*] catapianorū (cate?⟨pianorū⟩ *l*) brevitate fuisse secutus. ut (⟨ut⟩ *add. b*c) omnia dicere videar (⟨videar⟩ *add. b*c) et non grande corpus perfecisse. quibusdam vero (ā = autem *add. b*c *pro om.* vero) capit⟨ulis⟩ (*sic corr. in ras.*, capitulis *l*) multum breviter fuisse secutus. dictis quendam ⟨dia⟩triæ (a *in* ae *mut. corr.*) contra duos (dia triae contrado *l*) addidit (addidit *om. l*) ut ex (ex *om. l*) omnibus collectus (collectus *om. l*) commentarius sufficiens esse possit. his autem multo simplicius volui (volui *add.*

corr. l) loqui. ut verius dicam mulieribus ⟨actis *add. corr.*⟩ verbis (muliebriū actis et verbis *l*) usus sum. ut etiam inperite (imperita *l*) obsetrices (-cis *l*) scilicet (licet *l*) ab altero (-ra *l*) sibi relicta (⟨dettam⟩ *sic l*c) ratione (-em *l*) facile intelle(i *l*)gere possit.

(Sor. prf. ed. Erm.)

1. In quot vel quas partes dividere oportet muliebrium traditionem.

in duas, unam quae de obstetrice tractat, alteram quae de omnibus obstetrici occurrentibus causis. has ipsas iterum dividimus in secundum naturam occurrentes causas et praeter naturam.

2. Obstetricalis enim ratio quid a muliebri differt?

[quod pars ab universo. obstetricalis enim pars est muliebrium rationis] quod ab ipsa obstetrice exerceatur quae scit mulieres ratione cognoscere.

3. [Quae est aptissima quae obstetricem facere possit? (1)

principaliter quae litteras novit et habet ingenium prae-

1 dividere oportet universam mulierum tr. *h*: dividere (*sic*) omnia mulierum tr. *b l* (*ubi* omnia *pro* oportet, *ut saepe*: τέμνομεν *Sor.*). 3 quē (quę *l*) obsetrice (-ę *b*) tractata est (ē *add. corr. vet. b*). altera q⟨u⟩ē (quę *l*) de (in *l*) omnibus obsetricibus (⟨obsetrices⟩ *l*) ⟨solacium⟩ (sola⟨ciū⟩ *l*) occurrent[ıbus] (occurrat *l*) constat. ⟨aut̄⟩ (Constat⟨āē⟩ *l*) hanc ipsam.. 4 obsetricum occurrentibus constat. Hanc ipsam... *h*. 5. dividere *bl*. in *om. blh*. 7. obsetricalis enim r. quidam muliebri differt quod *h*: obsetrical⟨e ≡ ≡⟩ [⟨parata ēē⟩] ratio qui⟨ē⟩dā ⟨ut⟩ muliebri differ⟨a⟩t⟨’⟩ ⟨anim’⟩ quod... *b*, obsetricale parata esse. ratio quidem est ut ⟨mulieres⟩ differatur animū quod... *l*. 8—9 quod... rationis *h*: *om. bl*. 9 quod... cognoscere *b*, quod ab ipsa obs. exerceatur blanditię causa. et tales esse debet ut mulieris ratione cognoscere possit *l*: *om. h*.

10 (*post* cognoscere) Explicit prologus genechiae (*b*, pr. muscionis *l*), *qui codices nonnulla hic omittere videntur* (*11 sqq.*) *quae ex h supplenda invito fuerunt* (*cf. Sor. p. 4, 2 sqq.*). 11 possit: potest *h*.

sens et memoriam, studiosa, munda, in universo iam corpore integra, fortis et laboriosa.]

(2) 4. Quid est obstetrix?

femina omnium muliebrium causarum docta, etiam medicinali exercitatione perita.

5. [Quae est melior obstetrix?

quae exercitata est medicinalibus actionibus cum prudentia iustissima et commune et quod urget providens et horum diligentiam coniungens, quae pore adunatim possit et per partes dividere et accidenṭia mitigare propter insecutionem causae, non iracunda nec turbulenta, compatiens, solida, pudica, arguta, quieta, prudens, animosa, nec avara.]

(3) 6. Matrix quot nominibus vocatur?

principaliter enim tribus nominibus dicta est, primum quidem ab eo quod mulieres partu suo matres efficit. graece etiam ystera appellatur hoc est novissima, siquidem ut novissima omnibus intestinis iaceat aut quod annis quattuordecim vacua sit apud virgines et novissime post

3 erit *b*. 4 femina omnium *bl*: *om. h*. muliebrium *h*: mulierum *bl*. 5 *post* perita *sic pergunt bl*: quae possit universarum valitudines competenter curare ita ut non sit turbulenta. nec verbosa nec avara. sed sapiens et sobria et taciturna (*Sor. p. 7, 16*). et superstitiosa (*Sor. p. 7, 6*). quae sua sollicitudine mulieres in partu gubernet (-nat *l*). *ego novam interrogationem inserui ex cod. h integriore, licet liberius immutante.* 6 obstetrix: medicina (*sic*) *h* (*et Pal.*, medica *Cant.*) 8 communis *h* (*καὶ τὸ κοινὸν καὶ τὸ προσεχὲς ἰδεῖν Sor. p. 6, 6*) providentem horum *h*. 9 c̄ıungeſq; pore (*sic cum albo*) *h* (c̄ıungēſqꝰ pore *Pal.*, c̄iungenſ q̄ intēpr̄e *Cant.*). 10 accidenciā *h*. 6—13 *haec rursus supplenda ex h fuerunt. nam verae lectionis reliquiae in utroque codicum genere prostant.* 15 Principaliter — ab eo *bl*: Tribus. dicta est enim matrix ab eo *h* 16 efficit *h*: -ciet *b*, -ciat *l*.
17 greci *b* (*ut p. 7 v. 2*). ystera *h*: stera *bl*. innovissima *bl*. 18 ut *b* (aut *h*): & *l*. omniū *l*. iacẹt *h*.
19 et novissimẹ *h*: *om. bl*.

mutationem aetatis effectus suos per partus mulieribus repraesentat. graece etiam delfis dicta est quod fratres efficiat omnes qui ex una nascuntur.

7. Ubi iacet ipsa vulva?

intra duas coxas intus, quod est sub se habens longaonem et vesicam desuper.

8. Natura qualis est ipsa matrix?

[magis] nervosa quidem, contexta est pulpis etiam et arteriis et venis multis.

9. Quot tunicis constat matrix?

duabus. scilicet una foris levior est et alba durior et nervosa, intus vero alia aspera et rubra et mollis et pulposa.

9 a. Quibus rebus inter se continentur ut inhaereant matricis tunicae?

tenuissimis membranis et nervis.

10. Quali positione figurata est matrix?

1 mutationes *b* (-ne *l*, -nem *h*). per partus *h*: *om. b* (perfectus b^c), per partu *l*. 2 delfis *bl*, ΑЄΛCϒ *h*. eo (*ante* quod) *add.* b^c. 4 Ubi enim iacet vulva. Intus inter d. c. inter vesicam et longaonem. Subiacet autem vesicę. superiacet longaoni *h*. *cf. II, 2.* 6 visica (*sic*) *b*, vessicā *l*. desuper natura. Qualis est ipsa matrix *bl* (Qui////////matricis *ante corr. b*) 7 Qui naturalis est matrix·; magis nervosa. constat arteriis. venis. pulpis. et nervis *h* (*cf. Sor. p. 12, 10*) 8 p. etiam nervis et venis multis $b^c l$ (multis *om. b*). 10 Q. tunicis constat (συνέστηκεν) m. *h*: Quot tunicas habet matrix *bl*. 11 duabus scilicet [et] tunicis sunt *bl*, duabus (una...) *simpliciter h* levior (*ante corr. h*): lenior *l* (h^c), linior *b*. est *bl*: *om. h*. alba: alia b^c *qui post* nervosa *in ras. scripsit* & pulposa *et delevit verba seqq.* aspera — pulposa. 14 quibus rebus a se (in se *l*) omnia continet ut ⟨in b^c⟩ereant (ut inhęreant *l*) matricis tunice tenuissime membranis et nervis (*sic sine interrog. specie*) *bl*: *om. h* (*cf. Sor. p. 14, 8*). 17 *hanc qu. 10 cum seq. descr.* (*11*) *supra ante qu. 1, ad figuram vacuo post praefationem spatio f.* 3^a *appingendam quidem sed non appictam, adiecit h* (*cum Pal. et Cant.*), *suo hic ordine habent bl* (*figuram in ima marg. addit b rudem quidem neque Gesnerianae similem*).

principaliter sicut formata est cucurbita medicinalis.

11. Singulae partes eius quid vocantur?

quae singulae partes ut cognoscantur et facillime intellegi possint eius anguli, volui eam inpingere et in singulis partibus eius singulas litteras adponere. ubi ergo est A posita, orificium dicitur. ubi vero est B, collum dicitur. ubi est C, cervix dicitur. omnis autem horum concursus caula dicitur. ubi vero post angustias in rotunditate dilatare incipiunt, et est ibi D, umeri dicuntur. ubi autem est E, latera dicuntur. ubi vero rotunditas concluditur, et est ibi F, fundus appellatur. intus vero ubi est G, basis grandis dicitur. omnisque inanitas illa in medio quae est, venter et sinus appellatur.

12. Ubi ergo iacet orificium matricis?

in medio sinus muliebris.

12 a. Quid ipse sinus muliebris?

1 formata est *b l*: *om. h.* 2 Singulae — vocantur *h* (*ubi* eius *add. h*[c]): *om. b l.* quid: q id (*sic*) *h.* 3 quę (*ante* sing.) *h l*: *om. b.* intellegere *b l* (*et cum corr. vestigio h*). 4 anguli, volui: angula. vel ubi *b* (*h*), *om.* (angula — eius) *l.* in (*h*): ex *b.* 5 singulę littere *b l* (*h*). adponerē|⟨ſ⟩ *b* (*scilicet in fine versus* ſ = ſ̄ = sunt *add. b*[c] *sed correcturam non perfecit quomodo lh, ubi* appositę sunt). 6 ē ⟨a⟩ posıtū *b* (*ubi* a *litt. notam add. b*[c], *litterarum enim notae omnes exciderunt in b neque nisi hanc unam restituit b*[c]), *sed in l* Ubi ergo est apposita A (Ubi ergo A posita *h*). *post* dicitur *ex qu. 14 intrusa sequuntur haec* quidē (qui[od] est *l*, q ē *h*) ante partum pulposum et molle. post partum vero callosum et spatiosum est (*eadem hic habet Cant., unus prudenter om. Pal.*). 7 cervix (*h*): cerbis *b*, cervis *l* 8 caula (*sic* = καυλός) *blh.* congustias *blh.* 9 dilatare (*h*): de[i]lat[c]ęre *b*, de[i]lat[a]ere *l.* et est ibi D *lh*: ubi ē. | (*om.* D) *b.* 12 in medio qua ē (*sed b*[c] q̄≣ē = que est) *b*: quę est in medio *l* (*h*). 13 venter (γάστρα) et sinus *b l*: ventris. sinus *h* (!) 15 sinum (ū *l*, u *h*) mulieris *b* (*lh*). 16 quia ipse sinus membrarū (*sic*) nervosum *b*, quod ipse sinus membranum nervosum *hl* (*sine interrog., quam tamen infra infert h. cf. ad v. 4 p. seq.*).

membranum nervosum maioris intestini simile. intus autem est spatiosissimus, foris vero angustus, in quo coitus virorum et usus venerius efficitur. quem vulgo cunnum appellant. cuius foris labra graece pterigomata dicuntur, latine pinnacula dicta sunt, et a superiore parte descendens in medio dicta est landica.

13. Quantum a pinnaculis recessit et retro est orificium matricis?

non omnibus quidem aequaliter, sed per differentiam aetatis et naturae, plerumque tamen quinque vel sex digitis.

14. Quale est ipsum orificium matricis?

apud virgines quidem quae devirginatae non sunt, pulposum et molle est, apud mulieres autem quae iam pepererint, spatiosius et callosissimum est.

15. Qua magnitudine est orificium cum est conclusum?

sicuti est a foris novissima pars auriculae.

1 ſımılē *b* (*unde* b^c ſımılˢē = similis est *l*). 2 congustū *bl* (*unde* coniunctum *h*). quo *l*: *om.* *b* (*h*). 3 vulgus... appellat *l* (*non* *bh*). 4 cunnum *bl*: connum b^c (*h*). *post* appellant *sic h*: Quid est enim signis muliebris? Cuius foris *etc.* labra *bh*: labia *l*. greci *b*. epterigomata *b* (epter.omata *l*): ΠΘЄΡΥΓѠϽ-CⲇΘⲇ *h*. 5 latini *b*, A latini (*sic*) *l*. dicti *b*. 6 in m. dicta ē. VIII. LⲇNDICⲇ ⟨ipsa b^c⟩ quantū a p. *etc.* *b* (*unde male l*: in m. landica dicta est. VIII Landica ịp̣ṣạ quantū a p.). *ubi doctus nimium scriptor codicis h fecit* in medio ⲗΑΝΔΥΚⲇ (*graece!*), *in eo iustus quod vocem* landica *post numeri signum male detrusam iterum* (*scil. ut l*) *non adscripsit.* 7 a pinnacula *b* (a pinnaculis *l*, ergo pinnaculis *h*). orificium matricis *h*: *om.* *bl*. 10 plerumque tamen: verum tamen *blh*. 13 devirginitate (*sic*) *blh*. non (n̄) *l*: *om.* (*eras.* b^c) *bh*. quę iam peperḗrunt *l*: qui etiam peperint *b*. spatiosius *bl*: spatiosū b^c(*h*). 16—18 (*quae om. h*) *sic ex fonte corrupto habent b*: Qu...... | ⟨ī orificıū pʼ concluſıone al? dıerū? *sic in ras. corr.*⟩ *et l*: Quå magnitudine est tecū (*sic*) cū est conclusum. *post* auriculae *ad finem* ita formatum est *add. corr.* *b* (= *l*).

16. Testiculi mulierum ubi sunt positi?

prope ad cervicem matricis ex utraque parte singuli positi ⟨sunt⟩, et sunt rotundi, in aliquantum ad bases suas latiores corpore et graciles.

17. Quid est spermaticus meatus?

per quem mulieres semen excludunt. et sunt positi iuxta matricis latera, et per testiculos singulos exeuntes ad vesicae collum iunguntur.

(4) 18. Quid est purgatio mulierum?

purgatio mulierum, concepti pecoris intra uterum gestatio et partus officia ⟨sunt⟩ sanguinis qui naturaliter per matricem fertur. qui frequentius expletis triginta diebus occurrit.

19. Unde dicta est purgatio?

ab eo dicta est quod superabundantem sanguinem corporis mense uno colligat et excludat et eodem corpus limpidet. nam ideo etiam menstrua dicta sunt.

20. Quando incipit primo purgatio occurrere?

frequentius quidem a quarto decimo anno initium accipit.

21. ⟨Quando finitur et cessat?⟩

aliquabus citius, aliquabus tardius. plerisque tamen

2 ad *bl*: *del.* *b*[c]. 3 sunt *addidi.* in aliquantum (ἐπ' ὀλίγον)...graciles *bl*: *om. h, ubi sic:* Rotundi sunt et minores et molliores (*cf. Sor. p. 13, 6*) quam masculi. Meatus quā mulieres s. excl. ubi sunt *etc.* 4 corpore *l*: *om. b.* *post* graciles *sic b* ett[h]icea | et sputu ≡ meatus p. q. *et sic l* & cyyceas & sputuito meatus p. q. 6 quem: quam *bl.* 7 latera: *hic novam infert qu. h.*: Quę sunt orificia (officia *Pal. et Cant.*). Orificia (officia *pc*) per testiculos (singulos *add. pc*) exeuntes ad v. c. iunguntur. 9 mulierum *hic om. l.* 11 sunt *addidi.* 16 [re]colligat (*sic*) *b.* eundem *bl* (*h, ubi ante corr.* eudem). 17 nam ideo *l* (*h*): *om. b.* 18 primo *h*: -a *bl.* 21 *interrog. formulam male post* tardius *in h adscriptam om. bl.* finit *h.* 22 aliquabus (*bis*) *bl*: aliquibus *h.*

neque in quadragesimo anno cessat neque post quinquagesimum perseverat.

22. Quanto sanguine mulieres purgantur?

non omnes aequaliter quidem, sed secundum naturam suam differunt et aetatibus. pleraeque tamen usque ad duas eminas purgantur.

23. Quae est vita quae plurimam purgationem facit?

quae vacuae sunt et delicatae et nihil agentes, ipsae plurimo sanguine purgantur. quae vero cotidianis actibus exercentur in opere aliquo, ipsae modico sanguine purgantur.

24. Aequali mensura omnes purgantur?

non semper modicum, sed a modico incipit purgatio et in modicum finitur. nam et aestate parca est, et quotiens sui crementum accipit corpus et post vacuam vitam ad exercitationem mulier accedit, iam necesse est ut modicum purgetur. aliis vero temporibus et aliis vitae ductibus plurimo sanguine purgantur.

1 in quadragesimū annū *bl*: usque ad XL. annum *h*. quinquagesimū *b*: quadragesimū (*iterum*) *l* (XL. *h*). 4 N. o. eq. sed quidem *b*, n. o. ęq. quidem ·:· (*et in marg.* set) *h*, n. o. quidem ęqualiter sed quidem *l*. sec. natura(m *h*) se differunt *b* (*h*), s. naturam suā. se differunt *l*. 5 et etatibus *h* (*et om.* et *b*): et ac|tibus *l*. plerique *blh*. usque *lh*: *om.* *b*. 8 vacue (vacua *b*) *bl*: vage *h*. 10 exercentur *h*: exsecuntur *b*, exercuntur *l*. ipsę *l* (*h*): *om.* *b*. 12 omnes *l*: *om.* *b* (*sed in resp.* Non omĩſ semper *ubi* omnis *eras.* *b*ᶜ) 13 modicum *h*: -co *bl*. a modico enim i. *l* (*et fort.* *b*, *nam extat rasura post* modico). 14 in modicum: a modicū *b*, a modıcō̌ *l*. finit *l*. etate *blh* (*antea addidi* et). parca est et: parca et *ante ras.* *b*, parteͣ. & *l* (parcet *b*ᶜ, parc& *h*). 15 sui: suum *h*, suci *bl*. accipit *b*: accepit *lh*. 16 iam: nam (*sic*) *blh*. 17 modicū *b*: -ce *lh*. purgetur *bl*: -entur *h*. ut aliis adductibus plurimam *b* (*qui om.* s. purg.), & aliis vita ductibus bona plurimum sanguinem p. *l* (et aliis vitam ductam bonam primo sanguine p. *h et ubi tamen* plurimo *Cant.*).

25. Quot diebus mulieres purgantur?

non omnes quidem aequaliter, sed quaedam plurimis quaedam paucis diebus. multae tamen triduo vel quatriduo purgantur.

26. Quae sunt quae secundum naturam non purgantur?

scilicet puellae et anus et illae quae in choro voce cantant et quae gravi aegritudine laboraverunt et illae quae in utero habent. puellae enim ideo non purgantur quia adhuc infantulae sunt. anus iam non possunt. quae autem voce exercentur, de exercitatione ipsa sanguis earum consumitur. quae vero post longam aegritudinem sunt, universum sanguinem ad resumptionem corporis consumunt. quae autem in utero habent, infantes nutriunt ex ipso sanguine.

27. Quomodo probamus aliquas secundum naturam non purgari?

ex eo quod ad integrum sanae sunt et nullam molestiam corporis sentiunt.

28. Quibus signis intellegimus purgationem primo venturam?

plane vero a quarto decimo anno incipit, et didas habent inflatas, pondus etiam supra pectinem cum quadam prurigine sentiunt. aliae vero quae iam frequenter purgatae sunt, ex adveniente die purgationis constituto pigrae efficiuntur, gravedinem in renibus, aliquando et dolorem

2 non — 5 purgantur *om. h.* quidem $b^c l$: *om. b.* 8 ideoque *b l.* 9 Anus iam non possunt *b l*: Anus. quia iam virtus et calorem defectus est *h.* 10 autem *l* (*h*): *om. b.* de *l* (*h*): *om. b* (*ubi sic* exercitatio sanguinis consumitur). 11 post longam: *ἀπὸ μακρᾶς Sor.* 12 universum sanguinem ≡⟨corporis⟩≡ consumunt *b*, u. s. ad resumptionem corporis consumunt *l*: universus sanguis labor corporis consumitur *h.* 17 ex eo — sentiunt *b l*: ex eo quod ad impetum sanguinis. moles sustineant *h.* 21 didas *b l*: mammas *h.* *post* incipit *add. h*: Alias prius. Alia postea. 24 pigras efficit *b l* (-ciuntur b^c = *h*). 25 in *om. b.*

sentiunt sibi, et frequentius oscitabunt, et omne corpus extendunt ruboremque in buccis habent non perseverantem sed inter aliquas horas se ostendentem, aliquando et fastidium patiuntur et nausiant.

29. Utiliter mulieribus purgatio occurrit? (6)

si forte, propter futurum conceptum utiliter. praeparat enim locum in quo semen haberi et conglutinari possit. sanitati autem earum gloria est, si quidem et cito eas senescere facit et insuper, vacuo partu, forte periclitari. et anus quae ⟨non⟩ purgantur sanae sunt.

30. Saluberrima autem est perpetua virginitas? (7)

sic est. si enim masculos frequens coitus male accipit, sic etiam et mulieres vexantur.

31. Quam diu puellae virgines esse debent? (8)

tam diu donec purgatione superveniente natura commemorare possit et matrix officia sua repraesentare et complere videatur.

32. Quae sunt aptae ad concipiendum? (9)

illae quae ordinabiliter die suo purgantur, limpido

1 sentire (sentiunt b^c). et *b*, sentit sibi. & *l* (senciunt sibi. et *h*). oscitabunt b^c (*in ras.* = *h*): suscitabunt *l*. omnē *b*, omnes *l*. 2 extender̄ (-dere) *b*, -dunt *lh*. habere *b*, habebunt *lh*. 4 paciuntur *lh*: paciat *b* (paciatur b^c) nausiare *bl* (nausiant *h*). 5 *interrog. negl. bl* (*signif. h*). 6 si prop̄ (forte *supra* b^c) *b*: si forte (*om.* propter) *lh*. 7 enī *b*: *om. lh*. in *om. b*. habere et conglutinare *bl*(*h*). 8 gloria (*sic*) est (ē *b*) *bl*, gła ɛſta *h*. *cf. Sor. p. 34, 3.* et *ante* (*non post*) si quidem *bl* (*h*) senascere *b*. faciet *l*. 9 periclitare *bl* (-tati *h*). et *b*: (ut *h*) et ut *l*. 10 non *addidi*. 11 autem *lh*: *om. b*. 12 sic est si: sciens *blh*. masculos *b*: -lū *lh*. et *ante* freq. *add.* b^c*l* (*unde* ex *h*, *ubi* ex frequenti coitu male accipere). coitus *b* (*h*): tortus *l*. 13 sed etiam et *b*, sic etiam (*om.* et) *l* (sic et *h*). 14 esse *lh*: fieri *b*. 15 tamdiu *b*: tanto quidem tempore *lh*. et natura *l*. commemorare (-ri *h*): *cf.* τεκμήριον *Sor. p. 41, 3.* 16 et matrix (mat̄ *l*) *lh*: matrice (*om.* et) *b*. presentare *b*. 19 ille quae *b*: hęc apte esse possunt quę *l* (*h*). limpide sc. et modice et moderato s. *b* (*contra lh*).

scilicet et moderato sanguine, orificium etiam matricis rectum et proximius habentes corpusque omne neque nimis durum neque valde digestum, cum integritate animae et hilaritate.

(10)* 33. Quod est aptissimum tempus mulieri ad concipiendum?

in declinatione purgationis, subiacente desiderio coitus, ita ut neque abundantia cibi plenum habeat corpus neque paucitate inane, et post curationem corporis, ita viro commisceatur.

(11) 34. Saluberrimus est enim conceptus?

non quidem ⟨si⟩ ingenti corporis labore et tormento perferatur. successioni autem plus quam necessaria ⟨sanitati⟩ retentio perseverans. animalis vero animalium cumque naturali ratione et necessitate efficitur.

(12) 35. Quae sunt signa conceptus?

quotiens in fine coitus horror quidam mulieri occurrit ipsumque orificium vulvae conduci et concludi sentitur, nullaque reliquia seminis sinum muliebrem umectat aut valde modicum remanet.

*) *cf. Cael. Aurel. fr.: Hermes IV, 143.*

1 etiam *l*: *om. b* (*h*). 2 proxior *b*, proxim*i*ore *b*ᶜ, -rū *l* (-rē *h*), *cf. προκοπώτερον Sor. p. 43, 16.* omnē *bl.* 5 Quod (*h*): Quae *bl.* est *lh*: erit *b.* muliere *b*, -ris *lh.* 9 inanes *b*, -nis *lh.* curatione *bl* (*μετὰ τὴν ἀποθεραπείαν Sor. p. 47, 2*) ita viro *l*: ite(a *b*ᶜ) vero *b.* cōmisceatur *lh*: misceatur *b* (ambo simul. Quid est conceptus *add. h, item Cant.*). 11 saluberrimū *l* (*h*), -ma *b.* 12 non quidē *b* (n̄ qdē *h*): nunc quidem *l.* si *addidi, ut infra* sanitati (?). labore *lh*: *om. b.* 13 successione (-ni *l*)...(15) efficitur: *sic omnes. cf. Anecd. II p. 191, 7 ubi pro* concessionem *legas* successionem. 14 animalis: *f. leg.* naturalis. 15 racione *b* (*h*): *om. l.* 16 Quae *bh*: Quod *l* (*qui post* conc. *addit ex qu. seq.* masculi et feminę). 17 in finem (*κατὰ τὸ πέρας*) *lh*: in finito *b.* quidem *b.* 18 conducit et concludis sentur *b.* 19 nullā quae *blh, deinde* reliquiarū *b* (reliquiam *l*), reliquū *h.* mulieris *b*, -ri *l* (muliebriū *h*). umecτɔ *b*, humectat *l* (iactat *h*). aut: ac *b*, et *h* (id uas ad modicum r. *l*ᶜ *i. e. atramento nigriore inductus l*). 20 remaneat *b.*

36. Quae signa sunt quae conceptum infantem masculum aut feminam futuram ostendunt? (13)

apud antiquos masculum pollicentur si velocius et exercitius infans in utero moveatur, praegnans autem ipsa bono colore in facie sit dextramque mamillam maiorem habeat. femina vero et tardius et languidius movere incipit ipsaque mulier gravida et colore foeda est et aegra, et in sinistra mamilla inflationem habet. nos autem haec veri similia esse arbitramur.

37. Quid est cissa? (15)

Appetitio inconsueti cibi tempore quodam mulieribus gravidis occurrens cum inaequalitate stomachi et abundantia humorum et nausia.

38. Unde cissa dicta est?

apud quosdam ab eo quod taedium gravidis mulieribus adferat. apud alios ab ipsa ave quae et voce et pennis varia est. alii vero ab hedera eam vocari dixerunt quae

1 *hanc qu. om. h* (*non Cant.*). concipit *b*. inf. masc. *b*: masc. inf. *l*. 2 futuram *l* (-rū *Cant.*): *om. b*. 3 masculi pollicebantur *Cant.* 4 infans *l* (*Cant.*): *om. b*. movebatur *Cant.* praegnans ab (*pro* aū?) ipso bono *b*, ipsa etiam pr. bono *l* (*et Cant.*) 5 dexterāq: *b* 6 et (t.) *bl*: si *Cant.* languidius *b*: languide se *l*. 7 ipsaque ... egra *l* (*Cant.*): quia in muliere gravida et color effecta ē. et nigra (*sic*) *b*. aegra: *cf. Sor. p. 62, 6.* 9 vera similia (*i. e. πιθανά, sed non vera*) *b*: vera omnia *l* (omnia vera *Cant.*). 10 Qui⟨d⟩ erunt *b*. 11 Q(*rubr.*)uae petitio *b*. inconsueti (*h*): consueti *bl*. temporis quod (qđ) *b*, temporis ⟨quodam⟩ *l* (tempore qđ *h*). 12 aequalitate (*ἰσότητι gr. interpr.!*) *b* (*contra lh*). stomachi (*Sor. p. 69, 5*): temporis *iterum blh* (*χρόνου interpr. gr.!*). 15 tedium *lh*: remedium *b*. 16 adferat (-rant *h*) *lh*: efferat *b*. apud alios — dixerunt *bl*: aput alios vero quod ariditatem mulieribus inferat *h* (*Cant.*). ave quae: duę quę *l*, quoque *b*. 17 varia *l* (*Sor.*): propria *b*. alii: alia *bl*. ab hedera eam: ≣erit durā eā *b*, ad ętherā *l*. dixeř *l*: dixerit *b*. 17 quae — habebit *lh*: quae quicquid quae et ubi ⟨add⟩erit muliere utere variae amplectitur (*sic*) *b* (*sc.* var. sinus h. = *gr. ποικίλλει ἐν περιπλοκαῖς. cf. Soteris cod. Laur. 73, 1 f. 158*[b] non retento ordine sed tortuosa gyrat arbores).

quidquid tenuerit, multum fortiter amplectitur et varietatem sinus habebit.

39. Quoto mense occurrit praegnantibus cissa?

frequentius quidem a secundo mense incipit, aliquabus vero aut citius aut tardius occurrit.

40. Quam diu perseverat cissa?

aliquando usque ad ipsum partum.

41. Omnibus ergo in utero habentibus occurrit cissa?

non omnibus sed abundantibus humore?

42. Quomodo agendae sunt quae cissam habent?

stringendae sunt strictoriis propter abundantiam humorum et nausiam et reiectationem.

43. Quae eis adhibemus?

si fieri potest, interponenda est unius diei abstinentia. si non potest, interim vel parcitas sit cibi, cum perunctione plurimorum dierum, ita ut prius aquam bibant, postea autem vinum siccosque et constrictorios accipiant cibos, cum epithimatibus stalticis. gestari etiam iubeantur, et si fieri potest, voce et lectione utantur.

(16) 44. Quomodo mense septimo agendae sunt gravidae mulieres?

in omnibus patienter et quiete, ne nimia gestatione pecus iam perfectum foris excutiatur, siquidem etiam et septimani nasci possunt. neque ergo exercitius partes

4 frequenter (*om.* quidem) *b*. incipit *l* (*h*): *om. b*. aliquabus *bl*: aliquibus *h*. 6 cissa pers. (*sic*) *l* (*h*). 7 aliquando *b*: aliquibus *lh*. 9 non omnibus *om. h* (*Cant.*). habundantibus humore *b*: his qui habundant h. *lh*. 10 *huic quaestioni deest responsio apud interpr. gr. ut ipsa etiam quaestio in Wolphii* (*v. p.* 5) *cod. latino* (= *h*), *non in Cant.* 11 stringer̄ *ante corr. b* (stringende Ī b^c, constringende sunt *l*). habuntia *b*. 12 eiectatione *b* (reiectatione b^c, reiactationē *l*). 15 sit *lh*: *om. b*. 16 prius *lh*: primo *b*. bibant (*h*): bibat *bl*. 17 postea (*h*): postero *bl*. siccoque et constrictoriis *b*. accipiat *bl*. 18 cibos *l* (cibis *h*): *om. b*. iubeantur: *sic blh*. 19 si *om. b*. utatur *bl* (-antur *h*). 20 septimo mense *lh*. 23 et *l*: *om. bh*. 24 septimini *l*.

illas fricare neque pectoralibus fasciis didas constringere. laxamento enim indigent, ut et lacte impleri possint et ne de ipsa strictura male accipiantur.

45. In octavo mense qualiter agendae sunt?

cum omni sollicitudine et diligentia agantur. hoc enim mense plurimum gravantur. pro qua re oportet nimietatem gestationum tranquillare, etiam cibum parcius dare, ventremque ipsum si pondere plurimum pendet fasciis diligenter constrictum suspendere, ceroto etiam ex oleo viridi vel murtino facto cutem ventris inlinire ut solidetur, ne cum parere coeperint, tensione ipsa conatibus rumpatur.

46. In nono mense quae facienda sunt?

iosum versum laxius obvolvere, superiores vero partes sub didas amplius stringere, ut proximante partu inferiora loca exponantur, ut illuc infans possit celerius exire. locis etiam ipsis laxamentum praeparare encathismatibus, etiam lavacro uti et pessariis quae ex adipibus anserinis et me-

1 fricare (*sic, sc.* oportet). 2 implere *b*. possit *bl*. et ne *l* (ne *h, om.* et): *om. b*. 4 qualiter *b*: quomodo *l* (quatenus *h*). 5 hunc e. mense (*sic*) *bl* (mensem *h*). 6 pro *om. l*. oportet: omnis (om̄ſ *b*, om̄ıſ *h*) *blh*. 7 gestationū *l*: -ne *b* (-nis *h*). 8 plurimū *b*: -moꝝ *l*. 9 ex oleo viride (virid$\overset{i}{e}$ *l*) *lh*: *om. b*. 10 murtino *b*: mirtino *lh*. solidetur (*h*): -dentur *bl*. 11 coeperit *bl*. ipsa *l*: ipse *b* (*om. h*). conatibus: *sic blh*. 12 rumpatur *b*ᶜ: rumpantur *blh*. 13 In nono *etc. bl:* Cum obtabus (octavus) mensis transierit. quid facienda sunt *h* (*Cant.*). faciendae *b*. 14 iosu versu (versum *l*) *bl*: inferiores partes *h*. obvolvere *b* (*h*): subvolvere *l*. superioris *b*. vero *om. b*. 15 sub *om. b* (sub didas *om. h*). istringere *b*: $\overset{sub}{\text{re}}$stringere *l*, perstringere *h*. partu infer... *ab hinc dextrae partis folii 18 tertia a marg. sup. pars excisa est in cod. b, ita ut in duabus his paginis versus omnes dimidia sui parte truncati extent.* ad inf. l. exponatur *l* (exponantur *h om.* ad). 16 locis etiam ipsis laxamentum *b* (χαλαστέον *Sor.*): locus etiam ipsi laxamentis *l* (locus que dixi. cum laxamento *h*).

dulla cervina constant. digito etiam peruncto orificium matricis leniter aperire.

(Sor. 16 p. 80, 1) 47. Gravidae mulieres uti debent viro?

si fieri potest ⟨non⟩, ut non agitentur, ne matrix ipsa exagitatione usus sustinere non possit. sed debent honestae et quietae esse ut pecus retinere possint. vel maxime tamen novissimis diebus debent se abstinere ab hoc usu. motus enim eius, hac importunitate rupto corio, humorem effundat qui propter lapsum infantis a natura provisus est.

(19) 48. Quid est enim corium?

membranum sine orificio quod infantem et quae cum ipso sunt continet, fundo matricis inhaerens. dicitur etiam et vasculum et secundae et novissimum et quod prius rumpitur.

49. Unde dictum est corium?

ab eo quod infantem spatio suo teneat. aut sicut alii dicunt ab eo quod ex multis rebus constet, sicut cantantium chorus.

50. Unde dictum est angion?

angion hoc est vasculum.

51. Quare dictum est vasculum?

1 constat *l* (*h*, *om. b*). 3 mulieris *b*. viros *blh*. 4 non *addidi*. 5 debet honesta et quieta *l* (*abest b*). 6 possit *l*. 7 debet *b*. 8 hanc *l* (*h*). ruptū corium (-ū *l*) *bl* (*h*). 9 humorē effundat *b*: humor effundantur (-datur *h*) *lh*. 12 membranū *l* (*h*, *abest b*). 13 fundū *l* (fundo *h*): fundus *b*. inereṣ *b*. 14 prior *l*, prior[ē] *b* (*προόρρηγμα Sor. 93, 14*). 16 *hanc qu. om. h* (*non Cant.*). 17 infantē *b*: -tes *l*. teneat *l*: susteneat *b*. 18 ex: et *l*. sicut omnibus (*hoc nunc deest b*) cantantium (-tiū *b*) ch. *bl* (sicut musica canticū — *corr.* cantāciū — chorus *Cant.*). 20 angion (*h*): agion *l* (*abest b*). *alterum* angion *addit h* (*Cant.*).

22 — *p. 19, 2* Q. d. est. vasculum dicitur ubi infans est clausus *etc. sic l.* (*quorum nihil iam extat in b nisi* Unde d... Quod ita sit ibi infans in vasculo nata...). *h* (*Cant.*) *sic procedit*: Quare d. e. v. quia ibi infantes includuntur. in quo *etc. sed ommissa sunt ultima* et ac si — natent.

quod ibi infans est clausus. in quo sic volvuntur sicut pilae in urna [et ac si in vasculo natent.]

52. Secundae etiam quare dictae sunt?

ab eo quod infans cadit in terra ac sic illae secundae exeunt. nam inde et prorregma dicitur quod prius rumpatur.

53. Ex quibus rebus constat corion?

ex nervis venis arteriis et pulpis. est autem colore purpureo, similitudine folliculi.

54. Ex quot et quibus rebus constat infantis umbilicus?

ex quinque rebus, duabus venis et duabus arteriis, per quas nutrimenta sanguinis infanti subministrantur. quintus est autem lotialis dictus, qui infantis lotium in corium transmittit. hoc ergo umbilico infans in matrice detinetur.

55. Quid est amnion?

membranum universo corpori infantis adhaerens. quod frequentius intus aliquando consumitur, ut non per omne corpus inveniatur.

56. Quae sunt signa occurrentis aborsus? (18

eo quod ante legitimum tempus pariendi subito sine ratione mamillae macriores fiunt, frigor etiam et gravedo in renibus, humorque varius effunditur et in fine trombus.

2 pilas *lh.* orna *l.* & ac sı^c (*sic*) *l.* natet *l.* 4 infans: prius infans *h* (*Cant.*). terra: *sic l* (*h, deest b*). 5 prorregma: pregnans *lh* (*deest b*). prius: prior *bl* (*h*). *post* prior *addunt lh* nascantur (-untur *h*) et prior (*quae om. b*). rumpatur *b*: -antur *lh.* 7 corioni (*sic*) *l* (*deest b*). 8 pulpas *l.* 9 purpureum *l.* similitudine *b* (*h*): in similitudinem *l.* 10 umbilicum *bh.* 13 infantis *lh.* quintus ⟨ē⟩ aut̄ *b*: Quintūnesꝙ aut *l* (Quintum autem est *h*). 14 lote[illegible]alis *b*, lucialis *lh.* 17 mamion *bh* (*Cant.*), amnios *l.* 18 corporis *l.* 21 occurrentibus aborsūs (*sic*) *l.* 22 pariendi *l.* 23 matriciores *l*, marriciores *h* (*deest b*). frigdore *b*, frigdor *l* (frigdora *h*). gravidine *b*, gravido *l* (gravedo *h*). 24 finem *l.* trombus *b*: trunbus *l* (tronbus *l*^c). videbitur (*post* tr.) *add. lh.*

(17) 57. Oportet nos rebus aborsoriis uti?

apud quosdam non oportet. medicina enim quoscumque natura coeperit, sanare debet, non interimere. alii vero volunt uti aborsoriis, sed nec si cupiant quae sunt adulterae neque propter lucra, sed si condylomata vel aliqua impedimenta in orificio matricis mulier habeat et sic concepit, melius est aborsoriis exterminare quod conceptum est, quam cum dies partus venerit, cum exitus infanti denegatur, periculum mulieri quae parturit inpingat.

(20) 58. Quae sunt signa proximi partus?

Septimo vel nono vel decimo mense occurret gravedo uteri et renum cum sensu fervoris et dolore inguinum et lumborum, erit ipsius etiam matricis ad inferiorem partem descensus cum orificii apertione et humectatione. cum vero iam proximat, superiores partes graciliores fiunt et extenduntur loca supra pectinem et inguina, et frequentius urinae desiderium nascitur. inmissoque digito ad magnitudinem ovi in orificio invenitur ⟨tumor⟩, humor-

1 oportet (*sic h, cf. supra qu. 45*): om̄ſ *b*, omnes *l*. aborsoriis *lh*: *om. b*. *post* uti *seqq. om. h* (*Cant.*) *qui statim* Nam alii volunt rebus aborsoriis uti (*v. 4*) ... 2 oportet: omne *l* (*deest b*). enim: nam *l* (*deest bh*). 3 in natura *l*. debet *l*: debent *b*. alii (*sc.* medici): Aliae *b*, Alie *l*. 4 volunt uti: voluntati *l*. aborsorios *l*. nec si (?): hec *l* (hęc *h*), *sed* hęe l^c. cupiunt *h*: rumpiunt *l*. 5 ...] neq: propter l. *b*. sed si condolomata *l*: si nihil condolmata *b* (aut si c. *h*). 6 orificiū *l*. 7 aborsorios terminare *l* (-riis determinare *h*, *deest b*). 8 cum . . . denegatur *om. h* (*non Cant.*). 9 periculū mulier q. p. i. *l* (periculum mortis infans que sustineat *h*). 11 ...] Septimo *b*, Si septimo *lh*. occurret l^c: -rit *blh*. gravido *b*. 12 consensus *lh et ante corr. b*: cum sensus (*i. e.* cum sensu) b^c. fervoris et dolorē (*sic*) *b*: fervorē | dolor *l* (fervor et dolor *h*). incẏnū & luuiboꝝ *l*. 13 erit: fierit *b*, erit et *l*. ad *b* (et ad *h*): in *l*. 14 descensus *b*: descendens *lh*. cum *addidi*. 15 (ad *add. h*) superiorem partem *l* (*h*). 16 et (*ante* ext.) *om. l*. inguina *lh*: in gyro *b*. frequentis *l*. 17 digiti *b*. 18 orificiū *b* (-um *h*), -ciis *l*. tumor *add. ex Sor. 98, 12*. humorque: humor qui *b*, humor vero qui *lh*.

que fertur primo lentus, postmodum plurimus et sanguineus.

59. Quomodo separamus dolorem qui de fervura venit ab eo qui de praesenti partu occurrerit?

eo quod fervurae dolor cum clusura et siccitate orificii invenitur.

60. Quae sunt praeparanda quae propter partum sunt (21)
necessaria?

scilicet oleum, calida, teporationes, spongiae molles, lanae, fasciae, cervicalia et resumptivi odores et si fuerit obstetricalis sella sive cathedra, lecti duo et locus aptissimus partui.

61. Qualis est obstetricalis sella?

sicuti est sella tonsoris, in qua sedetur ita ut habeat sub sessu similitudine lunae faramen praecisum, ut illuc infans cadere possit.

62. Duo lecti ad quid prosunt?

uno vero qui est durius stratus ibi parturientem collocamus: frequentius enim et iacentes pariunt. in illum

1 plurimū *b* (-mum *h*, -mus *l*). 3 separamus (*sic Cant.*): separas *bl*, -rat *h*. qui *b*, quod *lh*. ferbura *bh*: fervore *l*. 4 occurret *l*, -rit *h* (*Cant.*). 5 fervore *bl*, de fervore *h*. orificii: -ciū *b*, in orificium *lh*. 9 oleū calida *l*: oleū calidū *b* (ex oleo calido *h*). teporationes (θερμάσματα): temperationis *b*, vaporationes *lh* (-nis *l*[c]). exspungiis *b*, exspungię *l* (spongia *h*). mollis *blh*. 10 lanae *b*: lanę mundę *l*, lanam mundam *h*. resumptio odoris *b*, resumptio doloris *l* (*in marg.* resūptivi odores *l*[c], resumpcio doloris *h*). Et si fuerit obsetricalis sella *lh*: Et se foveri matricalis sella *b*. 11 sive *add.* (*cf. Sor.* η̄ κ.). lectos *b*. 12 *post* partui *add. lh* necessarius (-os *h*). 14 tunsoris *b*. qua *b*[c]: quo *blh*. 15 subsexu *blh*. 17 *hanc qu. om. h, non Cant.* (*incipiunt iterum in fol. verso lacerationes codicis b, sed cum nullum fere desit verbum, vacuam ibi figurae forte appingendae paginam fuisse sequitur.* ad *om. l.* prodesunt *l*. 18 Unū vero qđ (quod *l*)...stratū *bl*. ibi *l*: ubi *b*. 18 (*etc.*) conlocamus *l* (coll- *b*).

autem qui mollius est stratus, post laborem fetam collocamus.

63. Quomodo parturientem collocare debemus?

iacente ea supina in lecto qui durius stratum habet, conduplicatis illic pedibus et apertis, cum corion ad magnitudinem ovi in orificio matricis invenerimus, ad sellam eam levamus. nam si ita fuerit lassa ut in lecto parere debeat, ibi pariat. si vero sella obstetricalis non est, in fortis mulieris femora sedere debet ut illic pariat.

64. Antequam ad sellam parturientem collocemus quid facere oportet?

oportet dolores illos omnibus calefactionibus vaporare, oleo etiam calido et sucis loca ipsa inrigare. deambulare etiam eas et lavari et cibos accipere antiqui iubebant. nos vero non permittimus haec fieri, quia ambulatio infantem prope foris positum premit et matricem quassat, lavacrum vero et vires minuit et digestum corpus mulieris infrigidat, cibus autem qui in frigore datur corrumpitur et non nutrit.

65. Ministrae cum obstetrice quot sunt necessariae?

tres enim necessariae sunt, ex quibus duae dextra laevaque ad latera stare debent, in quas incumbere possit,

1 autem *b*: *om. l.* & stratus *l.* 3 p. ipsam conl. *l.* 4 Iacente eam supinam (*sic*) *b*: iactantes eam supinā *l* (*h*). qui: quod *blh.* habet *b*: est *l.* 5 pedis *l.* 6 orificium *blh.* invenimus *b.* 7 ut in lecto p. d. *l* (*h*): aut ibi p. d. in lecto (ibi p.) *b.* 8 non est in prę (*vult* in presenti) in f. *etc. l.* in *bl*: inter *h.* 9 mulieres *b.* debet (*h*): debeat *bl.* 10 conlocamus *l.* 12 oportet: omnes *blh* (ōs *Cant.*). illos (*sic*) *blh.* 13 *sqq. desunt in graecis Sor. p. 103, 4.* 14 et (*ante* cibus *sic*) *om. b.* antiqui *b* (*Cant.*, -quos *h*), antiquitas *l.* 15 amb. ipsa inf. *lh.* 16 premet (p̄m&) *b*: reprimet *l* (reprimit *h*). 17 mulieres *b.* 18 infrigdat *lh* (in...dat *lac. b*). frigdore *b*: fervore (*sic cum vitii signo*) *l*, ferbore *h.* corrumpitur (*h*): -pit *bl.* 19 nutrit *b*: nutrit eas *l* (n. eam *h*). 20 Quod min. c. o. s. n. *l.* 21 Sunt enim nec. tres *l.* due *lh*: duo *b.*

tertia verô a dorso eam teneat, ut occurrentibus doloribus non se in latus inclinet, hortantes eam ut fortiter sustineat.

66. Obstetrix quomodo et ubi sedere debet?

scilicet viriliter cincta sit, et si in lecto partus effici habet, modice inferius obstetrix sedeat ita ut facillime manus mittere possit. si vero sedens in sella paritura est, inferius obstetrix sedeat in humiliori scilicet sella, ut possit ex superioribus partibus facile infantem adducere, et in aliquantum apertis pedibus suis, plus tamen humilioribus ut ei non inpediatur ⟨manus⟩. faciem suam retrorsus avertat, ne pariens verecundia se concludat.

(66 a.) . . . ante tamen omnia ligaturis et capillis solutis, quod propter laxamentum fieri solet. digito autem sinistrae manus oleo calido peruncto orificium matricis circumagendo aperiat ut corium illic cadere possit. omnes autem parturientem verbis agere debent et petere eam ut non clamet, sed omnes gemitus et spiritum ad inferiores partes exponat, maxime cum dolores occurrerint. aliae autem mulieri quae retro eam continet iubere ut cum linteolo anum eius contineat, ne conatu eius foris excludatur. si vero folliculus diu non fuerit ruptus, un-

1 Tercium *b*. eū *b*. ut *lh*: & *b*. 2 susteneat *b*. 4 et (*h*): aut *bl*. debeant *l*. 5 viriliter *sic*: κοσμίως *gr. I 70.* cincta si⟨n⟩t. si *l* (cincta sit. ut si *h*), cinctus si *b*. 8 scilicet *b*: *om. lh.* 10 suis plus (*sic*) *sine lac. bl* (*h*), *sed videtur aliquid omissum esse.* humiliores *bl* (in humiliori loco *h*). 11 inpediatur *bh*: impediantur *l* (manus *addidi ex gr.*). retrorsū *lh*. 12 per verecundia(m *h*) *lh*. concludat. ante . . . *blh sine lacuna: excidit tamen novae interrogationis initium. cf. l (cod. Laur.) f. 155*[a] In hoc ergo operis obsetricandi quae sunt servanda. 13 solutis *scil. parturienti.* 14 autem *lh*: *om. b*. 15 sinixtro manu *b*, sinistrę manu(s *h*) *lh*. 16 cadere *bh*: sedere (*sic*) *l*. 18 clamat *b*. omnes gemitū ac *l*. 20 ut *l* (*h*): eam ut *b*. 21 conteneat (*sic l*) — eius *om. lh* (*unde h* ut cum linteolo manus — anum *l* — eius foris excludatur = χεῖρας *gr. interpres!*). 22 ruptus *lh*: corruptus *b*. unguibus: unguis *lh* (utquis *b*).

guibus eum rumpere et inmissis paulatim digitis plus adaperire. observandum est ne subito infans simul cadat. si in apertione sit orificium, observare donec caput et cervix infantis ⟨exeant, et⟩ sine quassatione adducat. naturaliter enim orificium aperitur. aliquando mergentibus etiam humeris, eos adprehendere debet obstetrix et in divexum adducere huc atque illuc, illos temptare quando se matrix aperit, et non conari quando se concludit, ne fervore aut sanguinis fluxus aut ipsius matricis adductio emergat. ⟨a⟩ lateribus vero ministrae sine quassatione manibus apertis in deorsum uterum deducant. cum vero infans exire coeperit, manibus pannum habentibus eum obstetrix suscipiat. exoptabilius est si etiam cum secundis suis ciceriderit.

(22) 67. Si enim ibi secundae remanserint quid faciendum est?

si adhuc orificium patet, statim obstetrix manum sinistram mittat et quamcumque partem eius invenerit teneat, et si iam a fundo recessit, adducat, adiuvante conatibus suis etiam ipsa parturiente. si vero ad matricem teneatur, leviter huc atque illuc adducat ne ⟨si⟩ in direc-

2 Observandum est ... *sic* (*mutil.*) *blh*. n̊e (*sic*) *l*. 3 si in ap. *h*: sin minus ap. *b*, sin minus in ap. *l*. observaret *l*. 4 infantis. sine quassatione. Naturaliter *b* (i. s. q. est. N. *l*, i. s. q. adducat. N. *h*). 6 eos *b*: exeos *l*. 7 illos temtare *b*: illo tempore (te̊mpore *l*) *lh*. 8 aperit — ne (*sic*) *b*: aperit conari oportet. et quando se concludit ⟨non conetur *h sol.*⟩ ne *lh*. fervore *bl* (-rem *h*). 10 emergat *lh*: mergat *b*. a *addidi*. 11 uterū deducant *b*: uterū | pet deducat *l* (ind̄ rumpat et deducat *h*). 12 habentes *l*. 13 exobtabiliт̄. ē. si *b*: et obstabiliter est. si *l* (et ^{b}ostabiliter si *h*). 15 secundę *l* (-da *h*): *om. b*. remanserint *l*: -rit *b* (*h*). 17 patet & statim *b*. 18 q;cūq; partē *b*, quęcumq, partem *l* (quacumque parte *h*). 19 et si — suis *om. h*. a fundo (*sic*) *bl* (*cf. Sor. p. 110, 4*). adiuvante: & iubante *b*, et iubante *l*. 20 parturiens *lh*. ad matrice *b*: a matrice *lh*. 21 levitur huc aut illuc *l*. si *addidi*.

tum conetur matricem simul excludat. si vero tarda mora fuerit, infantem aliae mulieri tradat et ipsa umbilicum praecidat. si vero clusum fuerit orificium ut neque manum admittat neque ipsae exire possint, utatur omnibus sucis et encymatismis quibus ad fervuram matricis uti solemus. hac enim diligentia relaxata omni strictura quicquid ibi remanserit sic cadet.

68. Quae sunt quae propter retentionem secundarum antiqui adhibebant?

sternutamenta et scalae suspensiones, potiones etiam dabant quae quasi eas excludere possint, nec non et thymiamata supponebant, pessaria etiam quae sanguinem eicere possint. nam et pondera ad ipsum folliculum ligabant. quae omnia nos reprobamus, si quidem et fervuram partibus ipsis facere possit et praesentem sine dilatione sanguinis fluxum.

69. Quomodo agenda est post partum feta? (def. Sor.)

spongia locis ipsis extertis, iactanda est in lecto et in obscuro cubiculo, modice patentibus pedibus ut quicquid ex ea foris exire coeperit non inpediatur. panno etiam loca ipsa contegant ita ut frequentius illuc mutetur. lanis etiam mundis supra pectinem et ipsum ventrem contegere, et si sine quassatione partus effectus est, oleo viridi cum

1 matricem excludat *b*: & matrice simul ȁdducat (*in mrg.* hȍc excludat) *l* (ut non matrice simul adducat *h*). tardā orā *b*, tardam horā (-a l^{c}) *l*. 4 ipse (ipsum *h*) e. possit *bl*. 5 eſcıſmatrıcıſ *b*, encymatismus *l* (hencathisma! *h*). quibus: q; *b*, quę *l* (que *h*). ad ferbura *b*, a fer^{bu}vore^{a} (*ips. corr.*) *l* (ad feruore *h*). 5 hanc...diligentia (-tiā *l*) *bl*. 7 sic *b*: mox *lh*. 8 redemtione *b*: retentione(m *h*) *l*. 10 scale *b*: ad scala *lh*. 11 quasi eas: *sic blh*. (*item* 13) possint *b* (*h*): possent *l*. t⟨h *l*⟩imiama *bl* (thimiamata *h*). 14 si *lh*: sic *b*. 15 possit (*sic*) *bl* (potest *h*). 16 fluxum adducit *l* (adducere *h*). 17 agenda est...fęta *l* (*h*): agendē s̄...feta *b*. 18 Iubemus (Iuvemus *h*) etiam spongia etiam (*alterum hoc* etiam *om. h*) locis *etc. lh*. extertis (*sic*) *bl* (extergi *h*). 20 pannis...contegamur (contegatur *h*) *l*.

modico vino admixto partes ipsas inrigare, si vero laboriosus partus praecessit, oleo dulci et calido haec oportet facere, deinde biduo eam a cibo abstinere, tertia vero die encathismate calido et perunctione curata et aqua etiam calida fomentare faciem, simplici cibo hoc est pane et aqua aut pultibus aut ovis sorbilibus eam reficere et aquam calidam dare, septima autem die nullis occurrentibus querellis lavacro uti et vario cibo et vino modico et aquatius temperato.

(def. Sor.) 70. Quomodo cognoscimus post partum sufficientem purgationem occurrisse?

ex eo quod primo sanguis plurimum fluit, secundo faeculentus et minus, novissime purulentus.

71. Sed de conatu et tensione frequentius in partu ruptiones occurrunt. ad has quid facere debemus?

post aliquot dies partus cerotaria inponimus quae conficiuntur cera et oleo roseo, spuma argenti et cerussa et alumine rotundo, ipsamque fasciamus.

(23) 72. Quid est spargesis post partum?

lactis ad mamillas confluxio cum tensione et gravedine, dolore etiam et fervore.

2 dulce *b*. haec omnia (*pro* oportet? *cf. supra*) facere *b*: ipsa loca calefacere *lh*. 3 acibo (aciuo *h*) *b*: cibo *l*. tercio *l*. 4 et (aq.) *b*: *om. l*. 5 fomentare: fomentab̄ *b* = -bis *lh* (*unde sic pergunt hi*: faciem eius. cibabis autem eam simplici c. *etc.*). et (*h*): ex *bl*. aqua calida *l* (*h*). 6 et ovis *l* (*h*). eā reficere & *b*: & ad bibendū *l* (et adhibendum *h*). aqua calida (*sic, ut saepe*) *bl* (*h*). 7 septimo *bh*: -ma *l* (‘post duos autem diatritos id est sexta die’ *cod. Laur. f. 155*[b]). querillis *b*, quęrellis *l* (querelis *h*). 8 temperato dabis ei *lh*. 10 *hic excidit una interrog.* (*cf. rec. alt. cod. Laur. f. 155*[b]: Quae adhibenda sunt ut menstrua purgentur *etc.*). 12 plurim(um) *b*: -mus *l* (*h*). primo *bh*: prius *l*. 13 feculentus *blh*, facilibus (*i. e.* faecibus) similis *alt. rec. l f. 155*[b]. 14 *hic nova incipit interrog.* (*cf. cod. Laur.*), *sed superiori addunt bl*: & de c. (Sed de *h*). 17 sic (*ante* cera) *add. lh*. roseo *bl*: rosaceo *h*. 18 alum̄ rotundo (-dū *l*) *bl*. 20 ad mamillę confluxione (-nē *l*) *bl* (*corr. h*). cum tensione *lh*: *om. b*. gravidine *bl*. 21 dolore etiam *b*: et dolore *l*

73. Quid eis adponere debemus?

primo quidem quae leniter constringere possunt, hoc est spongiam mollem pusca madefactam vel panem in pusca infusum cum palmulis tritis. si vero lacte stringere volueris, herbam pulicariam et coriandrum viridem et uvam lupinam tritam pani vel ceroto admisces. si vero fervor increverit, mamillis adhibenda sunt ea quae relaxare possunt, fomentatio scilicet olei calidi vel aquae calidae et sucorum cataplasmata, etiam panni de seminibus, et in declinatione cerotum.

74. Si vero eadem mulier quae peperit ipsa lactare possit quid faciemus?

sicut superius dixi omnibus uteris rebus.

75. Si alia lactaverit, quomodo ei quae peperit lacte stringimus?

lapidem quoque ignarium bene tritum ceroto miscemus et paulatim strictius mammas ipsas fasciare iubemus, fugientes vero ea quae antiqui exponebant, hoc est

(dolore *sol. h*). 1 *novam interrog. hic infert solus h: om. bl qui sic* Quibus adponere d. p. q. *etc.* 2 primo *bh*: prius *l*. constringi *b*. 3 spungia (-gie *l*) mollis *bl*. pusca *bl*: posca *h*. madefacta *bl*. pane . . . infuso et cum *bl*. 4 cum palmulas tritas *l*(*h*). *nova interrog. hic male l* (*non bh*). *tit. rubr. in b* LVIIII De (Ad *l*) lacte stringendum (-dū quid faciemus *add. l*). *sine tit. et interrog. h.* lacte *bl*: lac *h*. stringere: extinguere? (*σβέσαι Sor. p. 148 D. not.*), exsiccare *cod. Laur. f. 155*[b]. 5 herba pollicaria (ā *l*) *bl* (pulicare *h*). 6 panni *b*, panna *l* (pane *h*). admiscis *bl* (et mamillis imponis *add. l*, e. m. inponimus *h*). si vero *etc.* (*sic b cum tit.* LX De ferbura mulierum): Ad ferb(v *h*)ura mamillarum quid facere debemus *lh, item Cant.* (*male*). 8 aqua calida *b*. 9 cataplasma *bl*. pannis *bl* ⟨ponis! *h*⟩. desiminis (*sic*) imponimus et i. d. c. inducimus *l* (ind. *etiam h*). 11 quę peperit *lh*: q parit *b*. 13 omnibus bene uteris rebus *l* (*hanc qu. errore om. h, non Cant.*). 14 lacte *b*: lac *lh*. 16 ignarium *bl*: pyriten *h*. extritum *l*. 17 iubemus *lh*: incipimus *b*. 18 fugere: fugientes *blh*. ea *l*: eas *bh*. antiquitas (*sic*) exponebant (expondebant *h*) *blh*.

aquam salsam et cyminum et strobilos et alumen scissum et hederam, quae omnia acredine sua impetum fervurae duplicare possunt. rebus enim calasticis tumor mammarum bene accipitur.

(25) 76. Quibus rebus probamus infantem aptum esse ad nutriendum?

ex eo quod ea quae illum in utero habuit omnibus mensibus fuit sana, vitali etiam mense sit natus ipseque parvulus omnibus partibus fuerit integer, omnes poros et exitus patentes habeat vocemque solidam statim ut cadat emittat, maxime cum adpunctus fuerit aut molliter digitis pressus, vocem mittat. haec omnia integrae sensibilitatis sunt testimonia et pleno tempore natum infantem ostendunt.

77. Quibus mensibus vitales nascuntur?

maxime quidem decimo et nono, secundo ordine septimo. unde difficile est aliquos evadere qui octavo mense nascuntur.

(26) 78. Quando umbilicum praecidere debemus?

cum modice infans requieverit in terra, a ventre quattuor digitis longe scalpello aut cultro acutissimo praecidendus est, nec superstitioni antiquorum consentiendum qui lino aut vitro vel canna acuta aut cortice panis secabant. deinde cum praecideris, sanguinem qui in eo re-

1 et cyminum: aciminū *b*, cyminū (*om.* et) *lh.* strobilos *bh* (-illos *l*): *lege* tribulos (*cum Sor. gr.*). 2 hedera *l* (edera *h*): aedere *b.* agridine *b*, acridine *l.* ferbure *b*, fervore *l*, fervurę *h.* 3 possunt (*h*): possit *bl.* tumor mammarum *bh*: tumore mamillarū *l.* 4 bene accipitur *bl*: sedare valet *h.* 5 Ex quibus *lh.* infantem natum aptum *h* (*sim. Cant.*). 8 sana fuit *lh.* *fort. leg.* si natus ipse p. 9 omnesque *l.* poros (*h*): porus *b*, puros *l.* 10 patentib; *b.* 11 amittat *b.* 13 ostendit *blh.* 15 vitalis *b.* (vit.) infantes *add. l.* 17 est (.ē.) *b*: *om. lh.* aliquas (*sic*) evadere solent q. *blh.* qui *bl*: que *h.* 18 nascuntur *b*: pariunt *lh.* 19 (deb.) infanti *add. l.* 20 a *bh*: *om. l.* (ventre) eius *add. lh.* 22 superstitutionis (*sic*) *b.* 23 (cons.) est *add. lh.* pannis *b.* 24 (prec.) eum *add. l.*

manserit coagulatum exsiccabis et lana torta aut licio ligabis, ne subsequenti fluxu sanguinis infans periclitetur. sed eadem hora qua natus est, ex utraque parte ligandus est et sic in medio praecidendus, ne etiam quae parit fluxum sanguinis sustineat.

79. Quibus rebus infantis superficiem lavari oportet? (27)

antiqui vero vino cum aqua salsa eos obvolvebant, alii lotio puerili, alii pulvere gallarum vel murtae spargebant. nos autem diligenter sale trito et afronitro spargimus. nam praedictae res odore suo eos percutiunt. nec multum quidem constringantur, ne constrictio ipsa male eos accipiat.

80. Quomodo haec infanti spargimus?

diligenter sale et afronitro trito spargimus. si vero multum mollis est infans, admixto melle vel oleo vel suco faeni graeci sic eum aspergere ⟨debemus⟩ vel inlinire per omne corpus, ita ut neque ori neque oculis aliquid cadat. deinde cum siccatur corpus, aqua frigida hoc ipsum atluere et aqua calida relavare, digitis vero naribus vel ori inmissis omnia purgare et oleum oculis infantis infundere. deinde minimo digito in anum infantis misso meconium tollere et umbilicum lana ligatum in medietate sua reponere et linteolo oleo intincto contegere.

1 quagulatū *bl.* 2 fluxus *b.* 3 quo *b.* ligandū *bl* (-dus *h*). 4 precidendū *blh.* ne *bh*: nec *l.* 5 fluxus *b.* 6 infantis (*h*): -ti *bl.* 7 vero: *sic blh.* vinū *blh.* 8 alii vero *lh.* lutio *bl* (lucium *h*). expargebant *blh.* 9 spargimus *b*: expargimus (*iterum*) *lh.* 10 predictas *blh.* et nec *lh.* 11 ne: nam *blh.* 12 accipiat *b*: accipiunt *lh.* 14 diligenti *b.* expargimus *b* (spargimur *sic l*, aspargimus *h*). 16 fenogreci *b*, fenugreci *h.* sic eum *b*: siccū *l* (*om. h*). aspargere *bl.* 17 oculis (*h*): -los *b*, -li *l.* cadat *b*: ex eis cadant *l.* 19 relavare *lh*: óre (*sic*) lavare *b.* 20 perfundere *l.* inde *b.* 21 minimum (-ū) digitum . . . missum *blh.* μηκώνειον (*Sor. 122, 4*): égoniū *b*, egonium *l*, egóniū *h.* tolle (*sic*) *b*: tollat *lh.* 23 lenteolo *bl.* intinctum *bl.* contegere *b*: contingere *lh.*

(28) 81. Quomodo infantem fasciamus?

superpositum eum femoribus suis lanea fascia munda et lata et sufficienter longa singula partes involvere ita ut illa loca omnia quae sunt gracilia stringantur et ante laxius circumagatur. deinde coniunctis manibus lateribus eius et pedibus coniunctis ita ut genibus et talis lanae interponantur ne extantia ipsa ossorum quassetur, latiore fascia omne corpus eius fasciare, caput etiam panno aut lanis mundis contegere.

(29) 82. Ubi infantem iacere oportet?

in loco scilicet mediocriter calido ita ut nihil ibi oleat nec valde sit lucidum, strato concavo et nec valde molli, ut non multum iacendo spina infantis aut collum contorqueatur, itaque mediocriter molli, bene collocato capite, infantem iactare.

83. Quando infanti cibum dare oportet?

cum post omnem commotionem quietus fuerit effectus, hoc est post octo vel decem horas.

84. Quem primum cibum accipere debet infans?

talem cibum accipiat qui potest et stomachum et ventrem purgare et eum nutrire, hoc est mel modice decoctum. si enim crudum fuerit et austere, inflat, si vero amplius fuerit coctum, constringit.

85. Quomodo mel dandum est infanti?

1 infanti *b*. 2 eum *bh*: cum *l*. 3 involvere (*sc.* debet obstetrix). 4 omnia quae: que (quę *l*) omnia *bl*. constringantur *lh*. 7 extantia (*ἐξοχή Sor. 126, 15*): stantia *bl* (*om. h*). 8 omnem *b*, omnes *l*. 12 et nec: *sic blh*. molli. ut non *b*: molliet. non *l* (molli. et ne *h*). 13 iacendo *lh*: iacentem *b*. spina (*h*): ispina *l*, supinā *b*. contorqueat *blh*. 14 itaque: ita *bl*. 15 infantis iactare *b*, infantem iacere *l*. 16 Quando *l*: Quomodo *b*. 18 vel *b*: aut *l*. octo *bl*: VIIII *h*. 19 Quem *lh*: Quid *b*. 20 pot& & *b*: potest & *l* (possit *h*). (stom.) eius *add. l*. 21 eum nutrire *bh*: cū nutrires *l*. decoctum *bh*: coctum *l*. 22 austere inflat *b*: austere (-rum *h*) est et inflat *lh*. 23 constringit *bh*: confringitur *l*. 24 dandus *b*.

digito debet mamma eius os ipsius inlinire vel mulsam tepidam instillare, et sic postera etiam lac offerre.

86. Maternum lac dare oportet aut extraneum post partum infanti?

maternum lac non est utile, sed extraneum, quia maternum lac de labore partus et turbore et purgatione malum est et pingue et indigestibile.

87. Quid est enim bonum lac? (31)

scilicet mediocriter candidum nec sublividum nec gypso simile, nec subacidum, sed moderate coagulatum ut stillatum ungui leniter dilatetur nec se perfundat. reliquae autem differentiae scilicet substantiae et coloris malum lac ostendunt.

88. Materno lacte nutriendus est infans an mammae? (29)

amabilius quidem a matre nutriri possunt. ut post partum sana esse possit, melius quidem de mamma nutritur. unus enim cibus insufficienter duobus animalibus subministratur.

1 digiti suo *b*, digito suo *l* (digito *sol. h*). 2 postera (*τῇ ὑστεραίᾳ Sor. 130, 11*): poſteuſ (*sic*) *l*, potest *b* (secunda die *h*). offerret *l*. 3 *ante* Maternum lac *etc. quasi interrogatione desiderata haec inserunt lh:* Cuius lac accipere debet infans? *deinde sic l:* Maternū lac non oportet in initiū accipere sed extraneum quia *etc. h autem post interr. illam retinet etiam verba* Mat. lac d. o. aut extraneum *et deinde resp.* Non maternum. Si quidem adhuc post lab. *etc.* 6 de laborem *b*. turporem (turborem *h*) et purgationem *b* (*et, ubi* post laborem, *h*), turborem & tůrbationē *l*. 7 (ind.) post partum (*supra v. 3 om.*) *hic addit l*. 9 nec subliv(b *l*)idum *lh* (*Sor. 140, 16*): *om. b*. gipso *b*. 10 coaculatum *b*, quagulatū *l*. stillatu ungui (*sic*) *h* (*Sor. 141, 12 ἐπισταγὲν ὄνυχι*): stillatim *b*, stillatū *l* (ungui *om. bl!*). 11 delatetur *bl*. (perf.) et cadat *add. h*. reliqua *b*, -quo *l* (-quę *h*). 12 scil. substantiae coloris *b*, substantiae scilicet et coloris *l*. 13 ostendunt (*h*): -dit *bl*. 14 Maternū lac *blh*. aut máuime (*sic*) *l*. 15 (quidem) infantes *add. l*. (ut) si *add. l*. 16 (partum) mater *add. l*. sana *lh*: sane *b* (*sed* possit *blh*). sed melius *l*. de *b*: a *lh*. 17 cibus *b*: lac maturus *lh*. animalibus *b*: infântibus *lh* (*vitii sign. add. l*[c]).

(30) 89. Quae est ergo mamma apta ad nutriendum infantem?

adulescenta quidem et quae iam bis peperit, bono etiam sui corporis sit colore et pectus latum habeat et mammas ipsas neque rugosas neque satis breves, et nec multum grandes cavernas habentes neque verum raras et breves, animo etiam prudens et quae integro affectu amare etiam puerum possit et quae numquam irascitur, sic etiam si fieri potest, Graeca sit et munda.

(32) 90. Qua vita agenda est nutrix?

communiter sicut omnes homines ut sana esse possit. exerceri ergo debet, lavacro vel perunctione corpus reficere cibumque sufficienter sumere, semperque ebriositatem et indigestionem vitare omnesque excessus, specialiter sane superiores partes et manus vel maxime exercere ut plurimum lactis et digestum mammis influat, et si fieri potest ad virum suum in totum non accedat, ne usu venerio purgationem commemoret, qua superveniente lac exterminatur et extinguitur. primis vero diebus quae lactare incipit simplices cibos accipiat et aquam bibat, ne solidum lac mox natis infantibus cum difficultate per angustias gutturis descendat, et sicut

1 ergo *bh*: *om. l.* apta mamma *lh.* 3 Al(l *h*)escenta *b*, Alêstenta *l.* quidem *lh*: *om. l.* peperit *l*: peperunt *b.* 4 latūs (*sic*) *b*: latus *lh.* habeat *l*: habet *bh.* et (*ante* mammas) *addidi.* 5 mammas *b*: di̊das *l.* neque (*ante* rug.) *addidi.* rugosas *l*: *om. b.* *haec* (5—7) *sic habet h*: ipsasque mammas. neque nimium laxas. erugosas. neque iterum valde tensas papille. neque multum grandes. neque valde breves. et ne multas cavernas habent. Neque iterum raras et breves. 6 habentes: habeat *bl.* 7 cum (integro) *add. lh.* 8 etiam *b*: *om. lh.* puerum *bh*: infantem *l.* 9 greca *bl*: grata (!) *h.* 10 matrix *l.* 11 est (sicut) *add. l.* 12 debet labacro vel perunccionem *sol. h*: *om. bl.* corpus reficere *bh*: ut corpus reficiat *l.* 14 vetare *b.* 15 exerceri *l.* 17 in toto *b*, *om. lh.* 18 commemoret *b*: commo̊vere *l* (*unde* purgatio se commoveat *h*). 19 quae: qua *bl* (quo *h*). 20 infantis *lh.* 21 angustias *b*: congustias *lh.* gutturi *b* (-ris *lh*). discendat *b.*

parvulus accedentibus diebus et mensibus solidatur, sic etiam solidos cibos. nec conditum primo bibat et sic etiam vinum subiungat quam possit infans sine laesione etiam horum digestionem perferre.

91. Quomodo dicis in principio infantem male accipi, scilicet si nutrix eius vinum multum bibat, cum tot mensibus matre sua bibente non sit male acceptus?

quoniam cum in utero esset ad perferendam digestionem mater eius officio laborabat et sic ei digestum lac transmittebat, modo vero ad substantiam suam separatus non praevalet ad perferenda quae difficillimae digestionis sunt. sic enim et malleolus, quam diu in matrice arboris est positus, et exortas sustinet tempestates, cum vero separatus fuerit ab arbore et ad substantiam suam solus fuerit positus, licet modico vento flante vexatur et male accipitur.

92. Quae sunt exercitia quae fieri possunt nutrici?

scilicet si ei pila ludatur aut cum alteribus manus

1 solidantur *bl.* 2 (cibos) accipere incipiat *add. l.* nec *b*: ne *l* (*ubi sic* ne conditum prius bibat. sed vinum. et sic etiam conditum subiungat. *sim. Cant. quae ex correctura ficta esse docet Sor. p. 149, 3*). primo *b*: prius *l.* 3 quam possit *ego*: iam primo *b* (*unde l habet sic* Iam prius inf. s. l. est. per hęc aū indigestione ꝑferre potest *et longe aberrantia etiam h*). 5 Quomodo ergo//// infante (*sic med. nunc extinctis*) *l* (*haec libere mutata in h*). male: amale (*sic*) *b.* 8 quoniam *ego*: que nam *b*, Nam *l* (Infans namque *etc. h*). pre(p̄ *b*, prę *l*)ferendam *bl.*
9 mater: matrix *bl.* officia laboraret *bl.* 10 transmutabat *b.* ad substantiā suā separato *b*, a s. s. reparatur *l* (*Sor. 149, 16*). 11 p̄differenda *b*, preferenda *l.* 12 sic enim et maliolus *b*: Sicut enī ramusculus arboris cū malliolis suis *l* (sicut enim ramusculi *h*). in matrice arboris *b*: in eademque sua arbore *l.* 13 est *l*: .ēē. (esse) *b.* et exortas: et exertas (*sic*) s. t. *b*, necesse est ut exercitus s. t. *l.*
14 ad s. sua *b* (*πρὸς ἰδίαν ὑπόστασιν Sor. 150, 5*). et a s. s. et fuerit insertus in alia arbore licet *etc. l.* 16 (accipitur) ita et infans erit *add. l.* 17 nutrici: infanti (*sic*) *blh* (*id est in infante lactando nutrici Sor. 145, 9*). 18 Scilicet si ei pila laudatur *b*: In primis ut eis (eum *h*) ad pilas (pilā *h*) ludatur *lh.* manū *b.*

mittatur, molere et farinam facere, lectum sternere et aquam portare.

(33) 93. Quid est faciendum si nutricis lac fuerit exterminatum?

alterius mammae lacte accipiat, vel si non fuerit altera, vel eius quae lactat competenti diligentia colligatur.

94. Quomodo agendae sunt illae quarum lac exterminatur?

si valitudo aliqua in partibus posita vel omni corpore incurrat et exinde lac inminuitur et exterminatum est, haec valitudo curanda est. si lassa est, resumenda est exercitiis et gestationibus universi corporis, secundo etiam manibus, lavacro, nam et cibis multum nutrientibus et per quae animi hilaritas provocatur.

95. Quae adhibenda sunt secundum antiquos ut lac abundet nutricis?

iubebant nutrientibus ut ubera omnium animalium manducarent, vespertilionum etiam combustorum vel noctuae cinerem cum vino bibere dabant vel cum aqua soluto mamillas ipsas inlinebant. quae nos omnia reprobamus, siquidem inportunitate hac exterminatus stomachus cibum

1 molere *b*: quasi muliere est *l*. facere vellet *l* (velit *h, qui om.* lectum — portare). 2 (portare) hutilia sunt hęc exercitia infantibus (!) *l* (*et sim. h*: utilia sunt & exercicia infantibus). *lectiones codicis l emendatione arbitraria corrupti abhinc non commemoro nisi quae ad textum codicis sive Brux. sive Hafn. vel illustrandum vel confirmandum faciant.* 5 lacte: *sic b*. 6 qui latat (*sic*) *b*. 9 omni corpore: onere corpus *b* (livore corpus *l*). 10 inminuit *b*. 11 hac *b*. est. et exercitiis gest. *b*. 13 manibus *bl*. l. nam et *b*: lavacrona. & *l*. multis *bl*. 14 n. per quos et animi (h *l*)ilaritate provocatur (-cantur *l*) *bl*. 15 adhibende s̄ antiqui *b* (*cf.* secundum auctoritatem ęciam antiquorum *etc. h*): adhibebant antiqui (*et postea* habundaret) *l*. 18 vespertilionum *l* (*h*): vespertinū (*sic*) *b*. noctule *blh*. 19 cineres *b* (-ris *l*, -ri *b*). solutū *blh*. 20 mamillas ipsas *b*: mamillis ipsis *l* (mamillis *h*). 21 inportunitatē hanc exterminatur *bl*.

corrumpere incipit, deinde minus nutritum corpus multo minus lac efficiet.

96. Quomodo agendae sunt illae quae plus a iusto lac habent?

fortioribus exercitiis et labore uti debent ut abundantia lactis minuatur. si vero spissum est valde, cibum accipiant qui modicum nutrire possit, ita ut aridus non sit. aquam etiam bibant et cotidiano lavacro utantur.

97. Quare acros et salsos cibos nutrices accipere non permittitur?

quoniam et partum minuunt, ⟨si⟩ et lac exercitius minuetur et corrumpetur.

98. Quomodo enim agendae sunt quae lac corruptum habent?

boni etiam suci cibos accipiant. praecordia etiam earum inspiciantur ne forte non digerant vel viro utantur vel potiones aliquas accipiant. quae omnia corrigenda sunt ut etiam lac bonum esse incipiat.

99. Quomodo emendamus illas quae lac aquatum habent?

rarius quidem laventur et vinum bibant frequenter. etiam cibos accipiant multum solidos et nutrientes, sicuti sunt pultes durae, ova vero elixa vel frixa, porcina etiam vel caprina carne utantur.

100. Quotiens in die infans lavandus est. (34)

1 incipiet *l.* 2 lac efficiat *b* (cale fiat *l*). 3 plus a iusto *l* (plus quam debent *h*): plus adusto *b.* lac *b*: lacte *l.* 5 habundantia *bl.* 6 minuat *bl.* cibus...possint *l.* accipiant *l*: -at *b.* 7 aridas n̄ ſ̄ *b* (aridi non sint *l*). 8 bibant...utatur *bl.* 9 agros *bl* (acros *l*[c]). nutricis *b.* 10 permittit *bl.* 11 si *addidi.* exsercicius minuet et corrumpitur *b.* 13 agenda est...habent *b* (-bet *l*). 15 Bonis etiam sucis in cibo *bl.* 17 quae omnia c.: per quas c. *b*, per quas omnia c. *l* (*cf. Sor. 153, 13*). 21 labent *b* (lavent *l*). 22 cibus...multo solidus *b.* 23 portina etiam carne utatur *b*, porcina etiam vel caprina (porcina et caprina *h*) carne(m) utantur *l* (*Sor. 153, 9*). 25 q. in die *l.*

semel quidem lavandus est, et si necessitas aliqua occurrerit, bis in die lavandus est. nam frequens lavacrum tabidum corpus efficit.

101. In quali loco lavandus est infans?

in obscuro et temperate calido, ibi lavandus est infans, et non in frigido aut statim calido.

102. Quomodo fasciandus est infans post lavacrum?

sedere debet obstetrix genibus iunctis et in femoribus suis misso linteolo infantem accipere et sublatis fasciis oleo tepido unguere, et in pelve grandi aqua calida limpida et sine odore missa temperare, deinde sinistra manu sua sub ascella dextra infantem tenere ita ut pectus ipsius supra cubitum eius iaceat, deinde in aqua depositum leviter fomentare, primo dorsum, deinde supinum conversum, etiam partes ipsas fovere ita ut omnes rugae quae in collo sunt et concava loca sicuti sunt ascellae et anquilae diligenter extergantur, inmissoque digito in os infantis salivam eius extergere et leniter linguam et gingivas confricare, deinde levi manu supra pectinem premere ut urina officium memoret. sed cum videris corpus eius in aliquantum calefactum sufficienter obruendo, levare et in tepida aqua iterum eum deponere ut ad usum frigidae assuescere infans possit.

103. Propter quam causam post lavacrum infantis plantis retentis caput iusum suspenditur?

ideoque enim ut ipso pondere universae iuncturae ten-

2 bis: et bis *lh*. lavacrum tabidum (*h*): lavacrus t[a]epidus (*sic ips. corr.*) *b* (lavacrus tepidū *l*). 7 lavacro *b*. 8 debebit *lh*. 11 misso *b* (*om. l*). 15 foveri *b* (-re *l*). rugas *bl* (ragas *h*). 16 et — sunt *h*: *om. bl*. anquillæ *b*, anquille *l* (anguiles *h*). 17 extergentur *b*. salivae eius *b* (salive eĩ *l*). 18 gengivas *b*. 19 levi manu *blh* (κούφως *Sor. 156, 2*). premere ut (*lh*): praemerent *b*. 20 memoret *bl*: commemoret *h*. 21 sufficiendum obruere levare *b*, sufficiendū obluere lavare l (sufficienter obruisse lavare *h*). 22 frigida *b* (frigidae aquae *l*). 24 *hanc qu. om. h*. 26 ex ipso p. *l*. universę *l*: -so *b*.

dantur, spinae etiam sfondili accepto spatio facillime flectantur et nervi resimplicari possint.

104. Quomodo infantes unguere possunt?

primo quidem ad dentes positos, deinde etiam supinos, femoribus suis ante supposito linteolo, ita ut aliquando singillatim manus unguant, aliquandoque transunguant totum. et extendere etiam et curvare similiter pedes singulasque partes corporis ita formare ut quae concava esse debent premantur, quae gracilia vero sunt constringantur, quae extantia, adducantur. oculos etiam ipsos pollicibus suis leviter fricare, caput vero diligenter rotundum facere, patellas etiam in genibus movere, deinde omne corpus suspendere et deponere et universas partes officiis suis restaurare.

105. Propter quam causam oculi infantum oleo infricantur?

ideo quidem ut tunicae quibus constat et mollíantur et extergantur, ut integrum visum habere possint.

106. Quare iubetur infanti post lavacrum auriculas et nares exsiccare?

ne forte remaneat humor in auriculis eius et graciles adhuc infantum pori perfrigescant et male accipiantur.

107. Post quantum lavacri ad didam adplicandus est infans? (35)

1 fondili (*sic*) *b*, *om. l.* 2 resiplicari (*sic*) *b* (et ne victu resolvi possit *l. totum cap. om. h*). 3 infantis (-tes *l*) ... possit *b* (*l*). 4 addentes *bh*: indentes *l.* positus *b.* supinus *b.* 5 subposito lenteolo *l*: suppositos lenteolo *b.* ita ut aliquando q transunguat totū *b* (ita ut aliquando singillatim manus unguant. deinde totum corpus unguant *l*, ita ut aliq. singulatim manus unguat. Aliquando utrasque ungat *h*). 9 Quę gracilia vero sunt *b*: Quę vero gracilia sunt *l et* (*om.* sunt) *h.* 10 ipsos *bh*: eius (ēī) *l.* 11 leviter *h*: libenter *bl.* 13 suspendere *lh*: sustendere *b.* 17 ideo quidem: ideoq; *bl* (*om. h*). constat et *h*: stat ut *bl.* 18 extergantur *bh*: -geantur *l.* possint (*h*): -sit *bl.* 20 exsiccare *bh* (*i. e. exsugere sec. Sor. gr.*): exsiccantur *l.* 21 in auriculas *bl.* 22 pori *lh*: poli *b.* 23 Post quantum: *sic bl* (spacium *add. h*). addidam (*h*): addita *b*, addida *l.*

post modicum, ut omnis turbor lavacri digeratur. quicquid vero ante accipitur, corrumpitur et non nutrit. nam et ipsa mamma si non digesserit balneum et sic lacte dederit, male infantem accipit. melius ergo faciet si balneum digerat et exsiccatis antea mammis sic infantem adplicet.

108. Quomodo didam tradere debet?

manibus acceptum infantem in aliquantum in latus inponere et ad utrasque mamillas convertere et ut modo dextram manum modo sinistram infans liberam habeat et de ambabus mammis accipiat, deinde ori eius adpositum papillum teneat et quasi latenter lac exprimat, ne cum labore infans didas sugere incipiat.

109. A somno experrecta nutrice quid facere oportet?

deambulare eam oportet modice, mammas etiam fricare ut lac quod somnus constringit solvatur, et sic infantem adplicet.

110. Quotiens infans lactari debet?

frequentius quidem quia semel quod ei sufficiat accipere non potest. lassus enim diutius lactando aut de bono lacte cito satiatur. non ergo terminandus est modus, sed cum visus fuerit velle, oportet eum accipere, ita tamen ut ante lavacrum aut in ipso lavacro numquam accipiat didam.

1 ut: aut̄ (autem) *b* (*unde* ante donec *l*, aū [= ante] donec *h*). 2 et innutrit (*sic*) *b*, et non urit *l* (et non nutritur *h*). 3 sic lacte *l*: si lacte *b*. 4 infantem *bl* (*om. h cum v. 3—4* et sic — balneum). faciet *l*: favet *b*. 5 exsiccatis (*sic blh*) *i. e. exsuctis.* 7 Quomodo enim d. *lh*. 9 inponere *b*: ponere *lh*. ad *lh*: *om. b*. 10 dextera (manu) *b*. et *om. b*. 11 ambabus mammis *lh*: ambobus manibus *b*. papillum *bh* (-lo *l*). 13 sugere (*h*): sucgerere (*sic*) *b*, sugare *l*. 14 exp̄(pre *l*)dicta *bl* (experta *h*). 18 Q. per die (in die *h*) *add. lh*. 19 sufficiat (*l*): sufficit *bh*. 20 lassas *b* (lassat *h*, laxat *l*). 21 saciat' *b* (-tur *lh*). 22 oportet *h*: omnia (*ut saepe*) *bl*.

111. Quid enim patiuntur infantes qui ante lavacrum aut in ipso lavacro didam accipiunt?

scias eos variis et multis languoribus detineri.

112. Quibus signis intellegimus infantem cibum debere accipere?

tunc quidem quando praecordia eius concava sunt et iam tantum tempus transivit ut etiam cibum accipere possit. os etiam ⟨cum⟩ aperiat et labia frequenter moveat, et cum inanem digitum labiis coram adplicaveris, et eum suxerit cum quodam ploratu.

113. Quomodo cognoscimus quibus causis ploret infans, ut propter cibos?

fasciam principaliter inspicientes ne adstricta sit aut ne iacens manum aut pedem torserit aut aliqua re punctus sit, aut abundantia cibi vel lactis ploret, inspicientes etiam ne aut plurimis coopertoriis gravatus sit aut ne parvitate eorum perfrixerit aut nimio sole aestuaverit. si enim aliqua re punctus est, subito plorare incipit. coopertoria etiam plurima vel parva et visu probantur et tactu. aut enim frigidus esse debet aut multum calidus. si autem abundantia cibi premitur vel lactis, huc atque illuc se proicit et plena praecordia habet. si aestuaverit, ab eo quod cum anhelitu rubet. si vero aliqua inaequalitas est, et lac accipere non vult et macrior efficitur. ex praedictis ergo signis omnes ploratus eius separari possunt.

1 *hoc c. om. h.* 2 didam *b*: dietam *l.* 3 langoribus *b* (-guoribus *l*). detineri: -nentur *bl.* 4 cibum debere *b*: debere cibum *lh.* 7 transivit *l*: -ibit *bh.* 8 cum *addidi.* 9 coram *ego*: eorum (*sic*) *blh.* 10 et eum suxerit: et cum suxeris sucum *b*, &eam suxeris *l* (sugant eum *h*). 12 ut (?): aut *bl* (an propter civum...an ex aliis causis *etc. h*). cibus *b* (-bos *l*). 13 inspicientē *b* (-tes *lh*). aut *l*: *om. bh.* 14 pedū *b* (-dē *l*). aliquā rem (*sic*) *bl.* 15 habundancia (-tia *l*) *blh* (*item infra*). inspicientes: inspicere *blh.* 16 ne aut *l* (ne a *h*): *om. b.* coopertoriis (*h*): correptoriis *b*, se optorium *l.* gravatus sit *b* (gravatus *h*): gravetur *l.* 18 quo opertoria *b.* 20 esse debet *bh*: est *l.* 23 si vero *lh*: sivecum *b.* est *b*: est illi *l* (est et illi languet *h*). 24 magrior *b.*

114. Quid faciemus si postquam lac biberit frequentius ploret?

aliae didae tradendus est quae eum vario strepitu sonorum et blandimentis mulceat, ita ut numquam eum aliqua re terreat.

115. Ad omnes enim ploratus eius lac ei dare debemus.

non semper nec statim sed in aliquantum moram facere, siquidem ad cibum hoc ploratu exerceatur ut spiritum trahat, et ipse commeatus qui lac accipere habet spatiosior efficiatur.

116. Cum infans obdormierit ubi ponendus est?

in naucella strata vel lecto a facie contecto ut neque nimietate luminis neque aeris laedatur vel torqueat oculos qui adhuc molles sunt.

117. Quando gestandus est infans?

ante cibum, ita ut numquam statim post cibum, ut non quod accepit corrumpatur aut reiciatur.

118. Quomodo et qua re gestandus est infans?

naucella pensilis sit ita ut primo leviter moveri incipiat, vel certe monocoetio duobus in divexum pedibus fulto huc atque illuc exagitari. nam cum in cunabulis

1 post lac (*om.* quam) *bl.* *totum cap. cum seqq.* (*115—18*) *om. h.* 3 Aliae aut detrahendus .ē. *b*, Alię duddę (*sic, sed cf. Sor. 168, 12.* tutrici *Cant.*) tradendus est *l.* quae eū *b*: qua cibū *l.* varios strepidos (strepitus *l*) sonarū *bl.* 4 & n̄ nūquā eū *bl.* 6 ad *l*: *om.* (terreat omn̄s *h*) *b.* 9 ad cibum: acibū (*sic*) *b*, *om. l.* ut: & *bl.* 10 trahant *bl.* ipse commeatus quae *b*: ipse eū ungatus qui *l.* 11 efficiantur *b.* 13 naucella *b*: nau̦i̦cella (*ips.*) *l.* lectu a faciae *b.* contecta *bl* (vel in lecto facie contecta *Cant.*). ut neque nimietate *b*: ut ne non etate *l.* 14 aeris: auris *b*, acius (*sed ipse supra* aeris) *l.* torqueat *l*: toq; ad (oc.) *b* (*Sor. 163, 14*). 17 gestandus est (*post* ante cib.) *add. l.* ita ut n. *etc. sic bl* (numquam vero *Cant.*). 17. 18 ut n̄ *b*, ut ne *l.* 18 accipit *bl.* 20 Naucellas *b*: Navicella *l.* primo: plurimo *bl.* 21 monoc&io (-cetio *l*) *bl* (*est μονοκοίτιον Hesychii s. σκιμπόδιον*). 22 fultis *bl.* exagitare *bl.*

esse coeperit, manibus nutricis retentus quasi ambulare discat. post annum vero et sella et vehiculo bene gestatur.

119. Post quot dies umbilicus infanti cadere solet? (36)

post triduum vel quattuor dies, vulnusque quod remanet pulvere plumbi usti bene curatur.

120. Quomodo concavitatem umbilici formamus?

frustum plumbi ad similitudinem denarii facientes adponimus, quod possit eum pondere suo concavum facere.

121. Quanto tempore fasciandus est infans? (37)

apud quosdam diebus XL, apud alios diebus LX, apud nos vero quamdiu integro suo corpore infans coagulet et solidetur. quod citius evenire solet eis qui bono corpore sunt nati, tardius qui inbecilli.

122. Semel omnes fasciolas solvimus.

per partes paulatim. si enim semel omne corpus nudaverimus, novitate percutitur et male accipitur.

123. Quas partes primo solvimus infantis?

manus eius, interiectis aliquibus diebus et pedes. nam ex ipsis manibus primo dextram eicias, et praesoluta motu suo exerceatur, et postea sinistram manum eius foris eicias.

124. Quando primo in balneo infans lavari debet?

cum post solutionem omnium fasciarum magis solidior fuerit effectus.

1 setentus *b*, retentes (*sic*) *l*. 2 discant *b* (-cat *l*). veicula *b*, vehicula *l*. 5 triduum vel quattuor *l* (*Sor. 169, 15*):
or
duos vel IIII *b*, tres vel quattuor *h*. 8 dinarii faciens *b*, donarii facientes *l*. 11 XL *bh*: quadraginta *l*. apud alios
a
diebus sexaginta *l*, Aput alios diebus LX *h* (*Sor. 170, 13*): *om. b*. 12 coac(g *l*)ulet *bl* (coagolet *h*). 13 quocicius *b*. eveniri *b*. eis: .ē. (est) *b*. 14 incibicilli *b* (inbecilli *lh*, *ubi* sunt *add. lh*). 15 semel *b* (*h*), desemel *l*. 16 semel *b*: desemel *lh*. 18 *hanc qu. cum seqq.* (*123—127*) *om. h*. infantis: infantem *b*, In initio *l*. 19 ēī (eius) *l*: etiam *b*. pedes *l*: pedibus *b*. 20 praesoluta (*Sor. 171, 9*): post (p' *l*) solutū *bl*. 21 exerceantur *bl*.

(38) 125. Quando et quomodo ad sedendum collocandus est infans.

cum coagulaverit et ad sedendum se frequentius erexerit, ita ut in gyrum stramentis eum contegas et obvolvas quod eum continere possit, et ita ut non diutius primo sedeat.

126. Quomodo inducendus est infans ambulare?

inter quattuor, proiectis ante eum aliquibus rebus ad quas pervenire cupit, exerceatur.

127. Quando ad ambulandum inducendus est infans?

cum totum annum compleverit ut etiam stare possit, erigendus est primo ad parietem aut in sellam quae in pedibus rotas habet exponendus, ut lapsu eius adsuescat gressum facere et ambulare.

(39) 128. Quando infantem a lacte deducere debemus?

post annum et menses VI aut suppleto biennio, dentibus iam abundantibus et firmis qui possint totum solidum cibum dividere, sed et diligenter eum commanducare.

129. Qua disciplina infantem a lacte separamus?

ante paucos dies incipientes paulatim cibum addere et rarius ad didam adplicare et sic in totum novissime lacte denegare. illae vero quae amara mammis inlinire solent nobis non placent.

130. Quem primum cibum infanti dare debemus?

3 Quagu(o *l*)laverit (*om.* cum) *bl.* 4 ita ut *b*: & ut *l* (*cf. 114 v. 4*). 5 et (*vel* sed) *om. b,* et ita — sedeat *om. l.* 7 ambulare *b*: ad ambulandum *l.* 8 inter quattuor (*sic*) *bl* (*sc.* parietes). 9 cupit (*sic*) *bl.* exerceantur *b.* 10 Quando: Quomodo (*iterum*) *b*, Quóm (*sic, ut antea*) *l.* 12 pariete (-tē *l*)...sella *bl.* 13 habet (*sic*) *bl.* lapsus (*sic*) *bl.* 14 facere *bl*: figere *Cant.* 16 mensibus VI *bl.* aut *lh*: ut *b.* 17 qui possint totum *bl*: quod (quo) possint (-sit) non tantum *h* (*Cant.*). 18 conmanducare *b.* 19 infant$\overset{o}{e}$ (*sic*) a lacte *l*: infantes lacte *b.* (*hanc qu. om. h.*) 22 lactem *b*, lacte *l.* illae: illa *bl.* sunt (*post* amara) *add. bl.* 24 Quem *l*: Quae *b.*

micinas in mulsa vel in condito aut in lacte infusas, vel sucum alicae aut pultes tritici.

131. Quid ei bibere dabimus?

aliquando aquam aliquando vinum aquatius per vasculum vitreum ad similitudinem papillae formatum et pertusum, quod rustici ubuppam appellant aut titinam.

132. Quando incipit infans dentes mittere? (40)

non omnibus aequaliter, primis vero a septimo mense nasci incipiunt.

133. Quae sunt signa quando infans dentire incipit?

gingivarum prurigo erit, fervor vero maxillarum et in cervice nervorum dolor, unde frequentius sanguinolentus humor per os aut per aures exire solet.

134. Quibus rebus utendum est ut non cum dolore et tormento dentes mittant infantes?

a quinto mense oleo dulci et adipe recente gallinacio et cerebellis leporum gingivas eorum frequenter fricare, novissime vero mediocriter decocto melle inlinire. cum vero fervor emerserit, vaporatione et cataplasmatibus uti, ita ut mamma eius vinum non bibat et cibum paululum sumat.

135. Ad fervorem faucium infantis quibus rebus utimur? (41)

1 Micinas (*ψιχία*, *micas*) *b*, Pane assum hoc est micinas *l* (Panosum. hoc est micinas *h*). 3 dabimus *lh*: dandus *b*. 4 aqua *bl* (aquas *h*). aliquando aquas aliquando vinum aquacius (*Sor. 175, 12*) *h*: Aliquando vinum aliquando aqua quociens (aliquoties *l*) *bl*. 5 papille *bl*: papilli *h*. 6 ubuppa *b*, upupa *l* (ut tuba *h*, *unde Cantabr.* ꝗ rusticitas tubā appellant). titina *b*, tictina *l* (aut t. *om. h*). 7 incipit *lh*: *om. b*. 8 non omnibus equaliter (sed n. o. eq. nascuntur *sic l*) *post* Primis (Inprimis *l*) — incipiunt *ponunt bl* (*non h*). 11 Gengivarum *b* (*ut infra 17* gengivas). 12 sanguilentus *bl* (*in marg. l.* ∴ sauciui nolentuſ). 16 A quinto mense h: Faciendus .ē. ut á V mense *b*, Faciendū est eis ut a quinto mense *l*. dulce et adipes recentes gallinatius (-ceos *l*) *bl*. 17 cerebellis *h* (*Sor. 179, 6*): *om. bl* (*qui tamen* leporum *sic uterque*). 18 inlinere *l*. 19 vaporationes *bl*. uti *bh*: uti debent *l*. 20 c. paululū et tenuē *l* (parcius civum *h*). 22 fervores *l* (ferburas l^c).

scilicet omnibus quae relaxare possunt, sicuti est mel modice coctum et ex eo mulsa et sucus ptisanae et cetera his similia.

(42) 136. ⟨aptha vero⟩ quae quidem oris et linguae vulneratio levissima est, frequentior tamen, melle a foris bene inlinitur cum nido hirundino trito, et tantundem passi miscetur et inducitur faucibus. si vero creverit fervor cum siccitate, cataplasmate ⟨calastico⟩ utimur. si vero cum abundantia humorum creverit, illis rebus utimur quae constringere possunt. coria mali granati et lenticulas in uno tritas cum melle inponimus. vulnera vero intus posita anthera curamus, vel flore rosae tantummodo vel cypero utimur. siccatis vero aliquantum humoribus iam possumus uti et diamoron et diacodion, suco etiam plantaginis cum melle decocto.

(43) 137. Ad pruriginem infantum quid facere oportet?

vaporationes lavacri calidi et perunctionem olei ubi modice cera soluta est. si vero exanthèmata et pustellae cum humectis vulneribus exierint, utimur illis quae constringere et siccare possunt, post lavacrum aqua perfundentes ubi decocta est rosa lentiscus celsa agrestis myrta

1 omnia *bl.* 4 *ab initio desunt verba* ἄφϑης δὲ γενομένης *Sor. p. 183, 14. nam ita bl* (*post* similia) quę (*l*, q; *b*) quidem ori & linguae vulnerationi levissima s̄ frequencius tam̄ melle ... (*haec omnia usque ad finem cap. om. h*). 6 erundino *b* (-nis *l*). *haec desunt in graeco textu Sor. 182, 1.* tantū de passi *b* (tantū depassim *l*). 7 miscito *b*, inmiscito *l.* inducito *bl.* 8 cum *l*: *om. b.* calastico *addidi. cf. Sor. 182, 2.* 9 habundanc(t *l*)ia *bl.* humoꝝ (-rum) *l*: humor *b.* 10 id est (*ante* coria) *add. l.* coria mala (-i *l*) granata (-i *l*) & lenticula in unū tritas *bl.* 12 antera *bl.* flos *bl.* tanto (u *l*) modo *bl.* 13 vel $\overset{\text{cu}}{\text{cipera}}$ *b*, cum cypera *l.* 14 possumus uti: posuimus *b*, possumus (et d. et d. uti & sucus...) *l.* sucus &iā *b*: uti & sucus *l.* 15 decoctum *bl.* 16 proriginem *bl.* infantem *b* (-tū *l*). 17 Vaporationis *b*, -nes *l* (-ne *h*). 18 exantemata *bl.* 19 cum humectib; *b* (-tis *h*, cum humectatione *l*). 21 ubi *h*: *om. b*, in qua *l.* mirta *bl.*

et mali granati coria. cataplasmatibus etiam admiscemus folia plantaginis intubi portulacae uvae lupinae. inlinimus etiam oleo roseo vel myrtino cum cerussa et spuma argenti et alumine scisso.

138. Sonitum narium et oris strepitum qui de humoribus occurrit quomodo sanamus? (44)

scilicet mulsam ex modico melle decoctam frequentius infanti damus.

139. Ad tussiculam eorum quid damus?

[⟨ex⟩ semine lini amygdalis suco gliquiritiae et draganto utimur electuariis et melle.

140. Quid est valitudo quae apud infantes siriasis appellatur? (45)

cerebri est fervor cum miningis, ita ut occipitium infantis concavum fiat, cum igneis et ferventissimis febribus.

141. Si vero ventrem infans solverit quid faciemus? (46)

si adhuc lactat, omnia quae adstringere possunt et nutrici eius damus] epithima scilicet quod constat [de palmulis et lenticula inducimus. si vero plurimis diebus

2 intubi *b*: intibi *l* (*om. h*). uva lupina *b* (uvae — roseo *om. l*). 3 roseo *b*: rosaceo *h*. 4 alum̄ (*sic et h*) scīssi (*om. h*) *b* (alumen scissum *l*). 5 narium *lh*: aurium *b*. ores *b*. strepidu qđ .ē. humoribus *b*, strepitū q̧ de humore *l*. 10 *post* damus *sic pergit Brux.* edima scilicet qđ constat (*quae verba ex ultimo libri huius primi capitulo reliqua nunc sola restant, vid. infra*) aut p̧ fluxum ventris specialit̄ tam̄ habent sicuti .ē. vulvę p̄focacio & sanguinis fluxus licet haec generalibus illis p̄dictis adscribi debent. CXXIIII. Quae s̄ ergo valitudinis mulierū quae p̧ scriptura fieri solent. Retentio menstruarū *etc. quae sunt ex initio libri secundi. sic b et similiter l. intermedia quae perierunt solus nunc servavit Havniensis (cf. Gesn. ad Mosch. p. 53—54), qui tamen ipso initio caret libri secundi cuius reliquiae extant in bl.* 10 Semen lini. Amigdalis. Sucus gliquiricie. et draganto. utimur et lactuariis ex melle (*sic*) *h*. 19 epythima de palmulis et lenticula constat *h*: *haec sunt verba quae vola restant in bl sic (v. supra ad v. 10)* ‘edima scilicet quod constat’.

non fuerit asseIlatum, mulsam et omnia quae ventrem mollire possunt etiam mammae dabimus.

Hactenus de cateperotianis transtulimus. et quoniam omnium valitudinum speciales curas non habent, quas vel maxime obstetrices nosse convenit, placuit ut ad gynaecia triacontados conferamus. inde enim plena omnium cura insinuari potest.

EXPLICIT LIBER PRIMVS.

1 asellatū mulsa et olera (*sic,* olea *corr. Gesn. pro* omnia) q. v. m. p.: *haec in textu h omissa litteris, non langobardicis ut in textu sed vulgaribus, supplentur in margine.* assellatus *Pal. et Cant.* 3 Áctenus de cataperocianis (de cateperotianis *Pal.*) transtulerimus (*sic*) *h* (Actenus decate pocianis transtulimus *Cant.*). 5 obsetrices *h.* genecia tria contados (*sic*) *h* (*Cant. et Pal.*). 6 conferamus (*sic*) *h.* omnium: omnium causarum *cod.* (*vel corr.*) *Gesneri* (*in not. ad Mosch. p. 52. sic etiam Cant.*).

INCIPIT LIBER SECVNDVS.]

... aut per fluxum [ventris]. specialiter tamen habent, sicuti est vulvae praefocatio et sanguinis fluxus, licet haec generalibus illis praedictis adscribi debent.

(142.) Quae sunt ergo valitudines mulierum quae per stricturam fieri solent?

retentio menstruarum, fervor matricis, tensio et inflatio, tumor, duritia et vulvae praefocatio.

(143.) Quae sunt quae per fluxum?

ipsius sanguinis fluxus et gonorroea.

(144.) Quid differt retentio menstruarum ab ea quae guttatim purgatur?

quod in retentione in totum nihil occurrit et in hac modicum.

(145.) Quid differt ea quae in totum non purgatur ab illa quae retentionem menstruarum habet?

quod haec res valitudines ostendit, non purgari autem et secundum naturam occurrere solet.

2—4 *om. h qui sic habet:* Incipit liber secundus. de retentione menstruarum. Quę sunt ergo val. *etc.* (*etiam Pal. et Cant.*). 2 ut p fluxū ventris aut per os digerat (*add. l inepte ficta!*) specialiter tamen ... prędictis fieri (*sic*) debent *l.* ventris, *quod habet etiam b, delendum videtur.* 6 scriptura *h.* 10 Ipsius *et* et gonorrea *add. h* (*om. b ubi* sanguinis flexus, *et l ubi* sanguinis fertur). 11 Ab eoq; *b*, Ab eo quod (...purgantur) *l.* 13 in retentio *b* (-one *l*). occurr& & admodū *b*, occurrit & admodicū *l*, occurret et inác modicum *h.* 15 differr& (*ut et v. 11*) *b.* purgaṇtur *l* (purgantur *h*). 16 retentio (*sic*) *b*, retensione *l* (-nē *h*). 17 valitudines d ostendit (*sic*) *b*, valitudinē ostendit *lh.*

[Quoniam ergo posuimus quod omnes earum valitudines aut per stricturam fiunt aut per fluxum, et illae priores curandae sunt quae per stricturam occurrent, hoc est menstruarum retentio vel cum dolore exitus, fervor matricis et tensio, inflatio et tumor, callositas orificii et clusura, et vulvae praefocatio quam ystericen pniga Graeci dicunt, placuit ab ipsis principium sumere.]

(48) I · De retentione menstruarum vel quotiens guttatim et cum dolore purgantur.

(gr. 7.) Multae sunt causae quae non purgari mulieres faciunt. nam primo sunt quaedam quae nullam valitudinem habentes naturaliter non purgantur. aliae aetate inpediuntur, hoc est anus et puellae. aliae exercitio vocis sanguinis purgationem consumunt, hoc est cantilatrices et virile corpus habentes. universum enim sanguinem purgationis exercitationibus consumunt et ad corpus transmittunt nihilque remanet quod matrix propter purgationem accipiat et servet ut expleto mense purgationem repraesentet. aliae vero sunt quae valitudine aliqua aut universi corporis aut partium non purgantur, universo corpore ut sint tenues et syntecticae vel multum pingues et crassae, partibus vero inpediantur ut orificium matricis aliquando

1—7 *solus hic addit* (*qui ante p. 47, 1—4 omisit*) *h*. 2 per *om. h*. 4 retensio *h*. 6 clusuras. v. *h*. quam mysteri centínıta grece (*ips. corr.* greci) dicunt *h*. 9 cociens *b*. 12 alia a&ate *b*: Alię vero ętate *l*. 13 hoc est *b*: id est *l* (sicut *h* = καθάπερ *Sor. 196, 14*). Alię aū ex. *l*. 14 sanguinis purgatione *bl*: sanguine purgationis *h*. cantelatrices *b*, cantolatrices *l* (cantilatrices. et steriles cui v. c. habentes *h*, *cf. Sor. 196, 15*). 16 exercitationis (-nibus *h*) *bh*: exercitionibus *l*. 17 propter *h*: *om.* (purgatione) *b*, per (p̧) *l* (εἰς κ. *S. 196, 16*). 18 ut *h*: & *bl*. 19 valitudine aliqua *h*: valitudinalia *bl̄*. aut (un.) *om. l*. universo *b*. 20 purgentur *lh*. ut sit (sint *h*) tenues *b*: aut si tenues *l*. 21 sint&ica *b*, sint. ectice *l* (sintectice *h*). vel contra m. p. *h*. grassae *b* (*l*). 22 in(m *lh*)-pediuntur *blh*. ut *lh*: *om. b*.

reclusum aut callosum habeant aut praecedente vulnere cicatrice duratum.

(8.) omnes ergo has praedictas causas adprehendimus his signis. si enim naturaliter in totum non purgatur, quod sana sit et sine aliqua querella corporis et matricis vivat et numquam fuerit purgata. quae vero aetate non purgantur anus et puellae, cum interrogatae fuerint annos suos simpliciter confiteri possunt. valitudine universi corporis sui et a medicis videntur. si vero matrix habuerit locale inpedimentum, ab obstetrice inspectae cum invenitur quod illa purgatione quae semper fuerat non purgantur, ex eo valitudo occurrit.

(9.) illas vero quae naturaliter vel aetate non purgantur, non oportet curare, ne contra naturam faciamus. sed neque illas quae aut exercitiis aut cantilena non purgantur. illis vero quae cum valitudine non purgantur, conpetentem diligentiam passionibus earum adhibemus. si enim membrano clusum fuerit orificium, id aperimus. si vero aliqua res aliena ibi fuerit inventa, tollatur, callositas etiam conmalaxetur, fervura solvatur, cicatrix in quantum potest tenuetur. fatigatas vero et tenues resumes, multum pingues et crassas extenuabis. harum omnium praedictarum valitudinum et signa et curas in subsequen-

2 duratum *h*: ducatur *bl*. 8 valitudini *b* (-ne *l*, valitudinarie *h*). corporis sui & a medicis *b*: corporis sui modicibus (*sic*). & a medicis *l*, corporis a medicis *h*. 10 inspecte (*sic*) *blh*. cum invenitur *b* (causa invenitur *h*): cū invenerit *l*. 11 purgatione *l*: purgacio *bh*. fuerit (fuerat *h*) ex eo valitudo occurrit non purgantur *b* (*h*): fuerit ñ purgantur. ex eadē rem valitudo eis occurrit *l*. 14 oportet *h*: omnes *b* (possent *l*). 15 sed *h*: & *bl*. 16 illas *bh* (illas — purgantur *om. l*). cū *b*: *om. h*. 17 conpetent̄ *b* (-tem *h*, -tibus *l*). 18 íd aperimus *b*: adaperimus *l*, id adperimus *h*. 19 callositate *bl* (-tem *h*). 20 connmaxetur *b*, cū malaxetur *l* (c̄ mactetur *in marg. l*[c]), commalaxamus *h*. ferbura *bl* (fervuram *h*). cicatrice *bl*. 22 grassas *b* (*l*). extenuas *bl*. 23 valitudinum *h*: -nes *bl*. in *l*: & *b*, et in *h*.

tibus specialiter positas invenies unde curare possis. et quoniam prima est retentio menstruarum, ab hac initium sumimus.

(10.) strictura ergo et fervore in matrice posito, aliquando ⟨ex toto⟩ retinentur menstrua, aliquando cum dolore guttatim feruntur. signa autem occurrunt haec. tensiones et dolores lumborum et supra pectinem et inguina, capitis etiam dolor et cervicis, cui et bases oculorum consentiunt. frequentius et anorexia eis occurrit, sonitus aurium, fervor cum rubore vultus, mamillarum etiam inflatio partiumque muliebrium siccitas. quae omnia occurrunt diebus purgationis. itaque cum praedicta signa mulieri venire coeperint et dolores occurrerint, iactanda est in cubiculo mediocriter calido et lucido, strato scilicet molli cooperienda est stramentis novis et flocosis, ita ut biduo nihil accipiat. loca vero illa quae dolorem et tensionem ⟨habent⟩, omnibus vaporationibus aut linteolis calidis aut lenticulis calidam habentibus vel sacellis vaporentur. nam et vesicae oleum calidum habentes semiplenae bene partibus ipsis adponuntur. post vaporationem autem pannis mundis oleo calido tinctis et expressis universa loca contegantur. cataplasmatibus etiam cum mulsa

2 quoniam *h*: quarū *bl*. 4 posito *h*: -ta *bl*. 5 aliquando — menstrua *h* (*Sor. p. 200, 11*): *om. bl* (ex toto *ipse addidi*). 6 guttatim *h* (*Sor.*): *om. bl*. 7 tensione (gravedo cum tensione *suppl. h,* t. ventris *add. l*) et dolore *bl*. 8 cervices *bl*. bases *b* (*h*): $\overset{b}{\text{u}}$asis *l*. 9 anoro(e *h*)xia *b*, -resia *l*. 10 fervore *bl*. 11 partumque *bl*. 12 diebus *bh*: in diebus *l*. predictis signis *blh*. 13 mulieri *b*: -ribus *l*. coeperit *b* (-rint *l*). 15 cooperiendum *b* (-da *l*). stramentis *bh*: tegīmtis (*sic, non tamen addita quae significatur in marg. correctura*) *l*. & locofıſ *b*, et floccosis *l* (*h*). ita ut *lh*: sit aut *b*. 16 dolor (-re *l*) et tensionem (-ne *l*) omnibus (*om.* habent) *b*. 17 habent (*addidi ex lh*): et gravi(e *h*)dinem habent *lh*. 19 habentes *lh* (-tis *l*[c]): habundantis *b*. si(e *l*)miplenas *bl*. 22 cū *l*: *om. b* (c. e. ex pollinibus et in mulsa c. c. *h*).

coctis cataplasmamus, et occurrente tertia die oleo simplici peruncta et aqua calida fomentata facie cibum calidum et simplicem damus.

(11.) cum vero praedictae querellae creverint dolorque fuerit plurimus, secunda vel tertia die flebotomamus eam, et cum se mulier post flebotomiam conposuerit, ad encathisma eam tenemus quod conficitur ex oleo dulci et aqua calida aut ex sucis seminis lini faeni graeci et radicum bobae, ita ut cum illic insederit sucis ipsis interiores partes fomentet. et cum encathisma digesserit, peruncta et fomentata facie cibum simplicem accipiat, hoc est ova sorbilia panem ex aqua et pultes molles, et aquam calidam bibat, et post refectionem dormiat. et ex ipso die usque ad declinationem valitudinis cotidie curetur et si vires eius permiserint die inter diem cibum accipiat. tertia vero die post flebotomiam subiungere etiam cucurbitas debemus, in accessione quidem doloris leves, in statu autem valitudinis in remissione cum scarifatione eis supplemus, supra pectinem scilicet et praecordiis. perseverante autem adhuc valitudine eisdem locis etiam sanguisugas bene inponimus. quod si parum sanguinem tulerint, cucurbitas illic ponimus . . . et sic modum san-

2 peruncta et... fomentata (facie *add.* *h*) *bl.* cibum *b*: post hoc cibum *l.* 4 creverint *lh*: óre venerint *b.* 5 plurimus: plus *b* (amplius *l*, vastus *h*). fleotomamus *b* (flevothomamus *h*): flevotomabis *l.* 6 fleotomia *b.* 7 conficē *b*: constat *lh.* et (aqua) *lh*: aut *b.* 8 fenogreci (*item infra*) *b.* radicem bobe *b*, radicē | ⟨alte⟩ bobbę *l* (radicum | ≣ bleтe? *h, ubi* r. bletae *Wolf p. 89,* r. bebbae *Pal.*, r. berbene! *Cant.*). 10 fomentet et: fomet et *h*, sument et *b* (resument. etiam *etc. l*). 13 ipso *bl*: ipsa *h.* 14 usque *lh*: *om. b.* curetur. et si *h* (curetur. si *l*): curatur sibi si *b* (λεπτῶς ἀκτέον καὶ *Sor. p. 204, 10*). 15 die intercia die (*sic*) *b*, die inter die *lh.* 17 accensione *b.* 18 ei supplemus *b*: eas applicamus *h*, eas adplicamus (sup) *l.* 19 precordiis (*sic*) *blh.* 20 sanguesucas (*item infra* sanguesucarum) *b.* 21 parum sanguine *b*: parvū sanguinē *l*, parum sanguinis *h.* 22 ponimus. et sic *sine lac. blh, deinde* sedamus *bl*: supplemus *h.*

guinis sedamus. post usum vero sanguisugarum cerotum inponimus, et si necesse fuerit iterum praedictis rebus cataplasmamus et spongiis in aqua sucorum intinctis loca ipsa vaporamus. nam et ad longaonem oleum dulce et calidum ad plenum acetabulum inicimus.

(13.) utimur etiam pessariis simplicibus, ex quibus primum est quod oleo dulci et calido constat, ut intincta illic lana ponatur. aliquando etiam sucos faeni graeci et malvarum ei admiscemus. possunt autem paregorica haec pessaria etiam hac disciplina confici. faenum graecum diligenter tritum ⟨et⟩ semen lini accipiant et radices althaeae bobae, deinde supermissa aqua decoquantur. cum vero pinguis factus fuerit sucus, adipes anserinos vel gallinacios illic missos et solutos de pinna super tollant, ut sic sucos admisceant. possunt cum isdem sucis et palmulae pingues coqui, ita ut cum madefactae fuerint sublato cortice quem a foris habent terantur, et sic sucis misceantur. nam et melilotum bene tunsum et cribellatum frequentius illic

1 post usum *h*: ptusum *b*, pertusū *l*. s. predictis c. i. *b*. 3 spungia (...intinctis) *b* (spongiis *lh*). 4 et ad longaonem *h* (*Sor. 206, 4*): *om. bl.* 5 ad *h*: ac (*i. e.* ac *b*, hac *ips. corr. b*) *b*, ac *l*. ace(i *l*)tabulum *lh*: acceptabulum *b* (*μέχρι κυάθων τεσσάρων Sor. 206, 5*). 6 pissariis (*item infra*) *b*. ex *lh*: & *b*. 7 ex oleo *h*. dulce *bl*. 8 illic *b*: illuc *h*, illa *l*. sucus *bl*. 9 p' (Post *l*) autem para(e *l*)gorica haec pi(e *l*)ssaria ·ēē (esse *l*). &ıā hac d. conficiu(a *l*)ntur *bl*: Possumus autem paregoria hęc pessaria eciam ac d. confici *h*. 11 tritum sem̄ lini *b*: tritū. & tantū seminis lini *l*, obdulcatum. tantuńdem seminis lini *h*. accipiat *blh*. et radices alteae bobę (altee vel boh(b?)|bte *sic h*, altheę vel bis malvae *Wolf p. 90*, altee vel bobbe *Cant.*) *b*: & radicem. id est ịḍeviscū alteę bobbę *l*. 12 decoquantur *blh*. 13 adipes anserinus vel galinacius illic missus et solutus *b*, ex adipe anserinus vel gallinaceos illic missos et solutos *l*, adipes anserini vel gallinacii illuc missi et soluti *h*. 14 de *bl*: cum *h*. super *bl*: de super *h*. tollantur *blh*. et sic sucus (sucis *h*, suc..? *l*) admisceantur *blh*. 15 Possunt (Poſſ̄) *h*: sed *bl*. isdem *b*: hisdem *lh*. 16 madefacta *b*. quem: quod (qđ *b*) *blh*. 18 mellilotum *bh*.

admiscemus aut linteolo ligatum decoquimus et ova sic et palmulas ibi elixamus et cilium ipsorum illic conterimus.

(14.) hac ergo diligentia cum valitudo in melius profecerit, etiam sella vel basterna eas gestare iubemus. facta vero declinatione purgatio se ostendere solet. post cuius transitum resumenda est lavacro et vario cibo, gestatione exercitiis et frictione primo totius corporis, secundo etiam et ipsius matricis. quae fieri debet hac disciplina ut cum ad encathisma mulier sederit vel in balneo acrudo descenderit, ibi mulieres spongiis vel penicillis ab umbilico iniusum locum matricis sine quassatione defricent, ita ut cotidie crementum frictionis ipsius faciant, post encathisma vero vel balneum cerotario quod de oleo liliacio vel samsucino fiat partes ipsas inliniant et intus ad orificium adponant. cum vero plus profecerit, et exercitioribus pessariis uti possumus quae accipiant ceram, terebintinam, adipem taurinum, medullam cervinam et oleum cyprinum. nam et malagma diaquilon solutum facit pessarium optimum et acopum dia samsucu bene adponitur, et novissime libianum maius, ita tamen ut si haec minus purgationem redintegraverint,

1 et ova sic et palmulas *h*: et sic palmulas *bl*. 2 ipsorum *sic lh*: ſipſorū (*sic*) *b*. 4 Hanc (*ut infra* 9) *bl*. proficerit *bl* (*item infra v.* 16). 5 sella vel basterna *h*: sella sternimus et *bl*. gestare *bl*: -ri *h*. 6 cuius *h*: vero *bl*. 8 fricacione *h*. 9 ut *lh*: aut *b*. 10 acrudo *h*, ḥacrudo *b*: agr̊o dū (*et in marg.* *l*c acrudo) *l* (*qui addit* desc. in solium). *ex* acroclo *pro* acrotolo, ἀκροθόλῳ? *cf. Cael. ox. 3, 152.* 11 mulieres *bh*: mulier ipsa *l*. expu(o *l*)ngiis *bl*. penicillis *h*: pinnici(e *l*)llis *bl*. 12 locū *b* (-o *l*, -a *h*). defrigent *bl* (-cent *l*c*h*). 13 fricacionis *h*. et post e. vel balneum *h*. 14 vel *om. b et* (*ubi* a balneū) *l*. 15 fiat *b*: fit *h et* (*ubi* quod fit de o.) *l*. inlineat *b*, -niant *lh*. adponat *b*, imponat *l* (et — ponat *om. h*). 16 causa profecerit *h*. exterioribus *b*, exterioriis *l*, exercioribus *h*. 17 accipiant *b*: -unt *lh*. terebentina *blh*. 18 Nam *om. b*. 19 diaquilon *bl*: dia chilon *h*. 20 desamsucum *b*, diasampsucu *l*, dia samsuco *h*. 21 reddunt egraverit *b*.

novissime in oleo enbasis eis faciamus aut, quod est verius et exercitius, cyclo curemus.

(60) ## II De fervura matricis.

(17.) Matricis fervuram multae causae faciunt. aliquando enim ex nimia perfrictione emergit, aliquando ex inportuno labore vel frequenti aborsu nascitur, vel si ab inperita obstetrice male fuerit obstetricata. et erit omnis matrix eius in fervura aut aliqua pars eius. quotiens autem omnis matrix eius fuerit in fervura,. dolor eius occurrit cum duritia et siccitate et fervore, gravedo etiam lumborum totiusque vicinitatis in gyrum. nam et aliquando et obripilationes et punctiones sibi sentiunt, torpor etiam et in genibus frigor eis occurrit, pulsus vero minor et spissus invenitur, stomachi consensus, aliquando cum pressura pectoris. et cum in peius devenerit, singultus eis occurrit et dolor cervicis et occipitii et oculorum vel maxime radicum. nam et urina frequentius occurrit et stercora inpediuntur ipsaque loca grandia fiunt et extenduntur cum acutis febribus et deliratione et spasmo.

(18.) quotiens autem orificium eius patitur, digito obstetrix inmisso inveniet clusuram, et cum clusuram adprehenderit cum dolore continget, et inguina eis nascuntur

1 in oleo: oleo *b*, de oleo *l*, olei *h*. enbasis *bl*: enbasin *h*. facies *bl*, faciemus *h*. 2 et cercicius *b*, et certius *l* (*om. h*). 5 enim ex nimia perfricatione *h*, enim exanimat ipsa pfricationē *l*: *om. b*. emergat *b*. aliquando *om. b*. 6 aborso *bl*. vel — obsetricata *l* (*h*): vel si ab inperita obsetricata male fuerint *b*. 8 aliquas partes *bl*. 12 (aliq.) et *b*: *om. lh*. torpor (νάρκα): corpore *b* (in corpore *l*), corpor (*sic*) *h*. 13 in genibus *h* (γονάτων): inguinibus *b* (in inguinibus *l*). fricdor *b* (frigdorem *l*, -dore *h*). eis *h*: eius *b* (*om. l*). vero *b* (*om. h*): etiam eis *l*. 17 rađ *b* (radices *lh*). 20 Quotiens aū (autem) *lh* (*item infra v. 23*): Quociens cumque *b*. 21 inveniet *l*: -nit *b* (*om. h*). 22 et cum dolore (*Sor. 259, 4*) continget quando et inguina eis *h*, contigit ut ingôın eis *l*: *om. b*. *cf. ap. Orib. lat. VI, 367.* nascantur

et supra pectinem tensionem habent. (20.) quotiens autem collum matricis in causa est, post orificium eius tumor cum fervore invenitur ita ut pes mulieris qui huic tumori proximus est consensum habeat doloris et inpediatur ad ambulandum, retentio etiam urinae vel stercorum vel utrarumque rerum fiat, siquidem aliquando pars eius patitur quae longaoni superiacet et aliquando illa superior cui subiacet vesica. aliquando omne collum eius in causa est et exinde ambae res inpediuntur. (21.) sed si basis eius qui sinus dicitur habuerit causam, hic a foris dolor et tumor et inflatio invenitur. si enim pars ipsius quae in priore est causam habuerit, supra pectinem est dolor et inflatio, et urina detinetur. si vero posterior pars eius habuerit, in renibus eius dolor et tumor erit et stercora inpediuntur. si vero in lateribus, ibi quidem tumorem invenies et dolorem. fundo vero matricis in causa posito, et dolor et tensio et gravedo in ipso umbilico erunt. nam frequentius et ipsum orificium rugosum erit et intus insursum conducitur, ut ab obstetricibus inspectae nulla causa matricis

. . .habeat *bl.* 2 in causa est post (μετὰ) o. (est in causa post o. *h*): inconposito est in o. *b*, in composito est. & in o. *l.* 3 cum *om. b.* pes (σκέλος) *h*: uterus *bl.* qui — est *h*: *om. bl* (*cf. Sor. p. 260, 9—11*). 5 utrarumque *h*: utra(āl)-que *bl.* 6 fiat *lh*: faciat *b.* 7 longaoni supiacet *l* (*h*): longaonis abiacit *b.* et aliquando illa superior cui subiacet vissica *bl*: *om. h.* 8 omne *h* (*Sor. 260, 16*): enim *bl.* in causa est (est in causa *h*): inconposito est *bl.* et inde amba | rés *h*: et exinde ambulare *bl.* 9 si inbases *b*, si in$\overset{b}{u}$asis *l* (*ubi sic h* si capacitas eius qui sinus d.). 10 sinus *h*: anus *bl.* causam *om. bl: add. h.* 12 causam h.: cū (*pro* cā) h. *bl* (*om. h cum sqq.*). 13 detenetur *bl* (retinetur *h*). 15 l[ateribus . . . *abhinc in b folio lacerato septem versuum seqq. absunt partes extremae, insuper in tertio textus dittographia* (ambulare inpediuntur *etc. v. 9* — invenies *v. 15*) *corrupti vestigia extant. post quam quidem omnia desunt usque ad p. 56, 17* Si vero perseveraverit *etc.* 16 fundo vero *h*: si in fundo (ī *b*) *bl.* in causa posito et *h*: inconposito est *l.* 17 erit *l*, sunt *h.* nam freq. *etc. haec absunt in b usque ad v. 17 p. 56.* 19 inspecte (*sic*) *lh.*

esse dicatur. (22.) universa vero vulva in fervura posita universa etiam partium eius praedicta signa occurrunt, et omnium vicinarum partium consensus efficitur, ipsius etiam ventris cutis plus in tumore tenditur. sed aliquando contingit ut matrice causam non habente, sola ipsa cutis patiatur. quam rem separare nolui, siquidem una diligentia utraeque res curentur.

(23) quantum autem ad curam pertinet, ipsa esse possunt necessaria quae ordinavimus retro illis quibus menstrua non veniunt vel cum dolore purgantur. et has enim iubemus iacere in cubiculo mediocriter lucido et calido, silentium habere et ut biduo cibum non accipiant, manibus etiam calidis acra eorum contineantur et lanis contegantur, uti etiam ex oleo dulci vel ex sucis encymatismis. similiter etiam et haec, si tertia die fervor, flebotomanda est et ad encathisma collocanda, cataplasma etiam de seminibus adponendum est. si vero perseveraverit fervor, bene loca ipsa scarifamus vel sanguisugis utimur, spongiis etiam in ferventibus sucis intinctis et expressis vaporamus, et praedicto ceroto et pessariis utimur. et occurrente plena declinatione lavacro et vario cibo cum

1 ferbura *l*, fervore *h*. 2 universa *h*: -sę *l*. partium *h*: parti *l*. 3 consensus *l*: sensus *h*. etiam *l*: *om. h*. 4 cutem *l*, cutes *h*. tenduntur *l*, tradetur *h*. 5 causam *h*: clausam *l*. patietur *l* (solę ipsę cutes paciuntur *h*). 7 utreque *l*: uterque *h*. curantur *l*. 8 ad curam *l*: ad curare *h*. 9 potest qua (*om.* necessaria) *h*. retro: *cf. supra p. 50, 13 sqq.* 12 silenciumque *h*. et ut: et ita *l*, ita ut *h*. 13 calida sacra *l*, calidis acra *h*. 14 uti *h*: ut *l*. ex *h*: *om. l*. exucis encatismis (*sic*) *h*. 15 s. eciam et hęccatismate [encatis] collocande (*om.* si — ad) *h*. *cf. p. 51, 5.* 16 cataplasmate *h*. 17 adponenda *lh*. Si vero pers. *etc. hinc rursus incipit b* (*versibus post superiores quattuor aliis etiam tribus laceratura decurtatis*). 18 bene loca eciam ipsa *h*, vena de loca ipsa *l*. vel *bh*: et *l*. 19 exspongiis *l*. intinctis *l*: tinctis *h*. 20 cerato *h*. 21 declinatione *h et in marg.* *l*[c]: devotione *l*. cum potione *lh*: conpositione *b*.

potione vini eas resumimus. (24.) si et febres huic fervori fuerint adiunctae, etiam has conpetenti diligentia emendamus, sicuti in commentario febrium invenies expositum. reprobamus autem omnia quae antiqui vana suspicione quasi ad fervorem ponebant, hoc est sucum uvae lupinae vel oleum roseum vel rutae mixtum cum lanis sucidis adpositis, panem etiam cum foliis apii contritum. haec omnia acredine sua fervorem duplicant et nutriunt.

III De satyriasi. (59)

(25.) Satyriasis autem et masculis et feminis commune vitium est. quod frequentius viris occurrat, inde nomen satyriasis accepit ⟨a satyris⟩, quos fabulosa antiquitas procaces in venerem scribit. mulieribus autem satyriasis est partium pudendarum prurigo cum dolore ita ut inpatienter manus suas illic mittant, cum insatiabili virorum desiderio, amissa scilicet omni pudoris verecundia. siquidem mininges matricis consensum habentes verecundiam eis tollant ut non confundantur, et in aliquantum delirare eas faciant.

curam autem eandem adhibemus quam in strictura et in fervore matricis ordinavimus.

1 fervore *b*. 2 competenti *lh*: petenti *h*. 3 invenias positum *b* (inveneris positum *h*), invenies ^{ex}positū *l*. 4 antiquitas (*cf. p. 27, 18*) ... ponebant *bl* (-bat *h*). 6 roseum *b*: rosacium *lh*. 7 ad(p *l*)positis *bl*: -tum *h*. apiū *b*. 8 acri(e *h*)dine *lh*: egritudine *b*. suæ et f. *b* (sua f. dublicante enutriunt eam *l*). 9 De satiriasis III *h* (*et sic deinde semper novos libri secundi capp. numeros apponens*). 11 viris *h* (*cf. Sor. 256, 3*): (h *l*)ominibus *b*. 12 a satyris *addidi, cf. Cael. p. 248.* quos: quas *h*, quod *bl*. 13 in venerem *l*: invenerimus *b* (invenerunt *h*). Mulieres *bl* (-ribus *h*). 15 illic *bl*: illuc *h*. saciabili *b*: *unde* stabili *h*, insatiabili *l*. 16 meninges (*Sor. 256, 10*): enim ingens q; (quae *l*) *bl*, enim gesque *h*. 17 consensum *b*: concessu *hl*. eis tollunt ut n̄ c. *b*: eis detollant (*i. e.* eisdem t.) & non c. *l* (eis confundant et tollant *h*). 18 delerare *bl*. 20 Cura (...eadem *l*, earundem *h*) *lh*: Curare (...eandem) *b*.

(51) IIII De praefocatione matricis.

(26.) Vulvae praefocatio, quae a Graecis ysterice pnix dicta est, ab eo quod mulieres praefocet nomen accepit. hoc est autem retentio spiritus cum ⟨oppressione sensus et⟩ silentio, matrice scilicet ad pectus ascendente et mulierem praefocante ita ut quasi mortua iaceat. efficitur autem haec valitudo de frequenti aborsu vel crudo partu, viduitate etiam longa, retentione menstruarum et inflatione matricis. signa autem eis occurrunt haec quod ascendente sursum ad pectus matrice cadant omnesque sensus cum silentio amittant, dentibus etiam fixis stridant, et aliquando eis manus ac pedes urgueantur aliquando in rectum iaceant, et praecordia eis inflentur et ipse thorax grandior fiat, venae etiam quae in fronte sunt tumidiores videantur, sudor etiam frigidus per faciem et cervicem destillet, pulsus autem nullus inveniatur aut valde brevissimus, et aliquando citius ad se redeant et surgant et quae passa sunt sciant, aliquando nesciant, doleant etiam caput et cervicem, aliquando et delirent.

(27.) huic valitudini propter silentium similes sunt caducae apoplecticae quae de lumbricis tacent lethargicae etiam et catalepticae, separantur autem a se ab eo quod

2 ysterice pnix *h*: steri gennix *b*, steri cennix *l*. 4 cum oppressione sensus et silentio: cum omni silentio *lh*, communi s. *b*. 5 matrice *h*: matricis *b*, matrix (...ascendens) *l*. et mulierem prefocantem (*sic*) *h*: et mulierem prefocat *b*, mulieres prȩfocat (*om.* et) *l*. 7 de *lh*: *om. b*. 9 occurrit (-runt *h*) haec *b*: haec occurrunt *l*. 10 cum lentioloa | mittant *b* (cum silentio mittant *l*), c. s. amittant *h*. 12 urgueantur *bl* (n *supra* r l^c *i. e.* ungueantur): torquent *h* (*συνολκή τε σπασμώδης τῶν ἄκρων Sor. 228, 1*). *cf.* torqueri *p. 60, 1.* 13 infletur *bl*. 15 distillat *b*. 17 et (q.) *l*: *om. bh*. 18 doleant *h*: dolet *b* (doleat *l*). caput et cervicem *bh*: (doleat etiam eis) caput et cervis *l*. 19 delirent *l*: delerent *bh* (*et* l^c). 21 tacent *bl*: iacent *h*. litargice *b*, lithar⟨gi⟩ce *h* (letargicȩ *l*). *item infra p. 59, 10.* 22 et *h*: *om. bl*. catalem⟨p *h*⟩tices *b*, cataslemticȩ (*item infra p. 59, 10*) *l*. a se ab eo *bh*: se ab eo *l*.

apud caducas et apoplecticas et quae lumbricos habent matricis nullae querellae praecesserint et ipsa matrix suo loco inveniatur, apud illas autem quae ystericen pniga patiuntur et in fervore sit matrix et cum sursum ascenderit tunc cadant, et ex eo quod caducae in fine post spasmum salivas plurimas emittunt et pulsum maiorem habent et cum ad se redierint capitis dolorem sentiunt. nam et apoplecticae et ipsae maiorem pulsum habent et si evaserint paralyticae fiunt, ystericae autem aut nullum aut brevem et spissum. lethargicae autem et catalepticae separantur quod semper cum febribus sunt, ystericae autem numquam. illae autem quae lumbricos habent, et in intestinis punctiones sentiunt et pulsum ⟨inaequalem⟩ habent et matricem sanam.

(28.) et haec est a simillimis valitudinibus separatio ystericae pnigos. est autem passio quae per stricturam occurrit. et aliquando fit acuta et aliquando chronia. propterea ita et curam eius ordinavimus, ut quotiens primo occurrerit paregorice gubernetur, et cum recesserit et frequenti interpellatione effecta fuerit chronia, metasyncritice curetur. cum ergo mulier ceciderit in aegritudine, collocanda est in cubiculo calido et claro, ita ut stramenta ad caput altiora habeat et quasi orthocathemene sedeat, et porrectis manibus ac pedibus eius qui de vali-

2 prȩcesser̄ *l* (-erint *h*). 3 aut̄ epterica *b*, aū quae ypte-ricia *l* (autem que istericen pnica *h*). 8 et *h*: haec (hȩc *l*) *bl*. 9 ysterice *h*: epterice *b*, yptericȩ *l*. aut nullum *h*: aut collū *b et supra* l^{c} (*ubi l* aut grande pulsum). 11 ypte-rice *bl*. 12 instantinis *b*, instentinis *lh*. 13 pulsum lum-bricorum *bh*, plur̄i eo♃ *l* (*ἀνώμαλον καὶ διαλείποντα Sor. 229, 12.* inaequalem *vel* inordinatum *Cael. Anecd. II p. 236. 237*). 16 ysterice pnigos *l*: epterice spinigos *b*, yptericȩ ypi-niglosse *l*. 17 ali[quando... *hic incipiunt in b fol.* 23^{b} *versus ultimi septem illi* (*cf. ad p. 55, 15 et 56, 17*) *ab initio nunc mutili.* fit: sit *lh*. 20 metasincretice *h* (...etice *b*), (cro-nia)m & asyntectacȩ *l*. 21 egritudine *lh*. 22 claro *bl*: lucido *h*. 23 ortho catemena *h*, ortu catemenea *l*.

tudine torqueri solent, mentum ei frequentius movere et sic eam excitare, ita ut medianis pertibus universis calfactiones admoveas manibusque calidis universa acra eius iubeas contineri, deinde penicillo aqua calida tincto faciem vaporare. si vero diutius taciturnitas illa perseverat, bene uteris et cucurbitis levibus supra pectinem et inguinibus adpositis, lanis etiam mundis universo acro contecto, patefacto in aliquantum ore eius aquam calidam instillare, deinde et mulsam subiungere et in pensili lecto eam exagitare. cum vero ad se redierit, si nulla lassitudo eius vel ante modicum datus cibus inpedit, statim flebotomanda est et post flebotomiam encymatismis olei et encathismate sucorum curanda. tertia die peruncta cibum simplicem accipiat, et usque ad declinationem alternis diebus nutriatur, cotidie tamen cataplasmatibus et fomento curata cum adpositione praedictorum pessariorum. facta vero declinatione cerotariis et malagmate simplici utimur. lavacro etiam et vario cibo et vino resumimus. si vero frequentius occurrendo effecta fuerit valitudo chronia, in interpellatione praedictis utimur auxiliis, in dialimmate vero primo resumimus varia gestatione et conpetentibus exercitiis, cibis etiam secundum cyclos ordinatis. post vero et metasyncritica subiungimus quae constant ex salso,

1 eis *l*, eius *h*. 2 eam *h*: eum *bl*. universas *blh*. calfa(*exc. b*)]ctiones *h*: excalefactus *l*. 3 que *h*: *om. l*. agra *b*(*l*). 4 pinnicillo *bh*, -cello *l*. 5 perseverat (ἐπιμένει) *b*: perseveraverit *l*, permanserit *h*. 6 cucurbitas *b*. 7 universa acra (agra *b*) contecta (-tis *lh*) *blh*. 11 fuerit (*post* eius *bh vel* ei *l*) *add.* (*deinde* vel si a.) *lh*. ante modicum *h*: ante modico parvus (*ex gloss.*) *b*, ante modicus *l*. impedit *lh*: & bibit *b*. 14 et usque *lh*: eiusq; *b*. ad declinationibus (-ib; *b*) *bl*. 15 fo(u *l*)mento *bl*: -tis *h* (πυρίαις). 16 pessariorum *h*: *om. bl*. 17 malacma *b* (-gmate *lh*). 18 si vero *lh*: sive *b*. 19 in *h*: *om. bl*. 20 in — gestacione *h* (*Sor. 231, 17*): *om. bl*. in lenimento (*ex glossa*). in dialimmate *h*. 22 cyclos *h*: cibus *b*, cyclus *l*. 23 metasincretica *blh*. constant *h*: constat *bl*.

dropace, cucurbitis, paroptesi, fricatione partium, synpasmatibus, acerrimo encathismate et sinapismo. si et haec minus profuerint, novissime et elleborum damus, praecedente scilicet frequenti radicularum reiectatione. deinde eas peregrinari terra marique iubemus, uti etiam aquis calidis, quorum omnium praedictorum conpetens usus in b o e t h e m a t i c i s est ordinatus.

(29.) veterum autem medicorum errores, quod universas res putidas et graviter olentes naribus adponebant, hoc est capillos conbustos et nidorem lucernarum, castoreum etiam aut resinam in naribus inlinebant, omnesque res male olentes susum tenebant, et ad matricem inferius bene olentia et pessaria ex nardo et storace quod antiqui adponebant, ut illa male olentia matrix fugeret et ad ea quae boni odoris fuerant descenderet — alii autem varios strepitus et cymbalorum et tympanorum sonos adhibebant, alii frequenti ptarmico percutiebant caput et naribus acrum acetum infundebant plurimasque res faciebant inportunissimas, quas praetermittere volui ne verbis vanis et nihil profuturis onerare potius lectionem visus essem quam aliquid scribere.

1 cucurbitis: et metasincretis cucurbitis *b*, & eas sincreticis cocurbitis *l* (et sincr. c. *h*). sin(sym *l*)pasmatibus *b*. 2 si *bl*: nam si (εἰ δὲ μή...) *h*. et *bh*: *om*. *l*. 3 minus *lh*: *om*. *b*. 5 iubemus *lh*: *om*. *b*. uti *h*: ut *b* (e. a. c. labentur) *l*. 6 quarum *blh*. predictorum *b*: -tarum *lh*. 7 bo&imaticis *b*(*l*), bo&ematricis *h* (*Sor. 232, 10*). 8 errores *b*: eorrores *h*, aůctores (*sed marg.* ∴ carores) *l*. quod: q; *b*, quę *l*, qui *h*. 11 in naribus inlinebant *bl*: nares inlinibant *h*. omnesq; rebus (*sic*) male olentes *bl*: omnibus rebus male olentibus *h*. 12 tenebant *bl*: utebantur *h* (*et in marg. l*). et pessaria: apessariæ *b*, pessaria *lh*. 13 qđ *bh* (quod *l*). 14 fugiret *bl*. ad eo (*sic*) *l*: haec (*om*. ad) *b*, ad hęc *h*. qui *b*. 15 ci(y)mbalarum *blh*. 16 ptarmico *h*: obtalmico *bl*. 17. ag(c *l*)ro aceto *bl*, acre acetum *h*. pl.q. r. f. *solus h: om. b, unde in lac. haec effinxit l*: hęc omnia importunissimas (*sic*) sunt quas (*et sic* inportunissimas quas *pergens etiam b*). 19 volui ne *h*: noluimus *b*, volui (*om*. ne) *l*. onerari *bl* (-re l^c*h*). 20 essem *h*: .ēē. (esse) *b*. quam *lh*: quod (qđ) *b*. aliquid scribere *h*: aliqui describere *b*, aliquid | leviare *l*.

(Sor. deest.) V De tensione matricis.

(30.) In tensione matricis occurrere solet inflatio sub umbilicum in aliquantum dura, dolor etiam ventris et renum cum consensu scilicet capitis et stomachi. urina etiam inpeditur et vigiliae subsecuntur punctionesque ibi currunt. frequentius autem inminente purgatione haec occurrere solent, quando et digito obstetrix inmisso orificium patens invenit.

curam autem eandem adhibemus quam ad fervuram matricis posuimus.

(56) VI De inflatione matricis.

(31.) De frigore vel aborsu vel de laborioso partu, vel thrombo sanguinis si in orificio remanserit, inflatur matrix ita ut et venter infletur. quae inflatio digitis pressa cedat et statim se iterum colligat, ita ut si quis manu partes ipsas percusserit, sicut tympanum sonet. nam et aliquando cum punctionibus et tortione ventus ipse huc atque illuc discurrit. aliquibus inflatio ipsa perseverat, aliquando interdum se ostendit et retollit se inflatio.

(32.) curam autem illam adhibemus quam in strictura

2 In t. m.: Tensione matricis *h*, Matricis tensio *bl*. inflatio *lh*: -tū *b*. sub *lh*: *om. b*. 3 in *lh*: *om. b*. dura *lh*: *om. b*. 4 cum sensu *b*. 5 vigilias *b* (-lia *l*). currunt *bh*: occurrunt *l*. 6 inminem (*sic*) *b*. 7 in orificio patentem eum inv. *b*, in or. et patientem eum inv. *l* (orificium patens invenit *h*, *qui om.* inmisso). 9 adhibemus *lh*: *om. b*. quem *h*: q̄; (que) *b*, qui *l*. 12 De frigdore *etc. h*: Matricis inflatio occurrit de fric(g *l*)dore *etc. bl*. aborso *bl*, -sum *h*. 13 trombo *b*: thronbo *h*. si in o. remanserit *b*: in o. remanente *h* (vel si trombus s. in o. remanserit *l*). 14 que *h*: qua *bl*. 15 se iterum *h*: se *b*, ın $\overset{re}{\text{ṡė}}$ *l*. 16 timpanus *bl*. 18 discurrit [et quasi foras exire querit *add. solus h*.] 19 et retollet se infl. *b*, et retollet ipsa infl. *l* (*haec. om. h*). 20 illam *h*: illarum haec (...quam = *h*) *b*, earum hęc (...quę) *l*.

et in fervore matricis frequentius insinuavimus, ita tamen ut obstetrix diligenter thrombum quaerat et sine quassatione adducat. cum vero chronia fuerit effecta haec inflatio, rebus metasyncriticis quas in praefocatione vulvae posuimus utimur. postea epithima quod dia sycon dicitur aut dia spermaton aut polyarchion aut dia dafnidon inponimus. encathismamus etiam aqua in qua decoquimus stafylinum daucum creticum et puleium. causa perseverante et artemisiam illic admiscemus et marrubium fasces ysopi et laurum vel bacas eius. haec omnia cum fuerint decocta, inde encathisma faciemus. pessaria etiam simillima rebus praedictis conponimus, scilicet qnae accipiunt rutam nitrum puleium fel taurinum, ita ut haec omnia melle colligantur, et sic pessarium faciunt. est et aliud pessarium commodum quod accipit fici diligentissime triti ita ut semen eius non pareat denarium unum, cymini denarios duos, afronitri denarium dimidium. universa autem acerrima pessaria cum in lana fuerint inducta, in oleo vel in lacte debent intingui et sic adponi. cucurbitas etiam metasyncriticas

3 adducat *bl*: auferat *h*. f. eff. .ē. haec *b*. 4 metasincreticis *blh*. 5 epitima q̄; *b*, epythima quę *l*. 6 poliart(c *l*)ion *b*. diafnidon *b*. 7 encatismamus *bl*: encatisma etiam malagmatibus simile adhibemus *h*. etiam *h*: vero *l*, *om*. *b*. aqua inaqua (*sic*) *b*, cum aqua in qua *l*. decoquib; *b*, decoqueris *l*. 8 pulegium *bh*, pulc^e^ium (*ips. corr.*) *l*. causa perseverante *h*, cū (*pro* cā) perse parante *b*: & cū discocte fuerint (!) *l*. artemisiamiligaadmiscemus *b* (artemisiam illic admiscimus *l*): artemisia illuc miscemus *h*. 9 fasc̄ ysopo *b*. 10 vel bacas eius *h* (ἢ τὸν κάρπον αὐτῆς *Sor. 249, 8*): *om*. *bl*. 11 etiam *l*: enim *h*, faciemus (*iterum*) *b* (*cf. ad v. 19*). simillima *lh*: simila *b*. 13 pulegium *b*, puleiu (*sic*) *lh*. et fel t. *lh*. melle *h*: *om*. *bl*. 14 aliud *l*: alium *bh*. 16 dınar̄·I· *b*: *om*. *l*, dragma una *h*. cimino *b*, cymini *l*, Cum in *h* (κυκλαμίνου *Sor.*). dınr̄ II· *b*, ꝭ II *l*: dragmas duas *h*. afronitro *b*. 17 dınr̄ dimedio *b*: dr̄· (dragma *h*) dimidia *lh*. 18 oleo *l* (=) oleum *bh*. in lacte *bl* (inbate *sic h*). intingui *blh*. 19 adponi *lh*: adpone *b*. etiam *bl*: enim *h* (*cf. ad v. 11*). metasincreticas *blh*.

partibus ipsis bene inponimus et huc atque illuc trahentes violenter adducimus. aquis etiam calidis uti, et novissime etiam in frigida descendere permittimus.

(57) VII De tumore matricis.

(34.) Matrix cum in tumore fuerit, haec signa occurrunt. duritia sub umbilico cum quadam inflatione ita ut cum digito premitur recedat et postmodum se recolligat, cutis autem ventris suum colorem non habeat et digitis adductis sequatur.

etiam in hac passione ea adhibemus quae in inflatione matricis sunt posita, ut post encolpismum olei simplicis et de oleo cyprino et irino encolpizemus.

(61) VIII De duritia matricis.

(35.) Praecedente fervore duritia matricis efficitur. nam aliquando universa durescit, aliquando pars aliqua. signa autem haec habet. a foris duritia grandis invenitur, ita ut cum digitis fuerit exercitius pressa, torporem quendam mulier sentiat. et cum creverit ipsa duritia, evolvitur dolor ad renes et inguina, et gravedo supra pectinem sentietur. si vero in collo matricis fuerit duritia, a foris quidem nullus tumor invenitur. cum autem obstetrix digitum miserit in orificium matricis, ibi duritia patente

3 frigida *bl*, frigda *h*. 7 postmodū *bl*: post modicum *h* (μετὰ βραχὺ *Sor.*). se recolligat *b*: iterum se recolligat *l*, se colligat *h*. 8 non *bl*: *om. h*. 10 ea *h*: haec (hęc *l*) *bl*. 11 postencolpismo *b*, posten uulpismū *l*, posten colpismum *h*. olei simplicis eciam de o. *h*: oleo simplici sed & de o. *b*. 12 yrino *blh*. 13 *Ad hoc cap.* (*in graecis mutilum*) *cf. add. lat.* (*ex Sorano partim ductum*) *ap. Orib. lat. VI, 372.* 15 durescit *h*: -cunt *bl*. 17 torperem (*sic*) *h*: dolorem *bl*. 18 evolvitur *b*: revolvitur *l*, revolutus *h*. 19 sent(c *b*)ietur *bl*: senciatur *h*. 21 quidem — miserit *solus h: om. bl*. 22 orificio *b*, -ū *l* (-um *h*). et patente orificio i. *b* (*omisi* et): est et patente orificiū i. *l*, et patentē orificium (inveniet) *h*.

orificio invenitur, ita ut cum punctionibus et doloribus usum viri mulier non sustineat. nam haec causa a callo separatur quod callus nihil in totum sentiat nec torporis sensum habeat.

curam autem quae in strictura matricis posita est, ipsam hoc transferemus.

IX De mola. (58)

(36.) Valitudo quae appellatur mola duritia matricis est ex praecedente fervore, quae in totum ventrem saepe extensa est, ut ita videatur tamquam praegnans. aliquando etiam et de vulnere in matrice posito plus caro excrescit, unde obstetrix inmisso digito in orificio vel in collo hoc ipsud invenit. aliquando omnis matrix talem valitudinem patitur ut venter omnis cum duritia lapidis excrescat et relicum corpus cum malo colore et fastidio tenuetur. nam inde dicta est mola, a gravedine et quod tarde moveatur.

(37.) separamus autem molam habentem a gravida muliere, siquidem in principio ambabus et menstrua non occurrant et mammas inflatas habeant et fastidium patiantur et gravedinem in renibus sibi sentiant et venter

1 cum *h*: *om. bl.* 2 non *bl*: *om. h.* Nam hec causā et callose paratur *h*: nam & cū callosa videat(ur *l*) *bl.* 3 qđ *bl*: *om. h.* corporis (*sic*) *blh.* 4 sensum *b* (sensus *l*): *om. h.* 5 curam — transferemus *h*: curam autem hanc habet q. i. s. m. p. est ipsa faciamus *b* (faciemus *l*) *bl.* 6 *hic sequitur in bl* (*om. h*) *capitulum manifeste interpolatum* CXXXIII (CXXXII *l*) de dolore matricis (post partum). *quod infra ad finem operis ascribendum duxi.* 9 precedenti *h*: precidente *bl* (*ut iidem supra p. 64, 14*). quae *b*, quę *h*: unde *l.* saepe: semper (sēp̄) *bl*, *om. h.* extensus (*sic*) est *b* (*l*): extendit *h.* videtur *b.* 11 de *bl*: *om. h.* 12 vel in collo *h*: vel in callo *b* (velut callo *l*!). 13 ipsud *blh.* 14 cum *bl*: *om. h.* lapidis *bl*: -dea *h.* 15 male callore et fastidio tenetur *b* (malo colore et fastidio teneatur *l*), malo colore et stadio tenuetur *h.* 16 nam *lh*: *om. b.* et *h*: *om. bl.* tarde *hl*: arte *b.* 20 occurrant *bl*: -runt *h* (*item* habent. . .paciuntur *h*). 21 in renibus sibi sentiunt (-ant *l*) *b*: *om. h.*

cotidie eis crescat, eo quod illa quae molem habet cotidie punctiones et dolores sentit et accedente tempore mensium motum infantis non habet, quem gravidae mulieres a quarto mense sentire incipiunt. transactis vero decem mensibus omne corpus earum macie consumitur, venterque et femora in tantum excrescunt ut hydropicam valitudinem mulieri minentur. nam et ab ipsa hydropica separatur illa quae molam habet, quod cum venter manu percussus fuerit, nullum sonitum reddat et cum premitur non recedat. apud hydropicas autem et si venter percussus fuerit sonum dabit et digitis pressus in aliquantum recedet.

(38.) hanc autem valitudinem plurimi insanabilem esse dixerunt, alii mox incipientem posse sanari. nos vero sicut in chronia valitudine ita et molam curamus, ut praecedentibus paregoricis cum fomento et cataplasmatibus et scarifatione, vaporationibns etiam et encymatismis et pessariis malacticis simplicibus, etiam et malagmatibus sicuti est dia chylon vel Mnaseae, sic postea ad metasyncritica nos convertamus. primo analeptico cyclo resumentes, deinde metasyncritica subiungimus, sicut dropacem, paroptesin, sympasma, frictionem etiam exercitam, sinapismum et malagmata, hoc est dia spermaton et polyarchion et dia dafnidon et Cefisofontis, encathismatibus quoque meta-

1 eo: ab eo *blh*. 6 et femora *h*: et inter femora *bl*. intantum *h*: intotū *bl*. valitudinem — ydropica *bl*: *om. h*. 7 mulieri inminetur *l*. ab *om. bl*. 8 illa *bh*: ab illa *l* (*cf. v. 7*). 10 si *et* 11 fuerit *b*: *om. lh*. 11 recedit *bh*, -dat *l*. 15 et *l*: ut *b*. precedentibus *h*: ut recedentibus *bl*. 16 paragoricis *bl* (paregoriis *h*). fumento *bl*, fomenta *h*. 17 inci(ency- *l*)matismis *b*, enchatismis (*sic*) *h*. 19 diaquilon *bl* (diacylon *h*). manasse *b*, manasen *l* (masseu *h*) *Sor. 253, 14.* 20 convertimus *b*. 21 (sicut *om.*) idropacem *b* (sicuti ydropacem *l*). paroptesis. sint parmas *b* (paroptesis sinparma *l*), parópte simpa simpasma *h*. 22 exerta (-ā *h*) *blh*. 23 poliarcion *b*. 24 diafinidon *b*. cafiso(n *l*) fontis *blh*. encatibus (encatismatibus *h*) qđ (quod est *l*, quoque *h*) metasincretica his (metasín creticis *h*) *bl*.

syncriticis bene utimur hoc est aqua in qua decocta sunt bacae lauri, fasces ysopi, menta et marrubium. pessaria autem quae accipiunt butyrum, sucum ysopi, adipes anserinos, medullam cervinam vel cerebrum, mel etiam et ficus tunsas et mentam et oleum vetus aut cyprinum aut irinum aut samsucinum. deinde ad aquas calidas eas mittimus et natare in mare iubemus, aut ex ipsa aqua encathisma facimus. perseverante vero valitudine etiam elleborum damus. (39.) illa autem thymiamata quae antiqui subponebant confecta de croco storace murra resina — artemisiam etiam decoquebant et puleium et alium, et ad vaporem eas collocabant, dabant etiam conditum in quo decoctum est cardamum — haec omnia reprobamus, siquidem plurimum sint contraria et nihil prodesse possint.

X De sanguinatione matricis. (49)

(40.) Ex difficillimo partu vel ex aborsu vel ex vulnere in matrice posito aut quoquomodo ruptione venarum plurimus sanguis per loca muliebria effunditur. subsequitur autem laborantes lassitudo corporis et tenuitas, foedus

1 aqua in qua: aqua ⟨ubi *add.* h^{c}⟩, inqua *bl.* 2 menta — ysopi *om. h.* 3 q̄ *b*: hęc quę *l.* 4 (cerebrum) eius *add. bl.* 5 et (*ante* mentam) *h*: *om. bl* (*ut ante* ol. *om. b*). aut — samsucinum *lh*: *om. b.* aut irinum *l* (*Sor.*): *om. h.* 6 eas *lh*: eū (*pro* eam) *b* (*ut mox* naturae *pro* natare *lh*). 7 in mare *lh*: *om. b.* aut *om. h,* ex *om. b* (aut ex *l*). 8 i(e *lh*)ncatisma *b.* faciemus *b.* 9 autem *h*: etiam *bl.* sub(p *h*)ponebant *bh*: adponebant *l.* 10 murra *l*, myrra *bh.* 11 et (*ante* pulegium) *l*: *om. b.* et puleium — collocabant *om. h.* alium (*σκόροδον Sor.*): oleum (*sic*) *bl.* 12 dabant etiam conditum (*haec om. bl*) in quo *h*: et in aqua in qua *bl.* 13 cardamum (*ex Sor. p. 255, 11*): cardamomum *blh.* reprobamus *h*: probavimus *bl.* siquidem — possint *h*: quia plurimum (-mis *l*) prode esse (prodesse *l*) possit *bl.* 16 Ex *h*: Matricis sanguinatio occurrit ex *bl.* ex (v.) *et* in matrice *om. b* (*non lh*). 17 aut quomodo *bh*, aut quodquod alio modo *l.* 18 funditur *b.* 19 fedus *blh.*

color, fastidium. est autem periculosa valitudo, siquidem cum ingenti difficultate constringitur et siccatur. aliquando tamen non de matrice sed de ipso sinu mulieris sanguis occurrit.

(41.) oportet autem eas cum curari coeperint iacere in cubiculo brevi et obscuro et mediocriter refrigeranti, in lecto scilicet firmo, inferiores pedes altiores habente, cum omni quiete corporis et silentio, omnis enim motus fluxum provocat, ita ut pedes contortos supra se invicem habeant et sic iaceant. spongias etiam latas, in aqua frigida vel in pusca intinctas partibus ipsis adplicare hoc est pectini et renibus et ad inguina, ita ut frequentius inmutentur, ne corporis temperie calefiant. acra etiam universa strictius tenere aut fasciolis inligare oportet, et in aqua frigida submittere faciem, etiam de recente fomentare omneque corpus eius ventilare flabellis. nam et caput eius oleo frigido et spano perunguimus, et per intervalla acetum sorbendum damus. encathisma etiam ex pusca frigida facimus aut ex aqua in qua decocta sunt murta, lentiscus, celsa agrestis, corium mali granati vel eius frondes

1 Est autem *h*: etiam aut *bl*. 3 de (ipso) *om. b* (*non lh*). 5 oportet *h*: omnes (*errore solemni*) *bl*. curare *bh* (-ri *l*). *post* ceperint (*propter* omnes) *inferunt* debent *bl*. 6 breve *b*. et med. refrigeranti (*Sor. 217, 9*) *solus h*: *om. bl* (*nisi quod* et *servat b, non l*). 7 habentes *bl*. 9 fluxus *b*. supra invicem (*sic*) *h*: *om. bl*. 10 habeat *bh* (-ant *l*). iaceat *blh*. exspongiis (etiam *add. lh*) latus (-tis *l*) . . . intinctis *blh*. 11 applicare *h*: *om. bl*. 12 et renibus *h*: & innaribus *b*, & in renibus *l*. et ad inguine *b* (et inguina *l*). 13 ne temperies corporis calefiant. Acra eciam universa *h*: ne corpore tempore estivo calefaci(e *b*)ant sed universa *bl*. 14 strictius *b*: aut striccius *h*, extrictius *l*. inligare *b*: ligare *lh*. oportet *h*: omnia *bl*. et: aut *blh*. 15 *post* subm. *interpungitur in codd.* de recente (-ē *l*) *blh* (δι' ἀκραιφνοῦς ὕδατος *Sor. 218, 3*). 16 flauellis *bh*, fauellis *l* (*et ante ips. corr. b*). 17 perungue(i *l*)mus *bl*: perungimus *h*. 18 ex pusca frigida faci(ie *l*)mus *bl*: *om. h*. 19 sunt *lh*: est *b*. 20 eius: *sic blh*.

et vimen, ita ut cum haec bullierint refrigescant et sic illic mulier insideat. si vero nolueris propter corporis motum qui fluxui contrarius est encathismatibus uti, poteris ipsam aquam per clysterem intus infundere vel sucum plantaginis aut zenzur aut intubi aut uvae lupinae vel pulicaris herbae in pessario adponere. perseverante autem valitudine, ypoquistida et acaciam et opium aceto soluta et diligenter trita poteris in lana tamquam pessarium adponere, quibus rebus et omfacium aliquando admiscemus. nam et penicillus mollis aceto tinctus bene in orificium matricis adponitur, ut fluentem sanguinem suscipiat, ne coagulando ibi partes ipsas inurat. frequenter autem penicillus ipse mutandus est. cucurbitae etiam stalticae cum abundanti igne partibus ipsis bene a foris adponuntur, ita ut ibi diu remaneant et leviter tollantur. epithima etiam quod de thebaicis palmulis constat et malis cydoniis supermissis scilicet alumine scisso gallis aloe ypoquistide et acacia et omfacio, ita ut haec omnia ceroto ex oleo rosacio vel murtino vel lentiscino facto colligantur. aut de herbis haec epithimata fiant, hoc est portulaca, ginga, herba pulicari, zenzur, uva lupina et de plantagine et in-

1 et vimen *bl*: et bitumen *h*. 2 illic *bl*: illuc *h*. insi(e *b*)dat *bl*. volueris *b* (*non lh*). propter corporis *lh*: *om*. *b*. 5 zenzur *h*, zezur *bl*. intubae *b*: intu(i *l*)borum *lh*. 6 policaris *b*, pullicaris *l*. inpessariū *bl* (inpensarum *h*). 7 valitudine *lh*: passione *b*. ypoquistida *bl*, ypocistide *h* (*ut* acacie *ante ips. corr. h*). soluta...trita *blh*. 8 (tam)quam *lh*: (ta) quae *b*. *hic* apponere *blh*. 9 quibus rebus: *post haec verba multis omissis sic finitur c. 136 in cod. b* quibus rebus comedat de volatilibus columbus (colūb;) perdicem confirmata tardius dari permittimus. CXXXVII *etc.* onfacium *l*: orificium *h*. 10 pinnicellum melle *l*, penicillum mollē *h*. tinctum *lh*. in *l*: *om*. *h*. 11 ne *l*: nec *h*. 12 penicillus *h*, pinnicillus *l*. 14 aforas *h*. 15 diu *h*: *om*. *l*. 16 thebaicis *h*: *om*. *l*. malis cydoniis *h*: uibaliscidoniis *l*. 17 alumen scissum (-su *l*). gallas (gallulas *l*). aloén (& aloe). ypoquistida. et acacia. et om(n *l*)facium *hl*. 18 ex *l*: et *h*. 20 gynga *h* (gingan *Pal. et Cant.*): nigra *l*. 21 zenzur *lh*. & intibis *l*: Et ibi sit *h*.

tubis, ita ut cum polenta et aceto misceantur aut cum palmulis in aceto decoctis. utimur etiam exercitioribus pessariis quae habent gallam et mannam turis et chalcitin et ges astera, ita ut cum suco aliquo praedictarum herbarum pulvis inmisceatur vel cinis spongiae combustae. quae hac disciplina comburitur. spongiam novam pice liquida madefacis et in cacabo quem aquae nihil tetigit ponis et argilla coperculum inlinis, et in furno mittis tam diu quam diu arescat, ut pulverem facere possis. ex hoc cocleare plenum praedictis sucis admisces et cum albore ovi pessas. sed si forsitan adsiduitate sanguinis aut ustio ibi emerserit aut vulnus fuerit factum, non valde timere debemus, siquidem trociscis illis de quibus dysentericos curamus, etiam has sanare possumus, dummodo ea quae periclitatur evadere possit et sic paulatim curari. semper autem cibos stalticos damus, hoc est oryzam, lenticulam, polentam ex aceto decoctam et oleo spano conditam. dabimus etiam et intuba aut lactucae tursum et ova apala. ex volatilibus autem palumbum perdicem attagena, ita ut ex pusca et cum bacis murtae etoleo spano coquantur. et novissime etiam vinum damus et ad integrum confirmatam tardius lavari permittimus.

1 ita ut *l*: aut *h*. 2 utemur *h*. 3 calciten *h*, -te *l*. 4 pulb̄ *h*. 5 cineris sp. *l*, cinere illuc sp. *h*. quae: quod (qđ *h*) *hl*. hac disc. *sc. eodem modo quem descr. Cael. chr. 2, 168.* hac: ac *h*, hanc *l*. 6 madefactis *h*. et *om. h*. cáccavo | aquȩ nichil tetigit ponis *h*: caccavo novo mittis *l*. 8 tan|diu quā diu *h*: Tam diu sit donec *l*. arescat *l*: crescat *h*. 9 ex hoc *h*: & *l*. cocle(i *h*)are *lh*. plenum: pleno in *l*, pleno aut *h*. 10 et: aut *lh*. pessas *h*: pistas *l*. 11 ustio *h*: studio *l*. 12 timere debemus *l*: timeamus *h*. 13 de (*sic*) *lh*. has *h*: hos *l*. 15 damus *h*: *om. l*. 17 intiba *lh*. 18 laptuce tyrsum *h*, lactucȩ ṣursū (t *suprascr.*) *l*. *cf. ad p. 69, 9.* 19 adtegena *l*, attagenam *h*. posca et cum bacis *h*, pusca & vacas *l*. 21 ad integrum *h*: ad integras sanitate *l*. lavari *h*: dari *bl*.

XI De fluxu mulieris. (50)

(43.) Haec valitudo abundantia humoris occurrit diuturni temporis, quae ex matrice effunditur ita ut vario colore sit et ei mulieri quae patitur foedum colorem et maciem corporis et fastidium faciat, et cum ambulare coeperit infletur et tumorem in pedibus habeat. differt autem a se haec valitudo quod aliquando solus fluxus est, aliquando etiam dolorem secum habet. et ille qui cum dolore occurrit aliquando cum vulnere est, quod vulnus nunc cum fervore est, aliquando sordidum aliquando limpidum.

(44.) ille ergo fluxus qui sine vulnere et dolore est, ut solus humor feratur, praedictis omnibus auxiliis curari potest quae in sanguinatione matricis posuimus. sane si voluerit aliquis etiam simplices potiones dare non vetamus, sicuti est coagulum leporis vel vitulinum vel agninum vel cervinum si fuerit inventum, vel vinacia cum bacis murtae et corium mali granati et corticem pini, haec omnia tundat et terat et ex hoc pulvere duas dragmas in potione det. melius autem faciet, si palmulas et mala cydonia decoquat et in ipsa aqua pulverem mittat et sic bibere tradat. quotiens autem cum dolore fuerit fluxus, encolpizanda est sucis

1 De fluxu mulieris. XI. *h*: CXXXVII (*num. om. l*) De fluxu sanguinis mulieris *bl*. 2 et diuturni *b*, adiuturni *l* (abundancia humorum habet diuturni t. *h*). 3 ex *lh*: extra *b*. 5 corporis *h*: corpus (*sic*) *bl*. faciat *bl*: inferat *h*. 7 a se *bl*: se *h*. 8 est *h*: eius *bl*. 9 cum vulnere est nunc sordidum. Aliquando limpidum *h*, cum vulnere ē. qđ vulnus noc& (& *add. b*) cū feruore (aut. *add. b*) ē. aliquando sordidum. al. l. *bl*. 12 ille *h*: illic *bl*. 14 potest *h*: possit *bl*. sane *bl*: sanare *h*. 16 quagulum *bl*. aut agn. *b*. 17 si inv. fuerit *b*. vinacia (*γίγαρτα*) *h*: debinatia *b*, deumacia (*sic*) *l*. murte *h*, multae (*sic*) *b*, murrę *l*. 18 tundat et terat et *h*: tunsa et trita *bl*. 19 det *bh*: detur *l*. 20 citonia *blh*. decoquat *h*: decoquantur *bl*. 22 et enc. *b*. encolpizanda (-dus *h*) est sucis (sucus *lh*) *blh*.

alicae vel ptisanae et omnibus ferventibus et relaxatoriis utendum cataplasmatibus, et calidis et boni suci cibis. nam his rebus etiam in fervura positum vulnus curatur. si vero sordidum fuerit, quod probatur cum faeculentus humor excluditur, vel limpidum, illis utimur rebus quibus in dysentericis limpida vel sordida vulnera curamus in priore. tamen cum coeperimus de vulneribus in matrice positis tractare, ibi plenam curam eorum invenies. cum vero chronia fuerit effecta ⟨valitudo⟩, cyclicam diligentiam adhibemus, ut misera mulier resumere possit et pristinum sucum corporis accipere, et omnibus rebus metasyncriticis perniciosum fluxum siccare et bonam valitudinem recuperare.

(52) XII De fluxu seminis mulierum

quem Graeci gonorrian dicunt.

(45.) In hac valitudine semen per intervalla mulieribus effunditur sine aliqua cupiditate, ita ut cum pallore et lassitudine corpus earum tabescat. est autem valitudo quae per fluxum occurrit et semper chronia est. (46.) idcirco omnia quae constringere possunt adhibenda sunt. nam et lamina plumbea renibus adponitur et ita fasciantur. et stramentis et aestivis copertoriis operiantur, ita ut spe-

1 ty(i *l*)sane *bl*. et *lh*: *om*. *b*. laxatoriis *h*. 2 et (*ante* calidis) *om*. *bl*. boni suci *h*: bonis *bl*. 5 limpidus *bh*, -dis *l*. quibus *h*: que (q; *b*, quę *l*) *bl*. dys(diss *b*)interica *bh*, dysinteria *l*. 6 ınpore (*sic*) *h*, in priore *bl*. 9 cronia (chronia *l*)...effecta *bl* (*addidi* val.), chronius...effectus (*sc*. fluxus) *h*. 11 sucum *lh*: suum *b*. 12 bonam *bh*: maxime *l*. recuperare *bl*: recipere *h*. 14 seminis mulierum *lh*: sanguinis mulieris *b*. 15 Quem *lh*: qđ *b*. gonorria *b*, gronorian *h*, gonorrea *l*. 16 hanc valitudinē *b*. sem̄. per *l*: semper per *bh*. 18 est *h*: ea *b*, hęc *l*. 19 semper chroni(e *l*)a est (sit *h*) *lh*: sem̄ (*cet*. *om*. *ante* idcirco) *b*. 20 possit *bl*. 21 lamina *b*, lumina (*ante corr*.) *h*: lammina *l*, lāmina *h*[c]. renibus earum app. *h*. 22 estivis *b*: extivis *lh*. copertoriis operiantur *b*: coopertoriis coperiantur *l*, cooperiuntur *h*.

ciosos hominum vultus non videant nec de partibus veneriis fabulae cum ipsis misceantur. in dialimmate vero rebus metasyncriticis solidandae sunt, quarum omnium curas retro habes frequentius ordinatas.

XIII De lassitudine vulvae. (53)

(47.) Mulieribus vero lassam habentibus matricem menstrua abundantia frequenter in mense occurrunt, cum fastidio viri ita ut saepius et semen viri non retineant sed foris excludant aut aborsus occurrat aut ad legitimum tempus pecus perferre non possint. est autem exclusio seminis ut id quod in communicatione viri ad conceptum matrix acceperat, id post primum aut secundum aut tertium diem foras excludat, aborsus ut secundo vel tertio mense iam formatum sed sine anima et gracile pecus emittat. crudus autem partus est quotiens ante legitimum tempus, iam tamen proximante die, inperfectum effunditur infans.

(48.) ad hanc valitudinem bene hoc transferimus curam quam in sanguinatione matricis et in fluxu ordinavimus. et haec enim et per fluxum occurrit et chronia est.

1 nec de *h*: nam de *b*, Nam & de *l*. veneris *bh*: bene *l*. 2 diale(i *h*)mmate *b*: dialemata *l*. 3 metasincreticis *bh*: -cas *l*. 4 habes *b*: habet *lh*. ordinatas *l* (-tos *h*): q̄; ordinata sunt *b*. 6 Mulieribus...habentibus...habundancia et freq. occurrit *h*: Mulieres vero . . . habentes . . . habundancia (erunt *add. l*) frequenter (eis *add. l*) in m. occurrit *bl*. 8 sepius semen retentum foras excludatur *h*. (semen) viri *l*: *om. bh*. retineat..excludat *bl*. 9 foris *l*, poris (*sic*) *b*: foras *h*. aut: ut *l*, *om. b*, et *h*. occurrit *b*. aut ad: et ad *lh* (*om. b cum seqq. usque ad v. 13* aborsus). 10 pecus *l*: uterum *h*. Est *h*: Sic est *l*. 11 commutacione (*sic*) *h*. 13 ut: autem *blh*. 15 Crudus *bh*: Enudus (*sic*) *l*. 18 hoc *h*, choc (*sic*) *b*: hanc *l*. 19 in (*ante* fluxu) *om. b*. 20 et per (*sic*) *bh* (et *om. l*).

(54) XIIII De paralysi matricis.

(49.) Quotiens matrix paralysin patitur, orificium eius cum frigore pannosum et solutum fit et odiosum sensum mittit nec digitum obstetricis sentit. ipsaque mulier usum veneris odit et fugit, et si coacta fuerit uti, non concipit. praeterea ad ambulandum inpeditur, menstrua etiam ipsa aut retinentur aut non ordinabiliter occurrunt.

curantur autem sicut illae quae de strictura laborant aut cum dolore purgantur.

(55) XV De omnibus inclinationibus matricis.

(50.) Matricis collum et orificium per quattuor partes inclinatur et torquetur, aliquando et ad superiores partes fugit. adprehenditur autem digito obstetricis et signis quibusdam. si enim in latus se inclinaverit, pes ipse qui contra est, tensionem et torporem et frigorem sentit et ad ambulandum inpeditur. si vero in priora et susum facta fuerit inclinatio, tensionem supra pectinem sentit et urina inpeditur. si vero in iusum et retro se inclinaverit, stercora et ventositas non exient et cum ingenti difficultate mulier sedet, vel maxime si ad anum facta fuerit inclinatio.

1 paralipse *b l*. 2 parali(y *l*)pse *b l*, paralisi *h*. 3 fit *h*: fiat *b*, fiet *l*. et odiosum sexum *b l*, et hoc iusum sensum *h*. 5 uti non *h*: non (*om*. uti) *b*, uti (*om*. non) *l*. 6 p̄terea *b l*: propterea *h*. 10 *hoc cap., ut et seq*. de steril. *plane om*. *b* (*non l h*). 12 inclinantur et torquuntur *l*. ad *l*: ex *l*. fugit (*sic*) *l h*. 14 inclinabit *h*. ipse qui contrāē *h* (*in marg. corr. vet*. c̄tract'ē = contractus est), ipse contrahitur *l*. 15 tensionem — sentit *sic h* (*Sor*.): & in corpore frigidore sentit *l*. 16 in priore *l h* (*εἰς τὰ ἔμπροσθεν*). susum *l*, sursum *h*. 17 fuerit *l*: est *h*. sentiet *l h*. 18 iniosum retro *h*, iusu inretro *l*. inclinavit (*om*. se) *h*. 19 stercora cū ventositate exient *l*.

sunt haec universa signa stricturae, sed et in fervore posito collo matricis aut duritiam habente haec signa inveniri solent. et ideo sic et has curamus, sicuti et illas valitudines retro curavimus.

XVI De sterilitate.

(deest Sor.)

(51.) Sterilitas commune vitium est et masculis et feminis, et de plurimis causis evenire solet, ut aut in totum mulieres non concipiant, aut cum conceperint non retineant, aut non nutriant nec ad legitimum tempus perferre possint ut integrum infantem pariant. haec ergo sterilitas efficitur cum aut masculus aut femina aliquam valitudinem corporis habeant aliquando universi, aliquando partium illarum conceptui necessariarum. per virum ergo conceptus inpeditur, cum omne corpus habeant in causa, praecedenti scilicet aliqua valitudine chronia, ut inde semen ipsius tenue sit et aquatum aut valde frigidum aut plus a iusto calidum et corruptum, aut luxuria sua frequenti usu venerio enervatus sit et sine viribus. partibus autem vir inpediri solet, quotiens hypospadias est vel paratretus hoc est in latere balani cavernam habens per quam semen emittat. apud mulieres autem simillima sterilitatis inveniuntur vitia. aut enim et ipsae omne corpus in causa

1 sed hęc universa signa inveniri solet (*sic med. om.*) *l.* 3 sic et has *h*: se in hanc *l.* 4 valitudines retro curabimus *h* (*sed* h^c *ante* retro *add.* que), valitudinis retro p̄diximus curationes *l.* 5 matricis *add. l.* 6 St. matricis *add. l.* 8 cum — nutriant *om. l.* 12 aliquando universi p. i. c. necessarium *l*, aliquanti p. i. c. *h.* 14 habeat in conprec. *l*, habent in causa prec. *h.* 15 ut: et *lh.* 16 sit: est *lh.* plus a *l*: *om.* (aut iusto) *h.* 17 calidum *h*: uilidum (*sic*) *l.* frequentius venerio inebriatus *l.* 18 enerviátum (*sic*) *h.* 19 ypospadias *l*, ypospodia *h.* 20 in latere balani cavernam habet *h*, in lateres veha habens *l.* per quam *l*: que *h.* 21 apud — vitia *h*: simillima autem sterelitatis inveniuntur. (aut enim *etc.*) *l.* 22 et *om. l.* omne *om. h.* in causa *h*: uneum (*sic*) *l.*

habent ut sint tenues et macilentae et pthisicae vel hecticae, aut econtra multum pingues et crassae, vel iracundae et furiosae. partibus autem mulieres inpediuntur, quotiens aut non purgantur aut orificium matricis conductum habent aut contortum aut membrano aut aliqua re aliena clusum, aut certe callositatem aut duritiam aut vulnus ibi habeant ut in communicatione viri semen non admittant et exinde et steriles sint et eunuchae.

curantur autem singulae res praedictae conpetenti sibi diligentia, ita ut fatigatus exercitiis et unctione et vario cibo resumatur. si vero aliqua valitudo chronia inpedit, antea curetur et sic resumatur. hypospadias autem sicut in chirurgumenis habes, curandus est. similiter etiam mulier resumenda et curanda. si vero aliqua re aliena orificium matricis clusum est, id tollendum est, vel si membrano clusum est aperiendum. callus vero et duritia commalaxanda est. praeter has enim causas nulla altera inveniri potest quae sterilitatem faciat et conceptum deneget.

(62) XVII De difficili et laborioso partu.

1. (53.) Quot sunt enim causae quibus laboriosus vel difficilis partus efficitur?

plurimi duas causas esse dixerunt, unam apud eam quae parit, alteram apud ipsum infantem qui nasci habet.

1 et tysice vel aectico (*sic*) *l*: vel thisice *h*. 2 econtra *l*: contra *h*. 5 membranum (mēbranū *l*) *lh*. clusum *h*: clausum *l*. 6 ibi *l*: *om. h*. 7 ut *l*: aut *h*. semen emittant. exinde *h*. 8 eunuchę *h*, cunuca *l*. 12 Ypospadias *l*, Ystadias *h*. 13 c(h *h*)irurgimenis *lh*. 15 clusum (*sic*) *lh*. id tollendus *l*, adtollendum *h*. 16 clusum *h*: clausum *l*. 18 has enim *l*: enim has *h*. 20 difficillimi *b*. 21 Quot (-d *b*) *bl*: *om. l* (*ubi sic* Sunt enim cause plurime...). 23 duas — dixerunt *om. b*. unam *h* (una *l*): enī una *b*. 24 apud ipsum (eum *l*) infantem *b*(*l*): apud eum *h*.

alii vero iam tertiam causam addunt quae extrinsecus venire consuevit. apud alios etiam quarta causa emergit, quae ex omnibus praedictis causis miscetur.

2. (54.) Quomodo dicunt per eam quae parit difficultatem partus emergere?

primum quidem si aut iracunda sit aut multum timida vel verecunda aut primariola, corpore etiam universo vel partibus inpediatur, universo ut sit multum gracilis vel valde pinguis vel musculosa vel inbecille corpus habens, partibus autem ne forte eadem matrix in fervore sit vel aliquibus condylomatibus inpediatur vel orificium eius angustum sit vel contortum vel ex parte conclusum, vel in vicinitate haemorroides et collectiones sint vel in vesica lapis et in longaone stercorum retentio. his enim omnibus causis exitus infanti denegatur.

3. (55.) Quomodo dicunt per infantem qui nasci habet difficillimum partum dari?

scilicet qui naturaliter grande caput habeat vel omne corpus, vel tres manus, aut certe hydropicus sit vel gibberosus vel languidus aut inflatus vel mortuus aut positione contra naturam.

1 alii: *cf. Ps. Galen.* (ὅροι ἰατρ.) *XIX, 455. Soranus Diezii p. 80, 19.* iam *b*: iā iam *l*, etiam *h*. 2 *de* quarta *nihil legitur in graeco textu.* 6 primo si aut *h*, primū quidem aut si *bl*. multum *lh*: mulier *b*. 7 primariola (*sic*) *blh*. vel — universo *h*: *om. bl*. 8 ut sit *h*: aut *bl*. 9 valde *bh*: satis *l*. vel inbe(i *b*)cille corpus habens (habens corpus *h*) *bh*: aut inbecillis *l*. 10 partibus autem *om. l* (*non b*). ne forte: *sic blh*. 11 condol(dilo *h*, dolo *l*)matibus *b*. congustum *blh*. 12 sit *bl*: et conductum habeat *h*. 13 hemorroidas *h*, alias emorroi(y *l*)das *bl*. et *bl*: vel *h*. sint: esse (.ēē.) *blh*. 14 lapidem...retentionem *blh*. 17 difficillimum dari (*sic*) *b*, difficillimum partum (partem *sic h*) evenire (fieri *h*) *lh*. 18 Scilicet qui *b*: si *h*, Advenit auten per his qui (*sic*) *l*. 19 (h *b*)ydrops fit *bl*, ydrox sit *l*. gypberosus *b* (gybberosus *l*). 21 naturae *b*, natura *l* (aut posicione corporis sui contra naturam inveniatur *h*).

4. Quot sunt enim et quae schemata quibus infantes nascuntur?

generalia quidem quattuor hoc est in capite vel in pedibus vel in divexum iacens aut duplicatus. specialia autem schemata plurima inveniuntur.

ille enim qui in capite fertur, aliquando quidem caput in orificio matricis habet, reliquum autem corpus contortum, aliquando in capite quidem descendens aut in priore ab orificio aut retrorsum caput infigit aut in divexum se proicit. et aliquando cum strictura haec schemata fiunt, aliquando sine strictura. ac aliquando etiam unam manum foris porrigit vel utrasque, ita ut intus iunctis pedibus inveniatur vel etiam ipsis patentibus.

alio vero schemate, quod in pedibus dicitur, aliquando descendit ita ut in directum in orificio matricis pedes habeat rectos manusque lateribus iunctas, aliquando in priore parte vel retrorsum ab orificio pedes infigat, quod et ipsum aliquando cum strictura, aliquando sine strictura fieri solet, aliquando unum pedem vel utrosque foris emittat, manibus scilicet supra caput contortis, aliquando etiam divisis pedibus duabus partibus matricis separatim infigat.

1 quot *h*, Quae (*et deinde* q̄;) *b*. enim et quae *om. l.* scemata *h*, -te *b*, -tes *l*. quibus *l*: *om. b* (infantum nascencium *h*). 3 generalia *lh*: generaliter (q. q. genera *sic b*). hoc est *b*: sunt id est *l*, *om. h*. vel (in ped.) *h*: *om. bl*. 4 divexum *b*, devixum *l*: divisum *h*. vel in duplicatum *h*. 6 quidem *bl*: rectum quidem *h*. 7 orificium *blh*. 8 aliquando *h*: *om. bl*. 9 infigat *bl* (-it *h*). 10 scemate *b*. 11 hac (*sic b, om. h*) aliquando etiam *bh*: aut *l*. una manus *l*. 12 foris *bl*: foras *h*. vel utrasque ita ut *h* (*Sor. 271, 7*): reliqua pars *bl*. 14 aliud v. scemate (-tę *l*) *bl*: aliud vero scema *h*. dicitur *h*: *om. bl*. al. ita descendit *h*, al. descendens ita *bl*. 15 in (*ante* orificiū) *l*: *om. bh*. 16 rectos (-us *b*) *bl*: compositos et corpus habeat rectum *h*. 18 quod — solet *om. l*. ipsum: ipsa *b*, ipsud *h*. aliquando sine str. *om. h*. 19 etiam (*ante* unum) *add. b* (*non lh*). foris *bl*: foras *h*. 20 emittat *lh*: admittat *b*. 21 duabus

aliquando duplicatis pedibus per genua exire conatur, aliquando ita duplicatur ut sedenti similis naticas foris ostendat, vel econtra ita duplicatur ut plantas capiti iunctas in orificio matricis invenias.

qui vero in divexum iacet, aliquando in latere aliquando supinus aliquando ad dentes invenitur. sic ergo conduplicatus et in divexum positus esse potest.

5. Ex quattuor schematibus praedictis quae sunt exoptabilia et secundum naturam, et quae adversa et contra naturam?

secundum naturam est quotiens in capite fertur, ita ut in orificio matricis directum caput eius inveniatur, manibus scilicet lateribus iunctis. proximum vero bono schemati est [nascentium infantium] quotiens in pedibus descendit iunctis et in orificio matricis positis, manibus scilicet lateribus porrectis. sed ex duobus schematibus melius est qui in capite descendit. cum enim labi coeperit nullus metus est [ne manus ibi separatae remaneant cum infantem adducere coeperis.]

h: *om. bl.* 1 aliquando — conatur *bh*: aliquando genua ostendat (*sic*) *l.* ingenua *h.* conetur *b.* 2 ut — duplicatur *om. l.* sedens *b.* naticas foris *b*, nati casfo'ros *h.* 5—7 *om. l, qui sic*: aliud indivixum iacens *l.* 5 in dive(i *l*)-xum *lh*: in divisas *b.* 6 etiam duplicatus *h*, ergo conduplicatus *b.* 11 est . . . fertur: sunt . . . feruntur *bh* (*l*). *post* feruntur *haec infert l*: Ita ut cetera pars infantis in dextro latere mulieres inheserit. inmissa obsetrix manu sua eum componat. (*deinde* ut in orificiū matricis directus *etc.*). 12 ut *om. b*, in *om. h.* inveniatur *h*: *om. b.* 13 lateribus et femoribus *add. h.* proximus ē. nascenciū infanciū *b*, proximum vero bono scemati est *h* — *utrumque coniungit l sic*: proximius in bono scemate est nascentiū infantium. 15 descendit (-dens *l*) iunctis *lh*: iunctis descendit *b.* 16 *post* porrectis *haec habent bl*: numquam eos obsetrix adducat sed cum descendere coeperit inmissam unam et teneat (*sic b*, inmissa manu sua eius manus teneat *l*) et ipsas adducat ne manus aperiat et ibi eas remaneant (*b*, eas demittat *l*). *deinde* sed ex duobus *etc.* sed et *b*, sed ex *l*, et ex *h.* 17 qui *bl*: quod *h.* labi foras *h.* 18 est *bl*: remanet *h, qui solus*

6. (57.) Quomodo dicunt de extrinsecus venientibus causis difficultatem partus emergere?

frequentius enim aut frigore nimio aeris aut paulo plus calido, aut certe cum ea quae parturientibus sunt necessaria, non sunt.

7. (56.) Quomodo dicunt per folliculum inpediri partum?

cum tardius a fundo matricis resolvitur aut certe ita solidus est ut difficillime rumpatur, aut econtra ita tenuis ut ante tempus partus solutus sit et ante humorem illum effundat qui propter lapsum infantis a natura praeparatus est.

8. Quomodo dicunt per eum modum qui ex omnibus causis miscetur partum inpediri? . . .

(55.) eo quod languidus et lassus est infans et ideo non adiuvat parturientis conatus, vel certe mortuus est, aut breve caput habet et exinde orificium matricis extendere non potest nec ab obstetrice facile conprehendi.

et haec sunt causae quas Muscion et ceteri auctores voluerunt facere difficultatis partus. Soranus vero noster alias suggerit causas. vult enim adfirmare aut de strictura inpediri partum aut constrictis et siccatis partibus ipsis de fluxu abundantiae humoris vel fluxu sanguinis consumptis viribus parturientis, vel illis rebus quibus orificium ma-

hic addit quae seq. 6 *cf. Aetius 16, 22 p. 966 v. 57 (ed. Lugd. 1549), Paulus 3, 76.* 7 f. resolvi(e *l*)tur matricis *bl.* 8 solidum (ū) *blh.* aut é contra *h*: aut certe *bl.* 9 tenue *h*, tenue(m *b*)erit *bl.* partū solutū sit *bl*: partus solvatur *h.* 12 per *om. b.* 13 *hic lacuna videtur latere.* 14 Eo quod *bl*: si *h. redeunt haec (v. 14—17) ad qu. 3 nec faciunt ad qu. propositam. quae et ipsa non extat in graecis.* ideo *bl*: inde *h.* 16 et exinde *l*: et inde *bh.* matricis *h*: *om. bl.* potest *bl*: possit *h.* apprehendi *h.* 18 et — causae *lh*: *om. b.* hęc *l*: hé *h.* muscion *h*: ego mustio *b*, ego muscion *l.* auctores *bl*: *om. h.* 19 difficultatis: -te (-tē *bh*) *l.* Suranus *b.* noster *h*: *om. bl.* 20 de strictura *bl*: stricturam *h.* 21 aut *bl*: *om. h.* de *bl*: aut *h.* 22 humoris *bl*: sudoris *h.*

tricis concludi solet, sicut cicatricibus vel clavulis vel collectionibus vel haemorroidis et his pluribus similibus, vel etiam morte infantis vel in divexum contra naturam posito, vel numerositate partium ut tres manus vel pedes habeat, vel ipsi infantes quattuor vel quinque sint.

(XVIII) (59)

9. (59.) Qua ergo diligentia obstetricandae sunt illae quae tarde et cum difficultate pariunt?

sunt aliquae quae de strictura et angustia, siccitate etiam et fervore inpediuntur, sive a nimio frigore hoc patiuntur sive duritia corporis infantis sive matricis brevitate, cum temporaneum conceptum receperit, sive pinguedine corporis, sive metu vel iracundia parturientis, vel colli matricis curvedine vel tortione. haec omnia supra scripta calastica diligentia relaxari solent.

10. Quae boethemata adhibere debemus eis quae difficile pariunt?

primo enim frequentius oleo dulce et calido encymatizandae sunt, vel sucos seminis lini et faeni graeci, malvarum etiam decoctarum, aliquando etiam ova cruda illic admiscemus. sic enim effici potest ut et strictura

1 concludi *lh*: clusi *b*. cauculis *b*, claulis *l*, clausis *h*. 2 emorroidis *lh*, -das *b*. pluribus *lh*: plurimum *b*. similibus *h*: simillimis *bl*. 5 ipsi *h*: ipse *b*, ipsis *l*. quattuor vel quinque sint *l*: IIII^{or} vel V aut XII sint *b*, IIII^{or} vel V^{e} conceptę sint *h*. 7 ergo *om. h*. 9 Sunt aliquas quę (q̄; *b*) *bl*: si aliqua *h*. de *bl*: *om. h*. congustias *bl*, c̄gusta *h*. 10 sive animū (sive nimiū *l*) frigus hoc patiuntur *bl*: sive hoc nimium frigus attulit *h*. 11 brevitas *blh*. 12 temporanum *blh*. 13 ira *h*. 14 curbidine *bl*. pati(a *b*)tur *add. bl post* tortione. supra scripta (ſſā *b*): supradicta *lh*. 16 Quae — pariunt *h*: *om. bl*. boetemata adhibeatur *h*. 18 oleū (-o *l*) dulce calido enci(incy *l*)matizandus est *bl*: oleum dulce et calidum encatismatizandum est *h*. 19 sucus *b*, suco *l*, sucum *h*. feno (-i *l*, -u *h*) greci *b*. 20 ovis crudis illuc admixtis *h*.

relaxetur omnesque angustiae spatium accipiant ut infans qui ad exitum inpeditur praeparato lapsu facillime exire possit. nam propterea etiam de pollinibus ex melle cataplasmamus, omnem scilicet vicinitatem supra pectinem et renes, encathismate etiam utimur vel spongiis in eadem aqua intinctis vaporamus et sacellis calidis easdem partes contegimus. nam aliquando et levi motù vehiculis eas gestare permittimus, siquidem hac gestatione corporis frequentius pecus exire solet. nam hac intentione etiam antiqui eas exercitius agitabant, ita ut ad superiorem partem lecti eas ligarent et inferiores partes sublevarent et dimitterent atque conliderent. alii vero ad scalas eas ligabant et sic pendere iubebant, alii autem infinitum deambulare ⟨aut⟩ exsilire cogebant, alii scalas ascendere et descendere. alii autem manibus sub ascellas missis a terra sublevabant et diutius exagitabant. sed haec omnia nos reprobamus. praedictis enim rebus graviter quassata matrix in graviorem fervorem incidere solet. idcirco utendum est praedictis omnibus vaporationibus. et metuentem quidem hortari debemus securamque facere quod non periclitetur, eam vero quae numquam peperit et dolores nescit, docere, ut cum dolores occurrerint, spiritu retento ad in-

1 angustiae *b*: congustie *l*, -tę *h*. spatium *lh*: spatiosum *b*. 2 qui ad exitum *h*: quae exitū *b*, qui exitū *l*. 3 etiam *h*: *om. bl* (*fort.* praeterea). 5 encatismata *bl*. vel spongiis *h*: & expungiis *b*, & spongiis *l*. 7 ve(h *l*)iculis *bl*, vehiculi *h*. 8 gestari *l* (-re *bh*). hac *l*, hanc (gestationē) *h*: a *b*. corporis — (9) etiam *om. h*. 10 exercicius eas ag. *h*. exagitabant *l*. 11 et (inf.) — dimitterent *om. h*. 12 atque conliderent *h*: quę conliderint *l*, q̄; concluderent *b*. scalas *lh*: scapulas *b* (*item v. 14*). 13 infinitum: *sic blh*. 14 aut *addidi*. exsilire: et silere *bl*, etsilire *h*. scalas eciam a. *h*. et descendere *h* (*Sor. 279, 16*): *om. bl*. 15 manibus...missis *lh*: manus...missas *b*. ascellas *b*: ascellis *lh*. 16 diucius exagitabant *h*: dimittebant (*ut v. 12*) *bl*. Sed *lh*: *om. b*. 17 probamus *l*. 18 inci(e *l*)dere *bl*: ire *h*. 20 securamque *lh*: securam *b*. quod *h*: ut (ὡς) *bl*. 22 docere *h*: docere eam debet *bl*. occurrent *l*. retentu

feriores partes gemitus omnes inpellat. submalefientes autem doloribus resumimus pane ferventi vel tosto, cucumere, pepone. etiam polentae madentis glebam transglutiat. si vero ex antecedente aegritudine lassa ad partum venerit, occurrente laxamento simplici cibo resumimus. pinguissimam autem mulierem in lecto in genua et ad dentes collocamus ut pinguedine qua matrix premitur liberetur. orificium vero ipsum matricis digito oleo vel ceroto intincto circumducimus et latenter aperimus, et si tortus fuerit infans corrigimus, si quod vero inpedimentum ibi invenerimus, chirurgia tollimus. si vero lapis in collo vesicae positus urinam deneget, eum retro in vesica de cathetere inpellimus et sic urinam solvimus, vel iniectione clysteris stercora de longaone deducimus. folliculum vero non ruptum ante digito inpresso formantes locum flebotomo sollicite dividimus, omnibusque praedictis post encymatismis utimur. haec est ergo prima diligentia quae difficultatem partus maturare potest.

11. (60.) Si autem contra naturam positus inventus fuerit infans, quid obstetrix facere debet?

utique ut prius eum secundum naturam conponat, scilicet parturientem conpetenter in lectulo collocans ita

(*sic*) *bl*: retinendo *h*. 2 doloribus *bh*: odoribus *l*. resumimus *b*: resumamus *lh*. tostato *h*. 3 pepone *h*: p̄(pre)-pone *b*, peponere *l*. etiam polenta et comedenti glebam transgluciat *b*, etiam pulenta et metenti gliuā transgluttiat *l*: eciam polla et madentis gleba *h*. 5 occ. ęciam l. *h*. 8 oleo vel aceroto tincto *h*: oleo ceroto intincto *b* (*l*). 9 et l. aperimus *bl*: *om*. *h*. 10 tortus *bl*: curvus *h*. 11 chirurgýa *h*, cirorgia *bl*. 12 positus *lh*: *om*. *b*. de cathetera *h*: *om*. *bl*. 13 repellimus *h*. solvimus *bl*: tollimus *h*. 14 clysteris *lh*: clisteriis *b*. 15 formante *bl* (-tes *h*). fleo(fleuo *l*)tomo *bl*: flebothomo *h* (*κατιάδι sic Sor. 281, 8*). 16 post *b*: post haec *l et* (*ante* praedictis) *h*. encymatismis *l*: encatismatis *bh*. 17 est (.ē.) *om*. *lh*. 20 quid *lh*: hi (*sic*) *b*. 21 eum *bh*: cū *l*. inponat *b*. 22 scilicet *bh*: similiter *l*. collocans *b*: conlocet *l*, collocanda sit *h*.

ut altum caput habeat et paululum durius sit stratum. [et si in priore parte ab orificio matricis pecus infixum est, supinam collocare, in genua etiam et ad dentes, si retro ab orificio matricis infans est. si vero in latere dextro est, in sinistrum latus collocare, si in sinistro, in latus adversum. si vero haec schemata infantem corrigere non possunt, tunc diligenter unguibus incisis et oleo inlinitis et in unum conductis digitis sinistram manum in orificio vulvae mittere debebit, illo scilicet tempore quo se matrix naturaliter aperit, et adprehenso pecude ad conpetentem locum corrigere. si vero valde infixum est, prius a loco inportuno evellere et sic retrorsus revocatum ad orificium matricis corrigere.

Sed antequam schemata illa ponimus quae contra naturam sunt, melius faciemus si ea quae sunt exoptabilia et secundum naturam, ipsa primo ponamus.

12. hic est secundum naturam primus et melior ab omnibus partus. et quidem cum labi coeperit, nullus metus subest ne manus extendat et ibi remaneat.

(sequitur figura
I. PARTVS)

13. et hic secundum naturam est, sed secundus partus. itaque cum occurrere coeperit, sollicita debet esse ob-

1 altum habeat caput *h*: altū ad caput(d *l*) habeat *bl*. et paululū durius sit. CLII Quociens manum mittit... *b*, et paululū ipse stratus durius sit. CL Si autem manū foris miserit *l*, et paulo durius sit stratu. et si in priorem partem *etc. usque ad p. 85, 6 quae solus habet h* (*cf. Sor. 281, 11 — 282, 15*). 2 priorem partem *h*. infixum: influxu *h*. 5 si in sinistrum. in latere adverso *h*. 8 sinistre manus orificio *h*. 11 prius eum a... *et mox* matricis eum corrigere *h*. 16 ꝑısa *h*. 17 *abhinc duobus columnis scribitur h ut scilicet ad formas partuum XV depictas (f. 17ᵃ — 19ᵇ) textus verba adscripta commodius legantur. cet. formae extant nullae in bl.* 18 & qdē *h* (*sed & incertum est*: si quidem *voluit Wolf*). 18 *sqq. cf. supra p. 79, 17.* 21 *cf. ad p. 79, 16.*

stetrix ut cum ad manus pervenerit, teneat illas et sic adducat eum.

(II. PARTVS)

14. Si in divexum iacet, quid faciendum est?

inmissa manu obstetrix eum conponat, et si caput proximum invenit, ipsum teneat, si pedes ipsius, et adducat.]

(III. PARTVS)

15. Quotiens manum mittit, obstetrix quid facere debet?

principaliter iubetur ut numquam eum obstetrix teneat et conetur adducere. plus enim reclinato intus capite orificium matricis obturatur. nam ipso conatu exarticulare manum infantis poterit et amittere, ut cum de utero evaserit, culpa obstetricis vitiosus efficiatur. melius ergo faciet si humero eius infixis digitis eum retrorsum revocet et intra capacitatem vulvae positum ita conponat ut manus eius erectas lateribus ipsius iungat et adprehenso capite in foris trahere conari incipiat.

(IIII. PARTVS)

16. Si ambas manus eius foras invenerit, quid facere debet?

duobus humeris eius manum suam ex utraque infigens,

5 proximus *h*. 7 emittit *h* (Si autem manū foris miserit *l*). obsetrix *bl*: *om. h*. quid fieri debeatur *l*, quid est faciendum *h*. 10 conetur adducere *l*: conetur (*sol.*) *b*, adducat *h*. 11 obduratur *b*. exartic(u *h*)lare *bh*: exarmorare *l*. 12 et amittere *h*: admittere *b*, amittere *l* (*uterque om.* et). 13 Melius ergo facit et *bh*: Iubemus *l*. 14 humero *h*: humore *b*, in utero *l*. 15 intra — ita *om. l*. ut *h*: *om. bl*. manibus e. erectis *b*, manus e. erectis *l*. 16 ipsius *l*: ipsis *b*, *om. h*. 17 in foris *b*, foris *l*, iusum *ante corr. h* (*sed* in⟨foras⟩ h^c). trahere *b*: *om. h*, adducere *l*. 18 facit *h*, facere debeat *b* (*et add.* obsetrix) *l*. 20 ex utraque *bh*: ex utraque parte *l*.

retrorsum eum revocet et sicut superius dixi manibus conpositis et adprehenso capite paulatim et leniter eum foris adducat.

sed si brevissimum caput habeat et ambas manus foras eiecerit, oportet obstetricem prius missa manu sua caput infantis ad orificium corrigere et conprehensis manibus infantis conari. nam si brevitas capitis orificium vulvae non obturat, inde eiciendus est per quam priores manus exierint.

(V. PARTVS) (VI. PARTVS)

17. Si in pedibus descendens in aliquam partem vulvae relicum corpus inclinaverit, quid facere debemus?

sicuti retrorsus dixi, obstetrix missa manu sua eum conponat et sic adducat foris.

(VII. PARTVS)

18. Et si unum pedem foris eiecerit?

iubemus ut numquam eum obstetrix teneat et conetur adducere, ne reliquo corpore infantis plus cludatur. sed prius infixis digitis ad inguina infantis susum eum revocet et post inmissa manu sua pedem alterum corrigat et si fieri potest manus eius lateribus iungat, et adprehensis pedibus foris adducere conetur.

1 manibus lateribus compositis *l* (*non bh*). 2 et *om. b.* l. foras eum add. *h.* leviter *blh.* 4 Sed *h*: Et *bl.* foris *l*, *om. h.* 5 oportet obs.: *sic blh.* 6 infantis (*hic*) *om. h.* corrigere — orificium *om. l.* corrigat . . . conponat *b.* 7 infantis conari *h*: infantis lateribus eius conponat et sic conari iubeat *b* (*male. cf. Sor. 283, 10*). nam si brevitas caput (*sic*) *b*: brevitas enim capitis *h.* 8 obturat *h*: adiuvat *bl.* inde — exierint (-runt *l*) *bl*: sed facillime omne corpus infantis exire potest quare priores manus exierint *h.* p̱ quā: *sic bl.* 10 aliqua (ā *b*) parte (ē *b*) *l.* 12 missa *bh*: inmissa *l.* 13 et sic add. foris *bl*: *om. h.* 14 et *l*: *om. bh.* foras habuerit *h.* 16 adducere *l*: *om. bh.* plus nutrix (matrix *corr. Wolf*) cludatur *h.* 17 susum *bh*: sursum *l.* 18 post *om. h.* 19 lateribus: alteribus *l.* 20 foris

(VIII. PARTVS)

19. Si ambos pedes foris eiecerit et manus super caput contortas habuerit, quid faciemus?

duabus manibus suis obstetrix inguinibus infixis, in susum eum repellat et conpositum sicut dixi foras eiciat.

(VIIII. PARTVS)

20. Si divisis pedibus duabus partibus vulvae plantas infigat?

inmissa manu sua obstetrix eos iungat et ad orificium matricis conponat et sic eos foris adducat.

(X. PARTVS)

21. Si genua ostenderit et sic exire conatus fuerit, quid faciemus?

retrorsus repellendus est et correctis pedibus sic adducendus est foris.

(XI. PARTVS)

22. [Si vero in naticas sedet?

obstetrix manum infigat et retro infantem repellat et correctis manibus ac pedibus adducat.]

(XII. PARTVS)

l: foras (*hic*) *bh*. 1 Si vero a. *h*. foras *h*. et manus — habuerit *l* (*Sor. 284, 4*): *om. bh*. 3 ingenibus *b* (*non lh*). insusum *b*: susum *h*, insursum *l*. 4 foras eiciat (eum *add. b*) *bh*: foris eum adducat *l*. 6 quid faciemus *add. h*. 8 et — adducat *bl*: *om. h*. *hoc loco solus l addit haec*: CLVII Si caput transversum aut tortum habeat. inmissa manu obsetrix corrigat. et ad humeris comprehensum infantem leviter trahat inforis. ne matrix ipsa quassetur (*quae desunt in graecis*). *cf. schema XI ap. Euch. Rhod.* 9 si g. hoc ostenderit (*sic*) *h*. 11 repellatur *l*. sic: eius sic *l*. 13—15 *solus praebet h* (= *Sor. 284, 10*): *om. bl*.

23. Si duplicatus fuerit, quid faciemus?

volo duobus modis pecus in vulva duplicari. [quotiens enim naticas eius in orificio vulvae invenimus, ex inferiori parte fiet duplicatio. quotiens autem caput et plantae in orificio inveniuntur, ex superioribus facta est duplicatio. et potest obstetrix ita corrigere ut plantis in susum revocatis et pedibus correctis caput hic teneat et sic infantem foras adducat.]

(XIII. PARTVS)

24. Si in divexum iacet, quid facere oportet?

si supinus vel ad dentes est, leniter inmissis digitis in latus eum convertat, ut accepto spatio manum suam obstetrix mittere possit, ut eum facillime in integro schemate conponat et quascumque partes proximas ad orificium habuerit, ipsas teneat et sic adducat. ita tamen ut maxime caput infantis quaerat et ipsum teneat. si quidem

1 Quociens si d. f. *h*. 2 Scias volo d. m. *h*. duplicari... (8) adducat *h*: displicari | et conpositum sicut dixi superius adprehenso capite foris adducat (adduci *l*). CLXI (CLX *l*) Si naticas eius in orificium vulvae invenimus (-nerimus *l*) quid faciemus vel inde (unde *l*) fit (ipsa *add. l*) duplicatio scias quidem ex superioribus facta esse duplicatio (dupl. Ex sup. quidem partibus f. e. dublicatio ipsa *l*) sed inmissa manu (-us obsetrix *add. l*) retrorsum infantem repellat (retr. eum revocet *l*) et plantis in orificium correctis (eum ad se *add. l*) adducat *b l* (*haec ut vacuis inter formas depictas spatiis inscripta et disiecta sic nunc prostant mutilata in b l, artificiose ut videtur restituta in h*). *solus deinde l addit*: CLXI Si planta et caput in unum habeat iunctas. iubemus ut simili modo pecus in vulva displicari. et conpositum sicut dixi superius adprehenso capite foris adducatur (*sic iterum ut supra v. 2*). *confusa haec omnia quae non expedias* (*diff. Sor. p. 285, 3—8*).

9 Si in divisū iacet. vel si supinus. aut in dentis q. f. op. *l*. *hanc qu. 24 post 25 habet h, om. b.* 10 leniter (πρᾴως): leviter *l h* (obsetrix i. d. *add. l*). 12 integro scemate *l* (*addidi* in): ad integrum scema *h*. 13 quęcumque *l*. proximiores orificio h. *h*. 14 ipsas *l*: easdem *h*. sic *om. h*. ut (max.) *l*: vel h.

ab omnibus melior descensus per caput invenitur. sed si pedes fuerint proximiores, ipsos adprehendat et sic adducere conetur.

(XIIII. PARTVS)

25. Et si plures ab uno fuerint, tres vel quattuor, ut aliquando solet evenire, et simul omnes se ad orificium contulerint ut in unum pariter exire conentur, quid faciemus?

sicut superius frequenter dixi, inmissa manu sua obstetrix omnes in sinum vulvae repellat, et sic singillatim eiciendi sunt.

(XV. PARTVS)

haec autem omnia leniter et sine quassatione ab obstetrice facienda sunt, ita ut frequentius oleüm calidum et praedictos sucos faeni graeci et lini seminis et malvae coctae locis ipsis infundat. hac enim diligentia lapsus infantibus praeparatur ut sani evadere possint et quae parit sine vexatione servetur. plurimos enim infantes post difficillimum partum evasisse cognovimus et vivere videmus.

1 ab omnibus discensus p. c. melius i. *l*. 2 vel ipsos teneat. et sic adducat *h*. 4 pl. ab uno fuerint *lh*: pl. habuerint *b*. tres vel quattuor *bl*: si duo aut tres vel IIII.[or] sunt *h*. 5 ut (aut *b*) — evenire (ut XII sunt *sic add.*) *b*: *om. lh*. omnes *om. h*. 6 ut — conentur (-netur *b*) *bl*: *om. h*. in unū *l*, unum *b*. 8 s. s. dixi frequenter *b*, s. s. frequenter diximus *l*, sicuti frequencius dixi *h*. inmissa — obsetrix *om. h* (*ubi sic* in sinum vulvę omnes repellendis. et s. s. eiciendi). 10 (sunt) omnes *add. l*. 13 feno (*b*, -i *l*, -u *h*) greci. 14 et lapsus infantibus *h*, lapsum exitū infantis *b*, lapsu exitū infanti *l*. 16 sine vex. et sine quassatione s. *h*. plurimos (plures *h*) enim infantes *lh*: *om. b*. 18 videmus *bl*: vidimus *h*.

(65) (XVIIII)

De embryulcia mittenda.

26. (61.) Si qui nullo modo manibus adduci possunt et aut magnitudine corporis sui resistunt aut morte aut ingenti strictura artati sunt, ut in totum evelli non possint, quid facere oportet?

embryulciam adhibere, vel embryotomiam. si quidem etiam pecus mortuum est, debemus miserae mulieri parturienti subvenire, ante tamen omnibus praedictis periculis, maxime cum et periculosa iuxta eam symptomata inveniantur.

26 a. Quae sunt enim periculosa symptomata?

quae nos terrere possunt ut periculum praedicamus, si febres sint maxime acutae nervositasque omnis patiatur talisque fervor praecedat ut et gangraena ibi efficiatur et plurimum sudet, pulsus etiam minutus sit aut in totum non appareat et deliratio subsequatur.

27. Quomodo ergo embryulciam mittere debemus?

in duro scilicet strato supinam eam iactans quae la-

1 *sine tit. bh*, CLXIIII De embriulcia mittenda *l*. 3 Sequi *b*: Sed qui *l*, Sunt qui *h*. 4 aut (*ante* morte) *om. bl* (*non h*). 5 intenti *h*. artati *h*: armati *bl*. in totum *h*, in toto *b*, ex tutu *l*. 7 adhiberi *bl*. embriotomen *b*, -somin (*sic*) *l*. 8 etiam *bl*: iam *h*. mortuus *bl*, emortuum *h*. et debemus *h*. 9 ante — periculis (-os *b*) *bl*: *om. h*. maxime cum si et periculosa iuxta eam simptomata inveniantur. que sunt enim periculosa simptomata que nos terrere possunt ut... *h*: maxime cum sint periculosa (pericula *l*) sintque nos t. possunt ut... *bl* (*qui novam omittunt quaestionem*). 10 sintomata *bl*. 12 predicamus *h*: predici(e *l*)mus *bl*. 14 sint: *om. b et* (*ubi* Si vero febris) *l*, insunt *h*. m. acutas *b*, maxima et acuta *l*, vel maxime acutę *h*. que (*ante* omnis) *om. bl*. 15 fervor *h*: febre(i *l*)s *bl*. et cang(c *h*)rena *bh*: tangrena *l*. et *b*: ut *l*, *om. h*. 17 deliracio subsequatur (*om.* et) *h*: *om. bl*. 18 mittere debemus *bl*: facere debes *h*. 19 In aliquantum duro (*om.* scilicet) *h*. iactantes *blh*.

borat, et curvatis illic pedibus eius et patefactis spondis lecti pedes eius infiges, scapulas eius a ministris constringi facies vel de fascia a capite lecti eam ligabis ut non se girare possit. et qui facturus est a contra sedere debet paulo inferius, et adprehensa curvedine embryulci et tepefacta intra digitos abscondere, quibus perunctis et in unum conductis cum eadem curvedine embryulci in orificium matricis manum sinistram intus inicere et pertemptare et quaerere in quem locum eum aptiorem infigat. (62.) si enim in capite descendens partus invenitur, aptiores oculi et occipitium et os, si vero in latus, iugulis aut inter costas melius infigi potest. si per pedes descendens, supra pectinem. vel si ex praedictis locis nullus inveniri poterit, ubicumque vulnerato aut fixo loco embryulcum infigat, et eiecta manu foris embryulcum ministro tradat. eodem modo etiam alterum inmissum alia parte infigat, quem et ipsum ministro tradat. ita tamen aequaliter infixi esse debent ut cum conari coeperit aequaliter adducere possit. deinde ministro iubebit

1 curb(v *h*)atis *bh*: curabat (... infigi) *l*. eius *lh*: *om.* *b*. spondis *h*: inispondis *b*, inexpondis *l*. 2 infigis *b*, infixis (*ut infra* ...ligatis) *h*. scabulas *b*, exscapulas *l*. constringi facies *om. h*. 3 ad capite l. *bl*: ad reclinatorium (*τῷ κλινιδίῳ Sor. 287, 5*) *h*! eā ligabis *b*: colicabis *l*. ut — possit *bl*: *om. h*. 4 et qui *bl*: hisque *h*. in contra pollo (paulo *h*[c]) inferius s. debebit *h*. 5 (*et* 7) curbidine embriulci *b*. et — (7) embriulci *om. l*. 8 p̄(pre)temtare *b*. 10 descendens partus invenitur, aptiores: descendens partes abtiores inveniuntur *b*, d. aptiores partes inv. *l*, partus descendebat apciores inv. *h*. 11 *post* os *add. bl* infrigis autem in eos embriulcia *b*, infigis eos embriulcos *l*. est (*post* latus) *add. blh*. pecus (*ante* in) *add. h*. 12 melius *bl*: *om. h*. potest *bh*: possunt *l*. 13 *post* descendens (-debat *h*) *add.* inveneris eum *b*, inventus fuerit *l*. (embriulci ipsi *l*) bene infiguntur *add. blh* (*post* pectinem). nullum (-us *lh*) inveniri (-re *lh*) poterit (potuerit *l*) *b*. 14 aut (ut *b*) fixo *bl*: *om. h*. 15 infigat *h*: -ges *bl*. foras *h*. 17 alii parti *l*, alie parti *h*. 18 debebunt *b* (*non lh*). 19 iubebit ut *l*: iuberi *b*, -re *h*.

ut leviter conari incipiat, ita ut cum matricem viderit ad inferiorem partem descendere, tunc et ipse conetur, quotiens vero matrix in sursum ascenderit, non conetur adducere. ipse vero medicus digitum ceroto unctum orificio matricis circumagat et eam aperiat, ut et stricturam solvat et quicquid ibi corrigendum est corrigat, frequentius tamen oleo calido et sucis loca ipsa inrigans. cum vero conpetenter infans secutus in aliquantum foris exierit, superioribus partibus iterum embryulcos infigat, et hoc tam diu faciat quam diu omne corpus infantis foris eiciat. (63.) si autem partes illae infantis quae foris emissae sunt nec embryulcos admittere possint nec relicum corpus foris exire permittant, aut certe si aliqua pars infantis multum grandis sit, aut ipsum pecus mortuum sit ut nec se girare nec exire possit, ad embryotomiam necessitate ipsa veniendum est, ut per partes concisum corpus infantis sic auferatur.

28. Quomodo probamus mortuum esse infantem?

ex eo quod frigidus ei fiet venter nec ipsum pecus se movet nec pulsum habet in utero.

29. Quomodo infantem mortuum concidere debemus?

principaliter partes quae foris sunt si revocari intus nullo modo potuerint, ipsae priores praecidendae sunt, scilicet in articulis ubi et facillime solvi possunt, et post praecisuram levitas ossorum remanet. quibus praecisis, ut

1 ad inf. p. *bh*: conatibus de inferiore parte *l*. 3 in sursum *bl*: insusum *h*. adducere *om. h*. 5 eam: eum *blh*. et s. solvat *h*: extrictura (*l*, et strictura *b*) solvatur *bl*. 6 olei calidi *bl*. 7 suc̄ *b*, sucidis *l*. 8. 10. 11. 21 foras *h*. 9 infigat *bh*: inpingat *l*. faciat quam diu *om. l*. 11 ille *lh*: alie *b*. 12 possunt *bh*. 13 permittat *l*, non permittat *b*. aut *bh*: et *l*. multe gradissit *b*, multum grandisit *h*, multum grande sint *l*. 14 aut nec regirare *b*, ut nec girare *l*, ut nec se agitari *h*. 17 probamus *bl*: enim apprehendimus *h*. esse *h*: *om. bl*. 18 ei fiet *l*, efficiet *b*: est *h*. nec ipse (*sic*) pecus se movet *bl*: et non movetur *h*. 19 in utero *bl*: *om. h*. 20 inf. mortuum *bl*: pecus *h*. 23 possint *b*. 24 levitas (*λεῖα γὰρ τὰ ὀστᾶ Sor. 293, 6*): lenitas *blh*.

superius dixi embryulci mittendi sunt, ut possit relicum corpus adduci. si vero non potuerit totum exire, vel in quantum exit, sic praecidendum est ut paulatim omne corpus adduci ⟨possit⟩. quod si nec girari possit nec embryulcis adduci, quaerendum est ne forte hydrocefalus sit hoc est aquam inter cutem capitis habeat, et ipsum caput prius pungendum est in occipitio, ut effuso humore vastitas capitis deminuetur. si autem natura grande est ipsum caput manu confrangendum est. mollitia enim adhuc ossorum facile cedere potest. si non, etiam ferramento occipitio aperiendum est caput, ut effuso cerebro breviari caput possit. si autem in divexum iacens humeros lateribus vulvae infixerit et adhuc vivit, etiam iugulis eius ferramentum infigere debemus, ut effuso abundanti sanguine corpus tenuari possit. nam hac ratione etiam ventrem ipsius aperimus, ne aut hydropicus sit sed ut humorem effundat, aut intestina eius foris adducere possimus. manus etiam ac pedes, sicut retrorsus dixi, intus ab articulis praecidimus. (64.) [si vero gravedine sua caput interiori parte vulvae absconsum est, a gutture praecisum corpus dextra manu adducimus. sinistra vero caput hoc ad orificium volvimus, et aut confrangimus si grande fuerit et sic tollimus, aut embryulcis infixis adducimus.]

1 superius *om. b.* 2 si vero — 4 adduci *om. l.* Quod si non p. *h.* totum exire *om. h.* in quantum *b*: quomodo *h.* 3 sic etiam precidi potest paulatim adducti omne concidi *h.* 4 si *om. l.* neque regirari *h.* 6 int̄ cute *b* (in cutes *h*): intracete (*sic*) *l.* ipsud *b.* 8 deminuet *bl*: subcumbat *h.* 9 confrangendum (*sic*) *blh.* 10 facile cedere *bl*: facile celeriter exire *h.* 11 est. sic enim e. c....potest *h.* 13 infixerit *h*: infans erit *b*, (in l. v.) infans habuerit *l.* vivit *bh*: vivat *l.* 14 effigere *b.* 16 ipsius *lh*: ipsum *b.* ne aut ydro | possit *h*, ne aut ydrops sit *b*, ne ydros sit *l.* sed *om. h.* 17 aut *h*: et *bl.* 18 possumus *blh.* 19 si vero — 24 adducimus *h*: *om. bl.* Si vero sinagmandine sua c. (*sic*) *h.* 22 volumus *h.*

si vero duplicatum pecus sic remanserit, quomodocumque invenimus sic praecidimus et tollimus, praecisas autem partes in tabulas conponimus et universa membra consideramus ne quid ibi remaneat et postea periculum inferat.

30. (65.) Quid obstetricem facere oportet ei quae patitur post tantem quassationem?

prius quidem praedictis sucis ipsas partes cum oleo calido inrigare et paregorizare. si autem effusio sanguinis plurimi fuerit, [rebus constrictoriis bene conpetentibus] adhibere quae possint constringere et exsiccare.

(22) XX De retentione secundarum.

31. (66.) Si secundae ibi remanserint quid faciemus?

cum infans in manus obstetricis ceciderit, si adhuc ad umbilicum continetur, adprehenso panno ne ille labatur, aliae mulieri tradat obstetrix, deinde temptare debet huc atque illuc adducens, ne per ipsum umbilicum infantis secundae possint foris adduci, adiuvante conatibus suis ipsa parturiente. si vero tarditas ipsa moram habuerit,

1 quomodo possumus precidimus *h.* 2 dummodo omnes precisas partes in tabula componamus *h.* 3 in tabula (-s *b*) eas con(m *l*)ponimus *bl.* consideremus *blh.* 4 remanserit *h.* et — inferat *om. h.* postea *b*: post mulieri *l.* 5 (Post embryotomian autem *add. h*) quid obstetrix f. debet *lh.* ei q. p. *etc. bl*: utique post t. q. parcium predictis sucis et o. c. hęc omnia irrigare *h.* 8 paragorizare *blh.* 9 plurim♃ (-mum) *b*, -m' (-mus) *l*, (fluxus...) plurimus *h.* rebus — exsiccare (*sic*) *bl* (*ex dittographia, ut videtur*): rebus competentibus constringere et siccare *l.* ut bene cōp. *l.* 11 *nunc iterum* (*cf. supra I, 67. 68*) De r. s. cap̄ XX (*et seqq.*) *h* (*qui omiserat numeros* XVIII *et* XVIIII), CLXVIII de ret. sec. *l* (*c. 20—21 plane om. b*). 13 manu *h.* 14 in umbilicū *l. haec sic habet h*: Si ad umbilicum adhuc coherent alie mulieri obsetrix tradere debebit infantem substrato scil. manibus panno (*ὑπεστρωμένον ῥάκους*) ne labatur. deinde temptare hac atque illac adducens ne per... ne illi laboratur & a. m. tradatur & obsetrix t. d. locū huc atque illuc... *l.* 16 ne *h*: ut *l.* 17 secunde *om. h.* foras *h.* 18 et ipsa *h.* ipsa mora *h*, ipsam hora *l.*

praeciso umbilico separandus est infans et relicum tenendum et cum se aperit matrix adducendum, cum autem se cludit non conandum. sed si ruptus vel praecisus statim se intus abscondit, patente orificio matricis perunctam manum obstetrix mittere debet, et si iam a fundo matricis recesserunt et in se obvolutae sunt et natant, adprehensas eas tollere, si vero in fundo matricis tenentur, resolutis ibi digitis et adprehensis secundis temptare huc atque illuc adducens ne aliquid remaneat et sic persuadenter auferre. inperitae vero obstetrices cum grandi conatu ⟨in directum⟩ trahentes frequentius et ipsam matricem adducunt. sed si secundae non fuerint subsecutae et orificium se cluserit ut nec manus mitti possint, et fervor fuerit subsecutus, ibi eisdem dimissis, encymatismis et cataplasmatibus, encathismate etiam et vaporationibus utendum est. omni enim fervura relaxata, frequentius quod alienum est foris mittitur et sponte sua cadit.

1 reciso *l.* reliquiarum t. *h*, reliquū t. (*add.* umbilicū) *l.* 2 aperi (*sic*) *h*: aperuerit *l.* se cludit: recludit *h*, se recludit *l.* 3 Sed *h*: vel *l.* ruptum vel precisum (fuerit *add. h*) *lh.* 4 absconderit *h.* patente vero or. *h.* 5 debebit *h.* a (*Pal.*): *om. h,* in (fundo) *l.* 6 et insé o. s. et natant *h*: aut si natant *l.* 7 eas *l*: *om. h.* tollere debet *l.* in fundo *l*: adhuc ad fundum *h.* 8 hac atque illac (*iterum*) *h.* 9 adducens *h*: *om. l.* ne a. remaneat et sic *l*: *om. h.* persuadenter *h*: *om. l.* 10 Inperite — trahentes *l*: Ille enim que inpericia in directum conantur *h.* 12 Sed sine sic (*i. e.* nec sic) subsecutę f. *h.* aut orif. matricis statim se cl. *h.* 13 ut — possit (*sic*) *l*: *om. h.* et fervor f. s. *h*: *om. l.* 14 ibi e. d. *h*: *om. l.* 15 encatisma *l.* etiam *h*: *om. l.* vaporationibus utendum *h*: vaporatione studendū *l.* 16 est *om. l.* omnem e. ferburam relaxat *l.* 17 quod *h*: et quid *l.* foras *h.* sponte sua *l*: ea sponte *h.*

(ind. ρκθ) XXI De collectionibus quae in partibus muliebribus emergunt.

(67.) Frequentius enim ex praecedente nimio fervore aliquando in pinnaculis ipsis aliquando in sinu muliebri aliquando in orificio matricis vel intus in ipsa matrice collectiones emergunt, cum febribus iugibus et horrore. occurrent et dolores et punctiones et gravedines, et pro locis in quibus emergit collectio, nunc urina nunc stercora inpediuntur. pedes etiam cum torpore difficillime moventur. nam aliquando magnitudine collectionis tumor supra pectinem invenitur et substantia humoris tactu adprehenditur. nam et illae quae in proximis ⟨ab orificio⟩ partibus foris emergunt, digito obstetricis inveniuntur. illae vero quae in alto sunt, minus quidem doloris habent et digito adprehendi non possunt, frequentius tamen organo patefactae mulieris oculis videntur. et sudores in fronte et in cervice calidi et abundantes occurrunt.

(68.) omnes ergo collectiones quae hic in corpore emergunt ita ut in pinnaculis aut in sinu muliebri inveniantur, cum maturatae fuerint aperiendae sunt. si vero valde adtenuatae sunt circumcidantur. si soliditatem habent quae glutinare potest, simpliciter dividantur. illae vero quae in orificio matricis inveniuntur longo flebotomo pungi

1 partibus muliebribus (*ex tit. gr.*): partu mulieris *lh* (De c. in p. m. emergentibus *h*). 3 Freq. enim *l*: *om. h.* 4 ipsius *l.* 5 aliquando in o. m. v. intus *om. l.* 6 f. iugibus et dolore et punccionibus et gravedine *h*, febribus et horrore occurret (*sic*) et dolore *l.* 7 et pro l. *h*: fient in l. *l.* 8 emersit *h.* 9 corpore *lh.* 10 nam et al. *h.* magnitudinis *l.* 11 et substantia — 13 emergunt *l*: *om. h.* 12 proximis apartibus (*sic*) *l.* 14 dolores *l.* 15 et *et* non *om. h.* 16 mulieres oculi(s *h*) *sic lh.* et sudores: *sic lh* (*quibusdam, ut videtur, omissis*). 17 calidi et *om. l.* 18 hinc in corpore mergunt *l*: hic in proximo emergunt *h.* 20 mature *h.* 22 glutinari *l.* dividantur *h*: adhibentur *l.* Illa (*sic*) vero quę...pungi ⟨possunt *addidi*⟩ *l*: Potest ęciam et illa q. i. o. m. invenitur l. f. pungi *h.* 23 fleuothomo *lh.*

possunt. post apertionem vero earum exsiccato humore linteolis in pusca intinctis contegantur, omnisque sinus muliebris spongia molli et nova, pusca madefacta, bene suppletur ut linteola quae siccatura sunt adposita illuc contineantur et non cadant. sane si volueris etiam a foris alteram spongiam pusca madefactam contra sinum adponere melius facies. tertia vero die sublatis omnibus medicaminibus poteris adponere quibus vulnera curantur. si enim fervorem ibi inveneris, spongia sublata lanis in oleo dulci et calido tinctis sinum conples, foris etiam isdem lanis omnia contegis. cum vero sordidum fuerit vulnus, melle despumato et tetrafarmaco mixto bene vulnera purgas. quibus purgatis si concava fuerint resumptione corporis et cyclo bene conples, aequalia vero vulnera linteolis vino madefactis ad cicatricem rapis [et medicaminibus quae dicuntur dia cadmias vel dia ladanu vel dia molybdu molliter ad cicatricem . . .] . in collectione autem quae in orificio matricis fuit, sollicitus esse debebis ne plus caro excrescens aut ipsa cicatrix eam cludat. signa autem inductae cicatricis quod et loca ipsa sicca sunt et alba et sine dolore et nullus humor ibi invenitur.

(69.) si vero interiores partes matricis in alto collectiones habuerint ut neque digito obstetricis adprehendantur neque organo patefactae mulieris oculis videri possint et hac de causa sectiones chirurgiae non admittant, efficiendum est

2 omnique sinu muliebri... supplito (*sic*) *l.* 3 exspongia *l.* nova *h*: bona *l.* 4 subpletur *h.* ut *om. l.* siccature *l*, secuturę *h.* illuc *h*: illa (*pro* illac?) *l.* 5 et *h*: ut *l.* 6 contra sinum: contra se (śe *h*) *lh.* 8 iam poteris *l.* 9 fervorem vulneris ibi *h.* exspongia *l.* 10 hisdem *h*, eisdem *l.* 11 melle dispomato mixto *h*, mel despumato & tetrafarma commixto (*sic*) *l.* 12 purgamus *h.* 13 et cyclo: & celico *l*, et cephálico *h* (*Cant.*). 15 rapis *h*: reples *l.* et (med.) — (16) cicatricem *sic l*: *om. h.* 16 diacasmia... diamoybdine (*sic*) *l.* 17 autem *om. l.* 18 caro *h*: calore *l.* excrescens *l*: exercens *h.* 19 eum *lh.* indicte *l.* 21 nullusque *h.* inveniatur *l.* 22 collectionem *l.* 24 oculi *l.* et *om. l.* 25 sectiones (cyrurgie) *l*: *om. h.*

ut cataplasmatibus iugiter calidis et vaporationibus omnibus spongiarum et encathismatum, pessariorum etiam calasticorum et malagmatum simplicium, sicuti est dia chylon et Mnaseu, illae collectiones quae in alto sunt maturentur et rumpantur. sed si praedictarum rerum usu fervor quidem recesserit et dolor minuerit, collectio tamen non fuerit rupta, utimur cataplasmatibus illis quae de seminibus fieri solent, pollinibus hordei et ervi et cymini, ficusque decoctas et tritas et terebintinam et irin illyricam cataplasmatibus bene supermittimus. encathismata etiam ex aqua facimus in qua decocta sint laurus et puleium et marrubium et artemisia, scopa regia, centaurea et menta. adcelerare enim debemus et maturitatem et ruptionem collectionis illius, ne diutius ibi in altitudiue remaneat humor et maximam partem matricis consumat. utimur etiam pessariis quae etiam haec promittere possunt, maturare scilicet et rumpere, sicuti est quod accipit adipes anserinos et ficum diligenter tritam, singularum rerum uncias binas, resinae terebintinae ÷ I, rutae Ƶ IIII, ireos illyricae ÷ II, nitri Ƶ II, ita ut cum pessarium in lana inductum fuerit, in cyprinum vel irinum oleum intin-

2 exspongiarum *l.* etiam *h*: et *l.* 3 simplicem *l*, -cum *h.* diaquilon *l*, diachilon *h.* 4 mnaseum illę *h*: manesse | ut ille *l.* ut (*post* sunt) *add. l.* 5 et (r.) *h*: ut *l.* Sed si *h*: Sed ipse *l.* 6 q. non rec. et dolor non m. *l* (*qui om.* collectio — rupta). 8 polline ordei et herbi et cymini *l*, Pollines ordeacios addere debemus herbi ęciam et cymini *h.* 9 ficusque decocte et trite *l*, ficusque decoctum et tritum *h.* terebenti(í *h*)na *l h.* Yrinilliria *l*, in|mricā (*sic*) *h.* 10 ęciam *h*: autem *l.* 11 ex qua *l.* decoctū est *l*, -ta sit *h.* pulegium marr. (*om.* et) *h.* 12 centaureos. eciam et m. *h.* 13 & collectionem. ruptionis illius *l.* 14 remanens humor. maximam… *h.* 17 quod accipit *h*: *om. l.* 19 resina. terebintina ÷ I *l*: Resine. Terebentinę. an̄. ÷ Ƶ (*quasi diversarum specierum!*) *h.* Ruta Ƶ IIII *l*: Ruta . ʒ . III . yrin illirica ÷ II. *l*: yreos illirice. ÷ I. *h.* 20 nitrum Ƶ II. *l*: Nitrum . ʒ . II . *h.* ita ut cum . . . fuerit inductum *h*: cum vero pessarius in lanula induxerit *l.* 21 tinguatur *h.*

guatur et sic adponatur. est et aliud exercitius pessarium quod accipit butyrum, sucum ysopi, adipes anserinos et gallinacios. nam et nitrum cum uva passa exossata et ficu ad rumpendam collectionem bene facit. conpetenter etiam et melinen diaforeticum a foris bene inponimus. solent autem haec collectiones aliquando intus in ipsa vulva rumpere, ita ut humor per partes muliebres foris hoc excludatur. aliquando in intestinis rumpunt, ut humor per longaonem cum stercoribus hoc exeat, aliquando in vesica ut cum urina sanies feratur. aliquando vero ad praedictas partes collectio non rumpitur, sed ut inter illas humor emanet et hac per cutem ventris foras exitum quaerat. quotiens ergo in matrice rumpitur, per ferramentum illud quod metrenchytes dicitur universa medicamina possumus infundere. si vero ad intestina rumpit, de clystere per longaonem medicamina accipiat, si vero in vesica, per cathetera. si autem caput hoc foras collectio fecerit, cataplasmatibus maturari, scalpello autem divisa facillime curari potest.

XXII De vulneribus in matrice positis. *(ind. $\overline{\varrho\lambda\beta}$)*

(70.) Cum pecus adducitur vel conciditur matrix vul-

1 et est alius pessarius exercitius qui *l.* 3 nam *om. l.* exsossuata (*sic*) *l.* 4 ficum *lh.* bene fit *l.* 5 diaforiticum *l*, diaforeticam *h.* a foris *om. h.* inponis *h.* autem *om. h.* 8 hoc *om. l* (*qui propterea scripsit* ut humor ipse p. p.). 9 hoc *om. l* (*ubi* ut humor ille p. l.). 10 vero *h*: autem *l.* 11 colleccio non *h*: collectione *l.* ut: ubi *h*, ibi *l.* 12 humore(s *h*) manet *lh.* ut hac *l*, et hęc *h.* cutes *h.* 14 metren dicitur p quo un. *l*, metrē citū dicitur un. *h.* 16 perclistere in longaone *l.* vero *h* autem *l.* 17 per catateras accipiat *l*, per cathedra (*sic*) *h.* Si aū hęc collectio capud foris fecerit *l.* 18 maturare *l*, maturetur *h.* et sc. divisa *h.* 19 possit *l.* 21 *cap. 22 sic incipit in h*: Hęc valitud (*sic*) aut de difficili partu. aut cum pecus *h*, *qui veterem emendaverit lectionem hanc bl*: Haec valitudo aut de vulneribus in matrice positis fit. aut cum *etc.* vel conciditur *h*: *om. b*, vel cū ducitur *l.*

nerari solet, aliquando etiam et acredine medicaminum inuritur. subsecuntur autem haec signa. dolor partis illius fit ubi vulnus est positum. humor etiam fertur odore et colore varius, aliquando plurimus aliquando modicus, scilicet pro differentia vulneris. si enim in fervura fuerit vulnus, dolor quidem grandis efficitur, vel maxime si in orificio vel in collo matricis vulnus fuerit positum, fervor etiam et tensio et pulsus, humor autem modicus et sanguinolentus et faeculentus fertur. cum vero fuerit sordidum effectum, dolor quidem in aliquantum minuetur, humor autem lividus et quasi cum rasura et purulentus abundans fertur. si vero et cancerare coeperit, odor putidus ibi nascitur qui sustineri non possit. frequens etiam sanguinatio fit et sanies nigra fertur, dolor capitis et cervicis cum consensu oculorum et iugis febris et tabes corporis, ita ut illa quae relaxare possunt male accipiantur et ea quae constringunt utiliter adponantur. cum vero limpidum fuerit vulnus effectum et dolor et tumor minuetur odorque malus recedet ipsaque sanies et limpida et coagulata erit.

(71.) cum ergo coeperis his vulneribus curam adhibere, in fervura positum vulnus sic curabis sicuti habes curam matricis in fervura positae. ad sordidum autem vulnus sucum ptisanae cum abundantia mellis frequentius encolpizas, vel tetrafarmacum in oleo liliacio solutum

1 acridine *bl.* 2 dolor etiam (*corr.* enim?) p. *bl.* 3 illis *bl.* 5 pro *h*: & p̱ *b*, per *l.* enim *bl*: vero *h.* 8 ferbore (-or *lh*)... tensione (-io pulsus *l*, -io et p. *h*) pulsus *b.* 9 feculentus *blh* (ὑγρὸν...τρυγῶδες *Aet. et Paul. 3, 66*). 10 minuetur *bl*: -atur *h.* 13 frequencius *h.* 14 fiat et s. *b*, fiet et s. *l*, fiet. s. *h.* 15 et iugis febris: et inguinum. febres (acutę *add. h*) *bh*, & ingui febris *l.* 18 et tumor *h*: & humor *bl.* 19 minue(i *bh*)tur *l.* recede (*sic*) *l*, recedit *bh.* 21 ergo *bl*: vero *h.* coeperit...adhiberi *bl.* 22 sic *b et* (siccabis) *l*: ita *h.* 24 tysane *bl*, ptisane *h.* 25 vel (ἢ *Paul.*): et *blh.* t(r *b*)etro farmacum *bl.*

adponis, vel mulsam in qua decocta sunt faenum graecum et furfures et lenticula excoriata bene, et ex eadem mulsa encolpizas. si vero diutius sordidum remanserit vulnus, bene illuc mulsae et marrubium admisces. nam et ervi pollines et irin illyricam cum melle bene adponis, et a foris ex pollinibus ervi cataplasma et artofacium inponis. cum vero vulnus canceraverit, si locus hic in proximo fuerit, poterunt universa medicamina quibus ad cancra utimur bene adponi. si vero intus fuerit canceratio, difficilis et periculosa cura effecta est. non enim possumus ad locum medicamen ponere, et cum inicere coeperimus etiam sanas partes vexamus. quare oportet nos intus quidem levioribus uti medicaminibus, foris vero tepidis cataplasmatibus, et ex plurimo melle et modico oleo faenum graecum elixatum cum palmulis terere et admixto modico pane tepidum cataplasma inponere vel artofacio frequentius uti, intus autem sucos herbarum plantaginis et zenzur et uvae lupinae et intuborum, vel sucos ipsos vel admixto modico vino vel aceto sic inicere. si vero nimietas cancri excreverit, ad aptiora auxilia accedere debemus, ut in vino coria mali granati cum foliis rosae et turiones olivae et

1 adponis *bl*: *om. h.* in qua (in aqua *h*): *om. bl.* d. sunt: decoctum est *h*, decocta *bl.* lenticule *l* (-a *bh*). 2 scoriata(e *l*) *bl.* 3 encolpizas eum *b* (*non lh*). 4 illuc *bh*: illic *l.* mulsae: mulsa *bl*, ad mulsam *h.* herbu *b*, herbi *hl.* 5 hyrin illyricū *l*, irisirica *b*, yreos illirice *h.* bene *lh*: *om. b.* 6 artofa(i *h*)cium *bl.* 7 locus hic *bl*: locus ipse hic *h.* 8 poterunt: ꝓderͣ *b*, prode sunt *l*, possunt *h.* cancera *bl*, cancer *h.* 9 bene (his *add. l*) adponis *bl*, illuc bene apponi *h.* 10 (locum) ipsum *add. l.* 11 apponere *h.* coeperimus *bl*: quaerimus *h.* 12 oportet *h*: omnes *bl.* 13 medicamentis *h.* tepidū (-dis *h*) cataplasmatibus *bl.* et ex: ex *h*: & *bl.* 14 feno greco elixo *b*, fenum grecum elixatum *h*: et feni greco elixato *l.* 16 artofagiū *bl*, orificio *h.* frequentius uti. Intus *h*: *om. bl.* 19 canceris *blh.* excreverit *bh*: exercuerit *l.* 20 ad: ut ad (...debeamus) *h.* aptiora *b*: optiora *l*, potiora *h.* 21 tortiones olivae *b*, turionibus olive *lh.*

oleastri, cupressi etiam mollia et mala cydonia ibi decoquamus, et sic aut solum encolpizemus aut ipsi humori admisceamus alumen scissum vel acaciam vel lycium indicum vel ypoquistida. melius autem faciemus si ex ipso humore encathismata adhibeamus. relevata vero in aliquantum causa possumus et dia chartu cum aquata pusca inicere, vel antheram illic solvimus et omnibus utimur iniectionibus quas in dysenteria habes positas. in statuta vero conceratione — quod visu probari potest iuxta proxima loca si omnis nigredo ceciderit, si vero intus est cancer ex eo quod et dolor minuitur et fervor recessit, febres etiam si tranquillatae sunt, convertere debebis ad universa quae fervuram relaxare possunt, cibisque humanioribus uti in remissione scilicet aut febrium aut doloris.

(72.) cum vero limpidum fuerit vulnus, iam possumus et varios cibos et vinum dare et lavacro uti. universo enim resumpto corpore facile poterit et vulnus ad cicatricem pervenire. quo tempore bene utimur iniectione illa vini in quo decocta sunt folia rosae et cydonia mala vel mespila vel sorba et lenticulae aut palmulae, ita ut sicut superius dixi ex ipsis rebus encathismate utamur. in pessario vero dia moron bene adponitur aut dia cadmias vel dia ladanu oleo conpetenter soluta. quae medicamina

1 Cypressi *h*: conpressa *b*, cū pressa *l*. citonia *bl*, cidonia *h*. 2 encolpizā *b* (-zamur *lh*). ipsum humorem admisceamus *bl*, ipso humori admiscemus *h*. 3 agatia *b*. 4 vel ypoquistida *h*: vel stida (*sic*) *bl*. 5 et encatisma adh. *h*. relevata *h*: revelata *b*, revoluta *l*. 6 causa *h*: cū (*pro* cā) *bl*. 7 antherán *h*, antera *bl*. illic *bl*: illuc *h*. solvere *h*. utimur: uti *blh*. 8 dissenteria *b*, di(y *h*)sinteria *lh*. & instatuta vero *b*, & instituero *l*, statuta vero h. 9 qđ vis obprobare *b*. 11 minuit *blh*. recesserit *h*. 12 si tranquillitate *b* (*et om.* si) *h*, stranquillitate *l*. 13 humanioribus *bl*: humóribus *h*. 16 et (*ante* lav.) *om. bl*. 19 citonia *bl*. 20 et *bl*: vel *h*. aut palmulae *bl*: *om. h*. 21 encatismata utimur *bl*, encatisma utatur *h*. 22 diamaro *bl*. diacasmia *bl*. 23 dialadanum *h*: diadamnu(m *b*) *bl*. & oleo *bl* (*non h*). com(n)petenti *h* (-ter *bl*).

et foris ab umbilico in iusum necessarie inducimus. sicuti enim cataplasmatum vel is quae a foris fuerint posita altitudinem penetrabit, sic poterit et emplastrorum virtus a foris inductorum penetrare et intus posita vulnera ad cicatricem rapere.

sed quoniam cum veterata fuerint vulnera vel non conpetenter fuerint curata, cancrum in matrice facere solent, idcirco huius curam subiungimus.

XXIII De cancro matricis. (*ind.* $\overline{\rho\lambda\varsigma}$)

(73.) Cancro quidem in matrice posito aliquando sine vulnere est, aliquando cum vulnere. et ⟨si sine vulnere⟩ cum punctionibus dolor occurrit omnem vicinitatem pulsans ita ut ad renes et ad vertebra et ad umbilicum dolor perveniat. vel maxime tamen cum anhelare voluerit, tunc hi occurrunt dolores, universi autem corporis inaequalitas cum obripilatione, dolor quidem capitis et nervorum cum oculorum basibus, sudores frigidi, animi deiectio, languor, difficilis respiratio, somnus modicus et cibi fastidium. si vero etiam vulnus habuerit, humor putidus et faeculentus fertur, frequentius tamen et ad tactum duritia quaedam ibi invenitur.

1 etiam foras *h*. ad umbilicum *h* (*non bl*). iniuso (*sed* inioso *ante ips. corr.*) *b*, et iosum *h*, in seorsum *l*. sicuti *bh*: cuti *l*. 2 vel his que *blh* (*sc.* vulneribus). posita: in(m)posita *blh*. 3 penetravit *bl i. e.* -bit *h*. 4 a foras *h*. 6 quoniam cum *h*: q; ñ (quę non *l*) con(veterata) *bl*. vulnera — fuerint *om. l*. vel *om. b*. 8 subiunximus *h* (*non bl*). 10 quidem *bl*: *om. h*. aliquando — (11) est *om. l*. sine *b*: cum *h*. 11 cum *b*: sine *h*. *verba* (si sine v. *vel tale quid*) *omissa ipse addidi. cf. etiam Aet. (ap. Oribas. lat. VI p. 375).* 12 ad *ter om. b, semel* (ut renes) *l*. 13 hanelare *lh*, alenare *b*. 14 hi: haec *bl*, hęc *h*. 15 obri(e *l*)pilatione *lh*, ebripilatione *b*. 17 langor *b*. et fastidium cibi *b* (et c. f. *lh*). 18 et humor *h*. putidus *lh*: putridus *b*. 19 feculentus *blh* (*τρυγώδης Paul. 3, 67 = Aet.*). fertur. frequentius *h*: *om. bl*. adtactu *bl*: adactu *h*.

(74.) habet autem haec valitudo accessiones et dialimmata, ut quotiens in accessione est valitudo, cibus quem accipit aut corrumpatur aut in totum reiciatur, ventrem etiam solutum faciat, tussicula etiam sicca occurrat. cum vero dialimma venerit, praedicta omnia ex parte recedunt aut tranquillantur. quotiens ergo in accessione inveniuntur, rebus paregoricis curandum est, ita ut si cum abundantia humoris fuerit, stalticae res adponantur, si cum fervura calasticae. sollicite tamen haec omnia facienda sunt, si quidem ex omnibus rebus quae adponuntur cito in peius revocari consuevit. quare ergo si cum fluxu fuerit, bene oleum rosacium tepidum inicitur vel herbae calicularis aut plantaginis aut intuborum sucus, ita ut aut soli suci iniciantur aut admixto modico vino in quo decocta sunt rosae folia et melilotus et crocus. quibus etiam tritis, pro pessario adponi possunt. si vero fervor fuerit et illa signa accessionis occurrant, oleum dulce et non satis calidum iniciendnm est. pessarium autem simplex et cum modico melle adponendum. nam ovo cum palmulis in mulsa vel in dulce cocto cilium ipsis cum palmulis bene teritur, quod aliquando etiam et adipes recentes

1 di(y *h*)alemmata *blh*. 2 cibus *h*: cibū *bl*. quem *om*. *l*. 3 acceperant *h*. aut totum *bl* corrumpatur *b*: -itur *lh*. reiciatur *bh*: -citur *l*. 4 soluta *h* (-ū *bl*). occurrit *bl* (-at *h*). 5 dialemma *bl* (cura vero dialenımta levigatur *sic h*). cedunt *h*. 6 invenitur. febris paregoricus curandus est *h*. 7 paragoricis *bl*. ut *et* cum *om*. *bl*. 8 res apponantur *h*: *om*. *bl*. si cum *h*: sicut *bl*. 10 ex *bl*: *om*. *h*. 11 revocare *bl*, provocari *h*. 12 rosaci(e *b*)um *bh*, roseum *l*. calicularis: *sic blh*. 13 solis *bl*. 14 aut *h*: *om*. *bl*. in quo *h*: in aqua *b*, in qua *l*. sunt *h*: est *bl*. 15 melilotū et crocū *bl*(*h*). tritis *bl*: casti *h* (clasti h^c). 16 propessaria *b*, per pessario *l*. 17 occurrunt *b*, occurrerint *l*, fuerint *h*. satis *bl*: valde *h*. 18 simplicem *b*, -ce *l*. 19 modice *bl*. Nam ovum (...coctum) *lh*: cinamomū *b*. cum *h*: *om*. *bl*. cū mulsa *bl*. 20 dulce *blh*. cilium *h*: clivi (*sic*) *bl*. *cf*. *p*. *53*, *2*. ipsis: ipsius *blh*. 11 teritur *h*: teruntur *bl*. et (*post* etiam) *om*. *bl*.

anserinos vel gallinacios accipiat et sic adponatur. encathismate etiam et vaporationibus et cataplasmate a foris bene utimur. cum vero dialimma venerit, analeptico cyclo primo resumenda est. dehinc et paulatim latenter metasyncritica subiungenda sunt, ita tamen ut omnes excessus semper mulier fugiat, vel maxime etiam cibi. [licet enim universi excessus huic valitudini sint contrarii, vel maxime tamen cibi] indigestio, quae hanc valitudinem ad periculum adplicare consuevit. hac enim diligentia si mulier in totum curari non potuerit, vel non gravissimis doloribus torquebitur et sine tormento diutius vivere potest. multi autem cum temporibus servire non noverunt et rebus acerrimis in ipsa accessione utuntur, adseverant quod nulli medicamini haec valitudo consentit, cum inperitia eorum quicquid adpositum fuerit reprobari videatur.

(XXIIII)

Subsequebatur schema

de fistulis in matrice positis, *(ind. $\overline{\varrho\lambda\alpha}$)*

(75.) quod schema transferre nolui, siquidem obstetricibus supervacue hoc insinuabimus, cum etiam peritissimos medicos ad inspiciendum et ad curandum haec fistulae turbare possint.

1 accipit *h.* adponitur *bh* (-atur *l*). encatismata *b.* 2 vaporationes *l.* 4 utimur *h*: in(m *l*)ponimus *bl.* dialemma *bl*, dyaligma *h.* anelentico *b*, inaleptico *l*, analemptico *h.* cyclo *h*: *om. bl.* 4 metasi(y *h*)ncretica *blh.* subvenienda *b* (*non lh*). 5 oms ex|nimietas cessum (*ex gl.*) *h.* 6 etiam *b*: tamen *lh.* 6 licet — (8) cibi *h*: *om. bl.* 7 excessum (*ut antea*) *h.* 8 digestio *bl.* qui *b*: que *lh.* 9 si *bl*: etsi *h.* 10 poterit *h.* 11 torquetur *h.* tormento *om. l.* potest *h*: non possunt *bl.* 12 Multis enim temporibus servare n. n. *bl.* 13 utentur *bl.* 14 cum *h*: cui *bl.* 17 Subsequebatur *bh*: Subsequitur autem *l.* scema *blh.* 20 insinuavimus *b*: insinuamus *lh.* 21 adspiciendus et ad curandū *b*, ad inspiciendos & ad curandū *l*, ad inspiciendum et curandum *h.* haec (hęc *lh*) *blh.* turbare *b*,

(*ind.* $\overline{\rho\lambda\vartheta}$)

XXV De inmoderata landica quam Graeci yos nymfin appellant.

(76.) Turpitudinis symptoma est grandis yos nymfe. quidam vero adseverant pulpam ipsam erigi similiter ut viris et quasi usum coitus quaerere.

curabis autem eam sic. supinam iactantes pedibus clusis myzo quod foris est et amplius esse videtur, tenere oportet et scalpello praecidere, deinde conpetenti diligentia vulnus ipsum curare.

(*ind.* $\overline{\rho\mu}$)

XXVI De cercosi.

(78.) Apollonius et Sostratus et Filoxenus adseverant in orificio matricis carnem quandam emergere et in tantum excrescere ut expleto orificio et collo matricis aliquando et foris hoc penetret.

et haec quoque res digitis vel myzo adprehensa ferramento a radicibus tollatur. vulnus quoque pari diligentia curandum est.

-ri *h*, curare *l*. 2 quam greci laſ nymfin appellant *b*, quam ıaſ nymfim app. *l*, Quam greci nym exappellant *h*. 3 si(y *l*)ntoma *bl*, simtoma *h*. grandis. Iaſ nymfin *b*, grandis iaſnimfin *l*, grandis nimphę *h* (gr. nymfe *Pal. et Cant.*). 4 quidam vero ads. *bl*: Nam ads. quidam *h* (*cf. Paul. 6, 70. Aet. 16, 103*). 6 sic *om. b* (In cura autem sic facies *h*). supinam (*cet. om.*) *b*, iactantes eam supina in lecto *l*, supinam iactantes mulierem *h*. 7 clusis *b*, clausis *lh*. mizo *b*, & miczo *l*, et miccio *h*. foras *h*. et amplius *bl*: plus *h*. videbitur *h*. tenere *h*: -ri *bl*. 8 excalpello *bl*. deinde *bl*: inde *h*. 9 ipsum *om. h*. 10 De cercosi *h*: De cerciso *bl*. 11 sustratus *b*. 12 in *bl*: de *h*. emergere *h*: erigere *bl*. in tantum *h*: in totum *bl*. 13 excrescere *lh*: excercere *b*. ut *lh*: et *b*. 14 foras *h*. hóc cadat *h*. 15 et *om. b* (*non lh*). res *lh*: tres *b*. digitis adpr. miczo *l*. mizo *b*, miczo *l*, micio *h*. ferramento *h*: *om. bl*. 16 a radicis *bl*, radicitus *h*. tolli potest *h*.

XXVII De clavulis in muliebribus locis natis. (ind. $\overline{\varrho\mu\beta}$)

(79.) Clavuli vero nascuntur et in pinnaculis et in sinu muliebri et in orificio vel in collo matricis. sunt autem sine dolore aliquando russei aliquando albi. hi autem foris visu adprehenduntur, intus vero organo adprehendi possunt. et hi sarcolabo adprehensi bene praecidentur et curantur, interiores autem qui tolli non possunt medicaminibus commalaxari debent.

XXVIII De ragadio in matrice posito. (ind. $\overline{\varrho\mu\gamma}$)

(80.) In partu difficili vel ex nimio labore ragadium in orificio matricis emergere solet. quod si recens est et sine fervore, rebus stalticis cito ad cicatricem rapi potest. si in fervura est, rebus calasticis paregorizari debet. si vero iam etiam callosum est, primo callus commalaxandus est, et sic ferro sublatum facillime sanari potest.

XXVIIII De condylomatibus in matrice positis. (ind. $\overline{\varrho\mu\epsilon}$)

(81.) Frequentius in partu rugae quae in orificio matricis sunt accepta soliditate condylomata faciunt. quae et ipsa ⟨si⟩ cum fervore fuerint, paregorizanda sunt, de-

1 claulis *h*: clauclis *bl*. 2 claucli vero nascuntur *bl*: *hic om. h*. 3 (matricis) clauli nascuntur *add. h*. 4 rosei *h*. hic autem foris *b*, hí autem qui foris sunt *l*, Facillime autem hic foras *h*. 5 vero qui sunt *l*. adprehendi *bl*: videre *h*. 6 & hıſarcolabo *b*, et his arcolabo *lh*. preciduntur *h* (-entur *bl*). 9 positis *b* (*qui post tit. hunc om. caput sequens ad c. 28* frequencius *etc. statim transiliendo) et l*. 10 nimio labore *l*: nimia purgacione *h*. 11 emergere solet *h*: nascitur *l*. 12 cito *h*: uti cito *l*. possunt *l*. 13 paragorizari *lh*. 14 etiam *om. l*. 15 et *om. l*. sublatus *l*. possit *l*. 16 positis *l*: natis *h*. 18 condolma *b*, condiloma *lh*. 19 si *addidi*. paragorizande (-da *lh*) . . . commalaxande (-da *lh*) *b*.

hinc commalaxanda et novissime chirurgia tollenda. sic enim facillime cicatricem recipere possunt.

(*ind.* $\overline{\rho\mu\alpha}$)

XXX De haemorroidibus quae in matrice nascuntur.

(82.) Haemorroides raro quidem in muliebribus inveniuntur, frequentius tamen in collo et in orificio nasci solent. signa autem occurrunt mulieribus haec, ut sanguis plurimus raro quidem ordinabiliter, frequentius tamen sine ordine feratur pallorque eas teneat cum lassitudine corporis, aliquando tensio et gravedo, et sanguis nullus occurrat. adprehenduntur autem sic organo patefactis locis ut extantiae quaedam ibi videantur in accessione quidem russeae et in aliquantum dolentes, leniores tamen a clavulis, in dialimmate autem rugosae et sine dolore et sublividae. illae vero quae intus sunt oculis quidem non videntur sed signis adprehendi possunt, si quidem post abundantiam sanguinis nulla sanies feratur, sicut in vulneribus semper occurrit. nihil autem obesse possit, absconsae si non videantur, si quidem nos abundantiam sanguinis cohibere debemus et siccare illis scilicet omnibus auxiliis quae in sanguinatione matricis et fluxu muliebri posuimus. differunt

1 chirurgía *h*, ciro(u *l*)rgia *bl*. sic *h*: significat *bl*. 2 possunt *h*: posse *b*, possit *l*. 3 De emorroida(i *l*, e *h*)s *blh*. 5 Emorroides r. q. in muliebri sinu inveniuntur *h*, Emorroidas r. q. in muliebribus invenimus *b*, Emorroidis r. q. in mulieribus inveniunt (locum *etc.*) *l*. 6 frequentius tamen in col *om*. *bl* (*ubi* locum & in orificiū). 7 mulieribus *b* *et* (qui eas habent *add.*) *h*: *om*. *l*. ut *h*: *om*. *bl*. 8 occurrit (*ante* raro) *add*. *bl*. 9 feratur *h*: tenuat' *b*, teneatur *l*. teneat *h*: ferat *bl*. 10 nullus *bh*: *om*. *l*. occurrit *b* (-at *lh*). 11 locis ipsis *h*. 12 quidem *lh*: *om*. *b*. 13 ruseę et in *h*: rosea(e *l*) in *bl*. leniores *b*, lenior *l*: molliores *h*. ad cláulis *h*: claulis *b*, clauclis *l*. 14 dialemmate *bl*, dyaligmate *h*. autem rugóse et *h*: *om*. *bl*. 16 Si (Sed *b*) quidem — (19) videantur *bl*: *om*. *h*. 18 absconse si non videatur (*sic*) *b*: absconse sunt ut non videantur *l*. 21 et (in *add*. *h*) fluxu m. *bh*: & ꝑ lac m. *l*. differunt *h*: differentes *bl*. a se *lh*: se *b*.

autem a se haemorroides natura quod quaedam sunt simplices et humanae, quae scilicet et molles sunt et lenes et magnitudine breves, aliae vero sunt durissimae et dolore omnem vicinitatem percutientes et magnitudine grandes et asperae. quae propter difficultatem symptomatum difficile curari possunt, et quod in alto sunt et non videntur. illae vero quae simplices et breves cum lenitate inveniuntur, facillime curantur.

(83.) antiqui ergo quibus tollere eas placebat, aut calastico eas inlinebant aut lino constringebant aut basis earum scarifantes sic pulverem adponebant ut paulatim sibi mortuae caderent. quae omnia nos reprobamus, si quidem fervor exinde nimius emergat et ex consensu vicinitatis periculum nasci possit. nos ergo in accessione si dolor nimius fuerit ea quae ad fervuram matricis poni iussimus, etiam nunc adponimus. dolore vero recedente si plurimus sanguis fertur, ea quae constringere possunt et encathismata staltica adhibemus, ipsasque haemorroidas pulvere quod accipit [id est gummi de prunella] et coria mali granati et gallas et sfragitida tangimus, vel acaciam et ypoquistida in vino solventes inlinimus. dialimmate vero superveniente, ante resumptis viribus laborantis, cum integrum sucum corporis acceperit,

1 emorroidas *b*, -dis *l*, -des *h*. 2 et humides (*sic*) et molles sunt. et lines et m. br. *l*. 5 sintomatum *bl*. difficile(s *l*) *b*, -cillime *h*. 7 breves *bh*: febres sunt *l*. 8 fac. curantur *h*: *om.* *bl*. 9 ergo quibus *h*: ergo bene *l*, vero bene *b*. placebat *lh*: placet *b*. 10 calastico *h*: castigo *b*, costico *l*. inlinebant *bl*: inlinie(ni h^c)bant *h*. vasis (basis *h*) earum *lh*: enbasis eā *b*. 11 put̄ *b*, pulver *h*, pulvere *l*. ut *om.* *b*. 12 sive mortue *b*, sive emortue *l*, emortuę sibi *h*. conprobamus *b*. 13 nimius *h*: *om.* *bl*. 15 nimius *bl*: minus *h*. poni *bl*: apponi *h*. 16 nunc *h*: nec *b*, hęc *l*. 18 istaltica *l*. 19 pulvere quod accipit. iđ gumma (*sic*) de prunella (*sine albo*) *h* (*et, om.* iđ, *Cant.*): pulverizamus pulvere que fit *bl*. 20 et coria: excoria *bl*, coria (*om.* ex) *h*. gallas *bh*: gallarum *l*. fragitida *b*, frangitida *l*. 22 Dialigmata (*sic h*) — (*p. 110, 1*) cibum *h*: *om.* *bl*.

pridie quam ad chirurgiam accedat, modicum cibum accipere debebit, et conpetenti schemate ea collocata, sicut frequentius retro insinuavimus, myzo vel sarcolabo haemorroides teneantur, ita ut in aliquantum extensas scalpello prius radices earum scarifes et in aliquantum artifex sarcolabo convertat, qua conversione retentus in aliquantum sanguis, non plurimus, postea quam tolluntur, effundatur. deinde curam adhibere debebis quam in recenti vulnere frequentius habes ordinatam. post esectionem autem earum pulverem inponere quo antiqui utebantur, ut et reliquiae quae sint tollantur et sanguis cohiberi possit, nobis hoc non placet, siquidem ex hac acerba virtute fervor subsequatur, unde duplicari fluxus sanguinis possit vel si ad tempus fuerit retentus, scara cadente fluxus sanguinis interdum cohiberi non possit.

(66) (*cf. ind.* $\overline{v\delta}$)

XXXI De casu matricis.

(84.) Matricis casus fit aut cum infantem mortuum embryulcis adducimus vel obstetrices inperitae cum ad secundas in directum conantur vel aliquo ictu cum illic mulieres percutiuntur. [matrix hoc cadere solet,] ruptis scilicet aut relaxatis membranis illis quibus ex omni parte

1 accipere debebit *h*: acceper̄ etiam debet *b*, Accipere etiam debebit *l*. 3 mizo *bl*, micio *h*. emorroidas *b*, -es *lh*. 4 teneantur *lh*: extenuantur *b*. extensa scapello *b*, extensas excalpello *l*, extensa ex scalpello *h*. 6 conversatione *l*. 7 sanguinis *b*, -ne *l* (sanguī *suppl. h*ᶜ *in marg.*). postea quae (q̄; *b*) *bl*. effundatur *l*: -dantur *lh*. 8 debemꝝ (-mus) q̄; (= quȩ *l*) *b*. 9 esectionem: eiectionem *bl*, seccionem *h*. 10 put̄ *b*. quod *bl*. relicū *b*, -quum *l*, -qui *h*. 11 que sunt *bhl*. nobis placet (*sic*) *h*. 12 ex has acerua(s *l*) virtute(s *l*) *bl*, acerba virtute (*om.* ex has) *h*. subsequa(n *b*)tur *bl*: subsequitur *h*. 13 unde duplicari fl. s. conpesci possit (*sic, cet. om.*) *l*. 14 scara cadente *b*: ..eꝛ cū uenerit *h*. interdum *b*: *om. h*. 17 mortuum *lh*: *om. b*. 20 obcadere *b*, hóc cadere *h*, huc cadere *l*. 21 omni *h*: *om. bl*.

continetur. (85.) et aliquando pars eius, aliquando omnis effunditur. si enim orificium eius tantum modo cadit, cum dolore est. si vero tunica quae intus est cadit, rugosum et russeum corpus sine dolore invenitur. si vero omnis matrix regirata effusa est, ad similitudinem ovi in sinu muliebri invenitur. si vero omnis non conversa effusa est, magnitudo quidem maior est sed ut integrum schema servetur, et sanguinolenta quidem cum integro sensu, quotiens ruptis cutibus quae eam continent effunditur, pallida vero et prope sine sensu, quotiens de paralysi nervorum cadit.

(86.) oportet ergo supinam iactantes mulierem pedibus apertis, si mox ceciderit et adhuc sanguinolenta est et sine fervore, aqua frigida vel pusca diligenter elotam digitis vel spongia rotunda retrorsus eam repellere et in loco suo revocare. dehinc lanis vel spongia pusca madefacta sinum muliebrem implere et conpetenter ligare, pedem etiam supra pedem obvolvere et cervicale renibus adposito altiores partes ipsas facere vel in inferioribus pedibus grabati fulcire ut altiores renes mulier habeat. deinde cibum simplicem dare.

(87.) si vero iterum ceciderit sine fervore, ungenda

1 aliquando omnis *h*: *om. bl.* 2 cadet *b.* 4 russeum b^c*lh*, rosseum (*ante ips. corr.*) *b.* 5 matrix *lh*: *om. b.* effusa *h*: *om. bl.* 6 vero *bl*: autem *h. haec sic praebet l:* Si vero omnis magnitudo non est conversata. & integrū scemate matricis servatur *etc.* effusa *b*: *om. lh.* 7 maioris aut integrū *b*, maioris est ita ut integrum *h.* 9 cutibus quae: crinibus qui *blh.* continet *bl.* 10 quociens *b*: aliquotiens *lh.* de paralisi | si nervorum *h*, de paralisi membrorum *b*, in paralypse membrorum *l.* 11 Oportet *h*: Omnē *b*, Hanc *l.* iacentem *h.* 12 si mox | ceciderit *l*: mox ceciderit (-dit *h*) *bh* (*om.* si). elotam: ea(m *lh*) lotā *blh.* 14 (*etc.*) exspungia *b.* in (*ante* loco) *om. bl.* 16 pedes *bh*: pedem *l.* 17 pedem *lh*: pare (*sic*) *b.* subposito *b.* 18 ipsas *bh*: ipse *l.* facere *l*: *om. b,* fasciare *h.* in *addidi.* grabatti fulcire *b*: gravati fulcire *l*, gravati subponere *h.* 19 ut *lh*: & *b.* 21 primo (*ante* inic.) *add. h.* ungenda (*Sor.*): ini(un *l*)cienda *bh.*

est mulier ut exinanitis stercoribus sic mulier revocetur. deinde encathisma adhibendum est aut ex pusca frigida aut ex aqua in qua decocta sunt lentiscus, murta, celsa agrestis, corium mali granati vel rosa. post quod encathisma linienda est matrix acacia vino soluta vel centifolio marino trito et gallarum pulvere et ges astere sicut superius dixi vino soluto linienda est et sic revocanda, ita ut lanae vel spongiae eodem humore madefactae sinum muliebrem impleant. (88.) si vero diu hic remanendo et pallida fuerit et frigida inventa vel in fervore fuerit posita ita ut exercitius doleat, aqua calida vel oleo dulce fomentanda est vel sucis faeni graeci et seminis lini, etiam et malvarum, et sic revocanda. aut si satis grandis fuerit fervor, et flebotomanda est et omnibus rebus calasticis, sicut paralysis, curanda. cum autem frequentius revocata ceciderit et effecta fuerit chronia, bene tunc revocaverimus ⟨si⟩ etiam stalticas cucurbitas lumbis et vertebris inponimus, epithima etiam dia finicon vel dia iteon emplastrum inducimus. deinde cyclo curamus, primo analeptico resumentes, deinde et metasyncriticum coniungimus, a quo etiam metasyncritica pessaria accipimus quae constant ex nitro et uva passa et ficu infusa.

1 ut *lh*: & *b*. 2 d. statim enc. *h*. 3 sunt *bl*: est *h*. murta *b*: myrtha *h*, myrra *l* (*cf. Sor. 299, 15*). 4 corium *b*, -ā *l*, -a *h*. vel: et *blh*. 5 linienda *bl*: inlinienda *h*. centifoliū(o *h*) *b*, cenisfoliū *l*. 6 marino *lh*, malino *b*. 7 dixi vino linienda *b*, d. vino soluta linienda *l*, d. cum vino inlinienda *h*. 9 compleant *h*. remanent *b*, -endo *h*, -et *l*. 11 aqua quidem c. vel cum o. *h*. dulce *blh*. 12 sucus fenogreci *b*, sucis feni(u *h*) greci *l*. 13 etiam *bl*: *om. h*. (rev.) est *add. bl*. aut — (14) est *om. l*. 14 et (fl.) *h*: *om.* bh^c. 15 cum autem *om. b*. 17 revocavimus *l*. si *addidi*. 18 epitima *b*, epi(y *h*)thima *lh*. etiam *om. b*. diafinidon *b*, -fenicon *l*, dyafinicon *h*. diateonē plaustrū *b*, diayteon. emplastrū *l*, dialteonē emplastrum *h*. 20 analen(m *l*, mp *h*)tico *b*. resumentes *h*: detinentes *bl*. metasi(y *h*)ncreticum (*ut semper*) *blh*. 21 aut quo . . . accipimus *b*: in quo . . . apponimus *h*, aut . . . adponimus *l*. etiam et m. *l*. 22 constat *blh*. nitro *bl*: mirto *h*. intusa *l*.

(89.) si vero frequenti casu alienata fuerit ut et nigrescat, utimur medicamentis quibus cancrum tollere consuevimus, vel ferro nigredinem ipsam alienatam et mortuam praecidimus. si autem et omnis matrix fuerit nigra, totam praecidimus. [nec mirum videatur et incredibile quia dixi praecidimus.] si quidem antea paulatim valitudine ipsa alienata et mortua est, sic nos eam tollemus. adseveratur etiam quod frequenti casu vulnerata aut in sinu muliebri cohaerere solet aut pinnaculis ipsis conglutinari. quam rem separare et difficile est et molestum. bene autem placet nobis sic eam dimittere, si quidem plurimas mulieres sic diutius vixisse antiquitas adseverat.

XXXII De clusura orificii matricis quam Graeci fimosin dicunt.

(ind. ϱλϛ̄)

(90.) Clauditur orificium matricis aliquando fervore aliquando cicatrice, praecedente scilicet vulnere, aliquando durissima callositate. quae clusura mulieris dicitur, quia neque semen viri recipere possunt aut si naturaliter fuerit conceptum, infantem parere non potuerunt. organo ergo patefactae mulieres et oculis videri possunt et digitis adprehendi. quotiens autem in fervura est et ruborem habet et inflatum videtur, oportet omnibus etiam uti quae

1 ut et nigrescat *om. l.* 4 precidimus — (7) mortua est *om. l.* si autem — (6) praecidimus *om. b.* 5—6 *sol. praebet h.* 5 nec: ne *h.* 7 alienatur et emoritur *h.* nos *bl*: *om. h.* tolle(i *h*, a *l*)mus *b.* 8 vulnerata *h*: -tur *bl.* 9 in pinn. *bh.* conglutinare *blh.* 10 quem rem *bl.* 12 sic (d.) *om. h.* adseverant *l.* 14 quem...dicunt *bl*, que...dicitur *h.* greci *blh.* fymos *b*, fymon *l*, fimos *h.* 15 cluditur *h.* de fervore *l.* 17 durissima callositas *bl*, durissimo callo *h.* que clusura *bh*: quam clusuram *l.* mulieris *b*: -res *lh.* dicitur: *om. h*, dicunt *bl.* quia: quę *l*, q̄; *b*, *om. h.* 18 naturali *blh.* 19 parere *bh*: perire *l.* potuer̄ *bh*: poterint *l.* ergo *bh*: vero *l.* 20 oculis videre possunt *b*, oculi videre non possunt *l*, oculi videri potest causa *h.* 22 v. quando oportet omnibus paragoricis utique *h*, v. omnibus etiam utique *bl.*

in fervura matricis posuimus. recedente autem fervura, callum in medio dividimus et ex utraque parte myzo tenentes latius praecidimus, ut lateribus cicatrix currens iterum orificium non cludat.

(*ind.* ϱλη)

XXXIII De eis quae clausae nascuntur, et appellantur atretoe.

(91.) Tribus quidem modis clausae nascuntur puellae vel efficiuntur. aut enim in pinnaculis hic a foris cohaerentibus cluduntur, aut ipsis quidem patentibus medio sinu muliebri pulpa vel membranum innascitur, aut hoc etiam sinu patente orificium matricis cluditur, ita ut mulieres aliquando ad unum officium teneantur aliquando ad tria. quotiens ergo hic foris pinnacula sibi cohaerent, ad tria officia mulieres inpediuntur, ad usum virorum et ad purgationem et ad conceptum. si vero pinnaculis patentibus in medio sinu muliebri fuerit clusura, ad duo officia inpediuntur, ad communicationem viri et ad conceptum, si quidem hoc utcumque menstrua liquari possint per cavernam qua etiam et urina excluditur. quotiens autem orificium matricis fuerit clausum, ad duo officia inpediuntur, siquidem nec purgari nec concipere possint, viri

1 posuimus *b*, possumus *l*: posita sunt *h*. autem *b*: vero *h*, ergo *l*. 2 myzo *bl*, micio *h*. 3 tenentes *h*: *om.* *bl*. 4 iterum *bl*: uterum *h*. non cludat *bl*: concludat *h*. 6 metrete *b*, metrate *l*, mitratę *h*. 7 quidem *om. h*. puelle vel eff. *bl*: *om. h*. 8 aut enim *h*: *om. bl*. hic *lh*: quidem *b*. a foras *h*. 9 patentibus *h*: fatentur *bl*. in medio *h*. 11 ita ut *bh*: aut *l*. 12 orificium impediantur *h*. 13 foras *h*. coherent. ad tria *h*: coherentē (-em̄ *l*) matris *bl*. 16 ad duo: Aduo *h*, duo *bl*. inpediuntur *om. b*. 17 ad (conc.) *om. b*. Siquidem — poss̄... *b*: Siquidem ut cum m. l. hoc possint... *h*, Siquidem hoc m. per cavernas vessice administrantur. per urina effunditur *l*. 19 qua: quę *h*, q̄; *b*. et: ex *b*, *om. h*. 20 clausum *bl*: clusum *h*. ad duo *b*: aduo *h*, addito *l*.

tamen usum sine inpedimento sustineant. si vero inpedimentum illud quod in orificio est pertusum fuerit, etiam purgatio quidem effici potest, conceptus tamen denegatur. si autem caverna illa contra orificium matricis est posita, potest etiam conceptus fieri, partus tamen in totum denegatur.

adprehenduntur autem haec omnia organo patefactis mulieribus ut et visu videantur et tactu probari possint. si enim numquam in ipsis vulneratio praecesserit, cum hac valitudine natae sunt mulieres. si vero praecessit vulnus, sic sibi praedictae partes cohaerere potuerunt ut cicatrice solidatae sint. si ergo in pinnaculis fuerit clusura, visu videbitur. si autem in medio est pulpa vel membranum, post pinnacula inmissus digitus in medio non admittitur. separatur autem hic pulpa sit an membranum quod inpedit, ab eo quod pulpae solidiores sint et duriores, membranum autem pressum et mollius sit et cedat. nam et ipsa mulier relatione sua instruere poterit ad quae officia inpediatur, ita tamen ut orificium clusum non possit nisi organo videri. si quidem et cavernam modicam habuerit, et purgatio qualiscumque fieri potest et conceptus. sed cum pariendi tempus venerit, tunc periculum

1 susti(e *b*)neant(ur *h*) *l*. 3 quidem *om. l*. negatur *h*. 4 contra *h*: quę (q̄; *b*) cū *bl*. 5 tamen *lh*: autem *b*. 7 organo *l*: -na *bh*. 8 mulieribus *h*: -res *bl*. videntur (*om.* ut)...possunt *b*. 9 ibi (in ipsis) *add. l*. cum *h*: quę (q̄; *b*) cū *bl*. 10 sunt *h*: sint *bl*. precesserit *l*. 11 sibi *bl*: ibi *h*. poterint *b*, potuerint *l*. ut...sint: et... sunt *blh*. cicatricē (*sic*) *h*, -ces *bl*. 12 ergo *h*: vero *bl*. 13 autem *bl*: vero *h*. pulpa — inmissis digitis (*sic*) *h*: pulpalis a(d *l*)missis dicit'(ur *l*) *bl*. 15 hic pulpa — membranum: a pulpasit. an m̄branum *h*: haec pulpa posita in membranum *bl*. 17 autem *om. h*. est et cedit *bl*. 18 relaxatione *blh*. i. non poterit *blh*. adq̄; *b*, atque *l*, aqua *b*. 19 impediatur *h*: in(m *l*)pediu(a *l*)ntur *bl*. officium *h*. non poss̄ (-sit *h*) nisi o. videri(t *b*) *bh*: non possit aperiri nisi organo viderit *l*. 20 et *bl*: si et *h*. 21 possit *bl*.

mulieri inpinget, cum exitus denegatur infanti. propterea ante curiosius inspicienda est et curanda.

(92.) ex omnibus autem differentiis quas praediximus facillime curari possunt quae in pinnaculis causam habent vel membrano clausae sunt, siquidem durissimae pulpae cum ingenti difficultate praecidantur et moleste sanguinent, et si non sollicite fuerint curatae, cito renasci possint. membranum autem et facillime tollitur et sanguinationis metum non habet nec aliquando renasci potest. cum ergo curari coeperint, conponendae sunt supinae, patentibus scilicet pedibus, et si in pinnaculis inventa fuerit causa, extensis ipsis scalpello medietas dividenda est usque ad inanitatem. si vero in medio sinu inpedimentum fuerit inventum, si cum caverna est membranum, illic infixis ancistris rumpendum est et tollendum. si autem pulpa fuerit inventa, in gyrum praecidenda est ferramento illo quo polypos tollimus et ita sollicite secanda ne aut vesicae collum aut longaonem tangamus et incipiant aut urinae turpiter ferri aut stercora non contineri. si vero in orificio fuerit clusura et sine caverna fuerit, flebotomo medietatem sollicite dividimus et infixo ancistro extendentes syringotomo praecidimus. si autem occurrente purgatione intus sanguis remanserit, si quidem clusum orificium nihil foras amittat, post sectionem thrombos illos purgationis qui intus remanserant, si fieri potest, statim etiam ipsos

1 mulier in(m *l*)pinge(i *l*)t *blh*. ac (pr.) *h*. 4 facile *b*. causam habent *h* (*cf. v. 11*): habet *bl*. 5 clausae *bh*: cluse *l*. 7 renasci *lh*: senesci *b*. possunt *blh*. 8 sanguinationes *bl*. 9 metum *bl*: meatum *h*. ne *b*. possunt *bl*. 10 et pat. *h*. 11 causa *h*: cū *bl*. 12 extensis *lh*: exiens his *b*. excalpello *b*, exscalpello *l*. 14 si cum *h*: sicut *bl* (*qui omittunt quae sequuntur usque ad p. 117,9*). illic (*ut vulgo*): illuc *h*. 15 pulpe fuerint inventę *h*. 17 quod *h*. secandum *h*. 18 incipiat *h*. 19 urina sineturpit̄ *h*. 22 inringóthomo *h*. 24 ammittat *h*. tombos *h* (*sed* trumbos *h*^c^).

tollere debemus. si vero inpedimentum aliquod occurrerit, altera die bene eos excludimus. post sectiones autem qua diligentia vulnera curanda sint retro habes frequentius ordinatum, ita ut cum ad cicatricem rapi coeperint, priapiscus medicamine quod ad cicatricem facit inlinitus, usque ad plenam sanitatem non exinde recedat, ne iterum partes sibi cohaerere incipiant.

(93.) solent autem et melicerides et atheromata et *(ind. ϱνβ)* steatomata in ipsis partibus nasci et quasi praedictas clusuras facere. quae ipsa omnia adprehensa simili modo curari possunt. siquidem ubicumque fuerint nata vel inventa, una disciplina tollantur quam in chirurgumenis exercitius habes ordinatam.

XXXIIII Qua disciplina organo aperiendae sint mulieres.

(ind. ϱλ περ διοπτρισμοῦ)

(94.) Scio me retro ad inspiciendam altitudinem mulieris frequentius organi mentionem fecisse quod graecitas dioptran vocat. et quoniam nisi insinuata fuerit disciplina quatenus hoc ipsud fieri possit, occurrente necessitate obstetrices facere non audent, idcirco placuit nobis ut etiam

3 sunt *h.* 4 ordinata *h.* 5 priapiscus medicamine *h.* inlinimus *h.* 8 atthromata (*sic*) *h.* 9 ipsis: *hic denuo incipiunt bl, ubi sic*: si vero in medio sinū inp. f. inventū sicut ipsis partibus nasci et quasi... 10 (facere) coepimus *add. l.* q̄; ipse *b*, quę ipsa *h* (quę omnia ipsa *etc. l*). 11 (natę *add. h*) vel invente *bl.* 12 tolluntur *h*, tolla(n *b*)tur *bl.* quam *h*: q̄; *b*, quę *l.* cirorgumenis *b*, g(ch *h*)yrurgimenis *hl.* 16 adspiciendā *bl* (*sed* in *add. ips. corr. l*), ad aspiciendā *h.* multitudinē mulierū *h.* mulierē *b*, -ris *l.* 17 memorationē *l.* q̄; a grecis tas diobtram voca(ta fuit disciplina quatenus... *sic med. om.*) *b*, quę a greci stasdioptran vocantur *l*, quas grecitas dioptran vocant *h.* 18 et (qu.) — fuerint *om. b.* quoniam — quatenus *om. l.* 19 ipsud *blh.* occurrente necessitate *h*: *om. bl.* & (*ante* obsetrices) *add. l* (*non b*). 20 nobis ut *lh*: *om. b.*

hoc gynaeciis adderemus, ut ex rebus huic corpori necessariis nihil dimisisse videamur.

itaque supinam iactans eam quae inspici habet, accipies fasciam longam et in media parte eius duobus laqueis factis, ita ut inter se cubitum unum habeant laquei illi, duabus vero manibus mulieris missis, medietatem quae interest cervici eius inducis. deinde reliqua fasciae sub anquilas missa ad manus adligabis, ita ut patefacti pedes ventri eius cohaereant. deinde accepto organo et uncto priapisco, quem Graeci loton dicunt in aliquantum ad prunas calefacere ⟨debes⟩, deinde sine quassatione priapiscum inicere, susum scilicet axe posito, iubere etiam ministro ut aperiendo organo axem torquere incipiat, ut paulatim partes ipsae aperiantur. cum vero post visum organum tollere volueris, ministro iubere ut iterum axem torqueat quo organum claudi possit, ita tamen ut cum adhuc in aliquantum patet sic auferatur, ne universa clusura aliquas teneat et nocere incipiat.

1 ut (*post* hoc) *repetit h.* genechiae *b*, genecię *l*, genecíecis (*sic*) *h.* adderimus *b*, adderemus *h*, adheremus *l.* corpori *l*: -ris *bh.* 2 dimisse (*sic*) *b*, pretermisisse *h.* videatur *h.* 3 iactantes *blh.* qui (aū *add. l*) inspicere habet *bl*, quę inspici habet *h.* accipiens (f. l.) *bl*, (fascia longa) accipies *h.* 5 ita ut *b*: ita *h*, ut *l.* unum *bl*, vacuum *h.* laquei illi *b*: laqueis illis *h*, *om. l.* 6 duabus (duobus *b*) vero *bl*: singulis *h.* 7 inducis *bl*: traicies *h.* reliq; *b*, -quię *l*, reliquaria *h.* 8 anquiles *b*, -le *l*, anguilas *h.* missa *bh*, missę *l.* alligabis *b*, adligabis *l*: colligabis *h.* patefactis *h* (-ti *bl*). 9 uncto *h*: nintio *b*, uncio *l.* 10 quem *h*: q̄; (que) *b*, quod *l.* greci *bl*: grecitas *h.* loton *h*: laton *bl.* dicunt *lh*: dicitur *b.* 11 debes *addidi.* 12 susum (*cf. Aet. lat. 16, 86 e quo Paul. chir. c. 73*): sui *b*, Sucum *h*, *om. l.* axe *h*: ex se *bl.* posito *blh.* 13 ut *bh*: ad *l.* organi *bl*, -num *h.* 13 axem — (15) iterum *om. l* (*ubi sic* axco| totque ad quo organū claudi possit . . .). 13 axemtor q̄;rere *b*, axeptor quere *h.* 16 torq; ad quo *b* (*cf. l ad v. 13*). iterum (*ante* cludere *sic*) *rep. h.* cum *bl: om. h.* 17 adhanc *b.* né in un. *h.* 18 aliquas — nocere *h*: *om. bl* (*ubi* ne univ. cl. incipiat). incipiat: *hic* (*sine* Explicit) *finitur Cant.*

et haec est omnis mulierum diligentia, cui etiam necessarie adiungimus pessariorum et omnium medicaminum conpositiones quae ad valitudines earum facere possunt et ad servandam pulchritudinem ab antiquis diligenter scripta sunt, de Sorani cateperotianis et curis de gynaeciis triacontadis in latinum translata sermonem.

1 omnis *bl*: omnium *h*. 3 quę *h*: & q; (quę *l*) *bl*. earum *h*: *om. bl*. possumus *bl*. 5 Desoranis cate perocianis et curas de gyneciis triacontadis in latinum translata sermonem. Explit feliciter. *h. quae om. Palat., item om. bl, ubi simpliciter* Explič genechia mustionis auctoris *b*, Explicit genecia muscionis auctoris. lege feliciter. *l*.

1. Initium curae matricis quae fervorem habet aut duritiam aut declinationem aut vulnera ⟨aut⟩ quae difficilis sit ad purgandum. adhibes ergo encolpismum ⟨quem⟩ conficis sic. misces semen lini, faenum graecum, althaeam manipulos singulos, caricas numero quinque. coques donec sucus fiat. cui suco admisces sucum ptisanae et uteris per triduum. intermisso biduo conficis pessarium quod duritiam ⟨et⟩ fervorem et tumorem ⟨et⟩ constipationem tollat. conficitur autem sic. adipes gallinacios, adipem porcinum, adipem anserinum, medullam cervinam, ceram albam, ceram punicam, tus masculum, masticen, oleum lentiscinum, oleum commune, cerussam, butyrum, has omnes species aequis ponderibus mittis et conficis pessarium et subicis.

2. alius pessus adhibendus eis quae legitime non purgantur. opopanax, ruta viridis, myrra troglodytice, singularum specierum unciae singulae separatim teruntur et in unum miscentur. quibus admisces mellis limpidi quantum sufficit.

3. aliud pessarium relaxatorium, quod adhibetur post secundum grafarium. conficitur autem sic. ceram ∻ II et S, adipes taurinos, oleum roseum ana ∻ II, terebintinam ∻ I et S, oesypum cerotum butyrum medullam cervinam ana ∻ I. tere, et utere. post haec reparata virtute purgari oportet antidoto theodoreto, et interiectis quindecim diebus picram accipiat eventu dextro per triduum. et sic adhibeantur ea quae menstrua provocent, et reversa est purgatio tempore consueto.

2 aut *addidi.* 3 ergo: ergo síc. quem *addidi.* 4 Mixtis enim. altéa maptũ .ī. 5 ni^{s} .v^{e}. 7 qui. 12 hęc omnes. mittes et conficies p. et subicis. 14 Alii pessu adhibendum. Ei qui. 15 opupanax. Myrratroclitén. 16 uncias singulas. 18 alium...Quę. 19 grafadium. *cf.* gerafadium *infra 56 i. e.* grapharium (*ap. Oribas. lat. et Alex.*) = scripturam *vel* 'receptam'. 21 ysopum (*ut saepe*). 22 uteris. antidoto theodoreto *W. p. 97:* inetheodórico. 24 eventu: vento. 25 purgari.

4 (= *Leid.*[v] *14*). pessarium aliud conceptorium valde mirificum. fel taurinum. eo lanam involvis et adponis pridie ad orificium matricis post menstrua. quod nocte tollis, et cum viro suo coeat, et statim concipiet.

5 (= *Leid.*[v] *15*). item aliud pessarium conceptorium. opobalsamum, peucedanum, aristolochiam ana ʒ I, myrram, coccum gnidium, medullam cervinam ana ʒ II, adipes anserinos ʒ III, opopanacem ʒ I. oleo roseo contere et subpone. horas duas contineat, et postea subtrahe, et misceatur et continuo conceptio fiet.

6 (= *Leid.*[v] *16*). aliud conceptorium. fel caprinum, cyminum. contere in oleo finicino et roseo.

7 (= *Leid.*[v] *17*). aliud conceptorium. centauriae ramusculos contere in oleo roseo.

8. pessus libianus relaxatorius. adipes pastae, adipes porcinos, adipes anserinos, ceram punicam ana ÷ I, oleum cyprinum ÷ III. misce simul et utere.

9. pessus qui paregorizat hoc est qui mitigat omnes dolores, et ad omnes indignationes. faeni graeci, seminis lini sucum, oleum dulce ana ÷ I. coque sucum et oleum usque quo consumatur sucus. depones, et mitte ceram punicam ÷ I. depones, infrigidet, et mittes adipes de pasta ÷ I, adipes anserinos ÷ I, medullam cervinam ÷ I. gelet, et utere.

10. pessus iscemus ad fluxum. ges astera, tus masculum, amylum quod de tritico infuso conficitur, cyminum album ana ÷ I. tundis et cribellas. alibi guttam ammoniaci teris ÷ I, postea commisces omnia. utere, et miraberis.

11. item alius. lycium super carbones ponis in vaso, et super mulierem sedere facies et eam fumigabis. expertum est.

12 (= *Leid.*[r] *1*). pessarium ad conceptionem Anetonis filosofi. medullam cervinam, ceram punicam, diaquilon, oleum liliacium, oleum nardinum, sucum ysopi, adipes porcinos, adipes pastae, butyrum ana ÷ I, resinam terebintinam ÷ III. commisce et utere.

13. pessus ad nimium fervorem matricis vel ad cocturam quae semper nascitur ⟨ad⟩ intertrigines. recipit crocum ʒ I,

1 alium (atq). 2 eo: in eo. involves. 5 alium. opubalsamum. peucidanu. aristologia. 8 opupanax. 9 continet. 10 fit. 13 ramuscula. 15 pessum l. r. (*et sic semper fere pro* pessus). 17 uteris. 19 fenum grecum. Sem̄ lini sucu. 21 sucum d. 22 infrigdet. 24 ischaemus: stemum. 25 amidum qui de tr. infustum c. 26 tundes. teres. 28 aliu. licium. 30 anetonis (*sic*): Manethonis? 36 nascitur intertrigines. ℞ c̄c̄.

ceram punicam ÷ I et S, adipes anserinos, oesypum, medullam cervinam ana ÷ I, mel ʒ I, gelamina ovorum II, olei rosei quod sufficit. ⟨commisce⟩ et utere.

14. si duritia matricis fuerit aut inflatio, pessarium calasticum quod conficis sic. recipit haec. cedrium ÷ I, adipes fasiani, butyrum ana ÷ II, medullam cervinam, terebintinam ana ÷ III, ceram ÷ VI, oleum nardinum ÷ II, oleum liliacium ÷ VI, adipem porcinum ÷ III, adipem anserinum ÷ I et S. solvis et ammisces oleum et temperato medicamine curabis, et miraberis effectum. primo encolpismum parabis, et sic curabis de isto medicamine.

15. sucum faeni graeci, sucum lini seminis, sucos ptisanacios, singulos calices minores, mellis heminam I. hoc per triduum facis, et sic medicamina adhibes ut nullum sit inpedimentum.

16. si dolor fuerit in illa aut inpedimentum pedum ad ambulandum, pessarium calasticum aliud facies. recipit haec. ovorum gelamina elixata II, crocum ʒ IIII, ysopum farmacum ƻ IIII, medullam cervinam ÷ II, ceram punicam ÷ I et S, adipes anserinos, terebintinam ana ÷ I. medullam et ceram et adipes et resinam coques, species vero tunsas et ad pulverem redactas cum gelamine ovorum misces, illud quod decoctum est tepidum inmisces, et uteris.

17. pessus ad conclusionem matricis. spicam indicam, adipes gallinacios ana ƻ IIII et S, adipes anserinos, adipes porcinos, adipes taurinos, medullam cervinam, oleum nardinum ana ʒ IIII, sucum ysopi ƻ III et S, ceram punicam ƻ III. commisce et utere.

18. pessus ad defrigidationem matricis et quae sub umbilico et renibus dolet. et purgat et relaxat et menstrua deducit sine dolore. et ⟨facit ad⟩ dolorem et quando purgantur. et ad conceptum. recipit haec. spicam nardi ƻ X, fasces gallicos ƻ II, alumen iudaicum ƻ II, lignum balsami ƻ IIII, calamum aromaticum ƻ VII, crocum ƻ I, libanum, irin illyricam ana ʒ IIII, costum ƻ II, bdellium ʒ III, myrram tro-

1 ysopum. 2 oleo rose. 5 que (*sic*). 9 solves ⟨species *add. W. p. 118. 133. 182*⟩. 10 m. Adfectum primo encolpismo p. 12 Sucos fenugreci. Sucus ptisanacios. 13 mellis. Meru .I. 14 nullus. 17 alium. 18 geliamina. crocum: c̄c̄. farmacum. (*sic,* farina tritici *W. p. 179*). 22 cum geliamina o. inmisces illud ... tepidum inmisces. 29 defrigdacionē (infrig. *W.*). Et qui. 31 et purgat (*sic*) dolorem et q. p. 33 iudeicum. 34 c̄c̄ yris illirica. 35 m. argonite.

glodyticen ƻ II, terebintinam ʒ XVI, stafisagriae heminam I, mellis heminam I. commisce simul et utere.

19. pessus desiccatorius ad reumatizantem vulvam et ad omnem scabiem. recipit haec. stibium ƻ II, tus masculum ƻ III, plantaginis sucum accipies et pones. ad usum vero stibium et tus facto pulvere de suco plantaginis consparges, et siccet. et quando volueris uti, teres cum albore ovi et uteris.

20. pessus magnus ad vulnerationem matricis vel ad omnem scabiem nimium probabile. recipit haec. tus masculum, masticen, cerussam, ⟨galbanum⟩ ana ʒ IIII, ceram punicam ƻ VIIII, pomfolyga ƻ VIII. haec omnia teres sine pomfolyge, mittes vinum album modicum et teres, postea mittes pomfolyga et solves ceram ex oleo liliacio ÷ I. commisces et uteris.

21 (= *Leid.*[r] *2*). pessus ad conceptionem mirificus experimentatus. recipit haec. spicam nardi, costum, folium, myrram ana ƻ II, amomum ʒ IIII, medullam cervinam, adipes anserinos ana ʒ VIII, ceram punicam ƻ III, oleum nardinum ʒ VIII, oleum roseum ʒ IIII. commisce et utere. sed istud fit ubi nimia fuerit defrigidatio.

22. pessus aromaticus ad eas quae non facile purgantur et ad duritiam et ad constrictionem matricis. adipes taurinos, oleum vetus, ceram punicam, oleum nardinum, terebintinam, medullam cervinam, sucum ysopi, butyrum ana ÷. solves haec omnia lento igne et mittes tus masculum ÷ I. et teres in mortario spumam argenti ÷ I, cerussam ÷ I, ita ut per se terantur cerussa et spuma argenti. postea in alio mortario inmisceantur omnia. teres simul et uteris.

23. pessus ad omnia vulnera et calefactiones et tumorem et dolorem matricis. recipit haec. ceram punicam, butyrum sine sale ana ƻ X, oesypum, sevum cervinum ana ʒ VIII, adipes anserinos ƻ IIII, oleum roseum quantum sufficit. facit autem ad dolorem lumborum et ad tumores et ad omnes infirmitates.

24. pessus ad omnes matricis infirmitates et vulnera.

1 Stafisagria emina .I. 4 Stybeo (*sic* = *gen.* stibeos?) 5 Ad usum vero alborę ovi. et utere. Stibeo et thus factum pulver de suco *etc.* 6 sciccet. quando 7 teres: tres. 9 Mastix. Cerussa. Gesbflgm. (*sic, ubi* galbanum *W. p. 170. cf. 142*). 11 Pomfoligo. pomfoligo. 12 mitte pomfoligo et s. cera et oleum liliacium. 13 uteres. 18 commisces. 19 defrigdacio (infrig. *W.*). 20 Qui. non facile: facile (*ante corr. qui* difficile). 23 *deest numerus post* ÷ 24 mittis. 26 inmiscatur. 27 utere. 30 ysopum.

sevum taurinum, aeruginem campanam, resinam, ostrias ustulatas et in pulverem redactas ana ÷ I, adipem anserinum Ƶ II, de malagranata sucum quantum sufficit. de his omnibus pessarium conficis et uteris.

25. pessus ad sanguinem provocandum. ficum pinguem ÷ VI, myrram Ƶ VI, galbanum ÷ II, afronitrum ÷ III, mel ÷ II. teres in vino.

26. pessus ad declinationem et tumorem. crocum, oesypum ana Ƶ II, medullam cervinam Ƶ III, resinam terebintinam Ƶ S, adipem anserinum, gelamina ovorum elixa ʒ I, oleum irinum et roseum aequis ponderibns. commisce et utere.

27. pessi aromatici ad duritias. resinam terebintinam Ƶ II, ceram punicam ʒ VIII, oesypum, butyrum, crocum, medullam cervinam ana ʒ IIII, oleum rosacium ÷ III. adipem porcinum, nardum, pollinem faeni graeci ana ʒ I, cassiam, costum ana Ƶ II. ceram tyrrenicam ʒ XX, oesypum, masticen, butyrum, medullam cervinam, adipem vitulinum, adipem anserinum ana Ƶ VIII, oleum roseum ÷ IIII, crocum Ƶ IIII, mellis ÷ II.

28. alius pessus malagmaticus. ceram tyrrenicam Ƶ XX, adipem anserinum, oesypum ana ʒ VIII, medullam cervinam, crocum ana ʒ IIII, resinam terebintinam ʒ II, mellis cotylam I, oleum roseum quod sufficit.

29. pessarium ad menstrua provocanda. butyrum, resinam terebintinam, oleum roseum aequis ponderibus commisce et utere.

30. [ad menstrua provocanda. tunc optime deducis, si compositiones quae demonstrantur, suis temporibus dederis aut his diebus quibus purgari solita est. neque utile est semper potiones dari, sed subiectiones fieri aut excalfactiones et cataplasmata, ut remissionem corporis habeant, quo facilius medicaminis virtute proficiant. itaque si menstrua deducere vis, nitri flos pusillum et farinae mundae aliquid ex oleo in os

1 | Eruchiugine campanum (*sic*). ostrię ustulatę...redactę. 6 *hic* murra. afronitr(ia?) | *detrit.* 7 vinum. 8 oesypum (*Wolf*): ysopū *inter lin. add. corr.* 10 adipe anserini (*sic sine pond. nota*). geliamina. 11 commisces. 12 pessum aromatici (*singulos discrevi*). 13 ysopum. c̄c (crocum). 15 *post* feni greci *verbum erasum* (*ubi* 'et melilotum' *legit Wolf. harm. p. 132. 182*). 16 ysopum. 17 *post* cervina *erasa apparent verba* resina terbentina. 21 ysopum. 27 *sequentia* '*ex Cleopatra*' *dat Wolf. harm. p. 93* (*cf. Cleop. cod. Hafn. f.* 31^{b} *qui similia habet, non eadem*). 29 est: erit | est (*sic*). 30 ex calfaccione. et cataplasmate.

matrici subige et subpone in proximo. hoc et humores omnes detrahit.

31. aliud. puleium sine fumo vel recens tritum, myrram, piper contere bene et in pessos subige.

32. alius pessus qui sanguinem menstruum deducit. elleborum nigrum et myrram pari pondere contere et in se fac bene ut lenia sint. admisce unguenti pusillum, et fac ut nucleus modicus olivae similis, et subpone.

33. ⟨alius⟩ pessus minoris ʒ̄, myrrae ʒ̄, micam salis ɔ. teris omnia deinde oleum liliacium quod sufficit admisce ut spissum sit et subige.

34. alius pessus. etiam stercus detrahit. elaterium scripulum I, scammoniam ɔ dimidium cum suco porri virginis contere et fac pessarium et subige.

35. potio ad menstrua provocanda. cyminum tritum ex aqua mulsa da ut bibat.

36. alia potio. puleium sine fumo aut recens bene tritum cum vino da ut bibat.

37. alia potio, ut sanguinem menstruis plurimum detrahas. violae semen et myrram pari pondere conteris et ex vino bono da ut bibat. quod si validius detrahere voles, piperis grana V aut VII aut VIIII admisces.

38. potio optima. piperis ɔ et absinthii tantundem tere ex aqua. da ut bibat. etiam quae ad praesens conceperit statim deiciet, ut sanguinem resumat quod de menstruis venire solet.

39. sunt aliquae mulieres quae volunt menstrua sua differre. hac propter ad colum piperis albi contusi et faeni graeci aequale pondus teris ut pulverem facias. admisce in condito, et dabis in balneo, cum in sabanis sederit, die intermissa usque ter.

40 (=*Leid.*[r] *8*). mulier ut concipiat etiam si numquam conceperit. capra cum peperit, antequam haedus eius suffe-

1 matrici≡ (*sic*). 3 pulegium. 4 pessa. 5 atɔ pessum. Elleboris nigri (*cet. cf. Cleop. ap. Wolf. p. 94*). 7 *cf. Cleop. c. 23 cod. Hafn. f. 31*[a] et facias quasi similitudinem olive et subpones. 8 subpone. pessus minoris (*sic*). *hunc cf. ap. W. p. 97 (Mosch.) et p. 95 (Cleop.).* 9 muca (*sic*). 12 aliud pessus. 13 scamonia. 14 *post* subige: EX PES (Explicit pessaria). 17 pulegium. 18 ut: &. 23 absenti. 25 resuma a q̊ (*sic*). 28 Ac p. contusum. 29 admisce inconditum. 33 edus. suffecerit (*sic, surrexerit W., surgat Leid.*).

cerit et lac sugere incipiat, mulge et ex eo fac caseolum et in sinistro brachio in linteolo obligatum suspendito ut portet mulier. sed cum in balneum ire voluerit, domi illum munditer reponat. reliquis horis omnibus secum habeat.

41 (= *Leid.*^{r} *9+10*) (*cf.*^{v} *3—4*). mulier ut facile concipiat. myrtam viridem tunde et sucum eius in lana collige. et post coitum statim sibi subiciat, sed aqua se non abluat. et concipiet.

42. ut mulier concipiat. herbae artemisiae sucum cum myrra trita commisce et in lana collige. deinde statim post coitum subige, et concipiet. sed vide ne se sublevet.

omnia quae monstrantur tunc maxime ad effectum perveniunt, si tunc fient cum mulier menstruabitur.

43. pessarium emagogum. myrram ℈ I, aloen ʒ I, semen violae ʒ I, crocum ℈ II, castoreum ÷ I, butyrum et oleum nardinum. omnia teres et de nardino temperabis.

44 (= *Leid.*^{r} *3*). pessus conceptorius. adipes anserinos ÷ IIII, crocum, myrram, adipes gallinae, masticen, oleum cyprinum, ceram punicam, medullam cervinam, sucum ysopi, resinam terebintinam, adipes ursi, adipes leaenae ana ÷ II. haec omnia in vapore decoqui facito, et inde femina secrete ponat et viro misceatur.

45 (= *Leid.*^{r} *4*). pessus conceptorius ad tumorem et ad callositatem matricis et ad duritias. cerussam, medullam cervinam, ceram punicam, butyrum, oleum gleucinum et nardinum ana ÷ I, resinam terebintinam, masticen, tus masculum, spumam argenti aequis ponderibus. ut supra scripta sunt, quae sicca sunt tundis et cribellas et teris, et solvis supra dictas species, et uteris. permagnum est.

46. pessus malacticus ad duritias ⟨et⟩ ad declinationem matricis. ceram punicam ÷ I, adipes anserinos, medullam cervinam ana ÷ I et S, oesypum ℈ IIII.

47 (= *Leid.*^{r} *5*). pessarium conceptorium. medullam cervinam, resinam terebintinam, storacem, masticen, sucum ysopi,

2 obligatum: obliga. nunc (*sic*). 3 balneo. 7 abluat *Leid.*: sublavat (*sic*). 11 sublevet *Leid.*: subluat (abluat *W.*). 13 menstruabitur (*sic*) pessos. (*ubi* pessos *est pro titulo. sequuntur enim usque ad finem* Pessaria). 14 aloe. 16 nardo. 18 mastix. 20 adipes ursi *add. corr. vet. in marg.* 21 feminę secreta p. (feminę supponi *W.*, femina sibi supponat *Leid.*). 22 et concumbat *W. cum Leid.* 25 glaucinum. nardum. 26 mastice. 28 tundes et cribellas teres (*addidi* et) ...solves. 30 et *om. cod.* 32 ysopum. 34 storace. mastix.

adipes anserinos, butyrum, mel, ceram punicam, sucum faeni graeci, oleum susinum ana ÷ I, nardi ÷ IIII.

48. pessus de novem speciebus qui facit ad fervorem et vulnera recentia matricis. ceram tyrrenicam, resinam terebintinam, adipes anserinos, butyrum ana ÷ I, medullam cervinam, mel, oleum roseum, oesypum, adipes taurinos ana ÷ II.

49. Orionis conceptorium. lunam novam die Veneris et die Solis observare debebunt ambo, et die Iovis lavari debet mulier calide. post balneas sedeat ad encathisma. hac incendes myrtam, et uteris triduo.

50. pessus libianus. storacem, masticen, adipes gallinacios, medullam cervinam, oleum cyprinum ana ÷ I, ceram tyrrenicam ÷ II.

51. pessus xeranticus id est qui desiccat matrices quae humorem patiuntur. recipit stibeos lapides 2 II, libanum id est tus masculum 2 III. sucum plantaginis misce cum albore ovi.

52. pessus ad eas quae tumorem habent in matrice aut ⟨quibus⟩ pars eius evulsa est aut vexata aut ⟨quae⟩ de aliqua strictura aut de fervore laborant aut quae non purgantur. recipit adipes gallinacios, adipes anserinos, adipes taurinos, desuper renes, adipes porcinos recentes, medullam cervinam, ceram punicam, oleum gleucinum, oleum irinum, oleum cyprinum, oleum nardinum, sucum ysopi ana ÷ III, resinam terebintinam, resinam frixam ana ÷ I.

53. pessus ad matricem commalaxandam id est molliendam. medullam cervinam, adipes anserinos, nardum, ceram punicam, adipes gallinacios, oleum cyprinum ana ÷ I.

54. pessus ad fluxum sanguinis. irin illyricam tundes et pulverem facies. cum lacte humano misce et tepidum subpone. experimentatum est.

55. pessus qui facit ad reumatizantem matricem et vulnera. tus, masticen, ges astera ana 2 IIII, ceram tyrrenicam,

1 mellis. 2 susinum; sesaminum *Leid.* 3 Pessum de nove species qui f. 6 mellis. ysopum. 7 dies veneris in dies solis. 8 dies iobis lavare. 9 sedat (*sic incipit f. 28. inter fol. 27 et 28 unum folium idque vacuum excisum esse apparet*). hęc incendeņs (*sic*). 11 Pess̄ libianos. mastix. 14 Pessus erranticos i. que (q;) desiccant matricis. Id est qui (q) h. p. 15 Stibeos lapides (*pro* -dis?). 18 Pessos...qui. 19 quibus, *item* quae *addidi.* 20 qui. 22 recens. 23 glaucinum. 26 Pessus *sic.* 29 Yris illirica. 30 inmisces. 32 Pessum qui faciunt.

pomfolyga ana ÷ I. ista omnia tundis et cribellas praeter pomfolyga, teris diligenter et mittis illuc ponfolyga. facis cerotum et mittis oleum susinum ÷ I, oleum myrtinum ℥ 〈 〉.

56. grafarium qualiter embases facere debes. id est olei quiatos III, in quibus mittes aquae quiatos VI. et in hoc mittes laurum, myrtam, althaeam, cymas cypressi, cymas pini, radices ulmi, zibber, saccana. et haec omnia mittes in oleum supra scriptum et aquam et tam diu decoquantur quam diu herbae madescant et omnem aquam deducant. et cum ad oleum remanserint, quantum fuerit oleum, in uno colligis et calefacto quod corpus sustinet fovebis. identidem facis pessarium. colligis vulvas leporinas, cum maiore diligentia desiccas et teris ut ad pulverem redigas, cribellas, et sic pessarium facis de lana alba, unguis butyro recente et aspergis pulveres de vulvis supra, et sic uteris dies V, ita ut inter embases et aliam curam pauset dies V.

57 (= *Leid.*[r] *7*). pessus conceptorius. storacem calamiten, masticen, ladanum, folium, sarcocollam, cassiam, spicam, crocum, coagulum leporis, dactylos, adipes taurinos ana ℥ IIII.

58. pessarium ad fervorem matricis et praefocationem valde utile. althaea decocta et adipem vitulinum et anserinum et resinam terebintinam modice addas. quod appositum plurime prodest.

59. item althaea cocta, exinde super sedere mulierem 〈facis〉 ad vaporem. menstrua provocat.

60. haec radix decocta in vino bibatur. difficultatem urinae solvet.

Explicit pessaria in quibus continetur omnium feminarum sanitatis auxilium.

EXPLICIT GYNAECIA MVSCIONIS AVCTORIS.

1 Ponfoligos. tundes...cribellas...teres...mittes...facis...mittis. 2 ponfoligon (*bis*). 3 ℥.; (*sic, abest numerus*). 4 gerafadium. Id est olei q III (*sic*). 6 altea cimas. 7 Zibber. Saccaná. (*sic*). *cf.* *ζίγιρ cassiae sp. Diosc. 1, 12.* 8 decoquat. 9 herbas. 10 aliqua | tum fuerit oleum. 11 (identidem f. *sqq.* = Ad idem facis *Leid.*[r] *6*). colliges ...desiccas et teres...cribella et sic facis...ungues...asperges. 13 butyrum recentem. 14 de vulvas. inter basis 20 utile est. Altea... 21 addatur. quē appositum. 23 Idem. 25 bibat. 27 in quas. 29 *post* auctoris *ita pergit cod.* Incipit prologus cleopatre. cum eiusdem capitula. 'Desideranti tibi...' (*ceterum Explicit illud totum 27—29 omisit codex Palatinus, qui unus cum Hafniensi etiam Pessaria illa habet*).

CAPITVLVM SPVRIVM

(i. e. alius cuiusdam auctoris) codicum b l

(post II, 8 insertum)

[De dolore matricis. VIII (*bis*).

Dolor quoque matricis post partum haec signa habet. cum se matrix ad stomachum fecerit, vehemens nascitur dolor, torpore quoque adfligitur, interdum etiam exanimatur ut tamquam in comitiali morbo videatur esse. distat tamen hic casus ab eo quod neque oculi vertuntur neque spumae profluent nec nervi distrahuntur, sopor tamen eis esse videtur. quibus vero feminis crebro revertens perpetuum est ubi incidit, si extra vires est dolor, sanguis emissus adiuvat, si parvus est, cucurbitae adfigendae sunt inguinibus. si vero diutius iacet aut tacere consuevit, adponi oportet naribus eius ustum ex carnali ligamento vel aliud quod potest fetore odoris ⟨prod⟩esse. itemque aqua frigida perfusa adiuvat aut ruta contrita cum melle vel ex cyprino oleo, vel quod libet aliud calidum cataplasma naturalibus pubetenus inpositum. inter haec perfricare coxas et corpus eius. deinde ubi ad se redierit, circumgiras vino totum corpus. etiam si casus ipse non revertitur, frictione cotidie utendum et cibo consueto. sinapismum super ventrem inponis. tertio autem die vel quarto inponendum, donec corpus rubeat. si duritia permanet, mollire commode videtur selinum in lacte dimissum hoc est discoctum, deinde contritum cum cera alba aut medulla cervina cum irino oleo aut sevum tau-

2 Dolor quoque m. *b*: Dolorē matricis *l*. 3 fecerit *l*: fuerit *b*. torpore: corpus *b l*. 4 exanimat *b l*. 5 istatamen *b*. 6 spuma *b l*. 7 distrahantur *b*. sopor — videtur *om*. *b*. 8 seminis *b*. crebore vertens *b*, crebor evertens *l*. est *b*: *om*. *l*. extra viris *b l*. 9 sanguinis *b*. 11 tacere *l*: iacere *b*. aponi *l*. 12 fetorem odoris esse *b l*. 13 idemque *b l*. 14 calidum *om*. *l*. 15 compositum *l*. 16 eius *om*. *l*. ubi *b*: unde *l*. circumgirans *l*. 17 vinū *b l*. si *l*: sic *b*. 18 cottidie *l*. cibū consuetū (consubtum *l*) *b l*. 19 tertiū...quartū *b l*. imponendo. nec c. *l*. 20 mollire *l*: mulier *b*. cū mode *b*. solinū *b*, sulanū *l*. 21 demissū *b*. 22 caera *b*. medulla cervina *l*: *om*. *b*. yrino *b l*. seotaurino vel caprino *b*.

rinum vel caprinum cum rosa mixtum. danda etiam potio castoreum vel gitti et anetum. si vero vulva exulcerata est, cerotum ex rosa fiat et suilla recente axungia, et ovi albumen misceatur et sic adponatur, vel albumen de ovo cum rosacio mixtum adiecto et rosae trito pulvere. aut suffimentum matrici fieri ex sulphure debet, tollit dolorem. aut si purgatio mulieri nocet, cucurbitae cute incisa inguinibus vel sub mammis adpositae iuvant. si vero maligna purgatio est, subicienda sunt medicamenta quae evocent sanguinem, costum puleium violae albae apium nepeta et satureia et ysopum. in cibo quoque accipiat quae apta sunt, porrum rutam cyminum caepas sinape vel omne acrum olus. si vero sanguis qui ex inferiore parte erumpere solet, ex naribus eruperit, incisis inguinibus adponenda est cucurbita, idque per tres vel quattuor menses ut tricesimo quoque die repetierit. tunc scias te hoc vitium sanasse. si vero non se sanguis ostenderit, scias ei dolorem capitis surgere. tunc ex brachio ei sanguis emittendus est, et statim curasti eam.

1 dandas *l.* 2 gitti *b*, gytti *l* (git *Plin.*). 3 cerotum *b*: tunc *l.* fiet *b.* et suilla *l*: et exuilla *b.* 5 mixto *bl.* 6 sulphore *b*, sulfore *l.* 7 inguinibus *l*: inuiribus *b.* 8 iuv(b *b*)at *bl.* maligna *l*: *om. b.* 9 sunt *b*: est *l.* costo *bl.* puleio *b* (-u *l*). 10 albo *b.* apius *b*: amplius *l.* nepta et *b*, nepita et *l.* et (*ante* ys.) *l*: *om. b.* in-cibū *l*: cibū *b.* 11 porro *l.* rutas *b*, -ta *l.* caepas *b*, cepas *l.* 12 se(ę *b*)nape *bl.* agrum *b.* inferiore *b*, -ri *l.* 13 si (*ante* ex) *rep. bl.* incinibus *l.* 14 vel *b*: aut *l.* 15 ut *om. bl.* sciat *l.* te *om. bl.* 16 ei dolore *b*, eis dolores *l.* 17 brachio eis s. *l*, brachiis s. *b.*

Ex cod. Laur. 73, 1 f. 154 sqq.

INCIPIT LIBER GENECIAE AD SOTERIS OBSETRIX.

Soranus Soteris dixit obsetrici ad singula quęrenti ab eodem, id est de fisin muliebri, qua casu edat infantem, vel qualiter debeat observare vel si in secundis morabitur, aut si intus aliquid in utero remanserit, debeat subveniri, vel qualis nutrix adhibeatur, vel qualiter infans nutriatur.

28 Soteris dixit. Ruborem in facie permanentem aut subinde se infundentem, subito nausiam aut fastidium inesse, quid ostenditur?

Soranus respondit. Signum est menstrue purgationis, (29) iam susceptio conceptū quod matrix praeparata loca ad retentione seminis nuper acceptum sit.

29. Soteris d. In quo anno aetatis utilis conceptio?

(28) Soranus r. Ab annis nubendis legitimis quattuordecim ... (f. 154 a)

30. Soteris d. Salutaris est perpetua virginitas? (f. 158 a)

Soranus r. Salutaris omnibus modis est. viris et mulieribus contraria est res venerias.

31. Quam diu virgo servetur?

Dum incipiet purgari, tunc naturam ipsam matricem ostendit.

32. Quae sunt quae cito concipiunt?

Scilicet quae purgantur suo tempore puro sanguinem mediocrem, os autem matricis porrectum habent et longum et resolutum, et quae facile cibos digerent et mortaliter hilaris. | (f. 158 a 2)

33. Quid tempus est utile mulieres ad concipiendum?

14 *post* quattuordecim *sequuntur sine albo verba* pite infans veniat. aut qui est rectum et optabilis partus contra natura sunt. tamen si duplicis id est qui nativitate adveniunt. et hi qui pedibus sepissime qui matribus sunt innexe unde cremantur. utrum de timore aliquo sit dolor *etc. quae ad qu. 59 sqq. pertinent. interponuntur autem quae hic exciderunt interrogationes libro collectionis huius gynaeciorum Pseudosoraneae libro secundo fol. 158 a 1 p. med.*

Illud cum purgare desint ut non aliena amare voluntatem, neque vacua sit, neque redundent cursus.

34. Utilis est conceptio, quando septimo sanguis ostendit concipiat?

Non est utilis, qua multas habet molestias corporis. nam qui nascuntur, hii difficile sani sunt corpore, maxime vulneribus obpleti et matres aegras facit, sed in fine purgationis conceptio salutaris est.

* Quid est conceptio?

Recens habundantia semini. quare mulier ut reliqua animalia et pecora, sinuosam matricem habent, et tenuissimis membranis velut habitaculis separantur, ita ut acceptum semen genitale quod humano semine habundantius est sive gestauo fuerit corporis, aut excitatum animal cucurrérit, statim per omnem loca matrix adtulerit, tùnc dicta est conceptio.

* Quare dicta est conceptio?

Ex quo retinent semen certum.

* Unde dicitur rersis?

Conceptio est rersis, eo quod occulto acceptum. stitio enim greci, id est eurupton qui utique latine absconsa dicimus.

(f. 158 b) 35. Quae sunt signa conceptionis? |

Quia post conceptum mulier languire incipit, et os matricis statim cluditur et siccum esse aut leviter udum.

36 . . .

A veteribus sic est traditum quod per citius moveatur et fortius et pregnante levi animi esse et dextra mamma dolore habere. puella vero tardius moveri, et maiores molestiam facere, et nos humores similia putamus.

37. Quid est cissa?

Desiderium quoddam cibi extra consuetudine. haec autem (40) permanet qui|busdam usque ad partum, aliis tantum in primo conceptu.

38. Unde cissa dicta est?

Quibusdam putatur secundum vocem habent quae hoc nomine nuncupatur, et plurimis viris adornata est. quibusdam autem hedera quae grece cyson dicitur, quae haec non retento ordine, sed tortuosa gyrat arbores, unde mulieris scissam pati dicuntur, quae non consuetis aut cottidianis cibis, sed extraversis venientibus delectetur.

(42) 43. Quae horum curatio?

10 *ante* Quare *male additur* Soteris dixit. 16 *eadem quaestio* 'Sorani' *ap. Or. lat. VI, 345 (ex Caelio!).* 17 certum *i. e.* captum, ceptum. 24 *excidit ante resp.* (Soteris dixit) *interrogationis formula.* 25 per (*sic*) *i. e.* puer.

Stiltica scilicet et quia resoluto sunt stomacho et facile moventes aū. stalticam agoge, id est arbore, et strictiores cibos, ut est orizia, aut ova apala, aut frigida, aut pane seligine coctum, aut leporina carne vel perdicina, sed et macra vel ferarum silvestrium, vel intiba, et potio frigida. si nullus sit dolor, vinum stricticum, si nulla sit febris bibat.

44. Quemadmodum agende sunt septimo mense pregnantes?

Cum omni patientia vel cautela. tunc enim sarcinā ventris facile vexantur. cum mansuetudine quo forte faciendum est pede tempti ambulet in locis asperis leviter, neque in balneis fricetur acrius, nec aliquid ageret qui possit vexare pregnate. a rebus venereis abstineat usque ad partum, maioribus decretum est, neque mammas aut pectus facit abtrictas obsiges. tunc enim intumescunt omnia membra quae laxamento egent.

45. Quemadmodum octavum mensem observandus est?

Cum diligentia curae. quia est periculosus mensis. nam incocito fetus turbantur, et turbulosus mensis turbati difficile extrahuntur, adeo ut hoc mensis aut nullus infans aut raro aliqui possit evadere. denique uttales partus omopteicam greci vocant. crudus est enim hoc mense. partum ergo ut motu circa discrimine primo, et si cui multo pociones soluto amplius acciperint proderit. etiam si venter forte nimius et quasi prominens | suspende eam facies leviter abstrictis convenit haec (f. 159 a) venerio et staltico convenit. constet ex eo facino oleo aut myrtino fieri, ne forte rupturas aliquas venter ex ipsa tensione sustineat.

46. [Haec octavo mense

Omnia] solvenda sunt omnia ut supra diximus, ut facile partus sedatur. encatisma magnentia, hoc est laxantia, balneum frequenter et pessos adhibendos censeo, eos tamen qui sunt calastici id est de pinguedine anserum et medullis cervinis et recentia adipe porcino fiunt. hoc subtili et adhibi hos matricis, ut sepius tangantur, ut cum pondus supra scriptum venerit possit locus aperire.

48. Quid est corion?

Membrana quae continent in vulva.

49. Quare dicitur corion?

Quod ex multis membranis confiet, sicuti corus non ex uno nomine, sed ex pluribus nomen accepit.

28 sustineat. Haec oct. mense omnia... (*sic sine lac.*) *pro nova de nono mense interrogatione.* 31 sedetur *corr.* (*pro* edatur).

50. Azyon quare dicitur?

Nomen traxit a vaso. sicuti enim avaso aperias et claudas quidquid intra se, ut in eo loco corion anguion dicitur, qui occultat infantem. similiter et anguia bene dicuntur eo quod sanguinem occultet.

53. Unde constat corion?

De nervis et venis et arteriis. diversa sunt haec ratione venarum, sed participatione consimilis. venae enim plus sum (*sic*) sanguinis habent et minus spiritum. itaque laesa gluttinari et sisti bis possunt.

(53.) Quo colore est corion?

Purpurizante.

54. Unde infans in utero edens?

Matrice inuilico, quam in modum stentini bene longum matricis adiunguntur, inde cibum accipit. nam infantem in ventrem cibus eius sanguis est et movendi corporis animaque, non ore acceptnm, sed ut supradixi per intestinum inuilicare nutrit infantem, adeo ut recentes nati infantes stercus sanguineum aliquod diebus mittunt, dum haec lacte complectico tere stercus mutet.

55. Quid est amnius?

Semen quod totum habet infantem. quae res efficit ut non noceatur in utero. nam et in aqua iacet, ut in pecoribus cottidie videmus. haec membra nulla tuitione infantis habentur.

58. Quae signa sunt adventantis maturae partus.

In septimo mense sive nono vel decimo per pectine pondus sit, et circa ventre totum dolor levis et rubor inguinum tensura. matrix autem aperitur os eius. tunc molli digito temptantes occurrere, et paulatim quasi rotunditas quidam totum |
(f. 159 b) matricis os compleat.

(f. 154 a) 59. Unde cremantur utrum de timore aliquo sit dolor ante partu?

Quod sit de timore sit dolor, declausus os matricis et siccus est. si vero de partu est, nec siccus nec clausus, sed currit humor.

66. Quae sunt praeparandae ad excipientium partum?

Oleum, aqua frigidā, calefactiones spongie mollis, lana munda, fasciola, cerotaria, et adhora sella obsetricalis, gravata, dum oportuno.

61. Qualis est obsetricalis cathedra?

31 compleat. Si tamen pessarium ... *etc. quae sequuntur aliena. cf. supra ad qu. 29.* 33 partu quod sit (*sine interrog. vestigio*).

In circuitu clausa ubi sedet mulier tamquam podiolam lunatam, et habeat unde medicina accessura est, et aperta est a medietate sui opposita, quam | calidam continens, et tamen (f. 154 b) manus medicine non prohibere facilior gressus.

62. Quare duobus gravatos mulier habeat?

Quia unus utlibet stratus quo ante partum mulier si forte sit lassior recumbat, alter mollior stratus, ad hoc partus, ut se partus liberaverit, possit mollius et salubriter quiescere.

63. Quem admodum ordinanda est quae incipiet parturire?

Supina debet iacere in lecto quae est durior clausis pedibus, sed apertis renibus et femoribus. nomen principis adsidue nominetur, rex aut imperator enim greci haec fingere dicimus, ante rumpatur. cum enim proxima vis magnitudinis apertura fecerit, tunc debet sedere in sella obsetricali, et ita debes parere. quod si neglegentia vel inopia vel paupertate parientes sella tale non fuerit, sedere debebit super femora mulieris valle, vel ante partu ex aliqua iufirmitate, tunc etiam in gravato solet foetus provocari.

64. Quid faciendum si forte foros supra scriptus est, qui ideo ipsi crepet ut librica locum faciat?

Hab per hoc faciliorem in tantum praebet lapsum. si ergo hic multum arte crepaverit loca, tunc calastica tangat, ut ad hoc ipsum parata esse debebunt. sunt autem calasticae, in quibus coctum est lini semen fenu grecu et herba altea quem latinae eviscum dicimus, et his aqua calida foveant loca, et si necesse fuerit, etiam infundi debebunt, ad faciliorem lapsum, et ut supra scriptum est manibus calidis et mollibus lanis et pressis in oleo dulci et calido leniori oportebit dolore, si interdum etiam insucationibus eorundem locorum. erit a balneū abstinenda, quia post balneum refrigescet sed vire minuuntur.

65. . . .

Duae quae ex lateribus contineant, tertia vero retro, ne forte victa doloribus corruat.

66. Quem admodum medica ad ea quae parturit debet accedere?

Si quidem facit, ac propter infirmitatem ut dixi sedere in sella obsetricali possit, medicam lecto eius ubi illa iacet sedere debebit, ut posset ambe manus facili offerre, cum necesse erit. quod sibi sella per muliere sedebit, ante ipsa debebit accedere, posito scabello humiliori multo quamque haec quae parturierit, ita ut de superiore facilius extrahere possit infantem et reli-

32 *hic excidit iterum interrogatio.* 38 Medicam *etc. hic* (*ante posito quod semper* Soranus dix̄) *incipit resp. in cod.*

quias infantis, advertentes subinde vultu ne forte per verecundiam illa quae parturit difficiliorem fortitudinem tulerint. necessario enim pudorem conducitur trahis membra. |

(f 155 a) 66 a. In hoc ergo operis obsetricandi quae sunt servanda?

Solvende sunt scilicet ut omne quod cumque abstrictum fuit et alligatum fluat, ut totum corpus liberum ad connatione solutum illis partibus faciat laxamentum. sinistre vero manū digitū qui est circa pollicem diligenter exungulatū oleo dulci calido totum os matricis adsiduae in guyrum unguere et leviter aperire, ut facilius propox hoc est folliculum possit habebit processu naturalem. verbis autem blandis suadere parturientem et rogare ut clamares iniquum retentione spiritus conetur, et dum sunt dolore una ex mulieribus quae adsunt spongiam oleo habentem postero corporis ponere, tenere pondus aliquod modice. si tardius natura crepat, unguis convenit et aperiri, et staci ovi mensura inicere id est ex pinguedine anseris, et sub illis retentis facio. adsit autem obsetrix et levet, ne subito infans ruat. pericula est enim omnibus mulieribus ruina eius modi. sed ubi primum capud infantis exierit vel collum, si confractionem prudenter aperire membrum mulierum et infantem educere parebit. si locus ipse cito claudit, tunc concludit si non est trahendus infans, sed leviter est observandus. convenit enim et medicam̄ vel cludentis vel aperientis se natura consentiant, ut sine ulla modestia partus possit impleri. infans autem cum acceptus fuerit a medica, tradi altero oportebit supposito panno, ne lubrico eī manus obsetricantis officiat. danda autem operā, aut ista cum infantē exientē secundae procedunt.

67. Cura obsetricis quid faciendum est si forte manserit?

Cum apertum os matricis, mittis sinistra manum insequentem intestinum illum in quo erat infans secundis, quod est inbilicus, et sic extrahis quod alienum est. quod si inheret matrici, paulatim huc quoque illuc blandiendo potius quam recipiendo temptabis extrahere. secundas autem cum medica trahet, et parturiens debet conari, ut possit carere vim periculosa. dum haec fiunt, infantem aliqua de ministris teneat, non longe ne forte invilicum ille quem dixi aliqua ratione rumpatur, et ex sanguine facit infantem. quod si non potuerit secundae statim extrahi, quamvis in omnem rationem studiose elaborandum, sic tamen ne male tractetur mulier ex valido tractu utendum est, hoc quae ad tumore pro illis partibus alienum careat.

28 pr. c. obstetricis. quid *etc. cod., ut non significetur interrogatio.* 30 *incipit resp. post* matricis. Soteria dix̄.

(68.) Veteres iusserunt his quibus secundae manserunt adhibeant quae sternutum commovent inici naribus, et potiones quae possunt sanguinem moveri, et pessaria laxativa, quae modo servanda est post sublate sanguine.

69. . . .

Spongiis vestimenda est locis, et tacere debebit in loco calido modicis apertis femoribus ut aliena abici possint. supra pectinem autem et loca muliebria oleo dulci adsidue foveri, et coperiri candida molli et pannum vel lana plena oleo et vino his partibus adhibere, et colopidiari autem debet per locum muliebrem, et clipsterium plenum infundere cum cautela magna. nam medica inprudens ventum incitat mulieri, quod hoc modo caveri solet ut semel quod presserit clistere totum permittat solvere ventum. quod si plus clistere praematur, haec nihil molestia fuerit, quod raro accidit. unguenda est oleo calido, et fovenda ex aqua calida, aut pulticula aut ova sorbilia. post duos autem diatritos id est sexta die, si nihil non advenerit, balneum utendum et varios cibos et vinum bonum subaquatum.

* Quae adhibenda sunt ut menstrua purgentur?

Calasticis, cibis et potionibus calidis, id est puleio, ut vessica commota matricem non irritet, et quippe in vicino loco posita, ideoque calasticis rebus utatur.

70. Unde scire poterimus quod sufficienter facta est purgatio?

Ex eo scilicet quod primum parum sanguinem posteo facilibus similis et fluxus humoribus similem.

71. Quibus utimur ad scissuras ventris, quis faciet grande pondus uteri, forte geminorum vel amplius?

Cerotum utendum statim post partum, id est oleum roseum, cerussa, spuma argenti, et alumen scissu, et leviter fasciare super lana.

(72) 73. Quomodo mammas curamus qui ex habundantia lactis intumescunt?

In primo quidem ponito dactilos cum pane et pusca tritis. quod si penitus volumus lac exsiccare alumine et folia coriandri ʒ I et sinopide. quod sit humor erit ingens et ardor et dolor venerit, oleo dulci calido foveat et farina et pane mundum vel farina feni greci et lini seminis calefactio spongiis bene calentibus bene siccato ponito. cum declinatio esse ceperit, et cerotario simplici observandus est.

5 *hic quoque abest interrog. ante* Soranus dix̄ Spongiis *etc.* 11 *de clysterio haec desunt in textu Muscionis.* 19 *haec qu. non extat apud Muscionem.* 25 facilibus *i. e.* faecibus.

75. . . .

. . . cum in tumore venerit mammae, ne quid acre ut ipsis adhibeatur vel potione detur. si erit dolor, calasticis liniatur.

76. Unde intelligimus eum qui nascuntur. validum futurum et vitalis spei?

(f. 156 a) Ex eo quod mater eius toto | pregnationis tempore sana fuerit ad pariendum, et infans omnibus membris integer habeatur et omnis meatos apertos. et sic intellegitur, si vox ēī valida sit, et si titillationes intellegere pipulo suo ostendat.

77. Qui sunt nascentibus mensis?

Decimus, in secundo autem ordine septeno. nam qui octavo mense nascuntur, raro evadunt, aut numquam evadunt.

78. Quomodo abscidendus est umbilicus?

Mensura quantum quattuor digiti relinquendi sunt, et sic praecidatur praecidendum scalpello. nam reliquae incisionis qui fiunt ex ligamentis inportune sunt. nam cito faciunt tumorem. nam ubi amputatus fuerit umbilicus, si quid sanguis ex eo remanserit exprimitur. et prope ventrem infantis lana tortam aut acacia ligandus est umbilicus, ut illi quattuor digiti quae diximus extra ligatum maneant, et sic pars illa siccetur. quod etiam non omnes exierint secundae et in matre remanserint, tamen praecidendus est umbilicus ita ut diximus.

79. Quibus rebus infanti cutes tota cura data est, quae necesse est humida esse lubrica?

De vino cydemoriam, quidam etiam de murta trita et gallis similiter tusis. nam salem solum sufficit, quia eum constringit, et sale diligenter cribro medicinali trito perfricari leviter, ne molestia sustineat. (80.) postea aqua tepida fovendus est infans, si validus est. si delicatus est, melli et feni greci suco detergendus, et in aqua calida abluendus. oculos sane eius oleo dulci infundendus. cum omni ratione abstergendus. caliginis causa super umbilico sane usque dum floccet, oleum calidum ponat. (81.) et post haec a sparganis alligandus est. sunt autem spargani panni ab hoc facti, qui possunt corpus ligare. et super fasciare, et urina admittat vel stercus, femora et pedes eius involvendi sunt.

82. Quali loco nutriendus est infans?

In mediocri loco calido et nullo odore malo habentem et multum lumen. instratum autem pluma esse debebit, nec nimium mollis stratu. nec spina eius aut cervis cedentibus plumis aliqua ratione aut torqueatur aut fiat infirmus. ne nimium dura sit stratura, ne forte per negligentia de pluma excidat. sane capud modice altius quam cetera membra sit.

1 *excidit interrogatio.*

83. Quid primum cibandus est infans, vel quo tempore?

Post horas tres vel quattuor, dum abscidit omnis turbatio corporis, quam | passum est, dum exibus matricis lapsus est. (f. 156b)

84 (85). Qualem cibum primum debet accipere infans?

Illum cibum qui virtutem debeat nutriendi, et purgandi stercus stomachi, aut melle leviter coctum, quia crudu inflat. quod si nimium coctu erit abstringit. nam buturum recentem convenit. sed et oleo et vino digito in os iniciunt, facile deglutire possit. nam et aqua tepida digitos stilletur.

85. Quid est secundus cibus infantis?

Lac.

86. Utrum matris an alterius?

Non matris, quia non est utile. est enim recens et indigestus. nam ex turbatione partis lac laborat, et spissum et difficile dirigitur.

87. Quod est optimum lac?

Candidum et sine ullo dolorem nec spissum. siccum probas supra unguem destillans gutta eius, et si fundat, bonum lac significat. (88.) reliquum lac matris utile est infanti, sed matris incommodum praestat. impeditur situs ēī si lactet.

89. Quae ergo nutrix requiratur?

Talis esse debeat ut valida mamma capita oblonga habens mediae mensurae molle. ne sint primi feti, adiavenis, pectore amplo, sana, casta quod est primo requirendum et munda circa infantem.

* Sola nutrix an et mater infantem debet interdum lactare?

Aliquanto tempore commune debet infans matris colostra sugere, ut parvo vel mense, ita et in commune (90) et in cibo vel potionibus amplius accipiat, sed quod stomachum coquere possit. primo autem nutrix mellacium bibat, et sic tenerus infans facilius digerit, nutrix autem aquosum bibat.

17 siccum = sic eum. 23 *sc.* at iuvenis. 27 matricis *ante corr.* 31 *post* bibat: Expl̄ lib̄ .I. geneciae. Incipit liber .II. de causis matricis. id est de duritia. et de abstinentia menstruale. et de conceptu. Item liber expositus de vitiis quae mulieri proveniunt.

INDEX.

CAELII AVRELIANI
EX
LIBRIS RESPONSIONVM DE MVLIEBRIBVS
FRAGMENTA.

[*cf. Cael. Aurel. chron. II, 28:*
item si eversio vel inclinatio fuerit matricis, eidem consequenter ordinata adhibebimus, sicut muliebrium passionum libris docuimus.
chron. V, 91:
sed de is quae in matrice generantur (collectionibus), libris quos de muliebribus vitiis conscripsimus responsionum docuimus, de ceteris vero nunc dicemus.
fuerunt enim ex Interrogationum ac responsionum libris ad Lucretium 'quibus omnem medicinam breviter dixi' (*ox. I, 2*) *qui*
de diaeticis passionibus (cel., tard. I. II) — *cf. Anecd. mea.*
de salutaribus praeceptis (III?) — *cf. ead. Anecd. et Cael. p. 107. 466.*
de adiutoriis (III) — *cf. Cael. p. (284). 303. 315. 324.*
de medicaminibus (IV?) — *cf. Cael. p. 355. 373. 408. 440.*
de chirurgia (V?) — *cf. Cael. p. 352. (376). 493.*
de muliebribus (VI?) — *cf. Cael. (ll. cc.) p. 353. 582.*
scripserat autem multo post (Cael. p. 1. 284) etiam speciales alios libros et hypomnematicos
de febribus (= celer. pass. l. I *perd.* 165. 170. 448, *cf. Muscio II, 24*).
celerum passionum (*cf. Sor. gyn. II, 25. 58*).
tardarum passionum (*cf. ib. II, 46 etc.*).
deinde
de adiutoriis (spec. *28. 184. cf. Sor. gyn. II, 28*).
de salutaribus praeceptis (*cf. Sor. gyn. I, 32. 40*).
de passionum causis (*p. 22, cf. Sor. gyn. I, 29. II, 57*).
(chirurgumena *Sor. gyn. I, 76*)
post quae omnia
de muliebribus (*Cael. p. 252. 298*).

I, 10 (*ed. meae*).

'Ex Genetia celii aureliani methodici siccensis'

(*ex cod. Lugd. Voss. lat. qu. 9 fol. ult.v Hermes IV, 143*).

solum igitur aptum tempus conceptionis est menstruali purgatione declinante. relevata enim matrix fervorem retinet moderatum et humectationem modicam. rursum semen non potest adhaerere nisi asperitate matricis effecta, materiae lapsu fundo lacessito. ut enim in aegrotis dimissionis tempore cibus tenetur acceptus, inminente autem accessione, vel in ipsa, commoto vomitu effusus excluditur, non aliter semen firmiter teneri perspicitur purgationis fluore vergente. addimus praeterea appetentiam quoque veneream adesse veneri. sicut enim superceptus cibus non digeritur, sic semen invita matrice exceptum minime tenetur vel connaturatur, nisi feminae sitientes venerem sumpserint. licet enim quaedam violentia oppressae conceperint, illis tamen delectatio affuit animi celata iudicio. tempus ergo aptissimum conceptioni probatur quo veneris appetentia suis fuerit stimulis agitata, sed neque corpore gravato neque sucis solitis destituto. non est enim sufficiens sola cupiditas neque effectus veneris obtinetur, nisi corporis quoque aptissima fuerit habitudo.

I, 12

(*Oribas. lat. VI, 345.* De conceptu. Sorani auctoris).

Quare conceptus dicitur? ab eo quod captum teneat semen, veluti concaptio nuncupata.

I, 18

(*Oribas. lat. VI, 345*).

Discussuris praegnantibus aquatus humor vel tabidus aut sanguinolentus et veluti loturae carnis per matricem fertur, tunc inminenti casu sanguis purus, in ultimo etiam gelatus, nam Graeci thrombos appellant, vel carnis quidquam informe aut pro parte formatum iuxta temporis modum. plerisque autem gravedo ⟨lumborum⟩ atque ossuum dolor quae Graeci

4 asperitate: *sic cod.* (*E² p. 77*). 12 violentia: A nolentia *absurde c* (*E² p. 78*) *pro* vinolentia (*i. e.* violentia).

14 ergo (g̊) *c* (*E²*). 17 nęque: n̄..ʒ *c* (?). optinē *c*(?). 23 inminentia casus *c*. 25 aut in pro p. *c*. plerique *c*. 26 lumborum (ὀσφύος) *addidi*. ossuum *sic* (*pro* ossium

ischia vocant, tunc clunum atque sub umbilico pubetenus et capitis et oculorum et articulorum omnium, stomachi adtestante dolore pungenti, tunc corporis totius frigidus torpor, defectio animi, aliquando cum horroribus febris aut singultus et spasmus et vocis amputatio. is autem quae nullo inpulsu voluntario discutiuntur antecedit, ut Hippocrates ait, mammarum tabidus marcor ut deposita inflatione residere videantur sine ulla manifesta ratione, ut autem Diocles memorat, etiam femorum frigidus torpor atque gravedo insidens clunum, cum perfectus inminet partus.

I, 23

(*Oribas. lat. VI, 49*).

Post partum quae est diligentia adhibenda?

mox ut peperit, oportet spongiis aqua tepida expressis loca detergere. tunc iubenda est e cathedra celerius surgere ne frigore concepto matrix vexetur, aqua item ⟨tepida expressa⟩ mollis spongia sive lana aut latus pannus fibris sunt inponenda, ut lapsi fluores excipiantur. tunc clunum et pubetenus usque ad umbilicum lana munda loca sunt contegenda. at si forte aliqua fuerit secuta de partu quassatio, erunt oleo dulci calido lanae tingendae et sic locis dolentibus inponendae. quod si oleum non sit, axungia ... pelles exsolatae sunt inponendae. locus vero in quo iaceat mediocriter calidus est eligendus. quam oportet iacere non iunctis femoribus, ut materia fluens ... nec eius exitus arceatur. sed nec satis distantibus, ne frigore partes facile penetrentur. atque ita obstetrix iugiter demutatis pannis pudendorum foveat loca, adhibita requie et abstinentia cibi, ut in ceteris causis. et ut vires egerint est resumenda, tertia quoque die sessiones ex aqua tepida aut ex oleo et aqua fiant, et totum corpus oleo est perunguendum atque ita cibus digestibilis dandus. die vero quinta ad balneum convenit ire, et sic vini dare potionem et varios ac digestibiles cibos ministrare.

Neue I, 287). 1 ἰσχία: scian *c.* 3 pungendi *c.* 4 febres *c.* 5 his *c.* 7 inflammatione *c.* 14 aqua item ⟨tepida expressa?⟩ *c* (*i. e. Aa, ubi* atque ita *La*). 15 fimbris *c* (*cf. Cael. p. 251*). 19 d. sunt inp. *c.* 20 exungiae pellis exsallate sunt inp. *c.* 21 iacit *c.* 22 ut materia fluens ne eius exitus a. *c.* 24 atque ita (?): Adita *c.* 25 adhibita loca requiae *c.* 28 c. est digestib. *c.*

I, 24

(*Oribas. lat. VI, 49*).

... nunc quoniam plerumque ventris tegmina, quod Graeci epigastrion vocant, uteri distentione rumpuntur, non est alienum transactis primis diebus cerotaria ventri adponere ex oleo roseo confecta, admixta cerussa et spuma argenti et alumine rotundo, tunc mediocriter inpressis fasciolarum cingulis adligare.

I, 25

(*Oribas. lat. VI, 50*).

Si mammae post partum ingesto lacte inturgescant, quod Graeci spargisin vocant?

novo pondere lactis gravatae mammae primo turgescunt, deinde dolore accedente atque fervore tenduntur.

I, 43

(*Oribas. lat. VI, 54*).

Ad tumorem faucium infantibus utimur mulsa instillantes in ore et ptisanae suco, a foris cum lanis involvimus.

I, 45

(*Oribas. lat. VI, 237. cf. 56*).

Siriasin qui patitur tumet ⟨anterior⟩ pars cerebri quam Graeci bregma vocant. fit cavitas oculorum cum pallore corporis et siccitate, adtestante fastidio.

I, 47

(*Oribas. lat. VI, 54*).

[Ad fragosum rugitum faucium, quod Graeci rogmon appellant, ex fluore vel congestione flegmatis venientem rugitum dantis, in faucibus infantum ex humoribus tenacibus consistentis,

1 *post* ministrare (*sup. fragm. finito*) *continuo sic pergitur:* Numquam plerumque ventris tygmena quod Gr. *etc.* 2 *post* vocant *recentiore vocabulo et non Caeliano addit cod. La* (*i. e. recentioris versionis alterius auctor*) nos subventralem dicimus. utire distinccione *c.* 7 vocant, novo... *c.* 11 sucus *c.* cum lanas *c.* 12 anterior *ex altero loco addidi p. 56.* 15 De fragoso rugitum *c.* 16 et r. dantes *c.* 17 ex humoris tenaces consistentes *c.*

hoc modo succurrendum est]. convenit ergo aqua mulsa humorum crassitudinem tenuare destillatione frequenti. quod si forte infans fluentem humorem transvoraverit, quod necdum spuere valeat, erit eius lingua nostro digito deprimenda, ut commoto vomitu facile transvorata reiciat.

(*ib. VI, 53*).

Item Suranus auctor infantibus tussientibus ex nucleis pineis et amygdalis usque ad nidorem levi pruna tostis et lini semine ac suco glycyrizae et tragacanto cum melle confecto velut electuario usus est.

II, 1
(*Orib. lat. IV, 347*)
'ex alio auctore'.

Quibus menstrua non proveniunt vel morbo inpeditae matricis vel residui corporis, purgationis solito desertae videantur officio, necesse est eae patiantur clunum gravedinem aut tensionem vel dolorem pubetenus atque inguinum, sed et stomachi eversio fit per nausiam, tunc aurium tinnitus cum obtunsione visus et capitis gravedine vel dolore [simul et oculorum radices dolent], sed et fervor per ora insinuans ita ut igne perfundi se sentiant in vultu, cum venarum inflatione in occipitio atque radicum oculorum dolore, temptatis occurrente saepius ⟨et⟩ causa naturali ex qua purgatio negari videtur . . .

nunc quoniam communiter matrix afficitur, aliquando menstruali officio omnino negato, aliquotiens difficultate meatus inpedito, nam Graeci strangin catharsin vocant, dolore etiam comitante intestinorum tormenta concurrent et inguinum atque pubetenus cum pectine tensio cum umbilici parte, tunc etiam capitis atque cervicis cum maioribus nervis quos Graeci tenontas vocant, et oculorum et vertebrorum et femorum, cum mammarum inflatione, adtestante fastidio et ignito fervore cum siccitate muliebrium verendorum. quae omnia illo tempore corpus adficiunt quando feminae purgari solent.

3 dispueri v. *c.* 6 ex *om. c.* 7 levi pruni tostatis *c.* 8 glyrici *c.* 11 purgatione solita *c.* 12 eae: hii *c* 15 *haec ex praeced. fr. repetita videntur p. 347, 3.* 16 oras *c.* 18 temptati occurr. *c.* 19 videtur. Nunc *sine lac. c.* 21 negata . . . inpedita *c.* 22 stragin *c.* 23 concurrente *c.* 24 pectini *c.* cum u. parte *sic c.* 25 cum: et *c.*

II, 2

(*Oribas. lat. VI, 365*).

Inflammatio vel fervor cum tumore et rubore consistens quem Graeci flegmonen vocant, si in matrice fuerit ortus, ex plurimis et variis causis consurgit. fit enim ex frequenti perfrictione, fit ex diversis laboribus, fit ex aborsu... solent inflammationes ex his consurgere et nullas inter se varias vel diversas postulant curationes, sed una est omnibus diligentia adhibenda.

cum ergo in tumore fuerit matrix, aliqua communia patitur signa, aliqua propria per quae partes singulae produntur quae patiuntur. aliquando ⟨enim⟩ tota tumescit matrix, aliquotiens pars eius probatur esse in tumore. communia igitur signa sunt inflammationis saltus, inflatio, duritia, fervor ignitus, siccitas, tensio, gravedo vertebrorum, clunum, iliorum, sub umbilico pubetenus, inguinum, femorum, tunc etiam cum rigore febres acutae, iactatio doloris... atque genuum stupor frigidus, tunc et roscidus sudor, pulsus parvus creber, tunc consensus stomachi cum defectu ac solutione membrorum et crescente passione singultus et cervicis dolor atque conligationis buccarum quas Greci siagonas vocant, tunc medii capitis quod bregma dicunt, et oculorum magis radicum, urinae inpedimentum et ventris egerendi difficultas aut utriusque. in peius vero incidente passione et tumor ventris accedit et cum febre mentis alienatio et inlisio dentium et contractio nervorum quod Graeci spasmon vocant.

II, 8

(*Oribas. lat. VI, 372*).

Scleria autem dicitur durus quidam tumor resistens tactui cum insensibilitate. quamvis enim vehementer inprimatur, non facile tamen sentitur, sed torporem facit et sicut in ischiadica passione gradientibus vel sese inclinantibus dolorem movet clunum atque inguinum et sub umbilico pubetenus, cum pondere quodam ad inferiora tendente. nam si in eius collo vel osculo duritia fuerit, ilia non inflantur nec sub umbilico pubetenus tenduntur, sed inmissis digitis resistens invenitur duritia.

1 Inflammationem vel fervorem *c.* 2 ex: quae ex *c.* 4 *quae seq. ap. Orib. lat., ex alio fonte admixto illata videntur.* 5 nullam *c.* 10 quas *c.* enim *addidi.* 13 sub umbilicu tenus *c.* 15 iactatio dolores tumor adque genuum *etc. c.* 20 radicum dolent, urinae *c.* 21 utrique *c.* 24 spasmos *c.* 26 cum sensib. *c.* 27 non *om. c.* sciatica *c.*

II, 11

(*Oribas. lat. VI, 353*)

'ex alio auctore'.

Profluvium sanguinis mulierum reumatismus est matricis (43) per longitudinem temporum multos deducens humores. differentiae autem humorum sunt duo, ⟨nam⟩ aut rubeus aut aquosus et albus est. signum autem profluvii eo quod frequenter humecta sint loca differentibus in colore humoribus, color vero aegrotantis est pallidus et marcidus nutrimento cessante, adtestante fastidio, et cum gradiuntur anelant, spisso tumore pedibus subinflatis. sed intentius adhibita consideratione a se differre passio cognoscitur, siquidem nunc sine dolore nunc etiam cum dolore fluores ferri videantur et nunc sine ulceratione nunc etiam ipsa coniuncta aut cum tumore aut sordida aut limpida.

Quando autem sine ulcere aut dolore fertur, omnibus uteris (44) medicaminibus quae ad sanguinis fluxum expediunt. at si forte quisquam potionibus mederi voluerit, non sint nimium medicamentosae potiones. dabis ergo bibere loti arboris aut ipsius scobis decoctionem singularem aut Samiae terrae obolis duobus admixtis in apozima tribus cyatis, et si tempus permiserit etiam cum vino austero. aut cum suprascripto liquore leporis coagulum similiter aut cervinum aut aedinum aut agninum aut vitulinum datur aut trita myrta aut omfacium siccum. quando autem cum dolore fluit sanguis, alicis sucus iniciendus est aut ptisanae aut alicae aut oryzae sucus. quando autem cum ulceratione et inflammatione, eis ipsis uteris quibus doloribus coniunctis utendum diximus. at si sordida fuerint ulcera quae faeculentos faciant ferri liquores, non aliter quam dysenteriam curamus id est eis quae ulcera purgent, aut si limpida fuerint, similiter ut dysentericis ad cicatricanda ulcera adhibemus. in declinatione autem recorporativis medicaminibus utimur, id est vectatione diversa et deambulatione, vociferatione, inunctione,

2 differentia *c*. 3 duo: tres *c*. nam *om*. *c*. robrus *c*. 4 et albus: aut albus *c*. 8 in pedibus *c*. 9 et si q. *c*. 10 ferri: inferre *c*. 11 coniuncta sine tumore aut cum t. *c*. 14 quae: quibus *c*. 15 mederi sibi vol. *c*. 16 *post* loti arboris *infertur glossa* semen de cuius ligno (lignum *c*) melinum tinguitur. 17 decoctione singulari *c*. ovulos duo admixtus *c*. 20 cervolini aut edini *etc*. *c*. 22 salicis *c* (ἅλικος *Or*.). 24 eos ipsos *c*. 26 ferre *c*. 27 eis *om*. *c*. purgent: curent *c*. 30 vectationes diversas, et deambulationes *etc*. (*cum accusativis semper*) *c*.

cucurbita, dropace, fricatione, psilotro, smegmate, sinapismo, vomitu ex rafanis, balneo et vario cibo.

II, 15

(*Orib. lat. VI, 362*).

(50) Uncationi digitorum similiter os matricis affectum sive collum inversiones atque inclinationes sustinet et nunc in obliqua nunc in anteriora ac superiora vel posteriora ⟨et inferiora⟩, aut refuga ad interiora sustollitur. quae singula produntur inmissione digitorum. tactu enim probata sentitur in quam partem fuerit eversa, adtestantibus ceteris signis. etenim in obliquum facta inclinatione, femoris tensio cum dolore vel torpore sequitur et aliquando nutrimento cessante, tunc etiam frigido adtestante torpore cum inpedimento gressus atque statione. ac si in anteriorem hoc est superiorem partem facta inclinatio, urinae inpedimenta secuntur, tunc tensio pubetenus, et quibusdam copia negatur standi. ad posteriora vero hoc est inferiora, officium ventris inpeditur atque egestio ventositatis per podicem, tunc etiam sedendi difficultas accedit, et magis si inclinatio ad verticulum podicis fuerit facta, hoc est ad initium longaonis.

adhibenda est his curatio in accessionibus quae ad inflammationes matricis scripta est, in declinationibus vero quae malaxare possunt. prolongata autem aegritudine recorporativis adiutoriis serviendum est.

3 simili *c.* 4 colli *c.* sustineant *c.* 5 anteriora: altiora *c.* et inferiora *ipse addidi.* 7 sentiuntur *c.* 10 accessante *c.* 12 est *om. c.* 13 inclinatione *c.* 17 vestibulum pudicis *c. cf. Cael. chr. 4, 24* (*ox. 3, 138. 142*). *sed ad anum Muscio = gr. ἐπὶ τὸν δακτύλιον.* 20 est: sunt *c.*

INDEX.

In medicaminum scripturis apud hunc semper fere pro futuro praesens ponitur (contra quam apud Cassium Felicem): ponis, inlinis, admisces, conples, encolpizas, *sicut* damus *etc.*

θολος? = ὁ ἔξω θόλος balnei Alex. Trall. p. 724 Bas. cf. 735 ὁ ἐξώτερος οἶκος καὶ μαλακτικός) quale subest Soraneis Caelii ox. 3, 152 embasin adhibemus ... non sine cautione. declinanda est enim perfrictio. quapropter erit facienda in calido loco vel balnei fornice quem appellant achicholum (*sic*) sive cameram.

ad: etiam peritissimos medicos ad inspiciendum et ad curandum haec fistulae turbare possint II, 23 *extr.*

ad- *ut reliquas praepositiones constanter in compositione conservatas scribit b codex antiquissimus (rarius l, raro h):* adcelerare (*l*) II, 21. — adponere (app- II, 10. 12. 30). adpunctus *blh* 76. adplicare. adprehendere. — adferre (*l* 38 *ubi* efferat *b*). adfirmare II, 17, 8. — adtingere *prf.* adtenuate (*l*) II, 21. — admittere (ammittant *h* II, 21). *sed* alligabis *b* II, 23 (*ubi* adl- *l*, coll- *h*) *et ante s:* adseverare II, 23. 25. 31. adsuescere 127, *sed* assuescere 102 (*ubi* ads- *lh*). adsiduitate *l* (ass- *h*) II, 10. adstricta 113. *sed* aspargere 79. ascendente II, 4.

adpungere (*νύσσειν*): maxime cum adpunctus fuerit 76.

adulescenta (= *νεωτέρα Sor. 133, 12*) 89 (*ubi* alescenta *b*, alestenta *l*, allescenta *h*). *corr.* adulescentula?

adunatim (*h*) 5 (?).

albor ovi II, 10.

aliquabus *bl* 21 (*bis*). 39 (*ubi* aliquibus *h*).

aliquantum: in aliquantum (*ποσῶς*) *saepissime* (108. 115. II, 22. 30 *ter etc.*).

alius: aliae mulieri 66. 67. 114.

alter: nulla altera (*autre*) causa II, 16.

altitudo (*βάθος*): ad inspiciendam altitudinem mulieris (organum) II, 34 (*ut* in alto matricis). *cf.* altum caput habent II, 18, 11.

ana (*ἀνά*) *in medicamentorum scripturis inferunt librarii recentiores, ut h* II, 21 Resine. Terebentinę. añ. ÷ I (*quasi diversarum specierum!*).

ancistrum (*instr. chir.* = hamus *Cels. 7, 28*): infixis ancistris II, 33. infixo ancistro *ib.*

angulus: *nom. pl.* angula *bl* 11.

anquila (anguila *h*, *ἀγκύλη* = poples): concava loca sicuti sunt ascellae et anquilae (anquillae *bl*, anguiles *h*) 102. reliqua fasciae sub anquilas (*vel* -lis: anquiles *b*, -le *l*, anguilas *h*) missa II, 34.

antiquitas adseverat II, 31. fabulosa antiquitas scribit II, 3. antiqui(tas) ponebant II, 2 (*cf.* II, 9). *sic* graecitas vocat (= graeci) II, 34 (*iterumque ibid. solus h*) *et fort.* II, 25.

aquata pusca II, 22. aquatius temperato vino 69. lac aquatum 99 *etc.*

artofacium: a foris ex pollinibus ervi cataplasma et artofacium (*bl*, -ficium *h*) in-

ponis II, 22. ex plurimo melle et modico oleo faenum graecum elixatum cum palmulis terere et admixto modico pane tepidum cataplasma inponere vel artofacio (-giū *bl*) frequentius uti. *ib. cf. Cass. Fel. c. 22. 32 (ind. s. ἀρτοφάκιον: sic enim legas ἀρτοφάκιον id est* ex lenticula et pane cataplasma. *cf. apud Hipp. lenticulae decoctum in potione datum quod est φάκιον de quo Foes. Oec. Hipp. s. φακῇ ὀξείῃ). Aet. 8, 42 ἐπὶ μὲν οὖν τῶν βρεφῶν . . . ὅσα ψωμίζουσιν αἱ γυναῖκες φακῇ μετὰ βραχέως ἄρτου . . . (φάκινος ἄρτος Athen. IV, 154 d). cataplasmata μετ' ἄρτου alia cf. Sor. gr. I, 121 R.*

ascellae (μασχάλαι) 102. sub ascella dextra *ib.* manibus sub ascellas missis II, 18, 10.

assellare: si vero plurimis diebus non fuerit assellatum (*sol. h*) 141.

austere *bl* (= austerum *h*) 84.

axis (dioptrae) 33 = ὁ κοχλίας (*Aet. 16, 90 = Paul. 6, 73*).

basis (*acc. pl.*) haemorroidum II, 30. *cf. Cass. Fel. c. 22.* — bases (-is *l*) oculorum II, 1. 23 (= radices II, 2 *Sor. 258, 16*). basis (matricis sinus = τὸ κύτος) II, 2 *etc.*

basterna: sella vel basterna (*h*, sella sternimus et *bl*) eas gestare iubemus II, 1.

boba (?): radicum bobae (bobe *b*, ⟨alte *add.* l^c⟩ bobbę *l*) II, 1 (= μαλάχης *Sor. p. 203, 14*). radices alteae bobę *b* (alteę bobbę *l cum explic. antea interpol.* id est eviscum. *cf. Apul. herb. c. 39*) *ib.* (= μαλάχης *Sor. p. 207, 10*).

breviare caput II, 19, 29.

brevis: in cubiculo brevi II, 10 (= μικροτέρῳ *Sor. 217, 8*).

buccae: ruborem in buccis (= in facie) habent 23.

calfactiones II, 4 (= χλιάσματα *Sor. 230, 2*). *cf. Cael.*

calicularis: herbae calicularis aut plantaginis II, 23. *sicut Cael. Aurel. chr. II, 203* herbae calicularis quam Graeci ἐλξίνην (?) vocant aut plantaginis (*contra fluxum uterque*). *quam Simon Ian. s. v.* 'Calicularis. D(ioscorides). iusquiamus g(rece). latine caliculare. Item Macer iusquiamus greci quam nostri caliculare etc.' *confundit cum caniculari i. e. iusquiamo. cf. infra s.* ginga.

calidus: aquae calidae II, 4. 6. 9 (= ὕδατα αὐτοφυῆ *Sor. 232, 9. 249, 17. 255, 2*).

cancer: ad cancera (*bl* = καρκινώματα, cancer *h*) utimur II, 22. canceris *blh* II, 22, *sed mox* cancrum *ib. et* cancro II, 23, *item* cancrum *bl* (*ubi* cancer *acc. h*) II, 31.

cancerare: si (vulnus) cancerare coeperit II, 22. si v. canceraverit *ib.* (*Aurel. de ac. pass. p. 46 Dar.*).

canceratio II, 22.

cantilatrices II, 1.

cataplasmare II, 1. 18. 22 *etc.*

catheter: per catateras *l* (*ubi* per cathedra *h*) II, 21 *extr. cf.* de cathetera *h* II, 18, 10.

caula (matricis = *Sor.* *καυλός*) 11.

causa (*chose* = *res*): de omnibus obstetrici occurrentibus causis 1. secundum naturam occurrentes causas et praeter naturam *ib.* (= *τὰ κατὰ φύσιν, τὰ παρὰ φύσιν Sor. prf.*). in muliebribus ⟨causis *h*⟩ *prf.* — collum in causa est II, 2. matrice causam non habente *ib. etc.*

celsa agrestis 137. II, 10. 31. (= *βάτος Sor. 183, 12. 218, 8. 299, 3*). *Cael. chr. 4, 126* faciunt praeterea mora cibo data quae vulgo celsa Latini vocaverunt, Graeci vero sycamina. *id. ox. 2, 107* agrestis celsae coma quam rubum vocant. *cf. Simon. Ian. s.* 'celsa mora celsi'. *ital.* gelso = *moro, Maulbeerbaum, eiusque fructus* gelsa = mora. [*sec. Diosc. 4, 37 cod. Vind. βάτος apud Romanos* sentis *vel* rubus *vel* mora vaticana.] *Fraas flora class. p. 237.*

centifolio marino trito II, 31.

cerotarium II, 1.

cerotum II, 18. 19 *etc.* cerato *h* II, 2 (*ubi* ceroto *bl*).

cervicalia 60 (= *ὑποκεφάλαιον Sor. 99, 5. προσκεφάλαιον p. 125, 9 D*). cervicale renibus adposito II, 31.

chirurgia (*sic*) *h* II, 29 (cirorgia *b*, cirurgia *l*).

cibis humanioribus uti II, 22.

cilium (ovi = *ᾠοῦ λέκιθος Sor. p. 207, 13*): et ova sic et palmulas ibi elixamus et cilium ipsorum illic conterimus II, 1. nam ovo cum palmulis in mulsa vel in dulce cocto cilium ipsius cum palmulis bene teritur II, 23.

circumducimus (digito orificium matricis) II, 18, 10.

claudere (cludere): cludat II, 32. cluditur *et* cluduntur II, 33. cludatur II, 18 (clauditur *bl* II, 32 *ubi* cluditur *h* — claudi *bl* II, 34 *ubi* cludere *h*). — cluserit *lh* II, 20, 31 (*om. b*). — clusum (clausum *h*) 67. clusis (clausis *lh*) II, 25. clusum II, 33 (*sed* clausae *bh* II, 33 *ubi* cluse *l*, clausum *bl* II, 33 *ubi* clusum *h*, clausae *blh* II, 33 — *et ubi om. b* clausum *bis l* II, 16 (*ubi* clusum *h et* clusum *lh ib.*).

clavulus (*vel* claviculus = clavus, *θύμος* — *etiam* clavellus *Marc. Emp. p. 233 sq. 236 sq.*) II, 27 (*ubi* claucli *id est* claviculi *bl*, clauli *h*). *cf.* II, 17 illis rebus quibus orificium matricis concludi solet sicut cicatricibus vel clavulis vel collectionibus vel emorroidis et his pluribus simili (*ubi* cauculis *b*, claulis *l*, clausis *h*). II, 30 (claulis *bh*, clauclis *l*).

clusura (orificii matricis *etc.*) II, 2. 32. 33 (*bis*). 33 (*semel* clausura *l* II, 33).

coagulare (= -ri): fasciandus est ... quam diu integro suo corpore infans coagulet et solidetur 121. *cf.* 125 cum coagulaverit et ad sedendum se frequentius erexerit *etc.* *cf. s.* dilatare.

cocleare (*lh*) II, 10.

com-: conponere (conpositio), conpetens (-tenter), con(cō *h*)-

8. II, 18, 9. siccatis partibus de fluxu humoris II, 17, 8. de pollinibus ex melle cataplasmamus II, 18, 10. lapidem retro in vesica de cathetetere inpellimus II, 18. stercora de longaone educimus II, 18, 10. cum de utero (infans) evaserit II, 18, 15. de fascia ligabis II, 19, 27. de clystere per longaonem (per clistere in longaone *l*) medicamina accipiat II, 21 *etc.* [gumma de prunella *sine verbo in gloss.* II, 30.]

dehinc II, 23. 29 (*ubi* deinde *l*). 31 *etc.* (deinde II, 34 *etc.*).

delerare (*sic semper*) *bh.* *cf.* II, 11 delirent *l*: delerent *bh et l*ᶜ.

denarius (dınar̄. *vel* dınr̄ *b*) = dragma (2̶ = dr̄ *l*) *h* II, 6. *cf. Marc. prf.*

dentire 133 (= dentes mittere 132).

desemel (*lh*, semel *b*) II, 10 (= ὑφ' ἕν *Sor. 171, 6*).

deti(e)netur (urina) *bl* II, 2 (*ubi* retinetur *h*).

devirginata 14.

dextera *b*: dextra *lh* 36. 108. 123 *etc.*

di- (z-): orizia *h* (oriza *l*, *om. b*) II, 10. mizo *b* (miczo *l* = micio *h*) II, 25. 26 (= μυδίω).

diali(e *codd.*)**mmata** (*opp.* accessiones morborum) II, 23.

dida (τίτθη, *idem quod alibi* mamma, μαστός, θηλή) 28. 44. 46. 129. didam accipere 110. 111. didam sugere 108. ad didam adplicare 107. didam tradere 108. *sed* mammas *interdum restituit h* (*ubi* didas *bl* 28. 44).

die suo purgantur 32. ex ipso (*bl*, ipsa *h*) die II, 1. *sed ubi numerantur dies* tertia 16 *etc.* — die inter die(m) = παρὰ μίαν (ἡμέραν) II, 1.

dilatare (= dilatari) 11.

diligentia (= cura) 67. II, 1. 11 (cyclica diligentia). 18, 10. 18, 25. 23. 33. 34.

dimittere: ut ... nihil dimisisse (= pretermisisse *h*) videamur II, 34.

directus: in directum (κατ' εὐθύ *Sor. 110, 13*) 67. II, 17, 4.

disciplina: qua disciplina (= quo modo) 129. hac disciplina (= hac ratione) II, 1 (*bis*). una disciplina (= uno modo) II, 33. insinuata disciplina quatenus hoc fieri possit II, 34.

divexus: in divexum adducere huc atque illuc 66. duobus in divexum pedibus fultum (ἐπὶ διαγωνίων λίθων ἐπηρεισμένης *Sor. 169, 5*) 118. in divexum iacens (πλάγιος) II, 17, 4 (*quater*). II, 17, 8. II, 18, 14. II, 18, 24. II, 18, 29 (*ubi* in divisum *plerumque b et saepe etiam l, sed* in divexum *etiam b* 66. 118).

doleant caput et cervicem (*ut* ἀλγεῖν κεφαλὴν *Sor. 228, 7*) II, 4.

ductus: aliis vitae ductibus 24.

econtra II, 16 (*l*, contra *h*, *deest b*). II, 17, 4 (ęcontra *b*, contra *h*, *deest l*). II, 17, 7 (aut écontra *h*, *ubi male* aut certe *bl*).

effectus matricis (= *gr.* ἐνεργείας) 6.

ficus tunsas II, 9. *cf.* II, 21. *abl.* ficu II, 21. 31.
flocosus: stramentis novis et flocosis (locosis *b*, floccosis *lh*) II, 1.
fomentare II, 1 (*bis*).
foris (*bl*) *pro* foras (*quod praefert rec. h*) *saepe* (*ut* in *c. abl. pro acc.*). *sic* foris porrigere, mittere, emittere, eicere, trahere, adducere, penetrare II, 17. 18. 19. 20. 21. 22. 26. *contra etiam* foras invenērit, eiecerit *b* II, 18, 16 (cf. 19). foras exitum qu. *lh* II, 21.
frictio (*bl*, fricatio *h*) = τρῖψις II, 1. 9 *etc.* fricatio II, 4.
frigor: frigdor (fricdor) *codd.* II, 6. 14. 15. 17, 6 *etc.*
fugiret (*bl*, fugeret *h*) II, 4.

gestatio 44. 45 (*κινήσεις Sor. 79,9*). gestari iubentur 43 *etc.* gestatione varia II, 4 (*cf.* gestatio pensilis = *αἰώρα Cael. p. 84*).
gibberosus II, 17, 3 (*Aurel. p. 49*).
gingar (gynga *h* = nigra *l*) II, 10 (= *Sor. 220,4 ὑοσκύαμος*). *cf. lib.* '*de herbis Galieni et Apuléi*' (*cod. S. Gall. 762 l. II Anecd. Graecolat. II, 111. 120. 122 sq.*) *c. 2* 'Iusquiamu hoc est gingaralis (*i. e.* gingar, alii) simfoniaca vel canicularem vocant' (= *Ps. Orib. ed. Arg. 1533 l. III c. 32:* 'Hyoscyamus hoc est nigar, alii symphoniacam vel calicularem vocant') *et ipsius Pseudo-Apulei herbar. ubi c. 4 de hyoscyamo*... alii symphoniacam, alii calicularem appellant, alii dentariam, Punici gingan (*ed. Torin. 1528 fol. 102*[a]). *Simon. Ian. s. v.* Ginga a Musione ca. de fluxu menstruorum inter herbas frigidas numeratur. invenio in antiquis synonimis ginda (*l.* ginga) quod est iusquiamum. an sit idem nescio.
gingiva: *sic lh,* gengiva (*gencive*) *b* 133. 134.
girare (se = movere) II, 19, 27 *ter.* nec girari corpus potest II, 19, 29.
gliquiricia *h* 139.
graecitas II, 34. — *vid. s.* antiquitas.
[**grafadium** (gerafadium) *Sor. app. 3. 56* (= grapharia, *v. l.* graphagia *Orib. lat. et Alex. f. 17*[a]. *56*[a] = *γραφαί*, scripturae *Alex. f. 39*[b]. *de usu personarum* 'in medicamentorum scripturis' *cf. praef. translatoris in epist. ap. Marcell. p. 27*.
grandis: grande corpus *prf.* basis grandis 11. pelve grandi 102. dolor grandis II, 22. sintoma est grande II, 25 *etc. saepe.*
gu- (*ante voc.* = g): perunguimus *bl* (-gimus *h*) II, 10. intinguatur *lh* II, 21. urgueantur *bl* II, 4.
gumma *h* II, 30 *cf. s.* de.

h *init. in graecis om. codd.* (ova apala II, 10. ypospadias *etc.*). — *in graeco* ch th ph (*item* ϱ) *om. b cod. saec. IX/X* (*ubi semper* c, t, f), *restituit saec. XII h* (*et interdum l*): encymatismus, cronia, scema, torax, timiama, antera, exantemata, encatisma, epitima,

trombus, obtalmico (*b*, optalmico *l*, opthalmico *h prf. cf.* tysice *l*, thisice *h* II, 16) *etc.* (*sed* choro *blh* 26, stomachum *blh* 84, cathedra *blh* 60). — *in latinis* h *ab initio male additur in* humore (humectatione *et sim.*) *et* humero *nisi quod semel* umeri *b* 11, umectat *b* 35 *et pro vero* et tumor (*h*) *scribitur* & humor *bl* II, 22 *ita ut in archetypo hoc certe loco appareat fuisse* &umor *id est* etumor (= ettumor), *unde male* et (h)umor. — *gr.* κυ *et gr.* χυ *i. e.* ci = qui: diaquilon II, 1. ypoquistida II, 10 *etc.*

habere (*pro fut. vulg.*): si in lecto partus effici habet 66. commeatus qui lac accipere habet 115. infantem qui nasci habet II, 17. eam quae inspici habet (*h*, inspicere habet *bl* = inspicienda est) II, 34.

hic *praefertur a recentioribus* (*i. e. saec. VIII—X, contra usum et veterem usque ad saec. VI et reformatum saeculi XII*). *ita* hoc est *b ubi* id est *lh* II, 1. II, 17, 4 *etc. item* hoc est *blh* II, 9. 10. 16 *etc.* — *similiter* haec quae *male b* (*l*) *pro* ea quae (*h*), *ut* II, 4 ut illa male olentia matrix fugeret et ad ea quae boni odoris fuerant descenderet (*ubi* haec *bh*, eo *sic l*). II, 7 etiam in hac passione ea adhibemus quae in inflatione matricis sunt posita (*ubi* ea *h, sed bl* haec, *quod late serpit in omnibus auctoribus nunc editis*). curam autem illam adhibemus quam in strictura ... frequentius insinuavimus II, 6 *ubi de suo* haec *insinuant bl ita ut scribant* illarum haec... quam *b et* haec...quae *l. similiter insertum* haec *illud extat* II, 9 pessaria autem (haec *l*) quae accipiunt butyrum ... *et ib. in.* valitudo (hac *l*) que appellatur mola. *ita etiam* his *legitur pro* is = eis (*ut* hisdem *pro* isdem II, 21 *l ubi* eisdem *b*, II, 1 *lh ubi* isdem *b*): Sicuti enim ... vel is (*sc.* vulneribus) quae a foris fuerint posita (*ubi* his *blh*). *sed retinet* De eis quae *b* (De his quę *lh*) II, 33 *sicut alibi saepe* ea quae *recte scribitur* (II, 10. 19. 22. 30 *etc.*) = illa quae (II, 9. 10. 11. 18. 22 *etc.*).

hóc = huc (*cf. Neue II, 491*): bene hoc (*hb*, hanc *male l*) transferimus curam quam... in fluxu ordinavimus II, 13. ita ut humor per partes muliebres foris hoc excludatur *et mox* ut humor per longaonem cum stercoribus hoc exeat II, 21 (*ubi bis delet l*). *ita etiam* (II, 31 hóc cadere *l* = huc cadere *h*, ob cadere *b*?) II, 32 hoc. menstrua liquari possint per cavernam. *cf.* hoc foras fecerit II, 21 *extr. et* foris hoc penetret II, 26. caput hoc ad orificium volvimus II, 19, 29. *in eodem genere* hac *legitur* II, 21 *fin.* humor...hac per cutem ventris foras exitum quaerat (*ubi* hęc *h, deest b*). *cf.* hic foris II, 33. hic in proximo (*opp.* intus) II, 22.

haec (*nom. plur. fem.*): haec sunt causae II, 17, 8. haec fistulae II, 23 *extr.*

(h)ypospadias (*ὑποσπαδιαῖος*) *l* II, 18 *bis.*

i = *gr. ει:* enbasis *pl.* II, 1 *etc.* dialimmate II, 4 (*sed. al.* dialemmata II, 23). — = *gr. οι:* gonorria II, 12. diafinicon II, 31 *etc.* — = *gr. η:* nymfin II, 25 *etc.* — = *lat.* ē: -ido *pro* -edo *semper b in* gravido, nigrido, curbido *etc.* (*contra* deleratio II, 2). valitudo *semper bl.*

i *in abl. decl. III sec. b: adi. compar.* (*contra veterem regulam*) humiliori 67. — *particip.* (*adi.*) pane ferventi II, 18, 10. precedenti *lh* II, 16 (*ubi om. b*). abundanti sanguine II, 19, 29. *sed* ex antecedente (*bh,* -ti *l*) epistola II, 18, 10, recente II, 10. — *semper abl.* dulce II, 18, 10. 23. 31 *etc. saepe* (dulci *lh* II, 21). mare II, 9 (*Neue I, 234*). cervicale II, 31.

-ius (= eus) *term. adiect.*: gallinacios II, 21. 23. liliacio II, 22. *sed* rosaceum II, 23.

-ium *gen. pl.*: renum II, 5. infantum 105. 106. (137).

ignarius lapis (= pyrites *h et Sor.*) 75.

illic *pro* illuc (*ut* in *c. abl. pro* in *c. acc.*) *bl* (*ubi* illuc *plerumque h*): intincta illic lana II, 1. illic insederit II, 1. 10. illic admiscemus II, 1. 6. 18, 10 (*sed* illuc admiscemus *bh, ubi* illic *l* II, 22). illic missos II, 1. illic mittant II, 3. — illic (illuc *h*) solvimus II, 22. illic (illuc *h*) percutiuntur II, 31. — adposita illa (*sic l,* illuc *h*) II, 21. — huc atque illuc *l* (*ubi* hac atque illac *h*) II, 20 *bis.*

in- *verbor. compos. semper b* (*rarius l,* im- *h*): inpatiens, inpellere, inpedire (-dimentum), inperitus (-ritia), inperfectus, inpingere, inponere, inportunus (-nitas). *exc.* implere (II, 30 *bis, contra* inplere *h*) *et semel* (*ex plurimis exemplis*) impediatur II, 2. *item* inbecillus (121, *ut in gr.* enbasis II, 1 *et* enbriulcia *h, non bl* II, 19, 26). — inmiscere, inmissus, inminens, inminuere, inmoderatus, inmutare. — inligare II, 10 (*simpl.* ligare *lh*), inlinire *saepe.* — inrigare (*bl,* irr- *h*) 64. 69. II, 19, 27. 19, 30.

in *c. abl.* (*pro acc., cuius rei omitto exemplorum dubiorum in quibus et legi et intellegi potest abl.* a = ā, e = ē, o = ū *copiam magnam, sicut* cadit in terra, in aqua mittere, in lana inductus, inmissus in orificio, in furno mittere, descendere in balneo, in cacabo ponere, in fundo recedere, in latinitate translata, in rotunditate dilatare *et sim.*): in femoribus suis (*ἐπὶ τῶν μηρῶν... ἁπλώσασα Sor. 155, 2*) misso linteolo eum accipere 102. in naribus inlinebant (*bl,* nares inl. *h*) II, 4. in pelve grandi aqua missa *ib.* in oleum vel in lacte (?, *cf. s. v.*) debent intingui II, 6. eum in integro scemate conponat *l* II, 18, 24 (*deest b,* ad integrum scema *h*). in ca-

pite fertur II, 17, 4. 5. in capite descendens II, 17, 4. 5. in pedibus descendit II, 17, 5. II, 18, 17. — *cf.* *s.* illic. — *contra* inmisso digito in os infantis 102. in femora (*ἐπὶ μηροῖς Sor. 103, 10*) sedere debet 61. in latus eum convertat *lh* II, 18, 25 (*om. h, cf.* II, 18, 11). in unū tritas 136. *cf. Cass.*

in *add. vel om.*: infusus (in pusca), intinctus (in aqua, pusca, lacte) *saepe*. loco suo revocare *bl* (*ubi* in loco *h*) II, 31. — in die: quotiens, semel, bis in die 100.

inanitas: usque ad inanitatem (scalpello dividenda) II, 33.

indigestibile (lac) 70.

indigestionem vitare 90.

infantulae 26.

infrigidare 64 (*ubi* infrigdat *lh, om. b, cf.* frigdor).

inlinire (= inlinere, *περιχρίειν, διαχρίειν, συμπάσσειν Sor.*) *infin.* 45. 79. 129. 134. *sed* inlinebant 95 (*ubi h* inliniebant). II, 4 (*h* inlinibant). II, 30 (inliniebant *h*, -nibant *h*ᶜ). inlinienda II, 31 *bis*. — inlinitis (*ubi h solus*) II, 18, 11. inlinimus 137. II, 30 *etc.*

inpeditur ad ambulandum II, 2. 14. 15. ad tria, ad duo officia inpediuntur II, 33. ad quae officia inpediatur II, 33. ⟨ad *h*⟩ exitum inpeditur II, 18, 10. ambulare inpediuntur II, 2 (*not. ad p. 55, 15*).

inpingere: volui eam (matricem) inpingere (*i. e.* pingere in libro) 11.

inpingere (pangere): periculum mulier inpingit *bis* 57. II, 33 (*i. e. aut* periculum mulieri *aut* periculo mulier).

insecutio causae *h* 5.

insinuare (curam) I, 141. II, 6. 25.

interpellatio morbi II, 4 (= *παροξυσμός Sor. 231, 15*) *ib.*

intubum (*b*, intibum *lh*) = *σέρις* (*Sor. 183, 14. 218, 12. 220, 16 etc. = Diosc. 2, 159*): 137. II, 10 *ter.* II, 22. 23. *plur.* intiba *lh* II, 10.

ipse: ipsa (= *τὰ αὐτά*) II, 2. 8 (ipsas *l* II, 18, 24 *ubi* easdem *h, om. b*). quae vacuae sunt...ipsae (*αὗται*) purgantur 23 *et sim.* (ipsa duritia II, 8. ibi in ipsis partibus II, 33) *saepe*. — *neutr.* ipsum *et* ipsud: hoc ipsud *bh* II, 23. 34. ipsud caput *b* II, 19, 29 (*ubi* ipsum *lh*. ipsud *h ubi* ipsa *b* II, 17, 4).

iusum *vel* iosum (=deorsum): iusum suspenditur *bl* 103. iosum versum *bl* (= inferiores partes *h*) 46. *opp.* susum II, 4. 18, 18. *l* II, 15. iniusum II, 1. 22 (*ubi* in ioso *pro* in iuso = -sum *ante ips. corr. b*) = in deorsum *blh* 66. *opp.* in sursum (insusum *h* II, 19, 27. *l* II, 2).

lac: lacte (*ital.* latte) *acc. bl* (lac *h*) 73. *b* (lac *lh*) 75. *b* (*om. lh*) 93. *l* (*et* lactem *sic*) *h* (*b* lac) 96. *bl* (*om. h*) 107. *b* (lactem *et*) *l* (*om. h*) 98. *sed alibi saepe* lac *acc. bl* (98. 99 *etc.*).

lactare (*ἀνατρέφειν τὸ βρέφος*) 74. 75. 90.

lamina *bh* (lammina *lh*ᶜ) II, 12.

landica (= *νύμφη in sinu*

muliebri) 12. II, 25 (*cf. Aet. 16, 103*) De inmoderata landica quam greci ias nymfin appellant (*mox iterum* grandis ias nimfin *bl*) *cf. Cael. Aur. ox. 3, 4 de hyanche dicta* 'siquidem suum colla his saepissime inflationibus afficiantur, quos graece hyas appellant'.

langoribus *b* (languoribus *l*) 111. langor II, 23 *etc.*

latinitas (= latinus sermo) *prf.*

lectio (λέξις, *commentatio*) *prf. et* II, 4.

lenis *et* lĕvis, lēvis *confunduntur* II, 18, 16 leniter = ἠρέμα *Sor.* (*codd.* leviter). II, 18, 24 = πράως *Sor.* (*lh* leviter, *om. b*), *ut* leniter et sine quassatione II, 18, 25. — *contra est* lenitas ossorum II, 19, 29 *pro* lēvitas (λεῖα ὀστᾶ). lenes (emorroides) = molles II, 30.

lenticulae calidam habentes (= πυριατῆρες θερμοῦ ὕδατος πεπληρωμένοι *Sor. 201, 10*) II, 1.

licet...transtuli (*bl*, -tulerim *h*) *prf. cf.* II *prf.* licet...debent *l.*

licio (ligabis) 78 (= μίτῳ *Sor. 118, 7*).

linire = linere: linienda est matrix (*bl*, inlinienda *h*) II, 31 *bis.*

linteola: lenteola *codd.*

lotialis (lotealis *b*, lucialis *lh*) 54 (= οὐρητήρ *Sor. 94, 15*).

lotos (λωτός): quem Greci loton dicunt (*sc. dioptrae tibia* = ὁ τῆς διόπτρας λωτός *Aetius 16, 90* [*lat. 86*] *unde sua verbotenus habet Paulus 6, 73*) 33.

-m *fin. in acc. sing. semper omittit b* (supra pectine *etc.*), *addit idem codex praeter rem, ut in abl.* (de laborem), *in nom. neutr.* (indigestibilem *pro* -le), *ita ut* -a, -e, -o (= u) *plane sint eiusdem valoris cuius* -am, -em, -um.

magis *cum adiect. comp.* — *vid.* plus, valde.

malleolus (in matrice arboris positus) 91.

mali granati coria (= σίδια) 136. 137. 182. II, 11. 30. 31 *etc.* (*ubi semel* 136 coria mala granata *sic b*).

mamma (= *nutrix*, τίτθη, μαῖα, τροφός) 85. 88. 89. 93. 107. 134. 141 *etc.*

matricalis (*b*, obsetricalis *lh*) sella (διφρὸς μαιωτικός) *corrupta scriptura* 60.

maturare (?) difficultatem partus II, 18, 10.

medianus: medianis partibus II, 4 (28) *ut Cael. p. 539.*

medicamen, medicamina *bl* (*ubi* medicamenta *h*) II, 22. 23 *etc.*

medietas (= medium) dividenda est usque ad inanitatem II, 33.

melinen diaforiticum *acc.* (*l*, diaforeticam *sic h*) II, 21.

melior obstetrix (= ἀρίστη) *h* 5.

membranum (ὑμήν) *sic* 48. 55. II, 1, 16. 33 *etc.*

me(i)ninges *blh* II, 3. cum miningis *h* 140.

menstruarum (*sc.* purgationum) retentio 142. 144. 145. II, 4. *vulgo neutr.* menstrua (abundantia II, 13 *etc.*).

micinas (ψιχία *Sor. 175, 6,*

micas panis) *b* 130, *ubi* pane assum (panosum *h*) hoc est micinas *lh*.

mizon myzon (*μύδιον*): mizo (micio *h*) vel sarcolabo II, 30 (*Paul. 3, 75*). mizo (*b*, miczo *l*, miccio *h*) II, 25. 26. myzo *bl* (micio *h*) II, 32. *myzon est instrumentum chirurgicum ostrearum quae μύακες, μύτιλοι (vulgo μύδια Du-Cange s. v.) appellantur simile (quod tamen μυίδιον appellat Olympios Gaz. hebd. 1855 p. 693 cit. ap. Haeser Gesch. d. Med. I³ 509), quo comprehensae interiores partes explicantur et extenduntur ut deinde ad dentes eius praecidantur* (*σαρκολάβον* II, 27. 30.). *Heliod. ap. Oribas. 50, 1 p. 473, 4 ex urethra μυδίῳ ἐξελκύσθω (ἡ σάρξ). cf. Aetius (ex Philumeno) 16, 106: μυδίῳ πλατυστόμῳ συλλαβὼν τὴν νύμφην διὰ τῆς εὐωνύμου χειρὸς ἀποτεινέτω, τῇ δὲ δεξιᾷ ἀποτεμνέτω παρὰ τοὺς ὀδόντας τοῦ μυδίου. cf. Paulus 6, 70 μυδίῳ κατασχόντες τὸ περιττὸν τῆς νύμφης ἐκτέμνομεν σμίλῃ. item in cap. seq. Aetius (16, 107): ὥσπερ οὖν ἐπὶ τῆς νύμφης προείρηται, σχηματίζειν χρὴ τὴν γυναῖκα καὶ μυδίῳ ἀποτείνειν τὴν ὑπεροχὴν καὶ τῷ πολυπικῷ σπαθίῳ ἐκ βάσεως ὅλον τὸ περιττὸν ἀφαιρεῖν. latet eadem vox in Oribasii synops. vers. antiqua lat. (VI p. 383 Dar.) cap.* Ad tymos in matrice *ubi* oportit autem medio (*sic*) ferramento extendere conpraehinsum tymum, incidere ferramento quo polippus inciditur. *Paul. 6, 71 de thymis μυδίῳ διακρατήσαντες ἡμισπαθίου τῇ ἀκμῇ ἐκτέμωμεν. ex Philumeno in eadem re Aetius 16, 108 σχηματίσαντες δὲ τὴν γυναῖκα καὶ μυδίῳ ἀποτείναντες τὴν ἐξοχὴν ἀποκόπτειν τῷ πολυπικῷ σπαθίῳ ἐκ βάσεως ὅλην, ubi minus proprie vertit Ianus Cornarius* (*c. 105 lat.*) eminentiam v o l s e l l a extentam totam funditus resecamus, *ad Celsi scilicet exemplum qui περὶ ἀτρήτων* (*Aet. 16, 99. Paul. 6, 72*) *praecipit 6, 28* „ab ora vel vulsella vel hamo (*sic, ἀγκίστρῳ, hic, non μυδίῳ Aet. et Paul.*) apprehensa tamquam habenulam excidere et intus implicitum in longitudinem linamentum *λημνίσκον* Graeci vocant, in aceto tinctum demittere."

modicus: cibum qui modicum nutrire possit (*ὀλιγοτρόφα Sor. 152, 16*) 96. modico vento flante 91. mel modice coctum 135. modico oleo, pane, II, 22. somnus modicus II, 23 *etc. saepe*. ante modicum [parvus *add. ex gl.*] datus cibus II, 4.

monocoetium (monoc&ium *b*, -cetium *l*, *μονοκοίτιον Hesych.*) 118 (*ubi βανκάλη Sor. 169, 4*).

mox: valitudinem...mox incipientem posse sanari II, 9. oportet mox ceciderit (matrix) ...eam repellere II, 31.

mulsa (= *ὑδρόμελι Sor. 130, 7*) 85.

murra (*l, ubi* myrra *bh*) II, 9.

murta *bl* (myrthę *h*) II, 10.

murta *b* (myrra *sic l*, myrtha *h*) II, 31. murtę *h* (*om. b*, myrtę *l*) II, 10 *extr.* bacae murtae II, 11 (= *μύρτα Sor. 224, 1*). murtino oleo 45.

nam = *δέ*:... ad sellam eam levamus. nam si ita fuerit lassa ut in lecto parere debeat, ibi pariat 63. quas partes primo solvimus infantis? manus eius, interiectis aliquibus diebus et pedes. nam ex ipsis manibus primo dextram eicias... et postea sinistram 123. *etc. item*

nam et = *καὶ* ... *δέ vel δὲ καὶ saepissime*: sacellis vaporentur. nam et vesicae oleum calidum habentes... adponuntur II, 1. dolor eius occurrit cum duritia...nam et aliquando et obripilationes et punctiones sibi sentiunt II, 2 (*Sor. 258, 11*) *et ibid. mox* nam et urina frequentius occurrit (*Sor. 258, 16*). — dolor et tensio...erunt. nam frequentius et ipsum orificium rugosum erit II, 1 (*Sor. 262, 4 πολλάκις δὲ καὶ ῥυσόν*...). — loca ipsa vaporamus. nam et ad longaonem oleum dulce ...inicimus II, 1 (*Sor. 206, 4 χρηστέον δὲ καὶ*...) *et mox ib.* nam et melilotum bene tunsum ... admiscemus. — separatur autem hic pulpa sit an membranum quod inpedit, ab eo quod...nam et ipsa mulier relatione sua instruere poterit ad quae officia inpediatur II, 32 *et sic saepe.*

naticas (= *nates, πυγὴν*) II, 17, 4. 18, 22. 18, 23.

naucella (*b et semel l*ᶜ, navicella *l*) 116. 118. (= *ἡ σκάφη Sor. 169, 4*).

nausia (*bh*, nausea *l*) 37 *etc.*

ne (= num): quaerendum est ne forte ydrocefalus sit II, 19, 29. temptare debet huc atque illuc adducens, ne... secundae possint foras adduci II, 20, 31. *cf.* 19, 29 *p. 93, 16.*

nervositas omnis patiatur II, 19, 26.

nimietas II, 22 *etc.*

noctula (*blh* = noctua, *γλαύξ Sor. 152, 9*) 95.

obripilatio II, 23. II, 2 obripilationes et punctiones (= *Sor. 258, 11 φρικώδης ἀντίληψις, διαδρομὴ νυγματώδης*). *cf. Cass. Fel. c. 21* (*ind. p. 247*).

obsetrix: *sic semper codd.* (*blh*) *pro* obstetrix. ab ossetrice (*sic*) *h* II, 18, 25.

obvolvere pedem supra pedem II, 31.

obs(t)etricalis ratio 2. sella 60. 61. *cf. Sor. 21 p. 99, 5 δίφρον μαιωτικὸν ἢ καθέδραν* = *lat.* obstetricalis sella ⟨sive⟩ cathedra 60.

obs(t)etricare: si male fuerit obsetricata II, 2. obsetricandae sunt II, 18, 9.

occipitium II, 2.

oleaster: turiones olivae et oleastri II, 22.

om̄f *vel* omnes *sollemne cod. b* (*l*) *vitium pro* oportet (*h*) 45 (*ubi* om̄f *etiam h*). 57. 64 (*etiam h*). II, 1. 10. 22. *item* omnia 1. II, 10. omnē II, 30.

ptisana: tysana *b* 135. *bl* II, 22.
pulegium *bis b* II, 6 (*ubi* puleium *lh*). pulegium *h* (*ubi* puleium *l*, *deest b*) II, 21.
pulicaris herba (= ψύλλιον *Sor.*) II, 10.
pulpa (= σάρξ *Sor.*) 8. II, 33.
pulposus (= σαρκώδης *Sor.*) 9. 14. 54.
pulverizamus *male bl* II, 30.
pusca *semper bl* (*ut etiam h* II, 10. 21 *etc. qui plerumque* posca) 71 *etc.*
pustellae (*bl*, pustule *h*) 137 (= φλύκταιναι *Sor. 183, 7*).
putridus *b* (*uti* putidus *lh*) II, 23.

qu (*h*) *in latinis* = c *b* (*l*): subsecuntur *bl* II, 5. 22. relicum *b* II, 17, 4. II, 18, 17. II, 19, 27 *et* 29. II, 30. (relico corpore) II, 18, 18. alico *b* II, 30. cociens *b* II, 30. quagulum *bl* II, 11 (quagulando *l* II, 10. quagulata *l* II, 22 — *non b*).
quantum: post quantum (spacium *add. h*) lavacri ad didam adplicandus est infans 107. in quantum potest II, 1. exit II, 19, 29 (*ut* in aliquantum *saepe*, in tantum II, 26).
quassatio: sine quassatione (ἄσκυλτον *Sor. 248, 7*) II, 6.
querellae *bl* (querelae *h*): querillis *b* (querellis *l*) 69. quaerelle *b* (querellę *l*) II, 1. *item b* (querellè *l*) II, 4 *etc.*
quicquid *bh*, quidquid *l* II, 19, 27. II, 23 *extr. etc.*
quod (*pro. acc. c. inf.*): adseverant quod II, 23. adseveratur quod II, 31 [incredibile quia dixi *h* II, 31]. quod si et *bl* (quod et si *b*[c]) *prf.*

radicula (= ῥαφανίς *Sor. 232, 8*) II, 4.
radicitus *h* = a radicibus (ἐκ ῥιζῶν *Aet. 16, 107*) *bl* II, 26.
rapere ad cicatricem (vulnera) II, 21. 22. 28. 33.
regirata matrix (= conversa) II, 31. *cf. s.* girare.
relaxatoria (*bl*, laxatoria *h*) II, 11.
reliquia (? *sing.*) seminis 35.
resimplicari (ἐκ συστροφῆς ἁπλοῦσθαι *Sor. 156, 9*) 103. *cf. Cael. chr. 5, 20* linteolum resimplicatum.
resumere (= ἀναλαμβάνειν) *saepe.* universo resumpto corpore II, 22. analeptico (-lemptico *vel* -lentico) cyclo resumenda est II, 23. resumptione corporis ex (et *codd.*) cyclo II, 22. — *sine acc.* (sich erholen) II, 11: cyclicam diligentiam adhibemus, ut misera mulier resumere possit.
retollere: interdum se ostendit et retollit se inflatio II, 6.
retro = supra, ἔμπροσθεν (*ut* retro ordinavimus) II, 2. 30. 33. 34. *item*
retrorsus (-sum) dixi II, 18, 17. II, 19, 29 (= superius dixi II, 18, 16 *et* 29).
roseo oleo (*b* = rosaceo *h*) 137. *item* roseum (*b* = rosacium *lh*) II, 9.
rumpit *vel* rumpitur collectio II, 21. *item* ruptio collectionis *ib.*
russeus: russei (clavuli) II, 27 (*lh*, *ubi* rosei *b*, ἐνερευθής

Paul.). rusee (extantiae) II, 30 (*h*, *ubi* roseae *bl*). rugosum et rosseum *b* (russeum *lh*) II, 31.

s *init. ante cons.*: ex(s)calpello (= scalpello *h*) *bl* II, 25. 30. 33. exspo(u)ngia *l* (= spongia *h*) *saepe* (II, 21 *ter. etc.*). *cf.* expungiis *b* (et spongiis *l*, vel spongiis *h*) II, 18, 10. istaltica *l* II, 30.

sacellis *bh* (sacc- *l*) II, 1 (= μαρσίποις). *lh* (saccellis *b*) II, 18, 10.

saluberrimus (= saluber, ὑγιεινής *Sor. 7. 11*): saluberrima autem est perpetua virginitas? 30. saluberrimus est enim conceptus? 34.

samsucum (σάμψυχον) *semper b* (samps. *l*).

sanguinatio (matricis = αἱμορραγία) II, 10. 11. 12. 22. 30. 33.

sanguinare (*bluten*) II, 33.

sarcolabo adprehensi II, 27. 30 — *cf. s.* mizon.

satis (= valde): satis breves (*bl* = valde br. *h*) 89. satis pinguis (*l* = valde p. *bh*) II, 17, 2. dulce et non satis (valde *h*) calidum II, 23. si satis grandis f. fervor II, 31 *etc.*

scalpellum (= σμιλίον *Sor. 118, 4*) II, 25. 30.

scarifantes II, 30. scalpello prius radices earum scarifes *ib.*

scema (*sic semper codd.*) *saepe.*

scopa regia II, 21 (*deest Sor. gr.*)

sed: dentibus qui possint cibum dividere sed et dil. commanducare 128.

sensibilitas (integra nati infanti, εὐαισθησία *Sor. 110, 15*) 76.

sensus (geruch): (matricis orificium) odiosum sensum mittit II, 14.

septimani (*i. s.* septimo mense nati) 44.

sfondili (spinae, σπόνδυλοι) *b* (*sol.*) 103.

sibi: dolorem sentiunt sibi 28. ut paulatim sibi mortuae caderent II, 30.

singillatim *l* (singulatim *h*, *om. b*) 104. *lh* (singulatim *b*) II, 18, 26.

solidatae partes (cicatrice) II, 33.

spanum (oleum) *blh* II, 10 (*ter*).

spargesis (*sic*, σπάργησις *pro* -γωσις) *blh* 72.

spondae (lecti, ἐνήλατα *Sor. 287, 3*) II, 19, 27.

sponte sua (cadit quod alienum est *l*, *ubi* ea sponte *h*) II, 20.

statuere: in statuta vero canceratione (*opp.* si excreverit) II, 22.

storax II, 4. 9. *etc. semper.*

stramenta (*bettdecken quibus cooperienda est* = tegimenta *l*) II, 1.

strictoria 42 (= ἐμβροχαὶ πυκνωτικαί *Sor. 71, 8*). *cf. supra* constrictoria.

stridĕre: dentibus fixis stridant (*bl*, *ubi* strident *a* stridēre *h*) II, 4.

sub-: supponebant *b* (subp. *lh*) 68. suppositos *bh* (subp. *l*) 104. — suppleto *bl* (subplito

l, sed l[c] *in marg.* suppleto) 128. supplemus *b* (*l*) II, 1. subpletur (*ubi solus h*) II, 21. — submittere *bl* (summ- *h*) II, 10.

sub: manibus sub ascellis missis *lh* (*ubi tamen* sub ascellas *b*) II, 18, 10.

submaleflentes doloribus (*λιποθυμοῦσαν Sor. 280, 8*) II, 18, 10.

substantia (= *Sor. ὑπόστασις*) 91.

supervacue (hoc insinuamus obstetricibus) II, 23 *extr.*

tam diu quam diu *h* (donec *l*) II, 10. *blh* II, 19, 27. *sicut* quam diu (= donec) 121.

tarda mora: si vero tarda mora fuerit 67 = si vero tarditas ipsa moram habuerit (*in repetito de eadem re capitulo*) II, 20 (*εἰ δὲ πλείονος χρεία διατριβῆς Sor. 110, 2*).

temporaneum conceptum (= *πρόωρον σύλληψιν Sor. 278, 3*) II, 18, 9.

teporationes (*θερμάσματα Sor. 99, 2*) 60 (*ubi* temperationis *b*, vaporationes *ex emend. lh*).

tetrafarmacum II, 22.

thrombos (tombos *h*, trumbos *h*[c], *deest bl*) purgationis II, 33.

thyrsus: lactucae tursum *l* (tyrsum *h*, *deest b*) II, 10. *cf. Cass. Fel. 61 p. 150, 7.*

titina (*vasculum a* tita, dida, *τιτθή*) 131 — *v. s.* ubuppa.

tortio: cum punctionibus et tortione II, 6.

totus (= omnis): totum solidum cibum 128. — in totum (= omnino) 129. 144. 145. II, 1. 23. 33 (in totum denegatur). in totum non 90. II, 19, 26. II, 23. nihil in totum II, 8.

tranquillare (nimietatem gestationum) 45. febres tranquillatae sunt II, 22. omnia tranquillantur II, 23.

transivit *b* (*lh*) 112.

turbor (partus = turbatio *l*) 86. lavacri 107 (= *ταραχή Sor. 161, 7*).

turiones (*ubi* tortiones *b*) olivae *lh* II, 22.

ubuppa (*b*, upupa *l*, ut tuba *h*): vasculum vitreum ad similitudinem papillae formatum et pertusum, quod rustici (*Punici? nisi forte* upupam = *ἔποπα, vasculi genus*) ubuppam appellant aut titinam (*quo bibant infantes*).

unus: in unum pariter exire II, 18, 25.

urgueantur (pedes = torqueantur) II, 4.

ut (*ὡς*): hortari debemus securamque facere ut (*bl*, quod *h*) non periclitetur, eam vero ..docere ut..inpellat II,18,10. ut et..et ne 44 (et nec 82).

uti *c. acc. vulgo*: uti viros *blh* 47. utimur encatismata II, 18, 10. II, 22 *etc.*

utrâque: ex utraque (*bh*, *sc.* parte *l*) II, 18, 16.

uva lupina (*στρύχνος*) 137. II, 9. 10 (*Sor. 218, 12*). 22.

vacuus (= *ἀργός*) 23. 24.

valde brevissimus II, 4.

vastitas corporis II, 19, 29.

vehiculum (= *φορεῖον Sor. 279, 7*) II, 18, 10.

vel: si non in totum curari potuerit, vel non gravissimis doloribus torquebitur II, 23.
ventrem solutum (facit haec valitudo) II, 23.
vesica: visica *vel* vissica *b*, vessica *l*, vesica *h* (*sic plerumque*). *cf. 17* (vissica b, vessica *l*, vesica *h*). 7 (visica *b*, vessica *l*). II, 1 (vissicae *b*, vessice *l*, vesice *h*). II, 2 (vissica *bl*). II, 17 (visica *b*, vessicula *l*, vesica *h*), II, 18, 10 (vissicae *b*, vissicę *l*, vessice *h*). *ib.* (vissica *bl*, vessica *h*). II, 21 *bis* (vessica *lh*)
veterata vulnera II, 22 *extr.*
vinacia (*γίγαρτα Sor. 225, 1*) II, 4.
viride oleum (= *ὀμφάκινον Sor. 80, 12*) 45.
vulva = matrix 7 *etc.* (orificium vulvae II, 18, 16. capacitas vulvae II, 18, 15. sinus vulvae II, 18, 25).

x = s: matrix *h i. e.* matres *bl* 6. cervix *h* = cerbis *bl* (*cf.* cervis *l* II, 4). laxare *i. e.* lassare *h prf. ut* lassa (*ἀσθενής Sor. 102, 16*) = laxa *h* 61. sinixtra *b* 67. 102. 108. 123. in divisum (*i. e.* in divexum) *b saepe.* sexum *bl i. e.* sensum *h* II, 14. sexu (sessu) 61.

ysopus *blh semper.*

zenzur (= *πολύγονον*) II, 10 (*Sor. 218, 12 et 220, 4*). II, 22. *cf. Sim. Jan. s.* „zenzur Musio ca. de fluxu menstruorum inter herbas frigidas nominat“. *in libro* de herbis Galieni et Apulei (*cod. S. Gall. 762*) *haec leguntur c. 29* (= *Ps. Oribas. l. III c. 57 ed. I. Schott. Arg. 1533*) De poligono. Poligonis id est sanguinaria vel centenudia (centinodia *ed.*) sunsur (sūsur *cod.*, sansur *ed.*). sucus eius ex posca potus sanguinem reicientes sanat *etc.* (*cf. Apul. herb. c. 18 Tor., Diosc. 4, 4*) *et deinde c. 30* (*ed. III, 58*): Poligonorum genera sunt quattuor. primum genus sunsur (sūsur *cod.*, sansur *ed.*), quae (qui *cod.*) et sanguinaria dicitur, fruticosa, serpens terra, stiptica. omnes fluxus ventris sive sanguinis stringit. *nomen est punicum sicut gingar, de quo supra s. v.* (*cf. etiam s. boba, ubuppa*). *nam sic Apulei herb. cod. Vratislaviensis* (*s. IX*) *c. 18:*

Herba proserpinacia
A grecis dicitur polygonos
alii...............

aegyptii	tefin
omoeos	pemfiae
prophetę	gonos heronos
punici	zunzur
romani	sanguinalis
etc.	*etc.*

INDEX NOMINVM.

ΕΚ ΤΩΝ

Σ Ω Ρ Α Ν Ο Υ

ΠΕΡΙ ΓΥΝΑΙΚΕΙΩΝ.

Εἰς πόσους καὶ τίνας λόγους τμητέον τὴν τῶν γυναικείων παράδοσιν.

1. Ἐπεὶ πρὸς τὸ τῶν ἀποδοθησομένων εὐαπόκριτον ἡ τῆς πραγματείας συμβάλλεται διαίρεσις, εὔχρηστον εἰς μέρη καὶ λόγους αὐτὴν διαιροῦντα προκαταγράψαι. τινὲς μὲν οὖν εἰς δύο μέρη τέμνουσιν αὐτήν, εἴς τε τὸ θεωρητικὸν καὶ τὸ πρακτικόν, τοῦ δὲ πρακτικοῦ τὸ μὲν ὑγιεινὸν λέγουσι τὸ δὲ θεραπευτικόν. καὶ οἱ μὲν εἰς τὸ περὶ τῶν κατὰ φύσιν καὶ τὸ περὶ τῶν παρὰ φύσιν, οἱ δὲ εἰς τὸ φυσιολογικὸν καὶ τὸ παθολογικὸν καὶ τὸ θεραπευτικόν. ἡμεῖς δὲ τὴν πραγματείαν εἰς δύο λόγους τέμνομεν, εἴς τε τὸν περὶ τῆς μαίας καὶ τὸν περὶ τῶν ὑποπιπτόντων τῇ μαίᾳ. 2. τούτων δὲ κατὰ τὸ ὑποβεβηκὸς τὸν μὲν περὶ τῆς μαίας εἴς τε τὸν περὶ τῆς γενησομένης, ἐν ᾧ ζητοῦμεν τίς ἐστιν ἡ ἐπιτηδείως ἔχουσα πρὸς τὸ γενέσθαι μαῖα, καὶ εἰς τὸν περὶ τῆς ἤδη γεγενημένης, ἐν ᾧ ζητοῦμεν τίς ἀρίστη μαῖα. τὸν δὲ περὶ τῶν

1 Cod. Par. f. 220ª sic incipit sine nomine auctoris librique inscriptione, sed in summa pagina nunc sive bibliothecarii cuiusdam sive possessoris manu pinguiter adscriptum legitur *σωρανός* ʼϊ̈ (i. e. *ἐστιν*). 4 *διαίρεσις*: *πρὸς* | *διαίρεσις* cod. (ubi *πρὸς* quod in fine versus scriptum est errore repetitum videtur ex v. 3). 5 *διαιρόντα* (sic) codex cuius in vocalibus praesertim notandis vitiosissimi scripturas a Dietzio diligenter exhibitas ego hic omittenda censui cum Erm. 7 post *πρακτικόν*: ∾ sequitur in cod. unius lineae spatium vacuum. deinde *Τὸ δὲ πρακτικὸν τὸ μὲν* etc. (corr. E). 8 *τοῦ καταφύσιν καὶ τοῦ παραφύσιν* (corr. E). 9 *καὶ παθ. καὶ θερ.* (*τὸ* add. E). 12 *τὸν* add. E. *ὑπὸπτόντων* (corr. D). 14 *ἐν ῆ* (corr. D).

ὑποπιπτόντων τῇ μαίᾳ πάλιν εἴς τε τὸν περὶ τῶν κατὰ φύσιν καὶ εἰς τὸν περὶ τῶν παρὰ φύσιν, ἐξ ὧν τὸν μὲν περὶ τῶν κατὰ φύσιν εἴς τε τὸν φυσικόν, ἐν ᾧ σκεπτόμεθα περὶ σπέρματος καὶ ζῳογονίας, καὶ εἰς τὸν ὑγιεινὸν ἅμα καὶ μαιευτικόν, ἐν ᾧ συνειληφυίας καὶ ἀποτεκούσης ἐπιμέλειαν διδάσκομεν συναποδιδόντες καὶ τὸν περὶ παιδοτροφίας λόγον. τὸν δὲ περὶ τῶν παρὰ φύσιν εἰς τὸν περὶ τῶν ὑπαγομένων τῇ διαίτῃ παθῶν, ἐν ᾧ καὶ περὶ ἐποχῆς ἐμμήνων καὶ στραγγῆς καθάρσεως καὶ πνιγὸς ὑστερικῆς καὶ τῶν ὁμοίων παθῶν ἐπιζητοῦμεν, καὶ εἰς τὸν περὶ τῶν χειρουργίαις καὶ οὐ φαρμακείαις, δι' οὗ σκεπτόμεθα περὶ δυστοκίας καὶ προπτώσεως ὑστέρας καὶ τῶν ἐμφερῶν. τὸν μὲν οὖν φυσικὸν ἄχρηστον ὄντα πρὸς τὸ τέλος, φερέκοσμον δὲ πρὸς χρηστομάθειαν, κεχωρίκαμεν ἐντεῦθεν, μόνον πρὸς τὸ παρὸν ἐχόμενοι τῶν ἀναγκαίων. πρὸ δὲ τῶν ἄλλων ἐροῦμεν πρῶτον τὸν περὶ τῆς μαίας, εἶτα τὸν ὑγιεινόν, εἶτα τὸν περὶ τῶν παρὰ φύσιν. στιβαρώτερος γὰρ οὗτος καὶ μετὰ ποικιλίας δυσχερέστερος, διὸ καὶ τελευταῖος ὀφείλει παραδίδοσθαι.

I *Τίς ἐστιν ἐπιτήδειος πρὸς τὸ γενέσθαι μαῖα.*

3. *Εὔχρηστος* μὲν ὁ λόγος πρὸς τὸ μὴ διὰ κενῆς πονεῖν καὶ τὰς ἀνεπιτηδείους διδάξαι προσδεχομένους. ἐπιτήδειος δέ ἐστιν ἡ γραμμάτων ἐντός, ἀγχίνους, μνήμων, φιλόπονος, κόσμιος, καὶ κατὰ τὸ κοινὸν ἀπαρεμπόδιστος ταῖς αἰσθήσεσιν, ἀρτιμελής, εὔτονος, ὡς δ' ἔνιοι λέγουσι καὶ μακροὺς καὶ λεπτοὺς ἔχουσα τοὺς τῶν χειρῶν δακτύλους καὶ

4 ματωτικὸν. 5 ἀποτεκοῦσας (sic, corr. E). 8 de diaeticis passionibus v. Anecd. II p. 206. 10 ἐν χειρ. καὶ φαρμ. c (ubi ἐν del. E, οὐ ipse addidi. cf. Cael. chr. 2, 148). aliter mox Sor. I, 4. 12 ἐμφερόντων (corr. E). 13 κεχωρήκαμεν (corr. E). 20 μή: sic c (non μέν). 21 πρὸς | δεχομένως (sic) c (non προσεχομένως). cf. E[2] p. 10. 23 τὸ E: τὸν c.

ὑπεσταλκότας ταῖς ῥαξὶ τοὺς ὄνυχας. γραμμάτων μὲν ἐντός, ἵνα καὶ διὰ θεωρίας τὴν τέχνην ἰσχύσῃ παραλαβεῖν. ἀγχίνους δὲ πρὸς τὸ ῥᾳδίως τοῖς λεγομένοις καὶ γιγνομένοις παρακολουθεῖν. μνήμων δὲ ἵνα καὶ τῶν παραδιδομένων ἀποκρατῇ μαθημάτων. μάθησις γὰρ ἐκ μνήμης γίγνεται καὶ καταλήψεως. φιλόπονος δὲ πρὸς τὸ ἐπιμένειν τοῖς συμβεβηκόσι. δεῖ γὰρ ἀνδρώδους τληπαθείας ἡ βουλομένη τοσοῦτον μάθημα παραλαβεῖν. κόσμιος δὲ διὰ τὸ μέλλειν οἰκίας πιστεύεσθαι καὶ μυστήρια βίου, καὶ ὅτι ταῖς φαύλαις τὸ ἦθος εἰς τὸ ἐπιβουλεύειν ἐφόδιόν ἐστι τὸ δοκεῖν ἰατρικὰς ἔχειν κατηχήσεις. ἀπαρεμπόδιστος δὲ ταῖς αἰσθήσεσιν, ἐπεὶ τὰ μὲν ὁρᾶν δεῖ, τῶν δὲ ἐξ ἀνακρίσεως ἀκούειν, τὰ δὲ διὰ τῆς ἁφῆς καταλαμβάνειν. ἀρτιμελὴς δὲ πρὸς τὸ τῆς ἐν τοῖς ἔργοις ὑπηρεσίας ἀπαρεμπόδιστος εἶναι. εὔτονος δέ, διὰ γὰρ τῆς ἐν τῷ περιοδεύειν κακοπαθείας δὶς τὴν πρᾶξιν παραλαμβάνει. μακροὺς δὲ καὶ λεπτοὺς ἔχουσα τοὺς δακτύλους καὶ ὑπεσταλκότας τοὺς ὄνυχας, εἰς τὸ τῆς ἐν βάθει φλεγμονῆς ἀσκυλτότερον ἅπτεσθαι. τοῦτο μέντοι καὶ δι᾽ αὐτῆς ἐπιτυγχάνεται τῆς ἐν τοῖς ἔργοις σπουδαιοτέρας τριβῆς καὶ συγγυμνασίας.

II *Τίς ἀρίστη μαῖα.*

4. *Τὰ συμπληροῦντα τὴν ἀρίστην μαῖαν εἰπεῖν ἀναγκαῖον ἵνα αἱ μὲν ἄρισται γιγνώσκωσιν ἑαυτάς, αἱ δὲ ἀρτιμαθεῖς ὡς εἰς ἀρχετύπους ταύτας ἀποβλέπωσιν, ὁ βίος δὲ παρὰ τὰς χρείας εἰδῇ τίνα δεῖ μετακαλεῖσθαι. κατὰ τὸ κοινὸν μὲν οὖν τελείαν φαμὲν τὴν μόνον τοῦ τέλους τῆς ἰατρικῆς ἐπιτυγ-*

1 *ἐντὸς εἶναι, ἵνα* c (corr. E). 2 *ἰσχύσοι* c (corr. E). 7 (*δεῖ...*) *τὴν βουλομένην* c. 8 *κόσμειον* (sic) c (corr. d). 17 *τὰς... φλεγμονὰς* c (corr. E). 18 *ἀσκυλτότερον* E: *ἀσκεπτότερον* c (nisi forte *ἀσκιπτότερον*). 25 *εἰδῇ* E: *ἤδη* (non *ᾔδει*) c. 26 *τὴν μόνην* c (*μόνην τὴν* E).

χάνουσαν, ἀρίστην δὲ τὴν προσειληφυῖάν τι καὶ πρὸς τῇ προστασίᾳ ἐν τοῖς θεωρήμασι πολύπειρον. μερικώτερον δὲ λέγομεν ἀρίστην μαῖαν τὴν γεγυμνασμένην ἐν πᾶσι τοῖς μέρεσι τῆς θεραπείας, τὰ μὲν γὰρ διαιτῆσαι δεῖ τὰ δὲ χειρουγῆσαι τὰ δὲ φαρμάκοις διορθώσασθαι, καὶ ταύτην καὶ παραγγέλματα δοῦναι δυναμένην καὶ τὸ κοινὸν καὶ τὸ προσεχὲς ἰδεῖν καὶ τὸ συμφέρον ἐκ τούτου λαμβάνουσαν καὶ μήτ' ἀπὸ τῶν αἰτίων μητ' ἀπὸ τῆς πλειστάκις τηρήσεως τῶν καθόλου συν   τμητικῆς τούτων, εἶτα κατὰ μέρος οὐ παρατυπουμένην ἐν ταῖς τῶν συμπτωμάτων μεταβολαῖς, παρηγοροῦσαν δὲ κατὰ τὴν πρὸς τὸ πάθος ἀκολουθίαν, ἀτάραχον ἀκατάπληκτον ἐν τοῖς κινδύνοις, δεξιῶς τὸν περὶ τῶν βοηθημάτων λόγον ἀποδιδόναι δυναμένην, παραμυθίαν ταῖς καμνούσαις πορίζουσαν, συμπάσχουσαν καὶ οὐ πάντως οὐ προτετοκυῖαν ὡς ἔνιοι λέγουσιν, ἵνα συνειδήσει τῶν ἀλγημάτων ταῖς τικτούσαις συμπαθῇ, μᾶλλον γὰρ τοῦτο τετοκυίας, εὔτονον δὲ διὰ τὰς ὑπουργίας, καὶ οὐ πάντως νέαν ὡς φασί τινες, καὶ γὰρ νέα τις ἄτονος καὶ οὐ νέα τοὐναντίον εὔτονος, σώφρονα δὲ καὶ νήφουσαν ἀεὶ διὰ τὸ ἄδηλον τῶν πρὸς τὰς κινδυνευούσας μετακλήσεων, ἥσυχον δὲ ἔχουσαν θυμὸν ὡς πολλῶν τῶν ἐν τῷ βίῳ μυστηρίων μετέχειν μέλλουσαν, ἀφιλάργυρον ὡς μὴ διὰ μισθὸν κακῶς δοῦναι φθόριον, ἀδεισιδαίμονα χάριν τοῦ μὴ δι' ὄνειρον ἢ διὰ κληδόνας ἢ συνηθές τι μυστήριον καὶ βιωτικὴν θρησκείαν ὑπεριδεῖν τὸ συμφέρον. ἐπιτηδευέτω δὲ καὶ τὴν τῶν χειρῶν τρυφερίαν φυλαττομένη καὶ τὰς σκληρύνειν δυναμένας ἐριουργίας, διὰ χρισμάτων δὲ προσκατακτωμένη ἁπαλάς, εἰ

1 τι: τὲ c. πρὸ τῆς προστασίας c (corr. E). 5 καὶ | ταῦτ' ἵνα c (corr. E). καὶ addidi. 9 post συν album in c 1½ cm. 14 οὐ πάντως προτετοκυία c (addidi οὐ). cf. etiam I, 70 init. 15 συνειθήση τῶν ἀλπημάτων (sic) c. 16 τοῦτο addidi. 20 (τῶν...) μετακλήσεως (sic) c. 27 πρ^ο κατακτωμένην ἁπαλῶν c.

μὴ πάρεστι φυσικῶς καὶ τοῦτο. τοιαύτην μὲν εἶναι δεῖ τὴν ἀρίστην μαῖαν.

5. *ἐπειδὴ δὲ μεταβαίνειν ἐπὶ τὸν γυναικεῖον ὑγιεινὸν λόγον μέλλομεν, δεήσει πρῶτον τὴν φύσιν τῶν γυναικείων διηγήσασθαι τόπων, ἐξ ὧν τὰ μὲν αὐτόθεν καταλαμβάνεται τὰ δὲ ἐξ ἀνατομῆς, ἥτις εἰ καὶ ἄχρηστός ἐστιν ὅμως ἐπειδὴ παραλαμβάνεται χρησθομαθείας ἕνεκα, διδάξομεν καὶ τὰ ἐκ ταύτης ἐπιγνωσθέντα. ῥαδίως τε γὰρ πιστευθησόμεθα λέγοντες ἄχρηστον τὴν ἀνατομήν, εἰ πρότερον αὐτὴν εἰδότες εὑρεθείημεν, καὶ οὐ παρέξομεν ὑπόνοιαν τοῦ δι' ἄγνοιαν παραιτεῖσθαί τι τῶν ὑπειλημμένων εὐχρήστων.*

III *Τίς φύσις μήτρας καὶ γυναικείου αἰδοίου.*

6. *Ἡ μήτρα καὶ ὑστέρα λέγεται καὶ δελφύς. μήτρα μὲν οὖν ὅτι μήτηρ ἐστὶ πάντων τῶν ἐξ αὐτῆς γεννωμένων ἐμβρύων ἢ ὅτι τὰς ἐχούσας αὐτὴν μητέρας ποιεῖ, κατὰ δέ τινας ὅτι μέτρον ἔχει χρόνου πρὸς κάθαρσιν καὶ ἀπότεξιν. ὑστέρα δὲ διὰ τὸ ὕστερον ἀποδιδόναι τὰς ἑαυτῆς ἐνεργείας ἢ διὰ τὸ ἐσχάτην κεῖσθαι πάντων τῶν σπλάγχνων, εἰ καὶ μὴ πρὸς ἀκρίβειαν ἀλλὰ κατὰ πλάτος. δελφὺς δὲ διὰ τὸ ἀδελφῶν αὐτὴν εἶναι γεννητικήν.*

7. *κεῖται δὲ ἐν τῇ τῶν ἰσχίων εὐρυχωρίᾳ ἐντὸς τοῦ*

6 *εἰ* addidit Herwerden (E² p. 11). 7 *καταλαμβάνεται* c (corr. E²). *ἐκ χρηστομαθείαν ἕνεκα* c. *τὸ ἐκ τ. ἐπιγνωσθὲν ᾱ ῥαδίως τὲ* c. 9 *αὐτὴν εἰδότες* (sic) c. 10 *ἄγνοιαν* (sic, non *ἄνοιαν*) c. 12 Hoc cap. Oribasius exscripsit l. 24, 31—32: *περὶ μήτρας καὶ αἰδοίου γυναικείου. ἐκ τῶν Σωρανοῦ.* 14 *οὖν* O: om. c. *πάντων* c (Aet. 16, 1): om. O. *γεννω(γενο)μένων* O (*τοῦ γεννωμένου* Melet. ap. D. p. 91, 20): *γινομένων* c (Aet.). 15 *μητέρας ποιεῖ* O: *ποιεῖ μητέρας* c. 17 *τὰ ἑ. ἐνεργήματα* O (*ἐνεργείας* etiam Mel.). 18 *πάντων* c (Aet., cf. *omnibus* lat.): om. O. 19 *κατὰ* O: *καὶ κατὰ* c. 21 *ἰσχίων* (*coxas* lat.) O: *σπλάγχνων* c. *ἐντὸς τ. π.* c (ita et Gal. II, 887. cf. *intus* lat.): om. O.

περιτοναίου μεταξὺ κύστεως καὶ ἀπευθυσμένου ἐντέρου, τούτῳ μὲν ἐπικειμένη, τῇ κύστει δὲ ὑποκειμένη ποτὲ μὲν ὅλη ποτὲ δὲ ἀπὸ μέρους διὰ τὸ κατὰ μέγεθος ἐξαλλάσσεσθαι. ταῖς μὲν γὰρ νηπίαις μικροτέρα τῆς κύστεώς ἐστιν, διὸ καὶ ὅλη ταύτην ὑπελήλυθεν, ταῖς δὲ ἐν ἀκμῇ παρθένοις ἴση τῇ κύστει κατὰ τὰ ὑπερκείμενα, ταῖς δὲ παρηλικεστέραις καὶ ἤδη διακεκορευμέναις καὶ μᾶλλον προκεκυηκυίαις μείζων, ὥστε ταῖς πλείσταις ἐν λήξει τοῦ κόλου προσαναπαύεσθαι, ⟨μᾶλλον δὲ ἐν τῷ κυοφορεῖν, ὡς καὶ τῇ ὁράσει καταλαμβάνειν ἔστιν, εἰς πολὺ διογκουμένου τοῦ περιτοναίου καὶ τοῦ ἐπιγαστρίου ἐκ τοῦ τηλικοῦτον εἶναι τὸ ἀποτικτόμενον μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ χιτώνων⟩ καὶ ὑγρῶν. μετὰ δὲ τὴν ἀπότεξιν συστέλλεται μέν, ἄλλως δὲ μεῖζον ἔχει τὸ μέγεθος τοῦ πρὸ τῆς κυήσεως. τότε οὖν ἐστὶ μείζων τῆς κύστεως, οὐ κατ᾽ ἴσον δὲ ὑπελήλυθεν αὐτήν. κατὰ μὲν γὰρ τὰ ἔμπροσθεν μέρη προπαλέστερός ἐστιν ὁ τῆς κύστεως τράχηλος, ὡς ἂν τὴν οὐρήθραν πέρας ἔχων καὶ ὅλῳ τῷ γυναικείῳ προσανατεινόμενος καὶ παρατριβόμενος κόλπῳ, προανακεχώρηκε δὲ ἀπὸ τῆς ὑστέρας. κατὰ δὲ τὰ ὄπισθεν ἀνωτέρω τοῦ τῆς κύστεως πυθμένος ὁ τῆς μήτρας ἐστὶ πυθμὴν κείμενος ὑπὸ τὸν ὀμφαλόν, ὥστε τῆς κύστεως τὴν μὲν εὐρυχωρίαν ⟨ἐπικεῖσθαι τῷ τραχήλῳ τῆς ὑστέρας, τὸν δὲ πυθμένα τῷ κύτει.

2 τούτῳ μὲν — ὑποκ. = Anon. de fabr. hom. (ap. Ruf. ed. Par.) p. 183, 10. 3 μέγεθος O: μέρος c. 5 ὅλην (ὅλη E) ταύτην O: ταύτην ὅλην c. 6 προηλικεστέραις c. 7 ἤδη om. c. προ(κεκ.) om. c. 8 ἐν λήξει O: ἄλιξι c. 9 μᾶλλον — (12) χιτώνων om. c (sc. ultima et versus et deinde paginae f. 220[b] in albo, album incipit etiam f. 221 versuum duorum spatio relicto). 12 μετὰ δὲ O: μὲν διὰ c. ἀπόταξιν c. 13 μέν, ἄλλως O: μεγάλως c. 14 κυήσεως E: ἀποτά(ε O)ξεως cO. deinde sic c: τοῦτο γοῦν μεῖζον ἐστὶν τ. κ. οὐ τὸ κατ᾽ ἴσον ὑπ. 18 καὶ παρατριβόμενος (παρατρυπώμενος E) om. O. προσανακ. (sic) c. 22 ἐπικεῖσθαι — (p. 177, 3) πλάγια O: om. c (in vacuo spatio 3½ versuum). 23 τῷ κύτει E: καὶ κύστει cO.

8. *συνέχεται δὲ λεπτοῖς ὑμέσιν ἡ μήτρα πρὸς μὲν τὰ ὑπερκείμενα τῇ κύστει, πρὸς δὲ τὰ ὑποκείμενα τῷ ἀπευθυσμένῳ, πρὸς δὲ τὰ πλάγια〉 καὶ τὰ ἐξόπισθεν τοῖς ἐκπεφυκόσιν ἀπὸ τῶν ἰσχίων καὶ τοῦ ἱεροῦ ὀστέου. τούτων γοῦν συνελκομένων μὲν διὰ φλεγμονὴν ἀνασπᾶται καὶ παρεγκλίνεται, παριεμένων δὲ καὶ χαλωμένων προπίπτει, ζῷον μὲν οὐκ οὖσα καθὼς ἐνίοις ἔδοξε, τοῖς ἄλλοις δὲ παραπλησίως αἴσθησιν ἁπτικὴν ἔχουσα καὶ διὰ τοῦτο συστελλομένη μὲν ὑπὸ τῶν ψυχόντων, χαλωμένη δὲ ὑπὸ τῶν ἀραιούντων.*

9. *σχῆμα δὲ μήτρας οὐχ ὡς ἐπὶ τῶν ἀλόγων ζῴων ἑλικοειδές, ἰατρικῇ δὲ σικύᾳ παραπλήσιον. ἀπὸ γὰρ περιφεροῦς καὶ πλατέος ἀρξαμένη τοῦ κατὰ τὸν πυθμένα πέρατος πρὸς λόγον ἐπὶ στενὸν συνάγεται τὸ στόμιον. κέκληται δ' αὐτῆς τὸ μὲν πρῶτον καὶ προάγον μέρος στόμιον, τὸ δὲ μετὰ τοῦτο τράχηλος, τὸ δὲ ἑπόμενον αὐχήν, ἡ συνδρομὴ δὲ τούτων καυλός, τὰ δὲ ἑκατέρωθεν μετὰ τὴν στενότητα τοῦ τραχήλου πλατυνόμενα πρῶτα μὲν ὑστέρας ὦμοι, τὰ δὲ μετὰ ταῦτα πλευρά, τὸ δὲ ὕστατον πυθμήν, τὸ δὲ ὑποκείμενον βάσις, τὸ δ' ὅλον χώρημα κύτος καὶ γάστρα καὶ κόλπος.*

10. *τὸ δὲ στόμιον κατὰ μέσον κεῖται τὸ γυναικεῖον αἰδοῖον. περισφίγγεται γὰρ ὁ τράχηλος ὑπὸ τῶν πτερυγωμάτων, τούτων δὲ ἀφέστηκε τὸ στόμιον ταῖς μὲν μᾶλλον ταῖς δὲ ἧττον παρὰ τὰς ἡλικίας, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δὲ ταῖς*

3 *καὶ τὰ ἐ.* O: *κατεξόπισθεν* c. 6 *χαλωμένων* O (cf. v. 9): *χαλατονούν των* (sic, pro *χαλώντων*?) c. 8 *ἁπτικήν* c: *τοπικήν* O. 9 *ψυχόντων* cO: *στυφόντων* E (vel *πυκνούντων* E² p. 12). 10 post *ἀραιοῦνται* in c p. 8, 6 D. sequuntur verba aliunde traiecta *ἐντεῦθεν καὶ δι' ἄλλας — ὑπαναβεβηκός*, quae eiecit E p. XXXIII. 13 *τοῦ* O: *ἀπὸ τοῦ* c. 14 *ἐπὶ στενὸν* O: *ἐπὶ τέλει* c. *τὸ* O: *πρὸς τὸ* c. 18 *πρῶτα μὲν ὑστέρας*: *πρω*^{τε} (*πρώτερον*) *ὑστέρας* c (*πρῶτα μέρη τῶν ὑστέρων* O). 24 *τοῦτο* c. *τὸ στόμιον* O: om. c.

ἤδη τελείαις πέντε ἢ ἓξ δακτύλους. ⟨ἐντεῦθεν καὶ δι' ἄλλας μὲν αἰτίας καὶ διὰ ταύτην ἐκ μὲν γερόντων νέαι φασὶ συλλαμβάνουσιν ὅτι δ̄ δακτύλους ἀφέστηκεν αὐτῆς τὸ στόμιον ἀπὸ τῶν πτερυγωμάτων, ἐκ δὲ νέων πρεσβύτιδες οὐκέτι, ὅτι πολὺ τὸ στόμιον αὐταῖς ἀφέστηκεν ἀπὸ τῶν πτερυγωμάτων ὑπαναβεβηκός.⟩ προχειρότερον δὲ γίγνεται κατὰ τὰς ἀποτέξεις ἐπεκτεινομένου τοῦ τραχήλου. διάφορον δὲ ἔχει καὶ τὸ μέγεθος, πλὴν ἐπί γε τῶν πλείστων ἐν τῷ κατὰ φύσιν τηλικοῦτόν ἐστιν ἡλίκον τὸ ἐκτὸς πέρας τῆς ἀκουστικῆς εὐρυχωρίας. διίσταται δὲ κατά τινας καιρούς, καθάπερ ἐν τῇ ὀρέξει τῆς συνουσίας πρὸς παραδοχὴν τοῦ σπέρματος κὰν ταῖς καθάρσεσι πρὸς ἔκκρισιν τοῦ αἵματος κὰν ταῖς συλλήψεσι πρὸς λόγον τῆς τοῦ ἐμβρύου συναυξήσεως. ἐν δὲ τῇ ἀποτέξει καὶ πλεῖστον προσανευρύνεται μέχρι τοῦ καὶ χεῖρας τελείων παραδέχεσθαι. κατὰ μέντοι τὴν φύσιν τρυφερόν ἐστι καὶ σαρκῶδες ἐπὶ τῶν ἀδιακορεύτων, σομφότητι πνεύμονος ἢ τρυφερίᾳ γλώττης ἐοικός, ἐπὶ δὲ τῶν ἀποκεκυηκυιῶν τυλωδέστερον γίγνεται, ὡς κεφαλὴ πολύποδος, ἢ ἄκρῳ βρόγχου καθώς φησιν Ἡ ρ ό φ ι λ ο ς ὅμοιον, τυλούμενον τῇ παρόδῳ τῶν ἀποκρινομένων καὶ ἀποτικτομένων.

11. *ἡ δὲ ὅλη μήτρα κατὰ τὸ πλειστοδυναμοῦν ἐστὶ νευρώδης. συγκέκριται γὰρ οὐκ ἐκ νεύρων μόνον ἀλλὰ καὶ ἐκ φλεβῶν καὶ ἀρτηριῶν καὶ σαρκός. ἐξ ὧν τὰ νεῦρα μὲν ἀπὸ νωτιαίας μήνιγγος λαμβάνει τὴν καταρχήν, αἱ δὲ ἀρτηρίαι καὶ αἱ φλέβες ἀπὸ τῆς παρακειμένης τῇ ῥάχει κοίλης φλεβὸς καὶ παχείας ἀρτηρίας. δύο μὲν γὰρ ἀποσχίζονται*

1 *δακτύλων* c. deinde adscripsi quae in alienum locum delata supra habuit c ad p. 177, 10 (cf. ad 188, 4). 8 *ἐν* Or.: om. c. 12 *καθάρσεσι ὁ πρὸς ἔω κρίσιν* (sic) c. 19 cf. Herophil. ap. Gal. II, 897. 21 *πλειστοδυναμοῦν* Or. (Dar.): *πλεῖστον δυναμοῦν* c. 22 *νευρῶδες* c. 24 *καταλαμβάνει τὴν ἀρχήν* c (corr. Or.). 25 *καὶ φλέβες* c. *παρακειμένης* (sic) c (= Or., non *ὑπερκειμένης*). 26 *δύο* — (p. 179, 2) *ἀρτηρίας* Or.: om. (sine albo) c.

φλέβες ἀπὸ τῆς κοίλης φλεβός, δύο δὲ ἀρτηρίαι ἀπὸ τῆς παχείας ἀρτηρίας. ὧν ἀνὰ μίαν φλὲψ καὶ ἀρτηρία φέρονται πρὸς ἑκάτερον νεφρόν, εἶτα πρὶν εἰς αὐτοὺς ἐμφυῆναι δισχιδεῖς γενόμεναι ταῖς μὲν δυσὶ ἐκφύσεσιν εἰς ἑκατερὸν νεφρὸν ἐμφύονται, ταῖς δὲ δυσὶ τὴν ὑστέραν ἀναπλέκουσιν, ὥστε γίγνεσθαι τεσσάρων εἰς αὐτὴν ἀγγείων ἔμφυσιν, δύο μὲν ἀρτηριῶν δύο δὲ φλεβῶν. ἐκ τούτων δὲ καὶ εἰς ἑκάτερον τῶν διδύμων ἀνὰ μίαν μὲν φλέψ ἀνὰ μίαν δὲ ἐμπέφυκεν ἀρτηρία.

12. *προσπαραπεφύκασι δὲ ἔξωθεν οἱ δίδυμοι σύνεγγυς τοῦ αὐχένος παρ' ἑκάτερον πλευρὸν ἀνὰ ἕνα. καὶ εἰσὶ μὲν ψαφαροὶ καὶ ἀδενώδεις ἰδίῳ σκεπόμενοι ὑμένι, σχῆμα δὲ οὐ κατὰ τοὺς τῶν ἀρρένων ἐπιμήκεις ὑπάρχουσι καὶ ὑπόσιμοι, στρογγύλοι δὲ καὶ ἐπ' ὀλίγον πλατυνόμενοι κατὰ βάσιν.*

ὁ σπερματικὸς δὲ πόρος ἐπὶ τῆς ὑστέρας ἐξ ἑκατέρου φέρεται διδύμου καὶ τοῖς πλευροῖς παραταθεὶς μέχρι τῆς κύστεως εἰς τὸν ταύτης ἐμφύεται τράχηλον. ἔνθεν ἐδόκει τὸ τοῦ θήλεος σπέρμα πρὸς ζῳογονίαν μὴ συμβάλλεσθαι, διὰ τὸ εἰς τὸ ἐκτὸς ἐκχεῖσθαι, περὶ οὗ διελάβομεν ἐν τῷ περὶ σπέρματος λόγῳ.

ἔνιοι δέ, καθὼς βούλεται καὶ ὁ ;χῖος, καὶ ἀνὰ ἕνα κρεμαστῆράς φασιν αὐτοῖς ἐκπεφυκέναι. καὶ ἡμεῖς δὲ τοῦτο

2 *μία* c et (om. *ἀνὰ*) Or. 3 *αὐτοὺς* Or.: *αὐτὸν* c. *δισχιδὲς γενόμεναι* (sic) c. 4 *ἐκφύσεσιν* Or.: *ἐμφυσήσεσιν* c. 8 *μία* (bis) c. *μὲν* om. c (et, sicut *δὲ*, partim codd. Or.). 10 *ἕνα*: *εἷς* c et Or. 11 *ψαφαροὶ* Or.: *ψαθαροὶ* c (ut Aet. 16, 1). *κατὰ σχῆμα δὲ οὐχ ὡς ἐπὶ τῶν ἀρρένων ὑπομήκεις* Or. 12 *ἀρνέων* c. *καὶ ὑπόσιμοι, στρογγύλοι δὲ καὶ ἐπ' ὀλίγον* c (cf. Gal. II, 899): *ὑπόσιμοι δὲ καὶ στρογγύλοι ἐπ' ὀλίγον* Or. 15 *ἐπὶ*: *ἀπὸ* c. 17 *ἔνθεν ἐδοκεῖτο τοῦ* (sic) c: *ἔνθεν δὲ δοκεῖ τὸ τοῦ* O. *ἐδόκει* sc. Herophilo, cf. Gal. (de sem.) IV, 596. 598 et (de uteri diss.) II,900—1. 18 *συμβάλλεσθαι* Gompertz (E² p. 12): *συλλαμβάνεσθαι* c et O. *διὰ τὸ* c: *τῷ* O. 21 *καὶ ὀχίος* (sic) c: *καὶ χῖος* O (*βακχίος*?). *ἀνὰ ἕνα κρεμαστῆρας* (ubi *ἕνα* add. Reinhold ap. E² p. 12 cf. Gal. IV, 635. 193): *ἀνακρεμαστῆρας* c. 22 *ἐκπεφυκέναι* (sic) c:

ἐπὶ τῆς αὐτοψίας ἱστορήκαμεν ἐπί τινος ἐντεροκηλικῆς γυναικός, ἐφ' ἧς ἐν τῇ χειρουργίᾳ προέπιπτεν ὁ δίδυμος κεχαλασμένων τῶν κατεχόντων αὐτὸν καὶ περιειληφότων ἀγγείων, σὺν οἷς καὶ ὁ κρεμαστὴρ ὑπέπεσεν.

13. *ἡ δὲ ὅλη μήτρα συνέστηκεν ἐκ δυοῖν χιτώνων ἐναντίως ἑαυτοῖς ἐσχηματισμένων ἐμφερῶς ταῖς τῶν χαρτῶν ἴνεσι. ὁ μὲν οὖν ἔξωθεν νευρωδέστερός ἐστι καὶ λειότερος καὶ σκληρότερός τε καὶ λευκότερος, ὁ δὲ ἔσωθεν σαρκωδέστερος καὶ δασύτερος καὶ ἁπαλώτερος καὶ ἐνερευθέστερος, διόλου μὲν καταπεπλεγμένος ἀγγείοις, πλείοσι δὲ καὶ ἀξιολόγοις κατὰ τὸν πυθμένα, τοῦ σπέρματος ἐκεῖ προσκολλωμένου καὶ τῆς καθάρσεως ἐκεῖθεν φερομένης. οἱ μέντοι δύο χιτῶνες οὗτοι συνέχονται πρὸς ἀλλήλους ὑμέσι λαγαροῖς καὶ νεύροις, ὥστε πολλάκις ἐπεκτεινομένων αὐτῶν προπίπτειν τὴν ὑστέραν, τοῦ μὲν νευρώδους χιτῶνος κατὰ χώραν μένοντος, τοῦ δὲ ἔσωθεν κατ' ἐκτροπὴν προπίπτοντος.*

14. *ἔτι κοινῶς ἐπὶ μὲν τῶν ἀτόκων ἡ μήτρα κατὰ τὸν πυθμένα στολίδας ἔχει κατὰ τὸ πλεῖστον δύο πιοειδῶς ἐνδεδιπλωμένας, ἐπὶ δὲ τῶν τετοκυιῶν ἐκτείνεται ὅλη καὶ περιφερὴς γίγνεται. Διοκλῆς δὲ καὶ κοτυληδόνας καὶ πλεκτάνας καὶ κεραίας λεγομένας εἶναί φησιν ἐν τῇ εὐρυχωρίᾳ τῆς μήτρας, αἵτινες μαστοειδεῖς ἐκφύσεις ὑπάρχουσι πλατεῖαι μὲν κατὰ βάσιν μύουροι δὲ κατὰ τὸ ἄκρον ἑκατέρωθεν*

ἐμπεφ. Or. 1 *ἐντεροκήλης* c. 2 *προσέπιπτεν* c. *δίδυμος χαλασμάτων κατεχόντων αὐτὸν τῶν εἰληφότων ἀ.* c (*δ. χαλασθέντων τῶν κ. ἀ. κ. περιειλ. ἀ.* Or.). 5 *δυοῖν χιτώνων . . . ἐσχηματισμένων* (sic) c. 7 *ἴναις* c (*ἰσίν* Or.). 8 *καὶ σκλ. τε καὶ λευκ.* Or.: *λευκότερος δὲ καὶ σκληρ.* c. 14 *ἐπεκτειν.* (sic) c. 18 *δύο   λοειδῶς* (sic cum albo) c (*πιλοειδῶς* Or.). 20 cf. (Herophil.) Diocles (Eud.) ap. Gal. II, 890 et 905 (unde patet differre *κοτυληδόνας* et *κεραίας* Dioclis a Sorano critico confusa). 21 *καὶ κερ λ.* (sic cum albo) c (suppl. Or.). 22 *αἵτινες* sc. *κεραῖαι*, non *κοτυληδόνες*. cf. Gal. l. c. p. 890, ubi eadem explicatio. *αἵτινες — προ]λέγομεν* 181, 23 om. c (in albo ⅓ paginae = 13½ versuum et sequentis paginae versuum 2). suppl. Or.

κείμεναι τῶν πλευρῶν, προνοητικῶς ὑπὸ τῆς φύσεως γεγεννημέναι χάριν τοῦ τὸ ἔμβρυον προμελετᾶν τὰς θηλὰς τῶν μαστῶν ἐπισπᾶσθαι. καταψεύδονται δὲ τῆς ἀνατομῆς. οὐχ εὑρίσκονται γὰρ αἱ κοτυληδόνες καὶ ἀφύσικός ἐστιν ὁ περὶ αὐτῶν εἰσαγόμενος λόγος, ὡς ἐν τοῖς περὶ ζῳογονίας ὑπομνήμασιν ἀποδέδεικται.

15. τὴν μέντοι γε μήτραν οὐχ ὑποληπτέον κυριότητα πρὸς τὸ ζῆν ἔχειν. οὐ γὰρ προπίπτει μόνον, ἐπ' ἐνίων δὲ καὶ ἀποκόπτεται δίχα τοῦ θάνατον αὐταῖς ἐπενεγκεῖν, ὡς ἱστόρηκε Θεμίσων. ἐν Γαλατίᾳ δὲ τὰς ὗς εὐτροφωτέρας γίγνεσθαί φασι μετὰ τὴν ἐκτομὴν τῆς μήτρας. πάσχουσα μέντοι πρὸς συμπάθειαν στόμαχον ἄγει καὶ μήνιγγας. ἔστι δέ τις αὐτῇ καὶ πρὸς τοὺς μαστοὺς φυσικὴ συμπάθεια. μεγεθυνομένης γοῦν αὐτῆς ἐν ταῖς ἀκμαῖς καὶ οἱ μαστοὶ συνδιογκοῦνται, καὶ αὐτὴ μὲν τὸ σπέρμα τελεσιουργεῖ, μαστοὶ δ' εἰς τροφὴν τῶν κυηθησομένων γάλα παρασκευάζουσι, καὶ φερομένων μὲν τῶν καταμηνίων σβέννυται τὸ γάλα, φερομένου δὲ τοῦ γάλακτος οὐκέτι φαίνεται κάθαρσις, καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν παρηλικεστέρων συστελλομένης τῆς ὑστέρας καὶ οἱ μαστοὶ τρόπῳ τινὶ μαραίνονται καὶ πάσχοντος τοῦ ἐμβρύου στενοῦται τὸ μέγεθος αὐτῶν. ἐπὶ γοῦν τῶν κυοφορουσῶν θεασάμενοι ῥικνουμένους τοὺς μαστοὺς καὶ συναγομένους γενησομένην προλέγομεν ἔκτρωσιν.

16. καὶ τοιαύτη μὲν ἡ φύσις τῆς μήτρας. τὸ δὲ γυναικεῖον αἰδοῖον καὶ κόλπος ὠνόμασται γυναικεῖος. ὑμὴν δέ ἐστι νευρώδης καὶ ὑπό τι περιφερής, ὥσπερ ἔντερον, εὐρυχωρέστερος μὲν κατὰ τὸ ἔνδον, στενώτερος δὲ κατὰ τὸ ἐκτός, ἐν ᾧ καὶ τοὺς πλησιασμοὺς συμβέβηκε γίγνεσθαι. τὸ μὲν οὖν ἔνδον αὐτοῦ μέρος περιπέφυκε τῷ τραχήλῳ τῆς

9 αὐταῖς Herwerden (E² p. 13): αὐτὴν c et Or. 22 ῥικνουμένους Herwerden (E² p. 13): ῥυγνυμένους codd. Orib. (ῥηγνυμένους E). 23 a [προ]λέγομεν rursus incipit c. 24 Incipit ε'. περὶ γυναικείου αἰδοίου in c ($\overline{\lambda\beta}$ Or.). 29 περιπέφυκεν c et Or.: προσπέφυκε E.

μήτρας ὡς ἐπὶ τῶν ἀρρένων ἡ πόσθη τῷ βαλάνῳ, τὸ δὲ ἔξω τοῖς πτερυγώμασι, τὸ δὲ κάτω τῇ ἕδρᾳ, τὰ δὲ πλάγια τοῖς σαρκώδεσι τῶν ἰσχίων, τὸ δὲ ἄνω τῷ τραχήλῳ τῆς κύστεως. οὗτος γάρ, ὡς ἔφην, ὑπερπεσὼν τὸ στόμιον τῆς ὑστέρας καὶ παραταθεὶς ἄνωθεν τῷ αἰδοίῳ κατ᾽ ἄκρον εἰς τὸν οὐρητικὸν πόρον ἐμφύεται. φαίνεται τοίνυν ὡς ὁ γυναικεῖος κόλπος ὑπόκειται μὲν τῷ τραχήλῳ τῆς κύστεως, ἐπίκειται δὲ τῷ δακτυλίῳ καὶ τῷ σφιγκτῆρι καὶ τῷ ἄκρῳ τοῦ ἀπευθυσμένου. κατὰ δὲ μῆκός ἐστιν, ὡς ἔμπροσθεν ὑπεδείξαμεν, ἄνισος, οὐ μόνον παρὰ τὰς ἡλικίας ἢ παρὰ τὰς συνουσίας ἐν αἷς ἐπεκτεινόμενος ὁ τράχηλος τῆς ὑστέρας ὥσπερ καὶ τὸ τῶν ἀρρένων αἰδοῖον ἐπιλαμβάνει τι τοῦ κόλπου, ἀλλὰ καὶ τῷ φύσει τινὰς μὲν προπετέστερον ἔχειν τὸν τράχηλον τινὰς δὲ ἄγαν κολοβὸν ἢ κονδόν. ταῖς πλείσταις δὲ τῶν τελείων ἕξ ἐστι δακτύλων. συμπέπτωκε μέντοι καὶ στενώτερός ἐστιν ἐπὶ παρθένων στολίσι κεχρημένος συνεχομέναις ὑπ᾽ ἀγγείων ἀπὸ τῆς ὑστέρας τὴν ἀπόφυσιν εἰληφότων, ἅπερ καὶ κατὰ τὰς διακορεύσεις ὀδύνην ἐπιφέρει ἁπλουμένων τῶν στολίδων. ῥήγνυται γὰρ καὶ ἀποκρίνει τὸ συνήθως ἐπιφερόμενον αἷμα.

17. τὸ γὰρ οἴεσθαι διαπεφυκέναι λεπτὸν ὑμένα διαφράσσοντα τὸν κόλπον, τοῦτον δὲ ῥήγνυσθαι κατὰ τὰς διακορεύσεις καὶ ὀδύνην ἐπιφέρειν ἢ θᾶττον καθάρσεως γενομένης, ἐμμείναντα δὲ καὶ σωματοποιηθέντα τὸ ἄτρητον

1 ὡς — βαλάνῳ Or.: om. c (ubi ὑστέρας pro μήτρας). 4 ἔφην Or. (vel ἔφαμεν): ἔφηνε (sic ἔφ with ηνε above) c. 5 παρατεθεὶς ἀ. τοῦ αἰδοίου c. 8 δακτύλῳ c. 10 τὰς (ante συν.) om. c. 14 ἄγαν κολοβὸν (ἢ κονδόν quidam add.) codd. Or.: ἄγαν κονδόν c. v. Hesych. κολοβός, κονδός, σμικρός, ὀλιγοστός . . . cf. idem s. κόνδοι. 14 ταῖς δὲ πλ. Or. 15 συμπέπτεκε (sic) c. μέν τοι γε Or. στενό(ώ)τερος Or.: στερότερος (sic) c. 17 ἀπόφασιν (sic) c. 18 καὶ: hic c, post διακορ. habet Or. ὀδύνην ἐπιφέρει Or.: om. c. 19 γὰρ Or.: om. c. 23 γινομένης Or. 24 ἐμμείναντα Or.: μείναντα c. τὸ ἄτροτον λ. τὸ πάθος ἀ. (sic) c.

λεγόμενον πάθος ἀποτελεῖν, ψεῦδός ἐστι. πρῶτον μὲν γὰρ διὰ τῆς ἀνατομῆς οὐχ εὑρίσκεται, δεύτερον δὲ ἐπὶ τῶν παρθένων ἐχρῆν ἀντικόπτειν τι τῇ μηλώσει, νυνὶ δὲ μέχρι βάθους ἄπεισιν ἡ μήλη. τρίτον δὲ εἰ κατὰ τὰς διακορεύσεις ῥηγνύμενος ὁ ὑμὴν ὀδύνης γίγνεται παραίτιος, ἐχρῆν ἐξ ἀνάγκης ἐπὶ τῶν παρθένων ἔμπροσθεν τῆς διακορεύσεως ἐπιφανείσης καθάρσεως περιωδυνίαν παρακολουθῆσαι, κατὰ δὲ τὴν διακόρευσιν μηκέτι. καὶ ἄλλως εἰ σωματοποιηθεὶς ὁ ὑμὴν τὸ ἄτρητον ποιεῖ πάθος, ἔδει κατὰ τὸν αὐτὸν τόπον εὑρίσκεσθαι διηνεκῶς αὐτόν, ὃν τρόπον καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων μερῶν ἕκαστον ἐπὶ τοῦ ἰδίου πάντοτε τόπου θεωροῦμεν. νυνὶ δὲ ἐπὶ τῶν ἀτρήτων ὁ διαφράττων ὑμὴν τὸν πόρον ποτὲ μὲν κατὰ τὰ πρόχειρα μέρη τῶν πτερυγωμάτων εὑρίσκεται, ποτὲ δὲ κατὰ μέσον τὸ αἰδοῖον, ἄλλοτε δὲ κατὰ μέσον τὸ στόμιον τῆς ὑστέρας.

18. τοιοῦτος μὲν οὖν καὶ ὁ γυναικεῖός ἐστι κόλπος. τὰ δὲ ἔξωθεν αὐτοῦ καὶ φαινόμενα πτερυγώματα καλεῖται τρόπῳ τινὶ χείλη τοῦ κόλπου καθεστῶτα. παχέα δέ ἐστι καὶ σαρκώδη καὶ πρὸς μὲν τὰ κάτω πρὸς ἑκάτερον μηρὸν ἀποταθέντα, καθάπερ ἀλλήλων ἀποσχισθέντα, πρὸς δὲ τὸ ὕπερθεν μέρος εἰς τὴν καλουμένην ἀπολήγει νύμφην. αὕτη δὲ τῶν δυοῖν πτερυγωμάτων ἐστὶν ἀρχή, τῇ φύσει δὲ σαρκίδιόν ἐστιν ὡσανεὶ μυῶδες. νύμφη δὲ εἴρηται διὰ τὸ ταῖς νυμφευομέναις ὁμοίως ὑποστέλλειν τὸ σαρκίον. ὑπὸ δὲ τὴν νύμφην πάλιν ἕτερον ὑποστέλλει σαρκίδιον ἐπανεστηκός, ὅπερ ἐστὶ τοῦ τραχήλου τῆς κύστεως, καλεῖται δὲ οὐρήθρα,

2 διὰ Or.: ἐπὶ c. ἐπὶ Or.: ἀπὸ c. 3 ἀντικόπτειν Or.: ἀνακόπτειν c. 4 δὲ Or.: om. c. 7 παρακολουθεῖν Or. (-θῆσαι Or. F). 10 διηνεκῶς αὐτὸν Or.: om. c (sed add. infra p. 184, 1). 11 θεωρούμ^{εν} (sic) c. 12 αὐτὸν τὸν πόρον Or. 14 τοῦ αἰδοίου Or. 18 χείλη Or.: om. c (in albo circa 4 litterarum spatio). 20 ἀποτεθέντα c (ἀποτελευτᾷ Or.). τὸ ὕ. μέρος c: τὰ ὕπερθεν Or. 21 εἰς om. c (in versus principio). 24 νυμφευομέναις Or.: νύμφαις c.

ἡ δὲ ἐντὸς στολιδώδης τραχύτης χεῖλος. διαφέρει δὲ τῆς ἐπ' ἀνδρῶν ἡ ἐπὶ θηλειῶν κύστις. ἐκείνη μὲν γὰρ μείζων ἐστὶ καὶ σκολιὸν ἔχει τὸν τράχηλον, αὕτη δὲ μικροτέρα καὶ εὐθυτράχηλος.

ὑποδεδειγμένης δὲ τῆς φύσεως τῶν γυναικείων μερῶν ἐπὶ τὰ τῆς μήτρας ἔργα, καθάρσεις συλλήψεις κυοφορίας καὶ μετὰ τελείωσιν ἀποτέξεις μεταβαίνοντες, τῇ φυσικῇ χρώμενοι τάξει πρῶτον ἐροῦμεν περὶ ἐμμήνων.

IV Περὶ ἐμμήνων καθάρσεως.

19. Τὸ ἔμμηνον ὠνόμασται καὶ καταμήνιον ἀπὸ τοῦ κατὰ μῆνα γίγνεσθαι, καὶ ἐπιμήνιον ὅτι καὶ τροφὴ γίγνεται τῶν ἐμβρύων, ὡς καὶ τῶν πλοιζομένων τὰ εἰς τροφὴν παρεσκευασμένα ἐπιμήνια καλοῦμεν. λέγεται δὲ καὶ κάθαρσις, ἐπεὶ καθὼς ἔνιοι λέγουσι περισσεῦον αἷμα τοῦ σώματος ἀποκρίνουσα κάθαρσιν παρέχει τῷ σώματι. τὸ μέντοι καταμήνιον ἐπὶ μὲν τῶν πλείστων γυναικῶν εἰλικρινές ἐστιν αἷμα, ἐπ' ἐνίων δὲ ὑγρασία ὕφαιμος ἢ ἰχώρ τις, ὡς ἐπὶ τῶν ἀλόγων ζῴων. οὐδὲν δὲ τούτων παρὰ φύσιν, ὡς ἄνευ δυσχερείας ἀποκρίνεται. διὸ κατ' ἔννοιάν ἐστι καταμήνιον αἷμα ἢ ἀνάλογον ὑγρὸν φυσικῶς κατὰ χρόνους εὐτάκτους ἀποκρινόμενον, μάλιστα διὰ μήτρας. τὰ μὲν οὖν ἄλλα φανερά, τῷ δὲ διὰ μήτρας τὸ μάλιστα πρόσκειται διὰ τὸ καὶ ἀπὸ τοῦ γυναικείου κόλπου γίγνεσθαί ποτε κάθαρσιν.

20. τὸ δὲ ἔμμηνον ἐπιφαίνεται πρῶτον περὶ τὸ τεσσαρεσκαιδέκατον ἔτος κατὰ τὸ πλεῖστον, ὅτε καὶ τὸ ἡβᾶν καὶ τὸ διογκοῦσθαι τοὺς μαστούς. τὸ δὲ πλῆθος τῆς ἀπο-

1 ἐντὸς στόδης (sic) εὑρίσκεται | διηνεκῶς αὐτὸν ὃν τρόπον τραχὺ τῆς χυλὸς διαφ (sic) τῆς ἐπ' ἀ. c (cum albo 3 cm. post διαφ). corr. Or. (Dar.). 3 σκολιὸν Or.: σκληρὸν c. 7 μεταβαίνοντες (sine albo) om. c (add. D). 14 λέγουσιν ὡς περ. c (corr. E). τοῦ σώμ. del. E. 20 ἀναλόγως c (corr. E). 22 τὸ δὲ δ. μ. στόματι μάλιστα c (corr. E). 23 γίνεσθαι ποτὲ κ. (sic) c. 24 πρότερον c (corr. τὸ πρ. E).

κρίσεως ἀρξάμενον ἀπὸ ὀλίγου πρόεισιν ἐπὶ πλεῖον καὶ χρόνον τινὰ μένει ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ καὶ πάλιν ἐλαττοῦται καὶ οὕτως ἀποπαύεται τελείως, οὔτε τάχιον ἐτῶν τεσσαράκοντα κατὰ τὸ πλεῖστον οὔτε βράδιον ἐτῶν πεντήκοντα. καὶ νῦν δὲ πρόσκειται τὸ κατὰ τὸ πλεῖστον. ἐνίαις γὰρ καὶ μέχρι τῶν ἑξήκοντα παραμένει ἡ κάθαρσις. ἡ μέντοι συναύξησις καὶ ἡ μείωσις οὐχ οὕτως γίγνεται πρὸς ἀκρίβειαν, ὡς ὑπενόησε Διοκλῆς λέγων ⟨ἐπι⟩μένον αὐτὸ μέχρι ἐτῶν ἑξήκοντα γίγνεσθαι ⟨πρῶτον ὀλίγον, ἔπειτα⟩ τέλειον, εἶτα μεῖναν ἐπί τινα χρόνον προ⟨ελθὸν μετὰ⟩ τοῦτο πάλιν παύεσθαι πρὸς λόγον ἐλαττού⟨μενον⟩. τοῦτο γὰρ οὐ διηνεκῶς, ἄλλαις δὲ ἄλλως κατὰ τὸ ἀόριστον πλεονάζει τε καὶ μειοῦται. τὸ πλεῖστον δὲ καταμήνιον δυοῖν ἐστὶ κοτυλῶν. καὶ τοῦτο δὲ πάλιν τοῦ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ παραστοχασάμενοι λέγομεν.

21. *καθαίρονται δέ τινες μὲν ἐπὶ μίαν ἡμέραν, τινὲς δὲ ἐπὶ δύο, τινὲς δὲ μέχρι καὶ τῆς ἑβδόμης καὶ περαιτέρω, αἱ πλεῖσται δὲ μέχρι τριῶν ἢ τεσσάρων. καὶ τοῦτο γίγνεται κατὰ μῆνα, καὶ οὐ πρὸς ἀκρίβειαν ἐπὶ πασῶν ἀλλὰ κατὰ πλάτος. ἔστι γὰρ ὅτε καὶ προπαραλαμβάνει τινὰς ἡμέρας ἢ ἐφυστερεῖ. τοῦτο δὲ ἐν ἑκάστῃ κατὰ τὴν ἰδίαν ἀπαντᾷ προθεσμίαν, καὶ οὐ κατὰ τὰς αὐτὰς ὥσπερ ὁ Διοκλῆς ⟨φησι⟩ πάσαις, καὶ πάλιν Ἐμπεδοκλῆς, ἐλαττουμένου τοῦ φωτὸς*

1 *ἀπὸ ὀλίγον* (sic) c. *πρ. ἐπὶ πλείονα χρόνον καὶ μένει* c (corr. E). 5 *τὸ κατὰ τὸ πλεῖστον γινόμενον* c (*γιν.* omisi, cum DE scribant *πρόκειται*). 7 *οὕτως γίνεται πρὸς ἀκρ.* (sic) c. 8 *λέγων μένον* (post album in initio versus unius centimetri). *γίνεσθαι τέλειον* (post album 2 cm.) c (suppl. E). 10 *πρόει τοῦτο* (post album 2 cm.) c. 11 *ἔλαττον* (sic) *τοῦτο* (post album 2 cm.) c. 12 *πλεονάζειν τὲ καὶ μειοῦσθαι* c (corr. E). 13 *κοτύλων* (sic) c (*κοτύλαιν* DE). 14 *τοῦ* add. E. *παραστοχασάμενον* c (corr. E). 16 *μέχρι καὶ τ.* (sic) c (ubi *καὶ* om. E[2] p. 16). *αἱ* om. c (add. E). 20 *ἅπαντα* (sic) c (corr. D). 21 post *οὐ* album 1½ cm. in c, item post *αὐτὰς* 2 cm. et post *ὁ* (sic) *διοκλὴς* 1½ cm. ubi *φησι* add. E. 22 *πάσ̆* (i. e. *πάσας*) c (corr. d).

τῆς σελήνης. αἱ μὲν γὰρ πρὸ εἰκάδος αἱ δὲ ἐν εἰκάδι καθαίρονται, καὶ πάλιν αἱ μὲν αὐξανομένου τοῦ φωτὸς τῆς σελήνης αἱ δὲ μειουμένου, ἄλλαι δὲ ἐν τοσαύταις τισὶν ἡμέραις ὡς ἔθος εἶχεν αὐταῖς. ⟨τὴν δὲ σύμμετρον ἑκάστη κάθαρσιν ἐκ τῆς συναριθμήσεως τῶν ἡμερῶν ἔκρινάν τινες. μὴ περαιτέρω γὰρ τῆς τρίτης ἡμέρας ἢ τετάρτης τὴν κατὰ φύσιν ἀπόκρισιν προέρχεσθαι. μεμπτέον δὲ τούτους. καὶ γὰρ μέχρι πλειόνων ἡμερῶν ἔνιαι καθαίρονται κατὰ φύσιν τοῦ ἴσου πλήθους εἰς πλείονας ἡμέρας ἐπιμερισθέντος, καὶ πρὸς μίαν ἡμέραν δύναται πλεῖον ἀποκριθῆναι τοῦ κατὰ φύσιν. συμμέτρως οὖν κεκαθάρθαι λεκτέον τὰς μετὰ τὴν ἀπόκρισιν εὐσταθεῖς εὔπνους ἀταράχους τήν τε δύναμιν ἀκαθαιρέτους, τὰς δὲ μὴ τοιαύτας ἀσυμμέτρως.⟩ τὸ γὰρ ἴσον καὶ ὀλιγωτέραις καὶ πλείοσι κενώσεσιν αἵματος, κατά γε τὰς ἡλικίας καὶ τὸ ποτὲ μὲν παχυντικὰς προσενέγκασθαι τροφὰς ποτὲ δὲ δριμείας καὶ λεπτυντικὰς φαίνεται.

22. τὸ δὲ πλῆθος τῆς καθάρσεως αὐτῶν ἄνισόν ἐστι φύσει καὶ παρὰ τὴν ἡλικίαν καὶ παρὰ τὴν ὥραν καὶ παρὰ τὴν σύγκρισιν καὶ παρὰ τὸ ἐπιτήδευμα καὶ τὴν ἀγωγὴν καὶ παρ' ἄλλας τινὰς ἐμφερεῖς ἐξαλλαγάς. φύσει μὲν ἐπειδήπερ αὐτὸ τοῦτο φυσικῶς τισὶ μὲν πλεῖον ἐκκρίνεται τὸ αἷμα τισὶ δὲ ἔλαττον. παρὰ δὲ τὴν ἡλικίαν, ὀλιγώτερον γὰρ ταῖς μελλούσαις μηκέτι καθαίρεσθαι καὶ ταῖς πρῶτον ἀρχομέναις. ταύταις γοῦν πολλάκις μόνον τὸ παρακείμενον τῇ μήτρᾳ χωρίον περινοτίζεται. ὀλίγαις γὰρ παντελῶς καὶ ταύταις ὑπεράκμοις πρὸ τῆς διακορεύσεως ἀθροῦν ἐπιφαίνεται, μόνον δὲ ὡς ἔφην

3 post *μειουμ.* iterum *καθαίρονται* add. c. 4 post *αὐταῖς* in textu c ex glossa marginali extant verba *σημειωτέον τὴν αὐτάρκη κάθαρσιν* (p. 16, 17 D): quae sc. hic omissa infra inepto loco scribitur p. 18, 22 *τὴν δὲ σύμμετρον — ἀσυμμέτρως* 19, 3 D. suo loco cum Dar. restituit E (p. 22). *ἑκάστης* c (corr. E). 13 *ἀσυμμέτρους* (sic) c. 14 post *ὀλιγ.* album (ante fin. v.) 1 cm. c. *πλείοσιν κενώσεις* (sic) c. 16 *φαίνεται* c: *φέρεται* E (cf. E² p. 16). 23 *πρώταις* c (corr. E). 24 *τὸ τῆς παρακειμένης μήτρας χωρίον* c (corr. E).

ἐπιμολύνει τοὺς τόπους. παρὰ δὲ τὴν ὥραν, ἔαρος μὲν γὰρ πλεῖον, θέρους δὲ ἔλαττον ὡς ἂν πολλῆς διαφορήσεως δι' ὅλου γιγνομένης τοῦ σώματος, φθινοπώρου δὲ πλεῖον μὲν παρὰ τὸ θέρος ἔλαττον δὲ παρὰ τὸ ἔαρ, χειμῶνος δὲ πάλιν ἔλαττον τοῦ φθινοπώρου. παρὰ δὲ τὰς συγκρίσεις, καταπιμέλοις μὲν γὰρ καὶ παχείαις ὀλιγώτερον ὡς ἂν τῆς ὕλης διὰ τὴν εὐτροφίαν τοῦ συγκρίματος ἀναλισκομένης, ταῖς ἰσχνοτέραις δὲ καὶ ἀσάρκοις πλεῖον. ὃ γὰρ οὐκ ἐδαπάνησεν εἰς εὐτροφίαν ἡ φύσις, τοῦτο ἐπλεόνασεν εἰς ἔκκρισιν. παρὰ δὲ τὸ ἐπιτήδευμα καὶ τὴν ἀγωγήν, ταῖς μὲν ἀργῷ βίῳ χρωμέναις πλεῖον, ταῖς δὲ γυμναστικῷ καθ' ὃν δήποτε τρόπον ἔλαττον. καὶ διὰ τοῦτο φωνασκοῖς καὶ ταῖς ἀποδημίαν τινὰ στελλομέναις, καὶ μάλιστα ταῖς ἐκ μεσογείων τόπων εἰς πελαγίους τόπους, ὑποστέλλεται τὸ πλῆθος.

23. *ποτὲ δὲ καὶ τὸ μηδόλως καθαίρεσθαι κατὰ φύσιν, οὐ μόνον παρὰ τὴν ἡλικίαν παιδικὴν οὖσαν ἢ πρεσβυτικήν, ἀλλὰ καὶ παρὰ τὸ φωνασκίαις ἀγωνιστικαῖς χρῆσθαι περιελκομένης καὶ ἀπαναλισκομένης τῆς ὕλης, ἢ τοῖς ὅλοις σώμασιν ἀνδρώδεις ὑπάρχειν, ἢ διὰ τὸ ἀπὸ μακρᾶς εἶναι νόσου δαπανωμένης τῆς ὕλης εἰς τὸ ἐλλεῖπον, ἢ διὰ σύλληψιν ἀναλισκομένου τοῦ αἵματος εἰς τὴν τοῦ ἐμβρύου διατροφήν. ἐνίαις δὲ καὶ μετὰ σύλληψιν ἐπιφαίνεται κάθαρσις ἤτοι ἀπὸ τοῦ γυναικείου κόλπου ἢ ἀπὸ τοῦ τραχήλου τῆς ὑστέρας καὶ τῶν πλευρῶν. ἡ γὰρ πρόσφυσις τοῦ σπέρματος οὐ καθ' ὅλης γίγνεται τῆς μήτρας, κατὰ μόνου δὲ τοῦ πυθμένος αὐτῆς. ποτὲ δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ καθὸ μὴ προσπέφυκε τὸ σπέρμα γίγνεται διαπήδησις αἵματος καὶ διὰ τοῦτό τινες ἐπισυλλαμβάνουσι. κοινῶς δὲ ὅτι κατὰ φύσιν ἐστὶ τὸ μὴ γίγνεσθαί ποτε τὴν κάθαρσιν σημειωτέον ἐκ τοῦ μηδὲν ὀχληρὸν παρακολουθεῖν.*

19 *ἀνδριώδεις* (sic) c. 26 *αὐτοῦ* c. 28 *κοινῶς ὅτι* c (*δὲ* add. E). *φύσιν* (sic, non *φράσιν*) c.

V *Τίνα σημεῖα μελλούσης γίγνεσθαι καθάρσεως.*

24. Μέλλουσαν δὲ γίγνεσθαι κάθαρσιν σημειωτέον ἐκ τοῦ κατὰ τὴν προθεσμίαν τοῦ συνήθους καιροῦ δυσκινησίαν παρακολουθεῖν καὶ βάρος ὀσφύος, ἐσθ' ὅτε δὲ καὶ πόνον καὶ νωθρότητα χάσμην τε συνεχῆ καὶ κώλων ἔκτασιν, ποτὲ δὲ καὶ μήλων ἔρευθος ἤτοι μένον ἢ διαφορούμενον καὶ ἐκ διαστήματος πάλιν ἐπανθοῦν. ἐπ' ἐνίων δὲ καὶ ἐκ τοῦ ναυτιώδη τὸν στόμαχον εἶναι καὶ ἀνόρεκτον. τὴν δὲ πρῶτον γενησομένην κάθαρσιν καὶ ἐκ τούτων μέν, μάλιστα δὲ ἐκ τῆς ὡς ἐν πλάτει περὶ τὸ τεσσαρεσκαιδέκατον ἔτος ἐκφύσεως τῶν μαστῶν καὶ ἐκ τοῦ περὶ τὸ ἦτρον βάρους καὶ κνησμοῦ ἡβήσεως. συμβαίνει δὲ τὰς τῇ συνουσίᾳ προσβιαζομένας τοῦτο πάσχειν.

25. τῆς δὲ ἐπιμελείας χάριν πρὸ μὲν τοῦ ἐκκρίνεσθαι τὸ ἔμμηνον πειρᾶσθαι δεῖ συνεργεῖν ἀπὸ τῆς τρισκαιδεκέτους ἡλικίας ὅπως δι' ἑαυτοῦ καὶ πρὸ διακορεύσεως ἐνεχθῇ. πρὸς γὰρ τὴν συνουσίαν τῆς ὕλης ἐπὶ τὰ μέρη φερομένης ὡς ἐπὶ ἀρρένων οὕτως καὶ ἐπὶ θηλειῶν, φόβος μή πως τῇ ἀποκρίσει καθυπηρετουμένου τοῦ ζῴου διάτασις γένηται καὶ φλεγμονή. διὸ πρᾷος μὲν ὁ περίπατος ἔστω καὶ ὁμαλός, ἐπιμήκης δὲ ἡ αἰώρα καὶ ἀνειμένα τὰ γυμνάσια καὶ μετὰ πολλοῦ λίπους ἀναβεβλημένη ἡ τρῖψις καὶ καθ' ἡμέραν τὸ λουτρὸν καὶ πᾶσα ψυχῆς διάχυσις. συνεξανίεται γὰρ αὐτῇ τὸ σῶμα καὶ ἀπαρεμποδίστους φέρει τὰς ἀποκρίσεις, χωρὶς εἰ μὴ κακῶς τις ἡγμένη λίαν ἐστὶν εὔθρυπτος. τότε γὰρ ἐπιτονοῦν δεῖ τὸ σῶμα ὡς μὴ συνεκλύεσθαι τοῖς ὅλοις καὶ τὴν ὑστέραν καὶ διὰ τοῦτο περὶ τὴν οἰκείαν ἐνέργειαν ἀτονεῖν.

8 *πρώτερον* (sic) c. 10 *ἐκφύσεως* E: *φύσεως* c. 11 *βάρους κνησμοῦ καὶ ἡβήσεως* (sic sine *τε*) c (ubi sequuntur quae ex superioribus huc delata, cf. I, 21). 12 *τῆς συνουσίας* c (corr. E). 15 *τρισκαιδεκάτους* (sic) c. 18 *οὔτως* (sic) c. 21 *αἰώρα* E: *ὥρα* c. 24 *ἀπαραποδίστους* c. 26 *ὡς μή*: *καὶ* (*συνεκλίεσθαι* sic) c. 27 *ἀτονεῖ, πρώτερον* (sic) ... c.

26. πρῶτον ἠργμένης τῆς καθάρσεως μεθ' ὧν ἐξεθέμεθα δυσαρεστημάτων, ἠρεμία τὰ πολλὰ χρήσιμος. καθάπερ γὰρ οἱ ἀπὸ κραιπάλης γέμοντες συντόνοις κινήσεσιν ἐλέγχονται μέχρι τοῦ νόσῳ περιπεσεῖν, καὶ οἱ πλήρεις τὴν κεφαλὴν βιαιότερον ἀναφωνήσαντες εἰς ἄλγημα περιτρέπονται, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἡ ὑστέρα πεπληρωμένη τῆς ἐπὶ τὴν κάθαρσιν φερομένης ὕλης ὑπὸ τῶν κινήσεων εἰς κοπώδη συναίσθησιν καταπυκνοῦται. διὸ καὶ ταῖς εὐχύλοις καὶ συμμέτροις τροφαῖς χρῆσθαι προσῆκεν, ἔτι δὲ τοῖς δι' ἐλαίου θερμοῦ πεσσοῖς.

ἐπὶ δὲ τῶν ἤδη πολλάκις κεκαθαρμένων ὡς ἔθος ἑκάστῃ ποιεῖν ἐπιτρεπτέον. αἱ μὲν γὰρ συνήθως ἠρεμοῦσιν, αἱ δὲ ἐπὶ μετρίας προίασι κινήσεις. ἀσφαλέστερον δὲ τὸ ἠρεμεῖν καὶ ἀλουτεῖν καὶ μάλιστα τῇ πρώτῃ τῶν ἡμερῶν.

ἐπὶ δὲ τῶν ἤδη μηκέτι καθαίρεσθαι μελλουσῶν διὰ τὸν παραβεβηκότα χρόνον φροντιστέον ὅπως μὴ ἀθρόα τῶν ἐμμήνων ἡ ἀποκοπὴ γένηται. πᾶν γὰρ τὸ αἰφνίδιον ἐν μεταβολῇ, κἂν ἐπὶ τὸ βέλτιον μεταφέρηται, διὰ ξενοπάθειαν λυπεῖ τὸν ὄγκον. οὐκ ἐπιγιγνώσκεται γὰρ τὸ μὴ προμελετηθέν, ἀλλ' ὡς ἄηθες δυσαρέστημά τι σύνεστιν. ὅσα δὲ παραλαμβάνομεν ἐπὶ τῆς πρῶτον γενησομένης καθάρσεως, ταὐτὰ μὲν συντακτέον ἐπὶ τῆς ἤδη καταπαυομένης διὰ τὸν χρόνον. καὶ γὰρ τὴν μὴ ὑπάρχουσαν ἔκκρισιν ἱκανὰ προσκαλεῖν ταῦτα καὶ τὴν ἔτι ἀκμὴν παροῦσαν ἱκανώτερα μέχρι τινὸς φυλάξαι. προσπαραλαμβανέσθωσαν δὲ καὶ πεσσοὶ οἱ μαλάσσειν δυνάμενοι καὶ οἱ τῆς αὐτῆς δυνάμεως ἐγχυματισμοὶ σὺν πᾶσι τοῖς τὰ σκληρυνόμενα σώματα τρυφερὰ ποιεῖν δυναμένοις. εἰ δὲ πλείων ἡ κάθαρσις τῆς δυνάμεως εἴη ἤ τισιν

2 ἠρεμία D: πρέμια c. 12 ἠρεμοῦσαι (sic) c (corr. d). 18 βέλτιον ἢ, (fin. vers.) | μεταφέρηται (sic) c. 20 ἀήθει δυσαρεστήματι c (corr. E). δὲ om. c (add. E). 21 πρώτης c (corr. E). ταῦτα c. 23 γὰρ om. c (add. E). 24 ἱκανωτέραν c (corr. E²). 26 αὐτῆς om. c (add. E). σὺν om. c (add. D).

ἔμπαλιν ἐπέχοιτο παρὰ φύσιν, τότε χρεία θεραπευτικῆς ἐπιμελείας, ἣν ἐν τῷ περὶ τῶν παρὰ φύσιν λόγῳ συντάξομεν.

VI Εἰ ἐπὶ συμφέροντι γέγονεν ἡ τῶν ἐμμήνων κάθαρσις.

27. Ἐπεὶ τοῖς μὲν συμφερόντως γιγνομένοις δεῖ συνεργεῖν, τοῖς δὲ ἀσυμφόρως ἀποσυνεργεῖν, ἀναγκαίως τὸν περὶ τοῦ προκειμένου ποιούμεθα λόγον. σημαίνειν δὲ δεῖ ἐκ τῆς προτάσεως δύο, τὸ μὲν εἰ πρὸς ὑγίειαν, τὸ δὲ εἰ πρὸς παιδογονίαν ἐπὶ συμφέροντι γέγονεν ἡ κάθαρσις, καὶ περὶ ἀμφοτέρων αὐτῶν ἐστιν ἡ σκέψις. ἔνιοι μὲν οὖν τῶν ἔμπροσθεν, ὧν καὶ Ἡρόφιλος ἐν τῷ πρὸς τὰς κοινὰς δόξας ἐμνημόνευσεν, ἐπὶ συμφέροντι λέγουσι γεγονέναι τὴν κάθαρσιν καὶ πρὸς ὑγίειαν καὶ πρὸς παιδοποιίαν, Θεμίσων δὲ καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν ἡμετέρων πρὸς μόνην παιδογονίαν, τινὲς δὲ τῶν εὐσημοτέρων οὔτε πρὸς ὑγίειαν οὔτε πρὸς παιδοποιίαν. Ἡρόφιλος δὲ καὶ Μνασέας κατὰ διαφόρους ἐπιβολὰς τισὶ μὲν τῶν γυναικῶν πρὸς ὑγίειαν ὠφέλιμον λέγουσιν εἶναι τὴν κάθαρσιν τισὶ δὲ βλαβεράν. οἱ πρῶτοι μὲν οὖν φασιν ὅτι προνοητικὴ τῶν ἀνθρώπων οὖσα ἡ φύσις, ὁρῶσα τοίνυν τοὺς ἄρρενας γυμνασίοις τὸ περιττὸν ἀποκενοῦντας, τὰς δὲ θηλείας διὰ τὸ οἰκουρὸν καὶ καθέδριον διάγειν βίον πλῆθος ὑποσυλλεγούσας, προνοοῦσα τοῦ μηδὲ ταύτας κινδύνῳ περιπεσεῖν, διὰ τῆς καθάρσεως ἐπενόησε τὸ περιττὸν ἀποχετεύειν. ἔνθεν στραγγοτέρας γιγνομένης καθάρσεως παρακολουθεῖ βάρος κεφαλῆς καὶ ἀμβλυωπία καὶ πόνος ἄρθρων καὶ τῶν ἐν ὀφθαλμοῖς βάσεων ὀσφύος τε καὶ ἤτρου συναίσθησις ἀπορία ῥιπτασμὸς ἀνατροπὴ στομάχου, ποτὲ δὲ φρίκη καὶ πυρετός, ὧν ἕκαστον λύεται τῆς καθάρσεως πάλιν ἐπιφανείσης.

10 συμφέροντι c (om. ἐπὶ quod suppl. D). 12 ὧν E (p. CIV): ὡς c. 13 λέγομεν c (corr. D). 22 οἰκουργὸν c (corr. E).

28. *πρὸς τούτους δὲ λεκτέον ὅτι τὸ προνοητικὴν εἶναι τὴν φύσιν διαπεφώνηται καὶ βαρυτέραν ἔχει τοῦ νῦν ζητουμένου τὴν ἐπίκρισιν, εἴτε δύναται προνοοῦσα τῶν ἀνθρώπων μετρῆσαι τὰς ὀρέξεις ὅπως μὴ πλείονα λάβωσι τὴν τροφήν, ἢ κωλῦσαι γενέσθαι τι περισσόν. ἧς γὰρ ἴδιον κηδεμονικῶς ἀποκρῖναι τὸ πλεονάσαν, τῆς αὐτῆς καὶ τὸ κωλῦσαι τὸν πλεονασμὸν γενέσθαι τῆς ὕλης. εἰ δὲ καὶ προνοητικῶς ἐγέννησε τὴν κάθαρσιν, οὐ πρὸς ὑγιείας τήρησιν ἀλλὰ πρὸς παιδοποιίαν ἐπενόησεν αὐτήν. ἔνθεν οὔτε ταῖς μήπω συλλαμβάνειν δυναμέναις, οἷον ὡς νηπίαις, παρέσχε τὴν κάθαρσιν οὔτε ταῖς μηκέτι, καθάπερ ταῖς παρήλιξιν, ἀλλὰ τῇ περιγραφῇ τῆς χρείας συναπέσβεσε τὸ ἔργον. ἐπεχομένης δὲ τῆς καθάρσεως ὀχλεῖται τὸ σῶμα διὰ τὴν στέγνωσιν, ὑφ' ἧς κεκώλυται φέρεσθαι τὸ ἔμμηνον. διὸ καὶ ἡ φορὰ τῆς καθάρσεως ἀλυσιτελὴς ἔδοξεν οὐκ ἀνασκευάζουσα τὴν στέγνωσιν ἤ τι τῶν συμπτωμάτων αὐτῆς, λυομένης δὲ τῆς στεγνώσεως ἐπιφαινομένη καθάπερ καὶ ἡ τῶν σκυβάλων καὶ ἡ τῶν ἱδρώτων ἀπόκρισις. ἐπὶ πολὺ δὲ διαφέρει νόσος ὑγιείας. οὐκέτι τοίνυν τὸ ὠφέλιμον εἰς τὸ ἀνασκευάσαι πάθος, τοῦτο καὶ εἰς τὸ τηρῆσαι τὴν ὑγίειαν εὔχρηστον. ἡ γοῦν φλεβοτομία λύουσα τὴν στέγνωσιν οὐ τηρεῖ τὴν ὑγίειαν.*

ἀλλ' οὐδὲ πρὸς παιδοποιίαν ὠφελεῖν τὴν κάθαρσιν ὑπολαμβάνοντές φασιν ὅτι τῆς ὑστέρας ἑλκουμένης ἡ κάθαρσις γίγνεται, πᾶσα δὲ ἕλκωσις παρὰ φύσιν, οὐδὲν δὲ τῶν παρὰ φύσιν ἀποδοτικὸν τοῦ κατὰ φύσιν, ὥστε οὐδὲ πρὸς σύλληψίν ἐστιν εὔχρηστος. ἀμέλει τινὲς μὲν ἐξ ὅλου οὐ κεκαθαρμέναι συλλαμβάνουσιν, αἱ δὲ πρὸ τῆς καθάρσεως συλλαμβάνουσαι μετὰ τὴν σύλληψιν ἐκαθάρθησαν. καὶ τούτους δὲ ἐπιμεμπτέον. οὐ γὰρ ἑλκουμένης τῆς μήτρας ἡ κάθαρσις γίγνεται, κατὰ διαπήδησιν δὲ καὶ περιίδρωσιν, ὃν τρόπον καὶ τὰ οὖλα

13 *ὀχλεῖ* c (corr. E^2 p. 18). 22 *ὠφελεῖ. οἱ τὴν κ.* c. 25 *ἐν μέρος αἵματος* (ante *ὥστε*) c (del. E^2 p. 18). 26 *οὐ* om. c (add. E).

παρατριβόμενα χωρὶς ἑλκώσεως προίησιν αἷμα καὶ ὡς ἐπὶ τῶν ἄνευ τραύματος καταγμάτων αἱμοβαφεῖς ἐν ταῖς ἐπιλύσεσι τοὺς τελαμῶνας εὑρίσκομεν. τὸ δέ τινας ἐξ ὅλου μὴ καθαιρομένας συλλαμβάνειν ψεῦδός ἐστιν. καὶ γὰρ εἰ μὴ δι' αἵματος, διά τινος γοῦν ἄλλης ὑγρασίας καθαίρονται, καθάπερ καὶ τῶν ἀλόγων ζῴων τινά. μετὰ δὲ τὴν σύλληψιν ἐπικαθαίρονταί τινες ἀπ' ἄλλων μερῶν, ὡς ἔμπροσθεν ἐδείξαμεν, καὶ οὐκ ἐξ ἐκείνων οἷς τὸ σπέρμα προσπέφυκεν.

29. Ἡρόφιλος δὲ ποτὲ μὲν καὶ τισὶν τῶν γυναικῶν βλαβεράν φησιν εἶναι τὴν κάθαρσιν, καὶ γὰρ ἀνεμποδίστως τινὰς ὑγιαίνειν μὴ καθαιρομένας καὶ πολλάκις τοὐναντίον καθαιρομένας ὠχροτέρας γίγνεσθαι καὶ ἰσχνοτέρας καὶ παθῶν λαμβάνειν ἀφορμάς, ποτὲ δὲ καὶ ἐπί τινων ὠφέλιμον ὥστε πρότερον ἀχροούσας καὶ ἀτροφούσας ὕστερον καὶ μετὰ τὴν κάθαρσιν εὐχροῆσαί τε καὶ εὐτροφῆσαι. Μνασέας δὲ τὰς μὲν σφοδρὸν ἔχειν τὸ κατὰ φύσιν τὰς δὲ ἀμυδρόν, καὶ τῶν ἀμυδρὸν τὰς μὲν στεγνότερον τὰς δὲ ῥοωδέστερον. ταῖς μὲν οὖν στεγνότερον ἐχούσαις τὸ κατὰ φύσιν ὑγιεινήν φησιν εἶναι τὴν κάθαρσιν, ταῖς δὲ ῥοωδέστερον οὐχ ὑγιεινήν, ὃν τρόπον καὶ τὴν φλεβοτομίαν τοῖς μὲν στεγνοπαθοῦσιν ἁρμόζειν διαχαλῶσαν, τοῖς δὲ ῥευματιζομένοις βλαβερὰν εἶναι διὰ τὸ συναύξειν τὴν εὐδιαφορησίαν. λεληθότως δὲ οὗτος εἰσάγει τὰ κατὰ Διονύσιον στεγνόν τι καὶ ῥοῶδες ὀνομάζων κατὰ φύσιν, ὅπερ οὐχ ὑγιές ἐστιν, ὡς ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ κοινοτήτων ἐπελογίσθη. τό γε μὴν στεγνότερον κατὰ φύσιν καὶ τῆς μικροτάτης παθητικῆς στεγνώσεως ἀμυδρότερόν ἐστιν. ὡς οὖν οὐ μόνον τοῖς ῥευματιζομένοις ἐπιβλαβὴς ἡ φλεβοτομία καθέστηκεν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀμυδρῶς στεγνοπαθοῦσι τῷ πλείονα τὴν βλάβην ἐπιτελεῖν καλουμένης τῆς δυνάμεως πρὸς τὴν συναναληψίαν, οὕτως καὶ ἡ κάθαρσις

2 ἐπιλύσεσιν c: ἐπειλήσεσι E (p. CIV). 7 ἔμπροσθεν sc. I, 23. 16 ἀμυδρῶν c. 26 καὶ τὴν σμικροτάτην c (corr. E). 30 ἀσυναλληψίαν c (corr. E).

ἐπιβλαβὴς γένοιτο ἂν οὐ μόνον ταῖς ῥοωδέστερον τὸ κατὰ φύσιν ἐχούσαις ἀλλὰ καὶ ταῖς στεγνότερον. κοινῇ δὲ πρὸς τοῦτον καὶ πρὸς Ἡρόφιλον λεκτέον ὅτι βλάπτει μὲν ἡ κάθαρσις πρὸς τὸ ὑγιαίνειν ἅπασα, ἤδη δὲ τῶν μὲν εὐπαθεστέρων καθάπτεται μᾶλλον, διαλανθάνει δὲ τὸ βλαβερὸν αὐτῆς ἐφ' ὧν δυσπαθῆ τὰ σώματα κέκτηνται. τὰς οὖν πλείονας τῶν μὴ καθαιρομένων εὐτονωτέρας θεωροῦμεν, ὥσπερ τὰς ἀνδρώδεις τε καὶ στείρας. καὶ τὰς παρήλικας δὲ τὸ μηκέτι καθαίρεσθαι πρὸς τὸ ὑγιαίνειν οὐδὲν ἀδικεῖ, πάντη δὲ τοὐναντίον τὰς πολλὰς θηλυτέρας καθίστησιν ἡ τοῦ αἵματος ἀπάντλησις. ἔδει δὲ καὶ τὰς μήπω καθαιρομένας τῶν παρθένων ἧττον ὑγιαίνειν. εἰ δὲ τῆς ὑγιείας μετέχουσι ἀνελλιπῶς, μήποτε μὲν πρὸς τὸ ὑγιαίνειν ἡ κάθαρσις οὐ συμβάλλεται, πρὸς μόνον δὲ τὸ παιδοποιεῖν. χωρὶς γὰρ τῆς καθάρσεως σύλληψις οὐ γίγνεται.

VII Εἰ ὑγιεινή ἐστιν ἡ διηνεκὴς παρθενία.

30. Τὴν διηνεκῆ παρθενίαν οἱ μὲν ὑγιεινὴν ἔλεξαν οἱ δὲ οὐχ ὑγιεινήν. οἱ πρῶτοι δέ φασιν ὅτι κάμνει τὰ σώματα διὰ τὰς ἐπιθυμίας. ἀμέλει τῶν ἐρώντων ὠχρὸν καὶ ἄτονον καὶ ἰσχνὸν τὸ σῶμα βλέπομεν, ἡ παρθενία δὲ διὰ τὴν ἀπειρίαν τῶν ἀφροδισίων παρῆκε τὰς ἐπιθυμίας. ἔπειτα πᾶσα σπέρματος ἔκκρισις ἐπιβλαβὴς ὡς ἐπὶ τῶν ἀρρένων οὕτως καὶ ἐπὶ τῶν θηλειῶν. ἡ παρθενία τοίνυν ὑγιεινὴ κωλύουσα τῇ τῶν σπερμάτων ἀποκρίσει χρῆσθαι. μαρτυρεῖ δὲ τῷ εἰρημένῳ καὶ τὰ ἄλογα ζῷα. τῶν μὲν γὰρ ἵππων αἱ μὴ ὀχευθεῖσαι δρομικώτεραι μᾶλλόν εἰσι, τῶν δὲ συῶν αἱ τὰς μήτρας ἐκτμηθεῖσαι μείζους καὶ εὐτροφώτεραί τε καὶ

6 κέχρηται c (κέκτηται D, corr. E). 8 τὰς παρηλικίαν c (corr. D). 10 θηλυτοὺς c (θηλυντοὺς E, qui ἐκθηλυντοὺς E[2] p. 18). 13 μὴ δὲ ποτε c. κάθαρσις οὐ συμβ. (sic sine albo) c. 22 οὗτως (sic) c. 25 τῶν εἰρημένων c (corr. E). 27 εὐτροφώτεραι τὲ (sic) c.

ἰσχυρότεραι καὶ τοῖς ἄρρεσιν ἐμφερῶς ἐσφιγμέναι. πρόδηλον δὲ τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων. ἐπεὶ γὰρ τῶν ἀρρένων οἱ μένοντες ἄφθοροι ῥωμαλεώτεροί τε τῶν ἄλλων εἰσὶ καὶ μείζονες καὶ ὑγιεινότερον διαβιοῦσιν, ἀκόλουθόν ἐστι καὶ ταῖς θηλείαις ὑγιείᾳ τὸ καθόλου συνομοταγεῖν τὴν παρθενίαν. αἱ γὰρ συλλήψεις καὶ ἀποτέξεις δαπανῶσι τὰ σώματα τῶν θηλειῶν καὶ ἀθρόως ἀπομαραίνουσιν, ἡ παρθενία δὲ τῶν ἐντεῦθεν ἀδικημάτων τὰς θηλείας ὑφαιροῦσα δεόντως ἂν ὑγιεινὴ λέγοιτο.

31. οἱ δὲ τῆς ἐναντίας ὑπολήψεώς φασιν ὅτι τὸ ἐπιθυμεῖν τῶν ἀφροδισίων οὐ μόνον γυναικῶν ἐστιν ἀλλὰ καὶ παρθένων. ἔνιαι γοῦν παρθένοι βαρυτέρους γυναικῶν ἔρωτας ὑπέμειναν. μία γὰρ τῆς ὀρέξεως ἄνεσις ἡ τῆς μίξεως χρῆσις, οὐκ ἀπαλλαγή. οὐκ ἀναιρεῖ τοίνυν τὴν ἐπιθυμίαν τὸ παρθενοτροφεῖσθαι. τὴν δὲ τοῦ σπέρματος ἔκκρισιν ἔνιοι μέν φασι μήτε ἐπὶ τῶν ἀρρένων μήτε ἐπὶ τῶν θηλειῶν κατὰ γένος εἶναι βλαβεράν, κατὰ δὲ τὴν ἀμετρίαν. βλάπτεσθαι γοῦν τὰ σώματα πρὸς τὴν συνεχῆ τοῦ σπέρματος ἀπόκρισιν, ὠφελεῖσθαι δὲ πρὸς τὴν ἐκ διαστήματος ὥστε καὶ δυσκινησίας ἀπολύεσθαι καὶ δυσφωνίας. πολλοὶ γοῦν μετὰ συνουσίαν εὐκινητότεροι κατέστησαν καὶ γενναιότερον ἠνέχθησαν. ἔνιοι δέ φασι βλαβερὰν μὲν εἶναι τὴν τοῦ σπέρματος πρόεσιν ὡς ἀτονίας οὖσαν ἀποτελεστικήν, ἤδη δέ ποτε καὶ κατὰ τοῦτο λυποῦσαν, ἐπ' ὀλίγον δὲ καὶ προσκαίρως εἰς ἄλλο τι πλεῖον ὠφελεῖν, τοῦτ' ἔστιν εἰς τὴν ἀπαρεμπόδιστον τῶν ἐμμήνων ἀπόκρισιν. ὥσπερ γὰρ τὸν ἱδρῶτα προσκαλεῖν μὲν ἡ τῶν ὅλων σωμάτων κίνησις εἴωθεν, ἐπέχειν δὲ καὶ παρακρατεῖν ἡ ἀκινησία, καὶ ὡς τὸ σίαλον ἡ προφορὰ τῆς φω-

2 ἐπὶ c (corr. E). 5 ὑγιεινὴν ἐν τῷ κ. c. 6 αἱ γὰρ E: αἵ τε c. 14 οὐκ ἀπ.: ἡ ἀπαλαγὴ c. 17 ... ἀμετρίαν βλάπτεσθαι... c (addidi γοῦν). 19 διὰ στόματος c (corr. D). δυσκινησίαν c (corr. E). 24 πρὸσ καίρωσις. ἀλλὰ τί c (corr. Gomperz E² p. 20). 25 ἀπαραπ. (ut et p. 195, 4, sed ἀπαρεμπ. 17) c. 26 πρὸσ(προ- E)καλεῖσθαι c. 28 σίελον c.

νητικῆς ἐνεργείας πρὸς ἔκκρισιν ἄγει μᾶλλον, ταῖς δὲ διόδοις τοῦ πνεύματος πέφυκε συνεπακολουθεῖν, οὕτως καὶ ἡ περὶ τὰ γυναικεῖα μόρια συγκίνησις ἐν τοῖς ἀφροδισίοις συναναχαλᾷ τὸν ὄγκον ὅλον. διὰ τοῦτο δὲ καὶ τὴν ὑστέραν ἀνίησιν ὥστε καὶ τὴν κάθαρσιν ἀπαρεμπόδιστον φυλαχθῆναι. πολλαὶ γοῦν διὰ μακρὰν χηρείαν στράγγως καὶ μετὰ πόνου καθαιρόμεναι γαμηθεῖσαι πάλιν ἐκαθάρθησαν. αἵ δὲ ἐκτμηθεῖσαι τὰς μήτρας ὕες ἐρρωμενέστεραι γίγνονται διὰ τὸ μηδ᾽ ὅλως ἔχειν τὸ τὴν ἔμμηνον ἔκκρισιν ὑπομένον σπλάγχνον. ὡς οὖν οὐδὲ ποδαγρὸς ἄν τις γένοιτο πόδας οὐκ ἔχων οὐδὲ στραβὸς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκκεκομμένος, τῷ μὴ ἔχειν τὸ μέλος ὃ νοσήσει, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον οὐδὲ ταῖς μὴ ἐχούσαις τὴν μήτραν δύναται παρακολουθῆσαι τὰ κατὰ τὴν ὑστέραν γιγνόμενα δυσχερῆ. ταῖς δὲ παρθένοις πάρεστιν ἡ μήτρα. κίνδυνος οὖν δι᾽ ὅλου τῆς συμπλοκῆς ἀπεχομένων αὐτῶν παραπολέσθαι τὴν τῆς ὑστέρας ἐνέργειαν. πρὸς δὲ τὸ τὰς μὴ συνουσιαζούσας ἀπαλλάσσεσθαι τῆς ἐκ τοῦ τίκτειν κακώσεώς φασιν ὅτι πρὸς ἕτερα πολλῷ χεῖρον διὰ τὸ μὴ συνουσιάζειν βλάπτονται παρεμποδιζομένης τῆς ἐμμήνου καθάρσεως. ἀμέλει καὶ καταπίμελοι γίγνονται καὶ τοῖς συγκρίμασι περιπληθεῖς ὑποσωρευομένου κατ᾽ ὀλίγον τοῦ διὰ τῆς καθάρσεως ὀφείλοντος ἐξαναλοῦσθαι. βλαβερὰ τοίνυν ἡ δι᾽ ὅλου παρθενία.

32. *καὶ τοιαῦτα μὲν λέγουσιν ἑκατέρωθεν. ἡμεῖς δὲ τὴν διηνεκῆ παρθενίαν ὑγιεινὴν εἶναί φαμεν ὅτι βλαβερὰ κατὰ γένος ἡ συνουσία, καθάπερ ἐν τῷ* ὑγιεινῷ *διὰ πλειόνων ἀποδέδεικται. βλέπομεν δὲ καὶ τῶν ἀλόγων ζῴων ἐν τοῖς θηλυκοῖς ὄντα ἐρρωμενέστερα τὰ κωλυόμενα τῇ συνουσίᾳ χρῆσθαι, καὶ τῶν γυναικῶν δυσαλωτοτέρας πρὸς νόσους τὰς*

2 *πνεύματος* (sic) c. *οὕτως* (sic) c. 12 *οὐ νοσήση* (sic) c (*τῷ μὴ ἔχειν — νοσήσει* om. Gomperz E² p. 20). 16 *παραπολεσθῆναι* c (corr. Herw. E² p. 20). 18 *χείρονα* c. 19 *παραποδ.* c. 27 *ἐν τοῖς θηλυκοῖς* om. Gomperz E² p. 21. 29 *δυσαναλωτοτέρας* c (corr. E).

διὰ νόμον καὶ τὴν εἰς θεοὺς θρησκείαν ἀποτεταγμένας ταῖς μίξεσι καὶ τὰς ἐννόμῳ παρθενίᾳ διαφυλαχθείσας. τὸ δὲ στράγγως καθαίρεσθαι καὶ εἰς πιμελώδη καὶ ἄμετρον ὄγκον παρεκχεῖσθαι διὰ τὴν ἀργίαν καὶ τὴν ἀκινησίαν γίγνεται τοῦ σώματος. ἐπεὶ γὰρ αἱ πολλαὶ τῶν οὕτως παρθενοτροφουμένων ρήσοι καὶ φυλακῇ μένουσαι τῶν ὀφειλομένων γυμνασίων οὐ μεταλαμβάνουσιν οὐδὲ αἰωρῶν οὐδὲ τῆς ἐντεῦθεν εὐαρεστήσεως, διὰ τοῦτο τοῖς εἰρημένοις ὀχληροῖς ἁλίσκονται. διόπερ ὑγιεινὴ μὲν ἡ διηνεκής ἐστι παρθενία καθάπερ ἐπὶ τῶν ἀρρένων καὶ ἐπὶ τῶν θηλειῶν, τῷ κοινῷ δὲ τῆς φύσεως λόγῳ, καθ' ὃν ὑπομένει ἑκάτερα τὰ γένη τὴν τῶν ζῴων διαδοχήν, ἡ μῖξις ἀκόλουθος ἂν εἴη. καὶ περὶ τούτου ἑξῆς διαλαβεῖν ἀναγκαῖον.

VIII Μέχρι τίνος τὸ θῆλυ παρθενοτροφητέον.

33. Ἐπεὶ τὸ μὲν ἄρρεν μόνον προετικὸν σπέρματος ὑπάρχον οὐδένα κίνδυνον ἔχει ἐκ τῆς πρώτης μίξεως, τὸ δὲ θῆλυ καὶ δεκτικόν ἐστι σπερμάτων καὶ συλληπτικὸν εἰς ὑπόστασιν τοῦ ζῴου καὶ παρ' αὐτὸ τοῦτο κινδυνεῦσαι εὑρίσκεται θᾶττον ἢ προσῆκεν ἐπὶ τὰς διακορήσεις ἀγόμενον ἢ βράδιον, εὐλόγως περὶ τοῦ προκειμένου σκέμματος ἐπιζητοῦμεν.

ἔνιοι μὲν οὖν μέχρι τοσούτου διατελεῖν ἐν παρθενίᾳ τὸ

2 *ἐννόμω ἐν παρθενία* c. 5 *τοῦ μ/* with *τος* written above (sic cum albo 1 cm.) c. *αἱ* (ante *πολλαὶ*) om. c (add. E² p. 21). post *παρθ.* album 1 cm., deinde *ρήσοι* (*ἐν ἀπορρήτοις* E) *καὶ φυλακὴ μένουσαι*... c. 7 *αἰωρῶν* E: *ἀέρων* c. 9 *ἁλίσκονται* D: *εὑρίσκονται* c. 11 *ὑπομένει* E: *τοῦ μένειν* c. cf. ap. cod. Aᵇ Oribas. lat. VI, 47 *sed naturali commocione datur ratio quo germina permaneant animalium successionem cessante interlecta est venus qua sibi mixta corpora crearentur, utile vexacione coniuncta.* (‘*ad successionem* — sic legas — *animalium necessariam*’ venerem legimus etiam in Caelii Respons. Anecd. II, 191 cf. 201). 19 *θᾶττον* E: *ἔλαττον* c.

θῆλυ καλῶς ἔχειν ὑπέλαβον μέχρις οὗ μήπω πρὸς τὴν μῖξιν ἔσχηκεν ὁρμήν. αὐτὴ γὰρ ἡ φύσις, ὡς ἐπὶ τῶν ἀλόγων ζῴων οὕτως καὶ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων, καθ' ἣν δεῖ προθεσμίαν ἐπὶ τὴν μῖξιν ἐλθεῖν οἴστρους τινὰς ἐφύτευσε καὶ ὁρμὰς ἐκίνησεν, ὁρμῶντος ἤδη τοῦ σώματος ἐπὶ τὴν τῶν ἀφροδισίων ἀπόλαυσιν ἐλθεῖν. λέληθε δὲ τούτους ὅτι τὰ μὲν ἄλογα ζῷα μόνῃ φύσει καὶ ἀλόγῳ τύχῃ διοικούμενα παρ' ἑαυτῶν οὐδὲν εἰς ἐπιθυμίαν συνεισφέρει. διὸ καὶ τῶν πλείστων ἐμπρόθεσμος ὁ χρόνος τῆς ἐπὶ τὴν μῖξιν ὁρμῆς, ἐπὶ δὲ τῶν ἀνθρώπων ἀπρόθεσμος, πολλαχοῦ καὶ τοῦ λόγου διὰ καινάς τινας ἡδονὰς ἢ δόξας σαλεύοντος τὰς ὁρμάς. ἐπεὶ τοίνυν αἱ μὴ σωφρονικῶς ἀγόμεναι παρθένοι διὰ τὸ ἀπαιδαγώγητον προωροτέρας ἕλκουσι τὰς ἐπιθυμίας, διὰ τοῦτο ταῖς ὁρμαῖς οὐ καταπιστευτέον. μέχρι δὲ τοσούτου διατηρεῖν ἐν παρθενίᾳ συμφέρει, μέχρις οὗ δι' ἑαυτῆς γένηται κάθαρσις. ἔσται γὰρ τεκμήριον τοῦ δύνασθαι τὴν ὑστέραν ἤδη τὰς ἰδίας ἀποτελεῖν ἐνεργείας, ὧν μία μὲν καὶ ἡ σύλληψις, ὡς ἔμπροσθεν εἰρήκαμεν. κίνδυνος γὰρ τὸ καταβληθὲν σπέρμα συλληφθῆναι, μικρομεγέθους ἔτι τῆς μήτρας ὑπαρχούσης καὶ διὰ τοῦτο θλιβομένου μετὰ τὴν ὄγκωσιν τοῦ ἐμβρύου καὶ οὕτως ἤτοι φθαρησομένου παντελῶς ἢ τοὺς χαρακτῆρας ἀπολέσαντος ἢ πάντως ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἀποτέξεως κίνδυνον παρεξομένου τῇ κυοφορούσῃ τῷ διὰ στενῶν ἔτι καὶ ἀτελειώτων ἀκμὴν τῶν περὶ τὸ στόμιον τῆς ὑστέρας μερῶν διέρχεσθαι. συμβαίνει δὲ οὕτως καὶ ἀτροφεῖν ἔνια τῷ μήπω τὴν ὑστέραν μεγάλοις ἀγγείοις καταπεπλέχθαι, λεπτοῖς δὲ καὶ οὐχ ἱκανοῖς τοσοῦτον αἷμα παρακομίζειν ὅσον ἱκανόν ἐστι τὸ κατὰ γαστρὸς διαθρέψαι. τὸ

1 post *οὗ* album ½ cm. c (*οὗ γε*?). 8 post *ἐμπρόθεσμος* album 1½ cm. c. 10 *καινάς* c: *κενάς* E. 15 *οὗ* D: *οὖν* c. 17 *μία* (*μία τις* E): album 1 fere cm. c. *εἰρήκαμεν* (sic) c (non *εὑρήκαμεν*). 18 *γὰρ* add. D (om. c, ubi *εἰρήκαμεν, κίνδυνος. τὸ . . .*). *καταβληθέν* (sic, non *καταληφθὲν*) c. 19 *θλιβησομένου* c. 21 *ἀπολέσαντος* (sic, non *-σοντος*) c. 25 *μήπω τὴν* Gomp. E² p. 22: *μὴ πρώτην* c.

μέντοι τὴν κάθαρσιν ἐπιφαίνεσθαι πρῶτον, κατὰ τὸ πλεῖστον περὶ τὸ τεσσαρεσκαιδέκατον ἔτος ἀπαντᾷ. τοῦτο τοίνυν ὄντως ἐστὶ φυσικὸν καὶ τὸν τῆς διακορήσεως ἐμφαῖνον χρόνον. οὐκ ἀσφαλὴς δὲ πάλιν οὐδ' ἡ μετὰ πολυετῆ χρόνον διακόρησις. μένει γὰρ συμπεπτωκὼς ὁ τράχηλος τῆς ὑστέρας, ὃν τρόπον καὶ τὰ τῶν ἀρρένων μόρια παρὰ τὸ μὴ χρῆσθαι τοῖς ἀφροδισίοις. οὕτως οὖν κἂν εὐρυχωρίᾳ μὲν τῷ κύτει τῆς ὑστέρας τὸ σπέρμα διαπλασθὲν καὶ τελειωθὲν εἰς ζῷον, διὰ στενοῦ δὲ τοῦ τραχήλου κατὰ τὴν ἀπότεξιν οὐκ εὐμαρῶς διελθεῖν δυνάμενον μεγάλας ὀχλήσεις καὶ κινδύνους ἐπιφέρει. διόπερ ὁ προειρημένος χρόνος, ἐν ᾧ τελειούμενον τὸ χωρίον τῆς γενέσεως δύναται τὴν σύλληψιν ὑπομένειν, ἐπιτήδειός ἐστιν εἰς διακόρησιν.

IX Πῶς σημειωτέον τὰς δυναμένας συλλαμβάνειν.

34. Ἐπεὶ τέκνων ἕνεκα καὶ διαδοχῆς ἀλλ' οὐχὶ ψιλῆς ἡδυπαθείας αἱ πολλαὶ γάμοις συγκαταζεύγνυνται, παντελῶς δ' ἐστὶν ἄτοπον περὶ μὲν τῆς προγονικῆς αὐτῶν εὐγενείας ἐξετάζειν καὶ τῆς τῶν χρημάτων περιουσίας, περὶ δὲ τοῦ πότερον δύνανται συλλαμβάνειν ἢ μὴ καὶ εἰ πρὸς τὸ τίκτειν εὐφυῶς ἔχουσαι ἢ οὔ, ἀνεξέταστον ἀπολιπεῖν, δεόντως τὸν περὶ τοῦ προκειμένου ποιούμεθα λόγον. εὐφυῶς δὴ πρὸς σύλληψιν διακεῖσθαι σημειωτέον τὰς ἀπὸ πεντεκαιδεκαετοῦς ἡλικίας ἕως τεσσαρακονταετοῦς κατὰ τὸ πλεῖστον, μήθ' οἷον ἀνδρώδεις καὶ πυκνὰς ⟨τὴν ἕξιν⟩ καὶ καταπαγίους μήτε ἄγαν ἐκλελυμένας καὶ καθύγρους, ὥστε καὶ τὴν ὑστέραν

1 πρω^τ~ c. 3 ἐμφαίνων c (corr. D). 7 οὖν κἂν εὐρυχωρίᾳ: οὐκ ἀνευρυχωρία c. 11 ἐν ᾧ: ἐν τῷ c. 12 γεννήσεως c. 14 hoc cap. excerpsit Aet. XVI, 7. 15 ψιλῆς Herwerden E² p. 22: φίλης c. οἱ πολλοὶ c. 17 δ' om. c. 19 δύναται ... ἔχουσα c. 23 κατὰ τὸ πλεῖστον D: κατὰ τὸν εἰς τὸν c. 24 τὴν ἕξιν (addidi ex Aet.) καὶ καταπαγίους (κατασκλήρους Aet.): καὶ καταπάχους ἢ καταπιμέλους εἶναι c. 25 ὥστε addidi post καθ. (post ὑπάρχ. E).

ἐμφερῆ τοῖς ὅλοις ὄγκοις ὑπάρχουσαν ἢ διὰ πολλὴν σκληρίαν μὴ δέχεσθαι ῥᾳδίως τὴν πρόσφυσιν τοῦ σπέρματος ἢ δι' ὑπερτεταμένην ἔκλυσιν καὶ ἀτονίαν <πάλιν αὐτὸ ἀφιέναι>, καὶ μήτε κάθυγρον τὴν μήτραν ἐχούσας μήτ' αὐχμηρὰν μηδ' ἄγαν εὔπορον ἢ πάλιν ἐσφιγμένην, εὐτάκτως δὲ καθαιρομένας καὶ οὐ διά τινος ὑγρασίας ἢ ἰχώρων ἑτερογενῶν, αἵματος δὲ καὶ τούτου μήτε ἄγαν πολλοῦ μήτε πάλιν παντελῶς ὀλίγου, καὶ τὸ στόμιον τῆς ὑστέρας ἐχούσας προκοπώτερον μᾶλλον καὶ κατ' εὐθὺ κείμενον. καὶ γὰρ φύσει παρεγκεκλικὸς καὶ πορρωτέρω τοῦ γυναικείου κόλπου κείμενον πρὸς ἐπισπασμὸν καὶ παραδοχὴν τοῦ σπέρματτος ἀφυέστερον. καὶ τὰς εὐμαρῶς πεττούσας τὴν τροφὴν καὶ μὴ καθυγραινομένας διηνεκῶς τὴν κοιλίαν, εὐσταθεῖς δὲ τὴν διάνοιαν καὶ ἱλαράς. καὶ γὰρ αἱ συνεχεῖς ἀπεψίαι τοῖς συλλαμβανομένοις ἀνθίστανται καὶ ῥευματισμὸς τῆς κοιλίας ἐξίησι τὸ κρατούμενον δυσενέργητον ὄν, τὸ δὲ ἐπίλυπόν τε καὶ θυμικὸν τῆς ψυχῆς διὰ τὴν ταραχὴν τοῦ πνεύματος ἀπωθεῖ τὸ συλλαμβανόμενον. 35. οἱ δὲ καὶ τὰς μήτε χαρὰς μήτε λύπας τοῖς ὄμμασι<ν ἐμφαινούσας>. τὰς δὲ τῷ χρώματι ταχέως τρεπομένας, καὶ μάλιστα ἐπὶ τὸ μελανώτερον, ἀνεπιτηδειοτέρας ἔλεξαν. πολλὴν γὰρ εἶναι θερμασίαν ἐπὶ τούτων τῆς ὀρέξεως τρέπουσαν καὶ μελαίνουσαν, δι' ἣν καὶ τρόπῳ τινὶ τὸ σπέρμα φρυγόμενον ἐξαφανίζεσθαι. βεβαιοτέρα δὲ καὶ πρώτη ση-

1 *ὅλοις* *ὑπάρχουσαν* c (cum albo 2 cm., in quo addidi *ὄγκοις*). post *σκληρίαν* album 1¼ cm. c. 3 *πάλιν αὐτὸ ἀφιέναι* add. E (cf. praef. p. XXXIV). 5 *μήτ' ἄγαν* c (corr. E² p. 23). *πάλιν* E: *πολὺ* c. *καθαιρομένας* (sic) c. 6 *ἰχώρων* D: *ἰσχυρῶν* c. 8 *ἔχουσα* c (corr. D). *προκωπότερον* E. 14 post *ἀπεψίαι* album ¾ cm. c. *συλαμβανομένοις* (sic) c (non *λαμβ.*). 15 *ἐξίοι* c (corr. D). 16 *δυσεργῆ τὸν ἐπίλοιπον τὲ* c. 17 *διὰ* add. E (om. c in albo 1 cm.). 19 *ὄμμασι μηδὲ τῷ χρώματι* c. 20 *μελανότερον* (sic) c. 21 *ἀποτρέπουσαν* E. 23 *ἐξαφανίζεται* c (corr. E). *δὲ πρώτη* (sic) c (addidi *καὶ*). *σημείωσις ἐστὶν. διὸ μὴ δύν.* c.

μείωσις, ὥς *Διοκλῆς* φησι, δύνασθαι συλλαμβάνειν τὰς κατ᾽ ὀσφὺν καὶ λαγόνα εὐσάρκους πλατυτέρας φακώδεις πυῤῥὰς ἀῤῥενωπούς, ἀγόνους δὲ πάλιν τὰς ἐναντίας ἀτρόφους ἰσχνὰς ἢ καταπιμέλους πρεσβυτέρας ἢ λίαν νέας. μάλιστα δὲ προσέχει σημειώσει τῇ διὰ τῶν προσθέτων οἷον ῥητίνης πηγάνου σκορόδου κοριάνδρου. εἰ μὲν γὰρ ἡ ποιότης προστεθέντων αὐτῶν μέχρι τοῦ στόματος ἀναφέροιτο, δύνασθαί φησι συλλαμβάνειν αὐτάς, εἰ δὴ μή, τοὐναντίον. *Εὐήνωρ* δὲ καὶ *Εὐρύφων* ἐπὶ δίφρου μαιωτικοῦ καθίσαντες τοῖς αὐτοῖς ὑπεθυμίασαν. ἅπερ ψευδῆ. καὶ γὰρ οὐκ εὔσαρκος κατ᾽ ὀσφὺν οὖσα συνέλαβε, τὰ προστεθέντα δὲ καὶ εἱλικτὰ καὶ διὰ τῶν λόγῳ θεωρητῶν ἀναδοθήσεται πόρων καὶ εἰ μὴ δυνήσεταί τις συλλαμβάνειν. ὁ γοῦν *Ἀσκληπιάδης* φησὶν ἐπιτιθεμένης τῆς διὰ πηγάνου κηρωτῆς ἑλκουμένῳ τὰ σκέλη ἀντίληψιν τῷ κάμνοντι γίγνεσθαι τῆς ποιότητος κατὰ διάδοσιν. τὸ καθόλου δὲ ζητητέον τὰς κατὰ φύσιν ἐχούσας τῷ τε ὅλῳ σώματι καὶ τῇ ὑστέρᾳ. καθάπερ γὰρ οὐδὲ λυπρὸν χωρίον τελειοῖ σπέρματα καὶ φυτά, τῇ δὲ παρ᾽ ἑαυτοῦ κακίᾳ καὶ τὰς ἀρετὰς τῶν φυτῶν τε καὶ σπερμάτων ἀπόλλυσιν, οὕτω καὶ τὰ τῶν θηλειῶν παρὰ φύσιν διακείμενα οὐ κρατεῖ τῶν μεθιεμένων εἰς αὐτὰ σπερμάτων, ἀλλὰ τῇ παρ᾽ ἑαυτῶν κακίᾳ συννοσεῖν καὶ ἀπόλλυσθαι ταῦτα ἀναγκάζει.

2 μὴ (ante κατ᾽ ὀσφ.) add. E. ὀσφὰν (sic) c. 3 ἀῤῥενωποὺς ἀγόνους. τὰς ἐναντίας δὲ πάλιν ἀτρόφους c (corr. E). 4 ἢ (καταπ.): καὶ c. πρ. λίαν ἢ c (corr. E). νέαν c (corr. D). 5 προσεχεῖς c. 6 σκορόδου E (Hipp. III, 7. cf. 25. II, 637): σκορδαμοῦ c. 8 de sella et fumigat. cf. Hipp. III, 24 sqq. II, 632. 11 ὀσφὺν οὖσα: ὀσφύος c. εἰληκτικά c. 12 καὶ ἡ διὰ c (corr. E). λόγων c. καὶ μὴ δυνηθήσεταί τις c (corr. E). 14 ἑλκωμένης (sic) c (corr. E). 15 γίγνεσθαι: ἢ γενέσθαι c. 16 ἐν τῷ καθόλου c. 18 λυπρὸν χ. τελειοῖ Dar.: λαμπρὸν χ. τέλεια c. ἑαυτῶν c (corr. E). 19 φυτῶν τε καὶ (sic) c. 20 καὶ τὰ E: καιτ᾽ κατὰ τὰ (καὶ τὰς κατὰ τὰ) c. 21 ἐ αὐτὰ (cum albo ¾ cm.) c.

X *Τίς ἄριστος καιρὸς συνουσίας πρὸς σύλληψιν.*

36. *Καθάπερ ἐπὶ τῶν ἔξωθεν σπερμάτων οὐ πᾶς καιρος ἐπιτήδειος πρὸς τὸ κατὰ τῆς γῆς αὐτὰ βληθέντα καρποὺς ἐνεγκεῖν, οὕτως οὐδὲ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων ὁ πᾶς καιρὸς ἐπιτήδειος πρὸς σύλληψίν ἐστι τῶν ἐν ταῖς μίξεσι μεθιεμένων σπερμάτων. ἵν᾽ οὖν διὰ τῆς εὐκαιρίας τῆς χρήσεως τῶν ἀφροδισίων τὸ ζητούμενον ἔργον ἐπιτευχθῇ, χρήσιμον τὸν καιρὸν εἰπεῖν.*

ἄριστος οὖν συνουσίας καιρὸς πρὸς σύλληψιν ὁ παυομένης τε καὶ παρακμαζούσης τῆς καθάρσεως, ὁρμῆς δὲ καὶ ὀρέξεως πρὸς συμπλοκὴν ὑπαρχούσης, καὶ τοῦ σώματος μήτ᾽ ἐνδεοῦς ὄντος μήτ᾽ ἄγαν πλήρους καὶ βαρέος ἐκ μέθης καὶ ἀπεψίας, καὶ ὁ μετὰ τὴν ἀποθεραπείαν τοῦ σώματος ἐμβρωματίου ληφθέντος ὀλίγου καὶ κατὰ πᾶν εὐαρέστου τοῦ καταστήματος ὑπάρχοντος.

παυομένης τῆς καθάρσεως καὶ παρακμαζούσης. ὁ μὲν γὰρ πρὸ τῆς καθάρσεως ἀνεπιτήδειος, βαρουμένης ἤδη τῆς ὑστέρας καὶ δυσαρέστως ἐχούσης διὰ τὴν ἐπιφορὰν τῆς ὕλης καὶ μὴ δυναμένης δύο κινήσεις ἐναντίας ἀλλήλαις ἐνεγκεῖν, τὴν μὲν εἰς τὸ ἐκκρῖναι τὴν ὕλην, τὴν δὲ εἰς τὸ παραδέξασθαι. καθάπερ γὰρ ὁ βαρούμενος ὑπό τινης ὕλης στόμαχος εἰς μὲν τὸ ἀπορρῖψαι τὸ θλῖβον ἐπιτηδείως ἔχει παρυπτιώμενος διὰ τὴν ναυτίαν, πρὸς δὲ τὸ παραδέξασθαι τροφὴν ἀπέστραπται, κατὰ τὴν αὐτὴν ἐπιβολὴν καὶ ἡ μήτρα πλήρης ἐν τῷ καιρῷ τῆς καθάρσεως ὑπάρχουσα πρὸς μὲν τὴν ἀποκένωσιν τοῦ συνερρυηκότος εἰς αὐτὴν αἵματος εὐφυῶς ἔχει,

5 *ἐστι*: *ἐπὶ* c. 6 *χρήσεως* E: *χαρήσεως* c. 7 *ἐπιτευχθῇ* E² p. 23: *ἐπιταχθῇ* c. 9 *οὖν* om. c. cet. cf. ap. Orib. lat. VI, 47. 10 *καὶ* om. c (add. D). *δὲ* om. c. 14 *τοῦ* E: *καὶ* c. 19 *δύο κ.* D: *δυσκινήσεις* c. 20 *ἐγκρίναι* c (corr. E). 22 *παρυπτίωμ/* (superscript *εν*) (= *τιωμενος*) cum albo 1½ cm. c (*διὰ τὴν* suppl. E). 23 *παρα* om. (in albo ½ cm.) c (suppl. D). 24 *πλήρης τοῦ καιροῦ* c. 26 *συρερυηκότως* (sic) c.

πρὸς δὲ τὴν ἀνάληψιν τοῦ σπέρματος καὶ διακράτησιν ἀνεπιτηδείως. ὁ δ' ἀρχομένης τῆς καθάρσεως καιρὸς ἄθετος διὰ τὴν ἁπάντων ἐπίτασιν, ὡς εἰρήκαμεν, ὁ δὲ αὐξανομένης καὶ ἀκμαζούσης διὰ τὸ καθυγραίνειν τὸ σπέρμα καὶ τῷ πλήθει τοῦ ἀποκρινομένου αἵματος συνεκβλύζειν. ὡς γὰρ οὐδὲ τὸ τραῦμα συγκολλᾶται παρεπομένης αἱμορραγίας, ἀλλὰ κἂν παραχρῆμα συγκολληθῇ, ταύτης ἐπιφερομένης διίσταται πάλιν, οὕτως οὐδὲ τὸ σπέρμα δύναται κολληθῆναί τε καὶ συμφυῆναι πρὸς τὸν πυθμένα τῆς ὑστέρας ὑπὸ τῆς ἐκεῖθεν ἀποκρινομένης αἱματικῆς οὐσίας ἀνωθούμενον. μόνος οὖν καιρὸς ἐπιτήδειος ὁ κατὰ τὴν ἀπόλειψιν τῆς καθάρσεως. κεκούφισται μὲν γὰρ ἡ μήτρα καὶ σύμμετρος παρέπεται θερμασία καὶ ὑγρασία. πάλιν γὰρ οὐκ ἐνδέχεται τὸ σπέρμα κολληθῆναι μὴ προτετραχυμμένης ἀλλ' οἷον ἐξεσμένης κατὰ τὸν πυθμένα τῆς ὑστέρας. ὡς οὖν ἐπὶ τῶν νοσούντων ἐν ἀνέσει λαμβανόμενον τὸ σιτίον πρὸ παροξυσμοῦ κατέχεται, κατὰ δὲ τὸν παροξυσμὸν αὐτὸν εἰς ἔμετον ἀνακόπτεται, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τὸ σπέρμα βεβαίως κατέχεται παρατεθὲν ὅτε παρακμάζουσιν αἱ καθάρσεις. εἰ δέ τινες συνέλαβον κατὰ τὸν ἄλλον χρόνον καὶ μάλιστα ὅτε καθαίρονται κατ' ὀλίγον, οὐ δεῖ τὴν ἐν ὀλίγαις ἐπιτυχίαν μεταδιώκειν ἀλλὰ τὸν ἐκ τῶν τῆς τεχνικῆς θεωρίας λαμβανόμενον καιρὸν ὑποδεικνύναι.

37. προσεθήκαμεν δὲ ὅτι καὶ ὁρμῆς καὶ ὀρέξεως πρὸς συνουσίαν ὑπαρχούσης. ὡς γὰρ χωρὶς ὀρέξεως οὐκ ἐνδεχόμενον ὑπὸ τῶν ἀρρένων τὸ σπέρμα καταβληθῆναι, τὸν αὐτὸν τρόπον χωρὶς ὀρέξεως ὑπὸ τῶν θηλειῶν οὐκ ἐνδεχόμενον αὐτὸ συλληφθῆναι. καὶ ὡς ἡ τροφὴ χωρὶς ὀρέξεως καταποθεῖσα ἢ καὶ μετά τινος ἀποστροφῆς, οὐ καλῶς

2 *ἀρχόμενος* c (corr. E). 6 *παρακολλᾶται* c (corr. E). 11 *ἀπόληψιν* c (*ἀπόληξιν* E). 14 *ἀλλ' οἷον* (*καὶ οἷον* Dar. E) in albo 1½ cm. (cf. Cael. Aur. Hermes IV, 143). 16 *σιτίον* D: *αἴτιον* c. *κατέχεται* (*tenetur* lat. Hermes l. c.) in albo 1½ cm. c. 22 *τῶν* om. E. 29 *ἢ* addidi: om. c.

κατατάσσιται οὔτε τῆς ἐπιβάλλουσης τυγχάνει πέψεως, οὕτως οὐδὲ τὸ σπέρμα δύναται ἀναληφθῆναί τε καὶ κρατηθὲν κυοφορηθῆναι δίχα τοῦ παρεῖναι πρὸς συνουσίαν ὁρμὴν καὶ ὄρεξιν. καὶ γὰρ εἴ τινες βιασθεῖσαι συνέλαβον, ἔστι καὶ ἐπὶ τούτων εἰπεῖν ὅτι τὸ μὲν τῆς ὀρέξεως πάντως πάθος καὶ ταύταις παρῆν, ἐπεσκοτεῖτο δὲ ὑπὸ ψυχικῆς κρίσεως, ὃν τρόπον καὶ ταῖς πενθούσαις ἡ μὲν πρὸς τὴν τροφὴν ὄρεξις πολλάκις ὕπεστιν, ἐπισκοτεῖται δὲ ὑπὸ τῆς διὰ τὴν συμφορὰν λύπης. ὕστερον γοῦν ἀναγκάζονται παρωσάμεναι τὴν κρίσιν τραφῆναι διὰ τὸν ὑπερβάλλοντα λιμόν.

38. *καιρὸς οὖν ἐπιτήδειος ὁ κατὰ τὴν ὄρεξιν, πλὴν τοῦ σώματος μήτε βαρουμένου μήτε ἐνδεοῦς ὄντος. οὐ γὰρ γὰρ ἱκανὸν τὸ πρὸς συνουσίαν ὁρμητικῶς ἔχειν, ἐὰν μὴ καὶ τὸ κατάστημα τοῦ σώματος ἐπιτηδείως ἔχῃ. καθάπερ γὰρ καὶ τροφῆς ὀρεγόμεθα πολλάκις ἐν ἀπεψίᾳ καὶ διαφθορᾷ τῶν παρακειμένων, ὁπότε, εἰ λάβοιμέν τι τῷ τῆς ὀρέξεως ἐπακολουθοῦντες κινήματι, καὶ τοῦτο προσδιαφθείρομεν, οὕτως οὐδὲ τῷ συνουσίας ὀρέγεσθαι τὸ εὔκαιρον σύνεστιν, εἰ μὴ καὶ τἄλλα συνεποπτεύομεν. ταῖς μὲν γὰρ καταφερεστέραις ἐν παντὶ καιρῷ τὸ πρὸς συνουσίαν ὁρμητικὸν συμπάρεστιν. ἔστω δὴ μήτε ἐνδεὲς τὸ σῶμα καὶ ἄτονον, τῷ γὰρ ὅλῳ καὶ τὰ μέρη συνατονεῖν εὔλογον. οὕτως δὲ καὶ τὴν ὑστέραν ἀτονωτέραν οὖσαν εἰκὸς καὶ περὶ τὴν ἐνέργειαν τοιαύτην ἔσεσθαι, τὸ δὲ συλλαβεῖν ὑστέρας ἔργον. μήτε ἐνδεοῦς οὖν τοῦ σώματος ὄντος ἡ συνουσία παραλαμβανέσθω, μήτε δὲ πάλιν βαρέος, ὁποῖον ἐν ἀπεψίαις ἐστὶ καὶ μέθαις. πρῶτον μὲν ὅτι κατὰ φύσιν διακείμενον τὸ σῶμα τῶν ἰδίων ἐνεργημάτων ἀποδοτικὸν*

1 *οὔτε*: *καὶ* c. 6 *ἐπεσκότει. τὸ δὲ* c. 8 *ἐπεσκοτοῦνται* c (*ἐπισκοτεῖται* E[2] p. 25). 9 *γοῦν* (sic) c: *οὖν* d. *παρωσάμεναι* (sic) c (*-νοι* d). 10 *λιμὴν* c (corr. D). 15 *ἐὰν ἀπεψία καὶ διαφορὰ* c (om. Dar. E). 18 *τῷ*: *ἐν τῶ* c. *ὀρέγεσθαι* E: *ὄρει ἔσται* c (qui post *ἔσται* addit *καιρῶ*, quod omisi: cum *καιρῷ. . . ἔνεστιν* scripserit E). 21 *δὴ* (sic) c (non *δὲ*). 25 *βαρέος* D: *ἀρεὸς* (sic) c. *καὶ ὁποῖον* c (corr. E).

γίγνεται, κατὰ φύσιν δὲ οὐ διάκειται καθ' ὃν καιρὸν ἐν μέθῃ καὶ ἀπεψίᾳ καθέστηκεν. ὡς οὖν οὐδ' ἄλλο τι φυσικὸν ἔργον ἐν τοιούτῳ καταστήματι διοικεῖσθαι δύναται, οὕτως οὐδὲ ἡ σύλληψις. δεύτερον δὲ ὅτι κολληθὲν δεῖ τὸ σπέρμα διατρέφεσθαι, λαμβάνει δὲ τροφὴν ἀπὸ τῆς ἐπιφερομένης ὕλης αἱματικῆς τε καὶ πνευματικῆς. ἐν δὲ ταῖς μέθαις καὶ ἀπεψίαις πᾶς ἀτμὸς ἔφθαρται καὶ συντεθόλωται καὶ τὸ πνεῦμα. κίνδυνος οὖν ὑπὸ φαύλων τῶν ἐπιχορηγουμένων καὶ τὸ σπέρμα ἐπὶ τὸ φαυλότερον μεταβαλεῖν. εἶτα καὶ ἡ διὰ τὴν μέθην πολυυλία κωλυτικὴ τῆς πρὸς τὴν ὑστέραν γίγνεται κολλήσεως τοῦ σπέρματος. ὡς γὰρ τὰ ἐπὶ τῶν μεθυόντων τραύματα δυσσύμφυτα ποιεῖ διὰ τὴν πολλὴν ἀναφορὰν ὁ οἶνος, οὕτως εὔλογον καὶ τὴν τοῦ σπέρματος κόλλησιν ὑπὸ τῆς αὐτῆς αἰτίας ἐπιταράττεσθαι.

39. τί δεῖ λέγειν ὅτι καὶ τὸ ποιὸν τῆς ψυχῆς κατάστημα φέρει τινὰς περὶ τοὺς τύπους τῶν συλλαμβανομένων μεταβολάς. οὕτως ἐν τῷ συνουσιάζειν πιθήκους ἰδοῦσαί τινες πιθηκομόρφους ἐκύησαν. ὁ δὲ τῶν Κυπρίων τύραννος κακόμορφος ὢν εἰς ἀγάλματα περικαλλῆ κατὰ τοὺς πλησιασμοὺς τὴν γυναῖκα βλέπειν ἀναγκάζων, πατὴρ εὐμόρφων ἐγένετο παίδων. οἱ δ' ἱπποτρόφοι κατὰ τὰς ὀχείας ἔμπροσθεν τῶν θηλειῶν εὐγενεῖς ἱστᾶσιν ἵππους. ἵνα οὖν μήτε ἄμορφον ἀποτελεσθῇ τὸ γεννώμενον ἀλλοκότους φαντασίας ἐν τῷ μεθύειν τῆς ψυχῆς ὑπομενούσης, νηφέτωσαν αἱ γυναῖκες, εἶθ' ὅτι καὶ πρὸς τὰς μητέρας ὁμοιότης τις οὐ κατὰ σῶμα μόνον ἀλλὰ καὶ κατὰ ψυχὴν ἀναφέρεται τῶν γεννωμένων. καλὸν οὖν εὐσταθούσῃ τῇ ψυχῇ καὶ μὴ παρακόπῳ διὰ μέθην ὅμοιον ἀποτελεσθῆναι τὸ γεννώμενον. παντελῶς γε μὴν ἄτοπόν ἐστι τὸν μὲν γεωργὸν φυλάττεσθαι τὸ μὴ

4 δεῖ (sic ante τὸ) c. 9 ἡ om. c (add. E). 10 κωλυτικὴ: αὐλυτικὴ c. τῆς add. E (om. c). 11 κολλήσεως D: κωλύσεως c (ut infra κώλλησιν v. 13). γὰρ E: καὶ c. 20 ὁ πατήρ, εὐμ. (sic) c. 24 νηφετῶσαι c (corr. E).

κατὰ διύγρων καὶ λιμναζομένων χωρίων ἀφεῖναι τὸ σπέρμα, τῶν δὲ ἀνθρώπων ὑπολαμβάνειν ὅτι καλῶς περιγενήσεται τῆς ζῳογονίας ἡ φύσις διύγροις καὶ κατακεκλυσμένοις τοῖς σώμασιν ὑπὸ πολυυλίας ἐναποτιθεμένη τὰ σπέρματα.

40. σὺν δὲ τούτοις ἄριστος καιρὸς εἴρηται καὶ ὁ μετὰ τὴν ἀποθεραπείαν ἐμβρωματίου ληφθέντος ὀλίγου, τοῦ μὲν ἐμβρώματος παρέξοντος ἐπανάστασιν ὁρμητικὴν πρὸς τὸν πλησιασμὸν γενέσθαι μὴ περισπωμένης τῆς ἐπὶ συνουσίαν ὁρμῆς τῇ πρὸς τὸ σιτίον ὀρέξει, τῆς δὲ ἀποθεραπείας τὸ ἑτοιμότερον τοῦ καταβληθέντος κρατῆσαι σπέρματος. ὥσπερ γὰρ καὶ πρὸς τὴν ἀνάδοσιν τῆς τροφῆς συνεργεῖν ἡ ἀποθεραπεία πέφυκεν, οὕτως καὶ πρὸς τὴν ἀνάληψιν καὶ κατοχὴν τοῦ σπέρματος, ἀποπεφορτισμένων μὲν τῶν χθιζῶν ὡς ἂν εἴποι τις περιττωμάτων, διακεκαθαρμένου δὲ τοῦ σώματος καὶ πρὸς τὰς φυσικὰς οἰκονομίας εὐσταθῶς ἔχοντος. ὡς οὖν καὶ ὁ γεωργὸς τὴν γῆν προεκκαθάρας καὶ τὴν ἀλλοτρίαν ὑπεξελόμενος ὕλην τότε σπείρει, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἡμεῖς παραινοῦμεν προαποθεραπευθέντος τοῦ σώματος τὴν εἰς γέννησιν ἀνθρώπου σπορὰν μετέρχεσθαι.

τοῦτο δὲ οὐκ ἔστι μαχόμενον τῷ λέγειν ἐν τῷ ὑγιεινῷ συνουσίας ἄριστον καιρὸν εἶναι τὸν πρὸ τῆς ἀποθεραπείας. ἐκεῖ μὲν γὰρ κοινῶς περὶ πάσης τῆς ἄλλης εἴρηται συνουσίας καὶ ἐπ' ἀνδρῶν, ἐνταῦθα δὲ ἐξαιρέτως ἐπὶ τῆς κατ' ἐπιτήδευσιν τεκνοποιίας. ὅσον μὲν γὰρ ἐφ' ἑαυτῷ τὸ ἀποθεραπεύεσθαι μετὰ τὴν ἐκ τῶν ἀφροδισίων ταραχὴν ὑγιεινόν, ὅσον δὲ ἐπὶ τὸ διακρατηθῆναι τὸ σπέρμα ἠρεμεῖν κατάλληλον.

41. τινὲς δὲ τῶν παλαιῶν καὶ τοὺς ἀπὶ τῶν ἔξωθεν καιροὺς ὥρισαν. ἐπιτήδειον γὰρ εἶναι τὸν καιρὸν πληρουμένης τῆς σελήνης. συμπαθεῖν γὰρ τὰ ἐπίγεια τοῖς μεταρ-

2 τοὺς δὲ ἀνθρώπους c. 4 ὑπὸ add. E (om. c). ἐναποτιθεμένης c. 8 τῆς ἐπὶ συνουσίας c (ubi suprascr. ἐπὶ). 15 τὰς habet c (om. d).

σίοις, καὶ ὡς τὰ πλεῖστα τῶν θαλασσίων εὐτροφεῖν μὲν πληρουμένης τῆς σελήνης ἀτροφεῖν δὲ μειουμένης καὶ τῶν κατοικιδίων μυῶν τοὺς λοβοὺς τοῦ ἥπατος αὔξεσθαι μὲν πληρουμένης τῆς σελήνης ἐλαττοῦσθαι δὲ μειουμένης, οὕτως καὶ τὰς σπερματικὰς δυνάμεις ἐν ἡμῖν τε καὶ τοῖς ἄλλοις ζῴοις αὔξεσθαι μὲν πληρουμένης τῆς σελήνης, ἐλαττοῦσθαι δὲ μειουμένης. ἔτι δὲ κράτιστον καιρὸν εἶναι πρὸς τὸ γενέσθαι σύλληψιν τὸν ἐαρινόν. ἐν μὲν γὰρ τῷ χειμῶνι πεπυκνωμένων τῶν σωμάτων δυσσύλληπτα γίγνεσθαι τὰ σπέρματα, κἂν συλληφθῇ δὲ μένειν ἄτροφα παραπλησίως τοῖς ἀφεθεῖσι κατὰ γῆς. καὶ γὰρ ταῦτα κωλύεσθαι χειμῶνος ἀναφῦναι. τῶν τε ζῴων ὅσα χειμῶνος ἀποτίκτεται ταῦτα δύστροφα γίγνεσθαι. τὸ θέρος δὲ πάντα ποιεῖν ἄτονα τῇ πολλῇ διαφορήσει, διὰ τοῦτο δὲ καὶ τὰ σπέρματα καὶ τὰ συλληπτικὰ μέρη τούτων, ὃν τρόπον καὶ ὅλα τὰ σώματα.

ταῦτα δὲ καὶ δίχα λόγου δυσωπεῖν ἱκανὴ καθέστηκεν ἡ ἀπὸ τῶν φαινομένων μαρτύρησις. ἐν παντὶ γὰρ χρόνῳ καὶ γιγνομένας καὶ τελεσφορουμένας τὰς συλλήψεις θεωροῦμεν. εἰ δέ τινες κακοθερεῖς οὖσαι φύσεις χεῖρον ἔχουσι θέρους ἢ πάλιν κακοχείμεροι χειμῶνος, οὐκ εἰς τὰς ὥρας ἀποβλέψομεν, εἰς δὲ τὸ ποιὸν κατάστημα τοῦ σώματος. κοινῶς γὰρ τοῦτον ὑποτιθέμεθα τὸν καιρὸν ἐν ᾧ καὶ ἀνενδεὲς καὶ ἀβαρὲς καὶ πανταχόθεν εὐάρεστόν ἐστι τὸ σῶμα. πρὸς δὲ τὰς μεταβολὰς τῆς σελήνης εἴ τις ἐγένετο καὶ τῶν ἡμετέρων μετακόσμησις σωμάτων, πάντως ἂν καὶ ταύτην ἐτετηρήκειμεν, ὃν τρόπον ἐπὶ τῶν μυῶν καὶ τῶν ὀστρέων. εἰ δὲ μηδέν τι τοιοῦτον ἐπὶ τῶν ἡμετέρων γιγνόμενον τετήρηται σωμάτων, ἔσται μὲν πιθανός, ψευδὴς δὲ πᾶς ὁ τοιοῦτος λόγος.

1 *εὐτροφῇ...ἀτροφεῖ* c. 2 de muribus (cf. infra v. 26) vid. Aristot. Pseudepigr. p. 388 fr. 332. 11 *κωλύεται* c (corr. E). 12 *τε* (sic) c (non *δὲ*). 13 *τῷ θέρει* c. 14 *καὶ τὰ* (*συλλ.*) E: *κατὰ* c. 17 *γὰρ*: *μὲν* c. 19 *θέρους* E: *θεωρίας* c. 24 *τετηρήκειμεν* c (corr. E).

XI Εἰ ὑγιεινή ἐστιν ἡ σύλληψις.

42. *Ἔνιοι* τὴν σύλληψιν ὑγιεινὴν εἶναι νομίζουσιν ὅτι πᾶν φυσικὸν ἔργον ὠφέλιμόν ἐστι, φυσικὸν δὲ ἐνέργημα καὶ ἡ σύλληψις. δεύτερον ὅτι στραγγῶς τινὲς καθαιρόμεναι καὶ ὑστερικὰς ὑπομένουσαι θλίψεις συλλήψεσι χρησάμεναι τῶν ὀχληρῶν ἀπηλλάγησαν.

πρὸς ταῦτα δὲ λεκτέον ὅτι καὶ ἡ κάθαρσις φυσικὸν ἔργον, ἀλλ' οὐχ ὑγιεινόν, ὡς ὑπεμνήσαμεν. οὐ πάντως γε μὴν εἴ τι ὠφέλιμόν ἐστι, τοῦτο καὶ ὑγιεινόν. ἀμέλει καὶ τὸ καθαίρεσθαι καὶ συλλαμβάνειν ὠφέλιμον μέν ἐστιν εἰς γένεσιν ἀνθρώπων, οὐ μὴν ὑγιεινὸν ταῖς κυοφορούσαις. συλλαβοῦσαι μὲν τάχα οὐχ ἀπαλλάσσονται τῶν προυπαρχόντων περὶ τὴν ὑστέραν ὀχληρῶν, ἀπαλλασσόμεναι δὲ τούτων τότε συλλαμβάνουσιν. εἰ δὲ καὶ ὑπὸ τῆς συλλήψεως ἀπαλλάσσονται, βοήθημα γίγνεται νόσων ἡ σύλληψις, οὐ τηρητικὸν τοῦ ὑγιαίνειν, ὥσπερ οὐδ' ἡ φλεβοτομία διὰ τοῦτο ὑγιεινὸν γίγνεται παράλημμα, διότι λύει νόσους. κατὰ δὲ τὸ προηγούμενον λεκτέον ὡς πολλὰ μὲν δυσχερῆ παρέπεται ταῖς κυοφορούσαις βαρουμέναις καὶ τὴν κίσσαν ὑπομενούσαις. ἤδη δὲ γνωστέον ὅτι καὶ τὴν ἑνὶ τῷ ζῴῳ αὐτάρκη τροφὴν μερισθῆναι δεῖ πρὸς δύο ζῴων θρέψιν τε καὶ αὔξησιν, ὥστε μηκέτι μένειν αὐτάρκη τῇ κυοφορούσῃ. ὅ τι γὰρ τῷ κυοφορουμένῳ προσμερίζεται, τοῦτο κατ' ἀνάγκην ἀφαιρεῖται τῆς κυοφορούσης. οὐ γὰρ ἐνδέχεται πλείονα λαμβάνειν αὐτὴν ὡς καὶ ἀπαναλώσεως γιγνομένης πλείονος. οὐδὲ γὰρ οἴσει τὴν οἰκονομίαν τῆς πλείονος τὸ τῆς πέψεως ἔργον. εἰ τοίνυν λαμβάνει μὲν ὅσην δύναται πέσσειν, τῆς δὲ πεσσομένης τὸ προστιθέμενον τῷ κυοφορουμένῳ τῆς κυοφορούσης ἀφαι-

7 **φυσικόν ἐστιν ἔργον** D (sed **ἐστιν** non habet c). 8 **οὐχ** (sic) c (non **οὐχὶ**). 16 **τοῦ** E: **τὸ** c. 20 **δὲ** add. E (om. c). **ἑνὶ** E: **ἐν** c. 22 **ὅ τι**: **πάντα** c. 27 **λαμβάνει μὲν ὅσην** D: **λαμβανόμενος ἣν** c.

ρεῖται, τὸ δ' ἐλαττωτικὸν οὐχ ὑγιεινόν, οὐδὲ ἡ σύλληψις ὑγιεινή. ὅτι δὲ τὴν ἀτροφίαν καὶ τὴν ἀτονίαν καὶ τὸ προωρότερον γηρᾶσαι αἱ κυήσεις ἀποτελοῦσι πρόδηλον μὲν κἀκ τῶν ἐναργῶν, ἔτι δὲ καὶ ἐκ τῆς πρὸς τὴν γῆν ὁμοιότητος, ἥτις ἐπὶ τοσοῦτον ἐξαναλοῦται πρὸς τὰς ἐπαλλήλους καρπογονίας ὥστε μὴ δύνασθαι τοὺς καρποὺς κατ' ἔτος ἀναφέρειν.

XII Τίνα σημεῖα συλλήψεως.

43. Ἡ σύλληψις ὠνόμασται μὲν ἀπὸ τοῦ συγκράτησις εἶναι τοῦ σπέρματος, καλεῖται δὲ κύησις παρὰ τὸ κεύθησις εἶναι τοῦτ' ἔστιν ἀπόκρυψις. τὸ γὰρ κεύθειν ἐστι τὸ κρύπτειν καὶ τὸ ἐν τῇ μήτρᾳ δὲ συνειλημμένον κρύπτεται. κατ' ἔννοιαν δὲ σύλληψίς ἐστι κράτησις ἐπίμονος σπέρματος ἢ ἐμβρύου ἢ ἐμβρύων ἡ ἐν ὑστέρᾳ διὰ φυσικὴν αἰτίαν. κράτησις μέν, κατοχὴ γάρ ἐστιν ἡ σύλληψις. ἐπίμονος δὲ διὰ τὸ σχεδίως ἐνιάκις κρατεῖσθαι τὸ σπέρμα καὶ παραυτίκα πάλιν ἀποπτύεσθαι, τὸ δὲ τοιοῦτον μὴ εἶναι σύλληψιν. σπέρματος δὲ ἢ ἐμβρύου, ὅτι κατὰ μὲν τοὺς πρώτους χρόνους ὅτε ἀκμὴν ἀδιατύπωτός ἐστιν ὁ γόνος, ἡ σύλληψις σπέρματος ὑπάρχει, μετὰ δὲ τοὺς πρώτους χρόνους τετυπωμένου τοῦ κατὰ γαστρὸς καὶ μηκέτι ὄντος τοῦ σπέρματος, οὐ παύεται μὲν οὖσα σύλληψις, ἔστι δὲ οὐ σπέρματος ἀλλ' ἐμβρύου. μεταβέβληται μὲν γὰρ ἤδη τὸ σπέρμα καὶ φύσις ἐστί, κατὰ προκοπὴν δὲ καὶ ψυχή, καὶ οὐκέτι σπέρμα. διὸ καὶ τῆς συλλήψεως διαφοράν τινες εἰσάγοντες τὴν μὲν ἀτελῆ λέγουσιν ὡς τὴν πρώτην, τὴν δὲ τελείαν ὡς τὴν δευ-

3 αἱ om. c (add. E). 8 verba a D ante συλλ. inserta μελλούσης γίνεσθαι neque hic habet c neque in indice capp. praemisso. 13 σύλληψις ἐστὶν (hic) κράτησις c. 14 ἡ D: ἢ c. 16 σχεδίως E: σχετικῶς c (cf. E² p. 26). 18 ἢ om. c (add. E). 22 μὲν οὖσα (Dar.) E: μένουσα c. 24 οὐκέτι E: οὐκ ἔστιν c. 26 εἰσάγοντες E: ἄγοντες c. ὡς τὴν πρώτην, item ὡς τὴν δευτέραν del. E p. XXXV.

δευτέραν. ἕνεκα δὲ τοῦ τὰ δύο τῆς συλλήψεως εἴδη περιλαβεῖν σπέρματος ἔφαμεν ἢ ἐμβρύου, διὰ δὲ τὸ καὶ δίδυμά ποτε ἢ τρίδυμα συλλαμβάνεσθαι προσεθήκαμεν ἢ ἐμβρύων. ἐν μήτρᾳ, παρ' ὅσον οὐκ ἐν ὁποίῳ δήποτε μέρει κράτησις ἐπίμονος τοῦ σπέρματος ἡ σύλληψίς ἐστιν ἀλλ' ἡ ἐν ὑστέρᾳ. καθ' ὃν γὰρ καιρὸν ἐν τοῖς σπερματικοῖς περιέχεται πόροις, κρατεῖται μὲν ἐπιμόνως, ἀλλ' οὐκ ἔστι τοῦτο σύλληψις. ἐπὶ τέλει δὲ πρόσκειται διὰ φυσικὴν αἰτίαν, ἐπεὶ πολλάκις κρατεῖται τὸ σπέρμα καὶ ἐπιμόνως καὶ ἐν ὑστέρᾳ, διὰ ψῦξιν μεμυκότος τοῦ στομίου τῆς ὑστέρας, καὶ τὸ ἔμβρυον δὲ ἐν ταῖς δυστοκίαις. ἀλλ' αἱ τοιαῦται κρατήσεις οὐκ εἰσὶ συλλήψεις. οὐ γὰρ ὑπὸ τῆς κατὰ φύσιν ἐνεργείας, ὑπὸ δὲ τῆς παρὰ φύσιν ἀποτελοῦνται.

διαφέρει δὲ ἀνάληψις συλλήψεως. ἀνάληψις μὲν γάρ ἐστιν ἡ φορὰ τοῦ σπέρματος ἐπὶ τὸν πυθμένα τῆς ὑστέρας, σύλληψις δὲ ἡ μετὰ τὴν φορὰν κράτησίς τε καὶ συγκόλλησις. καὶ ἀνάληψις μὲν μόνου ἐστὶ σπέρματος, σύλληψις δὲ καὶ ἐμβρύου.

44. τούτων οὕτως προδιακεκαθαρμένων ἰστέον ὡς τινὲς μὲν ἀκατάληπτον ἔφασαν συναντᾶν. καθ' ἡμᾶς οὖν ἐκ τῶν πλειόνων ὑφ' ἓν καὶ μετὰ διορισμοῦ ποιήσασθαι δεῖ τὴν σημείωσιν τῆς συλλήψεως, οἷον ἐκ τοῦ κατὰ τὸ πέρας τοῦ πλησιασμοῦ φρικώδους συναισθήσεως ἀντίληψιν γεγονέναι τῇ γυναικί, καὶ τὸ στόμιον μεμυκέναι τῆς ὑστέρας μετ' εὐαφείας καὶ τρυφερίας. ἐν γὰρ ταῖς ψύξεσι καὶ ταῖς φλεγμοναῖς συμπίπτει μέν, ἀλλὰ μετ' ἀπηνείας καὶ σκληρίας. μὴ ἐπικαθυγραίνεσθαι δὲ τῷ σπέρματι τὸ γυναικεῖον αἰδοῖον, ἢ

1 δὲ d: τὲ (sic) c. 3 προσθέκαμεν (sic) c (cf. I, 37). ἢ add. E (om. c). 7 κρατεῖ μὲν c (corr. E). cf. v. 8 κρατεῖ τε τὸ σπ. c. 9 καὶ ante διὰ add. c (del. E). 21 ὑφ' ἓν: cf. E² p. 17. 24 post γυναικί in margine c adscribuntur eadem manu (:' ἀλγεῖν. μετρίως — μήτρας) verba Aetii ex epitoma huius ipsius capitis Soranei (XVI, 8) p. 41, 23 — 6 D. τὸ μετ' c (τὸ del. E). 26 συμπίπτειν c (corr. E).

ἐπ᾽ ὀλίγον, ἀνιεμένου πάντως τοῦ πλείονος ὑγροῦ. μετα δέ τινα χρόνον κἀκ τοῦ τὴν ἐπίμηνον κάθαρσιν ἐπέχεσθαι ἢ ἐπ᾽ ὀλίγον φαίνεσθαι, βαρυτέραν δὲ γίγνεσθαι τὴν ὀσφύν, καὶ λεληθότως ἐπαίρεσθαι τοὺς μαστοὺς μετά τινος ἐπιπόνου συναισθήσεως, ὑπανατρέπεσθαι δὲ τὸν στόμαχον καὶ τὰ ἐπὶ τοῦ στήθους ἀγγεῖα κυρτὰ καὶ πελιὰ φαίνεσθαι, καὶ τὰ κύλα τῶν ὀφθαλμῶν ὑπόχλωρα, ποτὲ δὲ καὶ σπίλους μελανίζοντας ἐπιπολῆς ταῖς ὄψεσιν ἐπιτρέχειν, καὶ τὴν λεγομένην ἐφηλὶν γενέσθαι. μετὰ δὲ ταῦτα τήν τε κίσσαν ἐπιφαίνεσθαι καὶ πρὸς λόγον τῆς τοῦ χρόνου προκοπῆς διογκοῦσθαι τὸ ἐπιγάστριον, εἶτα καὶ κινήσεως τοῦ κατὰ γαστρὸς ἀντιλαμβάνεσθαι τὴν κυοφοροῦσαν.

XIII *Τίνα κατὰ τοὺς ἀρχαίους σημεῖα τοῦ ἄρρεν εἶναι τὸ κυοφορούμενον ἢ θῆλυ.*

45. *Ἱπποκράτης* τοῦ μὲν ἄρρεν κύειν φησὶ σημεῖον τό τ᾽ εὐχρουστέραν ὑπάρχειν τὴν κύουσαν καὶ εὐκινητοτέραν καὶ τὸ τὸν δεξιὸν μαζὸν μείζονα ἔχειν καὶ εὐογκότερον καὶ πληρέστερον καὶ μάλιστα τὴν θηλὴν ἐπαίρεσθαι, τοῦ δὲ θῆλυ τὸ μετ᾽ ὠχριάσεως ὀγκωδέστερον εἶναι τὸν εὐώνυμον μαζὸν καὶ μάλιστα τὴν θηλήν, ἀπὸ ψευδοῦς ὑπολήψεως ἐπὶ ταύτην ἐλθὼν τὴν ἀπόφασιν. ᾤετο γὰρ ἐν μὲν τοῖς δεξιοῖς μέρεσι τῆς ὑστέρας συλληφθέντος τοῦ σπέρματος ἄρρεν ἀποτελεῖσθαι, ἐν δὲ τοῖς εὐωνύμοις θῆλυ. τοῦτο δὲ ὡς οὐκ ἀληθὲς ἐν τοῖς φυσικοῖς *περὶ ζῳογονίας* παρίσταμεν ὑπο-

1 *πάντως* E: *παντὸς* c. 7 *κύλα* E (Pollux II, 66): *κοῖλα* c. 8 *ἐπὶ πολλῆς* c (corr. D). 12 post *κυοφ.* in c sequuntur Aetiana p. 42, 14—17 D. 15 *σημεῖον* (Aet.): *εἶναι* c. haec (v. 15—18 *θηλήν*) ex Sorano excerpsit Aet. 16, 9, qui aliena deinde addidit a Sorani scriptore partim recepta p. 43, 18—22 et 44, 6—15, ubi p. 43, 21 *πρότερον ἀπὸ* (sic) *ἱπποκράτους δέδικται* (sic) c. 16 *εὐχρ.* Hipp. III, 744. contra III, 8 (Lips.). 17 *τὸ* Aet.: om. c. 21 *ᾤετο* E: *ὥστε* c. cf. Hipp. III, 465 (ad I, 467). 24 *παρίσταμαι* c (corr. E). *ὑπομνήμασιν* D: *ὑπόμνησιν* (sic) c.

μνήμασιν. οἵ δὲ εἰ μὲν ἄρρεν εἴη τὸ κατὰ γαστρός, ὀξυτέρας καὶ σφοδροτέρας παρέπεσθαι τὰς κινήσεις φασὶν αὐτοῦ πρὸς τὴν ἀντίληψιν τῆς κυούσης, εἰ δὲ θῆλυ, καὶ βραδυτέρας καὶ νωθροτέρας μετὰ τοῦ καὶ τὴν κύουσαν δυσκινητοτέραν εἶναι καὶ ἀσωδεστέραν τῇ δυνάμει. τὴν μὲν γὰρ εὔχροιαν ἐπὶ τῶν ἀρρενοτόκων γίγνεσθαι διὰ τὴν ἀπὸ τῆς κινήσεως τοῦ κατὰ γαστρὸς γυμνασίαν, τὴν δὲ δύσχροιαν ἐπὶ τῶν θηλυτόκων διὰ τὴν περὶ τὸ κυούμενον ἀργίαν. ταῦτα δὲ τοῦ πιθανοῦ μᾶλλον ἢ τοῦ ἀληθοῦς ἔχεται, παρ' ὅσον ἐπὶ τῆς ἐναργείας ὁρῶμεν τοτὲ μὲν ταῦτα τοτὲ δὲ καὶ τὰ ἐναντία παρηκολουθηκότα.

XIV *Τίς ἡ τῶν συνειληφυιῶν ἐπιμέλεια.*

46. *Ἡ τῶν συνειληφυιῶν ἐπιμέλεια τρίχρονός ἐστιν. ἡ μὲν γάρ ἐστι τῶν πρώτων χρόνων εἰς τήρησιν τοῦ καταβληθέντος σπέρματος, ἡ δὲ τῶν δευτέρων πρὸς παρηγορίαν τῶν ἐπιγιγνομένων συμπτωμάτων, καθάπερ ἡ τῆς ἐπιγιγνομένης κίσσης, ἡ δὲ τῶν τελευταίων καὶ πλησίον ἤδη τῆς ἀποκυήσεως εἴς τε τὴν τοῦ ἐμβρύου τελείωσιν καὶ εἰς εὐχερῆ τῆς ἀποτέξεως ὑπομονήν. ἐξ ὧν περὶ τῆς πρώτης κατὰ τὸ παρὸν ποιησόμεθα τὴν ἐπίσκεψιν.*

δεῖ τοίνυν τῆς συλλήψεως γενομένης φυλάττεσθαι πᾶσαν ὑπερβολὴν καὶ κίνησιν σωματικήν τε καὶ ψυχικήν. ἐξίεται γὰρ τὸ σπέρμα καὶ διὰ φόβον καὶ διὰ λύπην καὶ χαρὰν αἰφνίδιον καὶ καθόλου διανοίας ἰσχυρὰν ταραχήν, καὶ γυ-

4 *δυσκίνητον* c (corr. E p. CV). 10 *ἐνεργείας* c (corr. E). *τότε ταῦτα τὲ καὶ τὰ ἐναντία τε π.* c (corr. E). 12 cf. Aet. 16, 12 *Ἀσπασίας* (quae fugienda illa sec. Soranum exscripsit). 17 *πλησίων* (o suprascr.; sic ipse corr.) c. *ἤδη*: *ἢ δὲ* c. 18 *εἴς τε τὴν τοῦ* (DE): *ἐστὶ τέλεί* (sic) *τοῦ* c (qui voluit *τελείωσιν* iam ante *ἐμβρ.*). 21 *γινομένης* c (corr. D). 24 *καὶ καθόλου δεῖ μόνας τηρεῖν ταραχὴν* c (corr. Aetius comp.). *γυμνασίαν σφοδρὰν* corr. Aet.

μνάσια σφοδρά, καὶ βιαίους κατοχὰς πνεύματος, βῆχας, πταρμούς, πληγάς, πτώματα καὶ μᾶλλον τὰ ἐπὶ τὰ ἰσχία, βάρους ἄρσεις, πηδήματα, σκληρὰς καθέδρας, φαρμακείας, δριμέων καὶ πταρμικῶν προσφοράν, ἔνδειαν, ἀπεψίαν, μέθην, ἔμετον, κοιλιολυσίαν, ῥύσιν αἵματος διὰ ῥινῶν καὶ αἱμορροίδος ἢ ἄλλου τόπου, καὶ χαλασμὸν διά τινος τῶν θερμαίνειν δυναμένων, καὶ διὰ πυρετὸν δὲ σφοδρὸν καὶ ῥῖγος καὶ σπασμὸν καὶ τὸ κοινότερον πᾶν τὸ βιαίαν κίνησιν ἐπάγον, δι' ὧν ἔκτρωσις ἀποτελεῖται. τούτων οὖν τὰ ἐπὶ τῆς ἡμετέρας ἐξουσίας πεφυλάχθαι προσῆκεν, καὶ δι' ἠρεμίας κλινήρη τὴν συνειληφυῖαν τηρεῖν πρὸς μίαν ἢ δευτέραν ἡμέραν, ἀπεριέργως χρωμένην ἀλείμματι χάριν τοῦ καὶ ὄρεξιν ἀνακύψαι καὶ τὴν δοθεῖσαν τροφὴν ἐξοικειωθῆναι, παραιτεῖσθαι δὲ καὶ τὴν τοῦ ἐπιγαστρίου τρῖψιν, ἵνα μὴ διὰ τῆς τοπικῆς συγκινήσεως ἀποσπασθῇ τὸ κολλώμενον σπέρμα, συναλείφειν δὲ αὐτὴν ἐλαίῳ νεοτριβεῖ καὶ ὀμφακίνῳ, καὶ τροφὴν σιτώδη διδόναι καὶ ὀλιγωτέραν, τὸ λουτρὸν δὲ παραπέμπειν εἰ δυνατὸν ἕως ἑπτὰ ἡμερῶν. ὑποπῖπτον γὰρ τῇ τοῦ ὅλου σώματος ἀραιώσει καὶ τὴν τρυφερίαν τοῦ σπέρματος συνεκλύσει, χωρὶς εἰ μὴ νομίζοι τις ὅτι τὰ μὲν μήπω βεβαίως κεκολλημένα τραύματα προσδιίστησι τὸ βαλανεῖον καὶ τὰ πυκνότατα τῶν ἀθλητῶν ἀνίησι σώματα, τὸ σπέρμα δὲ οὐκ ἂν ἐκτήξειε τρυφερὰν ἔτι καὶ νεοπαγῆ τὴν σύστασιν ἔχον. ἔνθεν οὐκ ἀλλότριον καὶ τὸν οἶνον ἀποδοκιμάσαι μέχρι καὶ τῶν ἴσων ἡμερῶν εἰς τὸ μὴ βιαίας καὶ πληκτικὰς γίγνεσθαι τὰς ἀναδόσεις. ὡς γὰρ τὰ κατεαγέντα τῶν ὀστῶν μὴ κινούμενα πήγνυται τοῖς μορίοις, οὕτως καὶ τὸ σπέρμα πρὸς τὴν ὑστέραν ἔμφυσιν ἀσφαλῆ καὶ ἰσχυρὰν

2 *καὶ μ. τοῦ ἔπειτα ἰσχίων* c (corr. E). cf. Aet. *πληγὰς κατὰ τῶν ἰσχίων.* 3 *βάρος. ἄρσις* (sic) c (*βάρος αἴρειν* Aet.). *πηδήματα σκληρά. καθέδρας* c (corr. Aet.). 15 *τροπικῆς* c (corr. D). 16 *ὀμφακίζοντι* c. 19 *σπέρματος* (sic) c (non *σώματος*, ut D). 21 *προδιίστησι* c (corr. E). 23 *ἐκτείξει ἐν τρυφερᾷ ἔτι* c.

ἀπολαμβάνει μὴ συντιναςσόμενον ὑπὸ τῶν κινεῖν δυναμένων. οὐ μὴν ἕως πλείονος τούτοις πάλιν ἐνδιατριπτέον, ἵνα μὴ τοῦ σώματος ἐξασθενοῦντος διὰ τὴν ὑφαίρεσιν τοῦ οἴνου καὶ τῆς τροφῆς καὶ ἡ μήτρα συνατονήσῃ, κατ' ὀλίγον δὲ μεταθετέον. ἐπ' αὐτῇ δὲ τῇ δευτέρᾳ ἡμέρᾳ τῇ διὰ δίφρου ἢ μακρᾶς καθέδρας χρηστέον αἰώρᾳ. τὴν γὰρ διὰ τῶν ὑποζυγίων ὡς κατασείουσαν ἰσχυρῶς ἀποδοκιμαστέον. εἶτα περιπάτῳ σχολαίῳ τε καὶ κούφῳ καὶ ὀλίγῳ πρὸς λόγον ἑκάστης ἡμέρας αὐξανομένῳ, καὶ τροφαῖς ταῖς ἐκ τῆς μέσης ὕλης, οἷον ἰχθύων τοῖς μὴ λιπαροῖς καὶ κρεῶν τοῖς μὴ καταπιμέλοις καὶ λαχάνοις τοῖς μὴ δριμέσι. φεύγειν δὲ πᾶν τὸ δριμύ, καθάπερ σκόροδα κρόμμυα πράσα τάριχα καὶ καθόλου τὰ δριμέα τῶν βρωμάτων. ταῦτα μὲν γὰρ φθείρεται ῥᾳδίως. τὰ δριμέα δὲ πνεύματα ποιεῖ καὶ ἄλλως ἐστὶ τμητικὰ καὶ λεπτυντικά, παρὸ καὶ ἐπὶ τῶν χρονίως νοσούντων εἰς τὴν οἷον διεκτύλωσιν δοκιμάζομεν. παντελῶς δέ ἐστιν ἀνεπιλόγιστον μὴ συνιδεῖν ὅτι τὰ ξαίνοντα καὶ ἰσχναίνοντα καὶ ῥινῶντα τὴν ὅλην σύγκρισιν καὶ τὰ πεπυκνωμένα διεκτυλῶντα, ταῦτα διὰ τῆς ἀναδόσεως προσμερισθέντα τοῖς τῆς ὑστέρας τόποις πολὺ μᾶλλον διατήξει τὸ σπέρμα μυξῶδες ὂν ὅλον καὶ οὔπω διακεκρατημένον τῇ πήξει. φυλάττεσθαι δὲ καὶ συνουσίαν. καὶ γὰρ καὶ αὕτη κίνησιν ἐμποιεῖ κοινότερον μὲν τοῖς ὅλοις σώμασι, μάλιστα δὲ τοῖς περὶ τὴν ὑστέραν τόποις ἠρεμίας δεομένοις. ὡς γὰρ ὁ στόμαχος ἠρεμῶν μὲν ἐγκατέχει τὴν τροφήν, τιναςσόμενος δὲ πολλάκις ἀπορρίπτει τὸ ληφθὲν δι' ἐμέτων, οὕτως καὶ ἡ μήτρα μὴ

1 *ὑπολαμβάνειν* (sic) c (corr. E, ut apogr. B apud D). 5 *ἐπ' αὐτὰ* (*ἔπειτα* E) *δὲ τὴν δευτέραν ἡμέραν* c. 9 *αὐξανομένων* c (corr. E). 12 *καθόλου* addidi (om. c). 14 *πνεύματα ὅτι καὶ*... c (*πνευματοῖ καὶ* E, cf. D). 16 *τ. οἷον ἐκτύλωσιν* c (cf. v. 18). 19 *πολὺ* (post *ταῦτα*) c (del. E). *προμερ.* c (corr. E). 20 *διατήξειεν* (sic) c. 21 *ὅλον*: *ὅσον* c. 22 *καὶ* (ante *αὐτὴ*) om. c (add. E). 24 *ὑστέραν* (sic) c (non *ἀριστερὰν*, ut exscripsit D).

τιναϲϲομένη μὲν κρατεῖ τὸ ϲπέρμα, ϲαλευομένη δὲ ἀφίηϲι. βαλανείῳ δὲ χρῆϲθαι θερμοτέρῳ καὶ τῶν ἀέρων ἕνεκα καὶ τῶν ὑδάτων, χωρὶϲ ἐγχρονιϲμοῦ καὶ πολλῆϲ ἐξιδρώϲεωϲ εἰϲ τὸ μὴ θρυπτόμενον ἐξατονίζεϲθαι τὸ ϲῶμα. χρῆϲθαι δὲ καὶ ψυχρῷ ϲυμμέτρωϲ, ὡϲ μὴ φρικώδη γενέϲθαι ϲυναίϲθηϲιν. μετὰ δὲ τὴν ἀποθεραπείαν δεῖ ἀϲιτῆϲαι ἕωϲ ἂν ἠρεμήϲῃ τὸ ϲῶμα καὶ ἡ ταραχὴ τοῦ πνεύματοϲ καὶ ὁ ϲάλοϲ τῶν ὑγρῶν ἀπογαληνωθῇ. προπίνειν δὲ μέχρι πλείονοϲ ὕδωρ ὕϲτερον, ἀλλ᾿ εἰ ϲυνηθέϲ, καὶ οἰνάριον ὀλίγον.

47. μηδεὶϲ δὲ ὑπολαμβανέτω ὅτι κἂν παραβαινούϲηϲ τινὸϲ ἔνια τῶν εἰρημένων ἢ πάντα μὴ γίγνηται τοῦ ϲυλληφθέντοϲ ἔκτρωϲιϲ, οὐχὶ πάντωϲ ἠδίκηται τὸ ϲυλληφθέν. βέβλαπται γὰρ ὥϲτε καὶ ἀγονώτερον γίγνεϲθαι καὶ ἀναυξητότερον καὶ δυϲτροφώτερον καὶ κατὰ τὸ κοινὸν εὐαδίκητον εὐάλωτόν τε τοῖϲ βλάπτουϲι καὶ κακόμορφον καὶ κατὰ ψυχὴν ἀγενέϲ. χωρὶϲ εἰ μὴ τῶν μὲν οἰκοδομουμένων ὅϲα ἂν πεπηγόϲιν ἐποικοδομῆται τοῖϲ θεμελίοιϲ δυϲπερίτρεπτα μένει πλείοϲι χρόνοιϲ, ὅϲα δὲ ϲαθροῖϲ καὶ ἀπήκτοιϲ ῥᾳδίωϲ καὶ πρὸϲ ὀλίγην ἀφορμὴν ἀπορρίπτεται, τῶν δὲ ζῴων ἡ γέννηϲιϲ ἔϲται διάφοροϲ παρὰ τὸ τοῖϲ πρώτοιϲ ὡϲανεὶ ϲτοιχείοιϲ καὶ θεμελίοιϲ διαφόροιϲ ἐξερειϲθῆναι.

τοῦ ϲπέρματοϲ δὲ ἀποπτυϲθέντοϲ καταληφθήϲεται μὲν τὸ γεγονὸϲ ἐκ τοῦ κάθυγρον τὸν γυναικεῖον κόλπον ὑπάρχειν, διορθώϲεωϲ δὲ τεύξεται πρὸϲ τὸ μὴ καὶ δεύτερον τὴν αὐτὴν τῆϲ ϲυλλήψεωϲ ἀποτυχίαν γενέϲθαι. καὶ διὰ τοῦτο περιαιρεῖν μέν, εἴ τιϲ ϲωματικὴ κίνηϲιϲ, παραμυθεῖϲθαι δὲ

5 ϲυμμέτρῳ c (corr. E). 6 δεῖ ἵϲτηϲιν ἕωϲ... c. 10 ὅτι E: διότι c. 11 γίνηται D: γίνεϲθαι c. 12 βεβλάφθαι γὰρ ὥϲπερ c (corr. E). 14 κατὰ om. c (add. E). 15 ἐυάλωτοϲ τὲ c (corr. D). 16 ὁπᾶϲαν (sic) πεπνίγωϲιν c (πεπηγόϲιν D). 17 θεμ. οἶκοϲ, δυϲπερίτρεπτοϲ μὲν εἰϲ (sic) πλείοϲι χρ. c (delevi οἶκοϲ). 19 ἡ γέννεϲιϲ οὐκ ἂν ἔϲται δ. c. 20 ὡϲ ἂν εἰϲ ϲτ. c. 26 παραμυθεῖ. ὡϲ δὲ τὴν ψ. c (corr. E).

τὴν ψυχήν, εἰ βιωτικαὶ φροντίδες συνετάραξαν αὐτήν, τονοῦν δὲ τὰ μέρη μετὰ τῶν ὅλων, εἰ περὶ τὴν ὑστέραν ἡ ἀτονία.

καὶ τοιαύτη μὲν ἡ περὶ τὸν πρῶτον χρόνον τῆς συνειληφυίας ἐπιμέλεια, ἐπὶ δὲ προκοπτούσης τῆς κυοφορίας ἡ καλουμένη γίγνεται κίσσα. καὶ περὶ ταύτης λέγωμεν ἀκολούθως.

XV Περὶ κίσσης.

48. ... λέγουσι δὲ ταύτην οἱ μὲν ἐκ μεταφορᾶς ὄρνιθος οὕτω λεγομένης. ὡς γὰρ τὴν πτηνὴν κίσσαν ποικίλην εἶναι πτιλώσεως ἕνεκα καὶ φωνῆς, οὕτως καὶ τὸ προκείμενον σύμπτωμα ποικίλων ὀρέξεων ἀποτελεσματικὸν ὑπάρχειν. τινὲς δὲ ἀπὸ τοῦ κισσοῦ. καὶ γὰρ οὗτος ποικίλος ἐν περιπλοκαῖς.

ἐπιγίγνεται δὲ ταῖς πλείσταις τῶν κυοφορουσῶν περὶ τὴν τεσσαρακοστὴν ἡμέραν, ἔτι δὲ μέχρι τεσσάρων μηνῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἕπεται. ἐνίαις δὲ καὶ τάχιον ἢ βράδιον ἄρχεται καὶ παραμένει πάλιν τισὶ μὲν ὀλιγωτέρως τισὶ δὲ μέχρι πλείονος, σπανίως δέ τισι μέχρι τῆς ἀποτέξεως, τισὶ δ' οὐδ' ὅλως ἐπηκολούθησεν.

1 *συνετάρασσαν* c (corr. E). 7 huius cap. idem in c initium est cum Aetii capitulo 16, 10 quod inscribitur *Περὶ κίττης Γαληνοῦ* (sc. ex deperdito quodam Pseudo-G. libro): *Τὸ περὶ τὸν δεύτερον μῆνα συμβαῖνον ταῖς κυούσαις πάθος κίττη ὠνόμασται* [*ἐκ μεταφορᾶς ὄρνιθος*...*λεγομένου* etc. ubi c *λέγουσι δὲ τοῦτο οἱ μὲν* ...]. ceterum cf. Musc. I, 38 et ex inc. auctore simile additamentum Oribasii latini veteris VI, 48 ubi sic: *Cissa igitur ab antiquis nomen accepit, quam alii ab anxietate pregnantis* (= *taedio* Musc.) . . . *alii a similitudine edere*...*alii vero ad similitudinem avis quam Greci cissam vocant, Latini gaiam* (*gaviam*? Plin., Cael.) *dicunt. ut enim illa pinnarum varietate distincta atque voce multisona esse perhibetur, non aliter haec passio varias desideriorum ingerit formas* etc. 8 *ταύτην*: *τοῦτο* c. 9 post *λεγομένης* quod habet D *κίσσης* non extat in codice. *ποικινὴν* c (corr. D). 10 *πτιλώσεως* (vel *πτίλων* cf. lat. *et voce et pennis varia*): *ποικιλίας* c. 12 *ποικίλα* c. 14 *τὴν* Aet.: om. c. *κατὰ τὸ πλεῖστον* (post *τεσσ.*) add. c (cf. Aet. *ταῖς κυούσαις*...*ὡς ἐπὶ τὸ πολύ*). *ἔτι* E: *ἐπὶ* c. 16 *ἄρχεται* E: *ἔρχεται* c. *ὀλιγωτέρους* (sic) c.

παρέπεται δὲ ταῖς ἐν τῷ πτώματι τυγχανούσαις ἀνατροπὴ στομάχου ἤτοι πλάδος ναυτία τε καὶ ἀνορεξία ποτὲ μὲν πρὸς πάντα ποτὲ δὲ πρός τινα, καὶ τῶν ἀσυνήθων ὄρεξις οἷον γῆς ἀνθράκων ἑλίκων ἀμπέλου καὶ ὀπώρας ἀώρου τε καὶ ὀξώδους. ἐνίαις δὲ καὶ ἔμετος ἐκ διαστημάτων ἢ καὶ κατὰ πᾶσαν προσφοράν, καὶ βάρος καὶ σκοτώματα καὶ ἀλγήματα κεφαλῆς ἀπόρροιά τε καὶ ὠμῶν χυμῶν πλῆθος καὶ ὠχρότης καὶ ἀτροφία καὶ κοιλίας σκληρία, τισὶ δὲ καὶ διάτασις στομάχου, θώρακος ἄλγημα. τῶν αὐτῶν ἐνίοτε καὶ πυρέτια λεπτὰ καὶ μαστῶν ἐπιδιογκώσεις. τὸ δὲ ἔπαρμα τῶν ἀγγείων τισὶ μὲν πρασίζον τι τισὶ δὲ πελιδνόν. ἐνίαις δὲ καὶ ἀνάχυσις ἰκτεριώδης.

49. τῆς πρώτης οὖν συναισθήσεως γενομένης πρὸς μίαν ἡμέραν συστολὴν παραλαμβάνειν, ἕνεκα τοῦ μὴ κινούμενον τὸν στόμαχον πρὸς τὸ κατὰ φύσιν διὰ τῆς ἠρεμίας ἀτάραχον φυλαχθῆναι, μηδὲν εὐλαβούμενον ὡς οἱ πολλοὶ λέγουσιν ὅτι δυσὶν ζῴοις ὅσην δήποτε δεῖ παραθεῖναι τροφήν. ἡ γὰρ οὐκ ἐπιτηδείως τῷ σώματι διδομένη τροφὴ φθείρεται καὶ οὐ μόνον οὐ τρέφει ἀλλὰ προσκακοῖ καθάπερ τὰ τέλεια τῶν σωμάτων οὕτως καὶ τὰ νεοπαγῆ σπέρματα. διόπερ ἀνατάσει χρηστέον. καὶ γὰρ οἱ πλέοντες συστολῇ χρησάμενοι πρὸ μιᾶς ἡμέρας τὴν ναυτίαν οὐχ ὑπομένουσιν ἢ οὐκ ἐπὶ τοσοῦτον.

τῇ δὲ ἑξῆς ἡμέρᾳ σὺν ἀλείμματι μὲν ἀποθεραπευτέον, τροφὴν δὲ δοτέον ὀλίγην εὐκατέργαστον, οἷον ᾠὸν ἁπαλὸν

1 *πώματι* (sic) c (corr. d). 2 post *ἀνορεξία* sequuntur verba nonnulla ex Aetio illata p. 49, 9—10 D (usque ad alterum *ἀνορεξία*). cf. lat. *cum inaequalitate stomachi et abundantia humorum et nausia.* 3 *ἀσυνήθως* c (corr. d). 4 *ἀώρους τε* c (corr. D). post *ὀξώδους* omisi *δυσχροοῦσι — σιτίων* p. 49, 13—14 c. 5 *ἢ καὶ* hic om. c (qui mox habet *πρ. ἢ καὶ βάρος*). 7 *ἀπορία τὲ* c. 8 *διάτασις* (sic) c: *διάστασις* d. 11 post *πελιδνόν* seq. Aetiana p. 49, 22—50, 6. 21 *ἀναστάσει* c (corr. E). 24 *ἀποθεραπευταῖοι* (sic) c (corr. E). 25 *ἀκατεργ.* c (corr. D).

ἢ πόλτον καί τι τῶν μὴ καταπιμέλων πτηνῶν καὶ ποτὸν ὕδωρ, οὐ πολύ, ψυχρὸν δὲ εἰ σύνηθες, χάριν τοῦ παραστέλλεσθαι τὸν πλάδον τοῦ στομάχου. ταῖς δὲ ἑξῆς ἡμέραις πρὸ τοῦ ἀλείμματος προκαταψᾶν αὐτῶν τὸ σῶμα δι' ὀθονίων τρυφερῶν ἄχρι συμμέτρου φοινιγμοῦ. μετὰ δὲ τὰς πρώτας ἡμέρας λουτρῷ χρῆσθαι ζεστοτέρῳ καὶ οἰναρίῳ συμμέτρῳ καὶ κινήσεσι ταῖς δι' αἰώρας, φορείῳ τὸ πρῶτον καὶ καθέδρᾳ κἄπειτα ζευκτῷ, καὶ περιπάτοις ἀναφωνήσεσί τε καὶ ἀναγνώσεσι μετὰ πλάσματος καὶ γυμνασίοις τοῖς δι' ὀρχήσεως κωρύκου τε καὶ σφαίρας καὶ τρίψεως. τονωτικῶν γὰρ τοῦ στομάχου τὸ μέρος. ἔτι τοῦ ἄρτου ξηροφαγεῖν. οὕτως γὰρ εὐμαρῶς ἀποκουφίζεται τὰ σώματα τῶν τῆς κίσσης ὀχληρῶν. ὑφαιρουμένου τοῦ καθ' ἡμέραν λουτροῦ καὶ παρὰ μίαν δὲ καὶ παρὰ δύο παραλαμβάνομεν.

50. *πολλῆς δὲ οὔσης ἀνατροπῆς καὶ πλαδήσεως τοῦ στομάχου πυκνωτικαῖς χρηστέον ἐμβροχαῖς κατὰ τὸν στόμαχον καὶ τὴν κοιλίαν δι' ἐλαίου ὠμοτριβοῦς καὶ ὀμφακίνου, ἐρίων προσπεριειληθέντων. καὶ ῥόδινον δὲ καὶ μήλινον καὶ μύρσινον καὶ μαστίχινον καὶ νάρδινον ἐπισυστρέφει τὸν στόμαχον ὑπτιώμενον, ἢ διά τινος τούτων κηρωτάριον ἐπαλείφειν. εἰ δὲ εὐτονωτέρας χρεία στύψεως γένοιτο διὰ τοὺς ἐμέτους, ἐπιθέμασι χρηστέον, ἐξ ὧν εἰσι φοίνικες ξηροὶ προβρεχθέντες ἢ ἑψηθέντες ἐν οἴνῳ αὐστηρῷ ἢ ὀξυκράτῳ, καὶ μῆλα κυδώνια παραπλησίως ἑφθά, κατ' ἰδίαν ἢ μετὰ τῆς πρὸς τοὺς φοίνικας συμπλοκῆς ἢ μετά τινος τῶν εἰρημένων κηρωταρίων, εἰ δ' ἐπιτείνειν θελήσαιμεν τὴν δύναμιν, καὶ στυπτηρίας ὑγρᾶς ἢ ξηρᾶς ἀλόης τε καὶ μαστίχης καὶ ῥόδων*

2 *εἰ* E: *ἐς* c. 10 *κωρύκου* D: *κουρικοῦ* c. *τονωτικῶν*: *τὸνωτικὸν* c. 11 *γὰρ*: *δὲ* c. *ἔτι*: *ἐπὶ* c. 13 *ἠφαιρουμένου* c (corr. E). *καθηραμίαν* (sic) c (corr. E). 15 *πλαδήσεως*: *πλέδης ἕως* c. 17 *ὀμφακίνου*: *-κίζοντος* c (ut supra 1, 46). 19 *μαστίχιον* (sic) c (corr. d). *ἐπισυστροφεῖ* c. 22 *ἐπιθέματι* c (corr. E). 24 *μ. καὶ κυδώνια* c (corr. E). 26 *δ' ἐπίτινος* c.

τε καὶ κρόκου καὶ οἰνάνθης καὶ σιδίων ὀμφακίου καὶ κηκίδων ὑποκιστίδος τε καὶ ἀκακίας καὶ πάλης ἀλφίτων. παραμένοντος δὲ τοῦ ἐμέτου καὶ τῆς τῶν σιτίων ἀποβολῆς ἁρμόσει τὰ μὲν ἄκρα διαδεσμεύειν. τῇ γὰρ τούτων πυκνώσει συνδιατίθεται καὶ ὁ στόμαχος. ἢ καὶ εἰς ζεστὸν ὕδωρ καταβάπτειν. καὶ γὰρ τοῦτο τῇ ἐπιτάσει πυκνωτικόν. κατὰ δὲ τοῦ στόματος τῆς κοιλίας πλατύστομον σικύαν μεθ' ὑποβολῆς πλείονος φλογὸς κολλᾶν, εἰ δὲ μή, καὶ δευτέραν κατὰ μεταφρένου. καὶ γὰρ παραπλησίως ἐπέχουσιν αὗται τὸν περὶ τῷ στομάχῳ ῥευματισμόν. πόνου δὲ συμπεπλεγμένου τῷ ῥεύματι στυπτικὸν μὲν τῇ δυνάμει καταπλασμάτιον ἐπιρριπτέσθω θερμὸν δὲ τῇ θίξει, καθάπερ ἡ ὠμήλυσις ἐξ ὀξυκράτου καὶ μάλιστα ταύτης ἡ διὰ κριθίνων ἀλεύρων ἢ πυρίνων ἀσήστων.

51. *μάλιστα δὲ προνοητέον τοῦ διατάσσειν τροφὰς εὐστομάχους εὐδιοικήτους τε καὶ δυσφθάρτους, οἷον ᾠὸν ἁπαλὸν καὶ χόνδρον δι' ὕδατος ψυχροῦ ἢ ὀξυκράτου ἢ μετὰ πυρήνων ῥοᾶς ἢ ἀλφίτων πόλτον ψαθαρώτατον καὶ μάλιστα τὸν διὰ τῆς ὀρύζης, καὶ τῶν πτηνῶν τὰ μὴ καταπίμελα ψαφαρωτέραν δὲ ἔχοντα τὴν σάρκα, καθάπερ ἀτταγῆνα, φάσσαν, πέρδικα, νήσσας ἀγρίας, κίχλας, κοσσύφους, περιστεράς, ὄρνεις κατοικιδίους καὶ τούτων μάλιστα τὰ στήθη, καὶ τῶν ἀγριμαίων κρέας λάγειον ἢ δορκάδειον, τῶν δὲ ἄλλων τὰ ἐρίφεια καὶ τῶν τρυφερῶν χοιρείων ῥύγχη πόδας ὦτα κοιλίας μήτρας, τῶν δὲ ἀπὸ θαλάσσης ὁμοίως τὰ στερεόσαρκα. τούτων δέ εἰσι τρίγλαι, κάραβοι, καρίδες, κήρυκες, σφόνδυλοι, πελωρίδες, πορφύραι. λαχάνων δὲ σέριν ὠμήν τε καὶ ἑφθήν, σίσαρον, ἀνδράχνην, ἀρνόγλωσσον, ἀσπάραγον*

2 *καὶ...καὶ* E: *ἢ...ἢ* c. 5 *ἢ καὶ* etc.: *καὶ ἡ ζεστὸν ὕδωρ τὰ καταβ.* c. 6 *στόματος* (sic, non *στομάχου*) c. cf. Cael. ox. 3, 201 (*ori ventris ... aliquando etiam a tergo*). 9 *καὶ γὰρ*: *χρὴ γὰρ* c. 11 *θερμῷ* c (corr. D). 12 *θίξει* E² p. 28: *καθίξει* c. *ἡ ὠμὴ λύσσα* c (corr. D). *ἐξ* om. c (add. E, *διὰ* D). 17 *ἀφίλτων* (sic) c (corr. d). 21 *κατοικητηρίους* c. 27 *ἴσαρον* (sic) c (corr. d).

ἄγριον. τῶν δὲ ἀπὸ ταμιείου ἐλαίας κολυμβάδας, μῆλα κυδώνια καὶ τούτων μάλιστα τὸ ὀπτόν. τὸ μὲν γὰρ ὠμὸν δυσκατέργαστον, τὸ δὲ ἡψημένον ὕδατι τὴν πολλὴν στύψιν ἀποβάλλει, τὸ δὲ περιθλασθὲν καὶ ἀποπτηθὲν μετὰ τοῦ τηρεῖν τὴν ποιότητα προσλαμβάνει τὸ εὐκατέργαστον. εἰ δὲ ἑφθὸν αὐτό τις βούλοιτο λαβεῖν, ἐπιδιακείμενον αὐτὸ καλάμοις ἑψητέον ἢ κρεμαστέον διά τινος ὥστε μὴ τοῦ ὕδατος ἅπτεσθαι, διὰ δὲ τῆς ἀτμῶν φορᾶς λαβεῖν τὴν ἕψησιν. δοτέον δὲ καὶ ἄπιον ἢ μέσπιλον ἢ σοῦρβον ἢ σταφυλὴν τὴν ἀπὸ χύτρας ἢ κρεμαστήν. πνευματοῖ γὰρ ἡ πρόσφατος. καὶ ἀμύγδαλα. προνοητέον δὲ ὅπως μηδὲν ᾖ τῶν προσφερομένων κεκαρυκευμένον. τὸ γὰρ ποικίλον καὶ περίεργον τῆς ἀρτύσεως βραδυπεψίας καὶ διαφθορὰς σιτίων ποιεῖ.

52. πρὸ δὲ τοῦ λαβεῖν τὴν τροφὴν εἴ τι συρρυὲν ὑγρὸν ἐπὶ τὸν στόμαχον, οὐ κωλυτέον αὐτὸ δίχα συγκινήσεως ἐπιπολάσαν διὰ τῶν ἐμέτων ἐκβαλεῖν. μὴ προεξαντληθὲν γὰρ αἴτιον αὐτὸ γίγνεται τοῦ τὴν ἐπιφερομένην φθείρεσθαι τροφήν. ἔνιοι δὲ τῶν ἑτεροδόξων καὶ προηγουμένως παρῄνεσαν χλιαρὸν ὕδωρ προπίνειν, εἶθα καθιέναι τοὺς δακτύλους καὶ ἔμετον ἐπιτηδεύειν. οἱ δ' αὐτοί φασι δριμέος μὲν καὶ πυρώδους πλεονάσαντος ὑγροῦ καὶ διὰ τοῦτο τὸν στόμαχον ἀναδάκνοντος καὶ πυροῦντος, ἀνδράχνης ἀπόβρεγμα ἢ ἀπόζεμα διδόναι πίνειν ἢ καὶ αὐτὴν ἐσθίειν πέπονά τε καὶ σικύων σπέρμα μεθ' ὕδατος καὶ γλυκὺν κρητικὸν ἢ ἀβρότονον ἢ ἀψίνθιον ἢ συριακῆς νάρδου ἀπόβρεγμα ἢ κρητικῆς τραγοριγάνου. παχέος δὲ καὶ γλίσχρου,

1 ταμείου c. cf. Cael. ox. 3, 204: *dehinc e cellario quod Graeci apotamiam* (l. *apo tamiu*) *vocant, colymbadas olivas fractas.* ἐλαίαι κολυμβάδες, μήλων κυδωνίων c. 4 περιπλασθέν c. 6 ἐπιδιακειμένων αὐτὸ (sic) καλάμων c (corr. E). 9 σοῦρβον (ut *sorba* Cael. l. c.): οὖον? E² p. 9. 28. 10 κύθρας c. 11 πρ. καὶ καρυκευμάτων c (ἐκ κ. E). 14 εἴ τι E: ἔτι c. σωρρυὲν (sic) c (corr. d). 16 ἐπιπολᾶσαι (sic) c. 19 χλιερὸν c. 23 πέπονά τε (sic) c (non δὲ). cf. Diosc. 2, 162 sq.

ῥαφανίδας μετ' ὀξυμέλιτος καὶ ταρίχου καὶ τὸ διὰ νάπυος καὶ ὕσσωπον δι' ὑδρομέλιτος ἀποζεσθὲν. ἅπερ παντελῶς ἀμέθοδα. δεῖ γὰρ οὐκ εἰς τὰς τῶν χυμῶν ἀποβλέπειν διαφοράς, εἰς δὲ τὴν ποιὰν τοῦ σώματος. εἶτα δύσπεπτοι μὲν αἱ ῥαφανίδες, πνευματικὸς δ' ὁ γλυκύς, τὸ δ' ἀψίνθιον πρὸς ἔκτρωσίν ἐστιν ἐπιτήδειον, ὥστε φυλακτέον τὰς τούτων δόσεις.

53. ταῖς δὲ πρὸς τὰ βλαβερὰ τῶν κυουσῶν ἐπιθυμίαις τὸ μὲν πρῶτον ἐνστατέον διὰ λόγων ὡς τῆς ἀπ' αὐτῶν βλάβης τῶν τὰς ἐπιθυμίας ποιούντων παραλόγως, ἢ καὶ τὸν στόμαχον κακούσης, οὕτως δὲ καὶ τὸ κατὰ γαστρός, διὰ τὸ μήτε καθαρὰν μήθ' ἁρμοδίαν ἐπισπᾶσθαι τροφήν, ἀλλὰ τοιαύτην ὁποίαν ἐπιπέμψαι δύναται τὸ σῶμα κακῶς διακείμενον. καὶ γὰρ τὸ ἀπὸ τῆς γῆς ἀπορρέον ὕδωρ καθαρᾶς μὲν οὔσης διαυγές ἐστι, βορβορώδους δὲ θολερόν. εἰ δ' ἀνιαρῶς ἔχοιεν, κατὰ μὲν τὰς πρώτας ἡμέρας οὐδὲν προσενεκτέον, ὕστερον δὲ καὶ μετά τινας ἡμέρας, εἰ μὴ τυγχάνουσαι ὧν θέλουσι τῇ δυσθυμίᾳ τῆς ψυχῆς ἀπισχνοῦσι καὶ τὸ σῶμα. πρὸς δὲ τὸ κουφότερον ἀδικηθῆναι πρῶτον μὲν ὑποδεικτέον ὅπως μὴ πρὸ τῆς ἀποθεραπείας τοῦ σώματος λάβωσι καὶ τὸ ἐπιθυμητόν, ὅπου καὶ τὸ κατὰ γένος ὠφέλιμόν ποτε λαμβανόμενον ἀδικεῖ, καὶ μὴ κατ' ἰδίαν, μετὰ δὲ τῆς συμφερούσης τροφῆς, ἵνα τῇ παρὰ ταύτης εὐχυλίᾳ κατακρατηθῇ ἤγουν κατακερασθῇ. κατ' ὀλίγον δέ. τὸ γὰρ περισσότερον μᾶλλον ἀδικεῖ. καὶ μεταξὺ τῆς ἄλλης τροφῆς, ἀλλὰ μήτε πρότερον, γυμνοῦ γὰρ ἅψεται τοῦ στομάχου, μήθ' ὕστερον. ἐπιπολάσαν γὰρ καὶ τὴν ἄλλην προσδιαφθείρει τροφήν.

1 ῥαφανίδος (sic) c (corr. d). καταρίχου c (corr. D). 2 ἰσσώπου c (corr. E). 3 χυμῶν E: γυναικῶν c. 4 μὲν (sic) c (om. d). 5 τὸ ἀψ. c (corr. E). 10 τῶν: καὶ τῶν c. ποιούσης (et deinde ἢ καὶ) c. 12 μὴ δ' ἁρμ. (sic) c. 15 ἀνιαρῶς D: ἀνιῶς c (f. ἀνίας). 17 εἰ addidi (om. c). ὧν D: τῶν c. 20 ἀθεραπείας (sic) c (corr. d). 21 ἐπιθυμητικόν c (corr. E). 23 ἵνα om. c (add. E). 24 δὲ om. c (add. E). 26 πρῶτον c. 27 ἐπιπολάσαν γὰρ E: ἐπὶ

καὶ τοιαύτη μὲν ἡ τῆς κίσσης ἐπιμέλεια, τὴν δὲ τῶν ἑξῆς χρόνων ἀκολούθως προσυπακτέον.

XVI *Τίς ἡ ἀπὸ τῆς κίσσης μέχρις ἀποτέξεως ἐπιμέλεια.*

54. *Τίνα μὲν τρόπον κατὰ τὸν τῆς κίσσης χρόνον ἄγειν δεῖ τὴν κυοφοροῦσαν ἔμπροσθεν ὑπεδείξαμεν, λοιπὸν δὲ ἤδη τούτου περιγραφέντος τοῦ συμπτώματος ἀκολούθως καὶ τὴν μετὰ τὴν κίσσην ἐπιμέλειαν ὑπογράψαι.*

δεῖ τοίνυν πρὸς λόγον γε τῆς δυνάμεως αἰώραις τε χρῆσθαι ποικίλαις καὶ περιπάτῳ καὶ ἀναφωνήσει καὶ ἀναγνώσει καὶ ἀλείμματι καὶ ἀνατρίψει καὶ τροφαῖς ἀφθονωτέραις πλὴν ὥστε περιγίγνεσθαι τῶν προσφερομένων οἴνῳ τε καὶ λουτροῖς τοῖς κατὰ συνήθειαν καὶ τῇ πάσῃ διαχύσει τῆς ψυχῆς καὶ ὕπνοις ἱκανοῖς. δυσπαθεστέρου δὲ γιγνομένου τοῦ σώματος ἡ κύουσα μὲν ἄμεινον ὑγιαίνει καὶ παρασκευάζεται ὡς τὰς ὠδῖνας εὐτονώτερον ἐνεγκεῖν, τὸ ἔμβρυον δὲ νοστιμωτέρας καὶ ὑγιοῦς καὶ αὐτάρκους μεταλαμβάνει τῆς τροφῆς.

55. *κατὰ δὲ τὸν ἕβδομον μῆνα τὰς μὲν σφοδροτέρας κινήσεις ὑφαιρετέον καὶ μάλιστα τὰς διὰ τῶν ὑποζυγίων, τοῖς δὲ ἄλλοις προσεκτικώτερον χρηστέον. ἐπισφαλὴς γὰρ ὁ σπαραγμὸς ἐν ἀρχῇ μὲν μήπω προσεχομένου τοῦ σπέρματος εὐτόνως μηδ' εἰς τὴν πῆξιν κεκρατυμμένου καὶ διὰ τοῦτο ῥᾳδίως τοὺς ἀποσπασμοὺς λαμβάνοντος, ὕστερον δὲ διὰ τὸ βαρυαχθὲς εἶναι τελειούμενον τὸ κατὰ γαστρὸς ὅτε*

πολλὰς γὰρ ἂν c. 2 *χρονίων* (sic) c (corr. d). *προσυπαρκτέον* c. 3 *ἡ* in tit. sic habet c (om. d). 4 *γινομένη* ante *ἐπιμ.* add. c (in indice titulorum omissum). 6 *δεῖ* D: *διὰ* c. 8 *μετὰ κίσσης* (sic) c (*τὴν* add. E). 9 *γε*: *τὲ* (sic) c. 13 *πάσῃ* (cf. I, 25): *παρ' ὅλῳ* c (*καθόλου* E[2] p. 29). 16 *παρασκευάζει* c (corr. E). *ὡς* addidi (om. c). 17 *μεταλαμβάνει τῆς* (sic) c (*τῆς* om. d). 24 *ἀσπασμοὺς* c (corr. E). 25 *διὰ* om. c (add. D).

δεῖ φυλάττεσθαι μὴ διὰ τὸν πλείονα σάλον τοῦ χορίου ῥαγέντος ἀποκριθῇ μὲν τὸ ἐν αὐτῷ συλλεγόμενον ὑγρόν, ἐπὶ ξηρᾷ δὲ τῇ κυήσει κατασπώμενον τὸ ἔμβρυον τὸν κοινὸν πρὸς τὴν κυοφοροῦσαν κίνδυνον ὑπομένῃ. κατὰ δὲ τὸν μέσον χρόνον ἀνύποπτος μὲν ἡ κίνησις, μικρομεγέθους ἔτι ὄντος τοῦ κατὰ γαστρὸς καὶ ἀσφαλῶς προσεχομένου καὶ μήπω χάλασμα πολὺ τοῦ χορίου μηδὲ διάτασιν εἰληφότος, συνέχοντος δὲ μᾶλλον τὸ ἔμβρυον. ἐπιθεωρεῖν δὲ δίκαιον τὴν τῆς γαστρὸς διόγκωσιν, εἰ μή τινα σημεῖα παρέπεται ἐγγὺς οὔσης τῆς ἀποτέξεως, ἅπερ ἀναγράψομεν ὕστερον. εἰ μὲν γὰρ προφαίνοιτό τι τοιοῦτον, εὐτρεπίζειν δεῖ τὰ πρὸς τὴν ἀπότεξιν. δέδειχε γὰρ ἡ ἐνάργεια ἦ μὴν καὶ τὰ ἑπτάμηνα γόνιμα τυγχάνειν. εἰ δὲ μή, τοῖς προδεδιδαγμένοις χρῆσθαι. φυλάττεσθαι δὲ κατὰ τὰς τρίψεις, ὀγκουμένων πλεῖον τῶν μαστῶν, θλίβειν τὰς ὑπεροχὰς αὐτῶν. εὐχερῶς γὰρ ἀγανακτοῦντες ἀπόστασιν ὑπομένουσι. διὸ καὶ τὰς συνήθεις στηθοδέσμας ἐπιχαλῶσιν εἰς παραδοχὴν τῆς ἐπιδιογκώσεως τῶν μερῶν.

56. *τοῦ δὲ ὀγδόου μηνὸς ἐνστάντος, ὃν κατ' εὐφημισμὸν λέγουσι μῆνα κοῦφον βαρύνοντα καὶ δυσαρέστησιν καὶ τὴν ἄλλην κακόπαθειαν ἀποτελοῦντα, τὸ τῆς τροφῆς πλῆθος ἐπισυνέργειν, κινήσεις δὲ παραλαμβάνειν μόνας τὰς διὰ φορείου ἢ μακρᾶς καθέδρας, πλὴν εἰ μὴ μέχρι διαλύσεως ὀρεχθείη τις τοῦ περιπατῆσαι. πλείονος δὲ οὔσης τῆς δυσφορίας καὶ ἀνατείνειν ἁρμόσει πρὸς μίαν ἡμέραν, ὥστε*

7 *τοῦ* ante *εἰληφ.* add. c (om. d). 9 *εἰ: καὶ* c. *μή τινας ἡ μαῖα* c (corr. E). 12 *δέδωκεν γὰρ ἡ ἐνέργεια* c (corr. E). *ἦ μὴν καὶ: μὴ καὶ* c. 13 *τοῖς ᵥπὸ ῆ. διδαγμένοις* (ut sit ν ante *πο* postea suppletum, deletus accentus supra ῆ) c. 15 *πλειόνων μ.* c (corr. D). 16 *συνήθους* c (corr. d). 17 *στηθοδεσμίας* c. *ἐπιχαλῶσαν* c. 18 *μερῶν* E: *ἡμερῶν* c. 20 *λέγουσιν εἶναι κ.* c (cf. Hipp. I, 448....). *βαρύνοντος...ἀποτελοῦντα* c. 22 *ἐπισυνεργεῖν* c (corr. E). 23 *διαλύσεως (διεκλύσεως?): διαχύσεως* c. 24 *ὀρεχθεῖ. ἥ τις* (sic) c.

διὰ τῆς ἠρεμίας ἐκλυθῆναι τὸ δυσαρέστημα. ταῖς δὲ τῶν πολλῶν ψυχρολουσίαις οὐ προσεκτέον, ὅτι συστολὰς οὐ φέρουσιν αἱ κυοφοροῦσαι, καθ' ἃς ἀκαίρως τρεφόμεναι φέρουσι καί τινα πλείονα κάκωσιν. φθειρομένης γὰρ τῆς τροφῆς οὐ μόνον οὐ τρέφονται διὰ τῶν ἐφθαρμένων ἀλλὰ καὶ βαροῦνται. παραιτητέον δὲ μέχρι τινὸς καὶ τὸ βαλανεῖον.

ἡ συνουσία δὲ πάντοτε ταῖς κυοφορούσαις ἐπιβλαβὴς διά τε τὸν σάλον καὶ διὰ τὸ τὴν ὑστέραν ἀναγκάζεσθαι τὴν ἐναντίαν τῷ τῆς συλλήψεως ἔργῳ κίνησιν ὑπομένειν. ἐν δὲ τοῖς τελευταίοις μησὶ καὶ μᾶλλον, μὴ δι' αὐτὴν ῥαγέντος τοῦ χορίου τὸ πρὸς τὴν τῆς ἀποτέξεως χρείαν ἡτοιμασμένον ὑγρὸν ἔμπροσθεν τοῦ δέοντος ἀποκρίνηται. τὸν δὲ ὄγκον τῆς γαστρὸς εἴπερ ἀπεκρεμάσθη κατὰ βάρος, διὰ τελαμῶνος ἀναληπτέον. τούτου δὲ τὴν μεσότητα αὐτῷ κάτωθεν ὑποθετεὸν τῷ τῆς κοιλίας ὄγκῳ, τὰς δὲ ἀρχὰς τῶν πλευρῶν ἑκατέρωθεν ἀναχθείσας χιαστέον, εἶτα ἐπὶ μετάφρενον καὶ ὤμους ὑπερθετέον πρόσθεν τε κατὰ περιειλημένης φασκίας ἀφαμματιστέον. περιαλειπτέον δὲ καὶ κηρωτῇ τὸν ὄγκον δι' ὀμφακίνου ἐλαίου καὶ μυρσίνου. τονουμένου γὰρ τοῦ δέρματος ῥῆξιν οὐχ ὑπομένει, τηρεῖται δὲ ἀρρυτίδωτον.

μετὰ δὲ τὸν ὄγδοον μῆνα τὸν μὲν τελαμῶνα λυτέον, συνεγγιζούσης ἤδη τῆς ἀποτέξεως. συνεργήσει δὲ τὸ βάρος εἰς ὀξυτέραν ἀποκύησιν. συνεχεστέροις δὲ χρηστέον τοῖς λουτροῖς εἰς παρασκευὴν τῆς τῶν μερῶν ἀνέσεως καὶ νήξεσι ταῖς ἐν ὕδατι γλυκεῖ καὶ θερμῷ. τὰ γὰρ αὐτοφυῆ δριμυτέρας ἔχοντα τὰς ποιότητας οὐδὲν διαφέρει τῶν εἰς φθορὰν ὑποτιθεμένων φαρμάκων. καὶ τοπικώτερον δὲ τὰ μέρη διαχαλα-

1 δὲ: γὰρ c. 3 καθ'ὅς (sic) c (καθ' οὓς d, καθ' ἃς D). 4 καὶ τὴν πλείονα κ. c. 5 τρέφηται c (corr. D). 12 ἀποκρίνει c (corr. E). 13 ἀποκρεμασθῇ καὶ βαρὺς διὰ τ. c. 17 προσθέντας (πρόσθεν δὲ corr. E). περιειλημμένης c (corr. E). 18 περιληπτέον c (corr. D, cf. *inlinire* lat.). 21 λυτέον εἶναι (ἵνα E) σ. c. 24 νήξεσι D: ῥήξεσιν c. 27 μέρη δια- E[2] p. 30: μερίδια c.

στέον πυρίαις ἐγκαθίσμασί τε τοῖς διὰ λινοσπέρμου ἢ τήλεως ἢ μαλάχης ἀφεψημάτων, ἐγχυματισμοῖς δὲ δι' ἐλαίου γλυκέως, ἔτι δὲ πεσσοῖς τοῖς διὰ χηνείου στέατος καὶ μυελῶν. καὶ αὐτὴ δὲ ἡ μαῖα συνεχῶς τῷ δακτύλῳ περιαλείφουσα τὸ στόμιον τῆς ὑστέρας διαστελλέτω.

XVII *Τίνα κυούσης τῆς γυναικὸς ἐντὸς τῆς μήτρας φύεται.*

57. *Καθάπερ ἐπὶ τῶν ᾠῶν μετὰ τὸ κέλυφος ἔνδοθεν ὑμὴν ὑπέγκειται τῷ ὀστράκῳ διαφυὴς τῷ περικειμένῳ, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἐπὶ τῶν κυοφορουσῶν ἐκ τοῦ σπέρματος ὑμὴν γενόμενος ἔνδοθεν ὑπέγκειται τῇ ὑστέρᾳ συναφὴς αὐτῷ καὶ ἀστόμωτος ὑπάρχων, προσπεφυκὼς δὲ ἔνδοθεν τῷ πυθμένι τῆς μήτρας καὶ συγκεκριμένος ἐκ νεύρων καὶ φλεβῶν ἀρτηριῶν τε καὶ σαρκός, τύπος τις πορφυροῦς κατὰ χροιάν, τῷ σχήματι ἐμφερὴς κιβωρίου φύλλῳ, παχὺς μὲν*

1 *τε* om. c. 2 *ἀπεψήμασιν* (sic) c (corr. E). 3 post *μυελῶν* quae sequuntur in c p. 57, 12 D usque ad finem capit. (in quibus eadem fere quae modo dicta sunt amplius explicata repetuntur) aliena a Sorano sunt omnia (sc. a repetito verbo *τὰ προσεμπίπτοντα* v. 12 usque ad v. 29). deinde sequitur clausula haec in c: *τὰ προσεμπίπτοντα δὲ τοῦ περὶ τῆς ἀποτέξεως λόγου αὐτάρκως διειλημμένου καὶ τὸν περὶ τῆς χρήσεως τῶν φθορίων ἀναγκαῖον διορίσαι.* et sequuntur praeter ordinem codicis latini c. 19 et 20 de aborsoriis et aborsu.
6 XVII = 19 E. huic titulo (= Gal. II, 902. 887) in c subiunguntur p. 68, 9—15 D. quae similem quidem, at non eandem inscriptionem apud Aetium (16, 2) habent hanc *Τίνα συλλαμβανούσης τῆς γυναικὸς ἐντὸς τῆς μήτρας γίνεται* (quibus apud Aet. introducitur c. 3 *περὶ γενέσεως τοῦ χορίου* e dogmatica Dioclis atque Praxagorae doctrina repetitum), postea demum sequuntur ipsa Soranea p. 68, 18. 9 *ὑπέρκειται* (*ὑπόκ.* E) *τῇ ὀστράκῳ τῇ* (*ἐπὶ τῇ* E) *διαφύσει τοῦ περικειμένου* c. cf. *ὑποτεταμένον ἐκτείνεται, ὑποτέταται* in eadem re ap. Gal. IV, 528. 656. 11 *ὑπέρκειται τὴν ὑστέραν* c. 12 *αὐτῷ* c (cf. Gal. l. c. *συνεχής*). 14 *καὶ σαρκός*: cf. lat. *et pulpis.* 15 *χρόαν* c.

καθ' ὃ προσπέφυκε τῷ πυθμένι τῆς μήτρας, ὑμενώδης δὲ κατὰ τὰ ἄλλα καὶ λεπτὸς δι' ἣν αἰτίαν μικρὸν ὕστερον ἐροῦμεν. οὗτος δὲ κέκληται χόριον καὶ ἀγγεῖον καὶ δεύτερον καὶ ὕστερον καὶ πρόρρηγμα. χόριον μὲν ἀπὸ τοῦ κεχωρηκέναι τὸ ἔμβρυον καὶ τὰ σὺν αὐτῷ, καθὼς δὲ ἄλλοι λέγουσιν ἀπὸ τοῦ ἐκ πολλῶν συνεστάναι καθάπερ ὁ χορός. ἀγγεῖον δὲ διὰ τὸ ἐμπεριστέγειν τὸ ἔμβρυον ἀγγείῳ παραπλησίως. δεύτερον δὲ καὶ ὕστερον ὅτι μετὰ τὴν τοῦ ἐμβρύου κομιδὴν ἐπακολουθεῖ. πρόρρηγμα δὲ διὰ τὸ προρρήγνυσθαι καὶ τὸ ἐμπεριεχόμενον ὑγρὸν ἀποκρίνειν εἰς ἁπαλωτέραν τοῦ κατὰ γαστρὸς ἀπότεξιν.

ἀπὸ μέντοι τῶν σαρκωδεστέρων τῶν κατὰ τὸν πυθμένα μερῶν ἄνωθεν ἀπομηκύνεταί τι σῶμα λεπτόν, ἐμφύεται δὲ κατὰ μέσον τὸ τῶν ἐμβρύων ἐπιγάστριον, ἔνθα τόπος ὀμφαλοῦ. καὶ αὐτὸ δὲ τὸ ἐμβρύῳ ἐμφυόμενον ὡς σῶμα καλοῦμεν ὀμφαλόν. συγκέκριται δ' ἐκ τεττάρων τὸν ἀριθμὸν ἀγγείων δύο φλεβωδῶν καὶ δύο ἀρτηριῶν, δι' ὧν εἰς θρέψιν ὕλη αἱματικὴ καὶ πνευματικὴ παρακομίζεται τοῖς ἐμβρύοις. ἐμφύεσθαι δὲ ταῦτα Ἐμπεδοκλῆς μὲν εἰς τὸ ἧπαρ οἴεται. Φαῖδρος δὲ εἰς τὴν καρδίαν. οἱ δὲ πολλοὶ τὰς φλέβας μὲν εἰς τὸ ἧπαρ οἴονται, τὰς ἀρτηρίας δὲ εἰς τὴν καρδίαν. Ἡρόφιλος δὲ τὰς φλέβας μὲν εἰς τὴν κοίλην φλέβα, τὰς ἀρτηρίας δὲ εἰς τὴν παχεῖαν ἀρτηρίαν τὴν παρατείνουσαν τοῖς σφονδύλοις, πρὸ δὲ τῆς εἰς αὐτὴν ἐμφύσεως παρὰ τὴν κύστιν αὐτὰς πλαγιοφορεῖσθαι παρ' ἑκατέρας πλευράς. Εὐ-

2 *κατὰ* E: *καὶ* c. 4 cf. (Ps.) Gal. XIX, 454 *ἐπειδὴ χώρημά ἐστι τοῦ ἐμβρύου οἱονεὶ χωρίον.* 5 *τὰ* E: *τὸ* c. 6 *συνεστάναι* D: *ἑστᾶναι* (sic) c. 8 *ἀγγείων* c (corr. D). 9 cf. p. 79, 19 D *τὸ λεγόμενον πρόρρηγμα.* 12 *τῶν* E: *καὶ τῶν* c. *τὸν* (sic) c: om. d. 14 *μέσον* E: *τὸ μέσον* c. 15 *τὸ ἐμβρύῳ* (*τὸ τῷ ἐμβρύῳ* E): *τὸ ἔμβρυον* c. 16 *σ. δὲ τὸν ἀρ. ἀγγείω* (sic) c (corr. E). 18 cf. *αἷμα καὶ πνεῦμα* Gal. II, 904. Aet. 16, 3. 21 *οἴονται* E: *ὁρῶνται* c. *τὴν* (sic) c: om. d. 22 *τὰς* (*ἀρτ.*) E: om. c. 23 *παχεῖαν* E (*μεγάλην* Gal. IV, 664. cf. 661. Aet. 16, 3): *τραχεῖαν* c. 24 *σπονδύλοις* c.

δημος δὲ ἁπλῶς κατὰ τὸν ἐμβρύου φησὶν ὀμφαλὸν συνάγεσθαι τὰ ἀγγεῖα κἀντεῦθεν διαλύεσθαι πρὸς τὰ καλούμενα κέρατα κάτω τοῦ διαφράγματος.

τὸ δὲ πέμπτον ἀγγεῖον, ὅπερ οὐρήθραν οὕτως ὀνομάζομεν, πρὸς ἁπάντων μὲν οὐραχὸς καλεῖται, ὃς τῷ πυθμένι τῆς κύστεως ἐμπεφυκέναι λέγεται, καὶ διὰ τούτου τὸ οὖρον τοῦ ἐμβρύου τὴν παρακομιδὴν λαμβάνει εἰς τὸ χόριον. ἡ δὲ διὰ τῆς οὐρήθρας ἀπούρησις μετὰ τὴν ἀπότεξιν γίγνεται. διὰ τοῦτο μέντοι καὶ λεπτότερος ὁ ὑμὴν ἐκ τῶν κάτωθεν μερῶν ἐστι, διὰ τὸ καὶ τῇ δριμύτητι τοῦ περισσώματος καὶ τῷ πλήθει τοῦ ἐμβρύου τείνεσθαι καὶ λεπτοποιεῖσθαι. χρησιμεύει μέντοι τὸ περίσσωμα τοῦτο καὶ εἰς τὸ προανακουφίζειν τὸ ἔμβρυον καὶ εἰς τὸ κατὰ τὰς ἀποτέξεις ῥηγνυμένου τοῦ χορίου προεκχεῖσθαι καὶ τὰ μέρη προδιαβρέχειν εἰς ὄλισθον.

58 καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ χορίου καὶ τοῦ ὀμφαλοῦ. διαφωνία δὲ γεγένηται περὶ τοῦ ἑτέρου χιτῶνος. οἱ πολλοὶ μὲν γάρ φασι καὶ αὐτῷ τῷ ἐμβρύῳ προστυγχάνειν ἕτερον χιτῶνα καλούμενον ἀμνειόν, ὃς ἐπὶ μὲν τῶν ἀλόγων ζῴων διὰ στερεότητα μὴ λεπτυνόμενος αἰσθητός ἐστίν, ἐπὶ δὲ τῶν ἀνθρώπων λεπτυνόμενος ὑπὸ τῆς τῶν περικεχυμένων ὑγρῶν δριμύτητος οὐχ εὑρίσκεται καθ' ὅλον τὸ σῶμα, μόνον δὲ κατὰ τὰς εὐρυχωρίας οἷον ῥινῶν στόματος δακτυλίου. γεγονέναι δὲ αὐτὸν λέγουσιν ὑπὸ τῆς φύσεως ἀναγκαίως εἰς τὸ μὴ διαφθείρεσθαι τὸ ἔμβρυον, τὸ περικεχυμένον τοῦ περισσώματος ὑγρὸν ἕλκον, δριμὺ καὶ φθαρτικὸν ὑπάρχον. ἔνιοι

2 καλούμενα (Gal. II, 890 ubi de Diocle): καινὰ c. 4 ἀρτηρίαν οὕτως c (οὐρητῆρα αὐτοὶ E). 5 πρὸς E: πρὸ c. οὐραχός E (Gal. IV, 657. II, 907): οὕτως ἀρχὸς c. 6 ἐμπέφυκεν λ. c (corr. D). τούτου: τοῦτο c. 7 ἡ E: εἰ c. 8 ἀπουρήσει c (corr. E). 10 διὰ τὸ E: διὸ c. διὸ καὶ δριμύτητι τοῦ περὶ σώματος καὶ τῶ πλήθει καὶ τῇ δριμύτητι τοῦ ἐμβρίου γίνεσθαι καὶ λεπτὸν ποιῆσθαι c. 11 τείνεσθαι E: γίνεσθαι c. 20 ἐσθῆτος c (corr. E). 21 περικεχ. (sic) c (non παρα-, ut d). 23 γεγονέναι δὲ E: γέγονεν. οἱ δὲ c.

δὲ τὸν ὑμένα τοῦτον μὴ εἶναί φασι. μήτε γὰρ εὑρίσκεσθαι κατὰ τὰς ἀποτέξεις, μήτε τὸ ἕλκειν εὔχρηστιον. τὸ γὰρ ὑγρὸν οὐκ εἶναι τοιοῦτον. εἰ δὲ καὶ τοιοῦτον ἦν, εὐεπίγνωστον ἐγένετο τῇ συνηθείᾳ. καὶ ἄλλως μηδὲ δύνασθαι διὰ τοῦ στόματος ἕλκεσθαι τοῦτο τῷ τὴν ἀναπνοὴν γίγνεσθαι διὰ τοῦ ὀμφαλοῦ. πρός τε τὸ εἶκον ἡ ἐπέρεισις γίγνεται. μηδενὸς οὖν εἴκοντος ἐν τοῖς ἐμβρύοις οὐκ ἂν ἡ παρείσοδος γένοιτο τοῖς ὑγροῖς. εἰ δὲ καὶ φυσικῆς ἐδεῖτο σκέπης, αὔταρκες ἦν μόνας τὰς εὐρυχωρίας ὑμένι διαπεφράχθαι καὶ μὴ ὅλῳ τῷ σώματι χιτῶνα περικεῖσθαι. καίτοι καὶ τῷ συμπεπτωκέναι καὶ τὸ στόμα τοῦ ἐμβρύου καὶ ὁ δακτύλιος μὴ σωζομένης τῆς εὐρυχωρίας κωλύει τὸ βιαζόμενον εἰσρεῖν. τὸ δὲ ὅλον οὐκ ἐν τῇ εὐρυχωρίᾳ τοῦ χορίου τὸ ὑγρόν ἐστιν, ἐν ᾧ καὶ τὸ ἔμβρυον, ἀλλ' ἐν τῷ πάχει τοῦ χορίου, ποιεῖ δὲ τόπον ἑαυτῷ καθ' ὑποφοράν, ὥστε διπλοῦν γίγνεσθαι τὸ χόριον, ἐνιάκις δὲ καὶ τριπλοῦν, δι' ἣν αἰτίαν καὶ τῶν ὑπεζωκότων πολλάκις ῥαγέντων καὶ συμμέτρων ὑγρῶν ἀποκριθέντων τῷ δακτύλῳ τῆς μαίας συνεχὴς ἀκμὴν ὑμὴν ὑποπίπτει. διαιρεθέντος δὲ τούτου πολλῶν ὑγρῶν ἀποκριθέντων ἀκολουθεῖ καὶ τὸ ἔμβρυον. ὅπερ οἱ πολλοὶ διακρούεσθαι πειρώμενοί φασι κατ' ἐπισύστασιν ὑδατίδων τὰ προεπιφαινόμενα τῶν ὑγρῶν προαποκρίνεσθαι, ῥηγνυμένων μὲν τῶν ὑδατίδων, μένοντος δὲ τοῦ χορίου συνεχοῦς. οἷς καὶ ἡμεῖς συνηνοῦμεν ἐπὶ πολύ, πρότερον ἢ τὰ φαινόμενα τῇ συστάσει τοῦ ἀμνειοῦ ὑμένος μεμαρτύρηκεν.

1 *μήτε γ. εὑρίσκεσθαι* (sic) c (non *οὔτε γ. εὑρίσκεται*, ut d). 2 *τὸ ἕλκειν: τοῦτον* c. *γὰρ: δὲ* c. 3 *εἶναι: ἔνι* (sic) c. 4 *τῇ συνηθεία* (sic) c (*φυσικῇ* ante *σ.* add. D). 6 *ἐπίκρισις* c. 7 *μὴδὲν* c (corr. E). 10 *κίθωνα* (sic) c. *καίτοι τὸ συμπ.* c. 11 *δακτύλιος* (sic) c (non *δάκτυλος*, ut d). 12 *κωλύει: κωλύεται* c. 16 *καὶ ὑπεζωκότος...ῥαγέντων* c (corr. E² p. 31). 18 *δακτυλίω* c (corr. D). *σ. ὑμῖν ακμὴν* c (corr. E). 21 *τὰ* D: *τὸ* c. 24 *συνενοῦμεν* c (corr. E). *ἢ* add. E (om. c).

XVIII *Τίνα σημεῖα μελλούσης γίγνεσθαι φθορᾶς.*

59. *Μελλούσης δὲ γίγνεσθαι τῆς τοῦ ἐμβρύου φθορᾶς ταῖς φθειρούσαις παρακολουθεῖ κένωσις ὑδατώδους, εἶτα ἰχωρώδους ἢ ὑφαίμου ὑγροῦ καὶ οἷον ἀποπλύματος κρεῶν, ὅταν δὲ πρὸς τῇ λύσει ὑπάρχῃ, αἵματος καθαροῦ, ἐπὶ τέλει δὲ θρόμβου αἵματος ἢ σαρκὸς ἀδιατυπώτου ἢ διατετυπωμένου παρὰ τὴν τοῦ χρόνου διαφοράν, ταῖς δὲ πλείσταις βάρος ὀσφύος καὶ πόνος ἰσχίων καὶ ἤτρου βουβώνων κεφαλῆς ὀφθαλμῶν ἄρθρων, στομάχου δῆξις, περίψυξις, περιίδρωσις, λειποθυμία, ποτὲ δὲ καὶ φρικώδης πυρετός, ταῖς δὲ καὶ λυγμὸς ἢ σπασμὸς καὶ ἀφωνία. ταῦτα δὲ μά-*

1 hoc cap. (20 apud c) paucis quibusdam verbis hic illic aut omissis aut mutatis (sine auctore) habetur apud Aetium XVI, 19. latine autem integrum sic legitur inter additamenta versionis latinae veteris (saec. VI) Oribasii (VI, 345 Dar.): 'LXXII De conceptu S o r a n i (Surane *Ab*) a u c t o r i s. Quare conceptus dicitur ab eo quod captum teneat semen veluti concaptio nuncupata. LXXIII Signa futurae discussionis. Discussuris pregnantibus aquatus humor vel tabus (*l.* tabidus) aut sanguinolentus et veluti loture carnis per matrice fertur, tunc inminentia casus sanguis purus, in ultimo etiam gelatus, nam Greci trombos appellant, vel carnis quidquam informem aut in pro parte formatum iuxta temporis modum. plerique autem grabedo adque ossuum dolor, quem Greci scian vocant, tunc clonum adque sub umbilico pubetenus et capitis et oculorum et articulorum omnium, stomaci adtestante dolore pungendi. tunc corporis totius frigidus torpor, defectio animi aliquando, cum orroribus febres aut singultus et spasmus et vocis anputatio. His autem quae nullo inpulsu voluntario discutiuntur antecedit, ut Yppocrates ait, mammarum tabidus marcor ut deposita inflammatione resedere videantur sine ulla manifesta ratione, ut autem Diocles memorat, etiam femorum frigidus torpor atque gravedo insidens clunum, cum perfectus inminit partus' (seq. aliud capit.). 6 *θρόμβοι* c ('et in fine trombus' lat.). 8 *βάρος καὶ πόνος ὀσφύος καὶ ἰσχίων* c. 10 post *πυρετὸς* add. c ex Aetio (ante *ταῖς δὲ* etc. quae hic quidem omisit) *ἐνίαις δὲ καὶ σπασμοὶ* (*σπασμὸς* c) *ἐπιγίνονται ὀπισθοτονικοὶ ἢ ἐπιληπτικοί.* 11 *λυγμὸς ἢ σφυγμὸς* (ex var. lect.) *ἢ ἀφωνία* c.

λιστα παρέπεται ταῖς ἐκ φαρμακείας φθειρούσαις, ταῖς δὲ χωρίς τινος ἐπιτηδεύσεως ἐκτιτρωσκούσαις προηγεῖται, καθὼς Ἱπποκράτης φησί, παράλογος μαστῶν ἴσχνωσις, ὡς δὲ Διοκλῆς φησι, ψῦξις μηρῶν καὶ βάρος ἐγκαθιζόμενον ὀσφύι περὶ τὸν καιρὸν τῆς ἀποτέξεως.

XVIIII *Εἰ φθορίοις καὶ ἀτοκίοις χρηστέον καὶ πῶς.*

60. *Ἀτόκιον δὲ φθορίου διαφέρει. τὸ μὲν γὰρ οὐκ ἐᾷ γενέσθαι σύλληψιν, τὸ δὲ φθείρει τὸ συλληφθέν. τὸ δὲ ἐκβόλιον οἱ μὲν συνωνυμεῖν τῷ φθορίῳ λέγουσιν, οἱ δὲ διαφέρειν τῷ μὴ ἐν φαρμάκοις νοεῖσθαι, κατασεισμοῖς δὲ καὶ πηδήμασιν εἰ τύχοι. διὸ καὶ τὸν Ἱπποκράτην παραιτησάμενον τὰ φθόρια παραλαβεῖν ἐν τῷ περὶ παιδίου φύσεως τοῦ ἐκβαλεῖν χάριν τὸ πρὸς πυγὰς πηδᾶν. γεγένηται δὲ στάσις. οἱ μὲν γὰρ ἐκβάλλουσι τὰ φθόρια τὴν Ἱπποκράτους προσκαλούμενοι μαρτυρίαν λέγοντος οὐ δώσω δὲ οὐδενὶ φθόριον, καὶ ὅτι τῆς ἰατρικῆς ἐστιν ἴδιον τὸ τηρεῖν καὶ σώζειν τὰ γεννώμενα ὑπὸ τῆς φύσεως. οἱ δὲ μετὰ διορισμοῦ συντάσσουσιν αὐτά, τοῦτ' ἔστιν οὐχ ὅτε διὰ μοιχείαν τις βούλεται φθείρειν τὸ συλληφθὲν οὔτε δι' ἐπι-*

1 *φαρμακείαις* c (corr. E). 2 *προηγεῖται* Aetius: *προσγίνειν* (sic) c. 3 cf. Hipp. (aph.) III, 744. 4 *ψύξις, μηρῶν βάρος ἐνκαθιζόμενος ὀσφύι πρῶτον, εἶτα τῆς ἀποτέξεως. πρὸς δὲ τὸ διαφθεῖραι* etc. c. haec sic Aetius: *μηρῶν ψύξις, βάρος ἐγκαθήμενον ὀσφύι καὶ μηροῖς. πρὸς δὲ τὸ φθεῖραι* (Dioclis mentione omissa). 5 *περὶ τὸν κ. τ. α.* (cf. Sor. ap. Oribas. lat. VI, 346 Dar. *cum perfectus inminet partus*): *πρῶτον, εἶτα τῆς ἀποτέξεως.* (deinde *πρὸς δὲ τὸ διαφθεῖραι*) c. eadem Sorano addens ex Aetio quae iisdem ex Sorano haustis adsiderat Aetius (i. e. Aspasia). 7 sic incipit etiam Aetius XVI, 17 sed mox post v. 8 *συλληφθὲν καὶ ἐκβάλλει* inseruntur in c alius auctoris ex Sorano petita quaedam quae antea iam habet Aet. XVI, 16 *Τίσιν ἄθετον συλλαβεῖν* . . . ab ipso Sorano in c mox itidem exposita. delenda igitur p. 58, 5—15 D. 11 cf. Hipp. I, 386. 13 *τοῦ* om. c (add. E). 14 cf. Hipp. (*ἐν τῷ ὅρκῳ*) I, 2. 15 *οὐδῶς δὲ οὐδ' ἐνὶ* (sic) c (corr. E).

τήδευσιν ὡραιότητος, ἀλλ’ ὅτε διὰ κίνδυνον κωλῦσαι γεννησόμενον ἐν ταῖς ἀποτέξεσι, μικρᾶς τῆς μήτρας ὑπαρχούσης καὶ μὴ δυναμένης χωρῆσαι τὴν τελείωσιν ἢ κατὰ τοῦ στομίου κονδυλώματα καὶ ῥαγάδας ἐχούσης ἤ τινος ἐμφεροῦς περιστάσεως ἐγκειμένης. τὰ δὲ αὐτὰ λέγουσι καὶ περὶ ἀτοκίων, οἷς καὶ ἡμεῖς συναινοῦμεν. ὅθεν ἐπεὶ τοῦ φθεῖραι τὸ κωλῦσαι γενέσθαι σύλληψιν ἀσφαλέστερον, περὶ τούτου οὖν πρῶτον ὑποδείξομεν.

61. εἰ γὰρ τοῦ μὲν φθείρειν τὸ συλληφθὲν πολὺ μᾶλλον συμφέρει τὸ μὴ συλλαβεῖν, δεῖ τοίνυν οὓς εἰρήκαμεν ἐπιτηδείους εἶναι καιροὺς πρὸς σύλληψιν, φυλάττεσθαι πρὸς συνουσιασμόν, οἷον ἀρχομένων ἢ ληγόντων τῶν καταμηνίων, καὶ ἐν τοῖς πλησιασμοῖς ἐν τῷ καιρῷ τῆς συνουσίας ὅταν ὁ ἀνὴρ ἀποκρίνειν τὸ σπέρμα μέλλῃ, κατέχειν χρὴ τὸ πνεῦμα καὶ μικρὸν ὑφέλκειν ἑαυτήν, ὡς μὴ πορρωτέρω ἐν τῷ κύτει τῆς μήτρας τὸ σπέρμα ἀκοντισθῆναι, καὶ διαναστᾶσαν εὐθέως καὶ ὀκλὰξ καθίσασαν πταρμὸν κινεῖν καὶ περιμάξασθαι τὸν κόλπον ἐπιμελῶς ἢ καὶ ψυχρὸν πίνειν. συνεργεῖ δὲ τῇ ἀσυλληψίᾳ καὶ τὸ διαχρίειν τὸ στόμα τῆς ὑστέρας ἐλαίῳ παλαιῷ ἢ μέλιτι ἢ κεδρίᾳ ἢ ὀποβαλσάμῳ κατ’ ἰδίαν ἢ καὶ μετὰ ψιμυθίου ἢ κηρωτῇ ὑγρᾷ διὰ μυρσίνου καὶ ψιμυθίου ἢ στυπτηρίᾳ ὑγρᾷ πρὸ τοῦ πλησιάζειν, ἢ χαλβάνῃ μετ’ οἴνου, ἢ ἐρίου τρυφεροῦ μαλλὸν ἐντιθέναι εἰς τὸ στόμα τῆς μήτρας ἢ πρὸ τῶν συνουσιῶν πεσσοῖς χρῆσθαι στέλλειν τε καὶ πυκνοῦν δυναμένοις. τὰ γὰρ τοιαῦτα εἰ μὲν στυ-

1 ἄλλοτε (sic) c. 3 ὑπουργῆσαι μέχρι τελειώσεως Aet. (et c p. 58, 8 D). 6 ἐπεὶ: ἐπὶ c. 7 σύλληψιν (sic sine τὴν d) c. 9 εἰς γὰρ τὸ μὴ φθείρειν...συλλαβεῖν ἀναγκαῖον. διὸ τοίνυν οὓς... φυλάττεσθαι χρὴ πρὸς σ. c. 12 οἷον ἀρχομένων: ineptum scholion sec. Erm. p. XL, nisi forte liberius hic dictum propter I, 36 extr. εἰ δέ τινες etc. 15 ἐν τῇ κύστει c (corr. D). 16 διαναστάσεως c (corr. E, cf. διεγερθεῖσαν εὐθέως Aet.). 17 περιμάξασθαι Aetius: περιμαλάξασα c. 21 ψιμυθίου bis E. ex Aetio (cf. Diosc. 4, 103) pro ἀψινθίου c. 22 χαλβάνην c (corr. E). 23 μαλὸν c.

πτικὰ εἴη καὶ ἐμπλαστικὰ καὶ ψυκτικά, μύειν παρασκευάζει τὸ στόμα τῆς μήτρας πρὸ τοῦ καιροῦ τῆς συνουσίας καὶ οὐκ ἐᾷ παρελθεῖν εἰς τὸν πυθμένα αὐτῆς τὸ σπέρμα, τὰ δὲ καὶ ἐρεθίζοντα οὐ μόνον τὸ τοῦ ἀνδρὸς σπέρμα ἐναπομεῖναι ἐν τῷ κύτει τῆς μήτρας οὐ συγχωροῦσιν ἀλλὰ καὶ ἑτέραν ὑγρότητα ἐξ αὐτῆς ἕλκουσιν.

μνημονεύσομεν δὲ ἐνίων καὶ κατ' εἶδος.

πίτυος φλοιόν, ῥοῦν βυρσοδεψικόν, ἑκάστου ἴσον, τρῖβε μετὰ οἴνου καὶ προστίθει μετρίως πρὸ τῆς συνουσίας περιειληθέντος ἐρίου, καὶ μετὰ ὥρας δύο ἢ τρεῖς ἀφαιροῦσα συνουσιαζέτω.

ἄλλο. γῆς κιμωλίας, πάνακος ῥίζης ἀνὰ ἴσον, κατ' ἰδίαν καὶ ὁμοῦ μεθ' ὕδατος τρῖβε καὶ γλοιῶδες γενόμενον ὡσαύτως προστίθει.

ἢ σιδίων νεαρῶν τὸ ἐντὸς λεάνας μεθ' ὕδατος προστίθει.

ἢ σιδίων μέρη $\overline{β}$, κηκίδων μέρος ἓν λειώσας ἀνάπλασσε βαλάνια μικρὰ καὶ ὑποτίθει μετὰ τὴν λῆξιν τῶν καταμηνίων.

ἢ στυπτηρίαν ὑγράν, ῥοᾶς κελύφους τὸ ἐντὸς διίει μεθ' ὕδατος καὶ δι' ἐρίου προστίθει.

ἢ κηκίδος ὀμφακίνης, σιδίων τοῦ ἐντός, ζιγγιβέρεως ἀνὰ ∠ $\overline{β}$ ἀνάπλασσε μετ' οἴνου ὀρόβων μεγέθει καὶ ξήραινε ἐν σκιᾷ καὶ πρὸ τῆς συνουσίας δίδου προστίθεσθαι ἐν πεσσῷ.

ἢ ἰσχάδων σάρκας λειώσας μετὰ νίτρου προστίθει.

ἢ σίδια μετὰ κόμμεως ἴσου καὶ ῥοδίνου ἴσου προστίθει. εἶτα μελίκρατον ἐπιρροφεῖν ὁμοίως, φυλάττεσθαι δὲ ἐπὶ

3 αὐτοῦ c (αὐτῆς Aet.). 3 τὰ δὲ καὶ ἐρ.: καὶ ἐρεθίζονται c. τὰ δὲ θερμὰ ἐρεθίζοντα (i. e. εἰ δὲ θερμὰ εἴη ἐρεθίζοντα) Aet. καὶ ante ἐν c (om. Aet.). 5 ἐλθεῖν (post μήτρας) add. c. 9 οἴνου στεμφυλίτου add. Aet. περιειληφθέντος c (corr. E). 12 γῆς κιμ. π. ῥ. (hoc ordine) c. 19 ῥοὰς καλυφου (sic) c (corr. D). διιέναι c. 21 τὸ c (corr. E). 23 ἐν πεσσῷ (cf. Aet.): ἐν μέσω c. 26 ἐπὶροφᾶν c. δὲ τὰ ἐπὶ πολὺ δριμέα c.

πολὺ τὰ δριμέα διὰ τὰς ἀπ' αὐτῶν ἑλκώσεις. ἅπασι δὲ χρώμεθα μετὰ τὴν ἀπόληξιν τῶν καταμηνίων.

63. ἐνίοις δὲ ἐδόκει καὶ ἅπαξ τοῦ μηνὸς ὀπὸν κυρηναικὸν πίνειν ὅσον ἐρεβίνθου πλῆθος ἐν δυσὶ κυάθοις ὕδατος, ὡς καταμήνια ἐπισπώμενον. ἢ ὀποπάνακος καὶ ὀποῦ κυρηναικοῦ καὶ πηγάνου σπέρματος ἀνὰ ὀβολὼ $\overline{β}$ περιπλάσαντα κηρῷ διδόναι καταπίνειν, εἶτα κραμάτιον ἐπιρροφεῖν ἢ ἐν κραματίῳ πίνειν. ἢ λευκοίου σπέρματος καὶ μυρσίνης ἀνὰ τριώβολον, σμύρνης δραχμήν, πεπέρεως λευκοῦ κόκκους $\overline{β}$ μετ' οἴνου ἐφ' ἡμέρας τρεῖς διδόναι πίνειν. ἢ εὐζώμου σπέρματος ὀβολὸν ἕνα, σφονδυλίου ∽ ὀβολὸν πιεῖν μετὰ ὀξυμέλιτος. ταῦτα δὲ οὐ μόνον κωλυτικὰ συλλήψεως ὑπάρχει ἀλλὰ καὶ φθαρτικὰ τῆς ἤδη συνεστώσης. καθ' ἡμᾶς δὲ πλείων ἐστὶν ἡ ἀπὸ τούτων κάκωσις φθειρόντων μὲν καὶ ἀνατρεπόντων τὸν στόμαχον, πληρούντων δὲ τὴν κεφαλὴν καὶ συμπάθειαν ἐπιφερόντων. οἱ δὲ καὶ περιάπτοις ἐχρήσαντο πολλὰ τῷ τῆς ἀντιπαθείας λόγῳ ποιεῖν νομίζοντες, ἐν οἷς μήτρας ἡμιόνων καὶ τὸν ἐν τοῖς ὠσὶ ῥύπον αὐτῶν καὶ ἄλλα πλείονα τούτων, ἅπερ ἐπὶ τῶν ἀποτελεσμάτων φαίνεται ψευδῆ.

64. γενομένης δὲ συλλήψεως τὸ μὲν πρῶτον ἕως τριάκοντα ἡμερῶν τὰ ἐναντία ποιεῖν οἷς ἔμπροσθεν εἰρήκαμεν, εἰς δὲ τὸ διαλυθῆναι τὸ συλληφθὲν σφοδρότερον κινεῖσθαι περιπατοῦσαν εὐτόνως καὶ διὰ ζευκτῶν κατασειομένην, εὐτόνως

3 ἐδόκει: εἰ δοκεῖ c. 5 καταμήνιον ἐπισπόμενον c (corr. D). 6 σπέρμα c (corr. E). ὀβολῶν $\overline{β}$ καὶ περιπλάσσαντα c (corr. E). 8 ἢ om. c (add. E). 11 σπονδ. c. ∽ (sic = S i. e. ½) ὀβολὸν c (= ἡμιώβολον E). 12 post ὀξυμέλιτος interpolari aliena p. 61, 16 — 62, 1 D recte statuit Erm. p. XLI (nisi quod additum in fine etiam χαλκέων ὕδωρ ipse omitto). οὐ E: μὴ c. 18 ἡμιόνου c (corr. E). 19 φαίνονται c (ut τίνα . . . φύονται in tit. c. XVII etc.). 20 seqq. excerpsit Aetii (16, 18) Aspasia quae Soranum sequitur. τριάκοντα (sic scr.) c. 22 σφοδρότερον κινεῖσθαι addidi ex Aetio (om. c). περι|τούσης (sic) c (corr. DE). κατασειομένης c (corr. E).

καὶ πηδᾶν καὶ βαστάζειν τὰ ὑπὲρ δύναμιν βάρη, ἀφεψήμασι δὲ διουρητικοῖς κεχρῆσθαι τοῖς δυναμένοις καὶ καταμήνια κινεῖν, καὶ τὴν γαστέρα λαπάττειν καὶ κλύζειν· δριμυτέροις κλύσμασι, θερμῷ τε ἐλαίῳ καὶ γλυκεῖ ποτὲ μὲν ἐγχυματιζομένην ποτὲ δὲ συναλειφομένην ὅλην καὶ τριβομένην εὐτόνως καὶ μάλιστα περὶ τὸ ἐφήβαιον καὶ τὸ ἐπιγάστριον καὶ τὴν ὀσφὺν καὶ λουομένην καθ' ἡμέραν ἐν τῷ μὴ λίαν ζεστῷ ὕδατι γλυκεῖ καὶ τοῖς λουτροῖς ἐγχρονίζουσαν καὶ προπίνουσαν οἰνάριον καὶ δριμυφαγοῦσαν. εἰ δὲ μή, καὶ τοπικῶς ἐγκαθίζουσαν εἰς ἀφέψημα λινοσπέρμου τήλεως μαλάχης ἀλθαίας ἀρτεμισίας καὶ καταπλασσομένην τοῖς αὐτοῖς, ἐγχυματιζομένην δὲ τῷ παλαιῷ ἐλαίῳ κατ' ἰδίαν ἢ καὶ μετὰ πηγάνου χυλοῦ, ποτὲ δὲ καὶ μέλιτος, ἢ ἰρίνῳ, ἢ ἀψινθίῳ σὺν μέλιτι, ἢ ὀποπάνακι, ἢ ἄλλως χόνδρῳ μετὰ πηγάνου καὶ μέλιτος, ἢ μύρῳ συριακῷ. κἂν ἐπιμένῃ, καταπλασσομένην μηκέτι τοῖς κοινοῖς καταπλάσμασιν ἀλλὰ τοῖς διὰ θερμίνου ἀλεύρου μετὰ χολῆς ταυρείας καὶ ἀψινθίου, καὶ τοῖς ὁμοιογενέσι τῶν ἐπιθεμάτων χρωμένην.

65. *τὴν δὲ μέλλουσαν φθείρειν χρὴ πρὸ δύο ἢ καὶ τριῶν ἡμερῶν λουτροῖς συνεχέσι χρῆσθαι καὶ ὀλιγοτροφίᾳ καὶ πεσσοῖς μαλακτικοῖς, καὶ οἴνου ἀπέχεσθαι, εἶτα φλεβοτομεῖν καὶ πλεῖον ἀφαιρεῖν. τὸ γὰρ ὑπὸ Ἱπποκράτους εἰρημένον ἐν τοῖς ἀφορισμοῖς εἰ καὶ μὴ ἐπὶ στεγνοπαθούσης ἀλλὰ ἐπὶ ὑγιαινούσης, ἀληθές γυνὴ ἐν γαστρὶ ἔχουσα φλεβοτομηθεῖσα ἐκτιτρώσκει. ὡς γὰρ ἱδρὼς καὶ οὖρον ἢ σκύβαλον ὑπεκχαλωμένων τῶν περιεχόντων τὴν οὐσίαν*

7 *μὴ λίαν* E: *μηδειᾶν* (sic) c. 14 *ἄλλως*: *ἄλλας* c. 17 *καὶ τοῖς* om. c. 18 *ἐπιθημάτων* (sic) c. *χρωμένην* (cf. *χρῆσθαι* Aet.) add. E (*καὶ χρωμένην τοῖς ὁμ.*). post *ἐπιθ.* in c sequuntur verba *ἐν οἷς ἐστι καὶ τοῦτο* quibus inducuntur quae sunt Aspasiae apud Aetium cum aliis deinde quae omittit c, cohaerentia. haec deleo p. 63, 8 — 64, 7 D. 22 Hipp. III, 743. 24 *καὶ* post *ἀλλὰ* add. c (om. E). 25 *ἱδρώσκειν καὶ* c (corr. E). 26 *ἢ σκύβαλον* D: *εἰς σκ.* c. *ὑπερχαλ.* c.

αὐτῶν, οὕτως καὶ τὸ συλληφθὲν ἐκπίπτει προδιισταμένης τῆς μήτρας. μετὰ δὲ τὴν φλεβοτομίαν καὶ ζευκτῷ κατασειστέον. ἐνεργέστερος γὰρ νῦν ὁ βρασμὸς ἐπὶ προηγτονηκόσι τοῖς τόποις. καὶ πεσσοῖς δὲ μαλακτικοῖς χρηστέον. εἰ δὲ πρὸς τὴν φλεβοτομίαν ἀλλοτρίως ἔχοι τις καὶ ἄτονος εἴη, προανιέναι μὲν τοὺς τόπους ἐγκαθίσμασι καὶ λουτροῖς καὶ πεσσοῖς μαλακτικοῖς καὶ ὑδροποσίᾳ καὶ ὀλιγοσιτίᾳ καὶ κοιλιολυσίᾳ, καὶ κλύσματι προστίθεσθαι μαλακτικόν, μετὰ ταῦτα πεσσὸν φθόριον.

αἱρεῖσθαι δὲ τούτων τοὺς μὴ ἀγὰν δριμεῖς, ἵνα μὴ πλείονα συμπάθειαν καὶ θερμασίαν ἐπάγωσιν. ἐκ δὲ τῶν πραυτέρων οἱ τοιοῦτοι καθεστᾶσιν οἷον μυρσίνης, λευκοίου σπέρματος, θέρμων πικρῶν ἐξ ἴσου μετὰ ὕδατος ἀναπλάττειν τροχοὺς ὡς κυάμου μέγεθος. ἢ φύλλων πηγάνου ∠ γ̄, μυρσίνης ∠ β̄, δάφνης ἴσας ὁμοίως διιέναι μετ' οἴνου, καὶ πότιζε. ἄλλος πεσσὸς ἀκινδυνότερον ἐκβάλλων. λευκοίου καρδάμου θείου ἀψινθίου σμύρνης, ἑκάστου ἴσον δι' ὕδατος ἀνάπλασσε. προλελούσθω δὲ ἡ μέλλουσα προστίθεσθαι ἢ ἐγκαθίσμασι προανιέσθω, κἂν μέχρι πλείονος μηδὲν ποιῇ, πάλιν ἐγκαθίσμασι προανεθεῖσα δεύτερον προστιθέσθω. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα παρ' ἄλλοις εἴρηται, φυλάττεσθαι δὲ δεῖ τὰ λίαν πληκτικὰ

2 *κατὰσυσταῖον* c (corr. D). 3 *ἐναργ.* c (corr. D). 5 *τὴν* habet c. 6 *προσαν.* c (corr. E). 8 *μετὰ δὲ ταῦτα* d (sed *δὲ* non habet c). 10 *ἵνα μὴ* D: *εἶναι, μὴ* c). 11 *ἀπάγ.* c (corr. D). 12 *καθιστάσιν* (sic) c (corr. D). 13 *θέρμων*: v. Diosc. II, 132. 15 *δαφνίσας ὁμοίως* c. 16 *ἀκινδυνότερος ἐκβάλον* c. *καρδάμου* (cf. p. 66, 13 D., Diosc. s. v., E. p. XLIII): *καρδαμώμου* c. 19 *κἂν* E (p. XLIV): *καὶ* c. 20 *προσαν.* c. post *προστιθέσθω* c rursus addit quae sunt Aspasiae Aetii p. 65, 10 (*εἶτα*) — (*ἐπιθέμασιν*) 66, 21 D. in quibus p. 65, 15 c habet sic *ἀγαρικοῦ ἐξᾶ* Γ (i. e. *ἐξάγια τρία* sine ulla lacuna) *ἐν ὑδρομέλιτι*, id quod moneo propter E p. XXXIX. de v. p. 65, 19 D sqq. cf. E p. XLIII.

καὶ τὸ καταλύειν τὸ ἔμβρυον διά τινος ἐπάκμου. κίνδυνος γὰρ τρωθῆναί τι τῶν παρακειμένων.

μετὰ δὲ τὴν φθορὰν ὡς φλεγμονὴν θεραπευτέον.

XX *Τίνα σημεῖα προηγεῖται μελλούσης ἀποτέξεως γίγνεσθαι τῆς κατὰ φύσιν.*

66. *Εἰς προπαρασκευὴν τῶν εἰς τὴν ἀπότεξιν ἐπιτηδείων εὔχρηστον μαθεῖν τὰ σημεῖα τῆς μελλούσης γίγνεσθαι ἀποκυήσεως. παρέπεται δὲ ταῖς μελλούσαις ἀποτίκτειν περὶ τὸν ἕβδομον ἢ τὸν ἔννατον ἢ τὸν δέκατον μῆνα βάρος ἤτρου καὶ ἐπιγαστρίου μετὰ πυρώσεως τοῦ γυναικείου αἰδοίου, ἄλγημα βουβώνων καὶ ὀσφύος κατ' ἶξιν τῆς ὑστέρας, ἥ τε ὑστέρα προσχωρεῖ τῷ αἰδοίῳ ὥστε ῥᾳδίως τὴν μαῖαν σημειουμένην ἅψασθαι αὐτῆς, τὸ δὲ στόμιον αὐτῆς μετὰ τρυφερίας ἀναπέπτασθαι καὶ διεστὸς ἐπινοτίζεσθαι. πρὸς λόγον δὲ τοῦ συνεγγισμοῦ τῆς ἀποτέξεως συμπίπτει μὲν τὰ ἰσχία, διογκοῦται δὲ μετὰ βουβώνων τὸ ἐφήβαιον καὶ συνεχὴς γίγνεται πρὸς ἀπούρησιν προθυμία. φέρεται δὲ ὑγρὸν γλισχρόν, εἶτα καὶ αἷμα ταῖς πλείσταις ῥηγνυμένων τῶν ἐν τῷ χορίῳ λεπτῶν ἀγγείων, τῷ δὲ καθιεμένῳ δακτύλῳ εἰς τὸ γυναικεῖον αἰδοῖον περιφερὴς ὄγκος ὑποπίπτει παρόμοιος ᾠῷ.*

καὶ διὰ φλεγμονὴν δὲ ὁ πόνος παρηκολούθησε, διακρι-

1 *καταλύον* (sic) c (corr. E). 2 post *παρακ.* deleo quae seq. p. 66, 25 — 27, 3 D, cum E p. XLIII (cf. XL). 4 post capp. ex Aetio addita 24 (= 16, 11), 25 (= 16, 20), 26 (= 16, 21) sequitur Soraneum (= lat.) 27, cuius excerptum legitur apud Aet. cap. 13. titulus sic scribitur et in textu et in indice. 7 *γίγνεσθαι* om. c (add. E). 11 *καὶ ἧξις πρὸς τὸ ὑποκείμενον τῆς ὑστέρας* c. 13 post *αὐτῆς* seq. verba (quae eiecit E) *καὶ διέστηκεν αὐτῆς τὸ στόμα μετὰ εὐαφίας* ⟨*καὶ* Aet.⟩ *καθυγρασμοῦ* ex Aetio (glossae instar) interpolata. 14 *ἀναπέμπταισθαι* c. *καὶ δ. μετὰ τοῦ ἐπινοτ.* c. 16 *διογκοῦται* Aet.: *συνογκοῦται* c. *τὸ* om. c. 20 *ὑποπίπτει γὰρ παρ' ὁμοίως ᾠῶ* c (corr. E). 21 *καὶ διαφθεγγομένην ὁ π.* c (corr. E. cf. lat. I, 59).

θήσεται δὲ τῷ μεμυκέναι τὸ στόμα τῆς ὑστέρας καὶ ἀνεξηράνθαι.

XXI *Τίνα δεῖ παρασκευάζειν πρὸς τὴν ἀποκύησιν.*

67. Ἐπὶ τῆς κατὰ φύσιν γιγνομένης ἀποκυήσεως προπαρασκευάζειν δεῖ ἔλαιον, ὕδωρ θερμόν, θερμάσματα, σπόγγους τρυφερούς, ἔριον, ἐπιδέσμους, ὑποκεφάλαιον, ὀσφραντά, δίφρον μαιωτικὸν ἢ καθέδραν, κλίνας δύο οἶκόν τε ἐπιτήδειον.

ἔλαιον μὲν εἰς τοὺς ἐγχυματισμοὺς καὶ τὰς ἐπιβροχάς,
ὕδωρ δὲ θερμὸν χάριν τοῦ ἀποπλυθῆναι τοὺς τόπους,
θερμάσματα δὲ πρὸς τὴν παρηγορίαν τῶν ὠδίνων,
σπόγγους δὲ πρὸς τοὺς ἀποσπογγισμούς,
ἔρια δὲ πρὸς τὸ σκεπασθῆναι τοὺς τῆς γυναικὸς τόπους,
ἐπιδέσμους δὲ πρὸς τὸ σπαργανωθῆναι τὸ ἀποτεχθέν,
ὑποκεφάλαιον δέ, ἵνα ἐπ' αὐτῷ τεθῇ τὸ ἔμβρυον ὑπὸ τὴν κύουσαν ἕως ἂν κομισθῇ καὶ τὸ χόριον,
ὀσφραντὰ δέ, καθάπερ γλήχωνα, γῆς βῶλον ἄλφιτόν τε καὶ μῆλον κυδώνιον κἂν ὁ καιρὸς ἐπιτρέπῃ κίτριον πέπονα σίκυον καὶ πᾶν τὸ ἐμφερὲς τούτοις, εἰς ἀνάκτησιν τῆς ἀποκυούσης,

68. δίφρον δὲ μαιωτικόν, ἵνα ἐπὶ τούτου σχηματισθῇ ἡ τίκτουσα. δεῖ δὲ κατὰ τὴν μεσότητα τοῦ δίφρου καὶ καθ' ὃ μέρος ἐπικουφίζουσι, μηνοειδῶς σύμμετρον εὐρυχωρίαν ἐκκεκόφθαι πρὸς τὸ μήτε μείζονος αὐτῆς ὑπαρχούσης μέχρι τῶν ἰσχίων καταφέρεσθαι μήτε τοὐναντίον στενῆς πιέζεσθαι

1 ἀναξηρανθέν c (corr. E). 3 sequitur apud D. c. 27 ex Aetio 16, 14 et ex alio fonte (ignoti quaestionum operis) cap. breviora 28—42 (add. 44. 45^b), de quibus E p. XLVII—LI. quibus omissis transimus cum interprete latino ad c. 43 D. p. 84. 4 γενομένης c (corr. E^2 p. 32). 6 ὀσφραντ^{α} (sic) c (ut infra v. 16 ὀσφραντὰ sic). 7 cf. *sella cathedra* lat. 17 καὶ μῆλον καὶ κυδωνικἂν ὁ κ. ἐπιτρέπη (sic) c. πέπονα (sic) καὶ σικύον πᾶν τὸ ἐ. c. 23 πρός τε μ. c (corr. D). post ὑπ. add. c. μήτε μικροτέρας (del. E). 24 στενῆς πιέζεσθαι

τὸ γυναικεῖον αἰδοῖον, ὅπερ χαλεπώτερον. τὴν γὰρ πλατυτέραν ἔκτρησιν ἐνδέχεται προσεκπληροῦν ῥάκη παραβάλλουσαν. τοῦ δὲ ὅλου δίφρου τὸ σύμπαν πλάτος ἱκανὸν ἔστω πρὸς τὸ καὶ τὰς εὐσαρκοτέρας χωρεῖν γυναῖκας, σύμμετρον δὲ καὶ τὸ ὕψος. ταῖς γὰρ μικρομεγέθεσιν ὑποπόδιον ὑποτιθέμενον ἀναπληροῖ τὸ ἐλλεῖπον. τῶν δὲ ὑπὸ τῆς ἕδρας πλευρῶν τὰ μὲν ἐκ πλαγίων σανίσι σκεπάσθω, τὸ δὲ ἔμπροσθεν καὶ τὸ ὄπισθεν ἀνεῴχθω πρὸς τὴν λεχθησομένην ἐν ταῖς μαιώσεσι χρείαν. ἐκ δὲ τῶν ἄνω μερῶν κατὰ μὲν τὰ πλάγια μέρη δύο πιοειδῆ τυγχανέτω τῷ διαπήγματι πρὸς τὸ κατὰ τὰς ἐντάσεις ἐπ' αὐτὰ τὰς χεῖρας ἐνστηρίζειν, ἐξόπισθεν δὲ ἀνάκλιτον ὥστε καὶ τὴν ὀσφὺν καὶ τὰ ἰσχία τὸ ἀντιβαῖνον ταῖς ὑπαναχωρήσεσιν ἔχειν. εἰ γὰρ καὶ γυναικὸς ἐξόπισθεν ἑλκούσης ἀνακλιθεῖεν, τῷ ἀνωμάλῳ σχηματισμῷ παρεμποδίζουσιν τὴν ἐπ' εὐθείας τοῦ ἐμβρύου φοράν. ἔνιοι δὲ κατὰ τὰ κάτω μέρη τοῦ δίφρου ἔκθετον ἄξονα προσβάλλουσιν ἐξ ἑκατέρου μέρους περιαγωγίδας ἔχοντα καὶ τύλον, ἵνα ἐν ταῖς ἐμβρυουλκίαις περιτιθέντες βρόχους ἢ παρ' ὦτα κυκλοτερῶς τοῖς βραχίοσιν ἢ ἄλλοις μέρεσι τοῦ ἐμβρύου, καὶ τὰ ἄκρα ἀποδήσαντες πρὸς τὸν τύλον διὰ τῆς περιαγωγῆς τὴν ὁλκὴν ποιήσωνται, μὴ συνιέντες τὸ κοινὸν ὅτι τὴν ἐμβρυουλκίαν ἐπὶ κατακειμένης δεῖ γίγνεσθαι τῆς δυστοκούσης. δεῖ

E: *στενὴν εἰς τὸ μὴ πιάζεσθαι* (sic) c. 2 *δέχεται* c (corr. D). *παρεμβάλλουσαν* E. 6 *ὑπὸ* E: *ἀπὸ* c. 7 *ἐκ πλαγίων θλᾶ|σανίσιν* (sic, sine lacuna de qua falso testatur D, in fine versus) c (*θλᾶ* del. E). 8 *ἀνεώχθη* c (corr. E). 9 *ἄνω*: *ἄλλων* c. *κατὰ μ. τὰ πλάγια μέρη δύο εἴδη τυγχάνει τῶ διαπήγματι* c (ubi *τυγχανέτω* E, *πιοειδῆ* ego ubi *δισχιδῆ* Reinhold apud E² p. 32). 11 *ἐνστάσεις ἐπ' αὐτὰς τὰς χρείας ἐντερίζειν* c (corr. E). 13 *ἐξώσης* c (*ἑστώσης* DE). 14 *ἀνακλισθὲν ἐν τῶ ἀ.* c (corr. E). *παραπ. τὴν εὐπάθειαν* c (*τὴν εὐθεῖαν* D, corr. E). 17 *περιαγωγίδας* Reinh. l. c.: *περιαγωγὰς* c (*-γέας* E). 18 *περιτιθέναι* c (corr. E). *ἢ παρ ὠὰ* (sic) *κυκλοτεροὺς* c. 20 *ἀπὸδήσαν͂* (sic = *τες*) c. *διὰ* add. Reinhold apud E² p. 33.

δὲ τοιοῦτον εἶναι τὸν δίφρον οἷον εἰρήκαμεν ἢ καθέδραν ἔμπροσθεν ἢ καὶ ὄπισθεν ἐκτετμημένην. ἐγκοίλῳ δὲ γενομένῃ ἔτι ἐξόπισθεν προστίθεταί τι ὡς συνήθως τοῖς δέρμασιν κατερραμμένῃ.

κλίνας δὲ δύο, τὴν μὲν τρυφερῶς ἐστρωμένην πρὸς τὴν μετὰ τὸ τεκεῖν ἀνάπαυλαν, τὴν δὲ σκληρὰν πρὸς τὴν ἐν ταῖς ἀποτέξεσι κατάκλισιν, ὥστε μὴ κατὰ τετρυμένης κλίνης, ἐν ὑπτίῳ τῷ σχήματι, συνηγμένων μὲν τῶν ποδῶν, διεστώτων δὲ τῶν μηρῶν, προσυποκειμένου δὲ τοῖς ἰσχίοις τινὸς ὥστε κατωφερὲς γενέσθαι τὸ γυναικεῖον αἰδοῖον.

69. τοὺς δὲ πόνους τὸ μὲν πρῶτον τῇ διὰ θερμῶν τῶν χειρῶν προσαφῇ πραΰνειν, τὸ δὲ μετὰ ταῦτα βρέχειν ῥάκη ἐλαίῳ γλυκεῖ καὶ θερμῷ καὶ ἄνωθεν ἐπιρρίπτειν κατ' ἐπιγαστρίου τε καὶ πτερυγωμάτων καὶ συνεχέστερον τῷ θερμῷ καταβρέχειν ἐλαίῳ, παρατιθέναι δὲ καὶ κύστιν ἐλαίου πεπληρωμένην θερμοῦ. διισταμένου δὲ τοῦ στόματος τῆς ὑστέρας καὶ θερμῷ ἐλαίῳ προλιπάνασα τὰς χεῖρας τὸν τῆς εὐωνύμου χειρὸς λιχανὸν δάκτυλον ἀπωνυχισμένον καθιέτω, πρᾴως τῇ προσαγωγῇ διαστέλλουσα τὸ στόμιον ὥστε τὸ πρόχειρον τοῦ χορίου μέρος ἐπιπροπίπτειν, τῇ δεξιᾷ δὲ χειρὶ τοὺς τόπους ἐλαιοχυτείτω φυλασσομένη τὸ ἐκ τῆς ἑψήσεως κεκνισμένον ἔλαιον. τοῦ προρρήγματος δὲ τὸ μέγεθος ᾠοῦ λαμβάνοντος ὑπὸ τὸ στόμιον τῆς ὑστέρας, εἰ μὲν ἀσθενὴς εἴη ἡ κυοφοροῦσα καὶ ἄτονος, τὴν μαίωσιν ἐπὶ κατακειμένης αὐτῆς

1 τὸν add. E. 2 ἢ καὶ ὄπισθεν del. E. ἐκτετμημένης, ἐκ κοιλοῦ δὲ γενομένης ἡ γεγονεῖσα (i. e. ἢ γεγονυίας v. l.) ἔτι ἐξόπισθεν προστίθεταί τι (sic) ὡς σ. τ. δ. κατερραμμένης c. 5 πρὸς τὸ | τὴν c (τὸ del. D). 7 κατατρυμένης c. 9 προυποκ. c. 16 διισταμένου E: δεῖ, ἱσταμένου c. 17 ἢ ante καὶ add. c. 18 καθιείτω c. 19 περιαγωγῇ E. 22 pro ᾠοῦ (quod suppl. E, cf. simile ex alio fonte fr. p. 79, 20 ὅταν οὖν τὸ στόμα τῆς μητρὸς διαστῇ καὶ προκύψῃ τὸ λεγόμενον πρόρρηγμα ὅσον ᾠῷ ὀρνιθείῳ ὅμοιον κατὰ μέγεθος, τότε δεῖ αὐτὰς ἐπὶ δίφρον ἄγειν) album 1 cm. in c. cf. lat. *cum corion ad magnitudinem ovi in orificio matricis invenerimus.*

ποιητέον, ὅτι ἀσκυλτότερος οὗτος ὁ τρόπος καὶ ἀφοβώτερος. εἰ δ' εὔτονος τυγχάνει, διαναστατέον αὐτὴν καὶ κατὰ τοῦ μαιωτικοῦ λεγομένου δίφρου καθιστέον . . . θερμῷ ἐλαίῳ καταχλιαστέον καὶ ἐγχυματιστέον πρὸς τὸ τῆς κυοφορούσης εὔψυκτον. ἐπιτιθέσθω δὲ καὶ τοῖς ποσὶν αὐτῆς σκέπης ἕνεκεν

. . . .

. . . .

τρεῖς δὲ γυναῖκες ὑπηρέτιδες ἔστωσαν προσηνῶς δυνάμεναι τὸ δειλὸν παραμυθεῖσθαι τῆς κυοφορούσης, κἂν μὴ πεπειραμέναι τῶν τοκετῶν τυγχάνωσιν, ὧν δύο μὲν ἑκατέρωθεν, μιὰ δὲ ἐξόπισθεν διακρατοῦσα πρὸς τὸ μὴ διὰ τοὺς πόνους τὴν κύουσαν παρεγκλίνειν. μὴ παρόντος δὲ τοῦ μαιωτικοῦ δίφρου καὶ ἐπὶ μηροῖς γυναικὸς καθεζομένης ὁ αὐτὸς δύναται γενέσθαι σχηματισμός. δεῖ δὲ τὴν γυναῖκα τυγχάνειν εὔτονον, ἵνα καὶ τὸ βάρος ἐνέγκῃ τῆς ἐφεδραζομένης γυναικὸς καὶ παρὰ τὰς ὠδῖνας κατέχειν αὐτὴν δύνηται. λοιπὸν δὲ ἡ μαῖα περιζωσαμένη κοσμίως ἄνωθεν καὶ κάτωθεν καθεζέσθω μὲν ἀντικρὺς τῆς ἀποτικτούσης ταπεινοτέρα. δεῖ γὰρ ἐξ ὑπερκειμένων εἰς τὰ ὑποκείμενα τὴν ἐξολκὴν γίγνεσθαι τοῦ ἐμβρύου. τὸ δὲ εἰς τὸ γόνυ καθίζειν αὐτήν, ὡς ἐδοκίμασάν τινες, μετὰ τοῦ δυσέργους καὶ ἄσχημον. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ ἑστῶσαν ἐν βόθρῳ χάριν τοῦ μὴ ἐξ ὑπερκειμένου τὰς χεῖρας ἐπιβαλεῖν, ὡς ἠξίωσεν Ἥρων. τοῦτο γὰρ οὐ μόνον ἀπρεπὲς ἀλλὰ καὶ ἀδύνατον ἐπὶ τῶν διστέγων οἴκων. καθεζέσθω τοίνυν ἡ μαῖα διεστῶτας τοὺς μηροὺς ἔχουσα καὶ μικρὸν τὸν εὐώνυμον προσκεκλιμένον

1 ὅτι (ὡς E): ὃν c. *ἀσκυλότερος* c (corr. E). 2 *διαναστατέον* (sic, non *διαστατέον* d) c. *καὶ* om. c (add. E). 3 sine lacuna c (cf. lat.) sic: *καθιστέον θερμοῦ ἐλαίου καὶ κατακεχλιασμένον ἐγχυματιστέον*... 5 *ἄψυκτον* c. *ὑποτιθ.* c (corr. E). 6 lacunam et significat et explet interpres latinus I, 64. 11 *τοὺς* add. E (om. c). 15 *ἵνα*: *εἶναι* c. *ἀφεδρ.* (sic) c. 16 *καὶ* (sic) c. 21 *δυσέργως καὶ ἀσχημόνως* c (corr. E). 22 *ἕσθωσαν* (sic) c (corr. D). 25 *δυστέγων* c (corr. E). 26 *προσκεκλιμένουσα* c (corr. D).

πρὸς τὸ ἐνεργὲς τῆς εὐωνύμου χειρός, ἔμπροσθεν ὡς εἴρηται τῆς ἀποτικτούσης. τοὺς μὲν γὰρ πλαγίους τοῦ δίφρου πόδας ἀποπεφράχθαι παραινοῦμεν. τὰ δὲ ἐξόπισθεν εἰς ἀναγκαίαν κατέχεται χρείαν ὑπὸ τῆς ὑπηρετούσης, πτύγματος ὑπόθεσιν. τὸν γὰρ δακτύλιον αὐτῆς ἀποκρατεῖν δεῖ διὰ τὰς ἐν τῇ ἐντάσει γιγνομένας προπτώσεις καὶ ῥήξεις. εἶτα καλὸν καὶ τὴν ὄψιν τῆς κυοφορούσης φαίνεσθαι τῇ μαίᾳ, ἥτις παραμυθείσθω τὸ δειλὸν αὐτῆς εὐαγγελιζομένη τὸ ἄφοβον καὶ τὴν εὐτοκίαν.

εἶτα δὲ ἐγκόπτειν εἰς τὴν λαγόνα τὸ πνεῦμα παραινεῖν δεῖ δίχα κραυγῆς, μετὰ στεναγμοῦ δὲ μᾶλλον καὶ κατοχῆς πνεύματος. ἔνιαι γὰρ τῶν ἀπείρων τοῖς ἄνω μέρεσιν ἐντεινόμεναι καὶ μὴ ἀπωθούμεναι τὸ πνεῦμα πρὸς τὸ κάτω, βρογχοκήλας ἐποίησαν. ἔνθεν εἰς τὴν ἀκώλυτον δίοδον τοῦ πνεύματος λύειν τε τὴν ζώνην προσῆκεν αὐτῶν καὶ τὸ στῆθος πάσης ἐλευθεροῦν περιειλήσεως, οὐ κατὰ τὴν ἰδιωτικὴν πρόληψιν καθ' ἣν τὰ γυναίκια δεσμὸν οὐδένα βούλεται τυγχάνειν, διὰ ταύτην δὲ καὶ τὰς τρίχας λύειν. διὰ δὲ τὴν προειρημένην αἰτίαν τάχα δὴ καὶ ἡ λύσις τῶν τριχῶν εὐτονίαν ἀποτελεῖ τῆς κεφαλῆς. παραινετέον οὖν αὐταῖς συνεντείνειν τὸ πνεῦμα καὶ μὴ ἀποφεύγειν τὰς ὠδῖνας, ἀλλ' ὅτε πάρεισιν αὗται τότε μάλιστα προσβιάζεσθαι. φυλασσέσθω δὲ ἡ μαῖα τὸ εἰς τοὺς γυναικείους κόλπους τὸ πρόσωπον ἐνατενίζειν, ὅπως μὴ αἰδου-

3 *ἀπὸπεπράχθαι* c (corr. E). *παραινουμένου* c (corr. E). 4 *ὑπ. εἰς πτύσματος γὰρ ὑποθ. τὸν δάκτυλον* c (corr. E, *εἰς* ipse delevi). 5 *δακτύλιον*: *anum* lat. *δεῖ* E: *δὲ* c. 7 *ἥτις* E: *τίς* (sic) c. 10 *τῷ πνεύματι* c (corr. E). 11 *δεῖ δίχα* E[2] p. 34: *τὸ δίχα* c. 12 *ἔνιαι γὰρ μᾶλλον ἀπείρων* c (*τῶν* add. D, *μᾶλλον* del.). 13 *τὸ πνεῦμα* (hic) c (errore post *ἐντειν.* d). *βρογχηκήλας* c (corr. D). 16 *πρόσληψιν* c (corr. E). *καθ' ἣν τὰ γυναίκια* E: *κάθηνται. γυναικία* c. 17 *ταύτην*: *τοῦτο* c. 18 *καὶ* addidi (om. c). 19 *δὴ* E: *δὲ* c. 20 *αὐταῖς* post *συνεντείνειν* c (corr. E). 22 *τοὺς* (sic) c (om. d). 23 *τῆς τικτούσης* post *πρόσωπον* add. c. cf. lat. *faciem suam retrorsus avertat* (*obst.*).

μένης συσταλῇ τὸ σῶμα, δακτύλῳ δὲ κυκλοτερῶς διαστελλέτω τό τε στόμιον τῆς ὑστέρας καὶ τὰ πτερυγώματα . . . .

. . . .

καὶ ἀνατρέχει τὸ στόμιον αὐτῆς, ποτὲ δὲ καὶ προκύπτει. πειθηνίως οὖν δεῖ καθιέναι τοὺς δακτύλους ἐν τῷ καιρῷ τῆς διαστολῆς καὶ τὸ ἔμβρυον ἐπισπᾶσθαι, προσενδιδοῦσαν μὲν ὅτε εἰς ἑαυτὴν ἡ μήτρα συνέλκεται, προσηνῶς δὲ ἐπισπωμένην ὅτε διαστέλλεται. τὸ γὰρ ἐν τῷ καιρῷ τῆς συστολῆς τοῦτο ποιεῖν φλεγμονῆς ἢ αἱμορραγίας ἢ κατασπασμοῦ τῆς μήτρας ἀποτελεστικόν. χερσὶ δὲ τὸν ὄγκον ἐκ πλαγίων ὑπηρέτιδες ἑστῶσαι πρὸς τοὺς κάτω τόπους πράως ἐρεθιζέτωσαν. λοιπὸν δὲ ἡ μαῖα δι' ἑαυτῆς ἀποδεχέσθω τὸ ἔμβρυον, προυποβεβλημένου ῥάκους κατὰ τῶν χειρῶν ἢ ὡς αἱ ἐν *Αἰγύπτῳ* ποιοῦσι λεπτῆς παπύρου ξεσμάτων, πρὸς τὸ μήτε ἀπολισθάνειν αὐτὸ μήτε θλίβεσθαι, τρυφερῶς δὲ ἐφεδρᾶσθαι. συναποκριθέντων μὲν οὖν καὶ τῶν δευτέρων

2 τε E: δὲ c. τῆς (sic) c (errore om. d). post πτερυγώματα vacuae sunt in c (f. 238[a]) ⅞ paginae (i. e. versus 27 reliqui), deinde ab initio f. 238[b] versus 3 non explentur, sequuntur scripti 11½ versus (p. 89, 1—17 D.), album iterum paginae quod reliquum. sequitur folium ex toto album 239. deinde f. 240[a] scripti versus 1—4 Πῶς δεῖ προσφέρειν τὰς χεῖρας ἐπὶ τῇ κομιδῇ τοῦ ἐμβρύου. Δεήσει παρὰ πυρὶ — δεῖ (p. 89, 18 — 90, 2 D), sine numero. reliquum paginae album. sequitur f. 240[b] sine numero capitulum spurium Περὶ φύσεως καὶ θέσεως ἀνθρώπου καὶ σχήματος ἐμβρύου (Meletii) usque ad f. 241[a], quod albo in fine relicto non expletur. dehinc f. 241[b] (sine num.) versus 12 περὶ τοῦ ἐπὶ κεφαλὴν φερομένου βρέφους καὶ ποσῶς ἐνηλλαγμένου (p. 93, 24 — 94, 14 D), tum f. 242[a] μ̅ς̅. Περὶ ἐγκατεχομένων δευτέρων, quo cap. superiora (I, 70) rite continuantur. vacua scilicet paginarum spatia quae figuris ad c. μ̅ζ̅ περὶ δυστοκιῶν depingendis relicta fuerant a librario supersedente ex parte postea expleta sunt additamentis alienis et integro Meletii capitulo (cf. ind., fort. ex fine operis cap. ρ̅μ̅ζ̅). 5 καθιέναι (sic ipso corrigente) c (qui incepit καθις...). 7 αὐτὴν c (corr. E). 8 ὅτε D: τε c. 11 ὑπηρέτιδες: οὖν ἐρετύδαις c. 12 αἱρεθίσθωσαν (sic) c. 14 λεπτῆς E: λευκῆς c. ξυσμάτων E. 16 ἐφιδρᾶσθαι c (corr. D).

τὰ ἑξῆς ποιητέον. εἰ δ' ὑπομένοι τὸ χόριον, κατακειμένης μὲν τῆς τικτούσης πλησίον θετέον τὸ βρέφος . . .

XXII Περὶ ἐγκατεχομένων δευτέρων.

71. Μετὰ δὲ τὴν ἔκδοσιν τοῦ ἐμβρύου πολλάκις ὑπομένει τὸ χόριον καὶ δυσχερείας ἐπιφέρει μεταβάλλον καὶ συστρέφον περὶ αὑτὸ τὴν ὑστέραν καὶ διὰ τοῦτο πόνους κεφαλῆς καὶ ἥτρου καὶ συνολκὰς ἢ πνιγμοὺς ἀποτελεῖ, ποτὲ μὲν ἔτι σῷζον τὴν πρὸς τὸν ὀμφαλὸν τοῦ ἐμβρύου συνέχειαν, ποτὲ δὲ ἀπεσπασμένον, ἀπροόπτως τοῦ ἐμβρύου κατενεχθέντος ἢ τῆς μαίας ἀπείρως τὸν ἀποτιλμὸν ἐργασαμένης, καὶ ποτὲ μὲν ἀποκεκρυμμένον ποτὲ δὲ ἀπὸ μέρους προκύπτον, καὶ ἤτοι τὴν πρὸς τὴν ὑστέραν συνέχειαν ἢ προσάρτησιν ἔτι σῷζον ἢ ἀπολελυμένον, ποτὲ μὲν ἐπιμεμυκότος ποτὲ δὲ διεστῶτος ἀκμὴν τοῦ στομίου τῆς ὑστέρας, καὶ ἤτοι χωρὶς φλεγμονῆς ἢ σὺν φλεγμονῇ.

Ἱπποκράτης μὲν οὖν πταρμικοῖς χρῆται καὶ συνάγει τὰ πτερύγια τῆς ῥινός, ἵνα διὰ τῆς τοῦ πνεύματος εἰς τὸ βάθος ἐμπτώσεως ἐκπέσῃ τὸ χόριον. Εὐρύφων δὲ ὁ Κνίδιος οὐραγωγοῖς χρῆται ποτίσμασι τοῖς ἀπὸ δικτάμνου καὶ ἐλελισφάκου καὶ πεσσοῖς τοῖς αἱμαγωγοῖς διὰ στρουθίου καὶ ἰλλυρικῆς ἴρεως καὶ κανθαρίδων καὶ μέλιτος καὶ κατασεισμῷ τῷ διὰ τῆς κλίμακος προσδεδεμένης τῆς καμνούσης. Εὐήνωρ δὲ καὶ Σώστρατος καὶ Ἀπολλώνιος ὁ Προυσιεὺς ἐπιλαμβάνεσθαί φασι δεῖν τοῦ προέχοντος καὶ οὕτως ἐξέλκειν. Δίων δὲ καὶ τοῖς δι' ἐλελισφάκου χρῆται καὶ σμύρνης καὶ σελίνου σπέρματος ποτίσμασι. τινὲς δὲ ὑποθυμιῶσιν οἷον ἄσφαλτον τρίχας ἀνθρωπείας κέρας ἐλάφειον

2 post βρέφος album. 5 τὸ χόριον ὃ καὶ δεύτερον καλεῖται ex Aetiani de eadem re (Philumeni) capituli (16, 24) initio subaddit c. 6 αὐτὸ c. 13 ποτὲ δ' ἑστῶτος c. 16 Hipp. (aph.) III, 745. 22 πρὸςδεδομένης c (corr. D). 23 σῶστρος c (corr. E). 26 σελήνης c (corr. D).

χαλβάνην μελάνθιον ἀρτεμισίαν. Στράτων δὲ ὁ Ἐρασιστράτειος εἰς χύτραν ἀργυρᾶν ἢ χαλκῆν κασσιτέρῳ περικεχυμένην ἀρώματα βάλλει νάρδον κασίαν, ἔτι δὲ πράσιον ἀρτεμισίαν δίκταμνον σούσινον ῥόδινον μέλι καὶ κρατήσας τὸ πωμάτιον αὐλίσκον περιτίθησιν, οὗ τὸ ἕτερον πέρας εἰς τὸ γυναικεῖον ἁρμόζει αἰδοῖον καὶ πυριᾷ τοὺς τόπους δι' ὀλίγου πυρὸς ἀναθερμαίνων τὰ ἀγγεῖα. Μαντίας δὲ παρακατακλίνει τὸ βρέφος τοῖς μηροῖς τῆς κυούσης, ἵνα διὰ τῆς οἰκείας φύσεως καὶ κινήνεως τοῦτο ἐφέλκηται τὸ χόριον. μὴ σωζομένης δὲ τῆς πρὸς τὸ βρέφος τοῦ χορίου συνεχείας μολύβδου μέγεθος ἐκ τοῦ προέχοντος ἀποκρήμνησιν, ἵνα τῷ βάρει κατασπασθῇ τὸ χόριον.

72. πάντα δὲ μοχθηρὰ τὰ προειρημένα. διὰ μὲν γὰρ τῶν πταρμικῶν ὁ πλείων σπαραγμὸς παραυτίκα μὲν τὸν ἐξ αἱμορραγίας, ὕστερον δὲ τὸν ἐκ νευρικῆς συμπαθείας ἀποτελεῖ φόβον. τὰ δὲ ποτίσματα κακοῖ τὸν στόμαχον καὶ ἀνατρέπει, τὰ δὲ αἱμαγωγὰ πεσσάρια δάκνοντα καὶ ἀνελκοῦντα σπασμοὺς καὶ συνολκὰς καὶ συμπαθείας παρασκευάζει, πλήσσει δὲ βιαίως καὶ ὁ κατασεισμός. τὸ δὲ ὁπωσοῦν ἐπισπᾶσθαι τὸ χόριον διὰ τὸν σπαραγμὸν φλεγμονὴν ἐπιφέρει, καὶ ἀδύνατον ὅπου μέμυκε τὸ στόμιον καὶ οὐδὲν προπίπτει τοῦ χορίου μέρος. τὰ δὲ ὑποθυμιάματα δριμύτητι τὴν φλεγμονὴν αὔξει καὶ συμπληροῖ τὴν κεφαλήν. διὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον ἡ ἀπὸ τῶν ἀρωμάτων πυρία περίεργός ἐστι καὶ ὁ κατὰ τὸ ἕτερον πέρας τιθέμενος εἰς τὸ γυναικεῖον αἰδοῖον αὐλίσκος τῇ διαδόσει πυρουμένους περιφλέγει τοὺς τόπους. πολέμιον δὲ καὶ τὸ διὰ τῆς ἐξαρτήσεως τοῦ μολύβδου βιαίως τὴν ἔκφυσιν ἀποσπᾶν, καὶ μᾶλλον ἤδη φλεγμονῆς ὑπαρχούσης, ἥ τε τοῦ χορίου διὰ τοῦ λίνου σφίγξις ἄτονος μὲν

2 κασιτέρω c. 3 κασσίαν c. πράσσεον c. 7 μαντείας c. 9 τοῦτον (sic) c. 10 μολίβδου c. 11 προσέχοντος c (corr. E). ἀποκριμνήσοι c. 26 πυρούμενον c. 29 ἥ τε: ἤτοι c. σφίξασα c (corr. E).

οὖσα περιολισθήσει πάντως, εὔτονος δὲ συμπάθειαν οἴσει καὶ λειποθυμίαν. ἀλλ' οὐδὲ πάντοτε προέχει τι χορίου. καὶ τὸ διὰ τῆς κινήσεως τοῦ βρέφους ἐπιβλαβές. δεῖ γὰρ ἐμπείρως τὴν ὁλκὴν γενέσθαι.

73. *διὸ σωζομένης τῆς πρὸς τὸν ὀμφαλὸν αὐτοῦ συνεχείας ἐπὶ χειρῶν μιᾶς ὑπηρέτιδος δεῖ τιθέναι τὸ βρέφος ὑπεστρωμένου ῥάκους. εἶτα διὰ τοῦ συμπεφυκότος οὐραχοειδοῦς ἐντέρου τῷ ὀμφαλῷ τρόπον τινὰ ὁδηγούμενον ἐπικαθιέναι δεῖ τὴν χεῖρα πειθηνίως τε διὰ τῆς ἐφ' ἑκάτερα τὰ μέρη παραφορᾶς συνεντεινομένης ἅμα τῆς κυούσης· ἄνευ σπαραγμοῦ τε καὶ ἀποσπασμοῦ κομίζεσθαι τὸ χόριον. εἰ δὲ πλείονος χρεία εἴη διατριβῆς, τὸ βρέφος ἀπολύειν τῆς πρὸς τὸ κρατοῦν συνεχείας καὶ ταὐτὰ ποιεῖν ἀεί. καὶ εἰ μὴ ὅλως ἐμπέφυκεν, τὸ ἔμβρυον ἤδη παραλαβόντα κατασχεῖν ἁρμόσει τὸ ὑπερέχον καὶ ἠρέμα παράγειν, ἐπανιέντα ὅτε συστέλλεται τὸ στόμιον, ἐφελκόμενον δὲ ὅτε διίσταται. καὶ μηδενὸς προκύπτοντος μέρους, ἐν διαστάσει δὲ τοῦ στομίου μένοντος, λελιπασμένην τὴν χεῖρα καθιέναι. καὶ εἰ μὲν ἀπολελυμένον τῆς πρὸς τὴν μήτραν συμφύσεως τὸ χόριον καὶ εἰς αὐτὸ συνεστραμμένον εἴη, ἐπισπᾶσθαι λαβόμενον. εἰ δὲ συμπεφυκός, ἁπλώσαντα τοὺς δακτύλους ἔνδοθεν πειρᾶσθαι διὰ τῆς ἐξ ἑκατέρου μέρους ἀντιπεριαγωγῆς ἀπολύειν αὐτὸ πειθηνίως. οἱ γὰρ ἀπείρως κατ' εὐθὺ τείνοντες καὶ τὴν ὑστέραν ἐπεσπάσαντο πολλάκις εἰς ἐκστροφήν. μὴ ἐπακούοντος δὲ τοῦ δευτέρου πρὸς τοὺς ἠρεμοτέρους ἐπισπασμοὺς ἢ καὶ μεμυκότος τοῦ στομίου καὶ φλεγμαίνοντος, καταλείπειν αὐτὸ*

2 *τι* (E): *τοῦ* c. 9 *τε* om. c (*καὶ* add. E). 10 *παραφορᾶς* (sic) c (quod verbum om. d). *συνεντεινομένην* c (corr. D). 13 *ταῦτα* c (corr. E). *μηδ' ὅλως* E² p. 35. *ἐμπεφύκει* (corr. E) *τὸ ἔμβρυον ἔδει παραλαβεῖν κατασχεῖν παραρμόσει* c. 14 *παραρμόσει* c (*γὰρ ἁρμόσει* E). 16 *ὅτε καὶ* (sic) *διίσταται μὴδενὸς* c. *προκόπτοντος* c (corr. E). 19 *πρὸς τῆς μήτραν* (sic, sed *ν* ex corr.) *συμφήσεως* c. *αὐτὸ* c. 20 *εἴη* E: *ἢ* c. 21 *ἔνδοθεν* E: *ἔνδοξον* c. 26 *καταλίπειν αὐτὸ καὶ δικαίως φλ.* c (corr. E).

δεῖ καὶ ὡς φλεγμονὴν θεραπεύειν δι' ἐγχυματισμοῦ καὶ καταπλάσεως μορίων καὶ θερμῆς τροφῆς. ἀνιεμένης γὰρ τῆς φλεγμονῆς ἀπολύεται τὸ ἀλλότριον καὶ κατὰ διαμύδησιν ἐκπίπτει, καθ' ὃν τρόπον ἐνιάκις συναπέπλευσε τοῖς ὑγροῖς καὶ κῶλον ἔξαρθρον μετὰ φλεγμονὴν καταρτισμοῖς ἐπακολουθῆσαν. χωρὶς εἰ μὴ βάσεις μὲν χοιράδων προσφυεῖς καταλείπουσί τινες ὡς διὰ μύδησιν γενομένας. τὸ δὲ χόριον ἐμπεφυκὸς κατηγγειωμένως σπλάγχνῳ μετὰ βίας ἀποσπάσαι δεῖ καὶ μὴ καταλείπειν τῷ χαλασμῷ δυνάμενον πειθηνίως περιμυδῆσαι.

XXIII [*Τίς ἡ τῶν ἀποκεκυηκυιῶν ἐπιμέλεια.*]

74. . . . .
. . . .
. . . .

XXIV

75. . . . .
. . . .
. . . .

2 *κατὰπλασμάτων μυρίων* c (corr. DE). *γὰρ* E: *δὲ* c. 4 *καὶ* ante *ἐνιάκις* add. c. 5 *ἐπικολούθησεν* c. 6 *ἡ μὴ βάσις* c (corr. D). 7 *ὡς* c: *εἰς* E. *ὡς διαμύδησιν γενομένην* c. 8 *κατηγγιωμένως* (sic) c. 10 post *περιμυδῆσαι* sequuntur Aetiana p. 97, 24 — 99, 11 D. deinde de partu difficili ex ultima operis Soranei parte capita cum Aetianis mixta p. 99 — 129 D., mox p. 129 — 148 D. ex uno Aetio de cura mammarum. quibus partim repositis partim recisis transeamus cum Ermerinsio (praef. p. LI — LXII) ad cap. 67 codicis Parisiensis, ita tamen ut antea particulas quasdam textus Soranei interiisse comparato interprete Latino pro certo statuamus. 11 XXIII = lat. Musc. I, 69. Cael. ap. Oribas. lat. VI, 49. 12 XXV = lat. I, 70. 71.

XXV *Περὶ σπαργήσεως μαστῶν.*

76. *Μέρος τι τῆς τῶν ἀποκεκυηκυιῶν ἐπιμελείας καὶ τὸ περὶ τοῦ προκειμένου διαλαβεῖν. κατὰ γὰρ τὴν ἐπιφορὰν τοῦ γάλακτος διογκούμενοι συντόνως οἱ μαστοὶ βαροῦνται τὸ πρῶτον, ὅπερ λέγεται χόνδρωσις. εἶτα καὶ ἀλγοῦσι καὶ διατεινόμενοι πυροῦνται καὶ τὸ τοιοῦτον καλεῖται σπάργησις.*

δεῖ τοίνυν ὡς πρὸς φλεγμονὴν ποιήσασθαι τὴν ἐπίστασιν καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν χρῆσθαι τοῖς ἠρέμα στέλλουσιν, ἐξ ὧν σπόγγος ἐστὶ τρυφερὸς ὀξυκράτῳ νενοτισμένος μετὰ προστυποῦς ἐπιδέσεως ἢ φοίνικες λεῖοι μετὰ ἄρτου καὶ ὀξυκράτου λειοτριβηθέντες, εἰ δ' ἀποσβέσαι τις τὸ γάλα βούλοιτο, καὶ στυπτηρίᾳ ἢ ψυλλίῳ καὶ κοριάνδρῳ ἢ ἀνδράχνῃ. συναυξήσεως δὲ γενόμενης καὶ διατάσεως ἢ θρομβώσεως, καὶ καταπλάσμασι τοῖς ἀνετικοῖς, οἷον ἄρτῳ δι' ὑδρελαίου ἢ ὑδρομέλιτος καλῶς μεμαλαγμένῳ ἢ λινοσπέρμῳ καὶ πυρῷ ἢ τήλει μεθ' ὑδρομέλιτος καταπλασσέσθωσαν. εἰ δὲ μὴ φέροιεν τὸ βάρος οἱ μαστοί, καταβροχῇ διὰ γλυκέος ἐλαίου καὶ θερμοῦ προπερικειμένων πυριφόρων καταθλίβειν καὶ προπυριᾶν διὰ τῶν σπόγγων ἀποθλιβομένων εἰς ὕδωρ θερμὸν ἢ εἰς ἀφέψημα τήλεως ἢ μαλάχης ἢ λινοσπέρμου, διαπυήσεως δὲ γενομένης ἐκλαμβάνειν τὸ ὑγρόν, ὡς ἐν τοῖς χειρουργουμένοις *ὑπεδείξαμεν. παρακμαζούσης δὲ τῆς φλεγμονῆς κηρωτὴν ἐπιβάλλειν καθ' ἑαυτήν.*

77. *εἰ δὲ μὴ μέλλοι δι' ἑαυτῆς ἡ ἀποκυήσασα τὸ βρέφος ἀνατρέφειν, καὶ λίθου πυρίτου ἱκανῶς λελειωμένου μέρος τι*

1 XXV = 23 E. *σπαργανώσεως* c (*σπαργώσεως* E, *spargesis* lat.). 3—6 latine habes in additamento Oribasii latini vet. VI, 50 Dar. 5 *πρῶτον* ⁘ in textu c et iuxta eadem manu in margine ⁘ *ὅπερ λέγεται χόνδρωσις* (cf. Aet. 16, 36). 6 *σπαργάνωσις* c. 7 *ἀπόστασιν* (sic) c. 11 *λοοτριβ.* (sic) c. *εἰ*... cf. lat. 12 *καὶ στυπτηρίας εἰ ψύλλιον* (sic) c. 13 *δὲ* E: *ἂν* c. 16 *πυρὶ* c (corr. E). 17 *πυριφόρων* (cf. Poll. 10, 104): *πυρὶ φέρων* c. *καὶ καταθλίβων προπυριὰν τὸ δ. τ. σπ.* c. 20 *ἢ ἀπὸ σπέρμου* (sic) *διὰ ποιήσεως γ.* c (corr. ED). 24 *ἀνατρέπειν* c (corr. E).

συμπλέκειν, εἶτα κατ᾽ ὀλίγον πεπιεσμένων χρῆσθαι τῇ τῶν μαστῶν περιειλήσει. συμπιπτόντων γὰρ τῶν ἀγγείων κωλύεται τὸ ἐπιφερόμενον καὶ οὕτως τὸ γάλα σβέννυται. εἰ δὲ μή, μᾶλλον ἐμπλεονάζειν ταῖς πυρίαις καὶ τοῖς προστυπέσιν ἐπιδέσεσι, παραιτεῖσθαι δὲ τὴν ἐν τῇ πρώτῃ παραισθήσει τῶν μαστῶν ἐκμύζησιν ὡς τοῦ ἀποθηλασμοῦ διὰ τῆς ἐκκρίσεως παρακουφίζοντος τὴν διάτασιν. πᾶν γὰρ τοὐναντίον πρὸς τὴν τῆς ἐκμυζήσεως συναίσθησιν πλείων ἐπὶ τοὺς τόπους συντρέχει, καὶ πρὸς τὴν περίθλασιν ἀγανακτοῦσιν αἱ θηλαί. φυλακτέον δὲ καὶ τὴν δι᾽ ἅλμης καὶ ὀξάλμης καὶ θαλάσσης πυρίαν. ὑπὸ γὰρ τῆς δριμύτητος ἡ φλεγμονη παροξύνεται. τινὲς δὲ κυπέρῳ καταχρίουσι μετ᾽ οἴνου καὶ κρόκου τοὺς μαστούς, ἔνιαι δὲ κυπρίνῳ καὶ κισσήρει λελειοτριβημένῃ, τινὲς δὲ κυμίνῳ μεθ᾽ ὕδατος ἢ ἐλαίου, ἢ στυπτηρίᾳ ὑγρᾷ μετ᾽ ὄξους καὶ ῥοδίνου ὡς μέλιτος γενέσθαι πάχος. αἱ δὲ καταπλάττουσι κυμίνῳ μετὰ σταφίδος τῶν γιγάρτων προεξῃρημένων ἢ σησάμῳ μετὰ μέλιτος, αἱ δὲ τριβόλοις χλωροῖς ἡψημένοις ἐν ὄξει ἢ κισσῷ ἢ σύκοις ξηροῖς ἢ πιτύροις ὁμοίως ἡψημένοις, θρομβώσεως δὲ γενομένης σελίνῳ ἢ ἡδυόσμῳ ἢ κράμβῃ μετ᾽ ἄρτου. τούτων δὲ τὰ μὲν δριμέα παραιτητέον δι᾽ ὅλου, τῶν δὲ ἄλλων τὰ μὲν ὑποστύφοντα κατ᾽ ἀρχὰς παραληπτέον, τὰ δὲ παρηγορικῶς ἀνιέντα κατὰ τοὺς ἑξῆς χρόνους.

καὶ τοιαύτη μὲν ἡ τῆς λεχοῦς ἐπιμέλεια, τίς δὲ ἡ τοῦ βρέφους ἑξῆς ὑποδεικτέον.

1 *πεπιεσμένη* c. 2 *μαστῶν* (sic) c p. 149,9 D. item infra p. 149, 14 *μασθῶν* et 21 *μασθούς* (non *μαζούς*, ut d). 4 *ἐμπλεονάζων* ante ips. corr. (-*ειν*) c. *πρὸς τυπεώσεις* (sic) *συνεπηδέσεσιν* c (corr. E p. CVI). 5 *δὲ* E: *δεῖ* c. *παραίσθησιν* c (corr. D). 7 *τοῦ* ante *παρακουφ*. add. c (del. E). 8 *συναίσθησιν* D: *οὖν αἴσθησιν* c. 14 *ἐλαίου ἢ* E: *ἐλαίῳ* (om. *ἢ*) c. 18 *ξηροῖς* (sic) c (ut mox p. 150, 5 D, non *χλωροῖς*, ut d). 21 *τὰ μὲν ὑποστύφοντα* E: *τὰ μὲν ὄξει ἢ κισσῷ ἢ σύκοις ξηροῖς ἢ πιτύροις ὁμοίως ἡψημένοις ὑποστίφοντας* (sic) c. 22 *παραλαμπτέον* c (corr. d).

Περὶ τῆς τοῦ βρέφους ἐπιμελείας.

78. Ὁ περὶ παιδοτροφίας λόγος ἐστὶ μὲν πλατὺς καὶ πολυμερής. ἐν αὐτῷ γὰρ ἐξετάζεται τίνα τῶν γεννηθέντων πρὸς ἀνατροφήν ἐστιν ἐπιτήδεια καὶ πῶς ὀμφαλοτομητέον καὶ σπαργανωτέον καὶ ἀποσμηκτέον τὸ ἀνατρεφόμενον καὶ τίνα τρόπον λουτέον καὶ πῶς κατακλιτέον καὶ ποδαπὴν ἐκλεκτέον τιτθὴν ποῖόν τε τὸ ἄριστον γάλα καὶ τί πρακτέον ἐκλιπόντος αὐτοῦ καὶ πότε καὶ πῶς ἀπογαλακτιστέον τὰ βρέφη περί τε ὀδοντοφυήσεως καὶ τῶν κατὰ χρόνους αὐτοῖς ἐπιγιγνομένων συμπτωμάτων. ἵνα δὲ μὴ δυσπερίγραφος ἡ πραγματεία γένηται, διὰ συντόμων ὑφ' ἓν παραδώσομεν.

XXVI *Πῶς γνωρίζεται τὸ πρὸς ἀνατροφὴν ἐπιτήδειον.*

79. Ἡ τοίνυν μαῖα τὸ βρέφος ἀποδεξαμένη πρότερον εἰς τὴν γῆν ἀποτιθέσθω προεπιθεωρήσασα πότερον ἄρρεν τὸ ἀποκεκυημένον ἐστὶν ἢ θῆλυ καὶ καθὼς γυναιξὶν ἔθος ἀποσημαινέτω, κατανοείτω δὲ καὶ πρότερον εἰ εἰς ἀνατροφήν ἐστιν ἐπιτήδειον ἢ οὐδαμῶς. κριθήσεται δὲ τὸ πρὸς ἀνατροφὴν εὐφυὲς ἐκ τοῦ τὴν ἀποκυήσασαν ὑγιεινῶς ἐν τοῖς τῆς κυοφορίας βεβιωκέναι χρόνοις. αἱ νοσηλεῖαι γὰρ τοῦ

5 *τρόπω* c (corr. d). 6 *ποταπὴν* c (corr. E). 8 *ὀδοντοποιήσεως* c (corr. E). 12 tit. infra post *ἀποσημαινέτω* adscribitur in c. 15 *προσεπιθ.* (corr. E) *πρότερον* (corr. D) c. 17 *εἰ* E: *ἢ* c. 20 *ἐνοσήλιε* (sic, corr. D) *γὰρ καὶ μάλιστα τοῦ σώματος συναδικουσέτω* (sic) *καταγαστρός* c.

σώματος καὶ μάλιστα συναδικοῦσαι τὸ κατὰ γαστρὸς τὰ πρῶτα τῆς ζωῆς αὐτοῦ θεμέλια θραύουσι. δεύτερον δὲ ἐκ τοῦ κατὰ τὸν ὀφείλοντα καιρὸν ἀποκεκυῆσθαι, μάλιστα μὲν τὸν ἔννατον μῆνα καὶ εἰ τύχοι βράδιον, ἤδη δὲ καὶ τὸν ἕβδομον. εἶτα λοιπὸν ἐκ τοῦ τεθὲν ἐπὶ γῆς εὐθέως αὐτὸ κλαυθμυρίσαι μετὰ τόνου τοῦ προσήκοντος. τὸ γὰρ ἕως πλείονος ἀκλαυστὶ διάγον ἢ καὶ παρέργως κλαυθμυρίζον ἐνύποπτον ὡς διά τινα περίστασιν τοῦτο πάσχον. ἔκ τε τοῦ πᾶσι τοῖς μέρεσι καὶ μορίοις καὶ ταῖς αἰσθήσεσιν ἄρτιον ὑπάρχειν καὶ τοὺς πόρους ἔχειν ἀπαρεμποδίστους, οἷον ὤτων ῥινῶν φάρυγγος οὐρήθρας δακτυλίου, καὶ τὰς ἑκάστου μορίου φυσικὰς κινήσεις μὴ νωθρὰς μηδὲ ἐκλύτους καὶ τὰς τῶν ἄρθρων κάμψεις τε καὶ ἐκτάσεις μεγέθη τε καὶ σχήματα καὶ τὴν πᾶσαν ἐπιβάλλουσαν εὐαισθησίαν, ἣν γνωρίζομεν κἀκ τῆς ἐπιφανείας ἐπερείδοντες τοὺς δακτύλους. κατὰ φύσιν γάρ ἐστι τὸ πρὸς ἕκαστον ἀλγεῖν τῶν νυσσόντων ἢ θλιβόντων. ἐκ δὲ τῶν ἐναντίων τοῖς εἰρημένοις τὸ πρὸς ἀνατροφὴν ἀνεπιτήδειον.

XXVII *Πῶς ὀμφαλοτομητέον.*

80. *Μικρὸν δὲ τοῦ βρέφους ἀπηρεμήσαντος μετὰ τὸν ἐκ τῆς ἀποκυήσεως βρασμὸν βαστάζειν αὐτὸ καὶ τὴν ὀμ-*

7 *ἐν ὑποπτόνως* c. 9 *ἄρτιον* (Aet. 4, 2 qui Sorano utitur): *αἴτιον* c. 10 *ὤτων* (ex Aetio) E: *τῶν* c. 11 *μορίου* post *ἑκάστου* (om. c) ex Aetio add. E. 12 *καὶ μηδὲ* c (corr. E). *ἄθρων* c (corr. d). 13 *ἐκστάσεις* c (corr. E). *μεγέθει τὲ καὶ σχήματα* (sic) c. *πᾶσαν* (sic) c (non *πᾶσιν*, ut d). 17 *ἐπιτήδειον* c (corr. E). sequuntur in editione Dietziana quae non extant in c capita Aetiana *ο'* et *οα'* (p. 151—161) quae Dietzius quidem ex altero codice suo Barberiniano (B, qui revera pro apographo est codicis Parisiensis corrupti corruptiore) in textum suum intulit titulis insuper in indice capitulorum adnexo (p. 295) adscriptis, ita tamen ut in hoc indice omissi sint verorum capitulorum cod. Par. *ό* et *οά* tituli *πῶς ὀμφ.* et *περὶ ἁλισμοῦ*, quorum tamen textus repetitis numeris (*ο'*, *οα'*) habetur apud D p. 161—167 (post aliena illa, quibus quasi quodam appendiculo omnino finitur cod. B sec.

φαλοτομίαν παραλαμβάνειν. δεῖ δὲ τέσσαρας δακτύλους διαστήσαντα ἀπὸ τῆς γαστρὸς ἀποκόπτειν τὴν ὀμφαλίδα διά τινος ἐπάκμου χάριν τοῦ μηδεμίαν γενέσθαι περίθλασιν. πάσης δὲ ὕλης τμητικώτατός ἐστιν ὁ σίδηρος. αἱ πολλαὶ δὲ τῶν μαιουμένων ἥλῳ ἢ καλάμῳ ἢ ὀστράκῳ ἢ τῷ λεπίῳ τοῦ ἄρτου δοκιμάζουσι τὴν ἀποκοπὴν ἢ λίνῳ βιαίως ἀποσφίγξασαι, τῷ δυσοιώνιστον εἶναι τὴν ἐν τῷ πρώτῳ χρόνῳ σιδήρου τομήν, ὅπερ παντελῶς καταγέλαστόν ἐστιν. εἰ μὴ τὸ κλαίειν αὐτὸ δυσοιώνιστόν ἐστιν. ἀπὸ δὲ τούτου τὸ γεννηθὲν ἄρχεται τοῦ ζῆν. ὅπως δὲ μήτε διαπριζόμενον τὸ σῶμα μήτε περιθλώμενον συμπαθὲς γένηται καὶ διαγανακτήσῃ, ἄμεινον ἀδεισιδαιμονέστερον σμιλίῳ μᾶλλον τὸν ὀμφαλὸν κόπτειν, εἶτα τὸ ἐν αὐτῷ περιεχόμενον ἐκθλίβειν, ὅπερ οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν εἰ μὴ πεπηγὸς αἷμα. κἄπειτα τὸ ἄκρον τῆς διακοπῆς ἀποσφίγγειν ἐρίῳ ἐστραμμένῳ ἢ μίτῳ ἢ κροκύδι ἤ τινι παραπλησίῳ. τὸ γὰρ λίνον ἐντέμνον τὴν τρυφερίαν τῶν σωμάτων δυσυπομονήτους ἀλγηδόνας ἀποτελεῖ. τὸ δὲ ἀποβροχίζειν τὸ μέρος, ὡς ὑπεδείξαμεν, ἀναγκαῖον ὥστε μὴ τῆς αἱμορραγίας ἐπιγίγνεσθαι κίνδυνον, τῶν ἐνταῦθα ἀγγείων τὸ ἀπὸ τῆς κυούσης αἷμα καὶ πνεῦμα διακονικῶς ἐπικεχορηγηκότων τῷ σώματι τοῦ βρέφους. διό τινες μὲν μετὰ τὴν ἀποκοπὴν ἐπέκαυσαν τὸν ὀμφαλὸν διὰ αὐλοῦ θερμανθέντος ἢ διὰ τοῦ πλατέος τῆς μήλης, ὅπερ ποιεῖν ἡμᾶς ἀποδοκιμά-

D p. 161 not. 1, item Vossianus Erm. praef. p. CX). 1 ἀπολαμβάνειν c (corr. E). διαστήσαντας c (corr. E). 4 δὲ ὕλης D: δ' εὐνῆς c. 5 λεπίῳ (*cortice panis* lat.): λεπτῷ c. 6 λινωξιαίω ἀποσφίγξας ἐς τὸ δ. c (corr. D, τῷ δ. E). 7 δυσαιων. (item infra) c (corr. E). 8 αἲ τὸ κλέειν | αἱ τὸ δ. c (corr. D, εἰ μὴ ego). 10 δὲ om. c. διὰπριζόμενον (sic) c. 11 συμπάθεια γ. καὶ διαγανακτήσεις c. ἀμείνων c (corr. E). 12 ἀδυσιδαιμονήτερον (-νη sic) c. εἶτα E (*deinde* lat.): ἵνα c. 15 ἐρίῳ E: ὡς ἐρίω c. ἢ τὴν παραπλησίως c (corr. E). 16 ἐκτέμνον c (corr. E² p. 36). 18 ἀναγκαίως c (corr. D). 19 ἐντεῦθεν c (corr. E). 22 διὰ δαυλοῦ θερμαθέντος (sic) c (corr. E).

ζομεν. τὰ γὰρ ἐπικαέντα περιωδυνίας καὶ φλεγμονὰς σφοδρὰς ὑπομένει. μὴ ἐξηρημένου δὲ τοῦ χορίου κατὰ δύο τόπους ἀποβροχίζειν δεῖ τὸν οὐραχὸν καὶ τότε μεταξὺ διακόπτειν, ἵνα διὰ μὲν τοῦ ἑτέρου βρόχου τὴν τοῦ βρέφους αἱμορραγίαν προφυλαξώμεθα, διὰ δὲ θατέρου τὴν τῆς ἀποκεκυηκυίας. ἔτι γὰρ αὐτῇ προσέχεται τὸ χόριον.

XXVIII Πῶς ἀποσμηκτέον τὸ βρέφος.

81. Μετὰ δὲ τὴν ὀμφαλοτομίαν οἱ πολλοὶ τῶν βαρβάρων, ὡς οἱ Γερμανοὶ καὶ Σκύθαι, τινὲς δὲ καὶ τῶν Ἑλλήνων, εἰς ψυχρὸν ὕδωρ καθιᾶσι τὸ βρέφος στερεοποιήσεως χάριν καὶ τοῦ τὸ μὴ φέρον τὴν ψῦξιν ἀλλὰ πελιούμενον ἢ σπώμενον ὡς οὐκ ἄξιον ἐκτροφῆς ὂν ἀπολέσθαι. τινὲς δὲ οἰνάλμῃ, τινὲς δὲ καθαρῷ λούουσιν οἴνῳ, τινὲς δὲ οὔρῳ παιδὸς ἀφθόρου, τινὲς δὲ μυρσίνῃ λεπτῇ συμπεπασμένῃ ἢ κηκῖδι. τούτων δὲ ἕκαστον ἡμεῖς ἀποδοκιμάζομεν. τὸ ψυχρὸν μὲν γὰρ διὰ τὴν πολλὴν καὶ ἀθρόαν πύκνωσιν, ἧς ἀμέτοχον ἦν τὸ γεννηθέν, πάντως βλάπτει. τῆς δὲ ἐξ αὐτοῦ βλάβης τὸ ἀποτέλεσμα λανθάνει μὲν ἐπὶ τῶν δυσπαθεστέρων, ἐλέγχεται δὲ ἐπὶ τῶν εὐπαθῶν σπασμοῖς καὶ ἀποπληξίαις ἁλισκομένων. οὐ μὴν ἐπεὶ τὴν βλάβην οὐκ ἤνεγκε, ζῆσαι μὴ βλαβέντα οὐκ ἠδύνατο. καὶ τὰ δυσπαθέστερα βελτίω τὴν ἀνατροφὴν ἕξει μηδ' ὅλως ἀδικούμενα. κἂν ᾖ δὲ χρεία ψύξεως, αὐτάρκης ἡ ἐπὶ τοῦ ἀέρος ψῦξις, δι' ἣν εὐθέως κλαυθμυρίζει ξενοπαθοῦντα τῇ ψύξει διὰ τὸ μὴν ἀπὸ θερμῆς καὶ συνεχοῦς προεληλυθέναι τῆς μήτρας. ὁ δὲ

5 τὴν D: τὸν c. 7 titulum hunc ipse posui, cum in c infra demum post verba διόπερ τοῦ ἁλισμοῦ... adscriptum sit περὶ ἁλισμοῦ. 8 οἱ: ὃ (sic) c. 11 καὶ τοῦ τὸ μ. (E² p. 36): καὶ τὸ μ. c. φέρειν c (corr. D). 12 ἐκτροφῆς ὂν: ἐκ τροφήσεως c. 15 ἢ om. c. 17 ἦν (E² p. 37): ἢ c. πάντως: πάντα c. 19 ἐπὶ E: ὑπὸ c. 20 ἐπεὶ E: ἐπὶ c. 21 βλαβὲν c (corr. E). 22 μηδεόλως (sic) c. 24 μὴν: μὴ c (del. E).

οἶνος διὰ τὴν ἀποφορὰν πληκτικὸς καὶ καρώδης οὐ μόνον τῶν οὕτω τρυφερῶν παίδων ἀλλὰ καὶ τῶν ἤδη τελείων. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ οὖρον ὅτι δυσῶδες. αἱ μυρσίναι δὲ καὶ κηκῖδες στύφουσι μέν, οὐκ ἀποσμήχουσι δέ, χρεία δὲ τῶν μετὰ στύψεως ἀποσμηχόντων ἵνα ὁ φυσικὸς τοῦ γλίσχρου αἵματος κατὰ τῶν σωμάτων ἐπίπαγος ἀποτακῇ μετὰ τοῦ πήγνυσθαι τὴν ἐπιφάνειαν καὶ δυσάλωτον εἰς τὴν τῶν ἐξανθημάτων γένεσιν ἀποτελεῖσθαι.

82. διόπερ τοῦ ἁλισμοῦ ὁ τρόπος οὗτος ⟨ἐπενοήθη.⟩ ἢ λεπτοὺς καὶ χνοώδεις ἅλας ἢ νίτρον ἢ ἀφρόνιτρον λαβόντα δεῖ συμπάσσειν τὸ βρέφος, φυλασσόμενον τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὸ στόμα. τὸ γὰρ παρεμπεσὸν τοῖς μέρεσι τούτοις ἕλκωσιν ἐργάζεται καὶ διαπύρωσιν ἢ πνιγμονήν. μήτε δὲ πολλῷ τῷ ἁλὶ συμπάσσειν. διὰ γὰρ τὴν πλείονα δριμύτητα βρυώδης ἀκμὴν καὶ ἀσθενὴς ἄγαν ἡ σύγκρισις ὑπάρχουσα διαβιβρώσκεται. μήτε ὀλίγῳ διὰ τὸ μὴ ἱκανῶς στερεοποιεῖσθαι τὴν ἐπιφάνειαν. ἐνδέχεται δὲ τρυφεροῦ τοῦ βρέφους ὄντος τοὺς ἅλας μέλιτι διανακόψαι ἢ ἐλαίῳ ἢ χυλῷ πτισάνης ἢ τήλεως ἢ μαλάχης. μετὰ δὲ τὸ ἀποσμῆξαι τὸ σῶμα δεῖ χλιαρῷ ἀπολούειν ὕδατι καὶ ἀποπλύνειν τὸ περικείμενον γλίσχρασμα πᾶν, εἶτα ἐκ δευτέρου τὸ αὐτὸ ποιεῖν καὶ συμπάσσειν μὲν τοὺς ἅλας, θερμοτέρῳ δὲ τῷ ὕδατι μᾶλλον ἀπολούειν καὶ δακτύλοις ἀποθλίβειν τὸ ἐγκείμενον ταῖς ῥισὶ γλοιῶδες, ἀποκαθαίρειν δὲ καὶ τὸ στόμα καὶ τοὺς τῶν ὤτων πόρους, ἐγχυματίζειν δὲ καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐλαίῳ. σμῆξαι γὰρ ἀγαθὸν τοῦτο τὸ

1 ἀπιφορὰν (sic) c (corr. d). 5 μετὰ E: ἀπὸ c. 6 κατὰ: καὶ ὁ c. 9 οὕτως ἂν ἀποτελεῖσθαι (rep.) c (οὗτος ἐπενοήθη ego, οὗτος παραλαμβανέσθω E). ἢ λεπτον καὶ χνοῶδες ἁλάσση (sic) νίτρον c. 13 διὰπήρωσιν c (corr. E). 16 ὑπάρχουσα (sic) c (om. d). διὰβρώσκεται (sic) c (corr. d). 18 διανακ.: δεῖν ἀνακόψαι c. 19 ἐλαίω χυλῶ c (ἢ add. D). 21 γλίσχρασμα (ex Aetio) E: νίτρασμα c. 24 γλοιῶδες (ex Aetio) E: γλίσχρασμα c. 26 τοῦτο: τούτων c. τῶν παχυτάτων...ὑγρῶν c (corr. E).

παχύτατον ἐν αὐτοῖς ὑγρόν. οὗ μὴ γενομένου κατὰ τὸ πλεῖστον ἀμβλυωπεῖν συμβαίνει τὰ τρεφόμενα. διὰ δὲ τοῦ σμικροῦ δακτύλου προαπωνυχισμένου τὸν δακτύλιον διαστέλλειν καὶ διαιρεῖν τὸ περιπεφυκὸς αὐτῷ πολλάκις σῶμα λεπτὸν καὶ ὑμενῶδες εἰς ἀπαρεμπόδιστον τῶν περισσωμάτων ἔκδοσιν. παραχρῆμα γοῦν ἐκκρίνεται τὸ καλούμενον συνήθως μηκώνειον. κατὰ δὲ τοῦ ὀμφαλοῦ πτυγμάτιον ἐπιρρίψαι ἐλαιοβραχὲς ἢ καὶ ἔριον. τὸ δὲ κύμινον ὡς δριμὺ παραιτεῖσθαι δεῖ. τοῦ μέντοι καταλειφθέντος ὀμφαλοῦ τὸ ἀποσφιχθὲν ἔνιοι μὲν τῷ μηρῷ προσέδησαν. ἄμεινον δὲ διπλώσαντα καὶ τῷ ἐριδίῳ περιτυλίξαντα πρᾴως ἐντιθέναι κατὰ τὴν μεσότητα τοῦ ὀμφαλοῦ. τάχα γὰρ καὶ τῷ βάρει πιεζόμενον τὸ μέρος εἰς εὐμορφωτέραν κοίλωσιν τυπωθήσεται.

XXIX *Πῶς σπαργανωτέον.*

83. *Μετὰ δὲ τὸν ἁλισμὸν καὶ τὴν ἀπόλουσιν σπαργανοῦν τὸ βρέφος. Ἀντιγένης μὲν οὖν τὴν θεσσαλικὴν λεγομένην παραλαμβάνων σπαργάνωσιν εἰς ξύλον μεσόκοιλον καὶ παράμηκες βάλλει ψίαθον χόρτου πλήρη ἢ ἀχύρων, εἶτα ἐπιστρώννυσι ῥάκος καὶ τὸ βρέφος κατακλίνων ἐπ' αὐτοῦ κατειλημένον ἄχρι τῆς ὀσφύος ῥάκεσι καὶ ταινίαις, εἶτα καὶ προσκαταδεσμεῖ κηρίαις διεκβαλλομέναις διὰ τῶν πλαγίων ἐκκοπῶν, ἃς τὸ ξύλον ἔχειν δεῖ. δυσκαρτέρητος δὲ καὶ ἀπηνὴς ὁ τρόπος οὗτός ἐστι τῆς διαδέσεως. ὅθεν δεῖ διαπλάσσειν μὲν ὡς ἔχει ἕκαστον φυσικοῦ σχήματος καὶ εἴ τι παρὰ τὸν τῆς ἀποκυήσεως χρόνον διέστραπται, τοῦτο ῥυθμίζειν καὶ εἰς τὸ κατὰ φύσιν μετάγειν σχῆμα. εἰ δέ τι παρα-*

1 *οὐ μὴν* c (corr. D). *γινομένου* c (corr. E). 4 *αὐτῶν* c (corr. D). 5 *ἀπαραπ.* c (corr. E). *περισσ.* (sic) c. 7 *ἐπιρέψαι* c (corr. D). 9 *καταληφθ.* c (corr. E). 12 *πιεζούμενον* c (corr. E). 14 titulus abest in c. 16 *θαλσαλίκην* c (corr. D). 18 *ψίεθον* c. 21 *πρὸς κατάδεσμον* c. *κηρείαις* (sic, non *κηρείας*) c. *διεκβαλλομέναις*: *δεῖ ἐκβαλλόμενον* c. 24 *καὶ εἴ τι* DE: *ἐστὶν* c. 26 *μετάγειν. σχήμασι*

θλιβὲν ἐξῴδηκεν, ψιμυθίῳ περιχρίειν λελειοτριβημένῳ μεθ' ὕδατος ἢ λιθαργύρῳ. κατατιθεμένην δὲ αὐτὸ πρᾴως ἐπὶ τῶν ἰδίων μηρῶν συνεσκεπασμένων ἐρίῳ ἢ ῥάκει χάριν τοῦ μὴ ψυγῆναι γεγυμνωμένον ἐν τῇ κατὰ μέρος σπαργανώσει, λαμβάνειν τελαμῶνας ἐρεοῦς καθαροὺς τρυφερούς τε καὶ μὴ λίαν τετριμμένους, τοὺς μὲν τριῶν δακτύλων τῷ πλάτει, τοὺς δὲ τεσσάρων. ἐρεοῦς μὲν διὰ τὸ τῆς ὕλης προσηνὲς καὶ διὰ τὸ περισφίγγεσθαι τοῖς ἱδρῶσι τοὺς λινοῦς. τρυφεροὺς δὲ χάριν τοῦ μὴ μετὰ περιθλάσεως τὴν σκέπην τρυφεροῖς ἔτι τοῖς σώμασι καθεστῶσι παρέχειν. καθαροὺς δὲ ἵνα κοῦφοι καὶ μὴ βαρεῖς ὦσι καὶ μὴ δυσώδεις μηδὲ νιτρούμενοι τὴν ἐπιφάνειαν δάκνωσι. μὴ λίαν δὲ τετριμμένους. οἱ καινοὶ μὲν γὰρ βαρεῖς ὑπάρχουσι, οἱ δὲ τριβακοὶ λίαν ψυχροὶ καθεστᾶσι, ποτὲ δὲ καὶ τραχεῖς καὶ παντελῶς εὐδιάσπαστοι. μὴ ἔχοντας δὲ παρῴας μηδὲ παραστροφίδας ἵνα μὴ ἐντέμνωσι μηδὲ ἀνωμάλως ἃ μὲν μᾶλλον θλίβωσιν ἃ δὲ ἧττον. συμμέτρους δὲ κατὰ τὸ πλάτος. οἱ στενοὶ μὲν γὰρ τέμνουσιν, οἱ πλατεῖς δὲ οὐ πιέζουσιν ἀλλὰ ῥυτιδοῦνται. τριῶν δὲ καὶ τεσσάρων δακτύλων ἵνα μὴν οἱ μὲν ἐπὶ τῶν κώλων ἁρμόσωσιν οἱ δὲ ἐπὶ τοῦ θώρακος.

84. λαβοῦσα τοίνυν τὴν ἀρχὴν τοῦ τελαμῶνος κατὰ τοῦ ἀκροχειρίου τιθέτω καὶ τὴν ἐπείλησιν ἐγκύκλιον ἀγέτω κατὰ τῶν δακτύλων ἐκτεταμένων, εἶτα κατὰ τοῦ ἐπικαρπίου πήχεώς τε καὶ βραχίονος, πιέζουσα μὲν τὰ κατὰ τοὺς καρποὺς ἡσυχῇ, τὰ δὲ ἄλλα μέχρι μασχάλης ἀνιεῖσα. τῷ δὲ αὐτῷ τρόπῳ καὶ τὴν ἑτέραν σπαργανώσασα τῷ θώρακι λοιπον κυκλοτερῶς περιειλείτω τὸν πλατύτερον τῶν τελαμώνων, ὁμα-

δέ τι παραθλίβειν ἐξοίδηκεν c (corr. E). 5 ἐρεοῦς τε καθαροῦς (sic) c (corr. E). 9 περιπλάσεως c (corr. D). 10 τοῖς om. c (add. E). καθαροῖ (sic) c (corr. E). 15 ἔχοντες c (corr. E). παρωὰς c (cf. E² p. 38). 16 ἐντέμνουσαν c (corr. D). ἀνωμάλους c (corr. E² p. 38). 18 οἱ E: οὐ c. 19 μὴν: μὲν c. 22 ἀκροχείρου c. ἐπίλυσιν ἐς κυκλίον c (corr. E). 27 π. τῶν πλατυτερων (sic sine acc.) τελαμώνων c.

λῶς μὲν ἐπὶ τῶν ἀρρένων πιέζουσα τὴν ἔνδεσιν, μᾶλλον δὲ τὰ κατὰ τοὺς μαστοὺς σφίγγουσα ἐπὶ τῶν θηλειῶν, ἀνιεῖσα δὲ τὸ περὶ τὴν ὀσφύν. εὐπρεπέστερον γάρ ἐστιν ἐπὶ γυναικῶν τοῦτο τὸ σχῆμα. μετὰ δὲ ταῦτα σπαργανοῦσα κατ' ἰδίαν ἑκάτερον τῶν σκελῶν. τὸ γὰρ ζυγώσασαν αὐτὰ γυμνὰ συνεπιδεσμεῖν ὁμοῦ ποιητικόν ἐστιν ἑλκώσεως. ὡς γὰρ καὶ τρυφερῶν ἀκμὴν ἔτι τῶν σωμάτων ἡ παράθεσις τῇ πυρώσει ταχέως ἐπικαίει. τὰς δὲ περιειλήσεις τῶν τελαμώνων ἕως ἄκρων ποιείσθω δακτύλων, ἀνιεῖσα μὲν τὰ κατὰ τοὺς μηροὺς καὶ τὰς γαστροκνημίας, σφίγγουσα δὲ τὰ πρὸς τοῖς γόνασι καὶ ταῖς ἰγνύαις τά τε κατὰ τοὺς ταρσούς τε καὶ τὰ σφυρά, ἵνα τὰ μὲν ἄκρα πλατύνηται τῶν ποδῶν, τὰ δὲ μέσα συνάγηται. μετὰ δὲ ταῦτα παραβάλλουσα τοὺς μὲν βραχίονας τοῖς πλευροῖς, τοὺς δὲ πόδας ἀλλήλοις, πλατεῖ τελαμῶνι κυκλοτερῶς ὅλον τὸ βρέφος ἀπὸ θώρακος ἄχρι ποδῶν κατειλείτω. παραβεβλημέναι γὰρ αἱ χεῖρες ἔνδοθεν τῆς περιειλήσεως εἰς ἔκτασιν ἐθίζονται. παχυντικαὶ γὰρ τῶν νεύρων αἱ μέχρι πλείονος τῶν ἄρθρων εἰσὶ συζεύξεις ὥστε καὶ ἀγκύλας ἐπιφέρειν. τῷ μέντοι προσκατειλεῖσθαι τὰ χέρια κωλύεται τὸ διὰ τῆς ἀτάκτου παραφορᾶς διαστρέφεσθαι. πολλάκις δὲ καὶ διὰ τοῦ κατὰ τῶν ὀφθαλμῶν τοὺς δακτύλους ἐπιφέρειν κακῶς διατίθεται τὰς ὄψεις. μεταξὺ μέντοι τῶν ἀστραγάλων καὶ τῶν γονάτων, ἔτι δὲ καὶ τῶν ἀγκώνων ἔριον παρεντιθέσθω πρὸς τὸ μὴ ἑλκοῦσθαι τὰς ἐξοχὰς τῇ βιαιοτέρᾳ θλίψει καὶ παραθέσει τῶν μερῶν. τὸ δὲ κεφάλιον σκεπαζέσθω κυκλοτερεῖ περιειλήσει ῥάκους ἢ ἐρίου τρυφεροῦ

1 *πιέζουν* c (corr. E). *ἔνδεσιν*: *ἐνδεοῖν* c. 2 *ἐπὶ* om. c (add. E). 3 *ἀπρεπέστερον* c (corr. E). 4 *σπαργανοῦν* c. 6 *ἑλκώσεως γὰρ καὶ τρ.* c (addidi *ὡς*). 7 *ἔτι* E: *ἐπὶ* c. *σωμάτων παραθέσεις τῇ πυρώσει ταχέως. ἐπεὶ καὶ εἰς τάςδε π.* c. 17 *ἔκστασιν* c (corr. E). 18 *συνζεύξεις* c (corr. D). *ἀγγύλας* c (corr. E). 19 *τῷ μ. πρὸς τὸ κατειλῆσθαι* c. 20 *τὸ* addidi (om. c). 22 *διατίθεσθαι* c (corr. E). 25 *κεφαλίαιον* c (corr. D).

τε καὶ καθαροῦ. ἐνδέχεται δὲ καὶ ὑπὸ το μετάφρενον ἐπίμηκες καὶ πλατὺ ῥάκος ἢ ἔριον προυποβάλλειν. εἶτα μετὰ τὴν ἔμπροσθεν εἰρημένην σπαργάνωσιν δίχα τοῦ ἔξωθεν ἑνὸς καὶ κοινοῦ κατὰ πάντων τελαμῶνος ἀναδιπλοῦν τὸ ὑποκείμενον ῥάκος ἢ τὸ ἔριον πρῶτον μὲν κατὰ τὰ ἄνω μέρη ὑπὸ τὸν τράχηλον, εἶθα καθ' ὅλου τοῦ νηπίου δίχα τῆς κεφαλῆς. ὕστερον δὲ πλατυτέρῳ τελαμῶνι καὶ ὡσανεὶ πέντε δακτύλων τὸ πλάτος ὅλον περιτυλίττειν τὸ βρέφος, τὴν δὲ κεφαλὴν ὡς ὑπεδείξαμεν σκέπειν. ἐνδέχεται δὲ καὶ δύο μὲν ὑποστρωννύναι ῥάκη, ἵν' ᾖ τὸ μὲν εὐμέγεθες καὶ τὸ ὅλον περιλαβεῖν σῶμα δυνάμενον, τὸ δὲ χάριν τοῦ μόνην τὴν ὀσφὺν περιελθεῖν αὐταρκὲς εἰς ὑποδοχὴν τῶν σκυβάλων. οὐ δεῖ γὰρ ὡς ἐπαχθηθέντος ἐρίῳ μὲν καθαρῷ τὸν θώρακα μετὰ τοῦ ἐπιγαστρίου περιλαβεῖν, τὰ δὲ λοιπὰ μὴ περιλαβεῖν, ὡς ἔμπροσθεν εἰρήκαμεν.

XXX *Περὶ τῆς τοῦ βρέφους κατακλίσεως.*

85. Εἶτα τὸ βρέφος κατακλίνειν μήτε ἐπὶ στερεοῦ τινος καὶ ἀντιτύπου, καθάπερ πράττουσι Θρᾷκες τε καὶ Μακέδονες ὁμαλαῖς σανίσιν ἐπικαταδεσμοῦντες τὰ βρέφη χάριν τοῦ περιπλατέα τὰ περὶ τὸν τράχηλον καὶ τὸ ἰνίον αὐτῶν ἀποτελεσθῆναι. συμβαίνει γὰρ οὕτως ἑλκοῦσθαί τε καὶ περιθλᾶσθαι τὰ σώματα διὰ τὴν ἀπήνειαν τῶν ὑποκειμένων καὶ ἀπρεπῆ τὴν κεφαλὴν ἀποτελεῖσθαι, σὺν τῷ καὶ εἰ τοῦτο εὐπρεπές ἐστι τὸ σχῆμα, διὰ τῆς περὶ τὰ λουτρὰ πλάσεως ἀκινδύνως αὐτὸ καὶ ἀσυμπαθῶς ἀποδοθήσεσθαι. μήτε κατὰ τρυφεροῦ τινος λίαν ὥστε πάλιν διὰ τὴν πολλὴν σύννευσιν

4 *τελαμώνειν* c (corr. D). 13 *οὐδὲ γὰρ ὡς ἐπαχθέντος ἐρίῳ μ.* c. 14 *μὴ* om. c. 20 *αὐτῶ* c (corr. E). 25 *αὐτὰς* c (*αὐτοῖς* E). *μήτε* addidi (om. c). deinde autem sic pergit c: *ἀποδ. κατὰ τρυφεροῦ τινός. συμμέτρως* (sic post album ¾ cm.) *οὖν κατακλινέσθω λαμπ ῶς τε* (sic separatis syllabis) *πάλιν. . . τράχηλον. κατακλιτέον τὸ βρέφος οἷον κατὰ* etc. cf. lat. 26 *σύννυξιν* c (corr. E).

διαστρέφεσθαι τὴν ῥάχιν ἢ τὸν τράχηλον. κατὰ τρυφεροῦ τινος συμμέτρως οὖν κατακλινέσθω τὸ βρέφος οἷον κατὰ προσκεφαλαίου πεπληρωμένου κναφάλλων, εἰ δὲ μή, χόρτου ἁπαλοῦ, σωληνοειδῶς κοιλαινομένης τῆς στρωμνῆς ὥστε τὸ βρέφος τιθέμενον μὴ περικυλισθῆναι. μετέωρον δὲ ποσῶς σχηματιζέσθω τὸ κεφάλιον. δεῖ γὰρ οὐ κάτω πως ἐν ταῖς σκάφαις ἐστρωμέναις ἐᾶσθαι κατακλίνεσθαι. καὶ τὰ ἐπιβλήματα πρὸς λόγον τῆς ὥρας θερμότερα ἔστω ἢ τριβακώτερα, τὰ δὲ ὑποκείμενα κατὰ μέρος ψυχέσθω καὶ ἀλλασσέσθω πρὸς τὸ μήτε περιψῦξαι μήτε τῆς δυσωδίας πληρῶσαι τὸ βρέφος. ὅθεν τινὲς καὶ φύλλα ἔστρωσαν ἢ δάφνης ἢ μυρσίνης κατ' ἐπιτήδευσιν εὐωδίας, οἱ δὲ καὶ αὐτὴν φυλασσόμενοι τὴν εὐωδίαν ὡς πληκτικήν, ἀπεδοκίμασαν αὐτά.

τὸν οἶκον δὲ δεῖ καθαρὸν εἶναι καὶ συμμέτρως θερμὸν καὶ μήτε ἄγαν ἔχοντα πληκτικὴν ἀποφορὰν μήτε περιαύγειαν, παρό γε εἰ τὰ τοῦ ψύχους ἄφθονα καὶ κωνωπείων αἱ περιθέσεις εἰσίν.

XXXI *Περὶ τροφῆς.*

86. *Μετὰ* μέντοι τὴν ἀπὸ τῆς σπαργανώσεως κατάκλισιν ἐᾶν τὸ βρέφος ἠρεμεῖν καὶ πάσης ἀπέχεσθαι προσφορᾶς

3 *κναφαλλῶν* c (cf. II, 29). *χάρτου* c (corr. E). 5 *τιθέμενον περικοιλισθῆναι* (sic) c (om. *μὴ*). 6 *κεφάλαιον* c (corr. E). *δεῖ γὰρ: διόπερ* c. 7 *ἰᾶσθαι* (sic) c (corr. D). 11 *φύλλα ἢ ἔστρωσαν δ.* c (corr. D). 15 *μηδὲ... μηδὲ* c (corr. E²). *περιαυγίαν παρὸ καὶ οἱ τὰ τῆς ψυχῆς ἄφθονα καὶ κωνωπίων ἐπεριθέσης ἐστὶν* c (cf. E² p. 39). 17 hic in codice hoc additamentum sequitur, quod ad c. 28 finem supra adscripsit E: *τινὲς δὲ τῶν βαρβάρων ἀγγειολογοῦσι τὰ βρέφη καὶ συμπάττουσι τέφρᾳ, προαδικοῦντες τὰ πήξεως καὶ δυσπαθείας δεόμενα. Πέρσαι δὲ προαποξυροῦσι τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, εὐγενείας σημεῖον τὸ περὶ τὰς τρίχας αὐτῶν ὑπολαμβάνοντες δύσρητον.* 18 titulum ipse addidi (sine discretione adiunctis quae seq. in c). 19 *ἀπὸ* om. c (add. E). 20 *ἐὰν τ. β. ἠρεμεῖ-* c (corr. E).

μέχρι δύο κατὰ τὸ πλεῖστον ἡμερῶν. καὶ γὰρ βράσσεται πανταχόθεν ἀκμὴν καὶ πολλῆς ἔτι καθ' ὅλον τὸ σῶμα μητρῴας τροφῆς ἐστι πλῆρες, ἣν ὀφείλει διοικῆσαι πρῶτον, ἵνα κατὰ καιρὸν εὐχερῶς ἄλλην λάβῃ, χωρὶς εἰ μὴ πρότερον ἐπιδείξειεν ἡ ὄρεξις, ὅπερ τίνι τρόπῳ σημειωτέον ὑποδείξομεν ὕστερον. μετὰ δὲ τὸ διαστῆσαι δοτέον ἐκλείχειν τροφήν, μὴ τὸ βούτυρον. βαρὺ γάρ ἐστι καὶ κακοστόμαχον ἀδικεῖ. ἀλλ' οὐδὲ ἀβρότονον μετὰ βουτύρου. δριμύτερον γὰρ καὶ τοῦτο καὶ ταρακτικόν. ἀλλ' οὐδὲ κάρδαμον οὐδὲ μακτὸν ἄλφιτον. τὸ κάρδαμον μὲν γάρ ἐστι δριμὺ καὶ τὸ ἄλφιτον τραχῦνον φλεγμονὴν ἐργάζεται, πάντως δ' ἐπιξαίνει τῇ καταπόσει. μέλι δὲ συμμέτρως ἑφθόν. τὸ γὰρ ὠμὸν ἐμπνευματοῖ καὶ δριμὺ τυγχάνον, μᾶλλον δὲ στύφει τὸ ὑπερηψημένον, τὸ δ' εὐμέτρως ἄπεφθον ἤδη ἀνακαθαίρει τὸν στόμαχον καὶ τὴν κοιλίαν. δεῖ δὲ τῷ δακτύλῳ τὸ στόμα τοῦ βρέφους ἠρέμα διαχρίειν, εἶτα χλιαρὸν ὑδρόμελι παρενστάζειν. διὰ τούτου γὰρ τὸ μὲν ἀργὸν καὶ παχὺ τῆς ὕλης λεπτοποιεῖται, διατείνεται δὲ ἡ ὄρεξις εἰς ὑπόμνησιν, διανοίγεται δὲ ἡ κατάποσις, εὐοδίᾳ δὲ καὶ ἀνακαθάρσει τῶν πόρων ἡ ἀνάδοσις ἑτοιμάζεται καὶ τρέφεται ἡ σύγκρισις.

87. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ τῶν ἡμερῶν μετὰ τὴν ἐπιμέλειαν γάλακτι λοιπὸν τρέφειν ἔκ τινος τῶν τιτθεύειν καλῶς δυναμένων. τὸ γὰρ μητρῷον ἕως ἡμερῶν εἴκοσιν ἐπὶ τὸ πλεῖστον φαῦλόν ἐστιν ὡς ἂν παχὺ καὶ τυρῶδες ἄγαν καὶ διὰ

1 i. e. prima die (*post octo vel decem horas* lat., sed *post horas tres vel quattuor* sec. alt. rec. cod. Laur. f. 156ᵇ in.). cf. I, 87 in. 4 εὐχερῶς: εὐκαίρως c. 5 ἐπιλείξειεν c (corr. D). 7 φούτυρον c (corr. D). ἀδικεῖν (sic c) om. E. 8 βούτυρον (sic) c (corr. d). 9 καταρακτικὸν c (corr. D). 11 ἐπιξένῃ c (corr. D). τῇ καταπόσιν (sic acc.) c. 12 ἐμπν. καὶ δριμὺ τυγχάνει, μᾶλλον δὲ τὸ ὑπερεψημένον τυγχάνει c (*constringit* lat.). 14 ἤδη: ἢ c (om. E). 16 παραστάζειν. διὰ τοῦτο c (corr. E). 19 εὐοδεία δὲ καὶ ἀνακάθαρσις c (corr. E). 20 καὶ om. c. 23 εἴκοσι c: τριῶν E (i. e. usque ad quartam diem sec. Aet. 4, 3, cf. mox p. 259, 16. sed cf. infra I, 89).

τοῦτο δύσπεπτον καὶ ἀργὸν καὶ ἀκατέργαστον καὶ ἀπὸ σωμάτων κεκακοπαθηκότων καὶ ἐκτεταραγμένων φερόμενον καὶ τοσαύτην μετακόσμησιν εἰληφότων, ὅσην ἐροῦμεν συμβαίνουσαν μετὰ τὴν ἀποκύησιν, ἰσχνουμένου καὶ ἀτονοῦντος καὶ ἀχροοῦντος τοῦ σώματος ὡς πολλὴν αἵματος ἀπόκρισιν ὑπομένοντος, τὰ πολλὰ δὲ καὶ πυρέττοντος, ὧν χάριν πάντων τὸ μητρῷον γάλα μέχρις ἂν εὐσταθήσῃ τὸ σῶμα συντάσσειν ἄτοπόν ἐστιν. διὸ καὶ Δαμάστην ἐπιμεμπτέον κελεύοντα παραχρῆμα τῷ βρέφει τὴν μητέρα τὸν μαστὸν ὀρέγειν, ὡς διὰ τοῦτο καὶ τῆς φύσεως τὸ γάλα ποιῆσαι πρότερον ἐνοικονομησάσης ἵν' εὐθέως καὶ τὴν τροφὴν τὸ βρέφος ἔχοι. μεμπτέον δὲ καὶ τοὺς ἀποδεξαμένους αὐτὸν ἐπὶ τούτων, καθάπερ καὶ τὸ βιβλίον ὠνόμασαν Ἀπολλώνιον. πιθανῷ γὰρ λόγῳ σοφίσασθαι τὴν ἐνάργειαν θέλουσιν. εἰ δὲ μὴ παρείη τις εὐπόρως τὸ γάλα παρέχειν δυναμένη, ταῖς πρώταις τρισὶν ἡμέραις μόνῳ τῷ μέλιτι χρηστέον ἢ καὶ τὸ αἴγειον αὐτῷ γάλα συμπλεκτέον, εἶτα τὸ μητρῷον ἐπιχορηγητέον τοῦ πρώτου προεκμυζηθέντος διὰ μειρακίου τινός, βαρυ γάρ ἐστιν, ἢ πρᾴως διὰ χειρῶν ἀποθλιβέντος, ἐπεὶ καὶ δυσεκμύζητόν ἐστι τὸ παχυμερὲς καὶ δυνάμενον ἐπὶ τῶν ἀρτιγενῶν διὰ τὴν τρυφερίαν τῶν οὔλων ἐπινασθῆναι. παρεχούσης δὲ τῆς περιστάσεως τὰς τιτθεύειν δυναμένας, ἐκλέγειν δεῖ τὴν ἀρίστην καὶ οὐ πάντως τὴν μητέρα, πλὴν εἰ μὴ καὶ περὶ ταύτην ὑπάρχει τὰ ὀφείλοντα ταῖς ἀρίσταις συμβεβηκέναι τιτθαῖς. ἄμεινον γὰρ τῶν ἄλλων ἐπ' ἴσης ἐχόντων τῷ μητρῴῳ γάλακτι τρέφειν τὸ νήπιον. τοῦτο γὰρ οἰκειό-

5 ὡς: καὶ c (om. E). 7 σύντασιν c (corr. E). 8 δαμαστεῖν c (Δημοσθένη voluit E). 10 ἐν οἰκονομήσεσιν εὐθέως...ἔχειν c (corr. E, qui om. ἐν, et Gomperz E² p. 40). 14 μὴ (sic c, quod om. d) εὐπόρω παρείη c (corr. D, transp. E). 16 αἴγειον αὐτῷ E: ἀγγεῖον αὐτῶν c. 18 πρὸςεκμυζηθέντος c (corr. D). 21 τρυφέρειαν τῶν οὐλῶν εἰπενασθῆναι c (corr. D). 22 παραστάσεως c (corr. E). 23 δεῖ D: δὲ c.

τερον αὐτῷ, καὶ πρὸς τὰ γεννηθέντα συμπαθέστεραι μᾶλλον αἱ μητέρες γίγνονται. καὶ ὡς φυσικώτερον πρὸ τῆς ἀποτέξεως, οὕτως καὶ μετὰ τὴν ἀπότεξιν ἀπὸ τῆς μητρὸς τρέφεσθαι. κωλύοντος δέ τινος, τὴν ἀρίστην ἐκλέγειν τιτθήν, ὥστε μὴ τὴν μητέρα προγηρᾶσαι διὰ τῆς ἐκμυζήσεως καθ' ἡμέραν δαπανωμένην. ὡς γὰρ ἄρουρα μετὰ τὴν σπορὰν ἀποδοῦσα τοὺς καρποὺς ἀτονεῖ καὶ διὰ τοῦτο πρὸς τὸ ἐπὶ πλεῖον ἄκαρπος γίγνεται, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ γυνὴ τρέφουσα τὸ ἀποτεχθὲν εἴτε προγηράσκει μίαν προσφερομένη τροφήν, ἢ τὸ ἀπουσιαζόμενον εἰς τὴν τοῦ γεννηθέντος ἀνατροφὴν ἀτροφώτερον ἀναγκάζει γίγνεσθαι τὸν ὄγκον. ἄμεινον οὖν ἡ μήτηρ ἀπαλλάξει πρός τε τὴν ἑαυτῆς ἀνάκτησιν καὶ πρὸς τεκνοποιίαν ἄλλων ἀναπαυσαμένη καὶ τοῦ ὑπάρχειν τὸν μαστὸν ἐν ἀποτάσει. καθάπερ γὰρ καὶ τὰ λαχανευόμενα πρὸς τῶν κηπευόντων ἐν ἄλλῃ μὲν γῇ σπείρεται χάριν τῆς ἀναφυήσεως εἰς ἄλλην δὲ μεταφυτεύεται πρὸς τὴν εὐχερῆ τελείωσιν, ἵνα μὴ μία πρὸς ἀμφότερα κακοπαθήσῃ, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τὸ βρέφος ἐρρωμενέστερον ἂν γένοιτο γεννηθὲν μὲν ὑφ' ἑτέρας τρεφόμενον δὲ ὑπ' ἄλλης, ἐὰν ἡ τεκνώσασα διά τι πάθος ἐμποδίζηται τὴν τροφὴν ἐπιχορηγεῖν.

XXXII Περὶ ἐκλογῆς τιτθῆς.

88. Ἐκλεκτέον δὲ τὴν τιτθὴν οὔτε νεωτέραν τῶν εἴκοσιν οὔτε πρεσβυτέραν ἐτῶν τεσσαράκοντα, προκεκυηκυῖαν δὶς ἢ τρίς, ἄνοσον, εὐεκτοῦσαν, εὐμεγέθη τῷ σώματι καὶ εὐχρουστέραν, μαστοὺς ἔχουσαν συμμέτρους, χαύνους μαλακοὺς

3 οὕτως E: τοῦ c. 5 μὴ E: μὴδὲ c. προσγηρᾶσαι c (corr. E). 6 δαπανωμένης (sic) c (corr. d). ἄρουρα om. c (add. D). 9 post εἴτε delevi καί. προγηράσκει E: πρὸς γῆρας καὶ c. προσφερομένην c (corr. E), ut infra ἀναπαυσαμένην. 15 πρὸς τῶν E: πρὸς τὴν τῶν c. 16 ἀναφυσήσεως c (corr. D). 17 κατὰ E: κατὰ δὲ c. 20 ἐμποδίζεται c (corr. D). 24 ἐτῶν μ' c.

ἀρρυσώτους, καὶ θηλὰς μήτε μεγάλας μήτε μικροτέρας καὶ μήτε πυκνοτέρας μήτε ἄγαν σηραγγώδεις καὶ ἀθροῦν ἀφιείσας τὸ γάλα, σώφρονα, συμπαθῆ καὶ ἀόργιστον, Ἑλληνίδα, καθάριον.

τούτων δὲ ἕκαστον παρακειμένους ἔχει τοὺς ἐπιλογισμούς. ἀκμάζουσαν μὲν γάρ, ὅτι αἱ νεώτεραι ἄπειροι παιδοτροφίας ὑπάρχουσι καὶ ἀμελεστέραν ἔτι καὶ παιδικὴν ἔχουσι τὴν γνώμην.

μὴ πρεσβυτέραν δέ, διὰ τὴν ἀτονίαν τοῦ σώματος, ὑδαρὲς γὰρ γεννῶσι τὸ γάλα, ταῖς δὲ ἀκμαζούσαις συνευτονεῖ πᾶν φυσικὸν ἔργον.

προκεκυηκυῖαν δὲ δὶς ἢ τρίς, ὅτι αἱ πρωτοτόκοι μὲν ἀκμὴν παιδοτροφίας ἀγύμναστοι καὶ παιδικὸν ἔτι καὶ ἀμέγεθες καὶ πυκνότερον τὸ σύγκριμα τῶν μαστῶν ἔχουσιν. αἱ δὲ πολλάκις μὲν ἀποκυήσασαι πολλάκις δὲ νηπιοτροφήσασαι ῥακόεσσαι λεπτὸν καὶ οὐκ ἀκμαῖον ἀποτελοῦσι τὸ γάλα.

ἄνοσον δέ, ὅτι ὑγιὲς μὲν τὸ γάλα καὶ τρόφιμον ἐξ ὑγιεινοῦ σώματος, νοσῶδες δὲ καὶ φαῦλον ἐκ νοσεροῦ, καθάπερ καὶ τὸ διὰ τῆς γῆς φαύλης ῥέον ὕδωρ καὶ αὐτὸ γεννᾶται φαῦλον ταῖς ἐκ τῶν εὐρυχωριῶν διαφθειρόμενον ποιότησιν.

εὐεκτοῦσαν δέ, τοῦτ᾽ ἔστιν εὔσαρκόν τε καὶ ῥωμαλέαν, τοῦ αὐτοῦ μὲν χάριν, ἤδη δὲ καὶ τοῦ μὴ ῥαδίως εἰς τὰς ὑπηρεσίας καὶ τὰς νυκτερινὰς φροντίδας ἐξασθενεῖν, διὰ τοῦτο δὲ καὶ τὸ γάλα μεταβάλλειν ἐπὶ τὸ χεῖρον.

εὐμεγέθη δὲ τῷ σώματι. τροφιμώτερον γὰρ τῶν ἄλλων ἐπ᾽ ἴσης ἐχόντων τὸ ἀπὸ μεγάλων σωμάτων γάλα.

εὐχρουστέραν δέ. μείζων γὰρ ἐπὶ τῶν τοιούτων αἰτία

1 *ἀρυσσότους* (sic) c (*ἀρυσώτους* infra). 3 *ἀνόργιστον* c. 9 *μὴ* om. c (add. E). 10 *γὰρ* (sed post *διὰ*) E: *τὲ* c. 16 *ῥακωοῖσαι* c (corr. E). 17 *ἄνοσον — γάλα* (post *γάλα*) om. c (add. E). 19 *φαύλης* E: *φαῦλον* c. 22 *καὶ τοῦ αὐτοῦ* c. *τοῦ μὴ ῥαδίως εἰς τὰς*: *μὴ εἰς τὸ ῥαδίως τὰς* c. 27 *εὐροωστέραν* c (corr. D). *μείζονα* c (corr. D).

ἐπὶ τοὺς μαστοὺς ἀναφέρειν τὴν ὕλην, ὥστε πλεῖον τὸ γάλα γίγνεσθαι.

μαστοὺς δὲ ἔχουσαν συμμέτρους. οἱ μικροὶ μὲν γὰρ ὀλίγον ἔχουσι τὸ γάλα, οἱ ὑπέρογκοι δὲ καὶ περιττότερον τοῦ δέοντος, ὥστε μετὰ τὴν τιτθείαν εἰ μὲν ὑπομένοι τι πλεῖον, μηκέτι νεαρὸν αὐτὸ πρὸς τοῦ βρέφους ἑλκυσθήσεσθαι, τρόπῳ δέ τινι προδιεφθαρμένον. εἰ δὲ πᾶν ἀποθηλάζοιτο δι' ἄλλων παιδίων ἢ καὶ ἑτέρων ζῴων καταλυθήσεσθαι τὴν γαλουχοῦσαν. εἶθ' οἱ μείζονες καὶ βαροῦσιν ἐπιπίπτοντες τοῖς τρεφομένοις. ἄλλως τέ τινες ὑπολαμβάνουσιν αὐτοὺς ὀλιγώτερον πολλάκις ἔχειν τὸ γάλα πρὸς τὴν αὔξησιν τῆς σαρκὸς αὐτῶν δαπανωμένης τῆς εἰς αὐτοὺς φερομένης τροφῆς καὶ οὐκ εἰς τὸ πλῆθος τοῦ γάλακτος.

χαύνους δὲ καὶ μαλακοὺς καὶ ἀρρυσώτους καὶ μήτε φανεροῖς καταπεπλεγμένους τοῖς ἀγγείοις μήτε θρομβώδεις συστάσεις ἐναιωρουμένας ἔχοντας. οἱ πυκνοὶ μὲν γὰρ καὶ σκληροὶ καὶ καταπεπλεγμένοι τοῖς ἀγγείοις ὀλίγον τὸ γάλα ποιοῦσιν, οἱ ῥυσοὶ δὲ καὶ ῥακώδεις ὥσπερ ἐν τοῖς γραώδεσι καὶ ἀραιοῖς συγκρίμασιν ὑδαρές, οἱ δὲ θρομβώδεις συστάσεις ἔχοντες παχὺ καὶ ὑπανώμαλον.

τὰς δὲ θηλὰς μήτε μεγάλας μήτε μικράς. αἱ μεγάλαι μὲν γὰρ θλίβουσι τὰ οὖλα καὶ τῇ καταπόσει κωλύουσι συνεργεῖν τὴν γλῶσσαν, αἱ μικραὶ δὲ δύσληπτοι τυγχάνουσι καὶ κατ' ὀλίγον ἐκρίπτουσι τὸ γάλα, διὸ κακοπαθοῦντα τὰ βρέφη πρὸς τὰς ἐκμυζήσεις ταῖς λεγομέναις ἄφθαις εἴωθε περιπίπτειν.

μήτε πυκνοτέρας μήτε σηραγγώδεις ἄγαν καὶ ἀθροῦν

5 τι: τὸ c. 6 τόπῳ c (corr. D). 8 τὴν om. c (ubi γαλουθοῦσαν corr. D). 10 ὑπολαμβάνουσιν ὀλιγότερον c (cum albo 1½ cm.). 11 ἔχον c (corr. D). 15 καταπεπλεγμένοις c. 17 ἀγγείοις: αἰτίοις c. 18 γρεώδεσι καὶ ἀριοῖς (sic) c (corr. D). 22 γὰρ om. c (add. E). θλίβουσι Oribas. (βλίκουσι Aet. ed.): θρομβοῦσιν c. 24 ἐκριπτοῦσι (ἐκδιδοῦσι E): ἐκροφοῦσι c. 27 ἀθρόον hic c.

τὸ γάλα προιεμένας. στενόποροι μὲν γὰρ οὐ ῥᾳδίως ἄνευ τοῦ θλίβεσθαι τὸ γάλα προιᾶσιν ὥστε κακοπαθεῖν ἐν ταῖς ἐκμυζήσεσι τὰ βρέφη, μὴ ἐπιχορηγουμένου τοσούτου γάλακτος ὅσον ἐσπούδακεν ἐπισπάσασθαι, αἱ δὲ ἄγαν σηραγγώδεις κίνδυνον ἐπάγουσι πνιγμοῦ. πρὸς γὰρ τὴν ἐκμύζησιν ἀθροῦν ἐπιφέρεται τῷ στόματι τὸ γάλα.

σώφρονα δέ, πρὸς τὸ συνουσίας ἀπέχεσθαι καὶ μέθης καὶ λαγνείας καὶ τῆς ἄλλης ἡδονῆς καὶ ἀκρασίας. αἱ συνουσίαι μὲν γὰρ μετὰ τοῦ τὴν πρὸς τὸ τρεφόμενον φιλοστοργίαν ἀποψύχειν περισπασμῷ τῆς ἐκ τῶν ἀφροδισίων ἡδονῆς ἔτι καὶ φθείρουσι τὸ γάλα καὶ μειοῦσιν ἢ τελείως ἀφανίζουσι τὰς διὰ τῆς μήτρας ἐρεθίζουσαι καθάρσεις ἢ συλλήψεις ἀποτελοῦσαι. διὰ δὲ τὰς μέθας πρῶτον μὲν ἡ γαλουχοῦσα βλάπτεται καὶ τῇ ψυχῇ καὶ τῷ σώματι, διὰ τοῦτο δὲ καὶ τὸ γάλα διαφθείρεται. δεύτερον δὲ ὕπνῳ δυσδιεγέρτῳ κατεχομένη καταλείπει τὸ βρέφος ἀνεπιμέλητον ἢ καὶ κινδυνωδῶς ἐπ' αὐτῷ καταπίπτει. τρίτον ἡ τοῦ πλείονος οἴνου ποιότης συναποδίδοται τῷ γάλακτι καὶ διὰ τοῦτο νωθρὰ καὶ καρώδη, ποτὲ δὲ καὶ ἔντρομα καὶ ἀπόπληκτα καὶ σπασμώδη τὰ τρεφόμενα γίγνεται βρέφη, καθάπερ συὸς τρύγα προσενεγκαμένης καροῦται καὶ σκοτοῦται τὰ γαλουχούμενα.

συμπαθῆ δὲ καὶ φιλόστοργον, ἵνα καὶ τὰ τῆς ὑπηρεσίας ἀόκνως παρέχῃ καὶ ἀγογγύστως. ἔνιαι γὰρ οὕτως ἔχουσιν ἀπαθῶς πρὸς τὸ γαλουχούμενον ὥστε μηδὲ ἐπὶ πολὺ κλαυθμυρίζοντος αὐτοῦ ποιήσασθαι πρόνοιαν, ἀλλὰ μηδὲ σχηματίσαι τὸ κείμενον, ἐᾶσαι δ' ἐφ' ἑνὸς σχήματος ὥστε πολλάκις διὰ τὴν θλῖψιν προκακοπαθοῦν ναρκᾶν τε καὶ φαύλως διατίθεσθαι τὸ νευρῶδες.

1 *γενοποροὶ* (sic) c (corr. E). 4 *αἱ* om. c (add. E). 9 *τὸ* om. c (add. D). 15 *διαφθείρει* c. *δυσδιετέρῳ* c (corr. D). 16 *κινδυνῶδες* c (corr. E²). 18 *συναδίδοται* c (*συναναδ.* DE). 20 *γίνονται* c. 23 *ἀγογγύστως* c (*ἀοργίστως* D). *οὕτως* D: *οὐ ταῖς* c. 26 *κείμενον*: *κοινὸν* c (cf. E² p. 40). *ὥστε* E: *ὡς* c. 27 *ναρκᾶν τὲ κ. φ. διατίθησιν* c

ἀόργιστον δέ, ὅτι φύσει συνεξομοιοῦται τὰ τρεφόμενα ταῖς τρεφούσαις καὶ διὰ τοῦτο βαρύθυμα μὲν ἐξ ὀργίλων, ἐπιεικῆ δὲ ἐκ μετρίων γίγνεται. καὶ ἄλλως μανιώδεις εἰσὶν αἱ θυμούμεναι καὶ φόβῳ κλαυθμυρίζον ποτὲ τὸ βρέφος ἐπισχεῖν μὴ δυνάμεναι ῥιπτοῦσιν ἐκ τῶν χειρῶν ἢ καταστρέφουσιν ἐπικινδύνως. διόπερ οὐ δεισιδαίμονα δεῖ καὶ θεοφόρητον εἶναι τὴν γαλοῦχον, ἵνα μὴ παραλογισθεῖσά ποτε καὶ μανιωδῶς σαλευθεῖσα κινδύνῳ τὸ βρέφος περιβάλῃ.

καθάριον δὲ δεῖ εἶναι τὴν τιτθήν, ἵνα μὴ διὰ τὴν τῶν σπαργάνων ὀσμὴν ὁ στόμαχος ἐκλύηται τῶν νηπίων ἀγρυπνῇ τε διὰ τοὺς ὀδαξησμοὺς ἤ τινα ὕστερον ἕλκωσιν ὑπομένῃ.

Ἑλληνίδα δέ, χάριν τοῦ τῇ καλλίστῃ διαλέκτῳ ἐθισθῆναι τὸ τρεφόμενον ὑπ᾽ αὐτῆς.

89. ἐχέτω δὲ κατὰ τὸ πλεῖστον δυοῖν ἢ τριῶν μηνῶν γάλα. τὸ μὲν γὰρ πρόσφατον ἄγαν, ὡς ἐλέγομεν, παχυμερέστερον καὶ δυσδιοίκητον, τὸ δὲ παλαιὸν ἄτροφον καὶ λεπτόν.

ἔνιοι δέ φασιν ὅτι δεῖ τὴν ἄρρεν μέλλουσαν τρέφειν ἄρρεν τετοκέναι, τὴν δὲ θῆλυ πάλιν θῆλυ. οἷς οὐ προσεκτέον. οὐ γὰρ θεωροῦσιν ὅτι δι᾽ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ γάλακτος αἱ τὰ δίδυμα τεκοῦσαι τρέφουσι καὶ τὸ μὲν αὐτῶν ἄρρεν τὸ δὲ θῆλυ. κοινῶς δὲ καὶ πᾶν γένος ζῴων τῇ αὐτῇ τροφῇ χρῆται καὶ τὸ ἄρρεν καὶ τὸ θῆλυ, καὶ διὰ τοῦτο οὐ πάντως ἢ τὸ ἄρρεν γίγνεται θηλύτερον ἢ τὸ θῆλυ ἀρρενικώτερον.

δεῖ δὲ τοῖς ἀσφαλῶς καὶ εὐτυχῶς τραφησομένοις παιδίοις πλείονας παρεσκευάσθαι γαλούχους. ἐπισφαλὲς γὰρ τὸ πρὸς

(corr. E). 3 ἐπιοικῆ c (corr. d). μανώδης c (corr. d). 5 ῥιπτοῦσιν (sic) c. 6 δεῖ E: δὲ c. 10 ἀγρυπνεῖται c (corr. DE). 11 ἤ τινα: ἢ τὴν c. 12 cf. Quintil. I, 1, 4: *ante omnia ne sit vitiosus sermo nutricibus. quas si fieri posset sapientes Chrysippus optavit, certe quantum res pateretur optimas eligi voluit.* 14—17 cf. I, 87 in. 23 οὐ om. c (add. E). 27 παρασκευᾶσθαι c (corr. D).

μιᾶς τρεφόμενον συνειθίσθαι, καὶ νοσῆσαι δυναμένης αὐτῆς καὶ ἀποθανεῖν, ὁπηνίκα τῇ ἀλλαγῇ τοῦ γάλακτος ποτὲ μὲν ξενοπαθοῦν λυπεῖται τὸ νήπιον, ποτὲ δὲ καὶ παντελῶς ἀποστρεφόμενον λιμῷ διαφθείρεται.

XXXIII Περὶ δοκιμασίας γάλακτος.

90. Δεῖ δὲ καὶ αὐτὸ προσεχέστερον τὸ γάλα κρίνειν ὅπως ἄριστον ᾖ. δοκιμάζεται δὲ πρῶτον μὲν ἐκ τοῦ τὴν τιτθὴν τοιαύτην ὑπάρχειν οἵαν τὴν ἀρίστην ὑπεδείξαμεν, δεύτερον δὲ ἐκ τοῦ τὸ ὑπὸ ταύτης τρεφόμενον παιδίον εὐεκτικὸν ὑπάρχειν. οὐ μὴν ἐπεὶ σημεῖόν ἐστι τοῦ ἐπιτηδείου γάλακτος εὐεκτικὸν ὂν τὸ ἐξ αὐτοῦ τρεφόμενον παιδίον, διὰ τοῦτο καὶ τοὐναντίον τοῦ φαύλου σημεῖον ἂν γένοιτο, καθάπερ ὑπολάβοι τις, τὸ ἀτρόφητον παιδίον. ἐνδέχεται γὰρ τὸ γάλα μὲν ἐπιτήδειον εἶναι, τὸ δὲ παιδίον ὑπό τινος νοσήματος ἐμποδίζεσθαι πρὸς τὴν εὐεκτικὴν θρέψιν. καὶ γὰρ τῶν τελείων οἱ νοσοῦντες ἀτροφοῦσι καὶ τῆς ἀρίστης τροφῆς μεταλαμβάνοντος τοῦ σώματος φθείροντες τὸ θρέψαι δυνάμενον, καθάπερ καὶ τὰ ὀξηρὰ τῶν ἀγγείων ἀφανίζει τὸν ἐγχεόμενον οἶνον εἰς αὐτὰ κἂν ἄριστος ᾖ.

91. τρίτον ἐκ τῶν συμβεβηκότων τῷ γάλακτι, χρόας, ὀσμῆς, συστάσεως, πήξεως, τῆς πρὸς γεῦσιν ποιότητος, τῆς ἐν χρόνῳ δυσμεταβλησίας.

χρόας μὲν, εἰ λευκόν ἐστι συμμέτρως. τὸ μὲν γὰρ πελιδνὸν ἢ ὑπόχλωρον ἔφθαρται, τὸ δὲ γυψῶδες παχὺ καὶ δυσοικονόμητον, τὸ δὲ ξανθὸν ἄπεπτον καὶ ἀκατέργαστον καὶ διὰ τοῦτο τὴν αἱματώδη χρόαν ἐμφαίνει.

1 μιᾶς E: μίαν c. συνειθίσθαι DE: συνηθεῖσθαι c. 9 παιδίον post τρεφ. del. E² p. 41 (item infra post τρεφ. v. 11 et post ἀτροφ. v. 13). 10 ἐπεὶ E²: ἔτι c. 11 εὐεκτικὸν ὂν τὸ (E²): τὸ εὐεκτικὸν c. 13 γὰρ: δὲ c. 18 καὶ ante τὸν repetit c (del. E² p. 41).

ὀσμῆς δέ. οὐ γὰρ δεῖ δυσῶδες ἢ βρωμῶδες ἢ τρυγῶδες ἢ ὀξίζον ὑπάρχειν. πᾶν γὰρ τὸ τοιοῦτον κακόχυμον.

συστάσεως δέ, εἰ λεῖον καὶ ὁμαλὸν καὶ συνεχὲς ἑαυτῷ. τὸ γὰρ ἰνῶδες καὶ διαφύσεις ἔχον ἐρυθρὰς ἢ σαρκοειδεῖς ἄπεπτον.

πήξεως δὲ καὶ παχύτητος, εἰ μετριοπαγές. τὸ μὲν γὰρ ὑγρὸν καὶ λεπτότερον καὶ ὑδαρὲς ἄτροφον καὶ κοιλίας ἐκταρακτικόν, τὸ δὲ παχὺ καὶ τυρῶδες δυσκατέργαστον καὶ ὅμοιον τοῖς ἀδρατότερον μεμασημένοις σιτίοις ἀποφράττει τοὺς πόρους καὶ τὰς κυριωτάτας τοῦ σώματος κατέχον διαπνοὰς τὸν περὶ τοῦ ζῆν κίνδυνον ἐπάγει. τὸ δὲ ἀνώμαλον καὶ τὴν ὡς λεπτοῦ καὶ τὴν ὡς παχέος κατασκευάζει βλάβην. γνωρισθήσεται δὲ τὸ μετριοπαγὲς διὰ τοῦ ἐπισταγὲν αὐτὸ ὄνυχι ἢ φύλλῳ δάφνης ἢ ἄλλῳ τινὶ παραπλησίως λείῳ πράως πλατυνθῆναι καὶ ὥσπερ ἐν τῷ αὐτῷ σαλευόμενον μεῖναι σχήματι. τὸ μὲν γὰρ εὐθέως ἀπορρέον ὑδαρές, τὸ δὲ μελιτοειδῶς συστραφὲν καὶ μένον ἀκίνητον παχύ. τὸ αὐτὸ δὲ καταλαμβάνεται καὶ ἐκ τοῦ κατὰ διπλασίονος ὕδατος ἐπιστάξαι τὸ γάλα καὶ πρὸς ὀλίγον αὐτὸ διαμεῖναν ὕστερον διαλυθῆναι, λευκὸν δὲ εἰς ἔσχατον διαφυλαχθῆναι. τὸ μὲν γὰρ εὐθέως διαλυόμενον ὑδαρές, φαῦλον δὲ μᾶλλον εἰ καὶ εἰς ἰνώδεις ἀναλύοιτο κτηδόνας οἱονεὶ ἀπόπλυμα κρεῶν, τοῦτο δὲ καὶ ἄπεπτον. τὸ δὲ μέχρι πλείονος χρόνου μὴ σκορπιζόμενον καὶ ὑφιζόμενον, ὥστε τοῦ ὕδατος ἀποχυθέντος εὑρεθῆναι περὶ τῷ πυθμένι, τυρῶδες παχὺ καὶ δυσδιάλυτον.

διὰ δὲ τῆς πρὸς τὴν γεῦσιν ποιότητος, εἰ γλυκὺ καὶ στομῶδες. τὸ γὰρ ὑπόδριμυ ἢ ὀξίζον ἢ πικρὸν ἢ ἁλμυρίζον

1 *χάριν* post *δὲ* c (del. E). 2 *ἢ* (ante *ὀξίζων* sic) c (om. d). *ὑπάρχειν* om. c (add. E). 3 *εἰ* om. c. 7 *τυρῶδες* (cf. Gal. VI, 687): *ταγῶδες* c. 8 *ἀδρατότερον*: *ἀδρότερον* (sic) c. 12 *δὲ* om. c (add. E). 15 *γὰρ* om. c (add. E). 16 *καὶ μένον* E: *κείμενον* c. 19 *ὡς ἐσχάτου* (sic) c (corr. D). *διαφυλαχθέν* c. 21 *ἀναλύοιτο* (sic) c (*καταλ.* err. d). *κτηδόνας* E: *κοτυληδόνας* c. 23 *ὑφιζάμενον* c.

ἢ στρυφνὸν καὶ ἐν τῷ ἐπιστάζεσθαι τοῖς ὀφθαλμοῖς δριμύτητός τινος παρέχον ἔμφασιν μοχθηρόν.

διὰ δὲ τῆς ἐν χρόνῳ δυσμεταβλησίας ἄριστον τὸ μὴ ἀποξυνόμενον ἐν τῷ τίθεσθαι ταχέως μηδὲ ποιοῦν ὀρόν, ἢ παντελῶς ὀλίγον. νόστιμον γὰρ τὸ τοιοῦτον. τὸ δὲ ἀποξυνόμενον ἐν τῷ τίθεσθαι εὐχερῶς καὶ πολὺν ἐργαζόμενον ὀρὸν ἀνόστιμον. φαῦλον δὲ καὶ τὸ ἀφρῶδες. πνευματοῖ γάρ. καὶ γὰρ τὸ ἔπαφρον τοῦ ὑγροῦ εἰς πομφόλυγας διογκουμένου κατὰ παράθεσιν γίγνεται πνεύματος πλείονος. ἔσθ' ὅτε δὲ καὶ παχύτητος τοῦτο τεκμήριον, διορισθήσεται δὲ ἐκ τοῦ τὰς ἐπιγιγνομένας πομφόλυγας ἐπιμένειν ἄχρι πλείονος, ὡς ἂν τοῦ πνεύματος κωλυομένου συντόμως διαπνεῖσθαι διὰ τὴν παχύτητα τοῦ γάλακτος.

92. ζητεῖται δὲ καὶ πότε δεῖ τὸ γάλα δοκιμάζειν. οἱ πλείους μέν φασιν ὅτι εἰ μηδὲν τὰ περὶ τὴν δίαιταν ἡμάρτηται τῆς τιτθῆς, εὐπέπτηκε δὲ καὶ ὕπνωκεν αὐτάρκως καὶ ἀποτέτριπται τὸ περίσσευμα, νῆστις δὲ ἀκμήν ἐστι, μηδὲν δὲ φαρμακῶδες εἰληφυῖα. τὸ γὰρ φύσει καλὸν γάλα διὰ τὴν προάγουσαν κακοδιαιτησίαν δοξόφαυλον εἶναι μεταβαλὸν πρὸς ὀλίγον, ὡς καὶ τὸ πνεῦμα τῶν ἀπέπτων δυσῶδες γίγνεται προσκαίρως, οὐκ ἐνδιαθέτως. τινὲς δὲ τοὐναντίον μετὰ κακοδιαιτησίαν. τὸ γὰρ μηδενὶ πρὸς τὸ φαῦλον αὐτὸ τρέπειν δυναμένῳ διαφθειρόμενον ἄριστον. ἡμεῖς δὲ ἀμφοτέραις ταῖς διαίταις τὸ γάλα κρίνομεν. τὸ γὰρ ἐπὶ μηδεμιᾷ διαίτῃ φθειρόμενον ἄριστον, τὸ δὲ μηδ' ἐν τῇ ὑγιεινῇ τὰς κακίας ἀποβάλλον φαυλότατον, τὸ δὲ καταλλήλως τῇ διαίτῃ τρεπόμενον μέσον, ὅθεν καὶ πρὸς τὸ ἄριστον αὐτὸ παραμένει.

7 ἄνοστον c. πνεύματι c (corr. D). 8 καὶ γὰρ E² p. 43: καὶ c. ὑγροῦ εἰς E: ὑγροῦ καὶ εἰς c. διογκούμενον c. 14 hinc in c (corr. E) inc. novum cap. οϛ΄. πῶς διαιτητέον τὴν τροφήν (sic). ζητεῖτε c (corr. D). 17 μηδὲν φαρμάκω δὲ συνηλειφυῖα c (corr. E). 19 προσάγουσαν c (corr. E). λοξίφαυλον c (δόξει φαῦλον E² p. 43). 22 μηδὲν πρὸς τὰ φαῦλα αὐτὰ τρ. δυνάμενα δ. c (corr. Reinh. E² p. 43). αὐτὸ D: αὐτὰ c. 27 παραμένειν (sic) c.

XXXIV *Πῶς διαιτητέον τὴν τροφόν.*

93. *Οὐ παρέργως δὲ δεῖ προνενοηκέναι τῆς τιτθῆς, ἵνα μήτε φθειρομένου τοῦ γάλακτος νοσηλεύηται τὸ βρέφος μήτ' ἐνδεοῦς γενομένου ἀτροφήσῃ τὸ νήπιον καὶ κακωθῇ τὴν κατάποσιν, ἕλκον μὲν τὴν θηλὴν ἐπὶ πλείονα χρόνον, οὐχ εὑρίσκον δὲ ὅθεν ἐκπληρῶσαι τὴν ὄρεξιν. ἁρμόζει τοίνυν τὴν μὲν ἀργίαν καὶ τὴν ἀκινησίαν τοῦ σώματος φεύγειν, παχὺ γὰρ ὑπ' αὐτῆς καὶ δυσδιοίκητον τὸ γάλα γίγνεται, χρῆσθαι δὲ καὶ γυμνασίοις οὔ γε τοῖς βαρυτέροις καὶ ἀθλητικοῖς, ἐπιπονώτερα γὰρ ἢ κατὰ γυναῖκάς ἐστι ταῦτα καὶ τῆς ὕλης περιελκομένης εἰς τὴν εὐεκτικὴν τοῦ σώματος θρέψιν ἔλαττον ἀεὶ τὸ γάλα γίγνεται, τοῖς δὲ μετρίοις τε καὶ κούφοις.*

διόπερ τὸ μὲν πρῶτον ἀπὸ τῶν ὕπνων ἐγειρομένη τῆς κοίτης μὴ παραυτίκα ἐξανιστάσθω πρὶν τὴς τροφῆς αἴσθηται διοικουμένης καὶ τοῦ μὲν ὑποχονδρίου κούφου· τῆς γαστρὸς δὲ λαγαρᾶς καὶ τῶν ἐρυγῶν διακένων καὶ μήτε καπνωδῶν μήτε ὀξωδῶν. εἶτα περὶ τὴν διάτριψιν ἀσχοληθεῖσα τῶν περισσευμάτων ἐπὶ περίπατον ἐξίτω, μετὰ δὲ ταῦτα καὶ τὴν δι' ὑποζυγίων αἰώραν ἐπιτηδευέτω. δεῖ δὲ καὶ τοῖς γυμνασίοις ἐκείνοις διαπονεῖν τὸν ὄγκον, οἷς δύναται μὲν σαλευθῆναι πάντα τὰ μέρη, ἐπὶ πλεῖον δὲ τὰ περὶ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς ὤμους, ἕνεκα τοῦ τὴν τροφὴν ἐκεῖ φέρεσθαι μᾶλλον. ἐκ δὲ τούτων ἐστὶν ἥ τε διὰ σφαίρας παιγνία καὶ μάλιστα τῆς διακένου καὶ ἡ διὰ τῶν κούφων ἁλτήρων βολή, ταῖς δὲ πενιχροτέραις τὸ ἐρέσσειν ἢ καὶ ἀνιμᾶν κάδον καὶ

3 *μὴδὲνδέους* (sic) c. 5 *ἕλκωμεν* c (corr. D). 6 *εὑρίσκον ἐκπληρῶσαι* c (*δὲ* add. E). 9 *οὔ γε*: *οὔτε* c. 10 *γὰρ* E: *δὲ* c. 20 *δεῖ* om. (*ἐπιτ. δὲ καὶ*) c. 22 *πλείονα* c (corr. E). 24 *τούτων* D: *τον* (sic) c. 25 *καὶ διὰ τῶν ἁλτηρῶν* c (*ἡ* add. E). *βολὴ* sc. *τῶν χειρῶν*. cf. lat. *cum alteribus manus mittatur.* 26 *καὶ τὸ πτίσσειν* E (cf. Orib.): *καταπεσεῖν* c.

τὸ πτίσσειν καὶ ἀλήθειν καὶ σιτοποιεῖν καὶ στρωννύναι κοίτην καὶ ὅσα κατ' ἐπίκυψιν ποσὴν ἐπιτελεῖται τοῦ σώματος. τά τε γὰρ ἄνω μέρη γυμνάζεται μᾶλλον καὶ ἀπαιωρούμενοι μέχρι πλείονος οἱ μαστοὶ τῷ μηδὲ αὐτοὺς μένειν ἀργοὺς νοστιμώτερόν τε καὶ πλεῖον ἀποτελοῦσι τὸ γάλα, τῆς ὕλης ἐπ' αὐτοὺς ἀφθόνως φερομένης. διὸ καὶ λελυμένους αὐτοὺς ἀεὶ μὲν ἔχειν συμφέρει πρὸς τὸ μὴ διὰ τῆς περιειλήσεως ἀνακοπὴν γενέσθαι τοῦ γάλακτος, μάλιστα δὲ περὶ τὸν καιρὸν τῶν γυμνασίων, ἕνεκα τοῦ συγκινηθῆναι ὅλοις τοῖς σώμασι. μετὰ δὲ τὰ γυμνάσια ταῖς μὲν πλείοσιν ἡμέραις ἐπὶ μόνου μενέτω τοῦ ἀλείμματος, τὰ λουτρὰ γὰρ ἐξυδατοῖ τὸ γάλα, ἐκ διαστήματος δὲ καὶ λουσάσθω μὴ τῷ θερμῷ μόνον ἀλλὰ καὶ τῷ ψυχρῷ μετὰ τὸ θερμόν.

94. ἐν δὲ τῇ τροφῇ τὰς μὲν κακοχύμους καὶ ἀτρόφους καὶ δυσπέπτους παραιτεῖσθαι, τὰς εὐχύμους δὲ καὶ τροφίμους καὶ εὐοικονομήτους παραλαμβάνειν. κατ' εἶδος δὲ παραιτεῖσθαι πράσα καὶ κρόμμυα, σκόροδα ῥαφάνους ὄσπρια καὶ πάντα τὰ ταριχευτά, δριμὺ γὰρ ποιεῖ τὸ γάλα, καὶ τὰ πλείονα τῶν λαχάνων, ἄτροφα γάρ ἐστι καὶ ὑδαρῆ, κρέα τε προβάτεια καὶ βόεια, μάλιστα δὲ τούτων τὰ ὀπτά, κακοστόμαχα γὰρ καὶ δυσδιοίκητα καὶ κακόχυλα ταῦτα πρὸς γάλακτος ἀπόδοσιν ἐκτενοῦς. λαμβάνειν δὲ καθαρὸν ἄρτον πεπονημένον τε καὶ ζυμίτην ἀπὸ σητανίων γεγονότα πυρῶν, ᾠῶν λεκίθους, ἐγκέφαλον, κίχλας, νεοσσοὺς περιστερῶν καὶ τῶν κατοικιδίων ὀρνίθων, ἰχθῦς τε πετραίους λάβρακας τρίγλας καὶ κοινῶς τοὺς εὐστόμους τε καὶ εὐστομάχους καὶ εὐχύμους καὶ τὰ τῶν νεωτέρων χοίρων κρέα. φεύγειν δὲ πᾶν τὸ

4 τῷ: τοῦ c. μηδὲ E[2] p. 44: μήτε c. 5 τε: γὰρ c. 11 μένειν c. 13 μετὰ τοῦ θερμοῦ c (corr. E). 17 καὶ τὰ κρ. c (corr. E). σκόροδα ταρίχους ῥαφ. c (ubi ταρ. del. E). 20 τὰ om. c (add. E). γὰρ om. c (add. E). 23 ᾠῶν λεκίθους E: ὠλιθάτους c. 24 ἐγκέφαλον: cf. *cerebrum* sic Cael. ox. 1, 93. 95 etc. κίχλας (cf. Cael. ox. 1, 94 *volantum carnes ut turdos vel pullos gallinarum et columbinos*): κιχλῶν c.

πολυάρτυτον καὶ κεκαρυκευμένον. κολακεῦον γὰρ ἐπὶ πολὺ τὴν γεῦσιν ἀπεψίας παρασκευάζει, δι' ἃς φαρμάσσεται τὸ γάλα τοῖς ἄλλοις τοῖς ἐν τῷ σώματι παραπλησίως. διὸ καὶ τῆς συμμετρίας τῶν λαμβανομένων στοχάζεσθαι χρή, ἵνα μὴ διὰ τὸ πλῆθος ἀπεψία γένηται, ληφθῇ δὲ ὅσα ῥᾳδίως πεφθήσεται, καὶ μάλιστα εἰ διὰ τὴν τοῦ βρέφους ἐπιμέλειαν καὶ ἀγρυπνίαι παρεμπίπτουσιν.

95. ὡρισμένως δὲ δεῖ ταῖς εἰρημέναις τροφαῖς χρῆσθαι τὴν γαλουχοῦσαν. λαμβανέτω γὰρ ταῖς πρώταις ἡμέραις ἑπτὰ καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον δέκα τὴν ἁπλῆν καὶ εὐοικονόμητον τροφήν, οἷον ῥόφημα πόλτον μὴ λιπαρώτερον καὶ ᾠὰ καὶ ἄρτον καὶ ποτὸν ὕδωρ. εἰ δυνατὸν δέ, καὶ πρὸ μιᾶς τοῦτο διδόναι. λεπτότερον γὰρ ἐκ τούτου καὶ εὐκατεργαστότερον τὸ γάλα γίγνεται. τοιούτου γὰρ τὸ βρέφος χρῄζει βρυῶδες ἔτι τυγχάνον καὶ στενόπορον ὥστε δυσδιόδευτον εἶναι πρὸς τὸ παχύτερον ἀκμὴν γάλα. μετὰ δὲ τὴν πρώτην ἑβδομάδα καὶ ἰχθύδιον τρυφερὸν σὺν τοῖς εἰρημένοις ἢ νέων χοίρων σάρκας ἢ ἐγκεφάλους ἕως δευτέρας καὶ τρίτης ἑβδομάδος, ὥστε τροφιμώτερον τὸ γάλα γίγνεσθαι. μετὰ δὲ τὴν δευτέραν ἢ τρίτην ἑβδομάδα, τοῦτ' ἔστι πηγνυμένου τοῦ νηπίου καὶ δεκτικοῦ γιγνομένου τροφιμωτέρας ὕλης, κἀκ τῶν μέσων λαμβανέτω τι πτηνῶν, εἶθ' οὕτως πρὸς λόγον τῆς τοῦ βρέφους τονώσεως καὶ αὐξήσεως καὶ τῶν μειζόνων, εἶτα καὶ κρέας λάγειον ἢ δορκάδειον ἢ ἐρίφειον, μετὰ δὲ ταῦτα καὶ χοίρειον. τὸ γὰρ ἐκ τῆς εὐτροφωτέρας ὕλης γάλα τροφιμώτερον. ὕστερον δὲ ποικίλοις χρήσθω σιτίοις, ἵνα καὶ τὸ βρέφος ἐθίζῃ πρὸς τὴν ποικιλίαν τῶν δυνάμεων. συν-

2 φαρμάσεσθαι c (corr. D). 3 ἄλλοις τοῖς: (sic) c (om. d). 8 ὡρισμένοις c (corr. D). δεῖ ταῖς: δεῖ καὶ ταῖς c. 9 γὰρ: δὲ c. δέκα: δὲ ἀεὶ c. 11 πόλτον μὴ λ.: πολὺ τὸν λιπαρώτερον c (cf. *pultes non oleatae* Cael. ox. 2, 208). 14 τοιοῦτον c (corr. E). 18 ἢ κεφάλους c (corr. E). 21 τῶν μέσων sc. *mediae materiae quam Graeci* μέσην ὕλην *vocant* Cael. ox. 1, 95 etc. 27 δυναμένων c (corr. D).

αναφέρονται γὰρ αἱ ποιότητες τῶν λαμβανομένων σιτίων τῷ γάλακτι, διὸ καὶ τὸ μὲν τῶν αἰγῶν ἀστομώτερόν ἐστι καὶ παραστῦφον, ἐπεὶ τοιαύταις πόαις χαίρουσιν αἱ αἶγες τρεφόμεναι, τὸ δὲ τῶν προβάτων εὐστομώτερον καὶ γλύκιον ὅτι τοιαύτη καὶ ἡ τροφὴ τῶν προβάτων. τὸ δὲ ποτὸν ὕδωρ ἄχρι τεσσαράκοντα ἡμερῶν λαμβανέτω τὸ ἐλάχιστον, τὸ δ' ἐντεῦθεν οἰνομέλιτος παρὰ μίαν καὶ δευτέραν ἡμέραν ποσόν. διευτονήσαντος δὲ τοῦ βρέφους καὶ παγέντος καὶ μετὰ εὐτροφίας εὐχροήσαντος οἰνάριον πινέτω λευκὸν διαυγὲς ἀθάλασσον ὑπαύστηρον, μέσον δὲ κατὰ τοὺς χρόνους, ἀλλ' ἅπαξ τὸ πρῶτον καὶ διά τινων ἡμερῶν, εἶτα καὶ παρὰ δύο καὶ παρὰ μίαν, μετὰ δὲ ταῦτα καὶ καθ' ἡμέραν κοὶ οὐ μόνον ἅπαξ ἀλλὰ καὶ δίς, εἶτα καὶ ὅσον ἱκανὸν παρηγορῆσαι τὸ δίψος. οὕτω γὰρ ἀβλαβῶς τὸ βρέφος ὑπὸ τοῦ πεποιωμένου τῷ οἴνῳ τραφήσεται γάλακτος, ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις ἀβλαβῶς τὴν δύναμιν ταύτην φέρειν οὐ πεφυκός.

96. *μήποτε δὲ ἀπορήσει τις πῶς οὖν ἐντὸς τῆς ὑστέρας ὑπάρχον πρὸ τῆς ἀποτέξεως ἔφερε τὰς εἰρημένας ποιότητας τῆς μητρὸς αὐτοῦ καὶ οἶνον καὶ ποικίλην τροφὴν προσφερομένης. πρὸς ὃν λεκτέον ὅτι ταῖς τῆς μητρὸς δυνάμεσι τότε διοικούμενον ὡσπερεὶ μέρος οὐκ ἔκαμνεν, μετὰ δὲ τὴν ἀπότεξιν ἰδίᾳ χρησάμενον ὑποστάσει καὶ ἀσθενεῖς ἔτι τὰς ἐνεργείας ἔχον εὐμαρῶς ὑπὸ τῶν πληκτικωτέρων πάσχει, καθ' ὃν τρόπον καὶ τὰ φυτὰ προσηνωμένα μὲν ἔτι τοῖς μεγάλοις δένδρεσι καὶ τῇ τούτων συνδιοικούμενα στερεότητι καρπο-*

1 *σιτίων*: *τί σὺν* (sic) c. 2 *εὔστομ.* c. *ἐστι*: *ἔση* c (corr. E). 3 *ἐπεὶ* D: *ἐπὶ* c. 4 *ἀστομ.* c. *γλυκὺ ὂν* c (corr. E). 6 *ἄχρι μὲν σάραντα* c (sed in margine rubrica *τὸ ποτὸν ἑὼς μ̄ ὕδωρ*). 7 *παρὰ* om. c (add. E² p. 44). *ποσόν* E: *πόσιν* c. 8 *διευτονώσαντος* c (corr. D). 9 *εὐχρόσαντος* c (corr. D). 10 *μετρίως* (ante *ὑπαυστ.*) add. c. *ἅπαξ τὸ πρ.* E: *ἅπαξ δὲ κατὰ τὸ πρ.* c. 14 *πεπιωμένου* c (corr. E). 17 *μὴ διαφορήσει τις* c. *πῶς οὖν ἅπασαι ὕστερον ὑπάρχων* c. 22 *ὑποτάσει* c (corr. D). 23 *ἐπὶ τὸ πληκτικώτερον* c (corr. E² p. 44).

φορεῖ τε καὶ ἀνέμων ἐμβολὰς ὑποφέρει, χωρισθέντα δὲ καὶ πρὸς ἰδίαν ὑπόστασιν φυτευθέντα ῥᾳδίως ἐξ ὀλίγης βλάπτεται. οὐ τοίνυν ἐκ τοῦ μὴ ἀδικεῖσθαι τὴν γαλοῦχον ἐξ οἴνου νῦν νομιστέον μηδὲ τὸ βρέφος κακωθήσεσθαι, διαλογιστέον δὲ ὅτι κατὰ τὴν τούτου σύστασιν εὐτονώτερος ὁ οἶνος, ἔνθεν τὰ πολλὰ τῶν ἀμελῶς τρεφομένων ἐπιληπτικοῖς ἁλίσκεται σπασμοῖς.

XXXV Τί ποιητέον σβεννυμένου τοῦ γάλακτος ἢ φθειρομένου ἢ παχυνομένου ἢ λεπτυνομένου.

97. Ἐλαττουμένου δὲ τοῦ γάλακτος καὶ σβεννυμένου ἢ φθειρομένου ἢ παχυνομένου ἢ λεπτυνομένου παραδοτέον ἄλλῃ τὸ βρέφος. καλὸν μὲν γὰρ ἑτέρας τιτθῆς γάλα διδόναι. μὴ ἐπιτρεπούσης δὲ τῆς περιστάσεως, τὴν παροῦσαν διαιτᾶν ὡς μὴ νόσῳ περιπεσεῖν τὸ βρέφος.

ἀποσβεννυμένου τοίνυν τοῦ γάλακτος ἐπιθεωρητέον πότερον διὰ νόσον γίγνεται τοῦτο μερικὴν ὑστέρας ἢ καὶ ἄλλων τινῶν τόπων, ἢ καὶ δι' ὅλου τοῦ σώματος ἀτροφίαν κοινῶς ἢ φυσικῶς ἐλαττοῦται τὸ γάλα μηκέτι τῆς φύσεως τοσοῦτον ἀπογεννᾶν δυναμένης ὅσον ἱκανόν ἐστι τῷ τρεφομένῳ. κἂν μέν τις νοσώδης ὑποπίπτῃ διάθεσις, ταύτην δεῖ ἀκολούθως ἀνασκευάζειν. τοῦ γὰρ πάθους λυθέντος καὶ ὁ παρεμποδισμὸς λύεται τῆς ἐνεργείας. ἐὰν δὲ μὴ διὰ πάθος, γυμνασίοις δεῖ χρῆσθαι τοῖς ἀνειμένοις καὶ περιπάτοις καὶ

3 οὐκ ἐκ τοῦ τοίνυν μὴ ἀ. c (corr. E). 5 ὅτι τῆς κατὰ τοῦ συστάσεως εὐτονότερον c (corr. E). 10 ἢ (β') φθειρομένου καὶ (α') σβεννυμένου (sic) c. 11 ἢ λεπτυνομένου, παραδοτέον, ἢ παχυνομένου. καλὸν μὲν γὰρ ἑτέρας τ. γ. διδόναι τὸ βρέφος, μὴ ἐπ. c. cf. E² p. 45. 12 γὰρ c (om. Aetius 4, 6). τὸ βρέφος post διδόναι add. c. 15 ἐπιθεωρητέον (ex Aetio) E: θεωρητέον cum anteced. spatio albo 1 cm. c. 16 μερικῆς c (corr. D). 17 τόνων c (corr. D). δι' add. E (om. c). 19 ἱκανῶς c (corr. E). 21 παραποδ. c.

τρίψεσι ταῖς δι᾽ αὐτῆς καὶ ταῖς δι᾽ ἄλλων μετὰ κατοχῆς πνεύματος, ἐπὶ τέλει δὲ καὶ τοὺς μαστοὺς τρίβειν ἠρέμα. χρῆσθαι δὲ καὶ ἀναφωνήσει καὶ λουτρῷ καὶ τροφαῖς εὐχύλοις καὶ τῇ διαχύσει τῆς ψυχῆς καὶ τοῖς δυναμένοις μάλιστα γυμνάζειν τὰ ὑπερκείμενα μέρη. διὰ τούτων γὰρ εἰς εὐτροφίαν ἀγομένου τοῦ ὅλου σώματος συνευτροφεῖ καὶ τὰ περὶ τοὺς μαστούς. συνεχεστέρα δὲ ἔστω καὶ ἡ ἐκμύζησις. πρὸς γὰρ τὴν τοιαύτην αἴσθησιν ὕλης ἐπιφορὰ γίγνεται πλείονος. Μνησίθεος δὲ δὶς τῆς ἡμέρας ἐμέτῳ χρῆσθαι παραινεῖ, μὴ ἐφιστὰς ὅτι διὰ τῶν ἐμέτων διαφθορὰ γίγνεται μᾶλλον, χωρὶς εἰ μὴ χρόνιον νόσημα τι θέλοι διορθώσασθαι. τινὲς δὲ τοῖς ἀρωματικοῖς ποτήμασιν ἐχρήσαντο καὶ τοῖς καταποτίοις τοῖς διὰ τοῦ γάλακτος λεγομένοις. ἔδοσαν δὲ καὶ τοὺς μαστοὺς ἐσθίειν τῶν πολυγαλακτούντων τῇ φύσει ζῴων. οἱ δὲ γλαῦκάς τε καὶ νυκτερίδας ἔκαυσαν καὶ τὴν σποδιὰν αὐτῶν τοῖς πινομένοις ἐπέπασσον ἢ μεθ᾽ ὑγροῦ τινος τοῖς μαστοῖς ἐπέχριον, ὧνπερ ἀποδοκιμαστέον ἕκαστον. τὸν γὰρ στόμαχον ἀνατρέποντα καὶ διαφθορὰν ἐργαζόμενα διπλασιάσει τὴν ἀτροφίαν.

98. πλείονος δὲ γενομένου γάλακτος τοῖς εὐτονωτέροις γυμνασίοις τὰ σώματα δεῖ καταπυκνοῦν, παχυτέρου δὲ ὄντος λουτροῖς τε χρῆσθαι καὶ τροφαῖς ῥοφηματώδεσι καὶ τοῖς ὀλιγοτρόφοις τῶν προσφερομένων καὶ ὑδροποσίᾳ. τινὲς δέ, ὧν εἰσιν οἱ περὶ Μοσχίωνα, κάππαριν ἔδοσαν καὶ ῥαφανίδας καὶ ταρίχους, οἷς οὐ συγκαταθετέον. διὰ γὰρ τῆς δριμυφαγίας εἰ καὶ τὸ πάχος τέμνοιτο τοῦ γάλακτος, ἡ ποιότης αὐτοῦ φθαρήσεται δηκτικὴ γενομένη μᾶλλον.

3 εὐχύλοις (sic) c (non εὐχύμοις, ut d). 6 ἀτροφ. c (corr. E). συνευτρέφει c (corr. E). 12 ἔχρησαν c (corr. D). 13 τοῖς διὰ om. c (add. E). 17 τοὺς μαστοὺς c (corr. E). ἅπερ (...ἕκαστον) c (corr. E). 18 καὶ φθορὰν c (corr. E). 19 ἀποτροφίαν c (corr. E). 21 δεῖ E: δὲ c. 22 χρῆσθαι: χρῆ ὡς (sic) c. 24 κάππαριν: καὶ ππάριν (sic) c. 26 εἰ καὶ E: ἡ κατὰ c. ἡ om. c (add. E). 27 φθα-

λεπτοτέρου δὲ τοῦ γάλακτος γενομένου τὰ μὲν λουτρὰ ἀποδοκιμαστέον ἐξυδατωτικὴν φύσιν ἔχοντα, χρηστέον δὲ τροφῇ πόλτοις σκευαζομένοις ἐκ φαρός τε καὶ χόνδρου καὶ ᾠοῖς ῥοφητοῖς καὶ στροβίλοις καὶ ποσὶ χοιρείοις καὶ τοῖς ἀκρο-κωλίοις, γλίσχρον γάρ τι καὶ κολλῶδες ἔνι τούτοις, καὶ ἐριφείοις κρέασι ποτὲ μὲν ὀπτοῖς ποτὲ δὲ ἑφθοῖς καὶ οἰναρίῳ, τῆς γε τοῦ βρέφους προκοπῆς ἐπιτρεπούσης.

διαφθειρομένου δὲ τοῦ γάλακτος ὅπερ ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐξ ἀπεψιῶν γίγνεται καὶ συνουσιῶν καὶ τῆς κακοχυμοτέρας τροφῆς, ὑφαιρετέον μὲν τούτων ἕκαστον, εἰς δὲ τὴν εὔχυλον καὶ ὑγιεινὴν ἐπιστρεπτέον δίαιταν.

καὶ τὰ μὲν περὶ τῶν γαλούχων ταῦτα, ἀνακαμπτέον δὲ ἐπὶ τὰ λοιπὰ τῆς τοῦ βρέφους ἐπιμελείας.

XXXVI *Περὶ λουτροῦ καὶ τρίψεως τῶν βρεφῶν.*

99. *Προσεκτέον τοίνυν ἀκριβέστερον τοῖς λουτροῖς, ἵνα μήτε συνεχῶς λούηται τὸ βρέφος μήτε ἐπὶ πολὺ καθέψηται διὰ τῆς ἐξαντλήσεως, ὅπερ αἱ πλεῖσται πράττουσι γυναῖκες. τρὶς γὰρ αὐτὸ λούουσι δι' ἡμέρας καὶ νυκτὸς καὶ μέχρι τῆς ἐκλύσεως καταντλοῦσιν ἡδόμεναι τῷ μετὰ τὸ λουτρὸν αὐτὸ κεκοπωμένον ἡσυχάζειν τε καὶ κοιμᾶσθαι. τοῦτο δ' ἐστὶ βλαβερώτερον. ἄτονον γὰρ γίγνεται τὸ σῶμα καὶ εὐπαθὲς καὶ εὐπερίψυκτον καὶ πρὸς πᾶσαν βλάβην εὐάλωτον, ἐξοχώτερον δὲ κεφαλὴν πέφυκεν ἀδικεῖσθαι καὶ τὰ περὶ τὰς αἰσθήσεις. ὅθεν καὶ καθ' ἡμέραν μὲν αὐτὸ δεῖ λούειν οὐδέποτε δὲ νυκτός, ἀλλ' οὐδὲ δὶς οὐδὲ τρίς, μόνον δὲ ὅταν ἐπείγῃ τι μολυνόμενον ἐπὶ πλεῖον ἢ ἐξανθήμασι τραχυνόμενον.*

ῥήσεται: φθαρεῖσα καὶ c. 3 *ἐκ φάρος τε* c (cf. Aetius 9, 45 ibique Archig. *pultes durae* Sor. lat. cf. Cael. ox. 2, 106 (108) *pultem crassiorem* etc. cet. vid. E² p. 9). 5 *ἔνι*: *ὂν ἐν* c. 7 *γε* D: *τε* c. *παρακοπῆς* c (corr. E). 11 *ἐπιτρεπτέον* c (corr. E). 13 *τὴν τ. βρ. ἐπιμέλειαν* c. 24 *μὲν αὐτὸ* E: *μὲν τὸ* c. 26 *ἐπείγῃ τι* E: *ἐπὶ γῆν τί* c.

100. ὁ δὲ τρόπος ὁ τοῦ λουτροῦ καὶ τῆς τρίψεως τοιοῦτός ἐστιν. δεῖ πρῶτον οἰκημάτιον ἐκλέγειν συμμέτρως θερμὸν καὶ τὴν αὐγὴν ἀποκλῖνον, καθίσασαν δὲ τὴν μαῖαν καὶ ἐπὶ τῶν μηρῶν καὶ ἐπὶ τῶν γονάτων ἁπλώσασαν ὠμόλινον ῥάκος, ἔπειτα κατακλίνειν τὸ βρέφος καὶ ἀποσπαργανώσασαν ἀλείφειν ἐλαίῳ χλιαρῷ, εἶτα κατέχουσαν τῇ εὐωνύμῳ χειρὶ τὸν δεξιὸν βραχίονα ὑπὸ τὴν μασχάλην, ὥστε τὸ στῆθος αὐτοῦ τῷ πήχει προσαναπαύεσθαι παρεγκεκλιμένου ποσῶς ἐπὶ τὸ δεξιὸν πλευρόν, καταντλεῖν τε διὰ τῆς δεξιᾶς χειρὸς ὕδωρ θερμὸν εὔκρατον ὡς πρὸς τὴν τοῦ βρέφους εὐαρέστησιν. τὸ γὰρ πρὸς ἡμᾶς εὔκρατον ζεστότερον ἀκμὴν τῷ νηπίῳ διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν τρυφερίαν τοῦ σώματος. παρεπιχέειν δέ τινα κατὰ λόγον ἁρμόσει ὕδωρ θερμόν, ἐπεὶ ψύχεται τὸ πρῶτον. καὶ καταντλεῖν μέχρις ἂν εὐανθὲς γένηται τὸ σῶμα καὶ ὁμαλῶς θερμόν, εἶτα στρέφειν τὸ βρέφος καὶ ὑπτιωθέντος αὐτοῦ προσαπολούειν καὶ ἀποκαθαίρειν τὰ μηρία καὶ τὴν ἕδραν καὶ τὰ περὶ τὸν τράχηλον καὶ τὰ περὶ τὰς μασχάλας, ῥύπος γὰρ αὐτοῖς περιφύεται, κἄπειτα λοιπὸν εἰς καθαρὸν ὕδωρ ἢ ἔλαιον ἀποβαπτομένῳ τῷ λιχανῷ τὰ ἐγκείμενα τῷ στόματι σίελα κομίζεσθαι καὶ ἡσυχῇ γλῶττάν τε καὶ οὖλα καὶ χαλινοὺς διαψηλαφᾶν, κούφως δὲ θλίβειν τὸ ἦτρον εἰς ὑπόμνησιν ἀπουρήσεως, μετὰ δέ τινας ἡμέρας καὶ διὰ γαλακτώδους ὕδατος μετὰ τὸ θερμὸν ἐθίζειν αὐτὸ λοῦσθαι, χάριν τῆς πρὸς τὴν ψυχρολουσίαν συνηθείας ὑφ᾿ ἧς δυσπερίψυκτον φυλαχθήσεται.

101. μετὰ δὲ τὸ λουτρὸν ἐκ τῶν σφυρῶν ἀποκρατούμενον ἐπὶ κεφαλὴν αὐτὸ δεῖ κρημνᾶν χάριν τοῦ διάστασιν λαμ-

3 *αὐγὴν* D: *αὐτὴν* c. *ἀποκλῖνον* (*obscurum* lat.): *ἀποκλίνειν* c. 4 cf. lat. *genibus iunctis et in femoribus suis misso linteolo.* 5 *ἔπειτα* c: *ἐπ᾿ αὐτοῦ* E. 9 *καταντλᾶν τὲ διὰ τ.* c. 10 *ὡς*: *καὶ ὡς* c. 13 *ἐπεὶ ψύχεται* E: *ἐφιψύχεται* c. 20 *ἐκκείμενα* c (corr. E). 21 *χαλινὰ* c. 26 *ἀποκρατούμενον*: *αὐτὸ κρατούμενον* c. 27 *κρεμνᾶν* c. *διάστασιν*: cf. lat. *accepto spatio.*

βάνειν τοὺς σφονδύλους καὶ εὐκαμπῆ τὴν ῥάχιν ἀποτελεῖσθαι καὶ τὰ νεῦρα καθάπερ ἐκ συστροφῆς τινος ἁπλοῦσθαι, κἄπειτα προσηνῶς αὐτὸ σχηματίζειν κατὰ τῶν τῆς λελουκυίας μηρῶν καὶ τῷ προυποκειμένῳ ῥάκει ὠμολίνῳ περιβληθὲν ἐκμάσσειν. εἶτα συναλείφειν ἐκτενῶς καὶ τρίβειν μετὰ διαπλασμοῦ μέρος ἕκαστον ὥστε λεληθότως τὸ ἀκμὴν ἀδιαμόρφωτον εἰς τοὺς κατὰ φύσιν διατυπωθῆναι χαρακτῆρας. διακρατήσασα οὖν ἡ τιτθὴ ποτὲ μὲν τὸν καρπὸν μετὰ ἀποτάσεως τῆς δεξιᾶς χειρὸς λοξὴν κατὰ ῥάχεως ἀπὸ εὐωνύμου γλουτοῦ τὴν τρῖψιν ἀγέτω, ποτὲ δὲ καὶ τὸ δεξιὸν σφυρὸν κατασχοῦσα πάλιν ἀπὸ τῆς εὐωνύμου ὠμοπλάτης ἐπὶ τὸ δεξιὸν ἀγέτω σκέλος. εἶτ' ἐπὶ ῥάχιν ἀνακλάτω τὰ κῶλα, δεξιὸν μὲν ἀκροπόδιον ἀριστερῷ προσάγουσα χειρὸς ἄκρῳ, εὐώνυμον δὲ δεξιῷ. μαλάσσεται γὰρ οὕτω τὰ νεῦρα τῶν ἄρθρων, ὧν ἕκαστον εὐκινητότερον ταῖς ποικίλαις περιαγωγαῖς ἀποτελεῖται, καὶ εἴ τι γλισχρῶδες συνισταμένου τοῦ ζῴου παρεισεδύετο τοῖς ἄρθροις, ἐκθλίβεται. μετὰ δὲ τὴν καθ' ἓν μάλαξιν ἀμφότερα τὰ σκέλη πρὸς ἓν συνάγουσα διὰ μὲν τῆς ἑτέρας χειρὸς μετὰ ἀποτάσεως συνεχέτω, διὰ δὲ τῆς ἑτέρας ὅλον κατὰ μῆκος τριβέτω.

102. *καὶ τοπικῶς ἰγνύας μὲν ἐκπλατυνέτω τῇ τοῦ θέναρος ἐπαγωγῇ, σφυρὰ δὲ ἀλλήλοις προσηγμένα ζυγούτω καὶ ῥυθμιζέτω καὶ κατὰ τὴν ἀνάτριψιν τὴν ἀπὸ τῶν πτερνῶν τὰς προτέρας ὑπεροχὰς καταστελλέτω διορθουμένη τὸ ἐκ-*

1 *σπονδύλους* c. 3 *λουκυίας* c (corr. D). 4 *ἢ* ante *ὠμολ.* c (del. E). 6 *ὥστε τὸ λεληθότως ἕκαστον ἀκμὴν ἀδ.* c (corr. E qui del. *ἕκαστον* et Herwerden qui transposuit *τὸ* E[2] p. 46). 8 *οὖν* E: *γὰρ οὖν* c. *ἀποστάσεως* c (corr. E). 11 *ὠμο|πλάτεως* c. 13 *ἄκρον* c (corr. D). 14 *ἀρόρῶν* (sic) *ἕκαστον* c (corr. E). 16 *συνισταμένω τῶ ζώω* c (corr. E). 17 *ἐνθλίβεται* c (corr. E). 19 *μετὰ* (sic) *ἀποστάσεως* c (corr. E). 22 *προσηγμένους ζυγῶν τε καὶ* c (corr. D). 23 *καὶ* hic add. E[2] p. 46 (om. c). *πτερνῶν* E: *στέρνων* c. 24 *προτέρας* (sic) c: *προφανεστέρας* Reinhold E[2] p. 46. *ἐκτρεπόμενον* Reinhold E[2] p. 46: *τὸ ἐκ πτερνῶν* c.

τρεπόμενον. εἶτα προσανακλάτω τὰ κῶλα τοῖς πυγαίοις προσάγουσα τὰς πτέρνας. ἐντεῦθεν δὲ καὶ πλατείαις ταῖς χερσὶν ἐπ' εὐθείας τε καὶ κατὰ περισπασμὸν ἐξομαλιζέτω τὴν ῥάχιν, εἶτα τῷ μεγάλῳ δακτύλῳ κατώθεν ἀπὸ μεσοπυγίου ἕως ἰνίου κατ' ἀπότασιν θλίβουσα ἐπικοιλαινέτω αὐτὴν ἀπὸ τραχήλου ἕως ἱεροῦ ὀστέου κατ' εὐθεῖαν, ἵνα μετὰ τοῦ εὐπρεποῦς καὶ ἡ μετ' εὐκινησίας τῶν σφονδύλων σύνθεσις ἀποτελεσθῇ. μετὰ δὲ ταῦτα διὰ τοῦ μεγάλου καὶ λιχανοῦ δακτύλου τὰ περὶ τὰ πυγαῖα ταῖς ἐμπιέσεσιν εὐπρεπείας ἕνεκα κοιλαινέτω, συνεστραμμένης δὲ τῆς χειρὸς ἐπαγωγῇ τὰ ὑπὲρ τὸν ἔσχατον τῆς ῥάχεως σφόνδυλον λεληθότως ἀπωθείσθω, πρὸς τὸ μὴ γενέσθαι λόρδωσιν, οὕτω δὲ καὶ κατὰ νώτου καὶ μεταφρένου χάριν τοῦ δυσεξύβωτα καὶ μὴ ἀνώμαλα εἶναι. μετὰ δὲ ταῦτα τὸ κεφάλιον πρῶτον μὲν κατὰ περιαγωγὴν ἑκατέρᾳ χειρὶ τριβέτω στρογγύλως, δεύτερον δέ πως ὑποτυπούτω ποτὲ μὲν ἐξ ἀντιθέτων τῶν χειρῶν ᾗ μὲν κατ' ἰνίου ᾗ δὲ κατὰ μετώπου τασσομένῃ, ποτὲ δὲ ᾗ μὲν κατὰ κορυφῆς ᾗ δὲ ὑπ' ἀνθερεῶνα. εὐρυθμιζέτω δὲ δεξιῶς τὸ κρανίον, ὥστε μὴ προμηκέστερον ἢ φοξὸν ἀποτελεσθῆναι. ποτὲ δὲ καὶ κινείτω προσεπαίρουσα τὸ κεφάλιον καὶ ἀποτεινέτω, γυμνασίας ἕνεκα τῶν τενόντων καὶ κινήσεως τῶν σφονδύλων, ἐπεὶ δι' ἑαυτοῦ ταῦτα τὰ μέρη κινεῖν ἀδυνατεῖ τὸ νήπιον.

103. τούτων δὲ ἐπιμεληθεῖσα στρεφέτω τὸ βρέφος καὶ

3 καὶ κατὰ E: καὶ τὰ c. 4 μεσοπυγέου (i. e. -αίου) c (ut supra πυγέοις). 5 καταπόσην θλίβειν c (corr. DE). αὐτὴν E: τὴν c. 6 ἵνα ἡ μετὰ τοῦ ἀπρεποῦς c (corr. E). 7 εὐκινήσεως c (corr. E). σπονδύλων c (item infra). σύνδεσις R. ap. E² p. 46. 9 εὐτρεπίας c (corr. E). 12 γενέσθω c (corr. D). 13 δυσεξώβωτα c (corr. E). μὴ om. c (add. E). 14 περιάγωγὴν c (om. κατὰ quod add. DE). 15 ὑποτυπούτω E: ὑπὸ τὸ αὐτὸ c. 16 ἐξαντιθέντων c (corr. E). 17 ἡ (sic quater) ... τασσομένη c (corr. E). 18 ἀνθεριὼν c (corr. D). 21 τενώτων c (corr. D). 22 δι' αὐτοῦ c (corr. E). 23 τούτων δὲ D: τούτου. τῶν δὲ c. ἐπιμεληθείσας τρεφέτω c (corr. E).

τὰ ἔμπροσθεν συναλειφέτω. καὶ διά τινων ἡμερῶν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐγχυματιζέτω, καὶ μὴ καθ' ἡμέραν, ὀφθαλμίαι γὰρ ἐντεῦθεν ἐνίοις ἐπακολουθοῦσιν ἑλκουμένων ποτὲ καὶ τῶν ὑμένων. τριβέτω δὲ πάλιν ἀπὸ ἀκρωμίου κατὰ μίαν ἀποτεταμένην χεῖρα, κἄπειτα λοιπὸν αὐτὰς ἀντιπαραλλασσέτω περὶ στερνὸν ὡς ἐπὶ πλευρὰς ἄγουσα καὶ περιπτύσσουσα, καθάπερ ἐπὶ τῶν περιλαμβανόντων εἴωθε γίγνεσθαι μετὰ ποσῆς ἐκστάσεως. προσανατριβέτω δὲ κοιλίαν καὶ θώρακα καὶ καθ' ἓν πάλιν σκέλος ἀποτεταμένον, εἶθ' ὑφ' ἓν ἐζυγωμένα τὰ δύο. διασαλευέτω δὲ καὶ τὰς ἐπιγονατίδας, ἵνα μὴ δυσκίνητοι τῇ συμβολῇ τῶν κώλων καθῶνται, καὶ προσεκπλατυνέτω χάριν εὐμορφίας ἁπλῇ τῇ χειρὶ κατὰ μῆκος ἀντιπαραγομένῃ, συνηγμένων πρὸς ἄλληλα τῶν σκελῶν. τριβέτω δὲ τοῖς ἀντίχερσιν ἑκατέροις καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ περιπλασσέτω τὸν μυκτῆρα διεγείρουσα μὲν αὐτὸν ἐπὶ σιμῶν, θλίβουσα δὲ ἐπὶ γρυπῶν, προσαναστέλλουσα ἐφ' ὧν τὸ γρυπὸν οὐ κατὰ μετεωρισμόν ἐστι τοῦ ὑψώματος, κατὰ προπέτειαν δὲ τῶν περὶ τὸ σφαιρίον ἄκρων, ἐπισπωμένη δὲ ἀνεσταλμένα τὰ πτερυγώματα τῶν ῥινῶν. εἰ δὲ ἄρρεν τὸ νήπιον ὑπάρχον φαίνοιτο λειπόδερμον, τρυφερῶς ἐπισπάσθω τὴν ἀκροποσθίαν ἢ καὶ διὰ κροκύδος συνεχέτω πρὸς διακράτησιν. ἑλκομένη γὰρ ἐκτὸς πρὸς ὀλίγον καὶ συνεχῶς ἐπισπωμένη ῥᾳδίως ἐπιδίδωσι καὶ τὸ κατὰ φύσιν ἀπολαμβάνει μῆκος καλύπτουσα τὴν βάλανον καὶ συνεθιζομένη τὴν φυσικὴν εὐμορφίαν τηρεῖν. προσαναπλασσέτω δὲ καὶ τὸ ὄσχεον ἐκ τῶν συμμηριῶν καὶ ἵνα μὴ θλίβηται ὑποβάλλουσα ἔριον κατὰ τῶν μηρῶν, οὕτως αὐτὸ ἀποτιθέτω.

2 ὀφθαλμιᾶ c (corr. D). 6 περὶ στερνὸν E: περιστερὸν ὂν (sic) c. 7 παραμβανόντων c (amplexantium sc.). 11 συμβουλῇ c (corr. D). καθιοῦνται c. 13 ἀντιπαραγομένης c (corr. D). 15 καὶ περιπλαττέτω τὸν (DE): περιπλακέτω καὶ τὸν c. 17 ἐστι: ἐπὶ c. 18 σφαιρίον E (Poll. 2, 80): σφερὸν c. 22 ἐκτὸς: ἐκ τοῦ c (ἐκ τούτου R. ap. E² p. 46). 24 βάλανον D: λαμβάνον c. συνηθιζ. c (corr. D). 25 τὸ: τὸν c (cf. αὐτό 27). 26 καὶ post θλίβηται c (transp. E).

104. *μετὰ δὲ τὸν διαπλασμὸν σπαργανούσθω τὸ βρέφος ὀλίγῳ λελιπασμένον ἐλαίῳ. τὸ γὰρ πλεῖον ψύχει τε καὶ οὐκ ἐᾷ μένειν τὰ σπάργανα ὑδρασμένα, καὶ ὀλισθανόντων καὶ περιτρεπομένων διαστρέφεται τὰ κῶλα. συμφέρει δέ ποτε καὶ κηρῷ τυρρηνικῷ ἀνιέντα ἐλαίῳ πρὸ τῆς σπαργανώσεως ἀλείφειν τὰ σώματα. μαλάσσει γὰρ οὗτος καὶ θάλπει τὸν ὄγκον, ἔτι δέ πως τρέφει καὶ λευκαίνει τὸ σῶμα. μετὰ δὲ τὸ λουτρὸν ἐκμυζάτω τὰ ὦτα καὶ τοὺς μυκτῆρας τοῦ βρέφους, ὅπως μὴ ὑπομεῖναν ὑγρὸν τρυφεροὺς ἔτι τυγχάνοντας τοὺς φυσικοὺς πόρους βλάψῃ.*

XXXVII *Πῶς δεῖ καὶ πότε διδόναι τῷ βρέφει τὸν μαστόν.*

105. *Διαστήσασα δὲ ὀλίγον ὥστε* ⟨*λήγειν*⟩ *τὴν ἐκ τοῦ λουτροῦ ταραχήν, αὐτὸ παρατιθέτω. τὸ γὰρ εὐθέως παρέχειν τὴν τροφὴν ἐπιβλαβὲς οὐ μόνον νηπίῳ ἀλλὰ καὶ τελείῳ. πεπυρωμένη γὰρ ἡ σύγκρισις ἀθρόως ἐπισπᾶται τὴν τροφὴν καὶ διαφθείρει. καὶ αὐτὴ ἡ γαλουχοῦσα εἴπερ ἀπὸ βαλανείου τυγχάνει διαστησάτω τὸ αὔταρκες καὶ προλαμβανέτω πρότερον ὑδάτιον. οὐ γὰρ τεταραγμένῳ τῷ σώματι μόνον ἐπιβλαβὲς λαμβάνειν τὴν τροφήν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τεταραγμένου σώματος ἡ τροφὴ βλάπτει. καὶ τὸ νήπιον οὖν ἀπο τοῦ λουτροῦ διαστησάτω ἡ τροφὸς καὶ ἀπαμελξάτω τὸ παρεγκείμενον τοῖς μαστοῖς καὶ ἀποθλίψασα τὸ ἀπὸ τῆς τα-*

2 *λελιπ.* D: *δὲ λιπασμένον* c. *ψύχει τε*: *ψύχηται* c. 3 *ἰδρασμένα* (sic) c. 5 *ἀνιέντι* c. 6 *οὗτος* (sic) c (non *οὕτως*). 7 *πως τρέφει*: *προστρέφει* c. 9 *ἔτι τ.* E: *ἐπιτ.* c. 13 *λήγειν* addidi (*καταστῆναι* DE post *ταραχήν*). 14 *αὐτῷ παρατιθέντων* c. 15 *νηπίων . . . τελείων* c (corr. E). 17 *αὐτὴν γαλουχοῦσαν* c (corr. E). 18 *διαστήσασα τῷ τὸ αὔταρκὲς* c. 19 *τεταραγμένον* c (corr. D). 20 *ἐπιβλαβῶς* c (corr. E). 22 *ἡ τροφὸς καὶ*: *καὶ ἡ τροφὸς* c. 23 *παρακείμενον* c (corr. E).

ῥαχῆς διεφθαρμένον γάλα, τότε διδότω καθαρὰν τὴν τροφὴν εὐσταθοῦντος τοῦ σώματος.

106. ἀεὶ μέντοι παρέχουσα τὸν μαστὸν καθεζέσθω καὶ προσστερνισαμένη ταῖς ἀγκάλαις τὸ βρέφος ποσῶς ἀνάρροπον ἐπὶ πλευρὸν ἐσχηματισμένον ποτὲ μὲν δεξιὸν ποτὲ δὲ εὐώνυμον, ἐντιθέτω τοῖς χείλεσιν αὐτοῦ τὴν θηλήν. καθεζέσθω μὲν οὖν οἷον ἐπινενευκυῖα, ἐπειδήπερ ὑπτιωμένης αὐτῆς ἢ καταρρόπου ἐσχηματισμένης δυσκολωτέρα γίγνεται ἡ κατάποσις, ὥστε ποτὲ μὲν ἀνταποδίδοσθαι τὸ πίνομενον ποτὲ δὲ καὶ πνιγμοῦ γίγνεσθαι παραίτιον. τοῦ αὐτοῦ δὲ χάριν καὶ τὸ βρέφος ποσῶς ἀνάρροπον ἐσχηματίσθη, μὴ διηνεκῶς δὲ ἐπὶ τὸ δεξιὸν πλευρόν, πρῶτον μὲν εἰς τὸ ἐναλλάξαι ἐφ' ἑκατέρου τε μαστοῦ τρέφεσθαι, δεύτερον δὲ πρὸς τὸ μὴ μετὰ τὴν λύσιν τῶν σπαργάνων πάντοτε κατεχομένην τὴν δεξιὰν μελέτην ὑπομεῖναι τῆς ἀνενεργησίας. ἐνθεῖσα μέντοι τὸν μαστὸν ὡς εἴρηται, πρὸ τοῦ τὸ νήπιον ἐπισπᾶσθαι τὴν θηλὴν πρᾴως ἐκθλιβέτω τὸ γάλα πρὸς ὑπόμνησιν τῆς ὀρέξεως καὶ εἰς τὸ μὴ κακοπαθεῖν ἐπὶ πολὺ τὸ νήπιον τὴν πρώτην βιαζόμενον ὁλκήν. ἀφ' ὕπνου δὲ ἡ τροφὸς ὑπάρχουσα πάντοτε περιπατείτω καὶ διατριψαμένη καὶ σαλεύουσα τοὺς μαστοὺς οὕτω τὸ γάλα τῷ τρεφομένῳ παρεχέτω. διατμίζεται γὰρ τὸ περισσὸν καὶ λύεται τὸ παχυμερὲς ἐκ τῆς τοιαύτης προδιακινήσεως. μικρὸν δ' ἐν ταῖς ἀγκάλαις αὐτὸ προδιακατέχουσα μετὰ τὸ συμμέτρου μετασχεῖν γάλακτος κοιμιζέτω καθ' οἵας ὑπεδείξαμεν κοίτης, προκύπτον δὲ καὶ ἐγκλῖνον καθεδρίῳ. πάν-

1 τὴν om. c (add. E² p. 47). 4 προστερν. c (corr. Herw. E² p. 47). 5 πλευρὰν c (corr. E). 11 ἐσχηματίσθη (sc. supra v. 4—6): ἐσχημάτισθαι c. 12 τε: δὲ c. 14 μὴ ante πάντοτε repetit c (del. E). ἀνεργισίας c. 16 ἐπισπασθῇ c. ἐνθλιβέτω c (corr. E). 17 καὶ μὴ εἰς τὸ κ. c (corr. E). 20 καὶ (ante διατρ.) om. c (post σαλ. add. E). 22 πρὸσδιακινήσεως c (corr. D). 23 μικρὰ c (corr. E). τοῦ c (corr. E). αὐτὰ c (corr. E). 25 προκόπτον (sic) c (non προσόπτον, ut habet d, unde πρόσοπτον E).

τοτε δὲ ἄνωθέν τι περιβαλλέσθω σκέπης ἕνεκεν, ἢ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ἐπικαλυπτέτω διά τινος, οὐ μόνον τῇ τρυφερίᾳ πρὸς πᾶν τὸ παρεμπεσεῖν δυνάμενον εὐαδικήτους ὑπάρχοντας, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τοῦ πλείονος φωτὸς καὶ τῆς ἀναιδεστέρας αὐγῆς εἰωθότας ἀποστραβοῦσθαι. μὴ συγκοιμάσθω δὲ τὸ βρέφος αὐτῇ, καὶ μάλιστα ἐν ἀρχαῖς, ἵνα μὴ ἀπροόπτως ἐπικυλισθεῖσα περιθλάσεως ἢ πνιγμοῦ γένηται παραίτιος. διὸ καὶ παρακείσθωσαν αἱ βαυκάλαι τῇ κλίνῃ, κἂν ἐνίοτέ τι σπουδάζῃ τὸ βρέφος ἔχειν, ἡ σκάφη κατὰ τῆς κλίνης ἐπιτιθέσθω.

107. παραινετέον δὲ τῇ τροφῷ καὶ ὥστε μὴ δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ἢ νυκτὸς διδόναι τὸ γάλα. διὰ γὰρ τὴν ἀμετρίαν νόσοις ἁλίσκεται, πρὶν ἐξοικονομῆσαι τὸ πρῶτον ἕτερον λαμβάνον καὶ οὕτως διαφθεῖρον τὸ πρῶτον, καὶ μάλιστα νυκτός. πλεονάκις μὲν οὖν παρέχειν τὸν μαστὸν παρ' ὅσον τὴν αὐτάρκη τροφὴν οὐ δύναται λαμβάνειν. καὶ γὰρ τὸ γάλα φύσει πλήσμιον ὥστε κόρον ἐμποιῆσαι τῷ νηπίῳ πρὶν ἢ αὔταρκες αὐτῷ πρὸς τὴν διάθρεψιν παρατεθῆναι. καὶ αὐτὸ δὲ τὸ βρέφος κάμνον διὰ τὴν ἀτονίαν τοῦ ἐπισπᾶσθαι ἄχρι πλείονος τὴν θηλήν, ἀφίσταται πρὸ τοῦ λαβεῖν τὸ αὔταρκες. παρ' ὃ πλεονάκις μὲν αὐτῷ δεῖ τὸ γάλα δίδοσθαι, πλὴν οὐκ ἀδιαλείπτως οὐδὲ πρὸ τοῦ λουτροῦ, πολὺ δὲ μᾶλλον οὐδ' ἐν αὐτοῖς τοῖς βαλανείοις, ὅπερ ἀπαραιτήτως ποιοῦσιν αἱ γυναῖκες ῥᾳδίως κλαῖον αὐτὸ σιγῆσαι ἐθέλουσαι. διαφθειρομένου δὲ καὶ ἀποξυνομένου τοῦ γάλακτος κακοῦται τὸ νευρῶδες ἐπιληψίαι τε καὶ ἀποπληξίαι γίγνονται. πάντων δὲ χαλεπώτατον τὸ εἰς προφυλακὴν τοῦ μηδ' ὅλως αὐτὸ κλαῦσαι τὴν θηλὴν διὰ τοῦ στόματος καταλιπεῖν αὐτοῦ

2 αὐτῶν c (corr. E). 5 εἰωθότως c (corr. D). 8 παραιτία c. 9 ἔνιόν τι c (corr. E). 11 τροφῇ c (corr. D). 13 ἁλίσκονται c (corr. D). 17 πλήσμιον ὥστε: πλησμόνως τὲ c. 24 σιτῆσαι c (cf. R. ap. E² p. 47). 27 τὸ: καὶ c. 28 διὰ τοῦ στόματος: δεῖ τῷ στόματι c.

κοιμωμένου. θλιβομένων γὰρ τῶν μυξωτήρων καὶ ἀποφρασσομένου τοῦ στόματος καὶ βαρυνομένου τοῦ φάρυγγος ἐσθ' ὁπότε τοῦ γάλακτος χωρὶς ἐκμυζήσεως ἐπιρρέοντος τὸ νήπιον πνίγεται.

108. ἄλλως τε καὶ οὐ διὰ τὸ κλαίειν πάντοτε τὸν μαστὸν αὐτῷ παρέχειν. πρῶτον μὲν γὰρ αὐτῷ συμφέρει ποτὲ καὶ ὁ κλαυθμός. γυμνάσιον γὰρ φυσικὸν οὗτος εἰς τόνωσιν τοῦ πνεύματος καὶ τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων, πρός τε τὴν διάτασιν διευρυνομένων τῶν πόρων ἡ ἀνάδοσις τῆς τροφῆς εὐχερεστέρα παρασκευάζεται. πλὴν οὐχ ἕως πλείονος κλαίειν ἀνετέον αὐτό. καὶ γὰρ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀδικεῖ καὶ τῆς εἰς ὄσχεον ἐντέρων κατολισθήσεως αἴτιον γίγνεται.

δεύτερον οὐ διὰ μόνην ἔνδειαν κλαυθμυρίζει τὸ βρέφος ἀλλὰ καὶ διὰ σφίγξιν ἢ θλῖψιν κακῶς ἐσχηματισμένον ἢ διὰ δῆξιν περὶ σωμάτιον ζῴου τινὸς ἢ νυγμὸν ἢ πλῆθος τροφῆς ἐπιβαρούσης τὸν ὄγκον ἢ ῥῖγος ἢ καῦμα ἢ τὸ μὴ δύνασθαι διαχωρῆσαι σκληροτέρου παρεγκειμένου τοῖς ἐντέροις περισσεύματος ἢ διὰ δυσαρέστησιν ἄλλως ἢ νόσον, ὧν ἕκαστον ἐφ' ὅσον ἐνδέχεται σημειοῦσθαι πέφυκεν, ὥστε κατάλληλα πρᾶξαι τοῖς ὀχλοῦσιν καὶ οὐ πάντως ἐπὶ τὸ δοῦναι τὸν μαστὸν τῷ βρέφει παρελθεῖν.

ὅτι μὲν οὖν θλίβεται γνωρίσομεν τῷ δακτύλῳ τὴν θλῖψιν τῶν τελαμώνων καταλαμβάνοντες καὶ πελιούμενον ἄκρον ἰδόντες ἢ μὴ κατὰ φύσιν ἐσχηματισμένον. ὅτι δὲ δάκνεται ἢ νύσσεται ὑπό τινος, διὰ τοῦ αἰφνίδιον κραυγάσαι μήτε μετασχηματισθὲν μήτε ἐσφιγμένον ὑπὸ τῶν σπαργάνων. ὅτι

5 ἄλλος τε μὴ οὐ διὰ c. 7 οὗτος E² p. 48: τούτοις c. 9 διάστασιν c (corr. E). 10 κλαίειν E: πλὴν (iterum) c. 11 αὐτὸ E: αὐτοὺς c. 13 ἔνδειαν E: εὐδίαν c. 15 περὶ σωμάτιον ζ.: περὶσσωμάτων καὶ ζ. c. 16 ἐπιβαρούσης c: ἔτι βαρούσης E. ἢ καῦμα (v. infra) ἢ τὸ μή: ἢ καὶ τὸ μὴ c. 17 παρακειμένου c (corr. E). 18 περισσεύματος hic c. νόσον: ποσὸν c. 19 ἐνδέχεσθαι. σημ. δὲ πέφ. c. 20 ἐπί τι δ. (sic) c (corr. D). 25 τοῦ: τὸ c.

δὲ βαρεῖται δια πλείονος τροφῆς παράθεσιν, διὰ τοῦ ἀσᾶσθαι καὶ ἐρυγάζεσθαι, πολλάκις δὲ καὶ μετέωρον ἔχειν τὸ ὑποχόνδριον, κἀκ τούτου δὲ μαθεῖν πρόσεστι ποσάκις πέπωκε γάλα. ὅτι δὲ ῥιγοῖ, διὰ τοῦ πυκνοῦσθαι καὶ συστρέφεσθαι καὶ ἀπεψῦχθαι, ποτὲ δὲ καὶ πεπελιῶσθαι τὰ γυμνὰ καὶ τὸν οἶκον ἐν ᾧ τρέφεται φαίνεσθαι ψυχρόν. ὅτι δὲ καυματίζεται, διὰ τοῦ θερμοτέρου μὲν ἡμᾶς ἀντιλαμβάνεσθαι τοῦ ἀέρος, ἐρυθραίνεσθαι δὲ καὶ πνευστιᾶν τὸ νήπιον ἢ πολλάκις παρὰ τὸ δέον σκεπάσμασι περιβεβλῆσθαι. ὅτι δὲ παρὰ τὸ σκληρὸν εἶναι τὸ σκύβαλον καὶ δυσδιαχώρητον, ἐκ τοῦ μετὰ διατάσεως καὶ συνολκῆς τοῦ σώματος κλαίειν ἔνεστι γνῶναι. ὅτι δὲ διὰ δυσαρέστησιν καὶ ὁποιανδήποτε νόσον, διὰ τοῦ συνάγεσθαι τοῖς χαρακτῆρσιν καὶ ἀποστρέφεσθαι τὸν μαστὸν ἐπὶ μηδεμιᾷ τῶν ἔμπροσθιν αἰτιῶν εἰρημένων.

τὸ δὲ τῆς τροφῆς ὀρεγόμενον διὰ τοῦ μηδενὸς τῶν εἰρημένων παρόντος τὰ χείλη μὲν σαλεύειν, τὸ δὲ στομάτιον ἀνοίγειν, καὶ μάλιστα εἴ τις τῷ ἑαυτοῦ δακτύλῳ παράψαιτο, διὰ τῆς ἁφῆς εἰς ὑπόμνησιν ἄγων τῆς θηλῆς. ἔτι δὲ διὰ τοῦ προσεπιθεωρῆσαι πόσῳ μὲν εἴωθεν ἀρκεῖσθαι γάλακτι, πόσον δὲ ἔλαβε νῦν, καὶ εἰ ἐπὶ πολὺ ὁ μεταξὺ γεγένηται χρόνος καὶ τὸ ὑποχόνδριον καθεῖται. τότε γὰρ παρέχουσα τῷ βρέφει τὸν μαστὸν ἡ γαλοῦχος εἰς διόρθωσιν τῶν διὰ τὴν ἔνδειαν τῆς τροφῆς κλαυθμυριζόντων οὐ διαμαρτήσεται.

109. φυλάττεσθαι δὲ καὶ μετὰ τὸ πληρωθῆναι τοῦ γάλακτος εὐθέως αὐτὸ κινεῖν. καὶ γὰρ οἱ τέλειοι μετὰ τροφὴν αἰωρούμενοι βλάπτονται φθειρομένης τῆς τροφῆς, πολλῷ δὲ μᾶλλον τὸ ἀκμὴν νήπιον διά τε τὴν τρυφερίαν τοῦ

2 ῥυγιάζεσθαι c (corr. E). 3 δὲ om. c (add. E). 5 οἶκον E² p. 48: ὄγκον c. 7 ἀέρος D: δέρος c. 12 διὰ (post δὲ) om. c (add. E). 14 μηδὲ μιὰν (sic) c (corr. E² p. 48). 17 εἴ τις ἑαυτοῦ δάκτυλον c (corr. E). 19 πόσον c (corr. E). 20 εἰ: ἔτι c. 21 τὸ om. c. καθεῖται E² p. 48: κάθειντο c.

σώματος καὶ διὰ τὸ φύσει πως εὐεπιπόλαστον εἶναι τὸ γάλα, δι' ἣν αἰτίαν ὡς εἰκὸς καὶ τὰ βρέφη συνεχέστερον ἐξερᾷ, πρὸς τὴν ἄτακτον καὶ ἀδιάλειπτον κίνησιν ναυτιῶντα καὶ ἀνατρεπόμενα τοῖς δυσθαλάσσοις τῶν πλοιζομένων ἐμφερῶς. διὰ τοῦτο καὶ τὰ οὕτω τρεφόμενα πλαδαρὸν ποιεῖ τὸ σῶμα καὶ πρὸς τὰς νόσους εὐεπηρέαστον, ὅμοιόν τι πάσχοντα τοῖς σιτευομένοις ἐρίφοις, οὓς οἱ κατ' ἐπιτήδευσιν λιπαροὺς ποιῆσαι θέλοντες ὅταν πληρωθῶσι τοῦ γάλακτος ἐν σπυρίδι κρεμάσαντες κινοῦσι δι' ὅλης ἡμέρας τε καὶ νυκτός. οὕτω γὰρ διὰ τὸν σάλον τῆς τροφῆς εἰς ὅλα τὰ σώματα φερομένης διοικεῖται καὶ ἐμπίπλαται μέρος ἕκαστον. εἰ δὲ ἐπιμόνως κλάοι τὸ βρέφος ἀπὸ τῆς γαλακτοποσίας, ἐν ταῖς ἀγκάλαις αὐτὸ διακρατείτω ἐρεθισμοῖς τισι καὶ ψελλίσμασι καὶ φωναῖς προσηνέσι παρηγοροῦσα τὸν κλαυθμόν, μήτε δὲ ἐκφοβοῦσα μήτ' ἐπιταράττουσα ψόφοις τισὶν ἢ ἄλλαις ἀπειλαῖς. ἡ γὰρ ἀπὸ τῶν τοιούτων ἔκπληξις αἰτία παθῶν γίγνεται ποτὲ μὲν σωματικῶν ποτὲ δὲ ψυχικῶν. οὐκ εὐθέως οὖν μετὰ τὴν τροφὴν αἰωρητέον ἀλλὰ ἢ μετὰ τὸ αὐτὴν ἀναδοθῆναι ἢ πρὸ τροφῆς. πρὸς ἀναλογίαν δὲ τῆς ἕξεως καὶ ἡ διὰ τῆς αἰώρας κίνησις ἐπιτηδευέσθω, τὸ πρῶτον μικρὸν σαλευομένης τῆς σκάφης ἢ τῆς βαυκάλης κρεμαμένης ἢ ἐπὶ διαγωνίων λίθων ἐπηρεισμένης, εἰς ὕστερον δὲ καὶ διὰ φορείου, μετὰ δὲ τέσσαρας μῆνας καὶ τῆς τροφοῦ διακρατούσης ἐν ταῖς ἀγκάλαις αὐτὸ καὶ περιπατούσης ἢ διὰ ζεύγους αἰωρουμένης. τὸ γὰρ βαστάζειν ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτὸ καὶ κινεῖν ἀποδοκιμάζομεν. θλιβόμενοι γὰρ οἱ δίδυμοι ποτὲ μὲν ἀνατρέχουσιν εἰς τὰ ὑπερκείμενα, ποτὲ δὲ διαλύονται, καὶ οὕτως οἱ μὲν γίγνονται κρυψόρχαι, οἱ δὲ εὐνοῦχοι.

4 ante τοῖς ex gl. (= ἐμφερῶς) legit ὅμοια c (del. E). 6 εὐεπηρέαστα c (corr. E). ὅμοια τί π. c (corr. D). 7 οὓς οἱ E: ὅσοι c. 11 διοικεῖ c (corr. E). ἐμπιπλᾶται c. 18 μετ' αὐτὴν ἀναδ. c (corr. E). 19 ἡ om. c (ubi καὶ διὰ). 20 μικρὰς c (corr. D). 22 ἐπιρειμμένης c (corr. E). διάφορος c (corr. E). 28 κρυψόρχαι, οἱ δὲ R. ap. E² p. 48:

XXXVIII Περὶ τῆς τοῦ ὀμφαλοῦ ἀποπτώσεως.

110. *Δεῖ δὲ καὶ τὰ λοιπὰ τῶν κατὰ πρόβασιν τῶν χρόνων παραγγέλματα ἐπιθεωρεῖν.*

καὶ πρῶτων μὲν μετὰ τρεῖς ἢ τέσσαρας ἡμέρας ἢ ὁποσασοῦν τοῦ ὀμφαλοῦ κατὰ μαρασμὸν ἀποπεσόντος, τὸ ὑπολειφθὲν κατὰ τὴν βάσιν ἑλκύδριον ἀποθεραπεύειν. αἱ πολλαὶ μὲν οὖν γυναῖκες καύσασαι χοίρειον ἀστράγαλον καὶ λειοτριβήσασαι ἢ κοχλίας ἢ βολβοὺς ἐπιπάσσουσιν, αἱ δὲ μόλυβδον κεκαυμένον καὶ πεπλυμένον. ἄμεινον δὲ τούτου καὶ σφόνδυλον τῷ ἐριουργικῷ παραπλησίως σχηματίσασαι κατὰ τῆς τοῦ ὀμφαλοῦ χώρας ἐρείδουσι, διὰ τὸ ἐμψυκτικὴν εἶναι τὴν ὕλην ἐπουλωθησομένης τῆς ἑλκώσεως, διὰ δὲ τὸ βαρεῖαν εὐπρεπῶς εἰς κοιλότητα τυπωθησομένου τοῦ ὀμφαλοῦ.

XXXIX Πότε καὶ πῶς παραλυτέον.

111. *Προιόντος δὲ τοῦ χρόνου καὶ ἀπὸ τῶν σπαργάνων αὐτὸ δεῖ λύειν. ἔνιοι μὲν οὖν περὶ τεσσαρακοστὴν ἡμέραν τοῦτο ποιοῦσιν, οἱ πολλοὶ δὲ περὶ τὴν ἑξηκοστήν, οἱ δὲ καὶ μακροτέραν ταύτης προθεσμίαν ὁρίζουσιν. ἡμεῖς δ' ἐπεὶ πήξεως ἕνεκα πρὸς διαστροφὴν χρηματισμὸν εὔχρηστόν φαμεν τὰ σπάργανα, τότε παραλύειν αὐτὰ δοκιμάζομεν, ὅτε ἤδη μετρίως πεπηγότος τοῦ σώματος οὐκέτι φόβος ἐστὶ τοῦ διαστραφῆναί τι μέρος αὐτῶν. τοῦτο μὲν γὰρ ἐφ' ὧν διὰ*

κρυψόρχαιοι (sic). *οἱ δὲ* c. 2 *δεῖ*: *αἱ* c. 3 titulus novi cap. post *ἐπιθεωρεῖν* ponitur in c. 4 *ὁποσοῦν* (sic) c (corr. E). 5 *καταμερασμὸν* c (corr. E). 6 *κατὰ* E: *καὶ κατὰ* c. 8 *ἢ* ante *κοχλίας* om. c. 9 *τοῦτο καὶ σφονδύλω* c (cf. lat. *frustum plumbi ad sim. denarii facientes:* quae exciderunt in graeco textu). 10 *σχηματῖσαι* (sic) c (corr. D). 18 *δ' ἐπεὶ πήξεως*: *δὲ περὶπήξεως* (sic) c. 19 *πρὸς ἀδιάστροφον σχηματισμὸν εὔχρηστα* E² p. 48. 20 *παραγκέλειν* (sic) c. 22 *γὰρ* om. c (*ουν* add. E).

βελτίονα σώματος σύστασιν τάχιον, ἐφ' ὧν δὲ δι' ἀσθενεστέραν σύγκρισιν βράδιον περιγίγνεται.

δεῖ δὲ μηδὲ ἀθρόως μηδὲ ὑφ' ἓν πάντα λύειν τὰ σπάργανα. πᾶσα γὰρ αἰφνίδιος εἰς τὸ ἐναντίον μεταβολὴ ξενοπαθείας ἀποτελεστική. πρῶτον μὲν οὖν μίαν ἐλευθερῶσαι χεῖρα καὶ μετά τινας ἡμέρας τὴν ἑτέραν, εἶτα καὶ τοὺς πόδας, προεκλύειν δὲ τὴν δεξιάν. ἐπικρατηθεῖσα γὰρ κατὰ τοὺς τὴν εὐώνυμον πρῶτον λῦσαι φθάσαντας ἀτονωτέρα γίγνεται τῷ βράδιον τῆς ἑτέρας ἐπὶ τὴν γυμνασίαν ἐλθεῖν, ὥστε καὶ διὰ τοῦτο ἀριστερόχειρας ἐνίους γίγνεσθαι.

πηγνυμένου δὲ τοῦ βρέφους μᾶλλον καὶ τὸ ἐν οἴκῳ δεῖ λουτρὸν παραιτεῖσθαι, χρῆσθαι δὲ βαλανείῳ μήτε ἐπὶ πολὺν χρόνον μήτε πεπυρωμένῳ. τὸν γὰρ κατ' οἶκον ἀέρα προσηνῶς καὶ ὁμαλῶς εὔκρατον οὕτως οὐκ ἐνδέχεται παρασκευάζειν.

ἐὰν δὲ ἀκμὴν σπαργανούμενον τὸ βρέφος ἑλκωθῇ διὰ τὴν τῶν τελαμώνων παράτριψιν ἢ δι' ἄλλην τινὰ ποιητικὴν ἑλκώσεως αἰτίαν, παραιτεῖσθαι δεῖ τὰ σπάργανα καὶ ἁπλοῦν αὐτῷ περιτιθέντα χιτωνάριον ἀποθεραπεύειν τὰ ἕλκη.

XL *Πῶς δεῖ καθίζειν καὶ περιπάτησιν ἀσκεῖν.*

112. *Καθίζειν δὲ καὶ ἀνίστασθαι τοῦ βρέφους πειράζοντος βοηθεῖν αὐτοῦ τοῖς κινήμασι δεῖ. τάχιον μὲν γὰρ προθυμούμενον καθίζειν καὶ μέχρι πλείονος, εἴωθε κυρτοῦσθαι, καμπτομένης τῆς ῥάχεως διὰ τὸ μήπω τὰ ὀστέα τόνον ἔχειν. προπετέστερον δὲ ἀνισταμένου καὶ περιπατεῖν θέλοντος διαστρέφεται κατὰ τοὺς μηροὺς τὰ σκέλη.*

1 *βελτίωνος* c (corr. D). 2 *παραγίγνεται* E. 5 *ἀποτελεστικῆς* c (corr. D). *οὖν* om. c (add. E). 7 *προσεκλύειν* c (corr. E). 8 *φθάσαντες* c (corr. D). 9 *τοῦ* c (corr. E). *τὸ γυμνάσιον* c. 13 *πεπυρωμένον* c (corr. D). 20 *περιπατώσιν* c (corr. D). 24 *τὰ ὀστέα: τὰ σώματα* c. 25 *ἀνιστάμενον...θέλοντα, στρέφεσθαι* c (corr. E).

113. τοῦτο δὲ καὶ μᾶλλον ἐπὶ Ῥώμης γιγνόμενον θεωρεῖται, καθὼς μέν τινες ὑπολαμβάνουσιν ὅτι ψυχροῖς ὕδασιν ἡ πόλις κάτωθεν διαρρεῖται καὶ τὰ σώματα περιψύχεται ῥᾳδίως, καθὼς δέ τινες λέγουσι καὶ διὰ τὰς συχνὰς τῶν γυναικῶν συνουσίας ἢ διὰ τὸ μετὰ μέθην ταῖς συμπλοκαῖς χρῆσθαι, τὸ δ' ἀληθὲς διὰ παιδοτροφίας ἀπειρίαν. οὐ γὰρ ἔγκειται τοσαύτη στοργὴ ταῖς ἐν τῇ πόλει γυναιξὶν ὡς τὸ καθ' ἕκαστον ἐπιβλέπειν, ὃν τρόπον πράττουσιν αἱ καθαρῶς Ἑλληνίδες. μηδενὸς οὖν ἐπιθεωροῦντος τὰ κινήματα τῶν βρεφῶν διαστρέφεται τὰ κῶλα τῶν πλείστων. ὅλον γὰρ τὸ βάρος τοῦ σώματος ἐπίκειται τοῖς σκέλεσι, στερεὸν δὲ καὶ ἀπόκροτον τὸ ἔδαφος ὡς ἂν κατὰ τὸ πλεῖστον λίθοις ἐστρωμένον. ὅταν οὖν ἀντίτυπον μὲν ᾖ καθ' οὗ βαίνει, βαρὺ δὲ τὸ ἐπικείμενον, τρυφερὸν δὲ τὸ βαστάζον, κατ' ἀνάγκην τὰ κῶλα ὑπενδίδωσι μήπω τῶν ὀστέων τετονωμένων.

114. ἔνθεν ὅταν καθίζειν πρῶτον ἄρξηται, περιβολαῖς ἱματίων αὐτὸ οἱονεὶ παραθέσει τῶν ἀνακρατεῖν αὐτὸ δυναμένων διερειστέον καὶ οὐ μέχρι πολλοῦ τὸ πρῶτον. προκόπτον δὲ μᾶλλον ἕως τοῦ ἕρπειν καὶ πρὸς μικρὸν ἐξανίστασθαι, παρὰ τοῖχον αὐτὸ διαστήσαντα καταλιπεῖν, κατὰ πρόβασιν δὲ καὶ πρὸς δίφρον ὑπότροχον. οὕτως ἐκ τῆς κατὰ βραχὺ συναυξήσεως μελετήσει τὴν ἐπίβασιν.

καὶ ταῦτα μὲν περὶ κινήσεως, ἑξῆς δὲ καὶ περὶ τροφῆς ὑποδεικτέον.

XLI Πότε καὶ πῶς ἀπογαλακτιστέον τὸ βρέφος.

115. Μέχρις οὖν συνδιαπαγῇ τὸ νήπιον, μόνῳ διατρεφέσθω γάλακτι. στενῶν γὰρ ἔτι τῶν ἀραιωμάτων ὑπαρ-

1 sequitur in c novi cap. inscriptio πβ'. Διὰ τί τὰ πλεῖστα τῶν ἐν ῥώμῃ παίδων διαστρέφεται. quam del. E. 3 διαρρεῖται (Herw.) E[2] p. 49: διαιρεῖται c. 9 οὖν om. c (add. E). 13 μένει καθουβλίνει (sic) c. 20 πρὸσβάσιν c (corr. E). 27 ἔτι D: ἐπὶ c.

χόντων ἐπισφαλὲς ἐπὶ τὴν στερεωτέραν προέρχεσθαι τροφήν, βραδυποροῦσαν μὲν πρὸς τὰς ἀναδόσεις διὰ τὴν στενότητα τῶν πόρων, θλίβουσαν δὲ πᾶν τὸ δοκοῦν αὐτὴν ὑποδέχεσθαι. διὸ καὶ προπετεῖς μὲν αἵ μετὰ τὴν τεσσαρακοστὴν ἡμέραν ἤδη πειρώμεναι διδόναι τὴν σιτώδη τροφήν, φαῦλον δὲ καὶ τὸ ἐκ τῶν ἐναντίων ἤδη τοῦ σώματος ἐστερεωμένου μὴ μεταβαίνειν ἐπὶ τροφὴν ἄλλην, ὅπερ μάλιστα ποιοῦσιν ἐξαντλεῖν θέλουσαι τὸ γάλα βαρυνόμεναι, οὐ μόνον ὅτι πλαδαρὸν γίγνεται τὸ σῶμα καὶ διὰ τοῦτο εὐπαθὲς τὸ ἐκ τοῦ γάλακτος τρεφόμενον ἐπὶ πλέον, ἀλλὰ καὶ ὅτι νόσου γιγνομένης εὐχερῶς ἀποξύνεται τὸ γάλα. παρ' ἣν αἰτίαν πεπηγότος ἤδη τοῦ σώματος καὶ δεκτικοῦ στερεωτέρας γιγνομένου τροφῆς, ὅπερ οὐκ ἂν ἔμπροσθεν εὐτυχηθείη τῶν ἓξ μηνῶν, καὶ τῇ σιτώδει τροφῇ ψωμίζειν τὸ νήπιον ἁρμόζει, ψιχίοις τρυφεροῖς ἐξ ὑδρομέλιτος ἢ γάλακτος ἢ γλυκέως ἢ οἰνομέλιτος. μετὰ ταῦτα δὲ δοτέον καὶ ῥόφημα τὸ ἀπὸ τοῦ χόνδρου καὶ πόλτον δίυγρον καὶ ᾠὸν ῥοφητόν. μεταξὺ δὲ τῆς τροφῆς φυλακτέον διδόναι τὸ γάλα πιεῖν. δυσδιοίκητος γὰρ ἡ τροφὴ γίγνεται τῷ ἐπινήχεσθαι τῇ ὑγρότητι τοῦ γάλακτος, καὶ τὸ δίψος οὐ παρηγορεῖται. διὸ κἂν ἔκδιψόν ποτε γένηται μετὰ τὴν τροφὴν τὸ βρέφος, ὕδωρ ἢ ὑδαρὲς οἰνάριον δοτέον αὐτῷ διὰ τῶν πεφιλοτεχνημένων θηλῶν. ἀβλαβῶς γὰρ ἐκ τούτων κατ' ὀλίγον ὡς ἐκ τῶν μαστῶν τὸ ὑγρὸν ἕλκει. ποτὲ μέντοι καὶ ἀρτίδιον ἁπαλὸν ἐκ κραματίου προσφέρειν ἐστίν. οἱ γὰρ διὰ τῶν μασητῶν τῆς τροφῆς ψωμισμοὶ διὰ τὴν συμπλοκὴν τοῦ φλέγματος βλαβεροί. ἐπὶ τῶν ἄρτων δὲ καὶ τὸν μήκωνα

1 προσέρχ. c (corr. E). 2 βαρυποροῦσαν c (corr. D). 4 διὸ καὶ αἵ προπετισμέναι μετὰ c. 7 ὅπερ — βαρυνόμεναι supra iam v. 5 post τροφὴν habet c (transposuit Gomperz E[2] p. 49). 8 ὅτι Gomp.: αἴτιον c. 13 ἐξαμήνων c (corr. E). 14 ἁρμόζοι c (corr. E). 15 γλυκέος c. 17 *pultes tritici* lat. 18 γὰρ E: δὲ c. 23 μαστῶν E: ναστῶν c. 25 ψωμισμοῖς c (corr. D). 26 βλαβερόν c (corr. E). ἐπὶ addidi (om. c). vetat enim panes (ut ait Cael. chr. 3, 146) ex

καὶ τὸ σήσαμον καὶ πᾶν τὸ ἀρτυματῶδες ἀποδοκιμαστέον. ἕκαστον γὰρ τούτων καὶ ἐπὶ τελείων δυσκατέργαστον.

116. *εὐχερῶς δὲ ἤδη τοῦ βρέφους λαμβάνοντος τὴν σιτώδη τροφὴν καὶ τῆς τῶν ὀδόντων ἀναφυήσεως ὑπισχνουμένης καὶ τὴν τῶν στερεμνιωτέρων διαίρεσίν τε καὶ τελείωσιν, ὅπερ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον περὶ τὴν τρίτην ἢ τετάρτην ἑξάμηνον γίγνεται, λεληθότως καὶ κατ' ὀλίγον ἀποσυνεθίζειν αὐτὸ τοῦ μαστοῦ καὶ ἀπογαλακτίζειν τῷ προστιθέναι μὲν τῷ πλήθει τῆς ἄλλης τροφῆς, ὑποσπᾶν δὲ τῆς ποσότητος τοῦ γάλακτος. οὕτω γὰρ ἂν μᾶλλον τὸ βρέφος ἀποσυνεθισθήσεται ἀλύπως κατὰ βραχὺ τῆς πρώτης ἀποχωροῦν συνηθείας, ἅμα δὲ ἀπεριέργως σβεσθήσεται τὸ γάλα τῆς τιτθευούσης τὸ νήπιον τῇ κατὰ μικρὸν ὑφαιρέσει τῆς ἐκμυζήσεως. τὸ γὰρ πικροῖς τισι καὶ δυσώδεσι περιχρίειν τὰς θηλὰς καὶ ἀθρόως ἀπογαλακτίζειν αὐτὸ βλαβερὸν διά τε τὸ τῇ ἀθρόᾳ μεταβολῇ ξενισμὸν ἐμποιεῖν καὶ διὰ τὸ κακοῦσθαι ὑπὸ τῶν φαρμάκων ὡς καὶ τὸν στόμαχόν ποτε πάσχειν.*

117. *ἄριστος δὲ καιρὸς ἀπογαλακτισμοῦ τὸ ἔαρ ὑγιεινότερον ὂν δι' εὐκρασίαν τοῦ περιέχοντος. φαῦλος γὰρ ὁ κατὰ φθινόπωρον. τότε γὰρ διὰ τὴν ἀνωμαλίαν τοῦ περιέχοντος ἐπινόσως διακειμένου τοῦ παντὸς σώματος φυλάσσεσθαι δεῖ τὰς τῶν ἐθῶν μεταβολὰς ἐχούσας τι δυσάρεστον ἐκ τῆς ξενοπαθείας.*

οὐ προσεκτέον δὲ Μνησιθέῳ τε καὶ Ἀριστάνακτι βράδιον ἀξιοῦσιν ἀπογαλακτίζειν ἓξ μησὶ τὸ θῆλυ διὰ τὸ ἀσθενέστερον ὑπάρχειν. οὐχ ὁρῶσι γὰρ ὅτι πολλῶν

farina sesami obdulcatos i. e. conditos (aut, ut Diosc. memorat 4, 65 ex papavere). 4 *ἀναφυσήσεως* c (corr. D). 5 *τὴν* D: *τῆς* c. *τελείωσιν* i. e. perfectam *μείωσιν* (cf. lat. I, 128 *dividere... diligenter commanducare*). 8 *μὲν* D: *μὲν γὰρ* c. 9 *πο* (with *σ* above) (sic) c. 11 *κατὰ* D: *καὶ* c. 14 *δυσῶδες περιχρήεις* (sic) c (corr. D). 15 (*τὸ*) *τῇ* E: (*τὸν*) *ἐν τῇ* c. 16 *φαρμάκων, τὸν στόμαχον* c (*ὡς* add. E). 19 *ὂν* E² p. 49: om. c. 21 *δεῖ* D: *δὲ δεῖ* c.

ἀρρένων ἔνια θηλυκὰ βρέφη καὶ ἰσχυρότερα καὶ σαρκωδέστερα.

δεῖ δὲ μηδενὸς τὸ νήπιον ἀποξενοῦν μήτε οἰνοποσίας μήτε ὑδροποσίας πότε ψυχροποσίας μήτε θερμοποσίας μήτε ἀλείμματος. καλὸν γὰρ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἔθος πρὸς τὰ ὠφέλιμα ποιεῖν, τοῦ δὲ τιτθεύειν μὴ πρότερον ἀφίστασθαι πρὶν ἢ γενέσθαι τὴν ὀδοντοφύησιν. εἰ δὲ κάτογκον εἴη τῷ σώματι τὸ βρέφος καὶ δύσπνουν, δεήσει τὸ πλῆθος τῆς σαρκὸς συνέργειν διὰ τοῦ τὴν μὲν τροφὸν ὀλιγοτρόφοις καὶ ἥττοσι τροφαῖς χρῆσθαι καὶ ὑδροποτῆσαι, τῷ δὲ βρέφει μὴ πολλάκις τὸ γάλα παρέχειν καὶ κινήσεσι χρῆσθαι ταῖς διὰ χειραμαξίων. κἂν φύσει δὲ βορὸν ᾖ τὸ νήπιον καὶ πλείονος ὀρεγόμενον τροφῆς ἢ ἧς δύναται κρατεῖν, ἀποπερισπᾶν τὴν διάνοιαν ψυχαγωγίαις τισὶ καὶ παιγνίαις καὶ τὸ ψώμισμα διαιρεῖν καὶ ξηρὸν ἀρτίδιον αὐτῷ διδόναι καὶ τὸ γάλα ποιεῖν ὀλιγοτροφώτερον, τοὔναντίον δὲ τὸ πλείονος τροφῆς κρατεῖν δυνάμενον ἥττονα δὲ στέργον τῇ ποικιλίᾳ δελεάζειν τῶν προσφερομένων. κινεῖ γὰρ τὴν ὄρεξιν ἡ καινότης τῶν παρατεθέντων.

εἰ δὲ ἀπογαλακτισθὲν νόσῳ περιπέσοι, πάλιν αὐτὸ δεῖ μετάγειν ἐπὶ τὸ γάλα, καὶ μετὰ τὸ παύσασθαι τὴν νόσον καὶ ἀναλαβεῖν τὸ σωμάτιον, οὕτως ἀπογαλακτίζειν.

XLII *Περὶ ὀδοντοφυίας.*

118. *Περὶ δὲ τὸν ἕβδομον μῆνα γιγνομένης τῆς ὀδοντοφυίας, ὑφ᾽ ἧς φλεγμοναὶ γίγνονται τῶν οὔλων καὶ σιαγόνων τε καὶ τενόντων, ἔμπροσθεν μὲν προφυλακῆς χάριν οὐδὲ*

4 *μήτε ὑδροποσίας — θερμοποσίας* post *καλὸν γὰρ* et ante *εὐθὺς* inseruit c (corr. E). 5 *τιτθεύειν* (cf. Herw. ap. E² p. 49): *δίς λύειν* (sic) c. 7 *ὀδοντόφυσιν* c (corr. D). 8 *συνεργεῖν* c. 11 *χειραμεξιῶν* c (corr. D). 12 *ἢ ἧς* D: *ἧς* c. 16 *τὸ* om. c. *ἥττονος δὲ στεργόμενον* c (corr. E² p. 49). 18 *κενότης* c (corr. E). 22 *ὀδοντοφυιάσεως* c (sic et in ind. capp.). 25 post *τενόντων* desunt quaedam (cf. Sor. lat. I, 133 cum Aet. 4, 9). *οὐδὲν* c.

δεῖ τῷ νηπίῳ διδόναι τὰ μασήσεως δεόμενα. περιθλώμενα γὰρ τὰ οὖλα διαγανακτεῖ καὶ δυσδιαίρετα γίγνεται τυλωθέντα. πᾶν δὲ τοὐναντίον ἀπὸ τοῦ πέμπτου μηνὸς λελιπασμένῳ τῷ δακτύλῳ συνεχῶς παρὰ τὸ λουτρὸν τὸ οὖλον ψηλαφᾶν καὶ μαλάσσειν ὀρνιθείῳ στέατι. δεῖ δὲ καὶ λίπασμά τι προδιδόναι τῷ βρέφει ταῖς χερσὶν κατέχειν μεῖζον ἢ ὡς καταπίνειν δύνασθαι, πρὸς τὸ καὶ ἀποθηλάζειν τοῦ νοτισμοῦ καὶ μὴ ἀπρεπῶς τὰ οὖλα διαμαλάσσειν παρὰ τὴν τῆς πιμελῆς μαλακότητα.

κατὰ δὲ τὴν ὀδοντίασιν αὐτὴν καὶ μάλιστα τῶν ὀδόντων παρακυψάντων ἤδη, τοῦτο μὲν οὐκέτι δεῖ ποιεῖν. πρὸς γὰρ τῷ ἐπιπόνως διαστραφήσεται τὰ φατνία σπαδονίζοντος τοῦ παιδίου περὶ τοῖς ὀδοῦσι κατὰ τὸν ἐφελκυσμὸν τὰς τῆς πιμελῆς κτηδόνας. παραιτεῖσθαι δὲ δεῖ καὶ τὸ βούτυρον καὶ τὰ δριμέα τῶν διαχρισμάτων. ἐρεθίζεται γὰρ δακνόμενα τὰ φλεγμαίνοντα. παραπέμπειν δὲ ὡς ἐπιβλαβῆ καὶ τὴν διὰ τοῦ σμιλίου διαίρεσιν. χρῆσθαι δὲ τρυφερῶν ἐρίων καὶ καθαρῶν ἐπιβολῇ κατὰ τραχήλου καὶ κεφαλῆς καὶ σιαγόνων ἐπιβροχῇ τε τῶν αὐτῶν δι' ἐλαίου γλυκέως καὶ θερμοῦ παρενσταζομένου καὶ τοῖς ἀκουστικοῖς πόροις, ἐπιμενούσης δὲ τῆς φλεγμονῆς καὶ καταπλάσμασι τοῖς διὰ γύρεως ἢ τήλεως ἢ λινοσπέρμου πυρίᾳ τε τῇ διὰ σπόγγων καὶ μάλιστα τῶν οὔλων, ἔτι δὲ καὶ μέλιτι συμμέτρως ἀπέφθῳ ταῦτα διαχρίειν. καὶ τὸ λουτρὸν ἐὰν μείζων

5 post *στέατι* aliunde inserta E eiecit haec *καὶ ὁ λάγειος δὲ ἐγκέφαλος οὕτως τῶ τῆς ἀντιπαθείας λόγω ποιεῖ τῶδε πρὸς ἀνίεντα οὖλα* (sic c). sed cf. lat. I, 134 *et cerebellis leporum.* 6 *προσδιδόναι* E. *μείζονι καταπιν̃* (= *πινων* pro *πινειν*) c (*μεῖζον ἢ καταπιεῖν* D, *ὡς* add. E). 8 *παρὰ* D: *περὶ* c.

11 *παρακυψ.* (sic, non *παρακοψ.* ut d) c. 12 *διαστραφ* $\overset{σ}{η}$ (= *φήσε...*) c. 18 *κατὰ* om. c (item Aet., add. E). 20 *παρεσταξ.* c (corr. D). 24 *ἀφέπτω* c (corr. D). *μείζων ἡ* D: *μίζωνι* (sic) c.

ἡ συμπάθεια τυγχάνῃ, παραιτεῖσθαι δεῖ καὶ τὴν τροφὸν ἐπ' ὀλιγοποσίας καὶ ὑδροποσίας τηρεῖν ῥοφηματώδη τροφὴν λαμβάνουσαν κἂν τῷ διδόναι τὸν μαστὸν ἠρέμα τῇ χειρὶ τὸ γάλα παραναθλίβουσαν, ὡς μὴ διὰ τὴν ἐκμύζησιν τὸ νήπιον κακοπαθοῦν σφοδροτέραν ὑπομένειν τὴν φλεγμονήν.

XLIII *Περὶ φλεγμονῆς παρισθμίων.*

119. *Φλεγμηνάντων δὲ τῶν παρισθμίων ἡμεῖς μὲν τοῖς αὐτοῖς χρώμεθα παρενστάζοντες μελίκρατον· καὶ πτισάνης χυλόν, αἱ τροφοὶ δὲ κυμίνῳ πεφρυγμένῳ δι' ὕδατος καταπλάσσουσι τὸν ἀνθερεῶνα, τὰ δὲ παρίσθμια παρατρίβουσιν ἅλατι καὶ παλαίῳ ἐλαίῳ καὶ διὰ μιᾶς χειρὸς ἑκατέρων ἐπιλαμβανόμεναι τῶν σκελῶν ἐπὶ κεφαλὴν σχηματίζουσι μεταξὺ θύρας καὶ τῷ βρέγματι προσάπτονται τοῖς τῆς στέγης ποσὶν ἐπ' ὀδοῦ, καὶ τοῦτο ποιοῦσιν ἑπτάκις, ὅπερ σχῆμα συμπληρωτικὸν τοῦ κεφαλίου, διὰ τοῦτο δὲ καὶ τῶν παρισθμίων. ἡ δὲ παράθλιψις καθ' ἑαυτὴν μὲν παροξυντικὴ τῆς φλεγμονῆς, διὰ δὲ τὴν δριμύτητα τῶν ἁλῶν καὶ μᾶλλον. τὸ δὲ κύμινον διὰ τὴν πληκτικὴν ἀποφορὰν τῆς κεφαλῆς ἐστι συμπληρωτικόν.*

LXIV *Περὶ ἄφθης.*

120. *Ἄφθης δὲ γενομένης, ἥτις ἕλκος μέν ἐστιν ἐπιπόλαιον ἐν τῇ εὐρυχωρίᾳ τοῦ στόματος νεμόμενον, μικρᾶς μὲν ἐσχάρας οὔσης μέλιτι δεῖ τὸ στόμα διαχρίειν, μείζονος δὲ μετὰ ξηρασίας μὲν καὶ φλεγμονῆς, καταπλάσσειν τοῖς*

1 *δεῖ* E: *δὲ* c. 4 *παρανθλίβ.* c. (corr. D). *μὴ* om. c (qui mox *ὑπομένει*). 8 *παρεστάζ.* (iterum) c. 9 *τροφαὶ* c (corr. D). 11 *ἅλατι* c (*ἁλί τε* H. ap. E² p. 50). 12 *τῶν σκελῶν* D: *τιᾶ σκελῆ* (sic) c. 13 *στέγης* E: *γῆς* c. 14 *ἐπ' ὀδοῦ* E(² p. 50): *ὀδοῦ* c. 16 *παράθλιψις* (i. e. *ἡ ἐν τῇ τρίψει θλῖψις*): *παράτριψις* E. 17 *τῶν ἄλλων καὶ μᾶλλον τὸ κύμινον καὶ πλ.* c (corr. R. ap. E² p. 50). 19 *συμπληρωτικὸν* c.

χαλᾶν δυναμένοις, μετὰ καθυγρασμοῦ δὲ τοῖς στύφειν ὑπισχνουμένοις, οἷον διὰ φακοῦ καὶ σιδίων. κατὰ δὲ τοῦ ἕλκους ἔνδοθεν χρῆσθαι τῇ ἀνθηρᾷ ἢ λείῳ τῷ ἄνθει τῶν ῥόδων ἢ κυπέρῳ ἢ μυρίκης καρπῷ. ποσῶς δὲ τῆς ὑγρασίας κρατηθείσης, τῇ διὰ μόρων στοματικῇ καὶ τῇ διὰ κωδειῶν καὶ τῇ δι' ἀρνογλώσσου μετὰ μέλιτος ἤ τινι ἄλλῳ τῶν στυπτικῶν χυλῶν ἑψηθέντι μετὰ μέλιτος. βοηθεῖ καὶ ἶρις μετὰ μέλιτος, καὶ εἰ ξηρὰ ἐμφυσᾶν ἐθέλεις καὶ ῥόδων φύλλα κεκομμένα, καὶ τὸ ἄνθος τῶν ῥόδων καὶ κρόκος καὶ ὀλίγον σμύρνης καὶ ἡ κηκὶς καὶ ὁ λιβανωτὸς καὶ ὁ φλοιὸς τοῦ λιβάνου, ὁμοῦ τε καὶ ἰδίᾳ ἕκαστον, μέλιτι δευόμενα, ἐπὶ τούτοις μελίκρατόν τε καὶ ῥοᾶς γλυκείας ὁ χυλός.

τὸ δὲ θριξὶ περιειλεῖν τὸν δάκτυλον καὶ ἀποβάπτειν εἰς ἔλαιον ἢ μέλι καὶ ἀποσμήχειν τὰ ἕλκη, καθάπερ αἱ τροφοὶ πράττουσι καὶ μάλιστα τούτων αἱ Σύραι, παραιτητέον. ἀποσπωμένων γὰρ τῶν ἐσχαρῶν ἐνυβριζόμενα τὰ ἕλκη παροξύνεται.

XLV *Περὶ ἐξανθημάτων καὶ ὀδαξησμῶν.*

121. *Πρὸς* δὲ τοὺς ὀδαξησμοὺς τοῦ σώματος πυρία χρησιμεύει καὶ ἄφθονον ἄλειμμα δι' ἐλαίου ἀπέφθου, συντακέντος ὀλίγου κηροῦ χάριν τοῦ παχύτερον γενόμενον τὸ ἔλαιον τοῖς σώμασιν ἐπιμένειν ἕως πλείονος. πρὸς δὲ τὰ ἐξανθήματα καὶ τὰς φλυκταίνας καὶ τὰ κάθυγρα τῶν κατὰ τῆς ἐπιφανείας ἀποτελουμένων ἑλκῶν τὴν ἅλμην καὶ τὸ

1 *μετὰ καθ' ὑγρασμοῦ* (sic c) *τ. σ. ὑπισχνουμένοις* addidi ex c (om. d). *τοῦ* D: *τοὺς* c. 3 *ἢ λείῳ*: *ἡλίω* c (cf. Diosc. 1, 130). 4 *μυρίκης* (sic, ubi errat d) c (cf. Diosc. 1, 116). *καρπὸς* c (corr. D). 6 *ἢ τινὶ ἄλλων στυπτικῶν χ.* c. 7 *ἑψεθέντι* (sic) c (errat d). 8 *ξηρὰν* c. 9 *ὀλίγως* c. 16 *γὰρ* E: *δὲ* c. *ἕλκη* E: *βρέφη* c. *παροξύνονται* c. 19 *Πρὸς* E: *Πράος* c. 20 *ἀφθόνω ἀλείμματι* c. 21 *γενέσθαι* c. 24 *ἅλμην* Aetius (qui his utitur 4, 2): *ἀκμὴν* c.

οὖρον διὰ τὴν δριμύτητα παραπέμπομεν. ἃ ἀσμένως δεῖ δέχεσθαι. ὅταν οὖν ἀπανθήσῃ καλῶς, τηνικαῦτα ἤδη θεραπεύοντες θερμῷ λούομεν ἀφεψήματι ῥόδων ἢ φακοῦ, κἂν πλείονος στύψεως χρήζωμεν, μυρσίνης ἢ σχίνου ἢ βάτου ἢ σιδίων. τὰ δὲ μᾶλλον ἡλκωμένα καταπλάσσομεν ἀρνογλώσσῳ μετ' ἄρτου ἢ σέριδι, ἢ πάλῃ ἀλφίτων μετὰ ἀνδράχνης ἢ ἀειζῴου ἢ κοτυληδόνος, ἢ ῥόδοις ξηροῖς ἢ χλωροῖς ἡψημένοις μετὰ μελιλώτου ἢ φοίνιξι, καταχρίομέν τε τοῖς διὰ λιθαργύρου καὶ ψιμυθίου καὶ στυπτηρίας καὶ ὄξους καὶ μυρσίνου ἢ ῥοδίνου ἢ σχινίνου.

122. *παυσαμένου δὲ τοῦ ῥευματισμοῦ καὶ τῆς πολλῆς ἀποκρίσεως τῶν ἰχώρων εἰ τὰ ἕλκη φαίνοιτο φλεγμαίνοντα, δι' ὑδρελαίου θερμοῦ λούομεν ἢ ἀφεψήματος λινοσπέρμου ἢ τήλεως ἢ τῶν ῥιζῶν τῆς ἀγρίας μαλάχης, τὰ δὲ ἕλκη περιχρίομεν τῷ λευκῷ τῶν ᾠῶν ἀνακοπέντι καὶ ὑγρᾷ συμπλακέντι κηρωτῇ. μετὰ δὲ τὴν ὑπέκλυσιν τῆς φλεγμονῆς ἐὰν ῥυπαρία τις ὑπομένῃ, διὰ μέλιτος μετρίως ἀφεψηθέντος ἵνα τὸ δριμὺ καὶ τὸ δηκτικὸν ἀποβάλῃ, προσαποκαθαίρομεν αὐτήν, ἢ φακῷ μετὰ μέλιτος. ἁρμόζει δὲ τὸν φακὸν περιεπτισμένον ἕψειν, ἵνα στυπτικὸν τὸ πίτυρον ὑπάρχον ἀποβάλῃ. καθαρῶν δὲ γενομένων τῶν ἑλκῶν διὰ λιθαργύρου λείου ἢ ψιμυθίου ἢ τῇ διὰ χυλῶν ἀνειμένα ποσῶς ἀναπληροῦμεν τὰ κοῖλα. μετὰ δὲ τὴν ἐξίσωσιν ἀπουλώσεως χάριν τὴν διὰ λαδάνου παραλαμβάνομεν ἢ τὴν δι' ᾠῶν ἢ τὴν διὰ κριθῶν ἢ τὴν διὰ καδμίας ῥοδίνῳ προανειλημμένην. καὶ ῥύπτειν δεῖ που τοῖς νίτροις μαλακώτερον, οὐ γὰρ οἴσει τὰ ἰσχυρότερα.*

1 *διὰ* Aet.: *καὶ* c. *ἃ ἀσμένως δεῖ δέχεσθαι*: *ἀσμένως δὲ δέχεσθαι* c. 3 *θεραπεύειν. θερμῷ λ.* c. 6 *ἀρνογλώσσῳ* Aetius: *ἀρνόγλωσσον* c. *μετ' ἄρτου* Aet.: *μεταρτῶν* c. *σέριδι* Aet.: *σέριν* c. *παλῆς* c (*πάλιν* Aet.). 9 *ψιμμιθίου* c (item infra). 12 *εἰ* E: om. c. 13 *ἢ* (ante *ἀφ.*) E: om. c. 14 *περιχρήειν* c. 22 *χυλοῦ* c (corr. E). *ἀνειμένη* c. 23 *κοῖλα* E: *ποικίλα* c. 25 *προσανειλ.* c. 26 *δεῖ που*:

καλὸν δὲ καὶ τὴν τιτθὴν διαιτᾶσθαι γλυκυτέρῳ τρόπῳ, κάλλιστον δὲ καὶ τὸ παιδίον αὐτὸ διαιτῆσαι μήτε ὡς ἐμπιπλᾶν αὐτὸ μήτ' αὖ σφόδρα ἐνδεῶς. ἐὰν δὲ ἐφίστηται ἡ κοιλία τοῦ παιδός, τότε μέλιτος ἐγχέοντας ἕψειν ὡς βαλάνιον. ἐὰν δὲ μηδὲ οὕτως ὑπακούῃ, τῆς τερεβινθίνης παρεμβάλλειν ὅσον ἐρέβινθον. παρυγραινομένης δὲ τῆς κοιλίας κέγχρον μάλιστα προσφέρειν.

XLVI *Περὶ ῥωχμοῦ τε καὶ βηχός.*

123. Ῥώχοντος δὲ τοῦ νηπίου διὰ τὸ πολὺ φλέγμα συλλέγειν ἔνιοι μὲν τὰ διὰ καρδάμου καὶ κυμίνου καὶ κνίδης σπέρματος καὶ πεπέρεως ἐκλείγματα παραλαμβάνουσιν. ἡμεῖς δὲ ταῦτα διὰ τὴν δριμύτητα παραπέμψαντες ὅτι δάκνοντα ῥευματίζει καὶ πλείονος γίγνεται αἰτία φλεγμονῆς, μελίκρατον συνεχῶς ἐνστάζομεν, κἂν καταπίνῃ τὸ φλέγμα μήπω δυνάμενον πτύειν, παραθλίβομεν τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ καὶ οὕτως ἐμετοῦ γιγνομένου τὸ καταποθὲν εὐχερῶς ἐκκρίνεται.

βήσσοντος δὲ τοῦ βρέφους τοῖς διὰ στροβιλίων καὶ ἀμυγδάλων φρυκτῶν καὶ λινοσπέρμου καὶ γλυκυρρίζης χυλοῦ καὶ πιτυίδων καὶ τραγακάνθης καὶ μέλιτος σκευαζομένοις ἐκλείγμασι χρώμεθα παραιτούμενοι καὶ νῦν τὰ δριμέα. προσερεθίζεται γὰρ ἡ βῆξ ἀκμὴν πρόσφατος ὑπάρχουσα. παραιτούμεθα δὲ καὶ τὸ λουτρόν.

δήπου c. 1 καλόν: κάλιστον (sic) c. 2 ὡς om. c (ante μήτε add. E). 8 Περὶ ὤχμου (sic) c. 9 (P rubr. scr.) ὤχοντος (sic) c (ut infra v. 18 rubricae quasi spatio relicto, ήσσοντος). 10 καρδαμώμου c. 11 ἐλίγματα c (item infra ἐλίγμασιν). 18 ἀμυγδάλου c (corr. E). 19 φρυκτῶν καὶ λ. (cf. Sor. ap. Orib. lat. VI, 53): καὶ φρυκτοῦ λινοσπέρμου c. 21 παραιτούμεθα c (corr. E).

XLVII Περὶ σειριάσεως.

124. Σειριάσεως δὲ γενομένης, ἥτις ὡς μὲν Δημήτριος ἐν τῷ σημειωτικῷ παραδίδωσιν, οὐδὲν ἄλλο πλὴν καυσώδης ἐστὶ πυρετός, ὡς δὲ ἔνιοί φασι, φλεγμονὴ τῶν περὶ τὸν ἐγκέφαλον καὶ τὰς μήνιγγας μερῶν ὥστε κοιλότητα τοῦ βρέγματος καὶ τῶν ὀφθαλμῶν παρακολουθεῖν μετ' ὠχριάσεως καὶ ξηρασίας τοῦ σώματος καὶ ἀνορεξίας, ὡς πρὸς φλεγμονὴν πάντα δεῖ ποιεῖν. σείριον δὲ τὸ πάθος οἱ μὲν ἀπὸ τοῦ ἄστρου διὰ τὴν πύρωσιν, οἱ δὲ ἀπὸ τῆς τοῦ βρέγματος κοιλότητος, ὅτι σιρὸς παρὰ τοῖς γεωργοῖς λέγεται σῶμα κοῖλον, εἰς ὃ τὰ σπέρματα βαλόντες φυλάττουσιν.

ὠφελεῖ δὲ καὶ αὐτοὺς τοῦ ᾠοῦ τὸ ἐρυθρὸν ἀνεθὲν ῥοδίνῳ καὶ πτύγματος τρόπον τιθέμενον κατὰ τοῦ βρέγματος καὶ συνεχῶς ἀλλασσόμενον, ἢ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ βρέγματος τιθέναι ἡλιοτροπίου φύλλον, κολοκύνθης ξέσματα, σικύου πέπονος τὸ περικείμενον τῇ σαρκὶ δέρμα, ἢ στρύχνου κηπευτοῦ τὸν χυλὸν μετὰ ῥοδίνου.

XLVIII Περὶ ῥευματισμοῦ κοιλίας.

125. Ῥευματιζομένου δὲ τοῦ βρέφους τὴν κοιλίαν τὸ μὲν λουτρὸν καὶ τὴν αἰώραν παραιτούμεθα, χρώμεθα δὲ τοῖς στυπτικοῖς τῶν ἐπιθεμάτων καὶ δι' ὠτικοῦ κλυστηριδίου κύαθον ἐνίεμεν χυλοῦ ἀρνογλώσσου ἢ τινος τῶν ὁμογενῶν

1 his utitur Aet. 4, 13. 3 φησὶ post Δημ. add. c. τῷ E: om. c. 8 σηρίον c. 10 σῆρος c. 12 sequentibus aliena admiscet Aetius. ἀνεθέντι ῥοδίνου c (corr. D). 14 βρέγματος del. E. 15 φύλλον (Diosc. 4, 90): χυλὸν c. κολοκύνθης ξέσματα Diosc. 2, 161 (πέπονος ξέσματα idem 2, 163). 16 δέρμα: contra σικύου πέπονος ἄνευ τοῦ δέρματος πάλη ap. Hipp. III, 322. 17 χυλὸν (sic) c (χυμὸν err. d). 19 δὲ E (Aet. 4, 19): οὖν c. 20 αἰώραν: διώραν (sed δϊ in ras. corr.) c. 21 καυτηριδίου c (corr. D).

τὸ σύνολον, ἃ καὶ ἐπὶ τῶν τελείων πασχόντων ἐγκρίνομεν, ἕως ἡ δύναμις ἐπιτρέπει. μαστὸν δὲ λαμβάνοντος αὐτοῦ τὴν τροφὸν διαιτῶμεν τῷ περὶ τὸ βρέφος πάθει καταλλήλως ἀλουτεῖν κελεύοντες καὶ ὑδροποτεῖν καὶ τροφὰς λαμβάνειν σταλτικάς. συναναφέρεται γὰρ αὐτῶν ἡ ποιότης ὥστε τὸ νήπιον εἰς συναίσθησιν αὐτῆς μᾶλλον ἔρχεσθαι. καθὼς γὰρ αἱ σύες αἴρας φαγοῦσαι σκοτοῦσι τοὺς ὑπ' αὐτῶν τρεφομένους γαλαθηνοὺς αὐταὶ μὴ σκοτούμεναι καὶ ὡς τῶν αἰγῶν σκαμμωνίαν νεμηθεισῶν οἱ ὑπ' αὐτῶν τρεφόμενοι ἔριφοι καθαίρονται τὴν κοιλίαν καίτοι τῶν αἰγῶν μὴ ῥευματισθεισῶν, οὕτω διὰ τὴν προσφορὰν τῶν σταλτικῶν σιτίων ἧττον μὲν ἡ τροφὸς ἀντιλαμβάνεται τῆς σφίγξεως, μᾶλλον δὲ τὸ βρέφος τῷ ἐξ αὐτῆς γάλακτι τρεφόμενον. διὸ καὶ τοὐναντίον εἰ ἀδιαχώρητον μένει μέχρι πλείονος, τῇ τροφῷ δίδομεν τὰ μαλάσσοντα τὴν κοιλίαν.

126. καὶ γὰρ καὶ καθολικῶς ἕως τῷ γάλακτι τρέφεται τὸ βρέφος, καταλλήλως τῇ νόσῳ τοῦ νηπίου τὴν τροφὸν διαιτῶμεν, τοῖς δὲ ἐπιθέμασιν ἢ καταπλάσμασιν ἢ καταβροχαῖς ἐπὶ τοῦ νηπίου χρώμεθα καταλλήλως. ἐπὶ δὲ τοῦ ἀπογαλακτισθέντος σιτίον αὐτῷ κατάλληλον τῷ πάθει συντάσσομεν, οὗπερ ἐκ τῶν θεραπευτικῶν ῥηθέντα σημεῖα ἔστι μετενεγκεῖν.

τὸ δὲ πόσων ἐτῶν αὐτὸ γενόμενον παιδαγωγῷ παραδοτέον καὶ ποδαπῷ τούτῳ, καὶ ἣν συνήθειαν αὐτῷ σκευαστέον πρὸς τοὺς γονεῖς ὅτε μὴ τρέφεται παρ' αὐτοῖς, καὶ πᾶν τὸ ἐμφερῶς ζητούμενον τούτοις οὐ κατ' ἰατρικάς ἐστιν ὑποθήκας, φιλοσοφωτέραν δὲ τὴν διάταξιν ἔσχηκεν, ὥστε

1 ἐκρίνομεν c (corr. D). 5 αὐτῷ c (corr. E). 7 εἰρασφαγοῦσαι (sic) c (corr. E). 10 ῥαματισθ. c (corr. D). 14 εἰ om. c (add. E). 16 καὶ γὰρ καί: καίτοι γὰρ ἢ c. τρέφεσθαι c (corr. E). 21 τῶν παθῶν c (corr. E). ἅπερ ἐκ τῶν θεραπευτικῶν ῥηθησομένων ἐστὶν. μετενέγκοιντο δὲ πόσων etc. c. 23 γενάμενον c (corr. E). 25 τρέφεσθαι c (corr. D).

παρὰ τρόπον ἄλλοις ἐπιτρέψαντες φιλοσοφεῖν, αὐτοὶ τὸν περὶ παιδοτροφίας λόγον ἐνθάδε τελειοῦμεν. συναπηρτικότες δὲ αὐτῷ πάντα τὸν περὶ τῶν κατὰ φύσιν λόγον ἀναγκαίως ἐπάνιμεν ἐπὶ τὸ πλειστοδυναμοῦν τῶν λεγομένων περὶ τῶν παρὰ φύσιν συνισταμένων περὶ τὰς γυναῖκας. καὶ ἵνα καθαρὸν γένηται τὸ ἰδίωμα τῆς πραγματείας, περὶ αὐτοῦ πρῶτον ἐξετάσομεν τοῦ κατὰ τὸ σημαινόμενον, εἰ ἴδια πάθη γίγνεται γυναικῶν.

1 *αὐτοῖς* c (corr. E). 3 *αὐτῶν ἂν τὰ τὸν π.* c (corr. D). *περὶ τὰ κ. φ.* c (corr. E). 4 *ἐπανιμένειν τὸ πλεῖστον δυναμοῦν* c. 5 *συνιστανομένων* (sic) c (*συνισταμένων* d).

II.

Εἰ ἔστιν ἴδια πάθη γυναικῶν.

1. *Ἡ σκέψις προτείνεται καὶ οὕτως, εἰ ἔστιν ἴδια πάθη θηλειῶν, παρ' ὅσον ἐστὶν εἶδος μὲν ἡ γυνή, γένος δὲ τὸ θῆλυ. τὸ δὲ ἴδιον λέγεται μὲν πολλαχῶς, πρὸς δὲ τὰ παρόντα διχῶς, τό τε μὴ ἑτέρου, καθ' ὃ σημαινόμενον ἐσθῆτά τις ἰδίαν εἶναί φησιν ὡς ἰδιόκτητον, καὶ τὸ μὴ ἀλλότριον, καθ' ὃ σημαινόμενον ἑκάτερος τῶν ἀδιαιρέτων ἀδελφῶν ἴδιον λέγει τὸ χωρίον ἢ τὸ ἀνδράποδον καίτοι καὶ θατέρου πάντως ὑπάρχον. περὶ τοῦ προτέρου δὲ τῶν σημαινομένων ἐστὶν ἡ σκέψις. πάθος δὲ λέγεται τὸ μὲν κατὰ φύσιν, οἷον τὸ συλλαμβάνειν καὶ ἀποτίκτειν καὶ γάλα ποιεῖν, τὸ δὲ παρὰ φύσιν, οἷον πυρέττειν. καὶ τοῦ παρὰ φύσιν τὸ μὲν ὡς καθ' ὅλου καὶ γενικόν, οἷον τὸ στεγνόν, τὸ δὲ μερικὸν καὶ ὑποβεβηκός, οἷον τὸ φρενιτικὸν ἢ ληθαργικόν. ἐνέστηκε δὲ μάλιστα ὁ λόγος περὶ τοῦ παρὰ φύσιν καθ' ὅλου τε καὶ κατὰ μέρος.*

2. *ἡ δὲ ζήτησις εὔχρηστος ἕνεκα τοῦ μαθεῖν, εἰ καὶ ἰδίας τινὸς θεραπείας χρῄζουσιν αἱ γυναῖκες. καὶ γεγένηται δὲ διαφωνία. τινὲς μὲν γὰρ ὑπολαμβάνουσιν ἴδια πάθη γίγνεσθαι γυναικῶν, καθάπερ οἱ ἀπὸ τῆς ἐμπειρίας καὶ Διοκλῆς ἐν τῷ πρώτῳ τῶν γυναικείων καὶ τῶν Ἐρασιστρατείων Ἀθήναιος καὶ Μιλτιάδης τῶν Ἀσκληπαδείων ὁ Ἐλαι-*

8 *λέγει τὸ* E: *λέγετω* (sic) c. *καὶ τὸ κατέτερον πάντως ὑπάρχοντος* c (corr. Gomperz. ap. E² p. 52). 15 *περὶ* E: om. c. 18 *δὲ* c: *δὴ* E. 22 *Ἀθήναιος*: *Ἀθηναίων* c. *ὁ* E: om. c (cf. Lucius, Lisius Caelii).

ούσιος ἐν τῷ τρισκαιδεκάτῳ τῶν χρονίων καὶ Δημήτριος ὁ Ἀπαμεύς, τινὲς δὲ μὴ γίγνεσθαι, καθάπερ κατὰ τοὺς πλείστους Ἐρασίστρατος, καὶ Ἡρόφιλος ὡς παρασεσημείωται καὶ Ἀπολλώνιος ὁ Μῦς ἐν τῷ πρώτῳ καὶ τρίτῳ τῶν περὶ τῆς αἱρέσεως, καὶ Ἀσκληπιάδης κατὰ τοὺς πλείστους καὶ ὁ Φιλαλήθης Ἀλέξανδρος Θεμίσων τε καὶ Θεσσαλὸς καὶ οἱ ἀπ' αὐτῶν.

3. *εἰς μέντοι τὴν συνηγορίαν τοῦ ἴδια πάθη γίγνεσθαι γυναικῶν τοιαῦτά τινα φέρεται. γυναικείους τινὰς λέγομεν ἰατροὺς ὅτι τὰ γυναικῶν θεραπεύουσι πάθη, καὶ μαίας ὁ βίος ἐν ταῖς νόσοις εἴωθε παρακαλεῖν ὅταν αἱ γυναῖκες ἴδιόν τι πάσχωσι καὶ ὃ μὴ κοινόν ἐστι πρὸς τοὺς ἄνδρας. φύσει τε τὸ θῆλυ τοῦ ἄρρενος διαφέρει, μέχρι τοῦ καὶ Ζήνωνα κατ' Ἀριστοτέλην, τὸν Ἐπικούρειον, εἰπεῖν ἀτελὲς μὲν εἶναι τὸ θῆλυ, τέλειον δὲ τὸ ἄρρεν. ὃ δὲ τῇ ὅλῃ φύσει διαφέρει τοῦτο καὶ ἰδίας ἐπιδέχεται πείσεις. ἔτι γε μὴν ἡ μήτρα μέρος ἴδιον γυναικῶν καὶ τὰ ἐνεργήματα τῆς μήτρας ἐπὶ μόνων τούτων ἐστίν, οἷον κάθαρσις σύλληψις ἀπότεξις...*

...πάθη δὲ ἑπτὰ πρῶτα καὶ ἁπλᾶ, διόπερ οὐδὲν ἴδιον ὑποστήσεται πάθος γυναικῶν. καὶ Ἡρόφιλος ἐν τῷ μαιωτικῷ φησι τὴν ὑστέραν ἐκ τῶν αὐτῶν τοῖς ἄλλοις μέρεσι πεπλέχθαι καὶ ὑπὸ τῶν αὐτῶν δυνάμεων διοικεῖσθαι καὶ τὰς αὐτὰς παρακειμένας ἔχειν ὕλας καὶ ὑπὸ τῶν αὐτῶν αἰτιῶν νοσοποιεῖσθαι, καθάπερ πλήθους πάχους διαφορᾶς

1 *τῷ τρίτῳ* ($\overline{\iota\gamma}^{\omega}$ pro $\overline{\gamma}^{\omega}$)? E. 4 α$^{\omega}$' *καὶ* γ$^{\omega}$' c. 5 *τῶν περὶ* om. c (*de secta Herophili* cit. Cael.). 6 *θεμίσσων* (item infra) *καὶ θεταλός* (infra *θεσσαλός*) c. 9 *φέρεται* E: *φέρεσθαι* c. 14 *κατ'*: *καὶ* c (*καὶ Ἀ. καὶ Ζ. τὸν Ἐπικ.* E). 16 *πείσεις* D: *πήσειν* c. 19 *ἀπότεξις*: in lacuna quam significavi prostat haec nota *τούτων οὖν τὰ λίποντα γέγραπται ἐν τῶ τέλει καὶ σφήνωσιν. πάθη δὲ* etc. c. 20 *πάθη δὲ ἑπτὰ* sc. sec. Erasistratum, cuius in lacuna exposuerat sententiam. 22 *μαιωτικῶ* (sic) c (item infra 53 etc.).

τῶν ὁμοίων. οὐδὲν οὖν ἴδιον πάθος γυναικῶν πλὴν τοῦ κυῆσαι καὶ τοῦ τὸ κυηθὲν ἐκθρέψαι καὶ ἀποτεκεῖν καὶ τὸ γάλα πεπᾶναι καὶ τὰ ἐναντία τούτοις. οἱ δὲ Ἀσκληπιάδειοι κατασκευάζοντες ὡς οὐδέν ἐστι πάθος ἴδιον γυναικῶν φασὶν ὅτι τὸ θῆλυ τοῖς ἄρρεσιν ἐκ τῶν αὐτῶν συγκέκριται ὥσπερ στοιχείων τῶν ὄγκων καὶ ὑπὸ τῆς αὐτῆς αἰτίας νοσοποιεῖται τοῦτ' ἔστι τῆς ἐνστάσεως, ταύτην γὰρ τῶν πλείστων παθῶν συνεκτικὴν εἶναί φασι, καὶ διὰ τῶν αὐτῶν θεραπεύεται ποιουμένων τε καὶ προσφερομένων. οὐδὲν οὖν ἴδιον πάθος θηλειῶν. κοινὴ γὰρ αὐτῶν καὶ ἡ φυσιολογία καὶ ἡ αἰτιολογία καὶ ἡ θεραπεία. Θεμίσων δὲ καὶ Θεσσαλὸς ἔτι παρὰ τὰς ἐν τοῖς ἄλλοις μέρεσι τοῦ σώματος. . .διὰ τοῦτό φασι μὴ εἶναι ἴδιον πάθος γυναικῶν.

4. καὶ τούτοις μὲν συναινοῦμεν ἐξαμαρτάνειν τοὺς ἄλλους ταῖς ἀποδείξεσι. φαμὲν γὰρ οὔτε τι τριπλεκὲς εἶναι ἡμῶν τὸ σῶμα καὶ διοικεῖσθαι μὲν ταῖς ὕλαις, αἰτίαν δὲ προκαταρτικὴν μὲν πληθώραν εἶναι τοῦ αἵματος, συνεκτικὴν δὲ τὴν μετέρασίν τε καὶ σφήνωσιν. πάθη δὲ ἑπτὰ κατὰ γένος ὡς οὐκ ἀληθὲς παρέσταμεν διὰ πολλῶν ἐν ἑτέροις. εἶτα παρὰ τὴν ποιὰν τῶν πρώτων συμπλοκὴν ἐνδέχεται μέρος ἐπὶ θηλειῶν γεγονέναι τι διάφορον. καὶ γὰρ τὰ λοιπὰ

6 ὥσπερ στοιχείων c: στοιχείων ὥσπερ E. 7 ταύτης c. 8 παθῶν E: καθ' ὧν c. διὰ τῶν αὐτῶν E: δι' αὐτῶν c. θεραπεύεσθαι c. 12 ἔτι: ἐπὶ c. lacunam significavi. 14 ἐξ. δὲ τ. α. c. 15 οὔτε τὸ c. τριπλεκές: scil. Erasistratus ὡς ἀρχὰς καὶ στοιχεῖα ὅλου τοῦ σώματος ὑποτιθέμενος τὴν τριπλοκίαν τῶν ἀγγείων, νεῦρα καὶ φλέβας καὶ ἀρτηρίας, παραλείπει τά τε ὑγρὰ καὶ τὰ πνεύματα. δυσὶ γὰρ ὕλαις ταύταις διοικεῖσθαι λέγει τὸ ζῷον etc. Ps. Gal. isag. XIV, 697. 16 διοκεῖσθαι μ. ταῖς ὕλαις: διακεκρῖσθαι (sic) μ. τὰς ὕλας c. 17 πληθώραν Eras. l. c. 692. cf. Hecker I, 365. 275. 18 μετέρασιν = παρέμπτωσιν l. c. (Ps. Gal.) XIV, 692. 728. 19 γ. οὐκ ἀλ. ὡς παριστᾶμεν c. 20 τῶν πρώτων (sc. τῶν στοιχείων) συμπλοκήν (i. e. τὴν τριπλοκίαν τῶν ἀγγείων). 21 τι διάφορον: ἐπιδιάφορον c (cf. contra Eras. Ps. Gal. XIV, 697 πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα τῶν σωμάτων εἴδη εὑρίσκεται οὐκ ἐκ τῆς

μέρη διαφέροντα κατὰ πολὺ διὰ τῆς ποιᾶς συγκρίσεως τῶν ἀγγείων ὁ Ἐρασίστρατός φησι γεγονέναι. κἂν μὴ διαφέρῃ τῶν ἄλλων, ἐνδέχεται πάσχειν αὐτὸ διαφόρως, ὅτι καὶ τὸ αὐτὸ μέρος ποτὲ μὲν στεγνοπαθεῖ ποτὲ δὲ ῥευματίζεται.

τὰ δὲ ὅμοια καὶ πρὸς Ἡρόφιλον λεκτέον. . .καὶ πρὸς Ἀσκληπιάδην καταψευδόμενον μὲν τῶν στοιχείων καταψευδόμενον δὲ καὶ τῆς αἰτίας. εἶτα καὶ τὴν ἔνστασιν ου πάντων ἀλλὰ τῶν πλείστων συνεκτικὴν εἶναί φησιν, διὰ τὸ τὸν βούλιμον καὶ τὸν ὕδρωπα καὶ τὸν πρὸς τῇ ὑπεκλύσει πυρετὸν ὑπ' ἄλλης αἰτίας συνέχεσθαι. δύναται τοίνυν ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ συστῆναί τι πάθος ἴδιον γυναικῶν οὐχ ὑπ' ἐνστάσεως γενόμενον, ὡς ἐπὶ τῶν δυστοκιῶν.

5. κατὰ ψιλὴν μὲν οὖν τὴν ἀπόφασιν πάντες οὗτοι καλῶς ἠνέχθησαν, κατὰ δὲ τὰς ἀποδείξεις ἐσφάλησαν. ἡμεῖς μέντοι κατὰ φύσιν ἴδια πάθη λέγομεν γυναικῶν, οἷον τὸ συλλαμβάνειν καὶ ἀποτίκτειν καὶ γαλατουργεῖν, εἰ ταῦτα βούλεταί τις τὰ ἔργα πάθη προσαγορεύειν. παρὰ φύσιν δὲ κατὰ γένος μὲν οὐδαμῶς, κατ' εἶδος δὲ καὶ κατὰ μέρος. ὅσον μὲν γὰρ ἐπὶ τοῖς ἀναβεβηκόσι κοινῶς τοῖς ἄρρεσι νοσεῖ τὸ θῆλυ στεγνοπαθοῦν καὶ ῥευματιζόμενον ὀξέως ἢ χρονίως τάς τε αὐτὰς τῶν καιρῶν διαφορὰς ὑπομένον καὶ τὸ μέγεθος τῆς νόσου καὶ τὴν ἀτονίαν τῆς δυναμέως καὶ τὰς ἐν ἀλλοτρίοις, ἕλκεσί τε καὶ τραύμασι, διαφοράς. ὅσον δὲ ἐπὶ τοῖς κατὰ μέρος καὶ ἰδικὴν ἔχουσι τὴν παραλλαγὴν ἰδίοις κέχρηται πάθεσι τοῦτ' ἔστι συμπτωμάτων χαρακτῆρσι δια-

τριπλοκίας συγκείμενα). 2 ἀγγείων D (ὀγκίων E sed quid ὀγκία, ὄγκοι ad Eras.?): ἀγκείων c. 3 αὐτῶ c (αὐτῶν E). 8 cf. Cael. Aur. ox. I, 107 (de Asclepiade) *non omnes (passiones) statione corpusculorum (fieri) sed certas, hoc est phrenitim lethargiam pleuritim et febres vehementes* (ubi mox de bulimo et hydropismo). 10 τὸν (ὕδρ.) om. c: add. E². τὸν πρ. τ. ὑ. π. = *febres solubiles* Cael. l. c. 12 ἑαυτῷ Gomp.: ἑαυτῶν c. ἐντάσεως c. 13 γινόμενον c (corr. E).

φόροις. ὅθεν καὶ ὑπὸ τὴν αὐτὴν κατὰ γένος ἄγεται θεραπείαν, ὅπερ πλατύτερον διὰ τῶν ἑξῆς ῥηθησομένων ἔσται κατανοῆσαι.

I *Περὶ ἐποχῆς ἐμμήνων καὶ στραγγῆς καὶ μετὰ πόνου καθάρσεως*

6. *Τῶν ὑπαγομένων διαίτῃ παθῶν περὶ πρώτης διαλαμβάνομεν ἐποχῆς ἐμμήνων, ἐπεὶ καὶ πρῶτον ἔργον ὑστέρας ἡ κάθαρσις. διαφέρει δὲ τῆς ἐποχῆς ἡ μετὰ πόνου καὶ στραγγὴ κάθαρσις, ὡς καὶ τῆς ἰσχουρίας ἡ στραγγουρία. καὶ παντελὴς μὲν οὖν κώλυσίς ἐστι τοῦ διὰ μήτρας φερομένου κατὰ φύσιν αἵματος ἡ ἐποχή, παρεμποδισμὸς δὲ τῆς ἀποκρίσεως ἡ στραγγὴ κάθαρσις.*

ἕτερον δέ ἐστι καὶ τὸ μὴ καθαίρεσθαι ταῦ ἐπέχεσθαι τὸ ἔμμηνον. τῇ μὲν γὰρ ἐποχῇ καὶ τὸ μὴ παρεῖναι τὴν κάθαρσιν συμβέβηκε, τῷ δὲ μὴ καθαίρεσθαι οὐ πάντως καὶ τὸ ἐπέχεσθαι τὸ ἔμμηνον, οἷον ἐπὶ προηλίκων καὶ πρεσβυτίδων καὶ ἄλλων τινῶν ἐμφερῶν. ἄτοπον γὰρ ἐπὶ τούτων ἐποχὴν λέγειν ἐμμήνων, ἐφ' ὧν οὐδὲ παράκειται τὸ καθαρθησόμενον. ἐντεῦθεν ἐπαναβεβηκὸς μὲν τὸ μὴ καθαίρεσθαι καὶ κοινὸν τοῦ παρὰ φύσιν καὶ τοῦ κατὰ φύσιν, ὑποβεβηκὸς δὲ καὶ πάντοτε παρὰ φύσιν τὸ ἐπέχεσθαι τὸ ἔμμηνον.

7. *τῶν οὖν μὴ καθαιρομένων αἱ μὲν μηδὲν ἔχουσαι πάθος οὐ καθαίρονται φυσικῶς ἢ διὰ τὴν ἡλικίαν, καθάπερ αἱ λίαν νέαι καὶ πάλιν πρεσβύτιδες, ἢ αἱ συνειληφυῖαι καὶ ἀνδρώδεις καὶ στεῖραι φωνασκοί τε καὶ γυμναστικαί, μηδενὸς ἐπ' αὐτῶν εἰς κάθαρσιν περισσεύοντος ὡς ἐξαναλισκομένου*

6 *διαίτῃ*: cf. I, 1. 8 *καὶ* c: om. d. 9 *καὶ ἰσχουρία παντελῶς* (-*λὴς* D) *μὲν οὖν . . . ἡ ἐποχὴ δὲ π. τ.* c (corr. E). 11 *παραποδισμός* c (corr. E). 14 *καὶ* c: *ἀεὶ* E. 20 *καὶ καταφύσιν* c (*τοῦ* add. E). 24 *ἢ αἱ*: *καὶ* c. 25 *καὶ μηδενὸς* c. 26 *ὡς* addidi (*δὲ* post *ἐξαναλ.* E).

ὑπὸ τῶν γυμνασίων ἢ μεταβάλλοντος εἰς σάρκας. αἱ δὲ διὰ νόσον τῆς μήτρας ἢ τοῦ ἄλλου σώματος ἢ ἑκατέρων, ὑστέρας μέντοι τοῦ ἀτρήτου λεγομένου συμπτώματος ὑποστάντος ἢ περιτύλωσεως ἢ σκίρρου ἢ φλεγμονῆς ἢ οὐλῆς ἐφ' ἑλκώσει γενομένης ἢ μύσεως περὶ τὸ στόμιον διά τε ἄλλα καὶ μακρὰν χηρείαν ἢ παρεγκλίσεως, τοῦ τε ἄλλου σώματος οἷον ἀτροφίας περὶ αὐτὸ γενομένης καὶ πολλῆς ἰσχνώσεως καὶ συντήξεως ἢ πιμελώδους σαρκὸς παρεγχύσεως ἢ καχεξίας ἢ πυρετῶν καὶ μακρᾶς ἀρρωστίας, ἢ δι' αἱμορροίδων ἢ δι' ἐμέτων ἢ τῆς διὰ ῥινῶν αἱμορραγίας τῆς ὕλης εἰς ταῦτα τὰ μέρη μεταλαμβανομένης.

8. σημειωτέον τοίνυν ὅτι τὴν ἡλικίαν τῇ ἐντεύξει γνωρίζομεν ἢ τῇ ἀνακρίσει τοῦ πλήθους τῶν ἐτῶν, τὴν δὲ σύλληψιν ἐξ ὧν ἔμπροσθεν ὑπεδείξαμεν. τὰς δὲ ἀνδρώδεις συγκρίνομεν ἐκ τῆς ὄψεως, τὸ δὲ ἐπιτήδευμα καὶ τὸν βίον ἐκ τῆς ἀνακρίσεως, τὰς δὲ δίχα νόσου τῆς μήτρας ἢ τοῦ ἄλλου σώματος ὑγιείᾳ, τὰς δὲ διὰ πάθος περὶ τοὺς γυναικείους τόπους ἢ τὸν ἄλλον ὄγκον ὑποπῖπτον τῷ πρότερον πεφηνυῖαν τὴν κάθαρσιν μηκέτι παρεῖναι τῆς γυναικὸς ἔτι ἀκμαζούσης, καὶ βάρος ὀσφύος ἢ διάτασιν ἢ πόνον ἐφηβαίου τε καὶ βουβώνων παρακολουθεῖν ἢ ἀνατροπὴν στομάχου καὶ ὑπτίωσιν ἦχόν τε τῶν ὤτων καὶ παρεμποδισμὸν τῆς ὁράσεως ἢ κεφαλῆς βάρος ἢ πόνον ἢ πύρωσιν προσώπου καὶ κύρτωσιν ἀγγείων τῶν περὶ τὸ ἰνίον, καὶ τὰς ῥίζας τῶν ὀφθαλμῶν ἀλγεῖν. συνδραμόντος δέ ποτε τοῦ μὴ καθαίρεσθαι διά τινα τῶν κατὰ φύσιν προφάσεων, οἷον εἰ

3 τοῦ om. c (μὲν τοῦ E). 6 τε: δὲ E. 10 ἢ τῆς ὕλης c (ἢ om. E). μεταλαμβανομένης c: μεταβαλλομένης E. sequuntur Aetiana c (D p. 214,17—217,16). 12 τοίνυν τῇ ἡλικίᾳ τῇ ἐντεύξει γνωριζομένῃ τ. α. c. 16 δίχα νόσου: διὰ νόσον c. ἢ ... ὑγιείᾳ: ἡ ... ὑγεία c (τῇ ... ὑγιείᾳ E). 17 διὰ πάθους c (διὰ πάθος D). 18 ἢ τῶν ἄλλων ὄγκον ὑποπίπτειν καὶ πρ. c (cf. *residui corporis* lat. ap. Orib. VI, 347). 19 ἔτι D: ἐπι (sic) c. 22 παραποδισμὸν c (corr. E). 26 προφάσεως (sic) c.

τύχοι σύλληψιν παρεῖναι καὶ πάθος τῶν εἰωθότων ἐπέχειν τὸ ἔμμηνον, ἐπισυντιθέντες τὰς σημειώσεις καταλαμβάνομεν ὅτι οὐ μὴ τῷ τοῦ πάθους λόγῳ γέγονεν ἡ ἐποχή. κἂν διαλάθῃ δέ, βλαβερὸν οὐδέν, ἐπεὶ μηδὲν ἐξαιρέτως πρὸς τὴν ἐποχὴν τῶν ἐμμήνων πράττομεν, ἐξ εὐθείας δὲ πᾶσαν τὴν ὑποκειμένην νόσον ἀνασκευάζομεν εἴτε ἐπέχει τὸ ἔμμηνον εἴτε καὶ μή.

9. *τὰς μὲν οὖν δίχα πάθους μὴ καθαιρομένας δι᾽ ἡλικίαν φυσικῶς οὐ δεῖ θεραπεύειν. οὐδὲν γὰρ ἐνοχλοῦνται, καὶ ἄλλως μεταθεῖναι φύσιν ἢ ἀδύνατον ἢ οὐ ῥᾴδιον, ἔσθ᾽ ὅπου δὲ καὶ ἐπισφαλές. εἰ γὰρ ἠναντίωται τῷ κατὰ φύσιν τὸ παρὰ φύσιν, ἀνάγκη τὸ κατὰ φύσιν μεταλαμβανόμενον εἰς τὸ ἐναντίον γενέσθαι παρὰ φύσιν. τὰς δὲ διὰ γυμναστικὴν ἀγωγὴν ἢ ἀναφωνήσεις εὐτόνους μὴ καθαιρομένας οὐδὲ αὐτὰς δεῖ θεραπεύειν ἅτε μηδὲν πάθος ἐχούσας. εἰ δ᾽ ἕνεκα τοῦ μὴ συλλαμβάνειν ἐπιζητοῖεν τὴν κάθαρσιν, τρυφερώτερον αὐτὰς ἀκτέον κατ᾽ ἐπίστασιν τοῦ ἐμπράκτου τῆς διαίτης, ἵνα μὴν θηλύτερα τὰ σώματα γένηται. τὰς δὲ διά τι πάθος μὴ καθαιρομένας ἀκολούθως τῷ πεποιηκότι πάθει τὴν ἐποχὴν τῶν ἐμμήνων θεραπευτέον, περικόπτοντα μὲν τὸν ὑμένα ἢ τὴν σάρκα ἐπὶ τῶν ἀτρήτων, μαλάσσοντα δὲ καὶ μετασυγκρίνοντα τὴν περιτύλωσιν καὶ τὸν σκίρρον, χαλῶντα δὲ παρηγορικῶς τὴν φλεγμονήν, λεπτύνοντα δὲ ὡς ἔστι τὴν οὐλήν, ἀνιέντα δὲ τὰς μύσεις καὶ παρεγκλίσεις, ἀναλαμβάνοντα δὲ καὶ σαρκοῦντα τὰς ἰσχνὰς καὶ ἀτρόφους, μεταβάλλοντα δὲ τὰς καχεξίας καὶ τὴν πιμελὴν καθαιροῦντα, καὶ λούοντα μὲν τὰς πυρεσσούσας, ἀνασκευάσαντα δὲ πᾶν ἀρρώστημα ἢ νέον ἢ χρόνιον, καὶ τὰς μὲν αἱμορροίδας αἴροντα, ἀναστέλλοντα δὲ*

1 *ἐπέχει* c (corr. E). 3 *ὅτι ὃ μὴ τὸ* c (*ὅτι μὴ τῷ* DE). 9 *οὐ φυσικῶς οὐ* c (corr. E). 11 *ἐναντίωται* c. 12 *μεταβαλλόμενον* E. 15 *μηδὲν* E: *μὴδὲ* c. *ἠδέναι κατ᾽ οὐμὲ σ.* c (corr. E). 17 *ἐπίτασιν* c (corr. E). *μὴν* (*μὲν* E): *μὴ* c. 23 *ὡς ἔστι* = *in quantum potest* lat.

τὸν ἔμετον καὶ τὴν ἀπὸ ῥινῶν αἱμορραγίαν, ὧν ἑνὸς ἑκάστου τὴν ἰδικὴν ἐπιμέλειαν ἐκ μέρους μὲν ἐν τοῖς ἄλλοις θεραπευτικοῖς εἰρήκαμεν, ἀπὸ μέρους δὲ ἐνταῦθα παραδώσομεν. ἁρμόσει μέντοι κἂν διά τινα περὶ τῷ ἄλλῳ σώματι νόσον ἐπέχηται τὸ ἔμμηνον, καὶ τοπικῶς τῆς μήτρας ἐπιμελεῖσθαι διὰ τρίψεως καὶ τῶν στερεοποιεῖν δυναμένων, καθὼς μικρὸν ὕστερον ἐροῦμεν.

10. ἐπεὶ δὲ κοινῶς στεγνώσεως περὶ τὴν ὑστέραν γενομένης ποτὲ μὲν παντελῶς ἐπέχεται τὸ ἔμμηνον ποτὲ δὲ στραγγῶς φέρεται καὶ μετὰ πόνων, ὁπότε στρόφοι συνεδρεύουσι καὶ ὀδύναι βουβώνων ὀσφύος ἐφηβαίου ποτὲ δὲ κεφαλῆς τε καὶ τραχήλου τενόντων καὶ ὀμμάτων καὶ ἰσχίων τε καὶ μηρῶν, καὶ μαστῶν διογκώσεις, ἀνορεξίαι τε καὶ πυρώσεις καὶ ἀναξηρασμὸς τῶν γυναικείων τόπων, ἅπερ κατὰ τὴν προθεσμίαν γίγνεσθαι τῆς καθάρσεως τῶν οὕτως διακειμένων συμβαίνει, ἐκθησόμεθα τὴν ἐπιμέλειαν. ὅταν οὖν ἀρχήν τινα οἱ πόνοι λαμβάνωσιν ἢ παντελῶς ἐπισχεθῇ τὸ ἔμμηνον, κατακλιτέον ἐν οἰκήματι συμμέτρως ἀλεεινῷ τε καὶ φωτεινῷ καὶ φυλακτέον ἐφ᾽ ἡσυχίας, ἐγρηγόρσεως δέ, καὶ πάντων ἀποχῆς, καὶ κουφῆς διακρατήσεως τῶν ἄκρων καὶ τῶν ἐν περιωδυνίᾳ μερῶν. οὐ μόνον γὰρ ὑπὸ τῆς ἐμφύτου θερμασίας ἀναχαλᾶται τῶν ἐσφιγμένων ἕκαστον, ἀλλὰ καὶ τῇ τῆς ἐπερείσεως ἀντιβάσει κουφίζεται τὸ σφυγματῶδες τοῦ ἀλγήματος. εἰ δὲ μὴ ἐνδιδοίη, καὶ θερμάσματά τινα παραληπτέον, ἤτοι ῥάκη θερμὰ ἢ ὠμόλινα ἢ ἔρια, καὶ πυριατῆρας θερμοῦ ὕδατος πεπληρωμένους, ἢ κύστεις θερμὸν ἔλαιον περιεχούσας ἢ ὠμήλυσιν ἐν μαρσίποις χλιαράν, ἢ

4 *τινα* E: *τὴν* c. 6 *ἐπιτελεῖσθαι* c (corr. D). 12 *καὶ* (*ὀμμ.*) E: *τὲ* c. 13 *τε* add. E. 20 *καὶ παντὸς ἀποχῆς κ. κ. δ.* c (cf. infra II,23. lat. *ita ut biduo nihil accipiat* et Cael. de ischuria chr. 5, 73 *adhibita abstinentia usque ad tertium diem cum requie*). 24 *ἐνδιδώη* c. 25 *ἢ* (ante *ἔρια*) E²: *καὶ* c. 27 *χλιαροῖς* c (corr. E).

σπόγγον ἐν ζεστῷ ὕδατι ἀποτεθλιμμένον καὶ ῥάκει περιειλημένον ὥστε μὴ ψυγῆναι ἐκ τῆς νοτίδος τοὺς τόπους, παρηγορηθῆναι δὲ πειθηνίως διὰ τῆς τῶν ἀτμῶν ἐπιφορᾶς. μετὰ δὲ ταῦτα μαλακὸν καὶ καθαρὸν ἔριον ἐλαίῳ γλυκεῖ καὶ θερμῷ διαβραχὲν καὶ ἀποθλιβὲν περιβλητέον ἐφηβαίῳ καὶ ἐπιγαστρίῳ σὺν ὀσφύι καὶ ἰσχίοις, εἶτα συνεχῶς θερμοτέρῳ προσεμβρεκτέον, καὶ διάκλυσμά τε καὶ ποτὸν ὕδωρ δοτέον θερμόν. κούφης δὲ οὔσης τῆς ἐπιτάσεως καὶ ὑπνοῦν ἐπιτρεπτέον. χρηστέον δὲ καὶ καταπλάσμασι τοῖς διὰ λινοσπέρμου ἢ ἄρτῳ φυρατῷ δι' ὑδρομέλιτος θερμοῦ καὶ τοῖς ὑποδειχθησομένοις ἐγκαθίσμασι, καὶ τῆς πρώτης ἐνστάσης διατρίτου τῇ διὰ τοῦ ἀλείμματος ἀποθεραπείᾳ προσκλύσματί τε καὶ τροφῇ θερμῇ καὶ ἁπλῇ.

11. σφοδροτέρων δὲ τῶν περιωδυνιῶν οὐσῶν ἔμπροσθεν τῆς διατρίτου ἢ καὶ ἐν αὐτῇ φλεβοτομητέον ἀπ' ἀγκῶνος τοῦ ἀντικειμένου τοῖς μᾶλλον ⟨πεπονηκόσι⟩ πρὸς τὸ ἀσκυλτότερον ἀπὸ τῶν ἧττον πεπονθότων γενέσθαι τὴν ἀφαίρεσιν. πάντων δὲ ἐπ' ἴσης κακοπαθούντων, ἀπὸ τοῦ εὐωνύμου, πρὸς τὸ τὴν δεξιὰν χεῖρα ταῖς ὑπηρεσίαις ἀπαρεμποδίστως σώζεσθαι. τὴν δὲ ἀπὸ σφυροῦ φλεβοτομίαν παραιτητέον, ἕως ἂν τὰ ἐν τοῖς βραχίοσιν ἀγγεῖα φαίνηται καὶ μηδεμία φλεγμονὴ περὶ αὐτοῖς ᾖ πρόδηλος. ἥτε γὰρ σπάσις τὴν ἀσθενοῦσαν σκύλλει, καὶ ἰσχνότερα τὰ παρὰ τοῖς ἀστραγάλοις ἀγγεῖά ἐστιν. μετὰ δὲ τὸ ἐκλυθῆναι τὴν ἀπὸ τῆς φλεβοτομίας ταραχὴν ἀποθεραπευτέον τὸ σῶμα καὶ ἐγκαθιστέον εἰς ὑδρέλαιον θερμὸν ἢ τήλεως ἢ λινοσπέρμου ἢ μαλάχης ἡμέρου τε καὶ ἀγρίας ἀφέψημα. διαστήσαντα δὲ τὰ

1 ὕδωρ c. ῥάκη περιειλλημμένον c. 6 εἶτα (?) E: ἵνα c. 7 τε addidi. 13 post ἁπλῇ sequuntur Aetiana D. p. 220, 22 — 221, 21 (Erm. p. 212, 11 — 216, 4). 14 περιοδυνῶν c. 16 ⟨πεπονηκόσι⟩ add. E. 18 ἐφίσης c. 19 ἀπαραποδίστως c. 20 ἀπὸ σφυροῦ: contra Gal. XI, 303 (283). 22 σπάσις (sc. ἀντίσπασις venaesectionis): στάσις c. 23 σκύλλει (vel σκυλεῖ): σκῦλαι c (σκύλαι ἂν E). 27 διαστή-

πτερυγώματα τῷ αὐτῷ ἐγχυματιστέον ἐλαίῳ καὶ ᾠῷ κατ' ἰδίαν ἢ μετά τινος τῶν εἰρημένων ἀφεψημάτων εἰς γλοιοῦ πάχος ἀνακοπέντι. εἶτα καὶ τοῖς τόποις ἐρίου τι μαλθακοῦ παραθετέον βεβρεγμένου τοῖς αὐτοῖς ὑγροῖς, κἄπειτα τὸ πίλημα περιβλητέον. καὶ τῆς ταραχῆς ὑπεκλυθείσης ὕδωρ δοτέον θερμὸν διάκλυσμα καὶ ποτόν, παρηγορίας τοῦ δίψους χάριν καὶ εἰς ἀταλαιπώρητον κατεργασίαν τῆς τροφῆς, μετὰ δὲ τὸ πόμα τροφὴν ἁπλῆν κούφην ὀλίγην ἔνθερμον ῥοφηματώδη, καθάπερ τὸν ἐξ ὕδατος χόνδρον ἢ τὸν διὰ μελικράτου μετρίως ἀποζεσθέντα ἢ τὸν ῥοφητὸν διὰ μέλιτος ἢ ἐλαίου καὶ ἀνήθου καὶ ὀλίγων ἁλῶν, ἢ ἄρτον ἐξ ὕδατος, εἰ δὲ μή, μετὰ ῥοφητῶν ᾠῶν. ἀπὸ δὲ τῆς τροφῆς ὀλίγης γενομένης διαστάσεως ἐπιτρεπτέον ὑπνοῦν. ἐντεῦθεν δὲ μέχρι παρακμῆς λεπτῶς ἀκτέον καὶ παρὰ μίαν δοτέον τὴν τροφήν, εἴ γε μὴ κατησθένηκε ἡ δύναμις τοῦ σώματος. σικύαις δὲ χρηστέον, κούφαις μὲν τὸ πρῶτον καὶ οὐκ ἐν ἀνέσει μόνον ἀλλὰ καὶ ἐν ἐπιθέσει πρὸς παρηγορίαν ἀλγήματος πρᾴως ἐπιτιθεμέναις ἄνευ τοῦ πολλὴν ἐπιφέρειν συνολκήν, τὸ σφοδρότερον γὰρ τοῦ ἐπισπασμοῦ παρεκλύειν ἔστι παρά τι μέρος τοῦ χείλους τῆς σικύας ἰσχνῆς παρεντιθεμένης σπαθομήλης, ὕστερον δὲ καὶ μετ' ἀμυχῶν ἐπιπολαίων ἐν ἀκμῇ μὲν τοῦ πάθους, ἐν ἀνέσει δὲ τῆς ἐπιτάσεως, κατ' ἐφηβαίου καὶ ὑποχονδρίου, μενούσης δὲ τῆς κατασκευῆς, καὶ βδέλλαις, προσεπιβληθέντος αὐταῖς ὀθονίου πρὸς τὸ μὴ ψύχειν. δραστικώτερον δὲ ἀφαιμάσσουσιν αὗται διὰ σικύας τῶν τόπων προεξογκωθέν-

σαντα . . . ἐγχυματιστέον: cf. R. Kühner Griech. Gramm. (ed. 2) II, 388. 3 *ἀνακοπέντων* c. 5 *ὑ. δ. διάκλυσμα θερμὸν* c (transpos. E). 7 *ἀταλαιπωρητέον ἢ τῆς τ.* c. 10 *ἀποζεσθέντος* c. *τὸ ῥυνητόν* c (*ῥοφητόν* D). cf. Cael. ox. 1, 73 (*aut alica supra dicta sorbilis facta* etc.). 11 *ἀνήθων* c. 15 *εἰ δὲ μὴ κατεσθένηκεν . . . συκέαις χρ.* c (sed cf. lat. *et si vires eius permiserint, die inter diem cibum accipiat*). cf. Cael. ox. 1, 82 etc. itaque non ut Cael. ox. 3, 21. 20 *χείλους* E: *χυλοῦ* c. 22 *ὑποχονδρίου*: *praecordiis* lat. 23 *προυποβληθέντες* c (corr. E).

των διὰ τῶν ἐμβαλλομένων τιλτῶν ἐλλυχνίων, ἵνα μὴ διὰ τῶν ἄλλων λιπαινομένων τῶν μερῶν, κωλυθῇ τὰ ζῷα ἅψασθαι τῶν ἑλκομένων. μετὰ δὲ τὴν ἀπόπτωσιν αὐτῶν εἰ μὲν ὀλίγον εἴη τὸ ἀποσπασθὲν αἷμα, σικύας ἐπιβλητέον οἷς ἐνδέχεται τόποις, εἰ δὲ μή, τιλματίοις σκεπαστέον τὰ δήγματα καὶ κατ' αὐτῶν ἐλαιοβραχὲς τὸ ὀθόνιον ἐφαπλωτέον, εἶτα ἔριον. ἐντεῦθεν δὲ τοῖς χαλαστικοῖς χρηστέον καταπλάσμασιν, οἷον ἄρτῳ μετὰ πιμελῆς προσφάτου φυραθέντι ὑείας τεθερμασμένης ἢ μετὰ τῶν ῥιζῶν τῆς ἀγρίας μαλάχης ἡψημένων καὶ καλῶς λειανθεισῶν ἢ λινοσπέρμῳ μετὰ γύρεως ἢ τήλεως ἢ τοῖς τρισὶν ὑφ' ἓν ἡψημένοις μετὰ ἐλαίου καὶ μέλιτος καὶ τοῦ ἀφεψήματος τῆς μαλάχης ἢ τήλεως. ἀλλακτέον δὲ τὰ πρῶτα συνεχῶς. διὰ γὰρ τῆς ἐπιμονῆς καὶ ψύχεται καὶ ἀποξύνεται διὰ τὴν ἐκ τῆς φλεγμονῆς πύρωσιν. ἐμπεπλάσθω δὲ μήτε ἐπὶ λεπτὸν ἄγαν, καὶ γὰρ ψύχεται συντόμως καὶ ξηραίνεται ῥαδίως, μήτε ἐπὶ πάχος, βαρεῖται γὰρ τὰ φλεγμαίνοντα. χρηστέον δὲ καὶ τῇ εἰς τὴν ἕδραν ἐνέσει τοῦ θερμοῦ ἐλαίου μέχρι κυάθων τεσσάρων, καὶ πεσσοῖς ἀπεριέργοις.

12. ἐξήμαρτον γὰρ οἱ παλαιοὶ τοὺς αἱμαγωγοὺς λεγομένους ἐντάσσοντες εἰς κατασπασμὸν αἵματος καὶ ποτήματα τὰ αὐτὰ παρέχειν δυνάμενα, οὐχ ὁρῶντες ὅτι τὰ μὲν ποτήματα φθείρει καὶ ἀνατρέπει τὸν στόμαχον, τὰ δὲ πρόσθετα καταξύοντα τὴν ὑστέραν ἐσχαροῖ καὶ διὰ τοῦτο δυσλύτους καὶ βαθείας καὶ κακοήθεις ἑλκώσεις ἀποτελεῖ καὶ οὐλὴν ἐπὶ τὰς ἑλκώσεις γίγνεσθαι ποιεῖ πάσης σαρκὸς τῆς κατὰ φύσιν πυκνοτέραν οὖσαν ὥστε τὴν ἔμμηνον κάθαρσιν ἐπέχειν. τὸ δὲ ὅλον ἅπαντα τὰ τοιαῦτα ποτήματα καὶ πρόσθετα δριμείας ὄντα

3 ἑλκομένων: ἠλεωμένων c (ἠλαιωμένων E). 6 ἐλαιοβραχέσθω ὀθώνιον καὶ ἐφ. c (τι ὀθ. E). 9 ἑψημένης . . . λεανθήσης c (corr. E). 10 λινοσπέρμου c (corr. E). 20 ἐντάσσοντες E: ἐκτάσομεν c. 26 ποιεῖ addidi (om. c). 27 οὖσαν E: οὔσης c.

δυνάμεως ἐρεθίζει τὴν φλεγμονήν, οὕτω δὴ καὶ τοὺς πόνους διπλασιάζει καὶ τὸν τῆς καθάρσεως ἐπιτείνει παρεμποδισμόν. ὡς γὰρ οὐδὲ φλεγμαινόντων τῶν ὀφθαλμῶν συμφέρει δριμέσι χρῆσθαι κολλυρίοις οὐδὲ δυσουρίας γενομένης ἢ τεινεσμοῦ τοῖς ἀμύσσειν δυναμένοις, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον οὐδὲ τῆς μήτρας φλεγμαινούσης ἐν ταῖς μετὰ περιωδυνίας καθάρσεσι τὰ δριμέα δεῖ παραλαμβάνειν. τοιαῦτα γὰρ τὰ δοκοῦντα παρ' αὐτοῖς αἱμαγωγά, καθάπερ ἐλατήριον, ἐλλέβορος μέλας, πύρεθρον, ὀποπάναξ, οἷς αἱ γυναῖκες καὶ πρὸς τὸ φθεῖραι πολλάκις ἐχρήσαντο. καθάπερ οὖν ἔφην, ἀποδοκιμαστέον πᾶν τὸ δριμὺ καὶ ἀμυκτικόν, παραληπτέον δὲ τὸ παρηγορικῶς ἀνιέναι δυνάμενον.

13. κράτιστος δὲ πεσσὸς ἐλαίῳ ἔριον βραχὲν γλυκεῖ καὶ θερμῷ, καὶ τήλεως χυλοῦ ἢ λινοσπέρμου ἢ μαλάχης μετὰ τοῦ ἐλαίου γλοιωδῶς ἀνακοπέντος, μετά τινος τούτων συνεψηθὲν στέαρ πρόσφατον χήνειον ἢ ὀρνίθειον ὥστε τὸ ἐφιστάμενον πιμελῶδες ἀποσῦραι καὶ εἰς ἔριον χρῖσαι, καὶ ᾠοῦ λέκιθος τούτοις συλλειοτριβηθεῖσα, ποτὲ δὲ καὶ διὰ μέλιτος ἀπέφθου συντακεῖσα καὶ μελίλωτον ἐν γλυκεῖ καθεψηθὲν ἢ πατητοῦ φοίνικος ἡ ἔνδοθεν σὰρξ ὁμοίως ἑψηθεῖσα ἐν γλυκεῖ, περιῃρημένου τοῦ ἔξωθεν ὑμένος, παραστύφει γὰρ οὗτος. χρηστέον δὲ καὶ πυρίᾳ τῇ διὰ σπόγγων ἀποθλιβομένων εἰς ὕδωρ θερμὸν ἢ ὑδρέλαιον ἢ ἀφέψημα τήλεως ἢ λινοσπέρμου ἢ μαλάχης ἡμέρου ἢ ἀγρίας. συνεχῶς δὲ ἀλλασσέσθωσαν οἱ σπόγγοι προυπορριφέντος ὀθονίου καὶ ἀφθόνως ἐλαίῳ θερμῷ περιχριομένων τῶν μερῶν εἰς τὸ ἀπεριψύκτους μεῖναι τοὺς τόπους.

14. προκοπῆς δὲ γενομένης περὶ τὴν ἐπιμέλειαν καὶ τὴν διὰ κλινιδίου κρεμαστοῦ δοκιμαστέον κίνησιν. παρακμαζούσης δὲ τῆς διαθέσεως εὐθέως μὲν ἡ κάθαρσις ἐπιφαίνεται,

1 δὲ c. 2 παραποδισμόν c. 4 γινομένης c (corr. E). 10 ἔφην (εἰρήκαμεν E²): ἐχρῆν c. 12 ἔλαιον ἐρίω c (corr. E). 13 χυλὸν c. 14 γλοιώδους ἀνακοπείσης c. 18 ἐν: τῷ c. 27 κρεμασμοῦ c (corr. D).

μετὰ δὲ τὴν ἀπόληξιν αὐτῆς τοῖς ἀναληπτικοῖς χρηστέον, λουτρῷ ποικίλῃ τροφῇ οἴνῳ καὶ αἰώρᾳ περιπάτοις γυμνασίοις τρίψεσι τοῦ τε ὅλου σώματος καὶ τῶν περὶ τὴν ὑστέραν. ἐπεὶ μέντοι πρὸς τὴν τοπικὴν τῆς ὑστέρας τρῖψιν αἱ διὰ ψιλῶν τῶν χειρῶν παραφοραὶ περίθλασιν φέρουσι, καθ' ὃν καιρὸν εἰς εὐμεγέθη λεκάνην ἐγκαθίζει ἡ κάμνουσα λουομένη ἢ καταβαίνει εἰς τὴν ἔμβασιν, σπόγγους πλατεῖς καὶ μαλακοὺς τῷ ἤτρῳ περιτιθέναι καὶ τοῖς ἰσχίοις, καὶ ἠρέμα προσεντυπώσασαν ταῖς χερσὶ παράγειν τῇδε κἀκεῖσε, καὶ κατ' ὀλίγον παραύξειν τὸ τῆς τρίψεως πλῆθος. δοκιμαστέον δὲ καὶ κηρωτὰς διὰ σαμψυχίνου ἢ σουσίνου ἤ τινος τῶν ἐμφερῶν οὐ μόνον ἐντιθεμένας ἀλλὰ καὶ διαχριομένας κατὰ τοῦ στομίου καὶ τοῦ τραχήλου τῆς ὑστέρας, ὁπότε δὴ καὶ τοὺς μαλακτικωτέρους πεσσοὺς παραληπτέον, ἐξ ὧν ἐστιν ὁ διὰ κηροῦ καὶ ῥητίνης τερεβινθίνης καὶ ταυρείου στέατος καὶ γλυκέος ἐλαίου ἢ κυπρίνου τοσούτου κατὰ τὸ πλῆθος ὥστε τὰ λοιπὰ βληθέντα γλοιώδη γενέσθαι, καὶ ὁ διὰ χυλῶν πεσσὸς σκευαζόμενος καὶ πᾶς ὁ διὰ μυελῶν καὶ στεάτων καὶ σπερμάτων ἀνετικῶν. ἐν δὲ τούτοις ἐστὶ καὶ τὸ διὰ σαμψύχου λεγόμενον ἄκοπον. μεγαλωφελὴς δὲ καὶ ἡ εἰς ἔλαιον ἔμβασις.

15. χρονίσαντος δὲ τοῦ πάθους κατὰ μὲν τὰς ἐπιθέσεις τὴν αὐτὴν παραληπτέον ἐπιμέλειαν, ἐν δὲ τοῖς διαλείμμασι πρῶτον μὲν τὴν ἀναληπτικήν, ἧς τὴν ὕλην εἰρήκαμεν, συμπαραληφθέντος τινὸς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν καὶ τῶν ἐμπείρων ἀλειπτῶν, δευτέραν δὲ τὴν μετασυγκριτικήν. ἐν ᾗ δεῖ

3 τῶν τε ὅλων σωμάτων c (corr. E). 4 ἐπεὶ E² (Gomp.): ἔτι c (εἴ τι E). cf. ἐπὶ c pro ἔτι p. 304, 19 etc. 6 ἐγκαθίζουσα c. 7 ἢ addidi (cf. lat.). καταβαίνειν c (ut saepe ν aut demens infinitivis aut quasi infinitivis addens). 8 τοῖς add. E. 9 προσεντυπώσαντα c. καὶ add. E. 11 σαμψύχου c (corr. E). 13 ὁπότε δὴ: *cum vero plus profecerit* lat. 17 βληθέντα c i. e. ἐμβληθέντα E. 18 μυελῶν D: μυσσῶν c. 26 cf. cycli metasyncritici ordinationem apud Cael. chr. I, 24 — 44. δεῖ D: δὲ c.

πρὸ μιᾶς ἡμέρας συστέλλειν, εἰ δὲ μὴ ἀντέχοι τις, ἐπ' ὀλιγοσιτίας καὶ ὑδροποσίας τηρεῖν, εἶτα μερίσαι τὸν ἄρτον, ὅσου ῥᾳδίως πλεῖστον δύναται περιγενέσθαι, μερίσαι δὲ εἰς δύο μέρη, καὶ τὸ μὲν ἕτερον ἥμισυ εἰς τρία μέρη διαιρεῖν ἴσα, τὸ δὲ ἕτερον τῇ ἑξῆς ἡμέρᾳ διδόναι μετὰ τὴν συστολὴν σὺν ταριχίοις καὶ τοῖς δριμέσι προσοψήμασιν ἡμέραις δυσὶν ἢ τρισὶν ἢ τέσσαρσιν. εἶτα ἀλλάσσειν εἰς τὴν μέσην ὕλην, οἷον λάχανα καὶ τοὺς τρυφερωτέρους ἰχθύας καὶ ἐγκεφάλους, εἶτ' ἄλλαις ἴσαις εἰς τὰ πτηνά, καὶ ταῖς ἰσαρίθμοις εἰς ὕεια πρόσφατα, καθ' ἑκάστην μετέλευσιν ἀπὸ ποιότητος εἰς ποιότητα προσλαμβάνοντα τῶν τριῶν τοῦ ἡμίσους ἄρτου μερῶν ἓν μέρος, καὶ τῇ πρώτῃ μὲν ἡμέρᾳ τῆς μετελεύσεως ὑφαιροῦντα τὸ οἰνάριον καὶ τὸ λουτρόν, τῇ δὲ ἑξῆς ἑκατέροις χρώμενον. πλὴν δὲ ἐπὶ μόνης τῆς δριμυφαγίας, συνδοκιμάζειν δεῖ καὶ τὰ τοπικὰ τῶν βοηθημάτον ἐν τῇ ἕξῆς ἡμέρᾳ τῆς ἀπὸ ποιότητος εἰς ποιότητα μεταβάσεως, ποτὲ δὴ σικύαις χρώμενον μετασυγκριτικαῖς, ποτὲ δὲ παροπτήσει, ποτὲ δὲ δρώπακι κατ' ἐφηβαίου καὶ ὀσφύος νίτρου τε καὶ ἁλῶν καὶ τῶν ἀμυκτικῶν σμηγμάτων συμπάσμασι, ποτὲ δὲ πυρίᾳ καὶ ἐγκαθίσμασι διὰ θαλάσσης καὶ τῷ διὰ νάπυος φοινιγμῷ καὶ κατακρουνισμῷ. μὴ ἀνασκευαζομένου δὲ τοῦ πάθους, οὐκέτι μόνον ἀπὸ συστολῆς ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ διὰ ῥαφανίδων ἀρκτέον ἐμέτου.

3 ὅσου (ὃς οὐ c) . . . πλείστου: cf. Cael. chr. 1, 24 *panis dabimus tertiam partem solitae quantitatis quam ante initium curae facile accipere atque perferre solebat.* 6 προσεψήμασιν c (corr. E). 7 μέσην ὕλην i. e. *mediae qualitatis materiam* Cael. 1, 26. οἷον c: om. d. 9 εἰς bis add. E (in ceteris falsus, cf. Cael. l. c.). 14 πλὴν (cf. Cael. chr. 1, 41): πάσης c. de localibus adiutoriis v. Cael. 1, 35 sqq. 16 δὴ: δὲ c. 17 παρόπτησι c. 19 συμπάσμασι: σὺν σινιπάσμασι (sic) c. aspergines ex nitro etc. v. Cael. chr. 1, 99. 5, 39 etc.

20 νάπυος: σύναπυος (sic) c. 21 κατακρουνισμῷ (sc. αὐτοφυῶν ὑδάτων): cf. Antyll. et Agathin. Orib. t. II, 385, 10. 401, 10 (κρουνοῖς ὑποτιθέναι τὰ κ. τ. στόμαχον) et ib. Dar. p. 877. 23 ἐμέτου: cf. Cael. chr. 1, 29. 35.

16. *χρηστέον δὲ καὶ μαλάγμασι τοῖς ἀμύσσειν δυναμένοις, οἷον τῷ διὰ δαφνίδων καὶ διὰ σπερμάτων, καὶ πεσσοῖς ὁμοίας δυνάμεως ἐχομένοις, ὧν εὔκαιρος ἡ χρῆσις μετὰ τὴν ἀπόληξιν τῆς καθάρσεως. δεῖ γάρ τοι ὅτε σύνεγγύς ἐστιν ἡ προθεσμία τῆς καθάρσεως, τὰ δραστικὰ καὶ συγκινοῦντα παραιτεῖσθαι. κατὰ μέρος δὲ ἐν τοῖς προσθέτοις ἔστω πήγανον λεῖον μετὰ μέλιτος ἢ κόνυζα ἡ λεπτόφυλλυς καλουμένη ἢ σταφὶς χωρὶς τῶν γιγάρτων λεία μετὰ νίτρου ἢ ἁλῶν. τά τε διὰ κυμίνου πεπέρεως ἀψινθίου ὑσσώπου βουτύρου ἐλαίου παλαιοῦ καὶ τῶν ὁμοίων ὡς κυάμου μέγεθος εἰς πεσσὸν ἐγχριστέον καὶ καταβαπτέον εἰς ἔλαιον γλυκὺ ἢ σούσινον, ἵνα τὸ πολὺ τῆς δήξεως ἀπαμβλυνθῇ, καὶ παραθετέον τῷ στόματι τῆς ὑστέρας. τοῖς δὲ αὐτοῖς καὶ τοὺς βουβῶνας ἀλειπτέον καὶ τὸν δακτύλιον ἔνδοθεν διαχριστέον. ὃν τρόπον γὰρ περιγραφομένων ἔσθ' ὅτε τῶν δυστραπέλων ὀφθαλμιῶν σκληρὰ γίγνεται καὶ παχέα τὰ βλέφαρα καὶ διὰ τοῦτο χρήζει δριμέων καὶ μετασυγκριτικῶν κολλυρίων εἰς παντελῆ τοῦ πάθους ἀνασκευήν, οὕτω καὶ τὰ περὶ τὴν ὑστέραν ὑπεκλυομένης ποτὲ τῆς φλεγμονῆς σκληρὰ μείναντα καὶ τραχέα καὶ οἷον περίτυλα, δέεταί τινος εἰς μετασύγκρισιν δήξεως. καὶ μηδὲ οὕτως λυομένης τῆς διαθέσεως, τῷ λευκῷ σπαρακτέον ἐλλεβόρῳ καὶ μετ' αὐτὸ δοκιμαστέον ἀποδημίαν μακροτέραν καὶ αὐτοφυῶν ὑδάτων χρῆσιν καὶ τὸ σύνολον τῆς ψυχῆς διάχυσιν. οὕτω γὰρ ἐξ ἐπιμονῆς τε τῶν αὐτῶν καὶ προσθέσεως τῶν σφοδροτέρων λυομένου τοῦ πάθους ἡ κάθαρσις ἀπαρεμπόδιστος γίγνεται.*

2 *τῷ δ. δ.* E: *τὸ δ. δ.* c. *καὶ (δ. σ.)*: *τὸ* c. 4 *δεῖ γάρ τοι* D: *διὰ γὰρ τὸ* c. 6 *ἔστω* E²: *ἐστὶ* c. 8 *ἁλῶν* E: *ἄλλων* c. 9 *ἰσώπου* (sic) c: *οἰσύπου* (cf. Diosc.) E. 15 *ὀφθαλμικῶν* c (corr. E). 19 *ἐπεκλ.* c (corr. E). *σ. μείναντα οἷον τρ. κ. περίτυλα* c. 20 *καὶ* ante *δέεται* c (om. E). 21 *καὶ* add. E (*μηδὲ οὕτως δὲ* E²). 26 *ἀπαραπόδιστος* c. post *γίνεται* sequuntur Aetiana (Philumeni fort., cf. II, 10), quae tamquam Soranea non recte admisit E (p. 228 D. extr. *συνθέτοις* — 230, 4 *συνεχῶς*), ex eodem deinde Aetio plura usque ad p. 236, 21.

II Περὶ φλεγμονῆς ὑστέρας.

17. Ἡ φλεγμονὴ κέκληται μὲν ἀπὸ τοῦ φλέγειν καὶ οὐχ ὡς ὁ Δημόκριτος εἴρηκεν ἀπὸ τοῦ αἴτιον εἶναι τὸ φλέγμα. προκατάρχει δὲ τῆς περὶ τὴν ὑστέραν φλεγμονῆς πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα, συνεχέστερον δὲ ψῦξις, ὡσαύτως κόπος ἔκτρωσις φαύλη τε μαίωσις, ὧν οὐδὲν εἰς τὴν ἐξαλλαγὴν συντελεῖ τῆς ἐπιμελείας.

μήτρας δὲ φλεγμαινούσης τὰ μὲν κοινὰ παρέπεται σημεῖα, τὰ δὲ ἴδια καὶ δηλωτικὰ τοῦ πάσχοντος μέρους αὐτῆς. φλεγμαίνει γὰρ ποτὲ μὲν ὅλη, ποτὲ δὲ ὁ τράχηλος, ποτὲ δὲ ὁ πυθμήν, ποτὲ δὲ τὸ κύτος ἤτοι ἄνωθεν ἢ κάτωθεν ἢ ἐκ πλαγίων, ποτὲ δέ τινα τούτων ἢ τὰ πλεῖστα μέρη.

κοινὰ μὲν οὖν παρέπεται σημεῖα πόνος τοῦ πάσχοντος μέρους καὶ παλμός, ὄγκος τοῦ ἐπιγαστρίου καὶ πύρωσις, ξηρότης, σύντασις ἰσχίων ἢ βάρος ὀσφύος λαγόνων ἤτρου βουβώνων μηρῶν, φρικώδης ἀντίληψις, διαδρομὴ νυγματώδης, νάρκη ποδῶν καὶ περίψυξις τῶν γονάτων, περιίδρωσις, σφυγμὸς μικρὸς καὶ πυκνότατος, συμπάθεια τοῦ στομάχου,

5 *ἄλλα* [*οἷον ἐκ πληγῆς — εἴωθεν*] ex Aetio (Gal. XVI, 180) add. c p. 283, 1—3 D. *ψύξις* [*ἐπεχομένων — συμβαίνει*] ex Aetio c p. 283, 4 D. 6 cf. Orib. lat. VI, 365: *et nulla inter se varias vel diversas postulant curationes, sed una est omnibus diligentia adhibenda.* 7 *ἐπιμελείας* [*συμβαίνει — περίπατον*] ex Aetio c p. 283, 7—9 D. 8 seqq. habes apud Orib. lat. VI, 365. 13 *σημεῖα πυρετὸς ἐπιγίνεται πόνος τὲ τοῦ π. μ.* c, ubi *πυρ. ἐπιγ.* additur ex Philumeni (qui et ipse Sorano videtur usus) capite simillimo apud Aetium: *ἐπιτεινομένης δὲ τῆς φλ. πυρετοὶ ἐπιγίνονται καὶ πόνος στομάχου καὶ παλμός* etc. cuius ad Soranea haec supplenda excerpta loca adscribuntur (cf. Sor. lat.). — nihilo minus dubius horum verborum tenor videtur v. 13 — p. 315, 4. cf. additamentum Oribasii latini vet. VI, 365. quod scil. non ipsum Soranum praebet, sed qui eum excerpserit cum aliisque composuerit auctorem alium. 14 *ὑπογ.* c. 15 *ξηρότης ἰσχίων ἢ σύντασις, βάρος ὀ.* c. 17 *περίψυξις τῶν γονάτων* = *in genibus frigor* lat.

λειποθυμία, ἔκλυσις. κατ' ἐπίτασιν δὲ καὶ λυγμός, ἀλγήματα τραχήλου καὶ σιαγόνων καὶ βρέγματος καὶ ὀφθαλμῶν μάλιστα κατὰ τὰς βάσεις, παρεμποδισμὸς οὔρων ἢ σκυβάλων ἢ καὶ ἀμφοτέρων. χείρονος δὲ τῆς φλεγμονῆς οὔσης, αὔξονται καὶ οἱ πυρετοὶ καὶ ἐπιγαστρίου ἐξόγκωσις καὶ παρακοπὴ παρακολουθεῖ καὶ συνέρεισις ὀδόντων καὶ σπασμός.

18. καὶ ταῦτα μὲν κοινά, ἴδια δὲ μόνου μὲν τοῦ στομίου φλεγμαίνοντος ἐπίμυσις αὐτοῦ καὶ συναίσθησις ὀδυνώδης, ἐπινεύει δ' ὡς πρὸς τὸν δακτύλιον, συντείνονται δὲ βουβῶνες ἰδίως καὶ τὰ περὶ τὸν κτένα. μὴ ὅλου δὲ τοῦ στόματος ἀλλ' ἐκ μέρους φλεγμαίνοντος τὰ μὲν αὐτὰ συντείνεται μερικῶς, ὀδυνώδης δὲ ὡς πρὸς τὴν ἁφὴν ἐπανάστασις ὑποπίπτει καὶ παρέγκλισις εἰς τὰ ἐναντία τῷ διογκουμένῳ. τὸ δεξιὸν μὲν γὰρ φλεγμαῖνον μέρος πρὸς τὰ ἀριστερὰ ἐκκλίνει, τὸ δὲ ἀριστερὸν πρὸς τὰ δεξιά, τὸ δὲ κάτω πρὸς τὰ ἄνω ῥέπει μᾶλλον, τὸ δὲ ἄνω πάντων πλέον ἀπονεύει πρὸς τὸν δακτύλιον.

19. ζητητέον δὲ πότερον ὁ πόνος κατὰ τοῦ ἐπ' εὐθὺ μέρους γίγνεται τοῦ φλεγμαίνοντος ἢ καὶ τῶν ἀντικειμένων παρὰ τὴν σύννευσιν εἴληφεν. καὶ τῶν μὲν προγενεστέρων τινὲς τὸν ἐναντίον φασὶν ἀλγεῖν βουβῶνα καὶ μηρόν, Δημήτριος δὲ ὁ Ἀπαμεὺς τὸν κατ' εὐθύ. μὴ εἶναι γὰρ πιθανὸν τὰ μὲν πρὸς τῷ φλεγμαίνοντι μέρει μὴ πονεῖν, τὰ

3 παραποδ. c. ἢ (Aet.): καὶ c. 5 ἐπιγαστρίου: *ventris* ap. Or. lat. 6 π. καὶ συναίρησις ὀδόντων σπασμός c (*et inlisio dentium et contractio nervorum, quod Graeci spasmos vocant* Cael. ap. Orib. lat. VI, 366). 8 post φλ. album ¾ cm. c. post αὐτοῦ Aetiana c (p. 284, 5—9 D). 9 δάκτυλον c (corr. E). 10 post κτένα Aetiana c (p. 284, 12—14 D). 12 μερικὸν c (corr. D). ὀδυνώδης E: δυσώδης c. δὲ ὡς πρὸς τ.: δὲ ὡς τ. c. ἐπαναστάσεις c. 14 πρὸς τὸ ἀριστερὸν ... πρὸς τὸ δεξιὸν ... πρὸς τὸ ἄνω c (corr. E). 18 πότερον: πρότερον c. κατὰ τοῦ ἐπ' εὐθὺ μέρους: κατὰ τοῦ ἀπευθυσμένου c (κατ' εὐθύ E). 20 παρὰ: πρὸς c. 21 τὸν E: τὸ c. ἀλγεῖν E: ἀλγεῖσθαι c.

δὲ ἀπαθῆ τὰς ἀλγηδόνας ἔχειν, ὅπερ ὑπενόησάν τινες ἀποβλέψαντες εἰς τὸ παρῆχθαι τὰ φλεγμαίνοντα εἰς τὰ ἐναντία μέρη κἀκείνων τῶν τόπων ψαύειν. πολλῷ γάρ ἐστιν εὐλογώτερον, ἐπεὶ πλείονα τάσιν ἐπιδέχεται τὰ κατ' εὐθὺ τῷ φλεγμήναντι, διὰ τὸν ἐπὶ τὰ ἐναντία περισπασμὸν ἐκεῖνα καὶ τὰς ἐπαισθήσεις ἔχειν. καὶ ἡμεῖς δὲ τοῦτο συναινοῦμεν, εἰ καὶ τὸ ζητούμενον οὐδεμίαν ἐξαλλαγὴν ἐπιφέρει πρὸς τὴν χρῆσιν τῶν τοπικῶν βοηθημάτων.

20. τοῦ τραχήλου δὲ φλεγμαίνοντος μείζονες μὲν αἱ συμπάθειαι, μετὰ δὲ τὸ στόμιον ἡ ὄγκωσις. καὶ τοῦ μὲν δεξιοῦ μέρους φλεγμαίνοντος τὸ κατ' εὐθὺ συμπάσχει σκέλος καὶ βουβὼν ἐπανίσταται, τοῦ ἀριστεροῦ δὲ τὸ ἐναντίον. τοῦ δὲ κάτωθεν ὅπερ ἐπίκειται τῇ ἀρχῇ τοῦ ἀπευθυσμένου, σκυβάλων δυσοδία καὶ ἐποχὴ καὶ προθυμία τεινεσμώδης, καὶ οὐκ εὐμαρὴς ἡ τοῦ κλύσματος παράθεσις, κἂν ἐνθῇ τις τὸν δάκτυλον εἰς τὴν ἕδραν, ὄγκος ὑποπίπτει δοκῶν εἶναι περὶ τὸ ἀπευθυσμένον. τοῦ δὲ ἄνωθεν, δυσουρία πλείων καὶ κατ' ἐφηβαίου καὶ κτενὸς ὁ πόνος. ὅλου δὲ τοῦ τραχήλου φλεγμαίνοντος πάντα παρέπεται τὰ προειρημένα, καὶ διὰ τὴν πλείονα διόγκωσιν εἰς τὸν γυναικεῖον προκύπτει κόλπον.

21. τοῦ κύτους δὲ φλεγμαίνοντος κατὰ μὲν τὰ πλάγια μέρη πόνος τῆς καταλλήλου λαγόνος γίγνεται, σφοδρυνόμενος κατὰ τὴν εἰς τὰ ἐναντία ἐπιστροφήν. κατὰ δὲ τὰ ἔμπροσθεν καὶ ἄνωθεν, ἡ μὲν ἀλγηδὼν κατὰ τοῦ ἐπιγαστρίου πλείων μετὰ διογκώσεως, δυσουρία δὲ ἢ ἰσχουρία, καὶ μετὰ τὸ οὐρῆσαι μᾶλλον ὑποπίπτει τῇ ἁφῇ τὸ οἴδημα. κατὰ δὲ τὰ ὄπισθεν καὶ κάτωθὲν τοῦ κύτους τῆς φλεγμονῆς ὑπαρχούσης περὶ τὴν ὀσφὺν ὁ μὲν πλείων πόνος, σφοδρυνόμενος εἰ

4 ἐπιπλείονα c (corr. D). τῶ φλεγμήναντι (sic) c: τῷ φλεγμαίνοντι d, τοῦ φλεγμαίνοντος E. 7 εἰ D: ἢ c. οὐδεμίαν E: οὐ μίαν c. 14 δυσωδία c (corr. E). 15 εὐμερής c (corr. D). κλύσματος: σκύλματος c. 17 καὶ add. E. 22 κατ' ἀλλήλου (om. τῆς E²) c. 24 ἐπιγ. c (*supra pectinem* lat.). 26 ἁφῇ E: ἀρχῇ c. 28 περὶ τὴν ὀσφύν: *in re-*

ἐκκλίνοιτο πρηνὴς ἢ ἐπὶ πλευράν, κλύσμα δὲ οὐ παρατίθεται ῥαδίως, ἐπέχεται δὲ τὸ σκύβαλον καὶ οὐ διαχωροῦσι φῦσαι, καὶ πρὸς τὸν εἰς τὴν ἕδραν ἐντιθέμενον δάκτυλον ὄγκος ⟨ὑποπίπτει ὡς τοῦ ἀπευθυσμένου φλεγμαίνοντος, διαφέρων δὲ τῆς⟩ τοῦ ἀπευθυσμένου φλεγμονῆς τῷ μὴ εὐθὺς ἅμα τῷ ἐπερεῖσαι τὸν δάκτυλον ἄλγημα παρακολουθεῖν, ἐξ ἐπιμονῆς δὲ τοῦ θλίβοντος, καὶ τῷ τὸν ὄγκον ὑποχωρεῖν ὥστε τὸ ἔντερον τὴν ἰδίαν χώραν ἀπολαβεῖν, καὶ τῷ μεταπίπτειν τὸν ὄγκον ἐν τοῖς ἐπὶ τὰ γόνατα μετασχηματισμοῖς, ὧν οὐδὲν γίγνεται φλεγμαίνοντος ἀπευθυσμένου.

⟨τοῦ πυθμένος δὲ φλεγμαίνοντος, καὶ ὁ πόνος⟩ καὶ ἡ διάτασις καὶ ἡ βαρύτης παρ᾽ ὀμφαλὸν κατ᾽ ὀσφύν. πολλάκις δὲ καὶ ῥυσὸν ὑποπίπτει τὸ στόμιον τῶν ὑπὲρ τὸν τράχηλον φλεγμαινόντων καὶ συνείλκυσται πρὸς τὸ ἐντός, ὥστε τινὰς ἀπαθῆ λέγειν τὴν μήτραν.

22. ὅλης δὲ τῆς μήτρας φλεγμαινούσης πάντα συνεδρεύει καὶ συμπάθεια σφοδρὰ καὶ πλείων κατ᾽ ἐπιγαστρίου διόγκωσις. ἣν διακρινοῦμεν τῆς γιγνομένης τοῦ ἐπιγαστρίου φλεγμονῆς τῷ μήτε προφαίνειν οὕτως ἔξω τὸν ὄγκον ἢ τὸ ἔρευθος μήτε πρὸς τοὺς σχηματισμοὺς ἡδρασμένον μένειν τὸν ὄγκον ἀλλὰ μετακινεῖσθαι καὶ τὸ δέρμα πρὸς τὸν διὰ τῶν δακτύλων ἐπισπασμὸν ἐπακολουθεῖν. τοῦ ἐπιγαστρίου δὲ φλεγμαίνοντος τὰ ἐναντία γίγνεται τούτων καὶ τὰ ἔξωθεν ἀλγεῖ μᾶλλον ἐν τῷ μηδὲ τὴν οὔρησιν ἐμποδίζειν. ὡσαύτως δὲ καὶ τὰς τοῦ περιτοναίου διακρίνομεν φλεγμονάς, καὶ τῷ μήτε κατὰ περιγραφὴν ἔχειν ὄγκον καὶ ἤτοι μηδ᾽ ὅλως τὰ

nibus (?) lat. 4 ὡς — τῆς addidi (ὄγκος ⟨ὑποπίπτει διαφέρων τῆς⟩ τοῦ ἀ. φλ. E): om. c (ubi ὄγκος τοῦ ἀπευθ. φλεγμονῆς). 10 ἀπευθυσμένου E: ὑπου sic c (cum albo 1 cm.). 11 τοῦ — πόνος: sic album explevi (*fundo vero matricis in causa posito et dolor* etc. lat.). 13 ῥυσσόν c (*rugosum* lat.). 14 συνειλκῦσθαι (sic) c (corr. E). 17 κατεπιγαστρίου (sic, *ventris* lat.) διόγκωσιν c. 20 μετασχημ. (ut supra) E. 21 καὶ τῷ τὸ E. 23 γίνεσθαι...ἀλγεῖν c. 24 ἐν c: καὶ E. 26 καὶ τῷ ἤτοι E.

οὖρα παρεμποδίζειν ἢ μὴ πρὸς λόγον τῆς διογκώσεως. κοινῶς γε μὴν φλεγμονῇ ὑστέρας συμπάσχει κεφαλὴ καὶ τράχηλος, ἐπιγαστρίου δὲ καὶ περιτοναίου πρὸς ὀλίγον ἢ οὐδ' ὅλως.

23. καὶ τοιαύτη μὲν ἡ διάκρισις τῆς σημειώσεως. ἐπὶ τὴν θεραπείαν δὲ ἤδη τὸν λόγον τρέψομεν. παραληπτέον τοίνυν ἅπερ ἔμπροσθεν ἐπὶ τῆς μετὰ πόνου γιγνομένης καθάρσεως εἰρήκαμεν, κατ' ἀρχὰς κατακλίνοντες ἐν οἰκήματι φωτεινῷ καὶ συμμέτρως ἀλεεινῷ, ἡσυχίαν ἐμποιοῦντες καὶ πάντων ἀποχήν, ψηλαφίᾳ χρώμενοι καὶ διακρατήσει σκελῶν καὶ καρπῶν, θερμάσματα προσάγοντες καὶ ἐπιβρέχοντες καὶ σκέποντες ἐρίοις καθαροῖς, ἐγχυματίζοντες καὶ κενοῦντες διὰ κλυστῆρος ἀνετικοῦ τὴν κοιλίαν ἤγουν δι' ἐλαίου γλυκέος καὶ θερμοῦ καὶ τῶν ὁμοίων, ποτὸν δὲ καὶ διάκλυσμα ὕδωρ θερμόν, καὶ τροφὴν ῥοφηματώδη θερμήν. ...μετὰ δὲ ταῦτα καταπλάσματα παρηγορικῶς ἀνιέντα καὶ σικύας καὶ κατασχασμόν, βδελλῶν προσβολὴν καὶ ἐγκάθισμα ἢ πυρίαν τὴν διὰ σπόγγων, ἔνεσιν ἐλαίου θερμοῦ διὰ κλυστῆρος, πεσσῶν ἀπεριέργων πρόσθεσιν. ...καὶ μαλακτικωτέρους πεσσοὺς προστίθου λουτρόν τε καὶ ποικίλην τροφήν, ὕστερον δὲ οἶνον αὐστηρόν καὶ λεπτὸν ὑδατώδη.

24. πυρετῶν δὲ ἐπιγιγνομένων οὐκ ἐξαλλακτέον τὴν ἐπιμέλειαν, πειρατέον δὲ ὅπως τὰ μὲν ἐν παροξυσμοῖς πράσ-

3 δὲ E: τὲ c. 5 ἐν τῇ θεραπείᾳ δὲ c. 7 ἔμπροσθεν: v. II, 10. 8 sequuntur post εἰρήκαμεν v. 8—15 Aetiana i. e. Soranea (cf. lat.) ut videtur ex Philumeno, sicut supra II, 17. 13 ἤγουν — ὁμοίων om. Aet. 15 θερμὸν ἔστω c (ut Aet.). deinde καὶ — θερμήν om. Aet., qui eorum loco addit καὶ ῥόφημα πτισσάνης χυλός, quae et ipsa habet c, sicut quae sequuntur Aetiana σφοδροτέρας — σχινίνης p. 288, 5—17 D. μετὰ δὲ ταῦτα sc. *si perseveraverit fervor* (lat.) novum Sorani fr. c p. 288, 17. 16 σικύας E: σικυᾶν (sic) c. 17 καὶ (ἐγκ.) E: ἢ c. 19 post πρόσθεσιν Aetiana p. 288, 21—289, 17. καὶ etc. sc. *occurrente plena declinatione* (lat.). 21 post ὑδατώδη Aetiana p. 289, 17—26.

σηται, τὰ δ' ἐν ἀνέσει δρᾷ τὴν ἐξαλλαγὴν τῆς προηγησαμένης αἰτίας, οὐκ ἐξαλλασσομένης τῆς ἐπιμελείας. διὸ καὶ Θεμίσων μεμπτὸς ἐπὶ μὲν τῆς χωρὶς πυρετῶν φλεγμονῆς χαλαστικὰ δοκιμάσας διὰ τοῦ τρίτου τῶν χρονίων, ἐπὶ δὲ τῆς μετὰ πυρετῶν τὰ σταλτικά, στρύχνου καὶ περδικίου χυλόν, ἀπατηθεὶς ὡς διὰ τὴν συνεδρεύουσαν πύρωσιν τὰ ψυκτικὰ παραλαβεῖν, ὕστερον δὲ καὶ ὑδρορρόδινον, μὴ ἐπιστήσας ὅτι δι' ὧν ἐπιτείνεται τὰ φλεγμαίνοντα, διὰ τούτων ἡ πύρωσις αὔξεται. διὸ καὶ κατ' ἐκεῖνον αὐτὸν διὰ τοιούτων δεῖ παρηγορεῖν τὰ συμπτώματα, δι' ὧν οὐ παροξύνομεν τὴν διάθεσιν. παραιτητέον δὲ καὶ ὅσα τῶν ἀρχαίων τινὲς προσθετὰ δριμέα παρέλαβον, ἔλαιον μετὰ πηγάνου καὶ οἰσυπηρῶν ἐρίων ἀποβρέγματος βούτυρόν τε καὶ ἄρτον μετὰ ῥοδίνου καὶ σελινίνου καὶ ὀξελαίου. πᾶν γὰρ τὸ δριμὺ καὶ δηκτικὸν ἐρεθίζει τὰς φλεγμονὰς εἰς ἐπίτασιν.

III Περὶ σατυριάσεως.

25. Σατυρίασις ἐπ' ἀνδρῶν μὲν γίγνεται μᾶλλον καὶ διὰ τοῦτο ἐν τοῖς ὀξέσι τὸν πολὺν περὶ αὐτῆς λόγον ἐφωδεύκαμεν. γίγνεται δὲ καὶ ἐπὶ γυναικῶν.

παρέπεται δὲ αὐταῖς κνησμὸς ἐπιτεταμένος τῶν γυναικείων τόπων μετὰ πόνου ὥστε τὰς χεῖρας συνεχῶς τοῖς

1 οὐκ ἐξαλλάσσομεν τὴν ἐπιμέλειαν c (quae om. E). 2 Θ. μὲν μεμπτὸς c (unde μὲν post ἐπὶ E²). ἐπὶ τῆς χωρὶς (sic) c (ἐπὶ δὲ τῆς μετὰ, ut mox iterum, suo errore d). 3 χαλαστικὰς δοκιμασίας c (corr. E). 5 τὰς σταλτικὰς c (corr. E). 6 ὡς addidi. 10 παροξύνει μὲν c (corr. E). 14 σελινίνου (i. e. *apiati*): σελίνου c. 15 ἐρεθ. γὰρ τ. φλ. c (corr. E). 18 cf. simile init. cap. π. γονορροίας. 19 sc. apud Cael. Aur. ox. l. III c. 18. 20 γίνεται: ab his verbis incipit Aetius qui tamen in principio tantum capitis π. σατ. (τοῦ αὐτοῦ sc. *Sorani* inscripti) Sorano usus est, sic Γίνεται καὶ ἐπὶ γυν. ἡ σατ. λεγομένη ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἀνδρῶν προείρηται: quae ex Aetio qui sic incipit Soraneis addit c. 22 πόνου Aet.: πόνων c.

μέρεσιν ἐπιφέρειν, καὶ διὰ τοῦτο ἀκάθεκτος αὐταῖς πρὸς συνουσίαν ὁρμὴ γίγνεται καὶ παρατροπὴ τῆς διανοίας ἐπὶ ποσὸν διὰ τῆς πρὸς τὴν ὑστέραν τῶν μηνίγγων συμπάθειαν παραγκωνισαμένη πᾶσαν αἰδῶ. . . .

IV Περὶ ὑστερικῆς πνιγός.

26. Ἡ ὑστερικὴ πνὶξ κέκληται μὲν συνθέτως ἀπὸ τοῦ πάσχοντος τόπου καὶ συμπτώματος ἑνός, λέγω δὴ τοῦ πνιγμοῦ. κατ' ἔννοιαν δέ ἐστιν ἐποχὴ ἀναπνοῆς μετὰ ἀφωνίας καὶ κατοχῆς αἰσθήσεως διὰ ποιὰν περὶ τὴν ὑστέραν διάθεσιν . . .

προκατάρχει δὲ τοῦ πάθους ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐπάλληλος ἔκτρωσις, ὠμοτοκία, χηρεία μακρά, κράτησις ἐμμήνων καὶ συνήθους κυήσεως περιγραφή, πνευμάτωσις ὑστέρας.

παρέπεται δὲ ταῖς ἐν τῷ πάθει τυγχανούσαις παροξυσμοῦ γιγνομένου κατάπτωσις, ἀφωνία, βαρύπνοια, κατάληψις αἰσθήσεως, συνέρεισις ὀδόντων καὶ τρισμός, συνολκή τε σπασμώδης τῶν ἄκρων, ποτὲ δὲ πάρεσις μόνον, ὑποχονδρίων

1 *μέρεσιν* c: *τόποις* Aet. (*loca* Cael. 3, 178). 2 *διανοίας*: huc usque ex Sor. eadem Aetius, qui ex alieno fonte pergit usque ad finem: *μετὰ δριμύξεως ἢ δήξεως ἁλμυροῦ χυμοῦ* (quae Aetii sunt a Dietzio addita p. 282, 3, non extant in c). *φλεγμονὴ δέ ἐστι τῶν περὶ τὴν μήτραν τόπων* . . . ex auctore quodam (fort. Philumeno, ex quo cap. seq.) qui ubi comprobat *τὰ ψυκτικὰ* p. 282, 14, Sorano manifeste adversatur. cf. supra c. 2 et Cael. Aur. ox. 3, 187. Aetii autem sunt ultima verba qui cap. Aetii seq. *π. φλεγμονῆς* sic indicant *ἡ δὲ λοιπὴ ἐπιμέλεια ἡ ἐπὶ τῆς φλεγμονῆς ῥηθησομένη ἔστω*. contra sic vetus interpres lat. *curam autem eandem adhibemus quam in fervore matricis ordinavimus* (i. e. II, 2). ceterum de curatione mul. v. Cael. (Sor.) ox. 3, 185, ubi memorat *pessaria de quibus latius in libris quos sumus de mulieribus scripturi docebibus.* 7 *δὴ* E: *δὲ* c. 9 *διάπνιαν* (corr. D) *περὶ τὴν ὑστέραν* c (corr. E). *διάθεσιν*: seq. Aetiana (ex Archigene) p. 247, 17 — 249, 2 (quorum etiam epitomam legis *ex alio auctore* Oribasio vet. latino insertam VI, 360 sqq.). 16 *τριμμὸς* c (corr. D). *σπασμώδης συνολκή τε* c (corr. E).

μετεωρισμός, μήτρας ἀναφυγή, θώρακος διόγκωσις, τῶν καταπλεκόντων τὸ πρόσωπον ἀγγείων κύρτωσις, περίψυξις, περιίδρωσις, ἀσφυξία παντελὴς ἢ βραχὺς ἄγαν ὁ σφυγμός, καὶ συντόμως κατὰ τὸ πλεῖστον ἐξανίστασθαι τῆς καταπτώσεως καὶ ἀναφέρειν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ περὶ τῶν γεγονότων, ἀλγεῖν κεφαλήν τε καὶ τένοντας, ἐνιάκις δὲ καὶ παρακόπτειν.

27. *παράκειται δὲ τῷ ὑστερικῷ πάθει διὰ τὴν ἀφωνίαν καὶ τὴν κατάληψιν τῶν αἰσθήσεων τὸ ἐπιληπτικὸν καὶ ἀποπληκτικὸν καὶ καταληπτικὸν καὶ ληθαργικὸν καὶ τὸ ἀπὸ ἑλμίνθων ἄναυδον, ὧν ἁπάντων ὑφ' ἓν διακριθήσεται τῷ τὴν ὑστέραν ἐπὶ τούτων κατὰ φύσιν εὑρίσκεσθαι ἢ μὴ ἐπὶ πολὺ κεκακωμένην, ἐπὶ δὲ τοῦ ὑστερικοῦ σφοδρῶς φλεγμαίνουσαν καὶ ἀναδεδραμηκυῖαν, καὶ τῷ τὰς μὲν ὑστερικὰς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τοῦ παροξυσμοῦ παυσαμένου περὶ ὧν ἔπαθον ἀναφέρειν, τὰς δὲ ἐν τοῖς ἄλλοις πάθεσι μηδαμῶς, καὶ τὰς μὲν ὑστερικὰς προηγουμένως ἐσχηκέναι μέμψιν ὑστέρας, τῶν ἄλλων δὲ τὰς μὲν ἐξ ἑλμίνθων ἀφώνους ἐντέρων καὶ κοιλίας, τὰς δὲ λοιπὰς κεφαλῆς πόνον ἔχειν, καὶ τῷ ταῖς μὲν ἐπιληπτικαῖς ἀφρὸν ἐπιφαίνεσθαι καὶ σφυγμῶν μέγεθος, ταῖς δὲ ὑστερικαῖς οὐκέτι, καὶ τῷ ταῖς μὲν ἀποπληκτικαῖς σφοδρὸν εἶναι τὸν σφυγμόν, ταῖς ὑστερικαῖς δὲ ἀμυδρὸν εἶναι. τῶν δὲ καταληπτικῶν τῷ τὴν μὲν κατάληψιν ἐν πυρετοῖς γίγνεσθαι μετὰ τοῦ διατετάσθαι τὰ βλέφαρα καὶ συνηρεικέναι τοὺς ὀδόντας πρὸ τῆς ἀκμῆς τοῦ πυρετοῦ, κατὰ δὲ τὴν ἀκμὴν ἀνίεσθαι, τὴν δ' ὑστερικὴν πνίγα καὶ ἄνευ πυρετοῦ καὶ μετὰ τοῦ ἐπιμεμυκέναι τὰ βλέφαρα. τῶν δὲ ληθαργικῶν ἴδιον τὸ ἐν πυρετῷ καταφέρεσθαι καὶ μέγαν ἔχειν τὸν σφυγμόν, ἅπερ οὐκ ἔστιν ἐπὶ τῶν ὑστερικῶν, τῶν δὲ δι'*

4 *σύντομος* c (corr. E). 9 sqq. cf. Soran. interrog. in Anecd. Graecolat. II p. 237. *καὶ* (*ἀποπλ.*) E: *ἢ* c. 12 *εἰ μὴ ἐπὶ π. καὶ κακωμένην* c (corr. E). 15 *παυσαμένου* (sic) c: om. d. 24 *διετάσθαι* c (corr. D). 28 *ἔχειν* (sic) c: *εἶναι* d.

ἕλμινθας ἀφώνων τὸ ἐκβοᾶν ἐκ διαστημάτων καὶ ἀνώμαλον καὶ διαλείποντα τὸν σφυγμὸν ἔχειν.

28. *τοιαύτη μὲν οὖν καὶ ἡ πρὸς τὰ παρακείμενα πάθη τῶν ὑστερικῶν διάκρισις. ἔστι δὲ ⟨τὸ πάθος⟩ τῷ γένει στεγνὸν καὶ σφοδρὸν καὶ κατ' ὀξύτητα γιγνόμενον καὶ κατὰ χρονιότητα. διὸ τούτοις ἀκόλουθον εἶναι δεῖ καὶ τὴν ἐπιμέλειαν … τῆς μὲν οὖν ἐπιτάσεως γιγνομένης κατακλίνειν δεῖ τὴν κάμνουσαν ἐν οἰκήματι συμμέτρως ἀλεεινῷ καὶ φωτεινῷ καὶ ἀσκύλτως τὴν κατάπτωσιν ἀνακαλεῖν, κινοῦντα μὲν τὴν γένυν, χλιάσματα κατὰ τοῦ μέσου τόπου ἐπιτιθέντα, πράως ἐξαπλοῦντα πᾶν τὸ συνελκόμενον, διακρατοῦντα τῶν ἄκρων ἕκαστον καὶ συμφύλων χειρῶν προσαφῇ θάλποντα πᾶν τὸ κατεψυγμένον, εἶτα διὰ σπόγγου θερμῷ ὕδατι βραχέντος περιμάσσοντα τὸ πρόσωπον. ἔχει γάρ τι ζώπυρον ὁ τοῦ προσώπου περισφογγισμός. εἰ δὲ τὰ τῆς ἀφωνίας ἐπιμένοι, καὶ σικύαις κούφαις χρώμεθα κατὰ βουβώνων ἐφηβαίου τε καὶ τῶν παρακειμένων, εἶτα τρυφερῶν καὶ καθαρῶν ἐρίων ἐπιβολαῖς καὶ πολλῇ καὶ ἀδιακόπῳ μέχρι τινὸς τῇ δι' ἐλαίου γλυκέος καταβροχῇ καὶ τῇ παντὸς ἄκρου διὰ τῶν ἐρίων περιειλήσει. διαπρεσβεύεται γὰρ τὸ ἀπὸ τῶν περάτων χάλασμα μέχρι τῶν μέσων. εἶτα θερμοῦ ὕδατος ἐπὶ διιστα-*

1 *per intervalla exclamare* Cael. Anecd. II, 237. 4 *τὸ πάθος* (*passio* lat.) addidi. 6 *διὰ* c (corr. D). 7 post *ἐπιμέλειαν* Aetiana c (p. 250, 18—253, 7 in quibus oppugnatur Sorani sententia p. 251, 18), deinde post album spatium ¾ cm. denuo incipiunt Soranea *Τῆς μὲν οὖν ἐπιτάσεως* etc., sic tamen ut ab initio verba nonnulla abiecta fuerint (cf. lat.). 10 *κατὰ μετόπου* c (*medianis partibus universis!* lat. = *κατὰ τῶν μέσων τόπων* vel *μέσων πάντων*). 11 *παντὸς σ.* c (corr. D). 12 *συμφίλων χ. πρὸς ἀφὴν* c (corr. E). *manibus calidis* lat. (cf. Cael. chr. 3, 22). 13 post *κατεψ.* Aetiana inserit c p. 253, 14—16. *σπόγγων* c (sed mox *περισφ.*). 14 *περιμάσσοντος* c (corr. D). 15 *ἐπιμένει* c. 18 *καὶ διακόπω* c (corr. E). 21 post *μέσων* (cf. supra v. 10) pergit ex Aetio c p. 254, 3—255, 6 (ubi quae addit D v. 7 *καὶ — πήγανον* non habet c, ubi *γαστρὸς εἶτα θ.*). *ὑποδιισταμένῃ* E[2] (cf. lat.).

μένῃ τῇ γέννι παρενστάξει, μετὰ δὲ ταῦτα καὶ μελικράτου καὶ τῇ διὰ κρεμαστοῦ κλινιδίου κινήσει. παυσαμένης δὲ τῆς ἐπιτάσεως εἰ μή τις ἀτονία κωλύοι ἢ μὴ πρὸ πολλοῦ εἴη δεδομένη τροφή, φλεβοτομίᾳ χρηστέον, εἶτα ἐγχυματισμῷ δι' ἐλαίου γλυκέος καὶ θερμοῦ καὶ καταβροχῇ, διακλύσματί τε καὶ ποτῷ ὕδατι θερμῷ, καὶ ἀποχῇ τροφῆς ἕως διατρίτου, κἂν ταύτῃ τὸ μὲν πρῶτον ἀποθεραπείᾳ, τὸ δὲ μετὰ ταῦτα τροφῇ ῥοφηματώδει καὶ ἀπὸ ταύτης τῇ παρὰ μίαν δόσει μέχρι τοῦ βεβαίως παρακμάσαι τὴν περὶ τὴν μήτραν γενομένην ἀπειλήν . . . καταπλάσμασι τοῖς ἐπὶ τῶν μετὰ πόνου καθαιρομένων παραδοθεῖσι καὶ πυρίαις ταῖς διὰ σπόγγων καὶ τοῖς ἀνετικοῖς ἐγκαθίσμασιν ὧν τῆς ὕλης ἐμνημονεύσαμεν, καὶ πεσσοῖς τοῖς διὰ στεάτων καὶ μυελῶν καὶ τήλεως καὶ μαλάχης σουσίνου τε ἢ κυπρίνου ἐλαίου, καὶ τῇ διὰ κλυστῆρος ἐνέσει τοῦ ἐλαίου ἢ ὑδρελαίου, καὶ μᾶλλον εἰ σκύβαλον εἴη κατεσχημένον. θλίβει γὰρ τὸ περίσσωμα παρακειμένην τὴν μήτραν. παρακμαζούσης δὲ τῆς διαθέσεως κηρωταῖς καὶ μαλακτικωτέροις πεσσοῖς, εἶτα τροφῇ ποικίλῃ, κἄπειτα λουτρῷ καὶ ὕστερον οἴνῳ. πολλάκις δὲ τῶν παροξυσμῶν γιγνομένων καὶ τῶν ἀνέσεων καὶ διὰ τοῦτο χρονίσαντος τοῦ πάθους κατὰ μὲν τοὺς παροξυσμοὺς ἁρμόσει τοῖς ὑποδεδειγμένοις χρῆσθαι, κατὰ δὲ τὸ διάλειμμα πρῶτον ἀναλαμβάνειν τὴν κάμνουσαν διὰ ποικίλης αἰώρας τε καὶ περιπάτου καὶ ἀναγνώσεως καὶ ἀναφωνήσεως, καὶ ἀλειμμάτων καὶ γυμνασίων καὶ λουτρῶν καὶ ποικίλης τροφῆς, εἶτα μετασυγκρίνειν διὰ δριμυφαγίας, δρώπακος, σικυῶν,

1 *παρεστάξειν* (sic) c (deinde iterum Aetiana c p. 255, 8—12). *μελικράτω* c. 3 *κωλύει* c. *ἢ* E: *εἰ* c. 5 *θ. ὕδατος καὶ καταβρ.* c (*ὕδατος* om. E). cf. Cael. ox. 1, 71 sq. 7 *κἂν* (sic) c. *ἀποθεραπεύειν* c. 8 *ῥοφηματώδη* (sic) c. 10 post *ἀπειλὴν* Aetiana c p. 255, 22—25 (*τῇ — ἀναλαβόντες*). Soraneorum lacunam explent verba interpr. lat. *cotidie tamen* (sc. *cataplasmatibus curata* etc.) = *καθ' ἑκάστην δὲ ἡμέραν*... 15 *ἐνέσει* D: *ἐν αἷς ἡ* c. 26 *σικυῶν εὐτόνου παραπτήσεως*

παροπτήσεως, εὐτόνου τρίψεως μερικῆς, συμπασμάτων, ἐγκαθισμάτων δριμέων, πεσσῶν ἀμυκτικῶν καὶ μαλαγμάτων, σιναπισμοῦ καὶ τῆς κατὰ κύκλον ἀγωγῆς. εἰ δὲ μὴ λύοιτο ἡ διάθεσις, καὶ τῷ δι' ἐλλεβόρου λευκοῦ σπαραγμῷ μετὰ τοὺς ἀπὸ ῥαφανίδων ἐμέτους ἀποδημίαις τε ἐπὶ γῆς καὶ θαλάσσης καὶ αὐτοφυέσιν ὕδασιν, ὧν ἁπάντων τὴν ἐπιδέξιον χρῆσιν ἐν τοῖς περὶ βοηθημάτων ὑπομνήμασιν ἐφωδεύκαμεν.

29. οἱ πλεῖστοι δὲ τῶν ἀρχαίων, εἰ καὶ μικροῦ δεῖν πάντες ἑτερόδοξοι, δυσώδεσιν ὀσφραντοῖς ἐχρῶντο, οἷον θριξὶ κεκαυμέναις καὶ ἐλλυχνίοις ἀπεσβεσμένοις ἐλαφείῳ τε κέρατι τεθυμιαμένῳ καὶ ἐρίου κναφάλλοις κεκαυμένοις δέρμασί τε καὶ ῥάκεσι, καστορίῳ διαχρίοντες τὰς ῥῖνας καὶ τὰ ὦτα, πίσσῃ ὑγρᾷ, κεδρίᾳ, ἀσφάλτῳ, κόρεσι τεθλασμέναις, σφονδυλίῳ, πευκεδάνῳ καὶ πᾶσιν ἤδη τοῖς βαρυόσμοις εἶναι νομιζομένοις, ὡς τῆς ὑστέρας ἀπὸ τῶν δυσωδῶν φευγούσης. ἔνθεν καὶ κάτωθεν ἐπεθυμίασαν τὰ εὐώδη καὶ πεσσοὺς παρέλαβον διὰ νάρδου στάχυος καὶ στύρακος, πρὸς τὸ τὴν μήτραν ἃ μὲν φεύγουσαν ἃ δὲ διώκουσαν ἐκ τῶν ὑπερκειμένων τόπων εἰς τοὺς ὑποκειμένους μεταστῆναι. ἔξωθεν δὲ τούτων Ἱπποκράτης τὰς μὲν ἀφεψήματι κράμβης ἐπότισε τὰς δὲ ὀνείῳ γάλακτι, καὶ ὡς εἰλεωδῶς στροφουμένης τῆς μήτρας αὐλίσκον ἐνθεὶς χαλκευτικῆς φύσης εἰς τὸν γυναι-

τρ. μερ. c (corr. E). 2 καὶ (ante μαλ.) om. c. 4 καὶ τὸ ἀπὸ δι' ἐλλ. c (corr. E). 5 ἀποδημίας c (corr. D). ἐπὶ D: ἀπὸ c. 6 ὑδάτων c. 9 οἱ πλεῖστοι: cf. *ex alio auctore* ap. Orib. lat. VI, 360. εἰ E (ἢ D): οἱ c. 10 δεῖν E: δὴ c. 12 τεθυμ. ἐρίω κεκαυμένω φαλλοῖς (γναφάλοις D) κεκαυμένοις c. post κεκ. sic c: πίσση ὑγρὰ κεδρία σφονδυλίω πευκεδάνω δέρματι τὲ καὶ ῥάκεσι καστορίω διαχρήοντες (sic) τὰς ῥίνας καὶ τὰ ὦτα πίσση κεδρία ἀσφάλτω κόρεσι τεθλ. καὶ πᾶσιν ... 16 νομίζουσιν c (corr. D). 17 ἐπεθυμίασαν: ἐπιθέμασιν ἐθυμίασαν c. 18 καὶ (στ.) add. E. 22 στρεφουμένας τὰς μήτρας c (corr. D). 23 καυλίσκον c (corr. E). haec fortasse Dioclis (cf. II, 31, 85).

κεῖον κόλπον ἐφύσα διαστολὴν ἐπιτηδεύων. *Διοκλῆς* δὲ ἐν τῷ τρίτῳ τῶν γυναικείων συνάγει μὲν τὰ πτερύγια τῆς ῥινός, ἀνοίγει δὲ τὸ στόμα καὶ πταρμικῷ χρῆται, καὶ τῇ χειρὶ τὴν ὑστέραν εἰς τοὺς ὑποκειμένους ἀποθλίβει τόπους διὰ τῆς εἰς τὸ ὑποχόνδριον ἐπερείσεως, καὶ τὰ σκέλη θερμῷ καταντλεῖ. *Μαντίας* δὲ καστορίῳ καὶ ἀσφάλτῳ ποτίζει δι' οἴνου, μελλούσης δὲ τῆς καταφορᾶς καταυλήσει χρῆται καὶ τυμπάνοις. *Ξενοφῶν* δὲ καὶ φῶς τὸ ἀπὸ τῶν λαμπτήρων εἰσφέρει καὶ ἤχους ἐπιτηδεύει πλείονας ἀκονῶν καὶ τύπτων χαλκώματα καὶ χορδάς. *Ἀσκληπιάδης* δὲ πταρμικῷ χρῆται καὶ τὰ ὑποχόνδρια τελαμῶσι διασφίγγει καὶ ἐμβοᾷ καὶ ταῖς ῥισὶν ὄξος ἐμφυσᾷ, κατὰ δὲ τὸ διάλειμμα συνουσίαν δοκιμάζει καὶ ὑδροποσίαν... μεμφόμεθα δὲ πάντας εὐθέως πλήσσοντας τὰ φλεγμαίνοντα καὶ κάρους κατασκευάζοντας διὰ τῆς ἐκ τῶν δυσωδῶν ἀποφορᾶς. οὐ γὰρ ὡς θηρίον ἐκ φωλεῶν ἡ μήτρα προέρπει τερπομένη μὲν τοῖς εὐώδεσι φεύγουσα δὲ τὰ δυσώδη, διὰ δὲ τὴν ἐκ τῆς φλεγμονῆς σφίγξιν συνολκοῦται. χαλεπὸν δὲ καὶ φλεγμαίνοντα κατὰ συμπάθειαν τὸν στόμαχον ποτήμασι κακοῦν φαρμακώδεσι καὶ δριμέσιν. ἡ δὲ ὑπὸ τῆς χαλκευτικῆς φύσης ἔκθλιψις εἰς τὸ αἰδοῖον τῇ πνευματώσει προσδιατείνει τὴν ὑστέραν ἱκανῶς ἤδη τῷ λόγῳ τῆς φλεγμονῆς διατεταμένην. ἡ δὲ τῶν πταρμικῶν χρῆσις τῷ τιναγμῷ καὶ τῇ δριμύτητι τῶν φαρμάκων μετασυγκρίνει τὰ χρονίσαντα. διόπερ προσπαροξύνει τῇ μὲν ἐπιτάσει τὴν διάθεσιν οὐ βίας δεομένην ἀλλὰ πραυσμοῦ. πληκτικοὶ δὲ καὶ οἱ ψόφοι καὶ οἱ τῶν χαλκωμάτων ἦχοι καὶ τῶν διὰ τὴν φλεγμονὴν εὐπαθῶν ἐρε-

2 cf. Hipp. supra I, 22 (71). 7 καταφορᾶς: κυοφορᾶς c (ἀναφορᾶς E). 8 χρῆσθαι c (corr. E). 13 lac. significavi propter extr. cap. cf. ad p. 326, 13. 15 διὰ τῆς E: τῆς διὰ τῆς c. 16 μὲν τοῖς E: μέντοι c. 17 τὰ add. E. 18 συνελκοῦθαι c. τὰ ante φλεγμ. quod add. c, omisi. 22 διατεταγμένης c (corr. d). 24 παροξύνει c (addidi προσ-). 25 δεομένης c (corr. E).

ϑιστικοί. πολλαὶ γοῦν καὶ τῶν ὑγιαινουσῶν ἀπὸ τοιούτων ψόφων ἐκεφαλάλγησαν. ἐπιβλαβὲς δὲ καὶ τὸ ἐμφυσηθὲν ὄξος. ὡς γὰρ τὰς ἔξωθεν φλεγμονάς, οὕτω καὶ τὰς ἔνδοθεν πᾶν τὸ στῦφον ἐπιτείνει. βλαβερὸν δὲ καὶ τὸ διὰ χορδῶν ἢ τελαμώνων περισφίγγειν φλεγμαίνουσαν ἔξωθεν τὴν ὑστέραν οὐδὲ κατάπλασμα φέρειν ἀβαρῶς δυναμένην διὰ τὴν ἐκ τῆς περιθλάσεως ἐπίτασιν. τὸ δὲ ὑδροποτεῖν οὐκ ἀσύμφορον μόνον, ἔσθ' ὅπου δὲ καὶ βλαβερόν ἐστι, ῥώσεως δεομένης τῆς καμνούσης ἢ μετασυγκρίσεως, ἣ καὶ γίγνεται διὰ τῆς ἐπὶ τὸ κρᾶμα μετελεύσεως. συνουσία δὲ παρασκευαστικὴ πᾶσιν ἀτονίας. διὰ τοῦτο οὐ συμφέρει μηδενὸς προσγιγνομένου βελτίονος κακοῦσα τὸν ὄγκον εἰς ἀτονίαν. ἡ μὲν γὰρ διὰ τοῦ ψυχροῦ τῆς κεφαλῆς καταιόνησις ἕνεκα τοῦ παύσασθαι τὴν ἀφωνίαν καταφανῶς ἐστιν ἄτεχνος. τῇ ψύξει γὰρ ἐπιπυκνουμένου τοῦ σώματος διὰ τὴν ἐπίτασιν τῆς φλεγμονῆς δυσανακλητοτέραν δεῖ γίγνεσθαι τὴν καταφοράν.

V ⟨Περὶ διατάσεως ὑστέρας⟩

30. . . . .

VI Περὶ ἐμπνευματώσεως μήτρας.

31. Ἐμπνευματοῦσθαι πέφυκεν ἡ ὑστέρα μετὰ τοὺς τοκετοὺς ἐκ ψύξεως ἢ φθορᾶς ἢ δυστοκίας μύσαντος τοῦ

2 ἐκεφαλάργησαν c. 8 μόνον add. E² (Reinhold). 9 ἢ add. E. καὶ γίγνεται: γίνεται, καὶ c. 12 κακοῦ c (corr. E). 13 ἡ μὲν (δὲ E, μὴν?) γὰρ... supra sc. inter varios priorum errores nunc omissa. τῆς κεφαλῆς E: τῆς δὲ κ. c. κατεονίσσης (sic) c (corr. E). 17 δυσανακλητοτέρας διαγίνεσθαι c (corr. D). 18 tit. ex ind. c $\overline{\text{ρκη}}$. cf. lat. *De tensione matricis* (II, 5). hoc cap. deest in textu graeco c. 23 a similibus hoc cap. incipit Aetius ex Sorano paulisper mutato.

στομίου ἢ θρόμβου παρενσφηνωθέντος αὐτῷ, τοῖς ἄλλοις ὁμοίως. . . . .

. . . .

καὶ ποτὲ μὲν εἰς τὸν δεξιόν, ποτὲ δὲ εἰς τὸν ἀριστερὸν βουβῶνα τὴν ἔρεισιν ποιουμένης. ἔτι δὲ καὶ ψόαι καὶ ἰσχία συναλγεῖ τισι καὶ τὰ τῆς συμπαθείας τῆς πρὸς τὴν ὑστέραν σημεῖα ἐφορᾶται, οἷον τενόντων ἀλγήματα καὶ κεφαλῆς καὶ τὰ λοιπά, καὶ κατὰ τὴν τῶν δακτύλων θλίψιν εἶξις ἀντιμεταβατικὴ ποσῶς, ταχεῖα δὲ πάλιν ἐπιδιόγκωσις, καὶ πρὸς τὸν διὰ τῆς χειρὸς ῥαπισμὸν ἦχος τυμπανώδης, ποτὲ δὲ καὶ στρόφος καὶ διαδρομὴ νυγματώδης καὶ οἱονεὶ σφυγμός. καὶ πρὸς τὰ θερμαίνοντα δὲ κουφισμός, εἶτα μετ' ὀλίγον παροξυσμός, ψόφος τε καὶ βορβορυγμὸς ὡς αἰσθητῶς ἔξω τοῦ πνεύματος διατρέχοντος. τὸ δὲ ἐνιέμενον ἐν τῇ συνουσίᾳ σπέρμα διαλύεται. τὰ δὲ τῆς συνοιδήσεως τισὶ μὲν ἀεὶ διαμένει, τισὶ δὲ διά τινος χρόνου γίγνεται.

32. *καὶ νῦν δὲ τὴν ἐπιμέλειαν τῆς θεραπείας ὡς ἐπὶ στεγνῆς συντακτέον κατασκευῆς δι' ἐγχυματισμῶν ἀνετικῶν καὶ καταπλασμάτων κούφων τε σικυῶν καὶ μετὰ κατασχασμοῦ καὶ παντὸς ἤδη τοῦ ὁμογενοῦς τούτοις βοηθήματος. τροφὰς δὲ λαμβανέτωσαν μὴ δυσπέπτους τε καὶ δυσκαταπονήτους καὶ δριμείας καὶ πνευματωτικάς, ἀλλὰ τὰς ῥᾳδίως καταπονεῖσθαι δυναμένας. ἡ δὲ μαῖα προλελιπασμένον τὸν δάκτυλον καθεῖσα τὸν ἐγκείμενον θρόμβον εἴπερ τύχοι παρα-*

1 *παρασφην.* c (corr. E). 2 sequuntur Aetiana c p. 271, 21 — 272, 19 (*συνίσταται — εἰσί*). 5 *ἐρείδησιν* c (corr. D, *ἐνέρεισιν* E). 8 *ἴξις* c (corr. D). 12 *δὲ*: *ὁ* c. 13 *ὁ ψόφος τὲ* c (*ὁ* del. E). *ὡς αἰσθητὸς* c (corr. D). cf. p. 272, 11 D. 15 *συνοικήσεως* c (*inflatio* lat., *ἀνοιδήσεως* E). 17 *τῆς θεραπείας* om. E. 18 *κατασκευὴ* c. 23 post *δυναμένας* seq. Aetiana c p. 273, 16 — 274, 2 ubi novum Sorani fragmentum adnectitur sic *καὶ εὐθὺς μετὰ τὸ ἐγκάθισμα ἡ δὲ* (sic, ubi *δὲ* om. d) *μαῖα* etc. cum albo (ante *ἡ*) unius fere centimetri. quae sequuntur extant tamen etiam apud Aetium ex Sorano, nonnullis quidem omissis, excerpta atque mutata.

κείμενος κομιζέσθω πράως αὐτὸν ἐνδιαλύσασα τῇ προσαφῇ χάριν τοῦ ἄσκυλτον γενέσθαι τὴν ἔκκρισιν. χρονιζούσης δὲ τῆς ἐμπνευματώσεως ἐν μὲν τοῖς παροξυσμοῖς τὰ ἀνετικώτερα προσάξομεν. ἐν γὰρ ταῖς ἐπιθέσεσι καὶ τοῖς παροξυσμοῖς τὰ ὅμοια δοκιμάζομεν. διαλείμματος δὲ γενομένου τὰ σώματα τονοῦμεν διὰ συναλειμμάτων θερμοτέρων καὶ τρίψεως τῶν σκελῶν καὶ τῶν πασχόντων τόπων, τῆς τε τῶν ὅλων καὶ τοπικῆς, ποτὲ μὲν διὰ ψιλῶν τῶν χειρῶν ποτὲ δὲ δι' ὠμοτάτων λίνων ξηρῶν. τροφάς τε δίδομεν ποικίλας, ἔσθ' ὅτε δὲ καὶ δριμείας. τὴν ὀσφὺν δὲ καὶ τὸ ἐπιγάστριον δρώπακι καταχρίομεν καὶ νίτρῳ συμπάσσομεν ἢ παροπτῶμεν καὶ τῷ διὰ νάπυος καὶ ἰσχάδων φοινιγμῷ χρώμεθα ἢ τὸ κρίθινον μετὰ σύκων ἡψημένων καὶ πηγάνου καὶ ὑσσώπου καὶ μέλιτος καταπλάττομεν. ἐπιρρίπτομεν δὲ καὶ τὸ διὰ νίτρου καὶ συκῶν καὶ ἀψινθίου ἢ τὴν ὠμήλυσιν μετὰ συκῶν ἡψημένων καὶ ὑσσώπου ἢ τὸ διὰ σπερμάτων μάλαγμα ἢ τὸ πολυάρχιον ἢ τὸ διὰ δαφνίδων μετὰ κηρωτῆς τὸ πρῶτον, εἶτα κατ' ἰδίαν. ὅμοια δὲ τούτοις καὶ τὰ ἐγκαθίσματα παρασκευάζομεν καθέψοντες τῷ ὕδατι σταφυλῖνον καὶ δαῦκον κρητικὸν καὶ γλήχωνα, μενούσης δὲ τῆς κατασκευῆς καὶ ἀρτεμισίαν καὶ ὕσσωπον καὶ πράσιον καὶ δάφνην ἢ τὸν κάρπον αὐτῆς κασίαν τε καὶ νάρδον. τῆς δὲ αὐτῆς δυνάμεως καὶ πεσσοὺς προσβάλλομεν τοὺς διὰ πηγάνου <καὶ γλήχωνος> καὶ μέλιτος καὶ νίτρου, καὶ τερεβινθίνης χαλβάνης ἴρεως πηγάνου ὑσσώπου

4 *ἐν* — (5) *δοκιμάζομεν* om. Aetius. 7 *τῆς* — (10) *δριμείας* om. Aet. 11 *καὶ* — *παροπτῶμεν* om. Aet. 14—17 (*ἐπιρρ.* — *ἰδίαν*) in brevius contraxit Aet. 14 *νίτρων* c. 17 *δαφνίδων* Aet.: *δαφνῶν* c. 18 *ὅμοια* — (22) *νάρδον* om. Aet. 20 *μενούσης*: *οὔσης* c. 22 sqq. similia, sed paulo mutata praebet Aet., quapropter Dietzius hoc loco quae habet c (v. 22—329,6) describere supersedit (cf. p. 275,5—7 D. *πεσσοὶ* — *ὑποτιθέναι*). sic autem Aetius: *καὶ πεσσοὺς δὲ προστιθέναι χρὴ τῆς αὐτῆς δυνάμεως διὰ τερεβινθίνης χαλβάνης ἴρεως πηγάνου τε καὶ ὑσσώπου καὶ τὸ διὰ πηγάνου καὶ γλήχωνος καὶ νίτρου καὶ μέλιτος καὶ χολῆς ταυρείας ἴσων ἢ ἀνίσων μιγνυμένων.* 23 *καὶ γλήχωνος* addidi ex Aet. cf. lat. (*puleium*).

καὶ ταυρείας χολῆς ἴσων ἢ ἀνίσων μεμιγμένων. ἐκ τούτων δέ ἐστι καὶ τὸ τοιοῦτον πρόσθετον, συκῶν λιπαρῶν κεκομμένων ὥστε τὰς κεγχραμίδας αὐτῶν μὴ φαίνεσθαι ∟ ᾱ ⟨κυκλαμίνου ῥίζης λειοτάτης ∟ β̄, ἀφρονίτρου λευκο ∟ ᾱ⟩. εἰς δὲ τὸ ἀμαυρῶσαι τὴν πολλὴν δριμύτητα αὐτοῦ καὶ δῆξιν εἰς γάλα τὸν πεσσὸν προβάπτειν χρὴ καὶ ὑποτιθέναι. καὶ σικύας δὲ τοῖς τόποις κατὰ κύκλον προσβλητέον καὶ βιαίως ἀποσπαστέον, ἐνίοτε δὲ καὶ μετὰ ἀμυχῶν. καὶ πᾶσι τοῖς μετασυγκρίνειν δυναμένοις χρηστέον, καθάπερ τοῖς αὐτοφυέσιν ὕδασι, καὶ κατακρουνισμοῖς καὶ νήξεσι, πρῶτον μὲν θερμοῖς ὕστερον δὲ καὶ ψυχροῖς, κατ᾽ ὀλίγον ἐθίζοντας τὸ σῶμα ὑπομένειν τὴν ψυχρολουσίαν ὥστε τονωθῆναι τὰ πεπονθότα μέρη. τροφὰς δὲ διδόναι λεπτυνούσας καὶ διαλύειν πνεύματα δυναμένας. χρηστέον δὲ καὶ τῷ διοσπολιτικῷ, ἐνίοτε δὲ καὶ τῷ διὰ καλαμίνθης.

33. τὰ δὲ φαρμακωδέστερα φάρμακα παραιτούμεθα διὰ τὴν ἀνατροπὴν τοῦ στομάχου, καὶ τὰς ὑποθυμιάσεις καὶ τοὺς διὰ τῶν ἀρωμάτων ὑποκαπνισμούς. πληρουμένη γὰρ ὑπὸ τούτων ἡ κεφαλὴ μείζονα τὴν βλάβην ὑπομένει τῆς ὠφελείας. ἀποδοκιμάζομεν δὲ καὶ τὰ στύφοντα τῶν ἐπιθεμάτων, οἷον τὰ διὰ μήλων κυδωνίων, φοινίκων θηβαικῶν, οἴνου αὐστηροῦ, οἰνάνθης, ἀκακίας, σιδίων. τὴν γὰρ ἐπὶ στεγνώσει γεγενημένην ἐμπνευμάτωσιν οὐ τὰ στύφοντα λύει, τὰ δὲ χαλῶντα καὶ ἀνιέντα.

VII Περὶ οἰδήματος ὑστέρας.

34. Οἰδούσης δὲ τῆς ὑστέρας ὄγκος παρέπεται ὠχρό-

4 *κυκλ.* etc. addidi ex Aetio (cf. lat. *cymini*...*afronitri*). 6 **προσβάπτειν** c (**προβ.** Aet.). 7 *σικύας* Aet.: **συκίαν** c. 9 *χρηστέον*...*ἐθίζοντες* c (sic etiam Aetius). 10 *καὶ κατακρ. κ. νήξεσιν* om. Aet. 13 *διδόναι*: sic et Aetius (ut saepe). 14 *χρηστέον* — (15) *καλαμίνθης* om. d (praeter ult. verb.). 16 sqq. in brevius contraxit Aet. 26 sqq. eadem paulisper mutata et versus finem contracta (ex Sorano) habet Aetius.

λευκος ὑπόσομφος εὐαφής, εἴκων πρὸς τὰς τῶν δακτύλων θλίψεις καὶ μετὰ βραχὺ πάλιν ἐπαιρόμενος. τὸ δὲ ἐπιγάστριον ὁμόχρουν ἐστὶ καὶ τοῖς δακτύλοις ἑλκόμενον ἐπακολουθεῖ.

τὰ αὐτὰ δὲ καὶ νῦν παραληπτέον ἅπερ ἐπὶ τῆς ἐμπνευματώσεως εἰρήκαμεν. ἐγχυματιστέον δὲ τοὺς τόπους τὸ μὲν πρῶτον ἐλαίῳ θερμῷ, ἔπειτα κυπρίνῳ ἢ ἰρίνῳ ἐλαίῳ, καὶ πεσσοῖς ὁμοίοις τοῖς ἐπ᾽ ἐμπνευματώσεως.

VIII *Περὶ σκίρρου καὶ σκληρωμάτων ἐν ὑστέρᾳ.*

35. *Σκληρία γίγνεται μήτρας κατὰ προήγησιν φλεγμονῆς ἐκ μέρους ἢ καθόλου. παρέπεται δὲ ὄγκος ἀπηνὴς ἀντίτυπος, ἐν δὲ ταῖς βιαιοτέραις θλίψεσι ναρκώδη συναίσθησιν ἐπιφέρων, καὶ ὡς ἐπὶ ἰσχιάσιν ἐν τῷ περιπατεῖν καὶ ἐπικεκυφέναι πονεῖν ὀσφὺν βουβῶνας ἐπιγάστριον . . . .*

. . . .

IX *Περὶ μύλης.*

36. *Ἡ λεγομένη μύλη, ἢ καθὼς ἄλλοι λέγουσι μύλος, σκίρρωσίς ἐστιν ὑστέρας διὰ προηγουμένην φλεγμονὴν ἐπι-*

7 ὁμ. τοῖς ἐπ᾽ (τοῖς τῆς E): ὁμ. τῆς c. 8 *Σωρανοῦ* falso inscr. Aetii cap. *περὶ σκίρρου καὶ σκιρρωμάτων* (*σκληρωμάτων* c) *ἐν ὑστέρᾳ* quod plurimum recedit. pro tit. qui ex Aetio translatus sit fort. scr. *περὶ σκληρίας*. cf. addit. lat. ap. Oribas. VI, 372 = Musc. 11 *ναρκώδης* c (corr. D). 12 *ὡς ἐπὶ ἰσχιάσιν*: cf. Cael. Aur. p. 548—49. *περιπατεῖν ἐπιπεφυκέναι καὶ πονεῖν* c. 13 hic interrupto scribae labore finitur derepente codex Parisiensis in media pagina. sententiam explet Soranus apud Orib. (saec. VI) latine versus sic VI, 372: *torporem facit et sicut in sciatica passione gradientibus vel sese inclinantibus dolorem movet clunum atque inguinum et sub umbilico pubetenus cum pondere quodam ad inferiora tendente. nam si in eius collo vel osculo duritia fuerit, ilia non inflantur nec sub umbilico pubetenus tenduntur, sed inmissis digitis resistens invenitur duritia.* 16 titulum (ex Aetio, qui Soranum sequitur) sic habet c *Περὶ μύλης πάθους ἐν μήτρα ὑπό τινων ὕδερος νομιζόμενος* (sic). 17 ἢ om. c (add. D). 18 *ἐπιγι-*

γιγνομένη, ποτὲ δὲ καὶ τοπικὸν ἕλκος ἐπὶ πολὺ ὑπερσαρκῶσαν. ὠνόμασται δὲ μύλος ἀπὸ τῆς δυσκινησίας καὶ τοῦ βάρους. γίγνεται δὲ ποτὲ μὲν κατά τι μέρος μήτρας, οἷον στόμα καὶ τράχηλον ὥς γε δακτύλοις καθιεμένοις ὑποπίπτειν τὸν ὄγκον καὶ κάτω τὸ πᾶν εἶναι βάρος, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δὲ καθ' ὅλην τὴν μήτραν, ὁπότε παρακολουθεῖ πρόδηλος ὄγκος περὶ τὸ ἐπιγάστριον ἀπηνὴς λιθώδης μετὰ κατασπασμοῦ τῶν ὑπερκειμένων ὑποχονδρίων καὶ ἰσχνώσεως ἀχροίας τε καὶ ἀνορεξίας.

37. *γίγνεται δὲ τὸ πρῶτον φαντασία τις συλλήψεως, ἐπεχομένων μὲν τῶν καταμηνίων, διογκουμένων δὲ τῶν μαστῶν, ἀνατρεπομένου δὲ τοῦ στομάχου, καὶ βαρυνομένης μὲν τῆς ὀσφύος, διογκουμένου δὲ τοῦ ἐπιγαστρίου. διακρίνεται δὲ τοῦ χρόνου προκόπτοντος τῷ νυγματώδη παρακολουθεῖν ἀλγήματα, μηδεμίαν δὲ γίγνεσθαι κίνησιν ὥσπερ ἐπὶ τῶν κυουσῶν. ὕστερον δὲ καταλυομένου τοῦ παντὸς σώματος, μεγεθυνομένης δὲ τῆς ὀγκώσεως ἔμφασις ὕδρωπος ἀποτελεῖται. διακρίνεται δὲ καὶ τοῦ ὕδρωπος τῷ κατὰ τὴν τῆς χειρὸς ἐπίθεσιν μηδέποτε εἴκειν τὸν ὄγκον μηδὲ κοιλαίνεσθαι μηδὲ ἦχον τυμπανώδη ἢ κλύδωνα γίγνεσθαι κατὰ τὸν τῆς χειρὸς ῥαπισμόν, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ ὕδρωπος. ἔσθ' ὅτε δὲ προιόντος τοῦ χρόνου καὶ καταψυχομένου τοῦ ἥπατος καὶ ὕδρωψ ἐπιγίγνεται. τινὲς δὲ ἱστοροῦσιν ἐπ' ἐνίων καὶ σαρκὸς ἔκφυσιν γίγνεσθαι συνισταμένην ὡσεὶ καρύου μέγεθος διὰ τοῦ γυναικείου αἰδοίου, αἷς μὲν κατὰ μῆνα αἷς δὲ διὰ δύο ἢ τριῶν μηνῶν.*

38. *τὴν δὲ προειρημένην διάθεσιν οἱ μὲν ὡς ἀθερά-*

νομένην c (corr. E). 3 *γίνεται* — (6) *μήτραν* om. Aet. 4 *τράχηλος* c (corr. E). *ὅς γε* c (*ὥστε* E²). 7 *ὑπογάστριον* c (sed infra 13 *ἐπιγ.*, ubi *ὑπογ.* Aet.). 10 *τις*: *τῆς* c (quod om. Aet.). 16 *δὲ* D: om. c (sic et Aetius: *κυουσῶν. ὕστερον καταλυομένου ὅλου τοῦ σώμασις* ...). cet. cf. lat. 18 *τὴν* (ante *τῆς*) om. c. 24 *ἔκφυσιν*: *ἔκφασιν* (sic) c (*ἔκκρισιν* Aet., unde D). *συνισταμένης* c.

πευτον κατέλιπον, οἱ δὲ τὴν ἀρχομένην μόνον ὑπήγαγον τοῖς βοηθήμασιν. ἡμεῖς δὲ καὶ νῦν ὡς κεχρονικυῖαν θεραπεύομεν νόσον. δεῖ δὲ μὴ ἀμελεῖν, ἀλλ' ἐν μὲν ταῖς ἐπιθέσεσιν, ἃς καταλαμβάνομεν ἐκ βάρους πλείονος καὶ ναρκώδους συναισθήσεως ἢ φθορᾶς σιτίων καὶ ἀγρυπνίας δίχα προδήλου τινὸς αἰτίας γεγενημένης, παραλαμβάνειν καταπλάσματα θερμὰ χαλαστικά, σικύας, κατασχασμόν, βδέλλας, πυρίας, ἐγχυματισμοὺς πραυντικοὺς ἀνετικούς, πεσσοὺς μαλακτικούς, ἐγκαθισμούς, κηρωτὰς μετὰ ἀλθαίας ἡψημένης καὶ γλυκέος ἐλαίου ἢ κυπρίνου, καὶ μάλαγμα τὸ διὰ χυλῶν ἢ τὸ Μνασέου, καὶ τροφὰς εὐχύμους τε καὶ εὐχύλους, καὶ τὴν εἰς τοὺς ὤμους διὰ τελαμῶνος ἀνάληψιν εἰς ἐπικουφισμὸν τῆς διὰ τὸν κατασπασμὸν ὀχλήσεως. ταῦτα μὲν οὖν ἐν τοῖς παροξυσμοῖς παραλαμβάνομεν, ἐν δὲ τοῖς διαλείμμασι τὸ σῶμα προαναλαμβάνομεν διὰ τῆς ἀλειπτικῆς ἐπιμελείας, αἰώρας, περιπάτων, λουτρῶν, ἀναφωνήσεως, οἰναρίου καὶ τῆς ἐπιτηδείου καὶ ποικίλης τροφῆς, τὰ δὲ πρωτοπαθοῦντα μεταβάλλομεν διὰ δρώπακος παροπτήσεως ἡλιώσεως νίτρου τε καὶ ἁλῶν ἐπιπασσομένων καὶ τρίψεως, καὶ τῷ διὰ νάπυος καὶ ἰσχάδων φοινιγμῷ χρώμεθα, καὶ μαλάγμασι τῷ διὰ σπερμάτων καὶ τῷ διὰ δαφνίδων καὶ τῷ πολυαρχίῳ καὶ τῷ Κηφισοφῶντος καὶ τοῖς ὁμοίοις, ἐγκαθίσμασί τε καὶ πυρίαις μετασυγκρίνειν δυναμένοις, οἷον διὰ θαλάσσης ἐξεσμένης

1 *ὑπήγαγον — νόσον* partim om. partim mut. Aet. 2 *καὶ νῦν ὡς κ.* (sic) c (cf. lat. *nos vero sicut in chronia valitudine* vel *sicut chroniam valitudinem ita et molam curamus*): *καὶ νέαν οὖσαν καὶ κ.* E² (Gomp.). 3 *ἐν μὲν — γεγενημένης* om. Aet., seqq. mutavit. 6 *παραλαμβάνειν* E: *παραλαμβάνοντες καὶ* c. 9 *ἡψημένας* c (corr. E). 11 *μνασαίου* (sic) c. 11 *καὶ τὴν* — (13) *ὀχλήσεως* om. Aet. (seqq. mut.). 15 *προσαναλ.* c (et Aet., sed cf. lat. *primo analeptico cyclo resumentes*). 17 *μεταβάλλοντες* c (cf. lat. *deinde metasyncritica subiungimus*). 20 *χρώμεθα* post *μαλ.* repetit c (om. E, ut Aet.). 22 *ἐγκαθισμάτων τὲ καὶ πυριῶν... δυναμένων* c (corr. E). 23 *διὰ* (ex Aet.) E: om. c. *ἐξεσμένης* (sic) c.

ἢ ἅλμης, ἀφεψήματος δάφνης, δαφνίδος, γλήχωνος, ὑσσώπου, ἑλελισφάκου, πρασίου, ἀρτεμισίας, δικτάμνου, κενταυρίου, πολίου, σκορδίου, ὑποτιθεμένης τῆς χύτρας τῷ δίφρῳ καὶ τῷ πώματι αὐτῆς τετρημένῳ ἐναρμοζομένου καλάμου ⟨καὶ οὕτω διὰ τοῦ καλάμου⟩ πυριωμένης, καὶ πεσσοῖς τοῖς διὰ βουτύρου, ὑσσώπου, στέατος χηνείου, ὀρνιθείου, μυελοῦ ἐλάφου ἢ ἐγκεφάλου, καὶ μέλιτος ἢ ἰσχάδων λιπαρῶν σαρκὸς καὶ σταφίδων μετὰ παλαιοῦ ἐλαίου ἢ κυπρίνου ἢ ἰρίνου ἢ σαμψυχίνου ἢ ἀμαρακίνου ἢ σουσίνου ἢ μαλαβαθρίνου. δοκιμαστέον δὲ καὶ δριμυφαγίαν προκοπτούσης τῆς διαθέσεως καὶ τὴν κατὰ κύκλον ἀγωγὴν καὶ τὴν τῶν αὐτοφυῶν ὑδάτων χρῆσιν καὶ κατακρουνισμῶν καὶ νήξεων ἐν θαλάττῃ ἢ αὐτοφυέσιν ὕδασι καὶ τοὺς ἀπὸ ῥαφανίδων ἐμέτους καὶ ἣν ἡ δύναμις ἐπιτρέπῃ καὶ τοὺς ἀπὸ ἐλλεβόρων.

39. φυλακτέον δὲ τοὺς δριμυτέρους πεσσοὺς καὶ ἐγκαθίσματα τὰ δριμύτερα, μὴ τῇ συνεχεῖ χρήσει λάθωμεν ἑλκώσαντες τὰ ἐσκιρρωμένα καὶ παρὰ τοῦτο κακοήθη ποιήσωμεν τὴν διάθεσιν. τὰς δὲ διὰ κρόκου καὶ στύρακος καὶ ῥητίνης καὶ σμύρνης ὑποθυμιάσεις καὶ τοὺς δι' ἀρτεμισίας γλήχωνός τε καὶ πρασίου καὶ σκορόδου κόμης περιατμισμοὺς καὶ τὸ πινόμενον οἰνόμελι ἐν ἀφεψήματι καρδάμου καὶ γλήχωνος ἀποδοκιμάζομεν δι' ἃς ἐπὶ τῶν ἔμπροσθεν εἰρήκαμεν αἰτίας. πλείσταις δὲ διὰ τῆς προρρηθείσης ἀγωγῆς ἐξαπίνης ἔκκρισις

3 πολίου, σκορδίου (quod infra repetitur pro σκορόδου, nisi erraverit interpres). cf. Diosc. III, 114—115 περὶ πολίου, π. σκορδίου. 5 καὶ — καλάμου Aet.: om. c (ubi καλάμου πυριωμένης, quod verbum cum seqq. (ab E ex Aetio reductis) describere neglexit Dietz. cf. lat. πεσσῶν τῶν c (corr. E). 7 σάρκας c (σαρξὶ Aet.). 10 τῆς ... ἀγωγῆς c (corr. D). haec om. Aet., qui mutavit sequentia. 11 τὴν om. c (add. d). 12 νήξεως (sic) c. 13 τοὺς D: τὸ c. 14 ἣν E: εἰ c. ἐπιτρέπῃ φυλακτέον τούς τε δρ. πεσσοὺς καὶ τοὺς ἀπὸ ἐλεβόρων καὶ ἐγκαθισμάτων δριμυτέρων μὴ etc. c (quae transponendo corr. E). cf. lat. 18 τὰς — (22) αἰτίας om. Aet. 20 σκορόδου (i. e. *alii*. cf. lat. et Diosc. 2, 181): σκορδίου c. περιατμισμοῦ c (corr. D). 21 ἐν E (cf. lat.): om. c.

αἵματος τεθρομβωμένου καὶ μεμελασμένου σφόδρα πολλοῦ γέγονε καὶ ἀπήλλαξε τῆς διαθέσεως.

X Περὶ αἱμορραγούσης ὑστέρας.

40. *Ἀπὸ δυστοκίας ἢ ἐκτρώσεως ἢ ἀναβρώσεως δι' ἕλκωσιν ἢ ἀναστομώσεως ἢ ἐξ οἱασδήποτε προφάσεως ῥήξεως ἀγγείων αἱμορραγία γίγνεται μήτρας. καὶ πρόδηλος μὲν αὐτῆς ἡ κατάληψις ἐξ ἀθρόας καὶ ἀμέτρου φορᾶς αἵματος, συνεδρεύει δὲ ταῖς καμνούσαις ἀσθένεια ῥάκωσις ἴσχνωσις ἄχροια καὶ κατ' ἐπιμονὴν ἀνορεξία. δοκεῖ δέ ποτε καὶ περιοδικῶς ἀπαντᾶν. ἔστι δὲ τὸ σύμπτωμα χαλεπόν. οὔτε γὰρ δακτύλων ἐπερείσεσιν οὔτε ἀγκίστρων κατεπάρσεσιν οὔτε μοτῶν διασφηνώσεσιν οὔτε βρόχων περισφίγξεσιν οὔτε διαρραφαῖς χρῆσθαι δυνατόν ἐστιν. οὐκ ἀπὸ τῆς ὑστέρας δὲ μόνον ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ γυναικείου αἰδοίου φέρεται τὸ αἷμα. καί τινες σημειούμενοι τὸν τόπον τὸ μὲν ἀπὸ τοῦ αἰδοίου φασὶ λεπτὸν καὶ ξανθὸν καὶ θερμὸν φέρεσθαι, τὸ δὲ ἀπὸ τῆς ὑστέρας παχύτερον καὶ μελάντερον καὶ ψυχρότερον. ἀσφαλέστερον δὲ διορίσαι τὸ πεπονθὸς μέρος ἐνέσται διοπτρισμὸν παραλαμβάνοντι.*

41. *τῆς ἐπιμελείας μέντοι χάριν συμφέρει κατάκλισις ἐν οἰκήματι μικροτέρῳ καὶ σκοτεινῷ καὶ μετρίως ἀναψύχοντι κατὰ κλίνης στερεᾶς ἀκινήτου μετεωρότερα τὰ πρὸς τοὺς πόδας ἐχούσης, ἠρεμία τε καὶ τὸ ἐφ' ἑνὸς μένειν σχήματος, προκλητικὴ γὰρ ῥύσεως πᾶσα κίνησις, συναγωγή τε τῶν μηρῶν καὶ διαπλοκὴ* ⟨*χιοειδής*⟩, *καὶ σπόγγων πλατέων καθαρῶν τρυφερῶν, ψυχρῷ*

5 *ἀναστόμωσιν . . . ῥῆξιν* c (corr. E). 10 *ἀπαντᾶν* E: *ἅπαντα* c. 11 *ἀγγίστρων καὶ ἐπάρσεσιν* c. 14 *μόνον* E: *μᾶλλον* c. 16 *φέρεσθαι* E: *φέρεσθαι τὸ αἷμα* c. 17 *μελανότερον* c (corr. E). 18 *ἐνέσθαι* c (corr. E). 19 *παραλαμβάνοντας* c (corr. E). 20 *κατάκλισιν* c (corr. E). 24 *μυρῶν καὶ διὰπλητικῇ* (sic). *μιμητικὸν γὰρ χαρακτηρὸς ἐστῇ τὸ σχῆμα* c (corr. E). 26 *ἐν* (ante *ψυχρῷ*) c (del. E²).

ὕδατι βραχέντων ἢ ὀξυκράτῳ ἢ ὄξει κατ᾽ ἰδίαν, ἐπιθέσεις κατὰ τοῦ αἰδοίου καὶ τοῦ ἐφηβαίου καὶ τῆς ὀσφύος καὶ τῶν ἰσχίων, ὕστερον δὲ καὶ κατὰ στήθους, καὶ συνεχέστερον νεαροποιουμένων, καὶ τῶν ἄκρων προστυπὴς διακράτησις καὶ διάσφιγξις, τὸ γὰρ ἐκ τῆς θλίψεως πύκνωμα μέχρι τοῦ πάσχοντος διαφέρεται μέρους, καὶ ἡ εἰς ψυχρὸν ὕδωρ κάθεσις τοῦ προσώπου ἢ περισφογγισμὸς δι᾽ ἀκραιφνοῦ ὕδατος καὶ ἐκ διαστήματος καταρριπισμός, καὶ τῆς κεφαλῆς ἐπιβροχὴ δι᾽ ἐλαίου ψυχροῦ νεοτριβοῦς, καὶ καταρρόφησις ὄξους, ἐγκάθισμά τε μέχρι βουβώνων εἰς ψυχρὸν ὕδωρ ἢ ὀξύκρατον ἢ καθαρὸν ὄξος ἢ ἀφέψημα μύρτων ἢ ῥόδων ξηρῶν ἢ κηκίδος ὀμφακίτιδος ἢ μυρσίνης καὶ φακῶν ἢ σχίνου ἢ σιδίων ἢ βάτου θαλλῶν ἢ δρυὸς φύλλων ἢ ἰτέας ἢ ῥοὸς βυρσοδεψικῆς. εἰ δὲ ἐκ τῆς διαναστάσεως σκυλμὸς ὀχληρότερος εἴη, διὰ κλυστηριδίου ἢ μητρεγχύτου τῶν εἰρημένων ἑνός τινος ἐγχυματιζέσθω χυλὸς ἢ ἀρνογλώσσου ἢ πολυγόνου ἢ σέρεως ἢ στρύχνου ἢ ψυλλίου ἢ περδικίου, εἰ δὲ καὶ ἐπιμένοι αἱμορραγοῦσα, καὶ ὑποκιστίδος καὶ ἀκακίας καὶ ὄπιον, ὄξει διειμένα ἢ ὁμοῦ πάντα ἢ πρὸς ἕν, ἢ ὀμφάκιον, πλῆθος ὡς δύο κυάθων. καὶ τρυφερὸν ἔριον ἑνί τινι τῶν εἰρημένων χυλῶν διάβροχον διὰ δακτύλου ἢ μήλης παρεντι-

3 *νεαρ.* ante *καὶ συνεχέστερον* c (corr. E). 5 *τὸ γὰρ* etc. cf. similiter supra II, 28. 6 *ἢ*: *ἡ* c. *κ. τοῦ πρ. ἢ περισφ.*: *κ. καὶ τοῦ πρ. περισφ.* c. 8 *καὶ* post *ἐπιβρ.* c (corr. E). 9 *ἐγκαθήσμασι τὲ* (sic) c. 12 *μ. καὶ φακῶν* etc. cf. Diosc. 2,129 *πρὸς τὰ ῥεύματα τῆς κοιλίας μιγείσης αὐτῷ* (*τῷ φακῷ*) *μετ᾽ ὄξους σέρεως...ἢ μύρτων ἢ σιδίων ἢ ῥόδων ξηρῶν* etc. 13 *θαλλῶν* (vel *θαλλίων*, i. e. *ἀκρεμόνων* Diosc. 4, 37 = *cimarum rubi*): *θαλίας* c. *ῥόας* (corr. D) *βυρσοθεψικῆς* (sic) c. 15 *εἴη*: *ἢ* c. *κλυστηριδίων* c (corr. E). 16 *χυλὸς ἢ ἀ.*: *ἢ χυλὸς ἀ.* c. *ἢ χυλὸς* (iterum) *πολ.* c (corr. E). 17 *στρύφνου ἢ ψιαλίου* (sic) c (corr. E). 18 *ἐνιμένοι αἱμορραοῦσι* (sic) c (corr. E). 19 *ὀπίου ... διειμένου ... πάντα* c (cf. lat.). de opio Diosc. 4, 65: *ἐνεργέστερον δὲ γίγνεται μιγέντων αὐτῷ ὑποκιστίδος χυλοῦ καὶ ἀκακίας.* *ὀμφακίου* c. 20 *ὡς* E: *ἕως* c (cf. Diosc. 5, 6 *ὀλίγῳ*). *τρυφερῶν ἐρίων ἕν τι τι* (sic) c (corr. E). 21 *καὶ* ante *διὰ* c (del. E). *παρ-*

θέσθω τῷ στόματι τῆς ὑστέρας, καὶ πολὺ μᾶλλον ἐντεῦθεν τῆς αἱμορραγίας ὑπαρχούσης. ὅταν γὰρ ἀπὸ τῶν ἄνωθεν, σφηνούμενον τὸ ἔριον συστέλλει τὴν ῥύσιν, ἐγκατέχει δὲ τῇ εὐρυχωρίᾳ τὸ ἀποκριθέν. ὁπότε τρυφερὸν καὶ καθαρὸν σπογγάριον ἐπίμηκες ὡσαύτως διάβροχον ὡς ἐσωτάτω παρεντιθέναι προσήκει, ἵνα τὸ ἀποκρινόμενον παραλαμβάνηται καὶ μὴ θρομβούμενον συμπαθείας ἐξάπτῃ καὶ φλεγμονάς, ἐκ διαστημάτων δὲ τὸν σπόγγον ἀλλάσσειν. ἁρμόσει δὲ καὶ σικύας κολλᾶν κατ' ὀσφύος βουβώνων τε καὶ λαγόνων, εἰ δὲ δυνατὸν εἴη καὶ ἰσχίων, μετὰ πυρὸς πολλοῦ, καὶ προσκειμένας ἐᾶν ἐπὶ χρόνον ἱκανόν, εἶτα πράως ἀποσπᾶν. ἐπιθέμασι δὲ χρῆσθαι καθ' ὧν τοὺς σπόγγους ἐπερρίψαμεν φοίνιξιν ἐν οἴνῳ αὐστηρῷ ἢ ὄξει βεβρεγμένοις μετὰ κηρωτῆς ῥοδίνης ἢ μηλίνης ἢ μυρσίνης φύλλων λείων ἢ μεσπίλων ἢ στυπτηρίας ἢ ἀλόης ἢ οἰνάνθης ἢ ὑποκιστίδος ἢ ἀκακίας ἢ κηκίδος ὀμφακίτιδος καὶ ἐλαίου νεοτριβοῦς ἢ ῥοδίνου ἢ μυρσίνου ἢ σχινίνου ἢ μηλίνου, ἢ πάλιν τοῖς διά τινος πόας στυφούσης καὶ ψυχούσης, οἷον ἀνδράχνης ὑοσκυάμου ἀρνογλώσσου ψυλλίου στρύχνου περδικίου πολυγόνου σέρεως, μετὰ πάλης ἀλφίτου καὶ ὄξους ἢ φοινίκων, ἀλλασσομένων πάντων συνεχέστερον. εὐτονωτέροις δὲ χρῆσθαι τοῖς πεσσοῖς, οἷον κηκίδι μάννῃ χαλκίτιδι ἐξ ἴσου μετὰ γλυκέως οἴνου, ἢ σποδῷ ἢ τῇ ὑγρᾷ πίσσῃ σπόγγου βραχέντος, εἶτα καὶ ἐντὸς εἰσαχθέντος ... ἢ ξηρᾶς τρυγός, μετά

ἐντιθέμενον c. 3 τὴν εὐρυχωρίαν c (cf. E[2] p. 58). 5 ὡσαύτως διάβροχον E: προστίθεται ὡσαύτως δὲ ἄβροχον c. 11 καὶ ante πρ. c (del. E). 16 ὀμφακίνου c. καὶ (ἐλ.): ἢ c. 17 τοῖς: τῆς c. 23 γλυκέος c (deinde οἴνου del. E). τῆς ὑγρᾶς πίσσης c. 24 εἶτα ... εἰσαχθέντος: sic c (sc. vasculo inclusa spongia atque sic usta). desunt quaedam, in quibus ustae cineris disciplina tradatur, sicut in lat. vers. et apud Cael. chr. 2, 168. ξηρὰ τρύγη (sic) c. cf. ap. Cael. *corticis vasculi vetustissimi vini exusti et triti pulverem* vel *cinerem* chr. 2, 165. 167. sic et hic σποδῷ ἢ ... ἢ ξηρᾶς τρυγός.

τινας τῶν στυφόντων χυλῶν. εἰ δὲ πρὸς ἀνάβρωσις εἴη, καὶ τῷ διὰ χάρτου μέλανι μετ' ὄξους ἤ τινι τῶν πρὸς τοὺς δυσεντερικοὺς ἀναγραφομένων τροχίσκων. καὶ γὰρ εἰ γίγνεταί τις ἐκ τούτων ἐσχάρωσις, εὐμαρὴς ἡ πρὸς ταύτην ὑπάντησις, κρατουμένης ἐν τῷ ζῆν τῆς καμνούσης. διδόναι δὲ καὶ τροφὴν προαποσπογγίσαντα τὸ πρόσωπον μετὰ ψυχροῦ ὕδατος. ἔστω δὲ ἡ τροφὴ ὄρυζα ἐκ ψυχροῦ ὕδατος ἢ ὀξυκράτου, ἢ χόνδρος ἢ ἄρτος καὶ ἁπαλὸν ᾠὸν δι' ὄξους. ὕστερον δὲ καὶ μετά τινας ἡμέρας καὶ σέριν ἢ ἀρνόγλωσσον δι' ὄξους καὶ ῥοῦ ὀλίγου νεοτριβοῦς, καὶ μετὰ τὸ καλῶς ἑψηθῆναι ἔλαιον νεοτριβὲς καὶ αὐτό, καὶ μῆλον κυδώνιον ὀπτὸν ἢ ἑφθὸν ἄπιον, καὶ σαρκίον ἀπὸ στήθους φάσσης ἡψημένης ἐν ὀξυκράτῳ ἢ μύρτοις ἔνδοθεν ἐκπεπληρωμένης, ἢ πέρδικος ἢ ἀτταγῆνος ἤ τινος τῶν ἐμφερῶν τούτοις. ὑπερβάντων δὲ τῶν τῆς συμπαθείας χρόνων, καὶ οἰνάριον δοτέον, στερεᾶς δὲ παντελῶς γενομένης, καὶ λουτρόν.

42. *τὴν δὲ φλεβοτομίαν, ἣν ἄλλοι τε παρέλαβον καὶ Θεμίσων μεταγωγῆς ἕνεκα τῆς ὕλης, ἀποδοκιμάζομεν. χαλᾷ μὲν γὰρ ἡ φλεβοτομία, πύκνωσιν δὲ καὶ συστολὴν τὸ αἱμορραγοῦν ἀπαιτεῖ, καὶ οὐ δεῖ μετάγειν τὴν ὕλην ἀλλὰ κατέχειν. ἐπισφαλὲς δὲ καὶ τὸ φλεβοτομεῖν, ὅτι μὴ κρατηθείσης μὲν τῆς φορᾶς τοῦ αἵματος ἐκ τῆς φλεβοτομίας, ἀνάγκη τάχιον τὴν κάμνουσαν ἀπολέσθαι ὡς ἂν ὑπὸ διπλῆς δαπανηθεῖσαν αἱμορραγίας, κρατηθείσης δὲ οὕτως ὥστε φλεγμονὴν ὕστερον ὡς ἀπὸ σκυλμοῦ πλείονα ἐπιγίγνεσθαι, κατ' ἐπάλ-*

1 *ἀναβρώσεις* c (corr. E). cf. lat. 3 *ἀναγραφομένων*: at non extant in Caelii capitulo chr. IV, 6 nunc lacero ac manco. 4 *εὐμερὴς ἢ* c (corr. D). 5 *κρατουμένη* c (corr. E). 9 *σέριν* sic c (sc. *διδόναι* v. 5). 11 *καὶ* ante *κυδ.* c (del. E). 17 cf. Cael. chr. II, 183 sqq. 18 *μετ. ἕν.* = *avertendae materiae causa* Cael. 185 (*aversio sanguinis* 191). 19 *πυκνῶς σὺν καὶ σ.* c (corr. DE). 21 *κρατηθείσης* (sic) c (male *-σαν* d). 23 *δαπανηθείσης* c (corr. D). 25 *πλείονος* c (*irruente rursum tumore* Cael. 191). *κατάλληλον* c (*dehinc erit anceps utrum* Cael.).

ληλον τρόπον ὁ κίνδυνος. εἰ μὲν γὰρ φλεβοτομήσαιμεν, συντόμως ἀπολέσαιμεν ἂν τὴν γυναῖκα μετὰ φλεβοτομίαν καὶ αἱμορραγίαν. πάλιν δὲ εἰ μὴ φλεβοτομοῦντες ἀφέλοιμεν αἷμα φλεγμονῆς μεγάλης ὑπαρχούσης, ἀβοήθητον περιοψόμεθα τὴν κάμνουσαν. οὐδὲν γὰρ οὕτω διακόπτει τὸν ἐν φλεγμονῇ κίνδυνον ὡς φλεβοτομία.

φασὶ δέ τινες καὶ κατὰ ἀντιπάθειαν ἔνια ποιεῖν καθάπερ μαγνῆτιν λίθον καὶ τὸν ἄσιον καὶ λαγωοῦ πυτίαν καὶ ἄλλα τινὰ τῶν περιάπτων, οἷς ἡμεῖς οὐ προσέχομεν. οὐκ ἀποκωλυτέον δὲ τὴν παράληψιν αὐτῶν. καὶ γὰρ εἰ μηδὲν ἐξ εὐθείας παρέχει τὸ περίαπτον, ἀλλ' οὖν δι' ἐλπίδος εὐθυμοτέραν τὴν κάμνουσαν τάχα παρέξει.

XII Περὶ ῥοῦ γυναικείου.

43. Ὁ καλούμενος γυναικεῖος ῥοῦς κατὰ μὲν τοὺς ἀρχαίους, ὡς Ἀλέξανδρος ὁ Φιλαλήθης ἐν τῷ πρώτῳ λέγει τῶν γυναικείων, πλειόνός ἐστιν αἵματος φορὰ διὰ μήτρας μετὰ παρεκτάσεως χρόνου, κατὰ δὲ Δημήτριον τὸν Ἡροφίλειον φορὰ ὑγρῶν διὰ μήτρας μετὰ παρεκτάσεως χρόνου, τῷ μὴ αἱματώδη μόνον ἀλλὰ καὶ ἄλλοτε ἀλλοῖον κατὰ χρόνον γίγνεσθαι ῥοῦν. καθ' ἡμᾶς δὲ ῥευματισμός ἐστιν ὑστέρας χρονίζων αἰσθητῶς ἀποκρινομένου πλείονος ὑγροῦ.

διαφοραὶ δὲ αὐτοῦ κατὰ μὲν Ἀσκληπιάδην καὶ ἄλλους τινὰς δύο. εἷς μὲν γάρ ἐστιν ἐρυθρός, ἄλλος δὲ ὑδατώδης καὶ λευκός. κατὰ δὲ τὸν Δημήτριον παρὰ τὴν χρόαν καὶ τὴν δύναμιν. παρὰ μὲν οὖν τὴν χρόαν, ὃς μὲν γάρ ἐστι λευκὸς πτισάνης χυλῷ παραπλήσιος, ὃς δὲ ὑδατώδης,

2 ἂν add. D (ἀπολέσομεν E²). 3 πάλιν δὲ φλεβοτομοῦντες εἰ μὴ ἀφ. c. 5 διακόπτοιτο ἐν φλ. c (corr. E²). 7 τινες E: ἔνιοι c. 8 μαγνῆτις c. 15 ὡς D: ὧν c. 16 πλειόνός ἐστιν E: ῥοῦς ἐστὶ πλ. c (cf. ὧν v. 15). 27 ad παραπλήσιος — ὑδατώδης — ἐρυθρός — μέλας adscripsit ex Aetio

ὃς δὲ ἐρυθρός, ὃς δὲ μέλας, ὃς δὲ ὕφαιμος σαρξὶ πεπλυμέναις ὅμοιος, ὃς δὲ ἀνώμαλος, ὃς δὲ ὠχρός. παρὰ δὲ τὴν δύναμιν ὃς μέν ἐστιν ἀργός, καὶ ἄνευ δήξεως καὶ ἀλγήματος φέρεται, ὃς δὲ φέρεται μετὰ δήξεως καὶ ἀναβρώσεως καὶ συναισθήσεως ἐπωδύνου, ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἀποκρίσεως ἐπιφέρων. λέγει δὲ καὶ τὸν μὲν ἀφ' ὅλου φέρεσθαι τοῦ σώματος, τὸν δὲ ἀπὸ τῆς ὑστέρας, τὸν δὲ ἀπ' ἄλλου τινὸς μέρους, καὶ τὰς τούτων διαφορὰς ἐπεξέρχεται μετὰ σημειώσεων, ἃς μακρὸν ἅμα καὶ ἄχρηστον ἐξιστορεῖν. ἐπὶ παντὸς γὰρ ῥευματισμοῦ καὶ ὅλων τῶν σωμάτων καὶ μερικῶς τῆς ὑστέρας ἐπιμελεῖσθαι προσῆκεν. λέγεται δὲ ὁ λευκὸς ῥοῦς τοῦ ἐρυθροῦ δυστραπελώτερος, ὡς διὰ στενωτέρων φερόμενος πόρων. ἡμεῖς δὲ κατὰ κοινὸν σημειωσόμεθα τὸν ῥοῦν ἐκ τοῦ συνεχῶς καθυγραίνεσθαι τοὺς τόπους διαφόροις κατὰ χρόαν ὑγροῖς, τὴν δὲ κάμνουσαν ἀχροεῖν καὶ ἀτροφεῖν καὶ ἀνορεκτεῖν κἂν τοῖς περιπάτοις πολλάκις δυσπνοεῖν καὶ κατῳδηκότας ἔχειν τοὺς πόδας.

44. κατὰ δὲ τὸ προσεχὲς διοίσει τὸ πάθος αὐτοῦ τῷ τὸν μὲν χωρὶς πόνου ὑπάρχειν, τὸν δὲ μετὰ πόνου, καὶ ⟨τὸν μὲν⟩ χωρὶς ἑλκώσεως, τὸν δὲ μεθ' ἑλκώσεως ἤτοι φλεγμαινούσης ἢ ῥυπαρᾶς ἢ καθαρᾶς. ⟨ὅτε μὲν οὖν χωρὶς

quaedam inter lineas auctor compilationis Soraneae, quae sic repetit ipse eadem manu c: *ἀπὸ φλεγματικοῦ αἵματος — τοῦ ὀρρόδους περιττώματος — ἰχὼν* (sic) *αἵματος — μελαίνης χολῆς* (de quibus parum accurate D p. 241. cf. Aet. ex Archig. c. 64).
4 *ὁ δὲ* (hic) c. 5 *ἀκρίσεως* c (corr. D). 8 *τὰς τ. διαφορὰς ἐπεξέρχεται μ.* DE: *τῆς τ. διαφορᾶς. ἐπεξέρχονται δὲ μ.* c. *σημειώσεως* c. 11 *προσῆκον* c (corr. E). 13 *ἡμεῖς*: Sorani igitur sunt quae graeca leguntur in Epitome Oribasii Paris. (cod. Gr. suppl. 446) IV, 636 (= lat. vet. VI, 353 *ex alio auctore*). *σημειωσάμενοι* c (corr. E). 18 *αὐτοῦ* c (corr. E². cf. *a se* lat.). 20 *τὸν μὲν* ante *χ. ἑλκ.* om. c (sed cf. Sor. in Orib. epit. IV, 636 et ex Caelio lat. Or. VI, 353 Dar.). *ἤτοι* Or. (Paul.): om. c. 21 post *καθαρᾶς* seq. Aetiana (ex Archigene) p. 242, 3—244, 8: ubi post ult. v. *τόπων* album unius cm. in c, novo sc. fragmento incipiente et Soraneo, ex

ἑλκώσεως ἢ πόνου φέρεται, πᾶσι χρηστέον τοῖς ἐπὶ τῆς αἱμορραγούσης ὑστέρας εἰρημένοις〉, εἰ δὲ καὶ ποτήμασί τις ἐθέλοι, μὴ φαρμακώδεσι καὶ δριμέσιν ἀλλ' ἠπίοις τε . . ., οἷον λωτοῦ πρισμάτων ἀπόβρεγμα κατ' ἰδίαν ἢ μετὰ δυοῖν ὀβολῶν σαμίας γῆς ἐν δυσὶ κυάθοις ὕδατος, εἰ δὲ ὁ καιρὸς ἐπιτρέποι, καὶ μετ' οἴνου αὐστηροῦ, ἢ σὺν αὐτῷ λαγωοῦ ἢ μόσχου πυτία ἢ ἀρνὸς ἢ ἐλάφου, πηκτικὴ γὰρ κατὰ δύναμίν ἐστιν, ἢ γίγαρτα λεῖα ἢ μύρτα ἢ σίδια ἢ φλοιὸς πίτυος ἤ τι τῶν ἐμφερῶν ἐπιπασσόμενον τῷ ποτῷ μέχρι δυοῖν δραχμῶν, ἢ ἀφέψημα φοινίκων θηβαικῶν ἢ κυδωνίων μήλων. ὅτε δὲ μετὰ πόνου φέρεται, χυλὸν ἐνετέον τράγου ἢ χόνδρου ἢ πτισάνης διὰ μητρεγχύτου ἢ κλυστηριδίου, καὶ τοῖς θερμοῖς κατὰ δύναμιν χρηστέον καταπλάσμασι καὶ τροφαῖς ἐνθέρμοις τε καὶ λεπταῖς. ὅτε δὲ μεθ' ἑλκώσεως, ἐπὶ μὲν τῆς φλεγμαινούσης τοῖς αὐτοῖς πάλιν χρηστέον οἷς ἐπὶ τοῦ μετὰ περιωδυνίας καὶ χωρὶς ἑλκώσεως ῥευματισμοῦ. εἰ δ' εἴη ῥυπαρὰ ὥστε τρυγῶδες εἶναι τὸ φερόμενον, ἢ 〈καθαρά〉,

curatione morbi sumpto absque initio, quod tale erat sec. latinae versionis fragm. ap. Orib. VI, 353: *Quando autem sine ulcere aut dolore fertur, omnibus uteris medicaminibus quae* (*quibus* cod.) *ad sanguinis fluxum expediunt* etc. eadem graece ap. Orib. epit. 636 sic ὅτε μὲν οὖν χ. ἑλκ. ἢ π. φ. πᾶσι χρηστέον τοῖς ἐπὶ τῆς αἱμ. ὑστέρας ποτήμασι τοῖς μὴ φαρμακώδεσιν etc. 5 ὁ om. c. 6 ἐπιτρέπει c (*permiserit* lat.). λαγ. ἢ ἐρίφου ἢ ἀρνὸς η μόσχου ἢ ἐλάφου Or. ep. (unde Paulus 3, 63). in vers. lat. locum commutant ἐλάφου...ἐρίφου. 7 πιτύαν c (corr. E). πηκτικὴ (cf. Diosc. 2, 85 κοινῶς δὲ πᾶσα πυτία πήσσει μὲν τὰ διαλελυμένα, λύει δὲ τὰ συνεστῶτα): πεπτικὴ c (cf. E² p. 59). 8 ἢ σίδια: pro his ὄμφαξ ξηρὸς exhibet Or. (Paul.), item lat. vet. *omfacium siccum.* φλοιὸν c. 10 καὶ ante μήλων c (del. E). 11 χυλὸν ἅλικος ἢ πτισάνης ἢ τράγου ἢ ὀρύζης Or. ep. = lat. *salicis* (sic) . . . *aut pt. aut alicae aut orizae* (nimirum ex Responsionibus). 12 ἢ (κλ.) om. c (cf. II, 41). cf. ἢ κλυστῆρος Or. ep. (Paul.). 15 τοῖς φλεγμαινοῦσης (sic) c. οἷς ἐστὶν μὲν περὶωδυνίας c (corr. E, qui ἐπὶ μετὰ, quibus addidi τοῦ). 17 ἢ καθάπερ c (cf. Cael. *non aliter quam dysinteriam curamus* etc. ap. lat. Or. VI, 353).

καθάπερ ἐπὶ τῶν δυσεντερικῶν ποῦ μὲν τοῖς ἀνακαθαίρειν ποῦ δὲ τοῖς ἐπουλοῦν δυναμένοις, ὧν μνημονεύσομεν μικρὸν ὕστερον περὶ τῶν ἐν μήτρᾳ διαλαμβάνοντες ἑλκῶν.

εἰ δὲ χρονίσας ὁ ῥοῦς ποτὲ μὲν ἐπιθέσεις ποτὲ δὲ διαλείμματα λαμβάνοι, κατὰ μὲν τὴν ἐπίθεσιν τοῖς ἁπλοῖς παρηγορίας ἕνεκεν χρηστέον, κατὰ δὲ τὰ διαλείμματα τοῖς τονοῦν καὶ μετασυγκρίνειν δυναμένοις, οἷον αἰώρᾳ διαφόρῳ, περιπάτῳ, ἀναφωνήσει, ἀλειπτικῇ ἐπιμελείᾳ, λουτρῷ, οἰναρίῳ, ποικίλῃ τροφῇ, παροπτήσεσιν, ἡλιώσεσι, σικύαις μετασυγκριτικαῖς, δρώπαξι, τρίψεσι διὰ γυμνῶν τῶν χειρῶν ἢ δι᾽ ὠμολίνου, ἢ ψιλώθρῳ ἢ σμήγμασι μετασυγκριτικοῖς, σιναπισμῷ, ἐμέτῳ ἀπὸ ῥαφανίδων, δριμυφαγίᾳ καὶ τῇ κατὰ κύκλον ἀγωγῇ, κολύμβοις ἢ κατακρουνισμοῖς ἐν ὕδασιν αὐτοφυέσιν, ἀλλαγαῖς ἀέρων διὰ γῆς καὶ θαλάσσης, ἐγκαθίσμασί τε καὶ πεσσοῖς τοῖς ἀμύσσειν δυναμένοις.

τὴν δὲ ἐπὶ τοῦ αἱματώδους ῥοῦ φλεβοτομίαν ἀπὸ ἀγκῶνος ἢ ῥινὸς ἢ μετώπου ὡς ἀνωτέρω εἰρήκαμεν καὶ νῦν ἀποδοκιμάζομεν, μὴ σφοδροτέρας περιωδυνίας ἐπειγούσης. συστολῆς γὰρ χρῄζει τὸ πάθος, οὐκ ἀνέσεως, ἣν ἡ τοῦ αἵματος ἀφαίρεσις πέφυκε παρέχειν.

XII *Περὶ γονορροίας.*

45. *Οὐκ ἐπὶ μόνων ἀνδρῶν ἀλλὰ καὶ ἐπὶ γυναικῶν*

1 *τῶν* om. c. *τοῖς* (ante *ἀνακαθ.*) add. E. 2 *ἐπούλεῖν* c (corr. D). 6 *τὰ* E: om. c. 7 *αἰώρα διαφόρω* c (i. e. *vectatione diversa* Cael. ap. Orib. lat. l. c. = *αἰώραις διαφόροις* ep. Orib. IV, 635 = Paul.). 8 *λουτρῷ, οἴνῳ, ποικίλῃ τροφῇ* in extr. recenset Or. ep. (Paul.), item lat. vers., ubi brevius haec leguntur. 9 *μετὰσυγκριτικαῖς* (sic) c (non *-οῖς* d). 10 *ἡδίω μολίνω* c (corr. D). 13 *ἢ* addidi. 16 *ῥοός* c (corr. E). 17 contra Archigenes Aetii (p. 243, 1 D). 20 post *παρέχειν* continuantur (ex p. 244, 8 D) Aetiana Archigenis p. 245, 20—247, 11 (e quibus propter vocem methodicam ad alios etiam medicos propagatam *στεγνωθείσης* p. 246, 25—247, 7 male admisit Ermerins). 22 hoc cap. cum seqq. e Sorano quibusdam omissis transtulit Aetius, c noster ipsum Soranum

ἀποτελεῖται γονόρροια. ἔστι δὲ σπέρματος ἔκκρισις χωρὶς προθυμίας καὶ ἐντάσεως ἐκ μικρῶν φέρουσα διαστημάτων ὥστε τὸν ὄγκον ὠχραίνεσθαι καὶ ἀδυναμεῖν καὶ συντήκεσθαι. χαλᾶται γὰρ ἡ μήτρα καὶ ἀδυναμία παρέπεται καὶ συντήκεται τὰ σώματα κατὰ βραχύ. συρρεῖ γὰρ πρὸς τὴν μήτραν κατ' ὀλίγον ἡ ἀπὸ τοῦ σώματος ὕλη ἀλλοίωσιν βραχεῖαν ἐν τοῖς τόποις ὑπομένουσα, καθάπερ ἐπὶ τῶν ὀφθαλμιώντων τὸ δάκρυον. χρονίζειν δὲ εἴωθε τὸ πάθος τῷ γένει ῥοῶδες ὑπάρχον. 46. *διὸ προσφάτου μὲν αὐτοῦ τυγχάνοντος ὥσπερ ἐν τοῖς παροξυσμοῖς παρηγορικῶς ἀκτέον. ἐγκαθίζειν μὲν οὖν αὐτὰς χρὴ εἰς τὰ στύφοντα ἀφεψήματα καὶ ψυχρότερα, οἷον ῥόδων μυρσίνης σχίνου βάτου καὶ τῶν ὁμοίων, καὶ περιχρίειν τὸ ἦτρον καὶ τοὺς βουβῶνας ἀκακίας χυλῷ καὶ ὑποκιστίδος μετ' οἴνου αὐστηροῦ καὶ τοῖς παραπλησίοις. καὶ τοῖς διὰ φοινίκων καὶ κυδωνίων καὶ μυρσίνης καταπλάσμασι καὶ κηρωταῖς χρηστέον, ἔλασμα δὲ μολύβδου πλατὺ καὶ λεπτὸν ὑποβλητέον τῇ ὀσφύι νυκτός, καὶ τριβακοῖς χρωμένοις περιβλήμασι καὶ μὴ τρυφερὰ ἔστω τὰ ὑποστρώματα. ἐμέτοις δὲ χρηστέον καὶ τοῖς ἀπὸ τροφῆς μέν, μάλιστα δὲ νήστεσι. καὶ γυμνάζειν τὰ ἄνω μέρη καὶ τρίβειν ἐπὶ πολύ, μὴ λιπαίνειν δὲ ὅλως μηδὲ θερμαίνειν τὰ πεπονθότα μέρη, ποτίζειν δὲ ἁλικακάβου ῥίζης ἐξηρασμένης ἐν σκιᾷ ∠ ᾱ μεθ' ὕδατος, ἢ ἄγνου σπέρματος ἢ κανάβεως ἢ πηγάνου σπέρματος, τροφὰς δὲ διδόναι μὴ διαλελυμένας μηδὲ ῥοφηματώδεις μηδὲ γεννητικὰς τοῦ σπέρματος ἢ ἐρεθιστικὰς ἀλλὰ*

sequitur. 2 *ἐκ* — (3) *συντήκεσθαι* om. Aet. 8 *τῷ* — (9) *ὑπάρχον* om. Aet. 13 *ἀκακία καὶ ὑποκυστίδος μ. ο. c.* addidi *χυλῷ*. cf. *ex acacia et ypocistidos* (sic) Escolap. c. 42. et supra II, 41 et Sor. ap. Gal. XIII, 42. 14 *τὰ παραπλήσια* c (corr. E). 16 *χρῆσθαι* c. 17 *νυκτὸς. καὶ τριβάκοις χρώμενοι* (sic) *περιβλήμασι* (sic ante *καὶ τρυφερὰ*) c, quae om. d (eadem om. Aet.). 18 *μὴ* (post *καὶ*) om. c (add. D). cf. Aet. *τῇ ὀσφύι, καὶ* (al. *καὶ μὴ*) *τρυφερὰ...τραχέα δὲ μᾶλλον.* 22 *δὲ* (sic) c: *τε* Aet. 23 *σπέρμα* (sic, sine *ὁμοίως* Aetii) c (corr. D). 25 *μηδὲ* Aet.: *μὴ* c.

ξηροφαγεῖν τὰ πλεῖστα, καὶ τῶν πτηνῶν τι λαμβάνειν ὀπτόν, καὶ οἶνον ὀλίγον σκληρότερον, φεύγειν δὲ καὶ τὰ λοιπὰ ἐρεθιστικὰ τῶν ἀφροδισίων ὡς μήτε ἐν ζωγραφίᾳ χαρακτῆρας δεικνύειν εὐμόρφους μήτε τοὺς περὶ τῆς συνουσίας λόγους τίθεσθαι, στυγνὰς δὲ τὰς διαγωγὰς ποιεῖσθαι καὶ ἀναγνώσεις ὁμοίως καὶ διηγήματα. χρονιζούσης δὲ τῆς διαθέσεως καὶ γυμνασίοις χρῆσθαι καὶ ἀφιδρώσεσι καὶ τρίψεσι καὶ βαλανείοις ψυχροῖς, ῥοδίνῳ δὲ συνεχῶς χριστέον τὸ ἦτρον καὶ τὴν ὀσφύν. χρηστέον δὲ καὶ τοῖς ἐπὶ τῆς τῶν ἀνδρῶν γονορροίας καὶ ὀνειρώξεως προγεγραμμένοις βοηθήμασι. διαλείμματος δὲ γενομένου τοῖς τονοῦσι καὶ μετασυγκρίνουσι τοπικῶς καὶ τὴν ὅλην σύγκρισιν, ὧν τὰς ὕλας ἐκ τῶν πρόσθεν εἰρημένων μετενεκτέον.

XIII *Περὶ ἀτονούσης μήτρας.*

47. *Ὥσπερ καὶ τὰ ἄλλα μόρια τοῦ σώματος, οὕτως καὶ ἡ μήτρα ἐνίοτε ἀτονεῖ. παρέπεται δὲ ταῖς τοιαύταις συνουσίας ἀποστροφή, ἔκκρισις πνευμάτων, πλεονασμὸς καταμηνίων δὶς ἢ τρὶς ἐπιφαινομένων τοῦ μηνὸς ἀτάκτως μελάνων ὑδατωδῶν, ἀκρατησία τοῦ σπέρματος. ἐκρεῖ γὰρ μετὰ τὴν συνουσίαν αἷς μὲν εὐθύς, αἷς δὲ μετὰ ἡμέρας τινὰς ὀλίγον*

2 *σκληρότερον* c (cf. Gal. VIII, 689): *κιρρότερον* Aet. 3 *μήτε*: *μὴδὲ* c. *ζωγραφίᾳ* c: *-αις* Aet. 4 *μήτε περὶ τοὺς τῶν συμπλοκῶν λόγους διηγεῖσθαι, μὴδὲ τοὺς περὶ τῆς ἀπουσίας λόγους τίθεσθαι* c (ex dittogr., cf. Aet. *μηδὲ τοὺς περὶ συνουσίας λόγους τίθεσθαι* et lat. *nec de partibus veneriis fabulae cum ipsis misceantur*). 6 *ὁμοίως* Aet.: *-ας* c. 7 *τρίψει* c. 11 *διαλείμματος* — (13) *μετενεκτέον* om. Aet. *τὰ τονοῦντα καὶ μετὰσυγκρίνοντα* c (corr. E). 12 *ὧν* D: *ὡς* c. 16 post *τοιαύταις* add. *πασχούσαις* (ex Aet.) c. 18 *τοῦ μηνὸς* sic post *ἐπιφ.* c. 20 post *συνουσίαν* ex Aet. add. c *καὶ οὐ κατέχουσι τὸ καταβαλλόμενον σπέρμα τοῦ ἀνδρὸς ἀλλ᾽ εὐπορεῖν μετὰ τὴν συνουσίαν* (ubi deinde sic in brevius contracta leguntur quae seq. apud Sor. *αἷς μὲν εὐθὺς αἷς δὲ μετὰ ἡμέρας τινάς. τινὲς δὲ περὶ τὸν τρίτον μῆνα φθείρουσι τὰ ἔμβρυα*). *ὀλίγως* c. 20 *ὀλίγον* — (p. 344, 7) *ἀπότεξις* om. Aet.

βράδιον, αἷς δὲ καὶ διατυπωθέν, ἄλλαις δὲ καὶ νεκρωθὲν ἢ παντελῶς ἄτροφον καὶ τοῖς χρόνοις ἐλλιπές, ὥστε γίγνεσθαι ποτὲ μὲν ἔκροιαν ποτὲ δὲ ἔκτρωσιν ποτὲ δὲ ὠμοτοκίαν. ἔκροια μὲν οὖν ἐστιν ἀποπτυσμὸς τοῦ σπέρματος μετὰ τὴν συνουσίαν μετὰ πρώτην ἢ δευτέραν ἡμέραν, ἔκτρωσις δὲ ἡ μετὰ δεύτερον ἢ τρίτον μῆνα φθορὰ τοῦ ἐμβρύου, ὠμοτοκία δὲ ἡ σύνεγγυς τῆς τελειώσεως πρὸ ὥρας ἀπότεξις. τὰ δὲ μὴ φθαρέντα ἔμβρυα ἄτροφα καὶ ἀσθενέστατα γίγνεται. ἐν δὲ τῷ καιρῷ τῶν καταμηνίων παρέπεται βάρος ἐπιγαστρίου ὀσφύος σκελῶν. ὁ στόμαχος κακοπραγεῖ κἀκ τούτου ἐνίοτε ἀναθυμιάσεων περὶ τὴν κεφαλὴν γιγνομένων τὰ αὐτὰ συμπτώματα ταῖς ὑστερικῶς πνιγομέναις παρέπεται, ἐνίοτε δὲ καὶ μελαγχολικαῖς παρανοίαις περιπίπτουσι καὶ μανίαις. συμβαίνει δὲ τὸ πάθος ἐκ συνεχῶν κυήσεων καὶ διατάσεων καὶ μάλιστα ὅτε μεγάλα εἴη τὰ ἔμβρυα.

48. μετενεκτέον δὲ τῇ θεραπείᾳ ἐκ τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων τὰ δυνάμενα τόνον ἐντιθέναι καὶ ῥώμην τοῖς πεπονθόσι μορίοις. ὡς γὰρ χρονίου, ῥοώδους ὄντος τοῦ πάθους, ἐπιμελεῖσθαι προσήκει. σταλτικοῖς μὲν οὖν κατὰ τὰς ἐπιθέσεις χρώμεθα, τονωτικοῖς δὲ καὶ μετασυγκριτικοῖς κατὰ τὰ διαλείμματα. δεῖ μέντοι μὴ ἀποπτυσθέντος εὐθέως τοῦ σπέρματος τῇ συλλήψει συνεργεῖν, ὡς ἐν ἀρχαῖς ὑπεδείξαμεν. φθορᾶς δὲ προσδοκωμένης ἔσεσθαι, καθάπερ διὰ τοῦ προηγουμένου σκέμματος παρεστήσαμεν, ἰσχνουμένων τε παραλόγως τῶν μαστῶν, ὡς Ἱπποκράτης φησίν, ἢ ψυχομένων τῶν

1 ἄλλως c (corr. D). 3 ἔκτροιαν et iterum 4 ἔκτρροιαν (sic) c (corr. D). 9 τοῦ ante ἐπιγαστρίου c (del. E²). 10 ὁ D: om. c. 12 ὑστερικῶς: sic c (non -καῖς). 13 αἱ πάσχουσαι (post περιπ.) add. Aet. (non c). 16 τὴν θεραπείαν c (εἰς add. E). 18 ὡς — (p. 345, 8) ἐκβολῇ om. Aet. ὄντος om. c. 19 οὖν (post μὲν) add. E (om. c). 21 ἀποπτυθέντος (sic) c. 22 ἐν ἀρχαῖς sc. I, 14 E. 23 διὰ τοῦ προηγ. σκέμματος sc. I, 18 E. 24 ἰσχνουμένους c (corr. D. ad rem cf. I, 18). 25 ἢ: καὶ c.

μηρῶν, ὥσπερ ἐσημειώσατο Διοκλῆς, ἢ καὶ τοῦ ἐμβρύου διεφθαρμένου, πρὸς μὲν τὴν ἔκκρισιν ἀποσυνεργοῦντα δεῖ πολλὴν ἡσυχίαν ἄγειν καὶ ἀναρρόπως κατακλίνειν καὶ σπόγγους ἀποτεθλιμμένους ἐν ὀξυκράτῳ περιβάλλειν ἐφηβαίῳ καὶ ὀσφύι. πολλάκις γὰρ οὕτως ἔκτρωσις ἐκρατήθη, τοιαύτης ἐπιμελείας πρὸς διαίρεσιν πρόσφατον συνταχθείσης. ἐφθαρμένου δὲ τοῦ κατὰ γαστρὸς διὰ τῶν ἀνετικῶν συνεργητέον τῇ τελείᾳ ἐκβολῇ . . . ἐγκαθίσματα οὖν παραλαμβάνειν χρὴ τὰ στύφοντα, χλιαρὰ μέντοι τῇ ἁφῇ, καὶ ἐγχυματιστέον τὴν ὑστέραν ῥοδίνῳ χλιαρῷ ἢ ναρκισσίνῳ ἢ σουσίνῳ ἢ μηλίνῳ, καὶ τοῖς ὁμοίοις τὸ ἐπιγάστριον ἀλειπτέον καὶ τὴν ὀσφύν. γυμνάζειν δὲ συνεχῶς ὅλον τὸ σῶμα γυναικὶ πρέπουσι γυμνασίοις. τροφαῖς δὲ χρηστέον ὀλίγαις μέν, κρεώδεσι δὲ καὶ ὑποστυφούσαις ἠρέμα, καὶ οἶνον ὁμοίως στύφοντα μετρίως σκληρὸν διδόναι. ὀλίγον δὲ ἔστω τὸ πλῆθος τοῦ πινομένου, μᾶλλον γὰρ δίψα ἐπιτηδεία τῷ πάθει. παραιτεῖσθαι δὲ τὰ διὰ γάλακτος καὶ τυροῦ σκευαζόμενα πάντα καὶ πᾶσαν κάθαρσιν καὶ κοιλιολυσίαν.

XIV Περὶ παραλύσεως μήτρας.

49. Παραλύεται ἡ μήτρα δι' ἄλλας μὲν αἰτίας καὶ δι' ἐπάλληλον ἔκτρωσιν. παρέπεται δὲ ταῖς πασχούσαις συνουσίας ἀποστροφή, κατάψυξις τοῦ στομίου τῆς μήτρας καὶ τὸ ἀτροφώτατον αὐτὸ καὶ λαπαρώτατον καὶ οἱονεὶ ῥακωδέστατον ὑπάρχειν καὶ χαλᾶσθαι τὸν τράχηλον καὶ ἀναισθητεῖν. ποιεῖ δὲ τοῦτο καὶ παρεμποδισμὸν πρὸς τοὺς περιπάτους ὡς ἀλλο-

8 sine lac. c. 9 χρή Aet.: om. c. 11 ὑπογ. c. 14 σκληρὸν: κηρρὸν c (κιρρὸν Aet.). 15 μᾶλλον δὲ τρίψει c, μ. δὲ (al. γὰρ) δίψα Aet. 20 παραλύεται μήτρα c (δὲ ἡ μ. Aet.). 22 κατάψυξις Aet. (*cum frigore* lat.): κατάπτυξις (sic) c. 24 post ἀναισθητεῖν seq. in c: καὶ ποτὲ μὲν ἐποχὴ τῶν κ. γ. τελεία. ποιεῖ δὲ τοῦτό ποτε καὶ ἄτακτος ἀπόκρισις καὶ παρὰποδισμὸς πρὸς τοὺς περὶπάτους ὡς ἀλλοτρίου etc. quae transposui. cf. lat. *praeterea ad ambulandum impeditur. menstrua etiam* etc.

τρίου τινὸς ἐγκειμένου καὶ πρὸς σύλληψιν ἀπραξίαν τοῦ σπέρματος ἐν ταῖς συνουσίαις, ἢ μηδ' ὅλως παρατιθεμένου τῇ μήτρᾳ ἢ καθάπερ ἐξ ἀψύχου κύτους ἀποδιδομένου παραυτίκα. καὶ ποτὲ μὲν ἐποχὴ τῶν καταμηνίων γίγνεται τελεία, ποτὲ δὲ καὶ ἄτακτος ἀπόκρισις, ποτὲ δὲ κατὰ συμπάθειαν τῶν παρακειμένων καὶ ἀπροαίρετος ἔκρυσις οὔρων ἢ σκυβάλων, καὶ ἀπευθυσμένου βάρος. στεγνὸν δὲ τὸ πάθος καὶ πολυχρόνιον, ποτὲ μὲν ἐπιθέσεις ἔχον ποτὲ δὲ διαλείμματα. τὴν μὲν οὖν ἐπίθεσιν ἐκ βάρους καταληψόμεθα καὶ δυσαισθησίας καὶ ῥύσεως πλείονος, τὸ δὲ διάλειμμα ἐκ τῶν ἐναντίων.

μετενεκτέον δὲ τὴν θεραπείαν ἐκ τῶν εἰρημένων περὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ ἐμμήνου καὶ τῆς στραγγῆς καθάρσεως καὶ μετὰ πόνου.

XV Περὶ παρεγκλίσεως καὶ ἀποστροφῆς καὶ ἀναδρομῆς μήτρας.

50. Τοῖς ἀγκυλωθεῖσι δακτύλοις παραπλησίως τὸ στόμιον τῆς ὑστέρας καὶ ὁ τράχηλος ἀποστροφὰς καὶ παρεγκλίσεις ὑπομένει ποτὲ μὲν εἰς τὰ πλάγια, ποτὲ δὲ εἰς τὰ ἔμπροσθεν καὶ ἄνω, ποτὲ δὲ εἰς τὰ ὀπίσω καὶ κάτω, ποτὲ δὲ προσαναφεύγει. καὶ γίγνεται ταῦτα φανερὰ τῇ τε καθέσει τῶν δακτύλων, καταλαμβάνεται γὰρ διὰ τῆς ἁφῆς εἰς ὃ μέρος

1 ἀπραξία c. 3 οὐκ ἀποδ. c (corr. E, ex Aetio). 6 ἔκρυσις (sic): ἔκκρισις Aet. 7 σκυβάλων Aet.: -λου c. βάρους c (corr. E). 9 διάλειμμα c (corr. E). 14 post πόνου seq. additamentum ex Aetio p. 267, 16—18 D. 19 cf. Cael. ap. Orib. lat. VI, 362: *et nunc in obliqua, nunc in altiora ac superiora, vel posteriora aut refuga ad interiora sustollitur* (item Muscio *per quattuor partes*). πότε δὲ εἰς τὰ ἔμπροσθεν ποτὲ δὲ εἰς τὰ ὀπίσω καὶ ποτὲ μὲν ἄνω ποτὲ δὲ κάτω, ποτὲ δὲ προαναμφεύγει c. 20 cf. Muscio: *aliquando et ad superiores partes fugit.* 21 καθέσει (*immissione* lat.) E: καταθέσει c. 22 cf. lat. Cael. *tactu enim probata sentiuntur* etc.

γέγονεν ἡ διαστροφή, καὶ τοῖς παρακολουθοῦσι σημείοις. τῇ μὲν γὰρ εἰς τὰ πλάγια παρεγκλίσει τοῦ καταλλήλου μηροῦ γίγνεται τάσις καὶ πόνος καὶ νάρκη, ποτὲ δὲ καὶ ἀτροφία καὶ κατάψυξις καὶ παρεμποδισμὸς τοῦ περιπατεῖν ἢ καὶ ἵστασθαι. τῇ δὲ εἰς τὰ ἔμπροσθεν καὶ ἄνω παρεμποδισμὸς οὔρων καὶ περίτασις ἐφηβαίου, τισὶ δὲ καὶ τὸ ἀδυνατεῖν ἵστασθαι. τῇ δὲ εἰς τοὐπίσω καὶ κάτω παρεμποδισμὸς ἐκκρίσεως σκυβάλων ἢ φυσῶν καὶ δυσέργειά τις ἐν τῷ καθίζειν καὶ μᾶλλον ὅσον ἂν ἐπὶ τὸν δακτύλιον ἡ παρέγκλισις γένηται.

ταῦτα δὲ πάντα συμπτώματα στεγνώσεως. τῆς γὰρ φλεγμονῆς ὑποκειμένης πάντως γέγονεν, ἢ σκληρίας ἢ μερικῆς τινὸς σφίγξεως. ἔνιοι μὲν οὖν καὶ τῆς παρεγκλίσεως ὑπαρχούσης αἴτιον . . . καθ' ἡμᾶς δὲ καὶ νῦν σκοπεῖν προσῆκεν εἰς τὴν διάθεσιν εἴτε φλεγμονὴ γέγονεν εἴτε κοινῶς στέγνωσις, καὶ ἐν μὲν τοῖς παροξυσμοῖς παραιτεῖσθαι δεῖ πᾶν τὸ δριμὺ καὶ δηκτικόν, χρῆσθαι δὲ τοῖς παρηγορικοῖς καὶ χαλᾶν δυναμένοις, ἐν δὲ ταῖς ἀνέσεσι καὶ τοῖς ἀνασκευαστικωτέροις προσέρχεσθαι, χρονίσαντος δὲ τοῦ πάθους, καὶ τοῖς μετασυγκριτικοῖς, ὧν τὰς ὕλας καὶ τὰς ἐπιδεξίους χρήσεις ἐκ τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων μετενεκτέον.

2 *παρέγκλισις* c (-*σει* d). 4 *παραποδισμός* c (item infra). 7 *τῆς* c. 9 *ὅσον ἄνω ἢ ὅσον ἐπὶ τ. δ.* c (*ὅσον ἂν μᾶλλον ἐπὶ τ. δ.* E). 11 *ὑπερκειμένης* c (corr. E). *σκληρίας*: *σκληρία τὶς* c (cf. lat.). 12 *καὶ*: *κάτω* c. 13 *αἴτιον* . . . (sc. *τὴν φλεγμονὴν λέγουσι*): *αἴτιον ἐπισχεθέντος τοῦ καταμηνίου ταῖς γυναιξὶ πλήρωσις παρέπεται* etc. c, qui sine interpunctione transit ad Aetii de eadem re capitulum appositum quod *Ἀσπασίας* ab initio dicitur p. 268, 23 — 270, 19. deinde rursus Soranea continuantur p. 270, 19 — 271, 8, ubi paucis ex Aetio quae reliqua erant additis (cf. Or. lat. VI, 362 v. 26) finitur capitulum. 13 *προσήκεν* (sic) c. 14 *καὶ εἴτε φλ.* c (unde *καὶ* reieci post *στέγνωσις*). 16 *καὶ* addidi (*παρηγορικῶς χ.* E).

XVI Περὶ ἀγονίας καὶ ἀσυλλήψεως

51—52. . . . .

. . . .

. . . .

XVII Περὶ δυστοκίας.

53. *Οἱ Ἡροφίλειοι καὶ μάλιστα Δημήτριός φασι δυστοκίαν εἶναι δυσχερῆ τόκον. κατὰ δέ τινας δυστοκία ἐστὶν ἡ μετὰ δυσεργείας ἀποκύησις. [ἐπιλιπεῖς δέ μοι δοκοῦσιν οἱ ὅροι εἶναι, ὅθεν αὐτός φησι δυστοκίαν εἶναι δυσχέρειαν τῶν κυουμένων παρά τινα αἰτίαν γιγνομένην.] . . . ὁ Καρύστιος Διοκλῆς ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν γυναικείων λέγει δυστοκεῖν τὰς πρωτοτόκους καὶ νέας, εὐτοκεῖν δὲ τὰς πολλάκις τετοκυίας. αἴτιον δέ φησιν εἶναι δυστοκίας τὸ μὴ κατ' εὐθὺ εἶναι τὸ στόμιον τῆς ὑστέρας ἢ ἀποσκληρυνθὲν μεμυκέναι καὶ μὴ ῥᾳδίως εἴκειν. φησὶ δὲ καὶ τὰ μεγάλα τῶν ἐμβρύων αἴτια εἶναι. ἐν μέντοι τῷ τρίτῳ τῶν γυναικείων λέγει αἴτια εἶναι τὰ ἄτροφα τῶν βρεφῶν καὶ τὰ τεθνηκότα. φησὶ δὲ δυστοκεῖν τὰς καθύγρους καὶ θερμάς, ἁμαρτάνει δὲ μὴ ἐπιὼν τὰς αἰτίας δι' ἃς οὐκ εὐτοκοῦσι. πῶς γὰρ οὐκ ἔστι γελοῖον λέγειν δυστοκεῖν ἐν τῇ κυοφορήσει μητρὸς τὴν σύγκρισιν.*

1 hoc cap. latine tantum extat. titulus in indice c legitur sub *ρνζ.* 5 *περὶ δυστοκειῶν, τί ἐστιν δυστοκεία* inscr. c (*μζ*). 6—10 (p. 99, 13—17 D) del. E. 9 *αὐτὸς* (sc. Soranus a c excerptus). 10 *παρά|τι αἰτίαν* c (corr. D). *Τίς αἰτίαι* (sic) *δυστοκείας, καὶ κατὰ πόσους τρόπους γίνεται δυστοκεία ἐπὶ τῶν παραφύσιν γεννωμένων* inscr. c (*μη*). 13 *τετοκ. φησί. αἴτιον δὲ εἶναι δυστ.* c (corr. E). 16 (et 17) *αἰτίαν* c (corr. E). 17 *ἄτροφα* E: *εὔτροφα* c. 19 *οὐκ* om. c (*δυστοκοῦσι* E). 20 *γάρ*: *δὲ* E. 21 *μητρός*: *μήτρας* c.

ὁ δὲ *Κλεόφαντος* ἐν τῷ ἐνδεκάτῳ τῶν γυναικείων εἰπὼν τὰς πρωτοτόκους δυστοκεῖν ἐπιλέγει „καὶ ὅσαι δὲ ἀπὸ τῶν ὤμων ἔχουσι πλήθη, ἀπὸ δὲ τῶν ἰσχίων οὐκ εἰσὶν εὐογκότεραι. ταύταις γὰρ οὐδὲ ἐρράγη ⟨ὁ ὕδρωψ⟩ πρὸ τοῦ τὰ σώματα τὰς ὠδῖνας ἐπισχεῖν καὶ δυστοκίαν γίγνεσθαι.“ παρασημειωτέον δὲ ὅτι ὕδρωπα λέγει τὸ πρόρρηγμα. καὶ ὅσαις δὲ τὰ ἔμβρυα μὴ ἐπὶ κεφαλὴν φέρεται ἀλλ' ἐπὶ πόδας ἢ διπλᾶ ἐπὶ τὰ ἰσχία ἢ πλάγια ἢ τὴν κεφαλὴν ἔχει πρὸς τοῖς βουβῶσι, χεῖρα δὲ μίαν ἢ τὸ ἓν σκέλος πρὸς   καὶ τὰ στήθη ξέει   δέρος ἢ ἀργοὺς βίου   φησὶ δυστοκεῖν. ἡ γὰρ ἀργία δυστοκίας αἰτία, τὰ δὲ γυμνάσια εὐτοκίας καὶ τῶν κατὰ γαστρὸς εὐτροφίας. ἁμαρτάνει δὲ καὶ οὗτος μὴ πάντα τὰ αἴτια ἀναγράψας.

Ἡρόφιλος δὲ ἐν τῷ *μαιωτικῷ* λέγει, δυστοκεῖσθαι γοῦν ⟨καὶ διὰ τὸ πολλὰ κυΐσκεσθαι⟩. οὕτως γὰρ ⟨ἡ⟩ *Σίμωνος* τοῦ *Μάγνητος* παλλακὶς ἑωράθη ὅτι τρὶς ἀνὰ πέντε ἐκύησεν ἐργωδῶς. γίγνεται δὲ δυστοκία πλαγίου γεννωμένου τοῦ ἐμβρύου ἢ τοῦ αὐχένος τῆς μήτρας ἢ καὶ τοῦ στόματος οὐχ ἱκανῶς διεστῶτος ἢ τοῦ ὑμένος τοῦ περιέχοντος τὸ ἔμβρυον ὅπου τὸ ὕδωρ συλλέγεται παχυτέρου ὄντος καὶ μὴ δυναμένου πρὸ τοῦ τόκου ῥαγῆναι. ἑωρᾶσθαι δέ φησιν ἔμβρυα προπεπτωκότα ἄνευ τοῦ τὸν ὑμένα ῥαγῆναι. τὰ δὲ

1 ἐνδεκάτω (sic) c (fort. ex $\overline{ια}^{ω}$ pro $\overline{α}^{ω}$). 3 πλήθη: πλάτος E. 4 αὗται δυστοκοῦσιν post εὐογκ. add. c. γὰρ (γάρ φησιν E): φησὶν c. ὁ ὕδρωψ add. E. 5 καὶ ante τὰς ὠδ. (non ante δυστοκίαν) habet c. 9 πρὸς c cum albo 1½ cm. (scr. προβεβληκότα). 10 ξέει (sic) cum albo 2 cm. c. βίου cum albo 1¼ cm. c. 12 τῶν c: τῆς D (τοῦ E). 14 ἐν E: ἐπὶ c. δυστ. γοῦν ὡς γὰρ σίμωνος τ. μ. πολλάκις ὡράθη ὅτι τρεῖς c. 17 ἐκύησεν c. cf. Paul. 3, 76 διὰ τὸ πλείονα τυγχάνειν ἔμβρυα. πέντε γὰρ ἱστόρησεν Ἡρόφιλος (longe alium loci corrupti sensum esse voluerunt et D qui ἐκύησαν scripsit, et E qui sic δυστ. γοῦν πολλάκις, ὅτι γὰρ ὡς ὑπὸ Σ. τ. Μ. ἑωράθη, τρεῖς ἀνὰ πέντε ἐκύησαν ἐργωδῶς. unde Haeser Gesch. I³· 203. cf. 252!). 21 πρὸ E: πρὸς c.

τοιαῦτα ἔτι ἐργωδῶς τίκτεσθαι, γίγνεσθαι δὲ δυστοκίαν καὶ παρὰ τὸ ἀτονεῖν τὴν μήτραν ἢ τὸ σῶμα. ἀφορία δέ ἐστι τὸ ἀτονεῖν τὴν μήτραν ἐν τῷ σώματι. καὶ παρὰ τὰ ἔξωθεν δὲ προσπίπτοντα καὶ προσφερόμενα καὶ ποιούμενα καὶ τὰ ἐκ τοῦ σώματος ἐκκρινόμενα αἱματώδη πλείονα ὑγρὰ δυστοκία γίγνεται. καὶ παρὰ τὸ διατεθῆναι ὑπὸ τοῦ ἐμβρύου τὴν μήτραν ἰδίᾳ τοῦ τίκτειν γίγνεται δυσέργεια ἢ παρά τι ψῦχος ἢ καῦμα ἢ φῦμα ἢ ἀπόστημα ἐν τοῖς ἐντέροις, ἐν ἐπιγαστρίῳ. καὶ τὸ ἐν ὀσφύι δὲ καὶ ῥάχει γενόμενον κοίλωμα αἴτιον δυστοκίας γίγνεται, καὶ διὰ τὸ πιμελῶδες ἐν ἐπιγαστρίῳ καὶ ἐν ἰσχίῳ δυστοκία γίγνεται ὡς ἂν ἀποπιεζομένης τῆς μήτρας, καὶ διὰ τὸ τεθνηκέναι τὰ ἔμβρυα. καὶ τοσαῦτα μὲν Ἡρόφιλος, ὁ δὲ Ἀνδρέας ἐν τῷ πρὸς Σώβιον, ἔστι δὲ ἐπιστολικόν, τοῖς ὑπὸ Ἡροφίλου συντίθεται μόνον προσθεὶς τὸ παραλελυμένον ἔμβρυον καὶ ἰσχνόν. τὰ γὰρ τοιαῦτά φησι βάρος μὴ ἔχοντα δυστοκίαν ἐργάζεται.

54. *ὁ δὲ Ἡροφίλειος Δημήτριος ἀντιδιαστέλλεται τοῖς ῥηθεῖσι λέγων τὰ αἴτια τῆς δυστοκίας τὰ μὲν παρ' αὐτὴν εἶναι τὴν τίκτουσαν, τὰ δὲ παρ' αὐτὸ εἶναι τὸ τικτόμενον, τὰ δὲ παρὰ τὸ δι' οὗ ἡ ἔκτεξις γίγνεται. καὶ δὴ παρὰ τὸ τεκὸν δυστοκία γίγνεται, ὅταν ἢ ἐν ψυχικῇ δυνάμει ᾖ τὸ αἴτιον ἢ ἐν τῇ ζωτικῇ ἤγουν ταῖς σώμασι. κἂν ψυχικῇ μὲν δυνάμει γίγνεται, ὅταν λύπη χαρὰ φόβος δειλία ἔκλυσις γένηται ἢ τρυφὴ ὑπερτεταμένη, ἔνιαι γάρ εἰσι σπαταλώδεις καὶ οὐκ ἐντείνονται. καὶ παρὰ ἀπορίαν δὲ τοῦ τίκτειν γίγνεται ὡς μὴ συνεργεῖν τῇ ὠδῖνι. καὶ δι' ἐποχὴν δὲ διανοίας γίγνεται, ἀμαυρᾶς γοῦν γενομένης*

1 *γίγνεσθαι* om. c (add. E). 2 *σῶμα*: *στόμα* c. *ἀφορία*: *ἀπορία* c. 3 *τὸ*: *τοῦ* c. 6 *διαταθῆναι* E. 7 *ἰδίᾳ τοῦ*: *ἢ διὰ τὸ* c. *ἢ* om. c (*καὶ* E). *παρὰ τὸ* c. 8 *ἢ* (*ἐν ὑπογ.*) add. E (malim *γενόμενον ἢ ἐν ἐπιγ.*). 9 *γινόμενον* c. 10 *τὸ* om. c. 14 *ὑποστολικὸν* c (corr. E). *συντέθειται* c (corr. E). 16 *ἐργάζονται* c. 17 *ἡρόφιλος* c (corr. D). 20 *τικὸν* c (corr. D). 21 *ἢ* (*ἐν ψυχ.*) add. (om. c). 22 *καὶ ψ.* c. 23 *ὡς μὴ* post *ἔκλυσις* infert c (quod debebat ante *συνεργεῖν*). 25 *ὡς μὴ* hic om. c. 26 *γοῦν*: *γὰρ* c.

τῆς ἀλγηδόνος. τοῦτο δ' ἄν τις εἴποι ἐπὶ τῶν ἀποπληκτικῶν γυναικῶν καὶ ληθαργικῶν. καὶ διὰ ὑπόνοιαν δὲ τοῦ μὴ συνειληφέναι δυστοκία γίγνεται. αἴτια δὲ τῆς ζωτικῆς δυνάμεως τῆς ἐν τοῖς σώμασι ταῦτα, ἀπεψία ἀνορεξία ἀτροφία δύσπνοια ὑστερικὴ πνίξ. ἐν δὲ ζωτικῇ δυνάμει γενομένου τοῦ αἰτίου ἀποτελεῖται πάθη δυστοκιῶν, ὅταν λαπαρὸν ᾖ τὸ σῶμα ἄγαν, οὐ γὰρ δύναται συμπαθεῖν διὰ τὴν ἀτονίαν, ἢ ὅταν πολλὴ ᾖ σάρξ, στενοῦνται γὰρ οἱ πόροι. καὶ παρὰ τὸ ὑπερδιαφορεῖσθαι τὰ ὑγρὰ ἀραιῶν ὄντων τῶν σωμάτων γένοιτο δ' ἂν δυστοκία, καὶ παρὰ τὸ στενοῦσθαι καὶ τὰ ὑγρὰ ἐπέχεσθαι. βαρυνόμενα γὰρ φύσει τὰ σώματα ὑπὸ τῶν ὑγρῶν ἀτονεῖ καὶ θλιβόμενα στενοῖ τοὺς πόρους δι' ὧν ἡ ἔκτεξις γίγνεται. καὶ δριμέα δὲ ὑγρὰ ἢ καὶ τὸ ἀνάπαλιν ἀμβλέα μὴ κεντρίζοντα τὰ σώματα καὶ τὰ παχέα ὑγρὰ ὁμοίως δυστοκίαν ποιεῖ ἃ μὲν ἐν τῷ φέρειν πνεῦμα πλεῖον ἃ δὲ ἐν τῷ ὀλίγον. καὶ αἱ ὑψηλαὶ δὲ γυναῖκες δυστοκοῦσι καὶ ὅσαι ἄνωθεν μὲν πλατεῖαί εἰσι κάτωθεν δὲ στεναί. οὐ γὰρ ἔχουσι τὸ φυσικὸν μῖγμα τῶν σωμάτων. καὶ παρὰ τὸ νοσεῖν δὲ τὸ σῶμα τῆς μητρὸς δυστοκία γίγνεται, οἷον εἰ εἴη ἔκπυρον ἢ φλεγμονὴν ἔχον ἢ ἔκκαυσιν ἢ παράλυσιν ἢ σπᾶται ἢ ναρκᾷ. ταῦτα δὲ λέγει σωματικά, ἐπεὶ περὶ τοῖς σώμασι τὰ πλείω γίγνεται.

55. καὶ παρὰ μὲν τὴν κύουσαν τοσαῦτα ἂν γένοιτο αἴτια δυστοκίας, παρὰ δὲ τὸ κυούμενον ὅταν ᾖ ὑπερμέγεθες ὅλον

5 ἐν δὲ τῇ δυνάμει τοῦ γενομένου αἰτίου ἀποτελεῖσθαι c. 6 λιπαρῶν (sic) c. 7 δύνασθαι c (corr. D). 8 τότε γίνεται δυστοκνῖα (ante στενοῦνται) infert c (om. E). 11 βαρυνόμενα — (16) ὀλίγον post πλείω γίνεται (v. 22) habet c (in locum suum optime restituit E). φύσι (sic) c: φησι E. 13 καὶ δρ. δὲ ὑγρὰ μὴ ἀμβλέα μὴ κεντρ. τ. σ. ἢ καὶ τὸ ἀν. καὶ τὰ παχέα... c (corr. E). 16 πλεῖον add. E. 18 post στεναί sic (ex margine sc.) c ταῦτα λέγει δημήτριος ὁ ἡροφίλου (del. E). μῖγμα (cf. infra II, 56): ἄνιγμα c. 19 μήτρας c. 20 ἐκ πυρὸς (corr. E)...ἔχων (sic) c. 22 τὰ om. c (add. E).

ῃ, ἢ κατὰ μέρος οἷον εἰ ἔχει μεγάλην κεφαλὴν ἢ θώρακα ἢ κοιλίαν ἐμπεπλησμένην, ὡς ἐπὶ ὑγροκεφάλων. οὐ γὰρ μόνον τὰ κατὰ φύσιν μεγάλα γίγνεται ὅλῳ τῷ σώματι ἢ μέρεσιν ἀλλὰ καὶ τὰ παρὰ φύσιν. καὶ παρὰ πλῆθος δὲ δυστοκία γίγνεται, ὅταν ἤτοι δύο ἢ καὶ τρία καὶ ἀθρόως ἀμφότερα ἐρχόμενα τῷ τραχήλῳ τῆς μήτρας σφηνῶται, ἢ παρὰ τὸ ἀποτεθνηκέναι τὸ ἔμβυον καὶ μὴ συνεργεῖν τῇ ἀποτέξει ἢ καὶ ἀποθανὸν διῳδηκέναι, ἢ παρὰ τὸ παρὰ φύσιν ἐσχηματίσθαι.

τὸ γὰρ κατὰ φύσιν σχῆμα τοῖς γεννωμένοις τὸ ἐπὶ κεφαλήν ἐστι παρατεταμένων τῶν χειρῶν τοῖς μηροῖς καὶ ἐπ' εὐθὺ φερομένου τοῦ ἐμβρύου. τὰ δὲ παρὰ φύσιν εἰ παρακεκλιμένα τῇ κεφαλῇ εἰς τὰ δεξιὰ ἢ ἀριστερὰ μέρη τῆς μήτρας ἐρείδεται, ἢ μία χεὶρ ἔξω ἐκπίπτει ἢ αἱ δύο, τὰ δὲ σκέλη ἔνδον διεστήκασιν ἀπ' ἀλλήλων.

τῶν δὲ λοιπῶν σχηματισμῶν ἀμείνων ὁ ἐπὶ πόδας τέ ἐστι καὶ μάλιστα ὅταν ἐπ' εὐθείας φέρηται τῶν χειρῶν παρὰ τοὺς μηροὺς παρατεταμένων. τὰ δὲ ἢ ἕν τι τῶν σκελῶν προβεβληκότα τὸ δὲ ἕτερον ἔνδον ἔχοντα, ἢ δεδιπλωμένα, ἢ ἐνερείδοντά τινι μέρει τῆς ὑστέρας διορθώσεως χρῄζει καὶ τὸ τὰς χεῖρας ἀνατεταμένας ἔχον.

τῶν δὲ λοιπῶν δύο σχηματισμῶν ἀμείνων ὁ πλάγιος. τρεῖς γάρ εἰσι πλάγιοι σχηματισμοί, ὅ τε ἐπὶ πλευρὰν ὁποτέραν ⟨καὶ ὁ ἐπ' ἰσχία⟩ καὶ ὁ ἐπὶ κοιλίαν. ἀμείνων δὲ ὁ

5 **τριῶν** c (corr. E). 6 **τῷ** c (et qui haec excerpsit Aetius): **ἐν τῷ** E. **σφηνοῦσθαι** c (corr. D). fort. **ἐνσφηνῶται**. 8 **ἀποθανόντα** c (corr. E). 12 **εἰ**: **ἢ** c. 14 **ἐμπίπτει** c (corr. D = Aet.). 16 **λοιπῶν** Aet.: om. c. **σχημάτων** (ut Aet.) c (corr. D). 17 **εὐθείας** E[2]: **εὐθείαν** (sic) c. 18 **τὰ δὲ ἢ ἕν τινι** (sic) c (et Aetius, **ἕν τι** E). 21 **ἔχειν** c (**ἔχοντα** Aet.). 23 **γὰρ** (sic et Aet.): **δὲ** E. **ὁποτέραν καὶ ὁ ἐπὶ σκολιὰν** c (**κοιλίαν** Aet. sed in marg. cod. Weig. habet ⸓ vitii sc. signum. cf. quae suprascripta leguntur in c apud D p. 103 n. 11 et infra II, 60 sive **πρηνὲς** sive **ὕπτιον** sive **ἐπὶ πλευρὰν**).

ἐπὶ πλευράν. τόπον γὰρ δίδωσι τῇ χειρὶ τῆς μαίας εἰς τὸ μετασχηματίσαι ἢ ἐπὶ κεφαλὴν ἢ ἐπὶ πόδας.

τὰ δὲ δεδιπλωμένα φερόμενα χείριστα πάντων τῶν σχημάτων ἐστί, καὶ τούτων ὅσα ἐπὶ τὰ ἰσχία φέρεται. τριχῶς γὰρ καὶ τὰ δεδιπλωμένα σχηματίζεται. ἢ γὰρ πρὸς τῷ στόματι τῆς ὑστέρας τά τε σκέλη καὶ ἡ κεφαλὴ ὑπάρχει, ἢ τὸ ἐπιγάστριον ἢ τὰ ἰσχία. ἄμεινον δὲ τὴν κοιλίαν ἔχειν πρὸς τὸ στόμα τῆς ὑστέρας. διελόντων γὰρ ἡμῶν τὸ ἐπιγάστριον καὶ κομισαμένων τὰ ἐντοσθίδια, συμπεσόντος τοῦ σώματος εὐχερὴς γίγνεται ὁ μετασχηματισμός.

γίγνεται δὲ δυστοκία καὶ παρὰ τὸ τερατῶδες κυίσκεσθαι, καὶ παρὰ τὸ γεγυμνῶσθαι δὲ τὸ ἔμβρυον καὶ νυσσομένης τῆς μήτρας ὑπὸ τῶν ὀστέων. γυμνοῦται δὲ τοῦ ἐμβρύου τὸ ὀστέον μυδώσης τῆς σαρκός, τοῦτο δὲ σπανίως γίγνεται, ἢ πολλάκις ἀπείρως ἐμβρυουλκουμένου τοῦ ἐμβρύου ἀποσπῶνται αἱ σάρκες καὶ τὰ γυμνούμενα ὀστέα νύσσει τὴν μήτραν.

παρὰ δὲ τὰ δι' ὧν ἡ ἔκτεξις, δυστοκία γίγνεται ὅταν ἡ μήτρα ᾖ στενόστομος ἢ μικρόστομος ἢ μικροτράχηλος. τοῦτο δὲ γίγνεται διὰ πολλὰς αἰτίας. ὅταν γὰρ πρόωροι γαμηθεῖσαι συλλάβωσι καὶ τίκτωσι μηδέπω τῆς μήτρας τέλεον ηὐξημένης μηδὲ τοῦ πυθμένος τῆς ὑστέρας διεστῶτος. ἤδη δὲ καὶ παρά τινα φυσικὴν ἰδιοσυστασίαν ἢ ἰδιοσυγκρισίαν παρέπεται, εἰ δὴ γὰρ ἔνιαι φύσει τὴν μήτραν ἔχουσι μικρὰν

3 σχημάτων Aet.: σχηματισμῶν c. 5 (τρ.) γὰρ: δὲ c. 8 τὸ στόμα c (Aet.): τῷ στόματι E. παρήμῶν (sic) c (παρ' ἡμῶν γὰρ διελόντων τὸ ἐπιγ. etiam Aetius!): corr. D. 11 δὲ add. E. 13 τοῦ ὀστέου c (corr. E²). τὸ ἔμβρυον τοῦ ὀστέου c (corr. E). 16 αἱ add. E. 19 post μικροτράχηλος omisit c quae inferius addidit p. 104, 28 — 105, 5 D (quae ante ego, post ὡς ἐπίπαν — κέκτηνται inseruit E) sic: ταῦτα (corr. τοῦτο) δὲ γίνεται τὸ εἶναι μικρόστομος ἢ μικροτράχηλος (haec delevi) διὰ πολλὰς αἰτίας — σώματος (p. 354, 1). 22 τῆς ὑστέρας DE: ἀστέρος c. 23 παρὰ τὴν φ. c (corr. E). διοσυστασίαν καὶ συνκρισίαν c (corr. D qui σύγκρισιν, ἰδιοσυγκρισίαν E²). 24 παρέπεται δυστοκυῖα ἤδη γὰρ ἔνιαι φ. c (π. ἔνιαι γὰρ φύ-

ὡς καὶ ἄλλο τι μέρος τοῦ σώματος. ὡς ἐπίπαν δὲ αἱ μικρομεγέθεις τὴν ἡλικίαν καὶ τὴν μήτραν ἀναλογοῦσαν τοῖς λοιποῖς μέρεσι κέκτηνται. γίγνεται δὲ δυστοκία καὶ παρὰ τὸ σκολιὸν ἔχειν τὸν τράχηλον τῆς μήτρας, ἢ παρὰ τὸ σάρκα παρὰ φύσιν ἐπιπεφυκέναι τῷ τραχήλῳ ἢ τῷ στόματι τῆς ὑστέρας, ἢ παρὰ τὸ φλεγμονὴν ἢ ἀπόστημα ἢ σκίρρον ἔχειν, ἢ παρὰ τὸ ἰσχυρὸν ὄντα τὸν τοῦ προρρήγματος χιτῶνα μὴ ἰσχύειν τὸ ἔμβρυον τοῦτον ἀπορρῆξαι. ἢ ἐκκριθέντος τοῦ ἠθροισμένου ἐν τῇ μήτρᾳ ὑγροῦ πρὸ τοῦ δέοντος καιροῦ ἄνικμοι καὶ κατάξηροι μένουσιν οἱ τόποι κατ' αὐτὸν τὸν χρόνον τῆς ἀποκυήσεως, ὅτε χρεία τούτου τοῦ ὑγροῦ ὄλισθον καὶ εὐπετῆ διέξοδον παρέχοντος τῷ ἐμβρύῳ. [ἤδη ἔτι καὶ τῷ ἀπὸ χηρείας πολυχρονίου συνειληφέναι, ἔνιαι δὲ καὶ διὰ τὸ προβεβηκέναι τῇ ἡλικίᾳ ἀτονοῦσαι δυστοκοῦσιν. ἕτεραι δὲ διὰ τὸ πρώτως τίκτειν καὶ ἀγωνιᾶν καὶ ἀπείρως ἔχειν τοῦ σχηματίζειν τὸ σῶμα. ταῦτα πάντα αἴτια δυστοκίας.] καὶ παρὰ τὸ πιέζεσθαι ὑπὸ κοπρίων ἢ ὑπὸ οὔρων καὶ παρὰ τὸ λίθον ἔχειν ἐν τῇ κύστει τὴν τίκτουσαν, τῇ θλίψει τοῦ τραχήλου τῆς ὑστέρας δυσέργεια γίγνεται. [ἢ ὅτι ὁ περιέχων ὑμὴν δυσδιαίρετος ἢ μὴ ἔχων ὑγρὸν εἰς ὄλισθον αὐτάρκη.] ἢ τῶν τῆς ἥβης ὀστῶν ἀλλήλοις συμπεφυκότων ὡς μὴ ἰσχύειν ἐν τῷ τόκῳ διάστασιν δέχεσθαι. καὶ γὰρ ἐπὶ

σει... E. 1 ὡς ἐπίπαν — κέκτηνται cum seqq. usque ad v. 12 ἐμβρύου post μικροτράχηλος (p. 353, 19) supra habet c. 7 cf. lat. 12 τοῦ ἐμβρύου c. ἢ δὲ ἔτι καὶ τὸ c (αἴτιον δὲ καὶ τὸ E). haec aliena videntur nec huc facientia quae uncis inclusi. 13 διὰ τὸ βεβηκέναι c (corr. D ex Aetio). 14 δυστοκοῦσιν Aet.: om. c. 15 πρώτως Aet. (cod. Weig.): πρώτερον (sic) c et Aet. (al.). τοῦ E: om. c et Aet. 18 καὶ (ante τῇ θλ.) c et Aet. (del. E). 19 post γίνεται seq. in c p. 105, 12—14 D. ἢ παρὰ τὰ ἐν τῷ σώματι ἢ ἐντὸς — τίκτουσαν quae infra (p. 355, 5—6) post παραπιέζειν τὴν μήτραν intulit E. attamen totum hoc capitulum quod partim excerpsit Aetius, lacerum est et disiectum incertumque. dubia etiam et inutilia quae statim sequuntur (v. 19—21). cf. supra v. 7—12. ὅτι add. E.

τῶν γυναικῶν οὐχ ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἀνδρῶν καθ' ἁρμονίαν συμπεφύκασι τὰ τῆς ἥβης ὀστᾶ, ἀλλὰ σύνδεσμος ἰσχυρὸς ταῦτα πρὸς ἄλληλα συνδεῖ. καὶ παρὰ τὸ κοιλότερον εἶναι τὸν κατὰ τὴν ὀσφὺν τόπον καὶ παραπιέζειν τὴν μήτραν.

57. *ἢ παρὰ τὰ ἐν τῷ σώματι ἢ ἐντὸς ἢ ἐκτός, ἤγουν παρὰ τὸ κατάσαρκον καὶ καταπίμελον εἶναι τὴν τίκτουσαν. τὰ δὲ ἐκτὸς τοῦ σώματος, οἷον διὰ τὸ μὴ προεργάσασθαι τὸ γυναικεῖον ἢ ἐν μέθαις εἰθίσθαι ἢ ἀγρυπνίαις ἢ τὸ ὑπέρψυχρον καὶ χειμερινὴν εἶναι τὴν ὥραν καὶ διὰ τοῦτο πυκνοῦσθαι τοὺς πόρους, ἢ τὸ ὑπέρθερμον καὶ ἐκλυτικήν, ἢ ἀπειρίᾳ μαίας ἢ ἰατροῦ.*

ἤδη δὲ καὶ παρὰ τὰς ὠδῖνας γίγνεται, ἢ διατεινομένης σφόδρα τῆς ὑστέρας ἢ ἀποσπωμένου τοῦ χορίου ἀπὸ μήτρας, ἢ γὰρ ἀθρόως προιόντος ἢ κατὰ μέρος τὴν μήτραν θλίβοντος. καὶ παρὰ τὸ μὴ καταφέρεσθαι τὸ αἷμα διὰ τῆς μήτρας εἰς τὸ χόριον, ἀλλ' ἐν αὐτοῖς τοῖς εἰς τὴν μήτραν διαπεφυκόσι φλεβώδεσι καὶ ἀρτηριώδεσι μένοντος καὶ διατείνοντος τὰ ἀγγεῖα. ἐπεὶ καὶ παρὰ τὴν ἄλλην ἀλγηδόνα γίγνεται, ὡς ἐλέγομεν, δυστοκία. ἀλγηδὼν δὲ ὁτὲ μὲν μετὰ πνεύματος, ὁτὲ δὲ μετὰ πνεύματος συμβαίνει καὶ τὰς ὠδῖνας γίγνεσθαι.

τούτων οὖν ῥηθέντων τῶν αἰτίων οὐδείς ἐστιν ὁ ἀντερείσας καὶ ἀντειπὼν ἀλλὰ καὶ μαρτυρήσας καὶ στηρίξας αὐτὰ ὡς ἀληθῶς λέγοιτο. εἰ μὴ ἄρα καὶ δικαίως ἐν τούτῳ μεμψαίμεθα τοὺς Ἡροφιλείους, ἐπεὶ δυνάμεις ἐπιλεληθυίας

2 *ἥβης ὀστᾶ* Aet.: om. c. 5 hiantia haec adduntur! cf. lat. II, 17, 6. 7 *οἷον παιδία τὸ μὴ προηγήσασθαι τὸ γυν.* (sc. *οἴκημα*) c (scil. quia sibi ante non praeparaverit cubiculum, ut opinor). 8 *ἐν* om. E. 12 *ἢ* E: *ὅταν γὰρ καὶ* c. 13 *τῆς ὑστέρας* add. E. 14 *ἢ γὰρ ἀθ. προσιόντος* (sic) post *ἢ κατὰ μέρος τ. μ. θλ.* habet c (corr. E, qui *καὶ ἀθρ. προιόντος*). 16 *τοῖς* add. E. 18 *παρὰ τὴν* c: *παρά τινα* E. 19 *ἐλέγομεν* supra sc. p. 351,11—15. 19—21 sic c. 22 *ἀντερρήσας* (*ἀντερείσας* Herwerden E[2]) *αὐτῷ καὶ* c. 24 *αὐτὸν* c. *ὡς ἀ. ἄρα καὶ λέγοιτο* c. 25 *ἡροφίλ(ους)* cum comp. c. *δυνά-*

φαμὲν |ἐν τῷ περὶ νοσημάτων τόπῳ ὑπόστασιν μὴ ἔχειν. οὐδὲ γὰρ αὐτοὶ τὴν οὐσίαν αὐτῶν ὁμολογοῦσιν.

58. Τῶν ῥηθέντων αἰτίων τῆς δυστοκίας ἃ μὲν ἐξ αὐτῶν ἐστι καταληπτέα ἃ δὲ οὔ. λύπη μὲν γὰρ ἂν ὑπερτεταμένη ἢ χαλᾷ καὶ ἀνίησι καὶ τὰ ψυχικὰ αἴτια ἐξ ἀνακρίσεως ἀνελήφθη ὡς μὴ συνεργοῦντα τῇ εὐτοκίᾳ. κάρος δὲ καὶ λήθαργος πρόδηλά ἐστι. ἔτι δὲ τούτων σημεῖα ἐκ τοῦ περὶ ὀξέων μετάγεται τόπου. ἤδη δὲ καὶ τὸ μέγεθος τοῦ ἐμβρύου δυστοκίαν ποιοῦν σημειούμεθα ἐκ τοῦ ὄγκου τῆς κοιλίας. ἐὰν δὲ προπεσὸν μὴ κατὰ λόγον κουφίζῃ τὴν κοιλίαν, ὑποληπτέον πολλὰ εἶναι τὰ κυούμενα. ἤδη δὲ καὶ τὰ πλάγια καὶ τὰ προβάλλοντα τὰς χεῖρας ἤτοι ἐσχηματισμένα ταῖς καθέσεσι τῶν δακτύλων σημειούμεθα. ἐὰν δὲ ζῷον, ὠδίνει ἡ κύουσα καὶ ἐντείνει, θερμόν τε αὐτῆς ⟨τὸ ἐπιγάστριον εὑρίσκεται, τῇ δὲ καθέσει⟩ τῶν δακτύλων καὶ αὐτὸ τὸ ἔμβρυον εὐανθὲς ὁρᾶται. ἐὰν δὲ ᾖ νεκρόν, οὐχ οὕτως ὠδίνει ἡ κύουσα τό τε ἐπιγάστριον αὐτῆς ψυχρὸν γίγνεται, τῇ δὲ καθέσει τῶν δακτύλων οὔτε θερμὸν ὑποπίπτει τὸ ἔμβρυον οὔτε ἀσθμαῖνον. ἐὰν δὲ καὶ προπέσῃ τι μέρος, τοῦτο μέλαν καὶ νεκρῶδες εὑρίσκεται. τὴν δὲ μήτραν πεπονθυῖαν σημειούμεθα ἐκ τῆς ἁφῆς μετάγοντες τὰ ἐπὶ τῶν παθῶν ῥηθέντα σημεῖα. ἐὰν δ' ἐν τῷ τόκῳ πάσχῃ, τὰς κινδυνευούσας ἐν τῷ τίκτειν σημειούμεθα ἐκ σφυγμοῦ, ἐξ ἀναπνοῆς, τὰς δὲ ἀπολουμένας ἐκ τῆς ἀσφυξίας καὶ ἐκ τοῦ θανάσιμα ἔχειν τὰ σημεῖα.

μεις ἐπιτεθινίας c (ὑποθετικὰς E). 3 praefigitur in c tit. Πῶς σημειούμεθα τὰ αἴτια τῆς δυστοκίας. μθ΄. 5 ἢ om. c. καὶ (τὰ ψ.): κατὰ c (corr. E). 7 τὰ (ante τούτων) add. E. ἐκ τοῦ E: ἐν τῷ (... τόπου) c. 10 δὲ: γὰρ c. 12 ἐσχηματισμένας (sic) ... σημ. αὐτὰς. ἐὰν γὰρ ζ. c (ubi lacunam ante αὐτὰς, sicut mox post ἐντείνουσα significavit E). 14 ἐντείνουσα c. τὸ — καθέσει addidi. 15 τοῦ δακτυλίου c. 17 δὲ om. c. 19 ἀσθμένον (sic) c (non ἀσθένον, ut D). δὲ E: τε c. 22 δ' ἐν E: δὲ c. 24 ἀπολυμένας c (corr. E).

(XVIII)

59. Ἐπὶ τῶν δυστοκουσῶν χρὴ τὸν ἰατρὸν ἐπερωτᾶν την μαῖαν. εἴτε γὰρ διὰ στέγνωσιν καὶ συναίρεσιν τῶν διοδευθησομένων χωρίων εἴτε διὰ ψῦξιν τοῦ περιέχοντος ἢ θέρμην εἴτε διὰ σκληρίαν τοῦ σώματος εἴτε διὰ τὸ κοίλην εἶναι τὴν ὀσφὺν ἢ φύσει μικρομεγέθη τὴν ὑστέραν ἢ πρόωρον σύλληψιν ἢ πιμελῆς βάρος ἢ θλίβοντας ὄγκους ἢ λύπην ἢ φόβον ἢ τραχήλου σκολίωσιν ἢ φλεγμονὴν ἢ ξηρασίαν ἢ ὁποιανδήποτε πρόφασιν ἄλλην, τῇ ἀνέσει καὶ τῷ χαλάσματι δεῖ πρῶτον συνεργεῖν καὶ μήτε εὐθέως ἐγχειρεῖν τῇ χειρουργίᾳ μήτε ἐπὶ πολὺ συγχωρεῖν τῇ μαίᾳ διασπαράττειν τὴν μήτραν. εἰ μὲν οὖν διὰ τὸ κοίλην ἔχειν τὴν ὀσφὺν τὴν τίκτουσαν ἡ δυστοκία γίγνοιτο, σχηματίζειν αὐτὴν χρὴ ἐπὶ τὰ γόνατα, ἵνα ἡ ὑστέρα μεταπεσοῦσα εἰς τὸν κατὰ τὸ ἐπιγάστριον τόπον κατ' εὐθὺ σχηματισθῇ τῷ τραχήλῳ. ὁμοίως δὲ καὶ τὰς πιμελώδεις καὶ κατασάρκους σχηματιστέον. εἰ δὲ τὸ στόμιον τῆς ὑστέρας μέμυκε, τοῖς λιπάσμασι μαλάσσειν καὶ ἀναχαλᾶν, ἤγουν ἐγχυματίζειν συνεχῶς ἐλαίῳ γλυκεῖ τε καὶ θερμῷ ἢ σὺν ἀφεψήματι τήλεως ἢ μαλάχης ἢ λινοσπέρμου, ποτὲ δὲ καὶ ᾠῶν τοῖς λευκοῖς. οὕτω γὰρ παρηγορεῖται εἰς ἄνεσιν μὲν τὸ θλῖβον, νοτίζεται δὲ εἰς ὄλισθον τὸ δυσοδοῦν. μετὰ δὲ ταῦτα καὶ καταπλάσσειν λινοσπέρμῳ ἢ τήλει δι' ἐλαίου καὶ ὑδρομέλιτος ἐφήβαιον ἐπιγάστριον ὀσφύν, ἐγκαθίζειν τε λιπαροῖς ἢ πυριᾶν διὰ σπόγγων ῥάκεσι συντόμως ἀφαρπαζομένης τῆς ὑγρασίας. ταῖς δὲ ἐν ὀδύνῃ

2 incipit cap. ν̄ cum tit. *Πῶς θεραπεύσομεν δυστοκυίαν κοινότερον. καὶ ἐπιμέλεια δυστοκυίας:* — c. 3 *εἴτε γὰρ* om. c (*εἴτε* add. D). 9 *ἄλλην* supra *-φασιν* scr. suppl. c. 19 *ἢ* (*σὺν*) = *vel* lat. (*καὶ σὺν* Paul. 3, 76). 20 *καὶ τῶν ᾠῶν* c (*etiam ova cruda* lat., *καὶ ᾠῶν τῷ λευκῷ* E. cf. Aet.: *ἢ καὶ ᾠοῖς* Paul.). *οὕτω* D: *οὔτε* c. 23 *τὸ* (ante *ἐφήβ.*) add. c (del. E). 24 *ἢ* (sic) c (non *καί*: cf. lat. *vel* h, *et* bl).

καὶ κύστεις ἐπιβάλλειν ⟨πλήρεις⟩ ἐλαίου θερμοῦ ἢ μαρσίπους ὠμήλυσιν θερμὴν ἔχοντας, εἰ δὲ μή, καὶ διὰ φορείου κινεῖν ἐν ἀέρι συμμέτρως θερμῷ μετεωροτέραν τὴν κεφαλὴν ποιήσαντες τῆς καμνούσης. λεληθυῖα γὰρ κίνησις ὑπομιμνήσκει τὴν ἔκκρισιν.

Ἔνιοι δὲ καὶ κατασεισμοὺς εὐτόνους παρέλαβον. οἱ μὲν γὰρ μετεωρίσαντες τοὺς περὶ τὴν κεφαλὴν τῆς κλίνης πόδας τήν τε κάμνουσαν διὰ κηρίας ἐν τοῖς ἐνηλάτοις τῷ θώρακι προσκαταλαβόντες προσέταξαν ὑπηρέτει τὰ πρὸς τοῖς ποσὶ τῆς κλίνης μέρη διὰ χειρῶν ἐπαίρειν τε καὶ ἀφιέναι κατὰ τοῦ ἐδάφους, οἱ δὲ τὸ κλιμάκιον ἐδοκίμαζον, οἱ δὲ περιπατεῖν ἠνάγκαζον, οἱ δὲ κλίμακας ἀναβαίνειν καὶ καταβαίνειν, οἱ δὲ κατόπιν στάντα τινὰ τῆς τικτούσης καὶ ὑποβαλόντα ταῖς μασχάλαις τὰς χεῖρας ἐξᾶραι καὶ εὐτόνως κατασεῖσαι. πάντας δὲ τοὺς τοιούτους κατασεισμοὺς ἀποδοκιμαστέον. πληττομένη γὰρ ἡ μήτρα ῥήξεις καὶ συμπαθείας ἐπιφέρει. χρηστέον δὲ τοῖς ἔμπροσθεν ὑποδειχθεῖσι καὶ τὴν ὠδίνουσαν ἐπιθαρρεῖν παραινετέον ὡς ἐν ἀκινδύνῳ τυγχάνουσαν, τὴν δὲ ἄπειρον ὠδίνων διδακτέον ἐντόνως μάλιστα τὸ πνεῦμα κατέχειν καὶ πρὸς τὴν λαγόνα συνωθεῖν, τὴν δὲ λειποθυμοῦσαν τοῖς ἀπλήκτοις ὀσφραντοῖς ἀναληπτέον, τὴν δὲ ἄτονον μὲν διὰ μακρὰς ἀσθενείας βραχέος κουφισμοῦ παρεμπεσόντος θρεπτέον ὀλίγῃ καὶ ἁπλῇ τροφῇ, οἷον ἄρτῳ, σικύῳ

1 *κύστει ἐπιβαλλεῖν ἐλαίου θερμοῦ* c (*κύστιν ... πλήρη* corr. E). *καὶ μαρσίπου πώμὴλύσει θερμὴν ἔχοντας* (sic) c. 6 *οἱ μὲν* — Hipp. *γυναικ. ᾱ.* II, 699 Lips. 8 *τε: δὲ* c. *ὀνηλάτοις* c (corr. D). 9 *ὑπηρετεῖ* c (*ὑπηρέτιδι* DE) sed viris duobus ait Hipp. l. c. 11 *τοὺς ἐλάφους* c (corr. E). *οἱ δὲ* (ante *τὸ κλ.*) om. c (add. E). 13 *ὑπολαβόντα* c (corr. E). 14 *ἐξέραι* c (corr. D). *ἢ καὶ* c (*ἢ* del. E). 16 *ῥήξεις: πλήξεις* c. 19 *εὐτόνως* (l. *ἐντόνως*) *μάλιστα* (Paul. 3, 76): *ἐν τοῖς τόποις* (sc. *ἐντόποις*) *μάλιστα* c. 21 *ὀσφραντοῖς* addidi ex Paulo 3, 76. post *ἀναληπτέον* seq. in c *οἷον ἄρτω — παραπλησίοις*, quae debebant post *τροφῇ*. 23 *ὀλίγου* (sic) c (corr. D).

πέπονι, ἀλφίτῳ νενοτισμένῳ, μήλῳ, πᾶσι τοῖς παραπλησίοις. φόβος γάρ ἐστι μὴ διὰ τὴν ταραχὴν ἣν πλείω μεταλάβῃ καὶ φθαρῇ.

τούτων οὖν γενομένων εἰ τὸ μεμυκὸς διὰ τῶν μαλακτικῶν λιπασμάτων ἀνέῳγε, δεῖ ἀπευθύνειν τὸν τράχηλον εἰ σκολιός ἐστι, παραστέλλειν δὲ μετὰ λιπασμοῦ τὸν ὄγκον εἰ παρακείμενος εἴη, εἰ δὲ μή, δια χειρουργίας ἐκκόπτειν εἴτε θύμος ἐστὶν εἴτε κόνδυλος ἀπὸ ἐπαναστάσεως εἴτε διαφράττων ὑμὴν ἢ σαρκὸς περίφυσις ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων ἐμποδίζον. περιττωμάτων δὲ κατεχομένων ἐκβάλλειν σκύβαλον διὰ κλυστῆρος ὑδρελαίου ἢ ὑδρομέλιτος ἐνεθέντος. τὸ δὲ οὖρον κομιστέον διὰ τοῦ καθετῆρος, εἰ πεπληρωμένη ἡ κύστις οὔρου εἴη. λίθου δὲ αἰτίου ὄντος ἐσφηνωμένου διώσαντα χρὴ τὸν λίθον καθετῆρι ἐκ τοῦ τραχήλου τῆς κύστεως εἰς τὸ κύτος ἀπωθεῖν, χόριον δὲ μὴ ἀναστομούμενον κατιάδι προσεχόντως διαιρεῖν τῷ δακτύλῳ προκοιλάναντά τι μέρος. προεκκεκριμένου δὲ τοῦ ὑγροῦ διὰ κλυστηριδίου τι τῶν λιπαρῶν ὑγρῶν εἰς τὸν γυναικεῖον ἐνιέναι κόλπον.

60. *παρὰ φύσιν δὲ ἐσχηματισμένου τοῦ ἐμβρύου τὸν κατὰ φύσιν ἀποδιδόναι σχηματισμόν. καὶ εἰ μὲν ἐπὶ κεφαλὴν ἐνεχθὲν παρεγκέκλιται, καθεῖναι τὴν εὐώνυμον χεῖρα λελιπασμένην, ὠνυχισμένων τῶν ἄκρων εἰς τὸ μὴ νύσσειν ἐκτεταμένων τῶν δακτύλων καὶ κατὰ τοὺς ῥάγας συμβεβλημένων ἀλλήλοις μυούρου χάριν σχηματισμοῦ εἰς τὸ ἀσκυλτότερον τῆς καθέσεως, καθ' ὃν καιρὸν φυσικῶς τὸ τῆς ὑστέρας διαστέλλεται στόμιον, εἰς τὸ μὴ συνιόντος αὐτοῦ καὶ συστελ-*

2 *ἢ πλείω φθαρῇ καὶ μεταλάβῃ* c (corr. E). 4 *γινομ.* c (corr. E). 5 *καὶ* (ante *λιπ.*) c. *ἀνοίγειν καὶ ἀπ.* c. 8 *ἀπὸ ἐπαναστάσεως* c (del. E). 10 *περιττωμάτων δὲ* D: *τῶν περίττωμα δὲ* c. 14 *διώσασθαι* c (*διῶσαι* E). 15 *καὶ εἰς* c. 16 *κατιᾶ δεῖ* c (*κατιάδι δεῖ* D), *flebotomo* lat. *προσκοιλαίνοντα* c (corr. E). 23 *καὶ* add. E: om. c. *ῥώγας* c (corr. E, cf. Poll. 2, 146). *συμβεβλημένων* (sic, non *-μένον*) c. 24 *σχηματισμὸν* c (corr. D). 26 *συνιέντος* c (corr. D).

λομένου μετὰ σκληρᾶς ἀντιβάσεως γίγνεσθαι τὴν ἔνθεσιν, τοῦ ἐμβρύου δὲ λαβόμενον κατ᾽ εὐθὺ τοῦ στόματος τῆς ὑστέρας παράγειν αὐτὸ συνεργοῦντα τῇ μεταθέσει καὶ διὰ τῆς ἀκολούθου κατακλίσεως. ἐπὶ γὰρ τὸ ἀντικείμενον μέρος ἐσχηματίσθαι δεῖ τὴν κάμνουσαν, ἐπὶ δεξιὰν μὲν εἰ τύχοι πλευρὰν εἰς τὰ εὐώνυμα τοῦ ἐμβρύου παρεγκεκλικότος, ἐπὶ δὲ τὴν ἀριστερὰν ἐπὶ τὰ δεξιὰ τοῦ ἐμβρύου τὴν ὁρμὴν λαβόντος, ὑπτίαν δὲ κατωφερῆ τὴν θέσιν ἔχουσαν εἰς τὰ ἔμπροσθεν καὶ ὡς πρὸς τὸ ἐπιγάστριον τοῦ βρέφους παρεγκλίναντος, πρηνῆ δὲ ἐπὶ γονάτων εἰς τὰ ἔνδον καὶ ὡς ἐπ᾽ ὀσφὺν τοῦ ἐμβρύου παρεγκλίναντος. εἰ δὲ καὶ μετὰ σφηνώσεως γέγονεν ἡ παρέγκλισις, ἀναβιβάζειν πρότερον τὸ ἔμβρυον καὶ μετεωρίζειν ὥστε ἀπὸ τοῦ στομίου τῆς ὑστέρας ἀποστῆναι, καὶ οὕτως ἀπευθύνειν.

εἰ δὲ καὶ χεῖρα προβέβληκεν, μὴ ἐπισπᾶσθαι λαβόμενον αὐτῆς. μᾶλλον γὰρ ἐπισφηνοῦται προσανακλωμένης ἢ ἐπινευούσης τῆς κεφαλῆς ἢ ἔξαρθρον γίγνεται, ποτὲ δὲ καὶ ἀπορρήγνυται, κατὰ τοῦ ὤμου δὲ τοὺς δακτύλους ἄκρους ἐπερείσαντα προανωθεῖν αὐτὸ κἂν τῷ κύτει γενόμενον ἀπευθύνειν κάμψαντα τὸν ἀγκῶνα καὶ οὕτως πλευρᾷ τε καὶ μηρῷ παρατείναντα τὴν χεῖρα πρὸς τὸ ἀπαρεμπόδιστον τῆς ἀποτέξεως. εἰ δὲ ἀμφοτέρας προβέβληκε τὰς χεῖρας, κατὰ τῶν δυοῖν ὤμων ἄκρους ἐρείσαντα τοὺς δακτύλους ἀνωθεῖν αὐτὸ κἄπειτα τοὺς βραχίονας ἀπώσαντα, κάμψαντα δὲ τοὺς ἀγκῶνας ἐπὶ πλευρὰν καὶ παρατείναντα τὰς χεῖρας τοῖς μηροῖς, τοῦ κεφαλίου λαβόμενον ἐξέλκειν ἠρεμαίως. εἰ δὲ

2 δὲ om. (ἔνθεσιν τοῦ ἐμβρύου. λαβόμενον) c. 8 ἔχουσαν εἰς τὰ ἔνδον... πρηνῆ δὲ ἐπὶ γ. εἰς τὰ ἔμπροσθεν... παρεγκλίναντος c (quorum cum lat. interpr. ordinem commutavit E). 10 τὰς ἔνδων c (corr. D). 17 καὶ ante ἀπορρ. addidi (ex Paulo). 18 κατὰ τοὺς ὤμους. τοὺς δακτύλους ἄκρως c (sed cf. Paul. 3, 76). δὲ om. c. 19 ἐπερίσαντας c (corr. E). 21 παρατείναντας c (corr. E). ἀπαραπ. c (corr. E). 23 ἄκρως ἐρείσαντας c (corr. E). 25 καὶ (ante παρατ.) addidi. 26 καὶ (ante τοῦ) c (quod hic delevi). ἠρεμαίως. εἰ:

μικροι τοῦ κεφαλίου τυγχάνοντος τὰς δύο προβέβληκε χεῖρας, ἀπευθύνειν μὲν τὸ κεφάλιον ἀνακεκλασμένον, συλλαμβανομένων δὲ τῶν χειρῶν ἐπισπᾶσθαι. διὰ γὰρ τὴν μικρότητα τοῦ κεφαλίου σφήνωσις ἐνιάκις οὐ γίγνεται.

εἰ δὲ ἐπὶ πόδας ἐνεχθὲν παρεγκέκλικεν εἴς τι μέρος, μετακτέον αὐτὸ καὶ ἀπευθυντέον τῷ ἐπὶ κεφαλὴν παραπλησίως. εἰ δὲ τὸν ἕτερον πόδα προβέβληκε, πάλιν μὲν οὐ δεῖ τούτου λαβόμενον ἕλκειν. μᾶλλον γὰρ σφηνοῦται τὸ ἔμβρυον τοῦ ἑτέρου συγκαμπτομένου. τοὺς δακτύλους δὲἄκρους κατὰ τὸν τοῦ περινέου τόπον ἐρείδειν καὶ εἰς τὸ κύτος ἀπωσάμενον τῆς μήτρας, εἶτα καθέντα τὴν χεῖρα τὸ ἕτερον σκέλος ἁπλοῦν καὶ τῷ ἑτέρῳ παρεκτείνειν. εἰ δὲ τοὺς δύο πόδας προβέβληκε τῆς ἑτέρας χειρὸς ἀνακεκλασμένης ἢ καὶ τῶν δυοῖν, πάλιν ὡσαύτως ἀνωθεῖν τὸ ἔμβρυον καὶ τὰς χεῖρας καταστέλλειν. εἰ δὲ διαστῆσαν τοὺς πόδας διαφόροις μέρεσι τῆς ὑστέρας ἐνερήρεικε, ζευγνύοντα τούτους κατ᾽ εὐθὺ τοῦ στομίου τῆς ὑστέρας τάσσειν. εἰ δὲ ἐπὶ γόνατα τὴν ὁρμὴν εἴληφεν, ἀναθεῖν αὐτὸ καὶ οὕτως τῶν σκελῶν ἁπλωθέντων ἐπὶ πόδας ἐξέλκειν. εἰ δὲ ἐπὶ πυγὴν ἐνήνεκται, καὶ τοῦτο ἀναβιβάζειν, εἶτα τὰ σκέλη ἐξαπλοῦν, τὰς χεῖρας δὲ παρατείναντα τοῖς μηροῖς ἐπὶ πόδας ἐξέλκειν.

εἶτα πλάγιον ἐπικείμενον εἰ μὲν πρηνὲς ἢ ὕπτιον, πράως αὐτὸ διὰ τῶν δακτύλων ἐπὶ πλευρὰν στρέφειν, ὅπως εἰς κάθεσιν τῇ χειρὶ γένηται τόπος. εἰ δὲ αὐτόθεν ἐπὶ πλευρὰν ἐσχηματισμένον ὑπάρχει, παρενείραντα τὴν χεῖρα πράως ἀνατρέπειν αὐτό, πλὴν ἀνίσου μὲν τοῦ πλαγιασμοῦ τυγχάνοντος, κατὰ τὰ μᾶλλον ἀποκεκρυμμένα τοῦ σώματος. ἀμείνων δὲ

ἠρέμα. ὡς εἰ c. 2 *ἀνευθύνειν* c (corr. E). *συλλαμβανόμενον* c (corr. E²). 6 *ἐπευθ.* c (corr. E). 8 *τούτου* E²: *τοῦτον* c. 10 *κατὰ τὸν περὶ τὸνν κιον* (sic) *τόπον* c (*ad inguina infantis* lat.) corr. E. 11 *ἀπὸ* (ante *τῆς μ.* c) del. E. *τὰς χεῖρας* c (corr. E). 12 *εἰ* (om. c) add. D. 16 *ἐνειρήκει* c (*ἐνερείδει* E). *ζευγνύειν τούτους* c (*καὶ* add. E). 18 *ἄνωθεν* c (corr. D). 22 *ἢ* om. c (add. E). 27 *σώματος* | *ὁ*

ὁ ἐπὶ κεφαλὴν σχηματισμὸς προδιοδευθέντων τῶν πλατυτέρων, μὴ προσανακλωμένων τῶν χειρῶν.

εἰ δὲ διπλοῦν εἴη τὸ ἔμβρυον, ἄνω μὲν τοῦ διπλώματος ὑπάρχοντος, ἐξ ἴσου δὲ τῶν ἄκρων ἀλλήλοις παρακειμένων, ἁπλοῦν αὐτὸ προανωθοῦντα τοὺς κατὰ σκέλη τόπους. ἀνίσου δὲ τοῦ διπλώματος ὄντος, στρέφειν αὐτὸ πρῶτον καὶ τὸ δίπλωμα πρὸς τὸν πυθμένα ποιεῖν, εἶτα ἁπλοῦν ἀνατρέποντα, καθάπερ εἰρήκαμεν.

εἰ δὲ πλέονα τοῦ ἑνὸς ἐμβρύου καταφέροιτο, πάλιν ἀνωθεῖν αὐτὰ καὶ ἀνατρέπειν ὡς ἐπὶ τὸ κύτος, εἶτα καθ' ἓν κομίζεσθαι.

πάντα δὲ ποιεῖν ἠρέμα καὶ ἀπεριθλάστως, καὶ συνεχῶς ἐλαιοχυτοῦντα τοὺς τόπους, ὥστε καὶ τὴν κύουσαν ἀσυμπαθῆ καὶ τὸ κυούμενον σῶον διαφυλάξαι. πολλὰ γὰρ οὕτως δυστοκηθέντα βιώσαντα βλέπομεν.

(XIX)

61. εἰ δὲ μὴ ἐπακούοι πρὸς τὴν διὰ τῶν χειρῶν ἐφολκὴν διὰ μέγεθος ἢ νέκρωσιν ἢ καθ' οἱονδηποτοῦν τρόπον σφήνωσιν, ἐπὶ τοὺς εὐτονωτέρους τρόπους δεῖ μετελθεῖν, τὸν τῆς ἐμβρυουλκίας καὶ τὸν τῆς ἐμβρυοτομίας. καὶ γὰρ εἰ τὸ κυηθὲν διαφθείρεται, τὴν κυοφοροῦσαν τηρεῖν ἀναγκαῖον, διόπερ τὸν μὲν ὑποκείμενον δεῖ προλέγειν κίνδυνον, πυρετῶν ἐπιγιγνομένων καὶ νευρικῆς συμπαθείας, ἔσθ' ὅπου δὲ καὶ φλεγμονῆς ὑπερβαλλούσης, καὶ γάγγραιναν μάλιστα ὑποφαίνειν ὀλίγας ἐλπίδας ἔχειν, ἐφ' ἧς ἔκλυσις, περιίδρωσις,

κατὰ τοὺς πόδας. ἀμείνους γὰρ ὁ etc. (sic) c (ubi verba in initio versus posita ὁ κατὰ τοὺς πόδας eieci). 2 πρασαναπλωμένων (sic) c (corr. E). 5 ἁπλοῦντες αὐτὸ πρὸςανωθοῦντες c. 9 πλέον c (corr. E). 10 ἄνωθεν c (ut supra, corr. D). εἶτα E (*et sic* lat.): ἢ c. 20 τὸν (post καὶ) add. E². 21 διαφθείρει c (*mortuum est* lat.). 22 ἐπικείμενον c (corr. E). 24 γάγγραινα c.

περίψυξις, σφυγμῶν ὑπόδυσις, πυρετὸς ὀξύς, παρακοπή τε καὶ σπασμός. μὴ ἀφίστασθαι δὲ ὅμως βοηθείας.

⟨δεῖ τοίνυν ἐπὶ κλίνης⟩ πᾶσαν σχηματίζειν καταφερῶς ἀντιβατικώτερον ἐστρωμένης ὡς μὴ πρὸς τὸ εἶκον ἐνδιδόναι τὴν ὀσφύν, διεστώτων δὲ τῶν μηρῶν καὶ συνηγμένων πρὸς τὸ ἐπιγάστριον τῶν ποδῶν ἐπὶ τοῦ ἐνηλάτου στηρίζειν, εἶτα ἑκατέρωθεν δι' ὑπηρετῶν τὸ σῶμα κατέχειν ἢ γυναικῶν ἐμπείρων καὶ ἰσχυρῶν. εἰ δὲ μὴ παρείησαν, διὰ κηρίας τῷ κλινιδίῳ τὸν θώρακα προσκαταλαμβάνειν, ὥστε μὴ πρὸς τοὺς ἐπισπασμοὺς τοῦ ἐμβρύου ἐπακολουθοῦν τὸ σῶμα τῆς καμνούσης τὸν τῆς ὁλκῆς τόνον ὑπεκλύσαι. καθίζειν δὲ αὐτὸν ἀντικρὺς ὀλίγον ταπεινότερον πρὸς τὸ τὰς χεῖρας ἐπ' ἴσης τοῖς ποσὶ τῆς καμνούσης ὑπάρχειν, καὶ παραστελλομένων τῶν πτερυγωμάτων ἑκατέρωθεν δι' ὑπηρέτου πάλιν, τὴν εὐώνυμον χεῖρα, διὰ τὸ καὶ προσηνεστέραν εἶναι τῆς δεξιᾶς καὶ μετ' εὐπρεπείας εὐεργεστέραν καθίεσθαι, συνηγμένων κατὰ κορυφὰς εἰς μύουρον τῶν δακτύλων καὶ λελιπασμένων καθιέναι, διεστῶτος τοῦ στομίου τῆς ὑστέρας, εἰ δὲ μή, θλίψεσι καὶ συνεχέσιν ἐλαιοχυτήσεσι προαναχαλασθέντος. ἔπειτα πειρᾶσθαι τὸ παρεγκεκλικὸς εἰ

3 Post *βοηθείας* incipit in c cap. *να̅* inscr. *Περὶ ἐμβρυοτομίας καὶ ἐμβρυουλκίας. Προσήκει τὸν ἰατρὸν — κατάρροπος* p. 113, 12—21 D. quae ex Aetio desumta sunt cum ipsis ultimis verbis (cf. Paul.) *κατακλινέσθω τοίνυν ἐπὶ κλίνης, ὑπτία καὶ μᾶλλον κατάρροπος.* | (iam incipit Sorani fragm. principio quod similis tenoris fuit, destitutum) *πᾶσαν σχηματίζειν καταφερῶς* (id est *Δεῖ τοίνυν ἐπὶ κλίνης πᾶσαν σχ. κατ.*) etc. Aetii hoc cap. inscriptum est *Φιλουμένου*, sed eundem ipsum Philumenum (non Aetium) excerpsit Paulus, Philumenus autem in his quoque presse secutus erat nostrum Soranum (quem refert vetus interpres latinus). 7 *ἢ γυναῖκες ἔμπειροι καὶ ἰσχυραὶ ἑκατέρωθεν. εἰ δὲ μὴ παρήεισαν* c. repetitum *ἑκατέρωθεν* eiecit E (qui sic *γ. δ' ἐμπ. κ. ἰσχ. εἰ μὴ* etc.). 9 *προσκαταλ.* Paulus: *προσλαμβάνειν* c. 10 *μὴ* (sic iterum) *ἐπακολουθεῖν* c (*ἀκολουθοῦν* Paul.). 12 *αὐτὸ* c (corr. D). 15 *ὑπηρέτου* Paul.: *-τῶν* c. 16 *εὐεργέστερον* c. 17 *μείουρον* c. cf. II, 60. 18 *καὶ* (ante *διεστ.*) c (del. E). 19 *θλίψιν καὶ σύσχεσιν* c. 20 *προσαναχ.* c (ut et Paul.).

δυνατὸν ἀπευθύνειν καὶ ζητεῖν τόπον εἰς κατάπαρσιν ἐμβρυούλκου πρὸς τὸ μὴ ἐκπεσεῖν ῥᾳδίως.

62. *ἐπιτήδειοι δὲ πρὸς καταπαρμὸν τόποι τῶν μὲν ἐπὶ κεφαλὴν καταφερομένων ὀφθαλμοὶ καὶ ἰνίον καὶ στόμα πρὸς οὐρανίσκον ἀνθερεών τε καὶ κλεῖδες καὶ οἱ ὑπὸ πλευρὰν τόποι. μασχάλαι δὲ οὐδαμῶς, ἐν γὰρ ταῖς διολκαῖς ἐπιδιισταμένων τῶν βραχιόνων εἰς σφήνωσιν ἡ τοῦ ἐμβρύου πλατύνεται περιοχή. ἀλλ' οὐδὲ οἱ ἀκουστικοὶ πόροι, δυσπαράδεκτοι γὰρ διὰ σκολιότητα καὶ στενοὶ λίαν. τῶν δὲ ἐπὶ πόδας τὰ ὑπὲρ τῆς ἥβης ὀστέα καὶ μεσοπλεύρια καὶ κατακλεῖδες. ὅταν δὲ τῶν εἰρημένων μηδεὶς εὑρίσκηται τόπος, εἰς κατάπαρσιν ἑτοιμάζεται σπάθῃ διαίρεσις. θερμῷ δὲ ἐλαίῳ προκεχλιασμένον τὸν ἐμβρυοῦλκον τῇ δεξιᾷ χειρὶ κατέχειν, τὴν καμπὴν δὲ αὐτοῦ τοῖς δακτύλοις ἐγκρύψαντα τῇ εὐωνύμῳ χειρὶ πρᾴως συνεισφέρειν καὶ καταπείρειν εἴς τινα τόπον ἄχρι κενεμβατήσεως ὧν εἰρήκαμεν. καταπείρειν δὲ καὶ ἀντίθετον τούτῳ δεύτερον, ὅπως ἰσόρροπος καὶ μὴ ἑτεροκλινὴς ὁ ἐπισπασμὸς ἐπιτελῆται καὶ διὰ τοῦτο τοῦ μέρους παρεγκλίνοντος σφήνωσιν ὑπομένῃ τὸ ἔμβρυον. εἶτα διδόναι τοὺς ἐμβρυούλκους ἐμπείρῳ τινὶ κατέχειν καὶ παραινεῖν ὅπως πειθηνίως δι' αὐτῶν ἐφέλκηται τὸ ἔμβρυον μήτε σπαράττων ἐν τοῖς ἐπισπασμοῖς μήτε πάλιν ἀνιείς, ἀνατρέχει γὰρ τὸ προκύψαν ἀνεθέν, ἀλλ' ὅταν δέῃ ἐφολκὴν ἐπισχεῖν ἐν τῇ προυπαρχούσῃ τάσει φυλάσσων τοὺς ἐμβρυούλκους, μήτε μόνον ἐπ' εὐθείας ἐπισπώμενος ἀλλὰ*

3 *τῶν* Paul.: *τῷ* c. 4 *καταφ.* Paul.: om. c. 5 *ἀνθερεών τε* addidi ex Paulo (et Aetio). *καὶ οἱ παρὰ τὰς κλεῖδας καὶ τὰ ὑποχόνδρια τόποι* Paul. 9 *γὰρ* add. E. 12 *σπάθῃ* E (cf. lat. *vulnerato aut fixo loco*): *πάθῃ* c. 13 *δὲ*: *δεῖ* c. 14 *κρύψαντας* c (*ἐγκρύψαντα* Paul., *ἐγκρύβοντα* Aet.). 16 *ὧν* addidi (*ὡς* add. D). cf. Paul. *ἔν τινι τῶν εἰρημένων τόπων* (*ἐν τοῖς εἰρημένοις τόποις* Aet.) *ἄχρι κεν.* 17 *τούτῳ* (Paul., Aet.): *τούτων* c (corr. E). 18 *ὁ* E (Paul.): om. c. *ἐπιτελεῖται* c (*ἐπιτελεῖτο, -λοῖτο* Pauli codd.). 21 *ἐφέλκυται* c (corr. D). 24 *τάσσει* c (corr. D). 25 *ἐπισπώμενον* c (corr. D).

καὶ εἰς τὰ πλάγια παρεγκλίνων, ὃν τρόπον ἐν ταῖς κομιδαῖς γίγνεται τῶν ὀδόντων. οὕτω γὰρ ὑπὸ τῆς μοχλείας μετασχηματιζόμενον τὸ ἔμβρυον τούς τε τόπους ἀνευρύνει καὶ εὐκόμιστον γενήσεται. τούτῳ δὲ τῷ τρόπῳ δεξιῶς ὑπηρετούμενον καθιέμενον τὸν λιχανὸν δάκτυλον μεταξὺ τοῦ στομίου τῆς ὑστέρας καὶ τοῦ ἐσφηνωμένου σώματος περιάγειν κυκλοτερῶς οἱονεὶ περιδέροντα καὶ εὐθύνοντα τὸ ἑτεροκλινῶς φερόμενον, καὶ τοὺς τόπους ἐλαίῳ θερμῷ διαβρέχειν ἤ τινι τῶν εἰρημένων γλίσχρων ἀφεψημάτων. κατὰ μέντοι τὸν τῶν ἐμβρυούλκων ἐπισπασμὸν μὴ εὐθέως ὑπακούοντος εἰς ἐξολκὴν τοῦ ἐμβρύου, κατ᾽ ὀλίγον δὲ καὶ πρὸς λόγον τῆς ἐξολκῆς ἐπακολουθοῦντος, τὸν μὲν πρῶτον ἐμβρυοῦλκον μεταπείρειν εἰς τὰ ὑπερκείμενα δεήσει, κἄπειτα τὸν δεύτερον, καὶ τοῦτο κατὰ τάξιν ἕως ἂν ὅλον τὸ τοῦ ἐμβρύου σῶμα διοδεύσῃ. ὡσαύτως δὲ ἐνεργεῖν κἂν ἐπὶ πόδας φέρηται.

63. *προβεβλημένου δὲ χερίου ὡς καὶ ἀνατρέπεσθαι μὴ δυναμένου διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν σφήνωσιν, ἢ καὶ ἀποτεθνηκότος ἤδη τοῦ ἐμβρύου, καθὼς συμβάλλομεν ἐκ τοῦ μήτε ἐνερευθὲς εἶναι τὸ μέρος μήτε θερμὸν μήτε σφύζον, πελιὸν δὲ καὶ ψυχρὸν καὶ ἄσφυκτον, περιβάλλοντα δεῖ ῥάκη εἰς τὸ μὴ ὀλισθαίνειν ποσῶς ἐπισπᾶσθαι, κατασχόντα δὲ πρὸς τὸ ἐμφανέστερα γενέσθαι τὰ ὑπερκείμενα ἀποκόπτειν ἀπὸ τοῦ κατὰ τὸν ὦμον ἄρθρου. τὸ δὲ αὐτὸ ποιεῖν καὶ σκέλους προπεσόντος. εἶτα τοῖς δακτύλοις ἀναστρέψαντα τὸ ἄλλο σῶμα διὰ τῆς καταπάρσεως τῶν ἐμβρυούλκων κομίζεσθαι.*

7 *περιδέροντας καὶ εὐθύνοντας* c (corr. E). 12 *τὸν* om. c (add. D). *ὅντινα* (ante *μεταπ.*) c (del. E). *μεταπείρειν* c: *μεταφέρειν* Paul. 15 *ὡσαύτως — φέρηται* om. E (cf. p. 367, 9). 16 *χερίου* Paul.: *τῇ χειρὶ* c. 19 *σφύζον* E: *σφίζειν* c. 20 *ἄσφυκτον* E: *ἄψυκτον* c. 22 *τὸ* E: *τὰ* c. 23 *τὸ δὲ — προπεσόντος* om. E (ut supra v. 15), sed cf. Paulus: *ὁμοίως δὲ καὶ τοὺς πόδας προπίπτοντας μὴ συνακολουθοῦντος τοῦ λοιποῦ σώματος, ἀπὸ τῶν βουβώνων ἀποκοπτέον. ἔπειτα πειρᾶσθαι τὸ λοιπὸν σῶμα διαστρέφειν* (similia rerum ordine mutato alibi Aetius).

τῶν δυοῖν δὲ χειρῶν προβεβλημένων καὶ μήτε ἀνατρέπεσθαι δυναμένων μήτε παρακρούεσθαι τοῖς σπασμοῖς, ὡς τὴν μίαν καὶ τὰς δύο διὰ τῆς παρὰ τοῖς ἀκρωμίοις περικοπῆς ἀναιρεῖν. εἰ δὲ μείζονος τοῦ κεφαλίου ὑπάρχοντος ἡ σφήνωσις ἀποτελοῖτο, διὰ τοῦ ἐμβρυοτόμου ἢ τοῦ πολυπικοῦ σπαθίου κρυπτομένου μεταξὺ λιχανοῦ καὶ τοῦ μικροῦ δακτύλου κατὰ τὴν ἔνθεσιν, εἰ μὲν ὑγροκέφαλον εἴη τὸ βρέφος, διαιρεῖν, ἵνα τοῦ ὑγροῦ κενωθέντος ἡ περιοχὴ συμπέσῃ τῆς κεφαλῆς, εἰ δὲ φυσικῶς ἁδροκέφαλον, τῇ χειρὶ συνθλαστέον τὴν κεφαλήν, συνήκει γὰρ εὐμαρῶς ἁπαλῶν ἔτι τῶν σωμάτων ὄντων. εἰ δὲ μή, καὶ τῷ σπαθίῳ τὸ κρανίον διαιρεῖν καλὸν κατὰ τὸν τοῦ βρέγματος τόπον, εἰ δὲ μή, καθ' οἱονδήποτε. προεκκριθέντος γὰρ τοῦ ἐγκεφάλου συμπίπτει τὸ κεφάλιον. τὰ χείλη δὲ τῆς διαιρέσεως ἀποστρέφειν καὶ συνθραύειν τὰ ὀστάρια δι' ὀδοντάγρας ἢ ὀστάγρας. εἰ δὲ διὰ μέγεθος τοῦ ὅλου σώματος μηδὲ οὕτως ἑλκόμενον ὑπακούοι, τῶν δύο ὤμων ἐνερειδομένων τοῖς πλαγίοις μέρεσι τῆς μήτρας, καὶ εἰς τὰς σφαγὰς βαπτίζειν τὸ σπαθίον μέχρι κενεμβατήσεως εἰς τὸ ἔμβρυον. ἀποκριθέντος γὰρ τοῦ αἵματος ἰσχνὸν γίγνεται τὸ σῶμα. μετὰ δὲ ταῦτα ὅλον τὸ κεφάλιον διαιρεῖν καὶ τὰ μεσοπλεύρια διακόπτοντα καὶ τὸν πνεύμονα. πληρωθεὶς γὰρ πολλάκις ὑγρῶν καὶ αὐτὸς ἐπλάτυνε τὸν θώρακα. λύειν δὲ καὶ τὰ συνδεδεμένα μέρη τοῦ στήθους διὰ τῶν δακτύλων ἀποσπῶντα τὰς κατακλεῖδας ἀπὸ τῶν ἀντι-

2 *παρακούεσθαι τοῖς σπασμοῖς* c (*παρακολουθεῖν τοῖς ἐπισπασμοῖς* E). *ὡς*: *εἰς* c. 3 *ἀκρωμένοις* c (corr. D). *ἀναιρεῖν. εἰ δὲ* D: *ἐνερείνει δὲ* c. 8 *κενωθέντος* c (*ἵνα κενωθὲν συμπέσοι* Paul., sed mox idem *ἵνα τοῦ ὑγροῦ κενωθέντος ὁ θώραξ συμπέσοι*. cf. *effuso humore* lat.). 9 *συνθλάσαντα* c. 10 *γὰρ* addidi. 11 *καὶ* non ante, sed post *τῷ σπαθίῳ* habet c. 12 *κατὰ* E: *εἰ* (*ἢ* D) *κατὰ* c. *οἷον δήποτε τρόπον* (sic) c (alterum hoc *τόπον* del. E). 13 *προκριθέντος* c (corr. D). 15 *διδόντα γράσιος. τὰ γράση δὲ διὰ μεγ.* c (corr. DE). 16 *δύο*: *δὲ* c (om. E). 17 *ἐνερειδομένοις* (sic, non *ἐρειδ.*) c (-*ων* D). 21 *τὸν* om. c (add. E). 23 *τὰ* om. c (add. E).

στέρνων ἢ μὴ εἰκόντων ἀπορρηγνύναι. συμπίπτει γὰρ τα περὶ τὸ στῆθυς μηκέτι διερειδόμενα ταῖς λεγομέναις κλεισίν. εἰ δὲ μηδ᾽ οὕτως ὑπείκοι, τὸ ἐπιγάστριον διαρρινᾶν, ὡσαύτως κἂν ὑδρωπικὸν ᾖ τὸ ἔμβρυον. κενωθέντος γὰρ τοῦ ὑγροῦ συμπίπτει πρὸς ἴσχνωσιν ἡ περιοχὴ τοῦ σώματος. εἰ δὲ καὶ τὰ ἔντερα παρέχει τῷ ἐπιγαστρίῳ τινὰ διόγκωσιν, καὶ ταῦτα πρότερον ἕλκειν καὶ τὰ λοιπὰ τῶν παρακειμένων σπλάγχνων οὕτως τε τὴν ὅλην ἐξενεγκεῖν σύγκρισιν.

64. *τὰ δ᾽ αὐτὰ ποιεῖν κἂν ἐπὶ πόδας φέρηται. προσανακεκλασμένας δὲ τὰς χεῖρας ἀποκόπτειν καὶ τὸ κεφάλιον εὐμεγεθέστερον ὑπάρχον πάλιν θλᾶν. ὅπερ δυσχερέστερον ἐπὶ τοῦδε τοῦ σχήματος, διὰ τὸ ἄνω τὸ κεφάλιον ἀποκεκρύφθαι. δεήσει δὲ τῇ δεξιᾷ τῶν ποδῶν λαβόμενον ἐξέλκειν, τῇ εὐωνύμῳ δὲ τὸ κεφάλιον ἀπευθύνειν ἔνδοθεν. ἀνακλασθὲν δὲ εἰς τὸν αὐχένα τῆς ὑστέρας ἀποσπᾶται πολλάκις. ἐργῶδες δὲ τὸ καθυπονοεῖν τὴν εὐώνυμον χεῖρα πρὸς τὰς ἐξολκὰς ἔχειν οἰκειότητα τῷ καὶ τοὺς ὄφεις διὰ τῆς αὐτῆς ἕλκεσθαι. ψευδῆ γὰρ ἀμφότερα. ἰδίᾳ δὲ εἰς κάθεσιν κεχρησίμευκεν, ὡς ἔμπροσθεν ὑπεδείξαμεν.*

ἐπὶ δὲ τῶν πλαγίων καὶ διπλῶν ἐμβρύων εἰ μὴ ἀπευθύνοιτο, τὰ ὑποπίπτοντα τρωτέον, ἐφ᾽ ὧν μὲν τὸ ἐπιγάστριον ἐφ᾽ ὧν δὲ τὰς μασχάλας καὶ τὰ μεσοπλεύρια καὶ τὰ παρὰ τοῖς νεφροῖς ὡς ἐπὶ λαγόνα. εἰ δὲ νεκρὸν καὶ ὑπερμέγεθες ὑπάρχοι, τὸ μὲν ὅλον ἔνδον αὐτὸ κατατέμνειν ἐπισφαλές, ἄμεινον δὲ τὸ προπαλὲς ἀεὶ γενόμενον. οἷς γίγνονται ἀποκοπαὶ κατ᾽ ἄρθρα, καὶ γὰρ τὰ ὀστᾶ κατὰ πέρας

1 *ἀντιστέρνων ἠκόντων ἀπορρ.* c. 3 *ὑπείκοι* D: *ὑπείκοιτο* (*τὸ ὑπογ.* sic) c. *διὰ ῥινῶν* c (*διαιρεῖν* E, *διακόπτειν* Aet.). *καὶ* (ante *ὡσαύτως*) add. E. 6 *ἐπιγ.* hic c (non *ὑπ.* ut v. 3). 9 nunc ex ipso Aetio sequuntur excerpta fragmenta apud Paulum p. 306, 5—14 (ed. Briau). 14 *ἀνακλασθέντα δὲ* c (*ἀνακλασθὲν γὰρ* E). 15 *τῆς ὑστέρας* om. E. 19 *ἔμπρ.* sc. II, 61. 26 *καὶ*: *διὰ* c (*λεῖα* E). *κατὰ*: *καὶ* c (*κατὰ τὸ πέρας καὶ* E).

ῥᾳδίως ἀπὸ τῆς συνόδου λύεται. συντιθέναι δὲ τὰ κομισθέντα καὶ ἐπιβλέπειν μή τι παραλέλειπται.

πολλάκις δὲ διὰ τὴν ἐπὶ πόδας ἄπειρον ὁλκὴν ἀποσπᾶται τὸ κεφάλιον καὶ δύσληπτόν ἐστι διὰ τὴν περιφέρειαν καὶ τὸ προσανατρέχειν κατὰ τὴν εὐρυχωρίαν τῆς μήτρας. ὁπότε Σώστρατος μὲν ὡς ἐπὶ τῶν λίθων εἰς τὴν ἕδραν καθεὶς τὸν τῆς εὐωνύμου χειρὸς δάκτυλον, τῇ δεξιᾷ δὲ πιέζων πειρᾶται τὸ κεφάλιον κατάγειν, οὐχ ὁρῶν ὡς ἐν τῷ ἀπευθυσμένῳ ὁ δάκτυλος οὐ δύναται τῆς κεφαλῆς ἐφικέσθαι. προχειροτέρας γὰρ οὔσης τῆς κύστεως πολὺ προσανακεχώρηκεν ἡ ὑστέρα, καθάπερ ἔμπροσθεν ὑπεδείξαμεν. διόπερ καθέντα τὴν χεῖρα καὶ ψαύσαντα τοῦ κεφαλίου προβιβάζειν αὐτὸ κατ' ἐπικυλισμὸν ἄχρι τοῦ τραχήλου τῆς ὑστέρας, εἶτα δι' ἐμβρυούλκου καταπάρσεως κομίζεσθαι. μεμυκότος δὲ τοῦ στομίου ταὐτὰ ποιεῖν ἅπερ ἐπὶ τοῦ χορίου διδάσκειν μέλλομεν.

65. μετὰ δὲ τὴν ἐμβρυουλκίαν καὶ ἐμβρυοτομίαν, ὡς ἤδη φλεγμαίνοντος τοῦ τόπου διὰ τὸν ἐπιγιγνόμενον σκυλμόν, διὰ τῶν ἐμβροχῶν ἀνιέναι καὶ παρηγορεῖν. αἱμορραγίας δὲ γενομένης τοῖς πρὸς αὐτὴν χρῆσθαι καταλλήλοις. τὸ δὲ ὠκυτόκια προσαναγράφειν, ὡς ἄλλοι καὶ οἱ περὶ τὸν Ἱπποκράτην ἐποίησαν, σχεδιάζοντός ἐστιν. οὔτε γὰρ δάφνης φύλλα ξηρὰ μετὰ θερμοῦ ὕδατος οὔτε δίκταμνον ἢ ἀβρότονον καὶ κεδρία καὶ ἄνισον μετὰ γλυκέος καὶ παλαιοῦ ἐλαίου οὔτε καρπὸς ἀγρίου σικύου κηρωτῇ προσπλασσόμενος φοινικίνῃ καὶ ὀσφύι περιαπτόμενος ὠκυτοκίαν παρασκευάζει.

2 τι om. c (add. E). 5 κατὰ: καὶ c (corr. E). 7 καθεὶς τὸν E: καθιστῶν c. 8 πιάζων c (corr. E). 9 ὁ om. c. 10 προχειρότερα c (corr. D). 14 μεμυκότος — (17) μέλλομεν del. E. 15 χορίου E: φορίου c. 17 δὲ om. c (add. E). 18 σκυαμὸν c (corr. D). 21 οὐκυτοκυῖαν c (corr. D). ὠκυτόκια Hipp. γυναικείων ᾱ (II, 718 Lips.) confert Ermerins. 24 κεδρίδες E (ex Hipp.). 25 οὔτε: τε c. κηρωτῇ προσπλ. φοινικίνω καὶ ὀσφύι περιάπτόμενος c (κηρῷ ἐμπλ. καὶ ἐρίῳ φοινικίνῳ ὀσφ. π. E).

τὰ δὲ προειρημένα βοηθήματα λύοντα τὸ πάθος καὶ τὴν ἐξ αὐτοῦ δυσέργειαν λύει.

XX [*Περὶ ἐγκατεχομένων δευτέρων.*]

. . . .

. . . .

. . . .

XXI *Περὶ τῶν ἐν γυναικείοις μέρεσιν ἀποστημάτων.*

. . . .

. . . .

. . . .

XXII *Περὶ τῶν ὑστέρας ἑλκῶν.*

. . . .

. . . .

. . . .

XXIII *Περὶ καρκινωμάτων ἐν μήτρᾳ.*

. . . .

. . . .

. . . .

XXIV *Περὶ συρίγγων ἐν μήτρᾳ.*

. . . .

. . . .

. . . .

4 hoc capitulum duplici loco eodemque fere argumenti tenore legitur in textu latino, sc. post partum et regularem et irregularem (cf. supra c. 64 extr.). cf. ex Philumeno Aet. 16, 24 (ex Aetio Paulus 6, 75) *περὶ χορίου ἐκλήψεως*. semel qui locum ipsum *περὶ δυστοκίας* ex pathologia transtulerit ad naturalem partus historiam, una cum hac ipsa habet Sorani compilator (c). 19 cf. c ind. $\overline{\rho\lambda\alpha}$.

XXV *Περὶ ὑπερμεγέθους νύμφης.*

. . . .

. . . .

. . . .

XXVI *Περὶ κερκώσεως.*

. . . .

. . . .

. . . .

XXVII *Περὶ θύμων τῶν ἐν γυναικείοις μέρεσιν.*

. . . .

. . . .

. . . .

XXVIII *Περὶ ῥαγάδων.*

. . . .

. . . .

. . . .

XXIX *Περὶ κονδυλωμάτων.*

. . . .

. . . .

. . . .

XXX *Περὶ αἱμορροΐδων ἐν τῇ μήτρᾳ.*

. . . .

. . . .

. . . .

1 cf. Philum. ap. Aet. 16, 103. Paul. 6, 70. 5 cf. Philum. ap. Aet. 16, 104. Paul. 6, 70. 9 cf. Philum. ap. Aet. 16, 105. Paul. 6, 71. 21 cf. Paul. 3, 75.

XXXI *Περὶ προπτώσεως μήτρας.*

84. *Πρόπτωσις ὑστέρας λέγεται ἡ τῆς ἐκτροπῆς περὶ τὴν μήτραν ἀπειλή. οὐ γὰρ ὥς τινες ὑπολαμβάνουσιν ἀπολυθεῖσα ἡ μήτρα τῶν προσφύσεων ὅλη προπίπτει, οὐδὲ γὰρ ἀποκατασ τῆναι δύναται, ἐὰν τοιαύτη γένηται πρόπτωσις. τὸ δὲ προπῖπτον παραπλήσιόν ἐστιν ὠῷ στρουθοκαμήλου παρὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον πρὸς λόγον τῆς κατὰ τὴν βίαν γιγνομένης ἐκτροπῆς. προπίπτει μὲν οὖν σπανίως, διὰ πλείους δὲ αἰτίας. καὶ γὰρ ἀφ᾽ ὕψους κατενεχθεῖσα γυνὴ καὶ ἐπὶ τὰ ἰσχία ἑδρασθεῖσα πάσχει τὸ τοιοῦτον ῥηγνυμένων τινῶν ὑμένων τῶν συνδούντων αὐτὴν πρὸς τὰ παρακείμενα. γίγνεται δὲ καὶ δι᾽ ἐξολκὴν εὔτονον τοῦ χορίου, ὅπερ μάλιστα ἐν ταῖς λεγομέναις ὠμοτοκίαις συμβαίνει. καὶ ἄτεχνος δὲ ἐμβρυουλκία εἰργάσατο τὸ πάθος. γίγνεται δὲ καὶ διὰ κατοχὴν τοῦ πνεύματος ἢ πήδημα καὶ διὰ βάρους ἄρσιν καὶ διὰ πληγήν, ἐνίοτε δὲ καὶ διὰ παράθεσιν ὑγροῦ πολλοῦ καὶ γλισχροῦ, τῇ πολλῇ ἐπιτέγξει χαλαρῶν καὶ παρειμένων γενομένων τῶν κατὰ τὸν ἄνω πυθμένα αὐτῆς ἐξαρτημάτων. συνέβη δὲ τοῦτο καὶ διὰ ψυχικὸν πάθος. ἢ γὰρ τέκνων ἀποβολῆς προσαγγελθείσης ἢ πολεμίων ἐφόδου, ἢ κατὰ θάλασσαν χειμασθεῖσαι σφοδρῶς, ἔπαθον τὴν πρόπτωσιν λυθεῖσαι τὸ πᾶν σύγκριμα ὥστε καὶ τὴν μήτραν ἐξολισθῆσαι. ἔσθ᾽ ὅτε δὲ ἄνευ τινὸς τοιαύτης αἰτίας τῶν σωμάτων ἀσθενησάντων*

2 cf. Aet. 16, 72 (ed. 76) *περὶ προπτ. ὑστέρας τοῦ αὐτοῦ* (i. e. Sorani) = c p. 121, 13 — 122, 25 + 125, 1 — 126, 24 + 127, 6—8 + 127, 18 — 128, 4 D. quae abhinc addit Aetius, aliunde ducta sunt, unde in extremo capitulo c p. 129, 1 — 3 D. 4 *πρὸς ῥίπτει* (sic) c, *προσπίπτει* A. 5 *ἐὰν τοιαύτη γένηται* Aet.: om. c. 8 *πρὸςπίπτει* c. *διὰ πλ. δὲ* (sic recte) c. 10 *ῥ. καὶ ἀποσπωμένων* A. 14 *δὲ* (*καὶ*) A: om. c. 15 *ἢ πήδημα* inter lin. (supra *καὶ διὰ β.*) add. c: om. A. 17 *τῇ πολλῇ* — (18) *ἐξαρτημάτων* A: om. c. 18 *συνέβη* c: *συμβαίνει* A. 20 *προσαγγ.* (sic) c (non *προα.* ut d). 21 *σφοδρῶς* A: *σφόδρα* c. 22 *ἐξολισθήσασαν προπεσεῖν* A.

καὶ τῶν ἀντεχόντων αὐτὴν ὑμένων καὶ μυῶν ὁμοίως παραλύσει ἀτονησάντων συνέστη τὸ πάθος, οἷον γίγνεται ἐπὶ τῶν παρηκμακυιῶν. κατ' ἀρχὰς μὲν οὖν γίγνεται πλείονος αἵματος φορά, ἔπειτα δὲ καὶ ὀδύνη λαγόνων καὶ ὀσφύος καὶ ἐπιγαστρίου καὶ αἰδοίου, καὶ φόβος ἐστὶ ψυγέντας τοὺς τόπους σπασμὸν ἐπενεγκεῖν. χρονισμοῦ δὲ γενομένου καὶ τῶν σωμάτων τυλωθέντων ὅ τε φόβος καὶ ὁ πόνος ἐκλύεται.

85. ἔνιοι μὲν οὖν ὅλην λέγουσι προπίπτειν, τῶν ἀντεχόντων αὐτὴν ὑμένων καὶ μυῶν ῥαγέντων ἐκ πληγῆς ἤ τινος τῶν ἐμφερῶν ἢ χαλασθέντων καὶ ὅμοιόν τι παραλύσει ἐργασθέντων. οἱ δὲ περὶ τὸν Ἱπποκράτην καὶ Ἡρόφιλον μόνον τὸ στόμιον. γνωρίζεται δὲ ἐκ τοῦ τρυφεροῦ προπῖπτον τὸ σύγκριμα ὅμοιον κεφαλῇ πολύποδος, ὡς Ἡρόφιλος ἔλεγεν, πόνον ἔχον ὡς παραδέξασθαι διπύρηνον. οἱ δὲ μηδ' ὅλον. οὐκ ἂν γάρ φασιν ἀποκαθίσαι τὸ μὴ ἀπὸ μέρους, φλεγμαῖνον δὲ τὸ στόμιον φαντασίαν παρέχειν προπτώσεως. οἱ δὲ κατ' ἐκπροπὴν γίγνεσθαι τὴν πρόπτωσιν αὐτῆς ὑπολαμβάνουσιν ὡς πῇ μὲν τὸν ἔξωθεν πῇ δὲ τὸν ἔνδον αὐτῆς χιτῶνα προπίπτειν. διπλῆν γὰρ αὐτὴν ὑπάρχειν καὶ τὸν μὲν ἔξωθεν αὐτῆς χιτῶνα τοῖς ὑπερκειμένοις συμπεφυκέναι, τὸν δ' ἔσωθεν τούτῳ συνηρτῆσθαι, καὶ τῇ χαλάσει τῶν ὑμένων προπίπτειν. οἱ δὲ καὶ τὴν ὅλην κατὰ ῥῆξιν ἢ παράλυσιν ἢ ἀπὸ μέρους καὶ εἰς τὰ ἑαυτῆς κοῖλα ἔτι ἐνδιπλουμένην. ὅταν μὲν οὖν κατὰ ῥῆξίν φασι προπέσῃ,

2 συνέστη A: σύνεστι c. 5 φυγέν|τας τὸν σπασμὸν c (corr. A). 7 hic finitur primum Aetii ex Sorano fragmentum sic: ὅ τε φόβος τῶν σπασμῶν ἀφανίζει καὶ τοῦ πόνου (al. cod. ὅ τε φόβος καὶ ὁ πόνος) ‖ καταστολή. καὶ γὰρ ὑπακούει κατ' ἀρχὰς . . . ubi ex v. καταστολὴ alterum fr. incipit p. 125, 2 D. 10 ἐμφερῶς χαλ. c (ἢ add. E, cf. lat.). τι E: τῇ c 12 γνωρ. — (14) διπύρηνον del. E (coll. I, 3). 12 πρὸ- πίπτειν c. 15 φησὶν c (corr. E, mox ἀποκαθίστασθαι E² p. 75). 18 ὡς τὴν μὲν ἔξωθεν, οἱ δὲ τὸν ἔνδον c (ὧν οἱ μὲν τὸν...οἱ δὲ D). 19 προςπίπτειν (ut supra) c. 24 ἐν- διπλουμένης c (corr. E).

φανήσεται παντελῶς ἔναιμος, κατὰ προήγησίν τινος πτώσεως ἢ βίας τινὸς ἢ πληγῆς. ὅταν δὲ κατ᾽ ἐπιχαλασμὸν ἢ καὶ παράλυσιν, οὐκ ἔναιμος οὔτε παχυτέρα, καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον ἐξ ἀδήλου προφάσεως, ἐνιάκις δὲ καὶ κατὰ τὰς αὐτὰς ταῖς προτέραις περιστάσεις παραλύεται. καὶ πάλιν ἀπὸ μέρους μὲν αὐτῆς προπεπτωκυίας ἀπευθυσμένου τρόπον ἐξ ἑκατέρων τῶν μερῶν ἐκπροπτώσεις ὁρῶνται. κατ᾽ ἐκστροφὴν δὲ τῆς ὅλης περιφερείας ὄγκος στρογγύλος εὑρίσκεται προπίπτων ἐμφερὴς ᾠῷ, ποτὲ μὲν ἐν τῷ γυναικείῳ μένων κόλπῳ, ποτὲ δὲ προχειρότερος γιγνόμενος καὶ πρὸ τῶν πτερυγωμάτων, ἐνερευθὴς κατ᾽ ἀρχάς, ὑπόλευκος δὲ ὕστερον.

συγχωρήσαντες δὲ καὶ ὅλην ἢ ἀπὸ μέρους αὐτὴν προπετῶς φέρεσθαι, μεμφόμεθα πρῶτον μὲν Εὐρυφῶντα δι᾽ ἡμέρας καὶ νυκτὸς ὅλης τὴν κάμνουσαν ἐξαρτήσαντα τῶν ποδῶν ἀπὸ κλιμακίου κἄπειτα κατακλίναντα μὲν ὑπτίαν θρέψαντα δὲ πτισάνῃ ψυχρᾷ. ἀνυπομόνητος γὰρ ἡ ἀνάρτησις καὶ φυσώδης ἡ τροφὴ καὶ ἄτεχνος ἡ τῶν ἡμερῶν διαρίθμησις, ἐξ ὧν εἰς τοὺς καιροὺς ἀποβλέπει. Εὐήνωρ δὲ σάρκα βοείαν ἐντίθησιν εἰς τὸ γυναικεῖον αἰδοῖον, οὐκ εἰδὼς τοὺς ἀπὸ τῆς σήψεως ἰχῶρας τῇ δριμύτητι νομῆς αἰτίους γενήσεσθαι. Διοκλῆς δὲ ἐν τῷ $\bar{\beta}$ τῶν γυναικείων ἐνθλίβων πνεῦμα διὰ χαλκευτικῆς φύσης ἐντάσσει τὴν ὑστέραν, εἶτα ῥοὰς περιλέψας καὶ εἰς ὄξος ἀποβάπτων ἐντίθησι, στρόφον μὲν ἐργασάμενος διὰ τοῦ πνεύματος, θλῖψιν δὲ διὰ τῆς

3 *οὔτε παχύτης* (sic) c: om. E. 5 *ταῖς*: *αἰτίας* c (*αἰτίας ταῖς* E). *περιστάσεις* c (*-σεσι* D). 6 *προπεπτώκει ἀπευθ.* c. 7 *ἐμπεπτώσεις* c. *τῆς* om. c (add. E *ὅλης τῆς π.*). 8 *πρὸς πίπτων ἐ. ὡς ποτὲ* c (corr. E, cf. lat.). 12 *ἢ* om. c (add. E). 13 *φέρεσθαι* om. c (add. E). *μὲν* om. c (add. E). 14 *ὅλης τὴν* E: *ὅλην (κάμνουσα)* c. 16 *ψυχράν* c (corr. D). 18 *ἀποβλέπειν* c (corr. E). ad rem (sc. *καιροὺς*) E² confert Hipp. (gyn.) II, 820. 20 *ἐν τῇ δρ.* c (*ἐν* del. E). 21 *ἐν τῷ* $\bar{\beta}$: *ἐν τῷ δωδεκάτῳ* (sc. $\bar{\iota\beta}$ pro $\bar{\beta}$) c (cf. II, 53 et 29). 22 *ἐντάσσει* E: *εἶτα ἐντάσσειν* c. 23 *περιλέψας* D: *περιψύξας* c (*περιψήσας* E).

ῥοᾶς, ἀπηνὴς γὰρ καὶ στύφουσα. τινὲς δὲ σάκκον τρίχινον τῇ ὑστέρᾳ προσβάλλουσιν, ὥστε διὰ τὴν ὀξύτητα τῶν τριχῶν ἀλγήσαντας τοὺς τόπους συνελκυσθῆναι, μὴ εἰδότες ὅτι τὰ παραλελυμένα μὲν οὐδὲν ἀλγεῖ, τὰ δὲ ἀλγήσαντα πρὸς ὀλίγον συνελκυσθέντα προπίπτει πάλιν. οἱ πολλοὶ δὲ τοῖς μὲν εὐώδεσιν ἀποσφραίνουσιν, ὑποθυμιῶσι δὲ ὑπεναντίως ταῖς ὑστέραις, καὶ νῦν ὡς ζῷον οἰόμενοι τὴν ὑστέραν φεύγειν μὲν τὰ δυσώδη, πρὸς δὲ τὰ εὐώδη φέρεσθαι. μεμφόμεθα δὲ καὶ Στράτωνα σποδῷ δεδευμένῃ τὸν κόλπον ἀναπληροῦντα, προσθέτῳ δὲ χρώμενον καστορίῳ. δριμεῖα μὲν γὰρ ἡ σποδός, συμπληρωτικὸν δὲ τὸ καστόριον . . . . . .

86. ἁρμόσει τοίνυν προσφάτου μὲν οὔσης τῆς προπτώσεως, ἐναίμου δὲ τῆς ὑστέρας βλεπομένης καὶ ἀφλεγμάντου, προπερικλύσαντα μὲν τὸ σπλάγχνον ὕδατι ψυχρῷ ἢ ὀξυκράτῳ τοῖς δακτύλοις ἐγχειρεῖν τῇ τῆς μήτρας καταστολῇ. καὶ γὰρ ὑπακούει κατ' ἀρχὰς ῥᾳδίως πρὸς τὸν καταρτισμόν. εἰ δὲ μὴ ὑπακούοι διὰ σπόγγου περιφεροῦς προστεθέντος ἐν διαστάσει μετεωριζομένων τῶν μηρῶν ὑπό τινων δεξιῶς ὑπηρετεῖν δυναμένων. μετὰ δὲ τὴν καταστολὴν ἐκπληροῦν τὸ γυναικεῖον ἐνθέσει σπογγιᾶς ὀξυκράτῳ βεβρεγμένης ἢ ἐρίου καὶ τῇ ἐπιδέσει συλλαμβάνοντα συνάγειν τοὺς μηροὺς καὶ περιπλέκειν ἐκτεταμένους. μετεωρίζειν δὲ τὰ περὶ τὴν ὀσφὺν ὑποθέσει προσκεφαλαίου ἢ τὰ περὶ τοὺς πόδας τῆς κλίνης μετέωρα ποιεῖν, καὶ συστέλλειν ἄχρι διατρίτου καὶ τότε δι-

1 |τύφουσα (sic) c (corr. D). 2 προβάλλουσιν c (corr. E). 5 δὲ E: μὲν c. 5—7 cf. in fine cap. p. 129, 1—3 D additamentum ex Aetio. ad rem Hipp. (gyn.) II, 819. 822. 6 ὑπεναντίοις E². 7 ὡς: ὧ (sic) c. 9 δεδευμένον c (corr. E). 11 συμπληρωτικὸν: cf. Galen. XII, 338. Cael. Aur. (Sor.) ox. 1, 135 sq. 14 ἢ ὄξει ὀξυκράτῳ c (corr. D). 15 καταστολῇ καὶ γὰρ ὑπακούει... sic incipit fr. II Sorani ap. Aetium. 16 εἰ δὲ μὴ — (p. 375, 2) ἀναλαμβάνειν om. Aet. 17 ἐνδιατάσσει c (-ειν D). 18 τῶν μηρῶν addidi (om. c). τινων: τῶν c. δεξιῶν c (corr. D). 21 συλαμβάνοντας (sic) c. 24 διὰ τρίτης c.

δόναι τροφὴν ὀλίγην ἁπλῆν, εἶτα παρὰ μίαν. στερεοποιηθείσης δὲ τῆς καταστολῆς μετὰ προσοχῆς ἀναλαμβάνειν, εἰ τὰ τῆς ἡλικίας συλλαμβάνοιτο.

87. *ἐπὶ γὰρ τῶν πρεσβυτέρων καταστέλλεται μὲν ἡ μήτρα, προπίπτει δὲ πάλιν εὐχερῶς. εἰ μὲν οὖν σκύβαλα ἐν τῷ ἀπευθυσμένῳ παρακέοιτο, διὰ κλυστῆρος αὐτὰ κομιστέον ἁπλοῦ. ὡσαύτως δὲ εἰ ἐν κύστει περίττωμα εἴη, διὰ καθετῆρος αὐτὸ κομιστέον. συμβαίνει γὰρ ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐγκατέχεσθαι ταῦτα τῷ μέσην τὴν ὑστέραν τεταγμένην ἀπευθυσμένου καὶ κύστεως παρεμποδίζειν ἐν ταῖς προπτώσεσι ταῖς φυσικαῖς ἐκκρίσεσι θλίβουσαν καὶ στενοχωροῦσαν τοὺς τόπους. σχηματίζειν δὲ μετὰ τοῦτο τὴν κάμνουσαν ὑπτίαν ὑψηλότερα ἔχουσαν τὰ ἰσχία καὶ κάμψασαν τὰς ἰγνύας μετὰ τοῦ διεστάναι ἀπ᾽ ἀλλήλων τὰ σκέλη. ἔπειτα ἐλαίῳ πολλῷ χλιαρῷ καταντλήσαντα τὸ προπεπτωκὸς τῆς μήτρας ἐπὶ πολὺ καὶ ποιήσαντα σύστρεμμα ἐξ ἐρίου σχήματι καὶ πάχει ἀναλογοῦν τῷ γυναικείῳ κόλπῳ περιβάλλειν ἔξωθεν τὸ σύστρεμμα τοῦ ἐρίου ἰσχνοτάτῳ καὶ καθαρῷ ὀθονίῳ κἄπειτα καταβάπτειν ταχέως εἰς ὀξύκρατον ἢ καὶ ἀφέψημα χλιαρὸν μυρσίνης ἢ σχίνου ἢ βάτου ἢ σιδίων ἢ ῥόδων κἄπειτα καταβάπτειν εἰς χυλὸν ἀκακίας ἢ ὑποκιστίδος οἴνῳ διειμένης καὶ προστιθέναι τῇ ὑστέρᾳ καὶ διαβιβάζειν πᾶν τὸ προπεπτωκὸς ἠρέμα ἀναθλίβοντα ἄχρις οὗ ἡ μήτρα ἐπὶ τὸν ἴδιον τόπον ἀναχωρήσῃ καὶ ὁ τοῦ ἐρίου ὄγκος ὅλος ἐν τῷ κόλπῳ γένηται τοῦτ᾽ ἔστιν ἐν τῷ αἰδοίῳ. εἶτα ἔρια ἔξωθεν ἐπιτιθέναι οἴνῳ στύ-*

4 *πρεσβυτίδων* Aet. (*-τέρων* c). 5 *πρὸςπίπτει* c. 7 *εἰ* D: *οἱ* c. 8 *τὸ* add. E. 10 *παραποδίζειν* c. 12 post *τόπους* add. Aet. *καὶ παραποδίζουσαν* (corr. *παραποδισθεῖσαν*) *ὑπ᾽ αὐτῶν ἐν ταῖς ἀναθλίψεσιν αὖθις οὐ καταστέλλεσθαι.* 13 *τὰς ἰγνύας* A: *τὰ ἰσχία* (iterum) c. 14 *διεστᾶναι* (sic c): *διαστῆναι* A. 15 *καταντλήσας* (sic pro *-σαντας*) c. 16 *ποιήσαντας* (et sic infra) c (corr. E). 17 *ἀναλογοῦντα* c (corr. D). 20 post *ῥόδων* add. *ἐγκαθίζειν* c. *καταβ.* (sic, non *ἀποβ.* d) c. 21 *διημμένης* c. 22 *τὸ πεπτωκὸς* c (corr. D). 24 *τοῦτ᾽ ἔστιν* (*τουτέστιν*) Aet.: *τοῦ τέλους* c.

φοντι βεβρεγμένα ἢ καὶ σκέπειν τὸ ἦτρον ὅλον σπόγγῳ καὶ ἐρίοις ἐξ ὀξυκράτου τεθλιμμένοις καὶ τὸ ἐπιγάστριον καὶ ἐφήβαιον καὶ ὀσφύας, καὶ ἐπιδεσμεῖν, ἐκτείνειν τε τὰ σκέλη τῆς γυναικὸς ὥστε τὸ ἕτερον τῷ ἑτέρῳ ἐπικεῖσθαι. μετὰ δὲ τοῦτο σικύας προβλητέον μετὰ φλογὸς πλείονος πρὸς ὀμφαλὸν καὶ καθ' ἑκατέραν λαγόνα καὶ ὀσφραντὰ ταῖς ῥισὶν εὐώδη συνεχῶς προσενεκτέον. τῇ δὲ τρίτῃ τῶν ἡμερῶν ἐγκειμένου τῷ κόλπῳ τοῦ ἐρίου ἐγκαθιζέτω ἡ γυνὴ εἰς οἶνον μέλανα αὐστηρὸν κεχλιασμένον ποσῶς ἢ εἰς ἀφέψημα βάτου ἢ μυρσίνης ἢ σχίνου ἢ σιδίων. μετὰ δὲ τὸ ἐγκάθισμα κατακλιθείσης αὐτῆς ὑπτίας ἀναρρόπου ὡς ὑψηλότερα ἔχειν τὰ πρὸς τοῖς ἰσχίοις, τὸ μὲν ἐγκείμενον ἔριον ἐξαιρείσθω, ἕτερον δὲ ἐντιθέσθω βεβρεγμένον τῷ αὐτῷ φαρμάκῳ. καταπλαττέσθω δὲ τὸ ἐπιγάστριον φοίνιξιν ἀλφίτοις σιδίοις φακῷ μετ' ὀξυμέλιτος. καὶ διὰ τρίτης πάλιν τὰ αὐτὰ γιγνέσθω μέχρι παντελοῦς θεραπείας.

88. εἰ δὲ πολὺν ἔξω χρόνον μείνασα φαίνοιτο λοιπὸν ἤδη καταψῦχθαι, ποτὲ δὲ καὶ προδήλως φλεγμαίνειν καὶ περιωδυνεῖν ἢ κατὰ παράλυσιν προπεπτωκέναι, θερμῷ ὕδατι ἢ ὑδρελαίῳ ἢ χυλῷ τήλεως ἑφθῆς ἢ λινοσπέρμου ἢ μαλάχης καταντλεῖν καὶ οὕτως ἀπεντάσσειν, ἂν δὲ τὸ μέγεθος τῆς φλεγμονῆς ἀπαιτήσῃ, καὶ φλεβοτομεῖν καὶ τοῖς ἄλλοις χρῆσθαι χαλαστικοῖς διὰ την παράλυσιν. εἰ δὲ χρονί-

1 ἢ καὶ c: εἶτα iterum Aet. 2 ἐκτεθλ. E. 3 ὀσφύος c (corr. D). 5 προβλητέον c (corr. D). 6 καὶ (καθ') add. E (p. LXIX). ὀσφραντά: *haec enim (odoramenta) sensim quodam nutrimento reficiunt ac resumunt, latentem adiectionem corporis facientia et cum quadam constrictione ac densitate* secundum Soranum (Cael. ox. 2, 205. 216. 3, 199. chron. 1, 108 etc.) alia quidem ac supra (II, 85) ratione (unde male Erm. p. LXX). cf. supra II, 59. 9 κεχαλασμένον c (corr. ex Aet.). 11 ἀνατρόπου c (corr. D). 14 ἀλφίτοις Aet.: ἀμφοτέροις c. φακῷ μετ' ὀξυμ. Aet.: om. c. 21 καταντλεῖν E (om. c, *fomentanda est* lat.). 22 τῆς φλεγμονῆς (ex v. 23) hic addidi (*si satis grandis f. fervor* lat.). 23 διὰ τὴν

σειεν ὥστε συνεχῶς προπίπτειν, ὀξυκράτῳ περιπλύνειν θερμῷ καὶ ἐγκαθίζειν τῷ ὀξυκράτῳ ἐφ' ἱκανὸν χρόνον, ἔπειτα τὰ προειρημένα ποιεῖν πάντα ἤγουν σικύας κούφας καὶ τὰ ἐπιθέματα τά τε διὰ φοινίκων καὶ μήλων κυδωνίων καὶ πάντων ἤδη τῶν στύφειν δυναμένων ἢ τὰ δι' ἰτεῶν καὶ τῶν τὶ αὐτὸ ποιεῖν δυναμένων. εἶτα τὴν ὅλην σύγκρισιν τονοῦν τῷ ἀναληπτικῷ κύκλῳ χρώμενον, ὕστερον δὲ τῷ μετασυγκριτικῷ. φοινίσσειν δὲ τὰ περὶ τὸ ἐφήβαιον καὶ τὴν ὀσφὺν καὶ τὸ ἐπιγάστριον παροπτήσει, σμήγμασι, δριμέσιν ἀκόποις καὶ πεσσοῖς τοῖς διὰ νίτρου σταφίδος ἁλῶν καὶ πᾶσι τοῖς ἐκ τῶν μετασυγκριτικῶν ἐσκευασμένοις ὑλῶν. ἐνίοτε δὲ διὰ τὴν τῶν τόπων εὐαισθησίαν παραιτούμενος τὸ ὄξος γῆν μέλαιναν τὴν ἐν τῇ φακῇ εὑρισκομένην ἀναλέξας καὶ διαλύσας ὕδατι θερμῷ καταντλῶ ἐπὶ πολύ, καὶ σφόδρα ὠφελεῖ. μετὰ δὲ τὴν κατάντλησιν τῇ προειρημένῃ ἀγωγῇ ἐχρησάμην. ὅταν δὲ διὰ γλισχρότητα τῶν ὑγρῶν δυσχερῶς ἀναβιβάζηται, τρυγίᾳ οἴνου κεκαυμένῃ ἢ νίτρῳ ἢ κονίᾳ στακτῇ περισμήξαντα ἠρέμα τοὺς τόπους καὶ πυριάσαντα στύμμασιν ἢ τῷ διηθήματι τῆς εἰρημένης γῆς καὶ καταχρίσαντα πλύματι μολύβδου μετὰ μυρσινίνου ἐλαίου ἢ μηλίνου, ἢ στίμμει ὁμοίως, τὸ προπεπτωκὸς εἰς τὸν κόλπον ἀναβιβάζειν, ὡς προείρηται. οἱ πλεῖστοι δὲ συνεχῶς προπίπτουσαν αὐτὴν ἁλσὶν ἢ νίτρῳ συμπάσαντες οὕτως ἀπωθοῦσιν, ὅπερ καὶ Θεσσαλὸς ἐνόμισεν ἀκολούθως ἑαυτῷ.

π. ἢ τὸ μέγεθος τῆς φλεγμονῆς c (*sicut paralysis* lat.). 1 πρὸςπίπτειν c. 3 ἤγουν etc. cf. lat. 4 καὶ (μ.) om. c. 5 τὰ..τῶν...δυναμένων: τὴν..τοῖς...δυναμένοις c. 10 ἀκόποις: ἃ ποιεῖ c. 11 καὶ σταφίδος, ἁλῶν c. 13 scr. τῷ φακῷ? (cet. cf. E² p. 76). 17 τρυγία...περισμίξαντα c (τρυγίαν...παραμίξαντας Aet.). 20 πλύμματι (sic) μολίβδου c (πλύμασι μολίβδου Aet.). μυρσινίνου Aet.: μυρσίνης c. 21 στίμμι c (στίμμει D ex Aet., ubi in marg. στύμμασι, quod habet apogr. Weig.). τὸ Aet.: τῇ c. 23 ἁλσὶν E: ἁλόην c. 24 αὐτῷ c (corr. E).

τὰ δὲ μετασυγκριτικὰ δεῖ παραλαβεῖν ἐν διαλείμματι μᾶλλον ἢ ἐν ἐπιθέσει, ὅτε προπέπτωκεν ἡ μήτρα.

89. μελανθείσης δὲ αὐτῆς ἀπὸ μέρους διὰ τὸ ἔξω μεῖναι πλείοσι χρόνοις, εἰ καί τινες ἱστοροῦσι συμβιῶσαι μέχρι παντὸς ἐνίας τῇ μήτρᾳ προπεπτωκυίᾳ, τοῖς πρὸς νομὰς χρηστέον. εἰ δὲ μή, ἀποτμητέον τὸ μελανθέν, εἰ καὶ λοβὸν ἥπατος ἢ πνεύμονος ἀποτέμνομεν κατὰ πρόπτωσιν μελανθέντα. κἂν ὅλη μελανθῇ, τὴν σύμπασαν ἀποτμητέον, οὐ μόνον διὰ τοὺς ἱστορήσαντας αὐτὴν ἀκινδύνως ἐκτέμνεσθαι, ὧν ἔμπροσθεν ἐμνημονεύσαμεν, ἀλλ' ὅτι τὸ ἀποκοπτόμενον οὐκέτι κύριόν ἐστι μέρος, ἠλλοτριωμένον δὲ σῶμα καὶ ἀνοίκειον. εἰ δὲ ἐκ τοῦ συνεχῶς προπίπτειν ἑλκωθεῖσα συμφυῇ τοῖς πτερυγώμασιν, ὡς ἱστοροῦσί τινες, διακριτέον τὴν πρόσφυσιν ὡς ἐντέρου πρὸς περιτόναιον. ἄμεινον δὲ τῆς ἀσφαλείας χάριν τῶν πτερυγωμάτων τι τῇ μήτρᾳ προσχαρίζεσθαι μὴ δυναμένης τῆς διακρίσεως ἴσης ἀποτελεσθῆναι.

XXXII Περὶ φιμώσεως μήτρας.

. . . .

. . . .

. . . .

XXXIII Περὶ ἀτρήτων.

. . . .

. . . .

. . . .

1 δὲ E: γὰρ c. ἐν δὲ ἀλλίμματι (sic) ἢ ὅτε μᾶλλον ἐστὶν ἐπιθέσεις c (corr. E). 2 ὅτε: ἢ ὅτε c. πρὸςπέπτωκεν c. 4 συνιστοροῦσι c (corr. E). 5 ἐνίας E²: εἶναι c. τὴν μήτραν προπεπτωκυῖαν c (corr. E). 6 καὶ (ante ἀποτμ.) c (del. E). 7 κατὰ τὴν πρ. c (delevi τὴν). 11 ἢ ἀλλοτριωμένον c (corr. D). 14 ἐντέρω c (corr. D). 16 δυναμένη c (corr. D).

Περὶ μελικηρίδων καὶ ἀθερωμάτων καὶ στεατωμάτων τῶν ἐν τοῖς γυναικείος αἰδοίοις.

. . . .

XXXIIII *Περὶ διοπτρισμοῦ.*

. . . .
. . . .
. . . .

1 cf. c ind. $\overline{\varrho\nu\beta}$. 4 cf. c ind. $\overline{\varrho\lambda}$.

INDEX GRAECVS.

ἀκλαυστί I, 79.
ἀκμαῖον γάλα I, 88.
ἀκμήν: ἔτι ἀκμήν I, 26, 33. 84 etc. v. E² p. 6. — *ἀκμὴν* (*ἀδιατύπωτος*) I, 43. (*ἀγύμναστος*) I, 88. *συνεχὴς ὑμὴν ἀκμὴν ὑποπίπτει* I, 58. *βρυώδης ἀκμὴν ἡ σύγκρ.* I, 82. *βράσσεται πανταχόθεν ἀκμήν* I, 86. *νῆστις ἀκμήν* I, 92. *τὸ παχύτερον ἀκμὴν γάλα* I, 95. *ξεστότερον ἀκμήν* I, 100. *ἀκμὴν ἀδιαμόρφωτον* I, 101. *ἀκμὴν νήπιον* I, 109. *ἀκμὴν σπαργανούμενον τὸ βρέφος* I, 111.
ἄκοπον: τὸ διὰ σαμψύχου λεγόμενον ἄκοπον II, 14. *δριμέσιν ἀκόποις* II, 88 etc. saepe. de signif. Gal. XIII, 1005 sqq. cf. Gal. VI, 418 *ἃ καλοῦσιν ἤδη συνήθως οἱ νεώτεροι τῶν ἰατρῶν ἄκοπα.*
ἀκρατησία τοῦ σπέρματος II, 47.
ἄκρα corporis: *διακρατοῦντα τῶν ἄκρων ἕκαστον* II, 28. *τῶν ἄκρων διακράτησις* II, 41. *τῇ παντὸς ἄκρου διὰ τῶν ἐρίων περιειλήσει* (*universo acro* lat.) II, 28 etc. saepe. *διαδεσμεύειν τὰ ἄκρα* I, 50.
ἀκροκώλια I, 98. cf. Cael. ox. 1, 94 *porcinam carnem atque crura porcina quae Graeci acrocolia vocaverunt, vel quae motu frequente exercentur in iisdem animalibus.*
ἀκροπόδιον I, 101.
ἀκροποσθία I, 103. cf. Ps. Gal. (def.) XIX, 445 (Orib. 50, 10).
ἀκρώμιον I, 103.
ἀκροχείριον (= *τὰ τῆς χειρὸς ἄκρα*) I, 84 (ubi *τοῦ ἀκροχείρου* c). cf. I, 101.

ἅλατι c I, 119.
ἀλειπτής (*ἔμπειρος*) II, 15. *ἀλειπτικὴ ἐπιμέλεια* II, 38. 44.
ἀλικακάβου ῥίζα II, 46.
ἅλικος χυλός (= *alicis* vers. lat., cf. Athen. cit. in lex. s. v.) II, 44 not.
ἁλισμός I, 82.
ἀλλαγαὶ ἀέρων II, 44.
ἀλλότρια (sc. ulcera et vulnera et sim.) II, 5. cf. Ps. Gal. art. XIV, 780 *χειρουργία ἐστὶ ... τοῦ ἰδίως λεγομένου ἀλλοτρίου.*
ἀλουτεῖν I, 26. 125.
ἁλτήρ: ἡ διὰ τῶν κούφων ἁλτήρων βολὴ (*τῶν χειρῶν*) I, 93.
ἀλφίτῳ νενοτισμένῳ (= *polentae madentis gleba* lat.) II, 59. *ἀλφ. μακτόν* I, 86.
ἀμβλυωπεῖν I, 82.
ἀμεγέθης, opp. *εὐμεγέθης* I, 88.
ἀμέθοδον I, 52.
ἀμνειὸς (sic c) *ὑμήν* I, 58. (lat. *mamion bh, amnios l*).
ἀμυκτικόν (= *δριμύ*) II, 12. *μαλάγματα ἀμυκτικὰ* (*τὰ ἀμύσσειν δυνάμενα* II, 15 i. e. *quae valeant ex alto causas propria inductione detergere* Cael. chr. 1, 39) II, 28 etc. item *σμήγματα* II, 15. *πεσσοί* II, 28. 44.
ἀνά: ὧν ἀνὰ μίαν φλὲψ καὶ ἀρτηρία φέρονται πρὸς ἑκάτερον νεφρόν I, 11. *ἐκ τούτων ... ἀνὰ μίαν μὲν φλὲψ ἀνὰ μίαν δὲ ἐμπέφυκεν ἀρτηρία* ib. *προσπαραπεφύκασι δὲ ἔξωθεν οἱ δίδυμοι...παρ᾽ ἑκάτερον πλευρὸν ἀνὰ ἕνα* I, 12. ubi codd. et Oribasii et Sorani recentes *ἀνὰ μία*

ἀπόπλυμα κρεῶν (lotura carnium) I, 59.
ἀπόρροια (?) I, 48.
ἀποσπαργανοῦν τὸ βρέφος (fascias infantis tollere) I, 100.
ἀποσπογγισμός I, 67. προαποσπογγίσαντα II, 41. sed ibid. περισφογγισμός c. cf. s. σπόγγος. similiter variant σπύνδυλοι (sic semper c), σπονδύλιον (herba I, 63) etc.
ἀποστραβοῦσθαι I, 106.
ἀποσυνεθίζειν τοῦ μαστοῦ I, 116.
ἀποσυνεργεῖν (πρὸς τὴν ἔκκρισιν) II, 48 (opp. συνεργεῖν) I, 27.
ἀποσφραίνειν (τοῖς εὐώδεσι) II, 85.
ἀπότασις (χειρός) I, 101.
ἀποτάσσεσθαι: ἀποτεταγμένας ταῖς μίξεσιν I, 32.
ἀποτελεῖ (ἑλκώσεις) II, 12. συνολκάς I, 71 etc. ἀποτελεστικὸν φλεγμονῆς I, 70.
ἀποτελεσματικὸν (ποικίλων ὀρέξεων) I, 48. — τὸ ἀποτέλεσμα τῆς βλάβης I, 81. ἅπερ ἐπὶ τῶν ἀποτελεσμάτων φαίνεται ψευδῆ I, 63 (cf. I, 45 παρ᾽ ὅσον ἐπὶ τῆς ἐναργείας ὁρῶμεν . . .).
ἀποτέτριπται τὸ περίσσευμα I, 92. cf. διάτριψις τῶν περισσευμάτων I, 93.
ἀποφορὰ (οἴνου) I, 81.
ἀποφορτίζειν (τὰ περιττώματα) I, 40.
ἀποχετεύειν τὸ περιττόν I, 27.
ἀποσυνεργεῖν (πρὸς τὴν ἔκκρισιν) II, 48. (opp. συνεργεῖν) I, 27.
ἀποσφραίνειν (τοῖς εὐώδεσι) II, 85.
ἀπότασις (χειρός) I, 101.
ἀπροόπτως I, 71.
ἁπτικός: αἴσθησιν ἁπτικὴν ἔχουσα (ἡ μήτρα) I, 8.
ἀραίωσις σώματος I, 46.
ἀριστερόχειρες unde? I, 111
ἀρρενωπός I, 35.
ἀρρυτίδωτος I, 56. sed ἀρρύσωτος I, 88.
ἀρτιγενής I, 87.
ἀρτίδιον ἁπαλόν I, 115. ξηρόν 117.
ἀρτυματῶδες τῶν ἄρτων I, 115 (quod admisceatur panibus, ut sesamum, papaver).
ἀρτιμαθής I, 3. 4.
ἀρτιμελής I, 3.
ἄσηστα ἄλευρα I, 50.
ἄσκυλτος (ἡ ἀφαίρεσις, ἔκκρισις etc.) II, 11. 28. 31. 32. 60. I, 69 etc. ἀσκυλτότερον (E *ubi* ἀσκεπτότερον c) I, 3. (cf. σκυλμός, σκύλλω).
ἀσμένως δέχεσθαι (τὰ ἕλκη, opp. θεραπεύειν) I, 121.
ἄστομον γάλα I, 95 (cf. εὔστομος).
ἀσωδεστέρα τῇ δύναμει (ἡ κύουσα) I, 45.
ἀταλαιπώρητος (κατεργασία τῆς τροφῆς) II, 11.
ἀτμός (opp. πνεῦμα) I, 38. διὰ τῆς ἀτμῶν φορᾶς ἕψησις I, 51.
ἄτρητον σύμπτωμα II, 7. ἐπὶ τῶν ἀτρήτων II, 9.
ἀτροφεῖν (opp. εὐτροφεῖν) I, 29. 41. 90. 93. ἀτροφία I, 48. ἀτρόφητον παιδίον I, 90.
αὐλίσκος χαλκευτικῆς φύσης (us.) II, 29.
αὐλὸς θερμανθείς I, 80.
αὐτὸ τοῦτο (sc.) φυσικῶς I, 22.
αὐτοφυῆ ὕδατα II, 16. 28. 32. 38. 44. I, 56.

ἀφαιμάσσουσιν (*δραστικώτερον αἱ βδέλλαι*, *sanguinem tulerint* lat.) II, 11.
ἀφαμματίζειν (*τελαμῶνα κατὰ φασκίας*) I, 56.
ἄφθορος παῖς I, 81.
ἀφύσικος λόγος I, 14.
ἄψυκτον (*τῆς κυοφορούσης*) I, 69 (c).
ἀχροεῖν II, 43.

βαλάνιον (*μέλιτος*) I, 122.
βαρυαχθὲς τὸ κατὰ γαστρός I, 55.
βάσεις (*αἱ ἐν ὀφθαλμοῖς*) I, 27. *βάσεις χοιράδων* I, 73.
βαυκάλαι (cunae) I, 106 (cf. ib. *σκάφη*). *ἢ κρεμαμένη ἢ ἐπὶ διαγωνίων λίθων ἐπηρεισμένη* I, 109.
βίος (consuetudo) I, 4. II, 3.
βιωτικὴ θρησκεία I, 4. *βιωτικαί φροντίδες* I, 47.
βληθέντα (= *τὰ ἐμβληθέντα* sc. medicamini) II, 14.
βοήθημα: *τὸν περὶ τῶν βοηθημάτων λόγον* I, 4.
βραδυπεψία I, 51.
βρασμός I, 65. (*ὁ ἐκ τῆς ἀποκυήσεως*) I, 80. *βράσσεται* (post partum infans) I, 86.
βρόχων περισφίγξεις II, 40.
βρυώδης ἡ σύγκρισις I, 82. *βρυῶδες τὸ βρέφος* I, 95.

γαλαθηνοί (suum) I, 125.
γαλακτῶδες ὕδωρ I, 100 (*aqua tepida* lat. opp. *calida, tepens* Cael. chr. 4, 58. 63).
γαλατουργεῖν II, 5 (= *γάλα ποιεῖν* II, 1. *πεπαίνειν* II, 3).
γαλοῦχος (*-χός* c), *γαλουχοῦσα* I, 88 sq. 96. 98. 105. *τὰ γαλουχούμενα* I, 88.
γάρ: *μὴ εἶναι γὰρ πιθανόν* II, 19. *οὐκ ἂν γάρ φασιν* II, 85. *τὸ κάρδαμον μὲν γάρ ἐστι* I, 86 etc.
γίνεσθαι semper c, nisi quod *γίγνεσθαι* servatum est p. 20, 25. 107 v. extr. 122, 10. 197, 10. 199, 17. 248, 9. 252, 14 ed. D. (sed a D. deletum).
γλίσχρασμα I, 82.
γλοιωδῶς = *εἰς γλοιοῦ πάχος* vid. *ἀνακόπτω*. — *τὸ γλοιῶδες* I, 82. cf. Sor. ap. Gal. XII, 416. 956.
γλυκέος (*οἴνου* c, quod om. E) II, 41. 65. *γλυκέος* c I, 115. *μελίλ. ἐν γλυκεῖ καθεψηθὲν* II, 13. *γλυκὺν κρητικόν* I, 52. *πνευματικὸς δ' ὁ γλυκύς* I, 52 (*γλυκὺς οἶνος*, vinum dulce — *τὸ γλεῦκος* mustum v. Diosc. 5, 9).
γλυκυτέρῳ τρόπῳ διαιτᾶσθαι I, 122.
γυμνάσια κοῦφα I, 93. *ἀνειμένα* I, 97. opp. *εὐτονώτερα* I, 98.
γυναικείους τινὰς λέγομεν ἰατρούς II, 3.
γῦρις II, 11 (cf. Gal. XIV, 732). *κατάπλασμα διὰ γύρεως* I, 118.
γυψῶδες γάλα I, 91.

δαπανᾶσθαι (debilitari) I, 87.
δάφνης, *δαφνίδος* (*ἀφέψημα*) II, 38 i. e. (sec. Aet. qui ex eod. Sor.) *δάφνης φύλλων ἢ καρποῦ*.
δέ: *περὶ τοῦ προτέρου δέ* II prf. *ἐν τῇ θεραπείᾳ δέ* II, 23. *τῶν ἄλλων δέ* II, 27. *τὸ ἔμβρυον δέ* I, 54. *ἡ συνουσία δέ* I, 56. *ταῖς δὲ ὑστερικαῖς* . . . *ταῖς ὑστερικαῖς δέ* II, 27. *οὐκ ἀπὸ τῆς ὑστέρας δὲ μόνον*

II, 40. *καὶ τὸ ἐν τῇ μήτρᾳ δὲ συνειλημμένον* I, 43. *ὑφαιρουμένου...καὶ παρὰ μίαν δὲ καὶ παρὰ δύο παραλαμβανομένου* I, 49. *καὶ παρὰ τὸ ὑπερδιαφορεῖσθαι τὰ ὑγρὰ γένοιτο δ' ἂν δυστοκία* II, 57 etc. — cf. supra *γάρ* et *μέντοι*: *τῆς ἐπιμελείας μέντοι χάριν* II, 41.

δέεται II, 6.

διαγανακτεῖ τὸ σῶμα I, 80.

διαδεσμεύειν I, 50.

διαδρομὴ νυγματώδης (*obripilationes et punctiones* lat.) II, 17. 31.

διαίρεσις fetus II, 48.

δίαιτα (incl. *φαρμακεία* Cael. chr. 2, 148) opp. *χειρουργία* I, 2. cf. 4.

διὰ κενῆς πονεῖν I, 3.

διάκλυσμα (= collutio sit *ὕδωρ θερμόν*) II, 10 (cf. ib. *πρόσκλυσμα* ubi *fomentata facie* lat.). 11, 28.

διακόρησις I, 33. al. *διακόρευσις* I, 17 etc.

διακράτησις (*κούφη, πρόστυπος*) *τῶν ἄκρων* II, 10. (*καὶ διάσφιγξις*) 41. *διακρατεῖν* I, 70. (*τῶν ἄκρων ἕκαστον*) II, 28. *διακρατεῖν ἐν ταῖς ἀγκάλαις τὸ βρέφος* I, 109 (bis). *διακράτησις τοῦ σπέρματος* I, 36 (*διακρατηθῆναι τὸ σπέρμα* I, 41. *τὸ σπέρμα οὔπω διακεκρατημένον τῇ πήξει* I, 46).

διακρίνειν, *διάκρισις* (chir. = *διαιρεῖν*, *διαίρεσις*) II, 89.

διάλυσις (*διέκλυσις*? = *ἔκλυσις*) I, 56.

διαμύδησις I, 73 (*περιμυδῆσαι* ib.).

διανακόψαι I, 82.

διανάστασις (uteri) II, 41.

διαναστῆναι (e lecto) I, 61.

διάπηγμα I, 68 (cf. E[2] p. 32. Orib. IV, 339. 399) sellae obstetricalis, in quo *δύο πιοειδῆ*? (cf. Orib. IV, 343. 433. 450. 452. it. 345. 352. 416) sc. *προσπηγνύμενα τῷ διαπήγματι* (ut Orib. 352).

διαπήδησις αἵματος I, 23 (cf. E[2] p. 16).

διαπλασμός I, 101.

διαπρεσβεύεται (*τὸ ἀπὸ τῶν περάτων χάλασμα μέχρι τῶν μέσων*) II, 28 = *διαφέρεται* (*τὸ ἐκ τῆς θλίψεως πύκνωμα μέχρι τοῦ πάσχοντος μέρους*) II, 41.

διαπρίζειν I, 80.

διαπύησις I, 76.

διαρραφή (uteri sanguinantis) II, 40.

διαρρινᾶν (*τὸ ὑπογάστριον* = *διακόπτειν τὸ ἐπιγ.* Aet.) II, 63. cf. *τὰ ῥινῶντα τὴν ὅλην σύγκρισιν* I, 46.

διάστασις (*ὀλίγη* post cibum) II, 11 = *διάστημα*, intervallum II, 41. 45. *ἐκ διαστημάτων* II, 27. 41. 45. I, 48. *ἐκ διαστήματος* I, 24. 31. 93. cf. *μετὰ τὸ διαστῆσαι* (= post factum *διάστημα*) I, 86.

διάτασις στομάχου I, 48.

διατείνεται ἡ ὄρεξις I, 86.

διατάσσειν τροφάς I, 51.

διάτριτος (method.): *τῆς πρώτης ἐνστάσης διατρίτου* II, 10. *ἕως διατρίτου* II, 28 = *ἄχρι διατρίτου* (*διὰ τρίτης* c) II, 86. cf. *διὰ τρίτης πάλιν τὰ αὐτὰ γιγνέσθω* II, 87 etc. *ἔμπροσθεν τῆς διατρίτου ἢ καὶ ἐν αὐτῇ* II, 11. 28. (cf. Cael. p. 28 *intra diatriton, sin minus, in ipsa prima diatrito* etc. cf. cod. Laur. (ex altera

huius interrog. operis recensione) f. 155^b *post duos autem diatritos id est sexta die* = *septima die* I, 69 (cf. Aurel. p. 42 Dar. *post septem dies hec sunt duos diatritos*).

διάτριψις τῶν περισσευμάτων I, 93.

διατροφὴ τοῦ ἐμβρύου I, 22.

διαφέρων: *διοίσει τὸ πάθος αὐτοῦ* (*a se* lat.) II, 43.

διαφόρησις (aestiva corporis) I, 22.

διαφύσεις I, 91 (*διαφυῆς*? I, 57).

διάχυσις τῆς ψυχῆς I, 25. 54. 97. II, 16.

διεντονεῖν I, 95.

δίστεγοι (*οἶκοι*) I, 70.

διω(*οι* c)*δηκέναι* II, 55.

διοπτρισμός II, 40. 94.

διοσπολιτικόν (med.) II, 32.

διπύρηνον (instr.) II, 85 (cf. Cael. p. 187. Galen. IV, 595 etc.).

δίφρος ὑπότροχος (lat. *sella quae in pedibus rotas habet*) I, 114.

δοκιμάζειν (*συνδοκιμάζειν* II, 15) — *ἀποδοκιμάζειν* (probare — reprobare) saepissime.

δοξόφαυλον I, 92.

δριμυφαγία II, 15 etc. (cf. Cael.).

δρῶπαξ II, 15 (*ὃ καλ. ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων δρῶπαξ* Gal. VI, 416).

δύο: *οἱ δύο, τὰ δύο* ubi legitur locos coll. E² p. 14 sq. (ubique ut corrigat *ἀμφότεροι οἱ* etc.). *τὰ δύο* (*σκέλη* opp. *καθ᾽ ἓν*) I, 103.

δυοῖν: *ἐκ δυοῖν χιτώνων* I, 13. *τῶν δυοῖν πτερυγωμάτων* I, 18. *δυοῖν κοτύλων* (pro *-λαιν*) I, 20. — cf. *ἀνὰ ὀβολῶν* (pro *ὀβολὼ*?) $\bar{β}$ sic c I, 63. *δυοῖν ἢ τριῶν μηνῶν* I, 89. *κατὰ τῶν δυοῖν ὤμων* c II, 60. *ἢ καὶ τῶν δυοῖν* (sc. *χειρῶν*) ib. *τῶν δυοῖν δὲ χειρῶν* II, 63, ut ubique a c cum sit *δυοῖν*, in substantivo coniuncto negligatur dualis.

δυσαρέστημα I, 26. 56. cf. *εὐαρέστησις* I, 32. 100. *δυσαρέστησις* I, 56. 108 etc. cf. Cael. chr. 5, 140. cf. E p. CV. *τὸ δυσάρεστον* I, 117.

δυσδιαχώρητον τὸ σκύβαλον I, 108.

δυσέργεια II, 53 (bis): *-γία* c II, 56. *-γεία τις* II, 50. *-γείαν* II, 65.

δυσενέργητον (*δυσέργητον* c) I, 34. cf. *ἀνεργησίας* pro *ἀνενεργησίας* I, 106.

δυσθάλασσοι τῶν πλοιζομένων I, 109.

δυσμεταβλησία I, 91.

δυσοδεῖν II, 59.

δυσοικονόμητος (= *δυσδιοίκητος*) I, 91. opp. *εὐοικονόμητος* I, 94. 95.

δυσυπομόνητος (*ἀλγηδών*) I, 80.

δυσφορία I, 56.

δυσωπεῖν τι = condemnare, confutare I, 41.

ἐγκαθίζειν (*τὴν τίκτουσαν*) *λιπαροῖς* II, 59. *ἐγκάθισμα* saepe.

ἐγκατέχει (*τὸ ἔριον*) *τῇ εὐρυχωρίᾳ τὸ ἀποκριθὲν* II, 41. *τὴν τροφήν* (*ὁ στόμαχος*) I, 46.

ἐγκλίνει (sive *ἐκκλίνει* c) II, 18. 21 etc.

ἐγκόπτειν τὸ πνεῦμα εἰς τὴν λαγόνα I, 70.

καταψεύδεσθαί τινος (errare de aliqua re) II, 4.
κατακεχλιασμένον c I, 69.
κατεπάρσεις ἀγκίστρων II, 40.
κατηγγειωμένως (*ἐμπεφυκὸς σπλάγχνῳ τὸ χόριον*) I, 73.
κατηχήσεις ἔχειν ἰατρικάς I, 3.
κατιάδι (*διαιρεῖν τὸ χόριον* = *flebotomo* lat.) II, 59.
κατ' ἴξιν (*καὶ ἧξις* c) I, 66. cf. Cass. Fel. 37 (de formula v. Foes. Oecon. Hipp. Frf. 1588 p. 314. 284).
κάτογκον τῷ σώματι τὸ βρέφος I, 117.
κενεμβάτησις: *καταπείρειν ἄχρι κενεμβατήσεως* II, 62. 63.
κεντρίζοντα (*ὑγρὰ* = *δριμέα*) II, 54.
κενωθέντος τοῦ ὑγροῦ = *effuso humore* lat. II, 63 bis (= Paul. 6, 74).
κεφαλαλγεῖν: *ἐκεφαλάργησαν* c II, 29.
κεφάλιον (infantis) I, 84. 85. 119.
κηκὶς ὀμφακῖτις (galla) II, 41 (Diosc. 1, 146), sed mox. ib. *κηκίδος ὀμφακίνου* c.
κηπεύοντες (hortulani) I, 87.
κηρία: *διὰ κηρίας* II, 59. 61 (= *διά τινων δεσμῶν* Paulus). — *κηρίαις διεκλαμβανόμενον* I, 83.
κηρὸς τυρρηνικός I, 104.
κήρυκες (maris) I, 51.
κηρωτάριον I, 50 etc.
κηρωτὴ ῥοδίνη ἢ μηλίνη II, 31 etc.
κιβωρίου φύλλον I, 57.
κλαυθμυρίζειν I, 79.
κλινήρη τηρεῖν (*την συνειληφυῖαν*) I, 46.
κλινίδιον: *διὰ κρεμαστοῦ κλινιδίου κίνησις* II, 14. 28. *κλινίδιον* II, 69.
κλύσμα II, 20 etc.
κλυστηρίδιον II, 41. 44. 59.
κνάφαλλα I, 85. (*ἐρίου*) II, 29 (*κνέφαλλον* Poll.).
κνίζειν: *τὸ ἐκ τῆς ἑψήσεως κεκνισμένον ἔλαιον* I, 69.
κοιλιολυσία II, 48. I, 45. 65.
κοινός: *κατὰ κοινόν* II, 43. *κατὰ τὸ κοινόν* (in universum) I, 3. 4. — *μὴ συνιέντες τὸ κοινόν* I, 68.
κολλᾶν (*adponere* lat., *glutinare* Cael.) *σικύας κατ' ὀσφύος* II, 41. cf. I, 50 etc. *κολληθὲν τὸ σπέρμα* I, 38. 46 etc. *τραῦμα* I, 46 etc.
κολλύριον: *κολλουρίοις* II, 12. *κουλλαρίων* (sic) c II, 16.
κόλπος γυναικεῖος II, 20 (opp. *ὑστέρα*). 40 (= *αἰδοῖον*).
κολυμβάδες (*ἐλαῖαι*) I, 51.
κόλυμβοι (= *νήξεις* II, 32. 38) *καὶ κατακρουνισμοὶ ἐν ὕδασιν αὐτοφυέσιν* II, 44.
κόμη σκορόδου (*alii coma*) II, 39 (Diosc. II, 181). cf. ad Cass. Fel. p. 231.
κομιδαὶ τῶν ὀδόντων II, 61.
κονδός = *κολοβός* I, 16.
κόνυζα ἡ λεπτόφυλλος καλουμένη II, 16 (= *ἡ μικρά* vel *ἡ λεπτή* Diosc. 3, 126. Fraas Synops. p. 209).
κοποῦσθαι I, 95.
κόπρια II, 56.
κοτυληδών (herba) I, 121.
κοῦφος (octavus mensis) I, 56.
κραμάτιον ἐπιρροφεῖν (potioni) I, 63 (i. e. *οἶνον κεκραμένον* Aet.). cf. I, 115.

κράτησις ἐμμήνων II, 26 (*retentio menstruarum* lat.). *κράτησις* (= *κατοχή*) *σπέρματος* I, 43 (*κρατήσας τὸ πωμάτιον* I, 71. *τὸ κρατοῦν* I, 73). cf. *διακράτησις*. — *ἐπικρατεῖν* I, 111. *ἀνακρατεῖν* I, 113.
κρατύνω: *τοῦ σπέρματος εἰς τὴν πῆξιν κεκρατυμμένου* I,55.
κρεμαστῆρες testiculorum (musculi) I, 12. cf. Gal. (de sem.) IV, 635. — eodem vocabulo abutebantur pro „funiculo spermatico“ quidam quos Rufus vituperat Ephesius p. 68, 5 (cf. 69, 10. 161, 2. Ps. Gal. introd. XII, 719).
κρεμνᾶν I, 101.
κρίσις ψυχική I, 37.
κροκύς I, 103.
κρυψόρχης: pl. *κρυψόρχαι* (— *χαιοι* sic c) I, 109. cf. subst. ap. Gal. (def. med.) 19, 448 *κρυψορχίς ἐστιν ἀναχώρησις διδύμου ἢ διδύμων*.
κτείς II, 18. 20 (Poll 2, 174).
κτηδόνες (*κοτυληδόνες* c) *ἰνώδεις γάλακτος* I, 91. *τῆς πιμελῆς* (in dentibus infantium) I, 118.
κυδώνιον (*μῆλον*): *ἑφθὸν* sine aqua quomodo I, 51.
κύκλος methodicorum: *κατὰ κύκλον* II, 32. *τὴν κατὰ κύκλον ἀγωγὴν* II, 38. 44 etc.
κύλα (*κοῖλα* c) *τῶν ὀφθαλμῶν* I, 44.
κυοφόρησις II, 53. *κυοφορία* I, 47 etc. *ἡ κυοφοροῦσα* I, 69. 70 etc.
κύρτωσις ἀγγείων II, 8. 26 (*venae . . . tumidiores videantur* lat.).
κύστεις ἐπιβάλλειν πλήρεις ἐλαίου θερμοῦ II, 59. cf. II, 10 *κύστεις θερμὸν ἔλαιον περιεχούσας* (*vesicae oleum calidum habentes semiplenae* lat. cf. Cael. p. 238 *apponenda vesica calida ex oleo semiplena*).
κώλων ἔκτασις (*omne corpus extendunt* lat.) I, 24.
κωνωπείων περιθέσεις I, 85.
κώρυκος I, 49 (cf. *coricomachia* Cael. chr. 5, 134).

λαγών (fem.): *τὴν λαγόνα* II, 59. *ἑκατέραν λαγόνα* II, 87. cf. II, 21.
λαγωός: *λαγωοῦ πυτία* II, 44 (cf. Diosc. II, 85 etc.). *κρέας λάγειον* I, 51. 95.
λαπαρὸν (*λιπαρὸν* c) *σῶμα* II, 54.
λαπάττειν τὴν γαστέρα καὶ κλύζειν I, 64.
λαχανευόμενα I, 87.
λειοτριβηθέντες (*φοίνικες*) I, 76. *κίσσηρις λελειοτριβημένη* I, 77. cf. 83 etc.
λειπόδερμος I, 103. cf. Oribas. 50, 1. 2 (ibique Dar.).
λειποθυμία, *-θυμεῖν* c (non *λιπο-*) I, 59. II, 17 etc. sed *λιποθ*. I, 72.
λέπιον (*λεπτὸν* c) *τοῦ ἄρτου* (= *cortex panis* lat.) I, 80.
λευκόν: *ᾠῶν τῷ λευκῷ* E II, 59 (ubi *ova cruda admiscemus* lat. et Aet. *ᾠῶν τοῖς λευκοῖς*). opp. *τοῦ ᾠοῦ τὸ ἐρυθρόν* (I, 124).
λεχώ (= *ἀποκεκυηκυῖα*) I, 77.
λιπάνασα I, 69.

μαίας ὁ βίος ἐν ταῖς νόσοις εἴωθε παρακαλεῖν ὅταν αἱ γυναῖκες ἴδιόν τι πάσχωσι II, 3.

μαιωτικὸς (non *μαιευτικος*, cf. E p. CVI) *δίφρος* I, 35. 67. 69. 70. *Ἡρόφιλος ἐν τῷ μαιωτικῷ* II, 3. 53. cf. I, 1. *μαίωσις* I, 68. 69. *αἱ πολλαὶ τῶν μαιουμένων* I, 80. *φαύλη μαίωσις* II, 17.

μάλαξις τῶν ἄρθρων, μαλάσσειν I, 101.

μαλὸς (sic c) *ἐρίου τρυφεροῦ* I, 61.

μᾶλλον ὅσον ἄν (sc. *μᾶλλον* quod addit E) *ἐπὶ τὸν δακτύλιον ἡ παρέγκλισις γένηται* II, 50.

μάρσιπος: *ὠμήλυσιν ἐν μαρσίποις* (*sacellis* lat.) *χλιαράν* II, 10. *μαρσίπους* (*ἐπιβάλλειν*) *ὠμήλυσιν θερμὴν ἔχοντας* (= *sacellis calidis contegere* lat.) II, 59. cf. Cael. p. 238 *saccelli ex cantabro calido completi vel polline.* ib. p. 124.

μαστὸς et (rarius) *μασθός* scribitur in c (v. I c. 35 etc.). *μαστὸν ὀρέγειν* I, 87. *λαμβάνειν* I, 125 etc.

μέλαν (*τὸ διὰ χάρτου*) II, 41 (*κεκαυμένον* Gal. X, 482 etc.).

μελανώτερον (*τοῦ χρώματος* in affectibus) I, 34 (*μελαίνειν* in eadem re ib.).

μελίλωτον II, 14 (*ὁ μελίλωτος* Diosc. 3, 41).

μερίδια I, 56 (cf. E[2] p. 30).

μερικὴ (*νόσος*) I, 97.

μέρος: *ἀπὸ μέρους* (opp. *ὅλη*) I, 7. *ἐκ μέρους μὲν ἐν . . . ἀπὸ μέρους δὲ ἐνταῦθα* II, 9. — (*ἐν μέρει* I, 28 not.?) — *τονωτικῶν . . . τὸ μέρος* I, 49 (?).

μεσοπλεύρια II, 62. 63.

μεσοπύγιον I, 102.

μεταλαμβάνεσθαι (c = *μεταβάλλεσθαι* E, ut II, 7) II, 8. 9.

μεταπείρειν (*μεταφέρειν* Paul.) *τὸν ἐμβρυοῦλκον* (i. e. *καταπείρειν* in alium locum) II, 62.

μετασυγκριτικὴ ἐπιμέλεια descr. II, 15 (= *recorporativa*, de qua uberrime Cael. chr. 1, 24 sqq. quem locum ipse citat Cael. chr. I, 96 etc.). cf. Galen. (de compos. med. sec. loc.) XII, 571 *ὅταν μηδὲν ἀνύῃ τὰ βοηθήματα, τὴν μετασυγκριτικὴν ὑπὸ τῶν μεθοδικῶν ὀνομαζομένην θεραπείαν ἅπαντες σχεδὸν εἰώθασι ποιεῖσθαι, τῶν μὲν πρώτων ἐπ' αὐτὴν ἀφικομένων ἰατρῶν οὐκ οἶδα τίνι λογισμῷ χρησαμένων . . . καὶ διὰ τοῦτο πολλάκις ἀνύουσι τὸ δέον ὅτι τοῖς πλείστοις τῶν ἀνθρώπων αἱ τοιαῦται διαθέσεις ἐνοχλοῦσι μοχθηρῶςδιαιτωμένοις.* — *μαλάσσοντα καὶ μετασυγκρίνοντα τὴν περιτύλωσιν* II, 9. *ῥώσεως ἢ μετασυγκρίσεως* II, 29. *τὰ τονοῦν καὶ μετασυγκρίνειν δυνάμενα* II, 44. *τὰ μετασυγκρίνοντα τοπικῶς τὴν ὅλην σύγκρισιν* II, 45. *ἡ τῶν πταρμικῶν χρῆσις μετασυγκρίνει τὰ χρονίσαντα* II, 29 (cf. Cael. p. 233). *δριμέα καὶ μετασυγκριτικὰ κολλύρια* II, 16. *ἐγκαθίσματα ἢ πυρίαι μετασυγκρίνειν δυνάμενα* recens. II, 38. *σμήγματα μετασ.* II, 44. *σικύαι μετασ.* II, 44. pessariorum *ὗλαι μετασυγκριτικαί* II, 88 etc.

μετασχηματισμοί II, 21 vel *σχηματισμοί* II, 22 (iacentium).

μετέλευσις (= *μετάβασις*, *mutatio* Cael. chr. 1, 26): *καθ' ἑκάστην μετέλευσιν* II, 15. *ἐπὶ τὸ κρᾶμα μετέλευσις* II, 29.
μετέρασις (*τοῦ αἵματος*) II, 4.
μετεωρισμὸς ὑποχονδρίων (*praecordia inflentur* lat.) II, 26.
μὴ . . . ἀλλ' οὐδέ I, 86. — *ὅτι οὐ μὴ . . . γέγονεν* II, 8.
μηκώνειον I, 82.
μήλη, μήλωσις I, 17. *τὸ πλατὺ τῆς μήλης* I, 80.
μήποτε . . . οὐ συμβάλλεται I, 29. cf. I, 96.
μητρεγχύτης: *διὰ κλυστηριδίου ἢ μητρεγχύτου* II, 41. *διὰ μητρεγχύτου ἢ κλυστηριδίου* II, 44 (cf. Erm. p. CVIII). cf. II, 59.
μῖγμα (*ἄνιγμα* c) *τῶν σωμάτων* II, 54.
μικρομεγέθης I, 68. II, 56. — *ὑπερμεγέθης* II, 55.
μόλιβδος c (non *μόλυβδος*) II, 88.
μολόχη (cf. Athen. II, 58[d]) semper c, non *μαλάχη*.
μόριον: *πᾶσι τοῖς μέρεσι καὶ μορίοις* I, 79.
μύλος (*καθὼς ἄλλοι λέγουσι*) = *μύλη* II, 36.
μυξωτῆρες I, 107.
μύουρος: *μαστοειδεῖς ἐκφύσεις* (uteri) *πλατεῖαι μὲν κατὰ βάσιν μύουροι* (*μείουροι* Erm.) *δὲ κατὰ τὸ ἄκρον* I, 14. *συνηγμένων κατὰ κορυφὰς εἰς μύουρον* (*μείουρον* hic c) *τῶν δακτύλων* II, 61. *κατὰ τοὺς ῥάγας συμβεβλημένων ἀλλήλοις* (*τῶν δακτύλων*) *μυούρου* (sic c) *χάριν σχηματισμοῦ* II, 60.
μύρον συριακόν I, 64.
μυστήρια βίου I, 3. 4.

ν finale flexionum et declin. a scriptore c ad libitum additur vel omittitur, ut falsos accusativos vel nominativos supervacaneum esset notare. sic scribitur *ναρκᾶν* pro *ναρκᾶ* (*κᾷ*), *δυστοκία* pro *δυστοκίαν*, saepissime in infinitivo -*ει* pro -*ειν* (et vice versa), ut neque ante consonantes in *ἐστίν* (et sim.) certa quadam ratione a me potuerit servari *ν ἐφελκ*.
νεαροποιουμένων (*συνεχέστερον τῶν σπόγγων*) II, 41.
νεοτριβὲς ἔλαιον I, 46.
νευρικὴ συμπάθεια II, 60 (*ἀσυμπαθής* II, 60). — *τὸ νευρῶδες ναρκᾷ* I, 88. *κακοῦται* I, 107.
νήξεις II, 32. 38. I, 56.
νηπιοτροφεῖν I, 88.
νίτροις ῥύπτειν I, 122.
νομή (in utero) II, 85. 89.
νοσηλεία I, 79.
νοσηλεύεσθαι I, 93.
νόστιμον γάλα, opp. *ἀνόστιμον* (*ἄνοστον* c) I, 91. 93.
νῦν: *καὶ νῦν* (= *etiam in hac passione* lat. II, 34) II, 32. 34. 37 etc.
νῶτον καὶ μετάφρενον I, 102 (cf. Poll. 2, 136).

ξενισμὸν ἐμποιεῖν (= *ξενοπάθειαν*) I, 116.
ξενοπάθεια I, 26. 111. 117. *ξενοπαθεῖν* I, 81. 89.
ξέσματα παπύρου I, 70. *κολοκύνθης, πέπονος* I, 124.
ξηροφαγεῖν (opp. *τροφὰς διαλελυμένας, ῥοφηματώδεις*) II, 45. *τοῦ ἄρτου* I, 49.

ὀβολός (pond. med. = $^1/_6$ drachmae) I, 63. *τριώβολον* ib.
ὄγκος (simplic. = *σῶμα*): *πᾶν τὸ αἰφνίδιον λυπεῖ τὸν ὄγκον* I, 26. *συναναχαλᾷ τὸν ὄγκον ὅλον* I, 31. *τὸν ἄλλον ὄγκον* II, 8. *ὥστε τὸν ὄγκον* (corporis molem) *ὠχραίνεσθαι καὶ συντήκεσθαι* II, 45. — cf. I, 87. 108 (Anon. ap. Ruf. p. 184, 2 Dar.). — *ὄγκοι* Asclepiadis = *στοιχεῖα* II, 4.
ὄγκωσις II, 20. 37. *ἐξόγκωσις* II, 17. *διόγκωσις* I, 55. II, 20. 22. 26. 63 etc. *ἐπιδιόγκωσις* I, 48. 55. II, 31. item *τὸ διογκοῦσθαι τοὺς μαστοὺς* I, 20. *διογκοῦται τὸ ἐφήβ.* I, 66. *διογκουμένων τῶν μαστῶν, τοῦ ἐπιγαστρίου* . . . II, 18. 37. I, 7 etc. *συνδιογκοῦνται* (*οἱ μαστοί*) I, 15. *προεξογκωθέντων* (*διὰ σικύας τῶν τόπων*) II, 11 (= Cael. ox. 1, 77).
ὀδοντάγρα: *συνθραύειν τὰ ὀστάρια δι' ὀδοντάγρας ἢ ὀστάγρας* II, 63.
ὀδοντοφύησις I, 117. *ὀδόντων ἀναφύησις* I, 116. *ὀδοντοφυία* I, 118. *ὀδοντίασις* I, 118.
ὀθόνιον I, 49. II, 11. 13 etc.
οἰνάλμη (*vinum cum aqua salsa* lat.) I, 81.
οἰνάριον II, 38. 41. 44. I, 46. 49. 64. 95. *ὑδαρὲς* I, 115.
οἰνοποσία I, 117.
οἶνος σκληρός II, 45 (Gal. VIII, 689). *αὐστηρός* II, 23.
οἷον ὡς (ubi *οἷον* del. E) I, 28.
οἰσυπηρῶν ἐρίων ἀπόβρεγμα II, 24.
ὀλιγοποσία I, 118.
ὀλιγοσιτία II, 15. I, 65.
ὀλιγοτροφία I, 65.
ὀλιγωτέρως I, 48.
ὀλισθαίνειν c (= Paul.) II, 63. sed *-θάνειν* vulgo (I, 104 etc.).
ὄλισθον καὶ εὐπετῆ διέξοδον παρέχειν II, 56. *νοτίζεται εἰς ὄλισθον τὸ δυσοδοῦν* II, 59.
ὅλος: *ἐξ ὅλου* I, 28. (*παρ' ὅλῳ* c I, 54.)
ὀμόχρουν (*ἐπιγάστριον*) II, 34.
ὀμφάκινον (*ὀμφακίζον* bis c) *ἔλαιον* I, 46. 50. (*κηρωτὴ δι' ὀμφακίνου ἐλαίου* I, 56).
ὀμφαλίς (= *ὀμφαλός*) I, 80.
ὄμφαξ ξηρός II, 44 not.
ὀξηρὰ ἀγγεῖα I, 90.
ὀξίζον γάλα I, 91.
ὁπότε (= *καὶ τότε*) . . . *προσήκει* II, 41.
ὀρνίθειον (*στέαρ* = *adeps gallinaceus* lat.) II, 38.
ὄρνεις κατοικιδίους (*κατοικητηρίους* c) I, 51.
ὃς μὲν . . . *ὃς δὲ* . . . II, 43 (ubi mox *ὁ δὲ*). *ᾗ μὲν* . . . *ᾗ δὲ* I, 102. *ἃ μὲν* . . . *ἃ δὲ* . . . I, 83. II, 29. 54. 58. *ἐφ' ὧν μὲν* . . . *ἐφ' ὧν δὲ* . . . I, 111. II, 63. *αἷς μὲν* . . . *αἷς δὲ* II, 47. 37 (ubi *ταῖς μὲν* . . . *ταῖς δὲ* ex eodem Sorani loco Aetius).
ὀσφραντά: eorum usus apud antiquos in uteri morbis superstitiosus II, 29. 85. apud Soranum (*εὐώδη*, *odoramenta iucunda* Cael. p. 103. 165. 107, quibus *ἀναληπτέον*) II, 59. 87. — cf. I, 67.
ὀσφύς: *-φύν*, pl. *-φύας* II, 87.
ὄσχεον (*τὸ*?) I, 103. (*ὀσχέων* = *ὀσχέον* c) 108 (*ὁ ὄσχεος* Ruf. p. 146, 15. ib. Anon. p. 182, 13 Dar.).
οὖλον sing. I, 118. *τὰ οὖλα* ib.

οὐραγωγά (*ποτίσματα*) I, 71.
οὐραχοειδὲς ἔντερον I, 73.
οὐραχός I, 57.
οὕτω ante cons. semper fere (praeter codicem, quem ego ubique tenui) dedit D in apographo pro *οὕτως* (velut I, 30. 31. 40. 46. 48. 49. 52. 65. 77 etc.).
ὀφθαλμίαι δυστράπελοι II, 16.
ὀχλεῖται τὸ σῶμα I, 28.

πάθος quid? II, 5. — *παθητικὴ στεγνότης* (opp. *κατὰ φύσιν*) I, 29.
παλαιοί II, 12. (33). *τῶν προγενεστέρων τινές* II, 19. *τῶν ἀρχαίων τινές* II, 24. *τινές* II, 42. *κατὰ τοὺς ἀρχαίους* II, 44 etc.
πᾶν: *μέχρι παντός* II, 89.
πάντοτε περιπατείτω I, 106. *περιβαλλέσθω* ib. cf. I, 108.
παρὰ c. acc. (= *διὰ*) causam (propter quam vel qua ratione, qua occasione quid *γίγνεται*) significans saepissime: *παρὰ τὰς χρείας* (propter usum) I, 4. *ἄνισος οὐ μόνον παρὰ τὰς ἡλικίας ἀλλὰ καὶ τῷ* . . . I, 16 (cf. 10). 22. *παρ' αὐτὸ τοῦτο κινδυνεῦσαι* I, 33. cf. I, 47. *παρὰ τὸν τῆς ἀποκυήσεως χρόνον* I, 83. *καλεῖται δὲ κύησις παρὰ τὸ κεύθησις εἶναι* I, 43. *παρὰ τὸ σκληρὸν εἶναι* I, 108. cf. II, 4. 19. 39. 43. 53. 54. 55. 56 etc.
παρὰ μίαν δοτέον τὴν τροφὴν II, 11 (i. e. *intervallis dierum* Cael. chr. 5, 74) etc. *λουτροῦ παρὰ μίαν ἢ παρὰ δύο παραλαμβανομένου* I, 49. — *φθινοπώρου πλεῖον μὲν παρὰ τὸ θέρος, ἔλαττον δὲ παρὰ τὸ ἔαρ* I, 22.
παραβεβηκότα χρόνον I, 26.
παραγκωνισαμένη (ὁρμὴ) *πᾶσαν αἰδῶ* II, 25.
παράθλιψις I, 119.
παραίσθησις (*πρώτη, τῶν μαστῶν*) I, 77.
παράκειται (II, 3. 6 ubi *παρέγκειται* E) = *πάρεστι*, adest (II, 8). — similis est II, 27 (*τὰ παρακείμενα πάθη* = similia quia vicina II, 28).
παρακολλᾶται vel *συγκολλᾶται τὸ τραῦμα* I, 36.
παρακρατεῖν (*καὶ ἐπέχειν*) I, 31.
παρακυψάντων (*ἤδη τῶν ὀδόντων*) I, 118.
παράλημμα c I, 42 (= *βοήθημα*, *ut παραλαμβάνειν* remedia I, 26 *etc.*).
παραλλαγή: *τὰ ἰδικὴν ἔχοντα τὴν παραλλαγὴν* II, 5. — cf. *οὐδεμίαν ἐξαλλαγὴν ἐπιφέρει* II, 19 (= *ἀλλαγή*).
παραναθλίβειν τὸ γάλα (*τοῦ μαστοῦ*) I, 118.
παραστέλλειν τὸν πλάδον τοῦ στομάχου I, 49.
παραστροφίδες (fasciarum) I, 83.
παραστύφει (palmularum cortex) II, 13.
παρατυποῦσθαι ἐν ταῖς μεταβολαῖς I, 4.
παραφοραὶ (*διὰ ψιλῶν τῶν χειρῶν*) II, 14 (cf. mox ib. *ταῖς χερσὶ παράγειν τῇδε κἀκεῖσε*). — *ἐφ' ἑκάτερα τὰ μέρη παραφορὰ* (*τῆς χειρός*) I, 73 (cf. ib. *ἐξ ἑκατέρου μέρους ἀντιπεριαγωγή*). *ἄτακτος παραφορὰ* (*τῶν χειρῶν*) I, 84.

ποτήματα (*potiones* lat.) II, 44.
πραύτερος I, 65.
πρίσματα λωτοῦ II, 44 (= Diosc. 1, 171 *γυναιξὶ ῥοικαῖς*). unde *ἀπόβρεγμα* ib. (= *ἀφέψημα* Diosc. ib. *loti scobis decoctio* Cael. ap. Or. lat.).
προαναλαμβάνομεν (*τὸ σῶμα*, *primo analeptico cyclo resumentes* lat.) II, 38.
προανειλημμένην ῥοδίνῳ I, 122 (corr. *προενειλημένην ὀθονίῳ*? Sor. Gal. XII, 417).
προαποσπογγίζειν (*τὸ πρόσωπον μετὰ ψυχροῦ ὕδατος*) II, 41.
πρόβασις (*τῶν χρόνων*) I, 110. 114.
προγηρᾶσαι I, 87.
προδιακαθαίρειν (= praedefinire) I, 44.
προδιακατέχειν I, 106.
προδιακίνησις I, 106.
προεπιθεωρεῖν I, 79.
προηγουμένως προπίνειν I, 52.
προθεσμία τῆς καθάρσεως II, 10. I, 21. *τῆς μίξεως* I, 33. *κατὰ τὴν προθ. τοῦ συνήθους καιροῦ* I, 24. cf. I, 110. unde *ἐμπρόθεσμος χρόνος* opp. *ἀπρόθεσμος* I, 33.
προίασι ἐπὶ μετρίας κινήσεις I, 26.
προθυμία τεινεσμώδης II, 20.
προκαταρκτικὴ αἰτία II, 4.
προκατάρχει τοῦ πάθους II, 17. 25 (=*causae* lat.).
προκαταγράψαι I, 1.
προκαταψᾶν I, 49 (cf. *καταψασμός* Cael. chr. I, 165).
προκοπώτερον (pronum) *μᾶλλον τὸ στόμιον καὶ κατ' εὐθὺ κείμενον* I, 34 (ubi *προκωπότερον* E.)
πρόληψις ἰδιωτική I, 70.
προπαλὲς ἀεὶ γενόμενον II, 64. *προπαλέστερος ὁ τῆς κύστεως τράχηλος* I, 7.
προπαραλαμβάνει τινὰς ἡμέρας (purgatio) I, 21. (*προσπαραλαμβάνειν* I, 26.)
προπίπτειν (prorumpere) et *προσπίπτειν* (irrumpere — quod delet Erm.) de casu (effusione, graece proptosi) matricis commutantur in c (cf. I, 13. II, 84 etc.). nam quod *προπίπτει*, id *προσπίπτει* vel ut ait Hippocr. gynaec. t. II, 813 Lips. *ὁκόταν αἱ ὑστέραι ἐκ χώρης κινηθῶσι, προσπίπτουσιν ἄλλοτε ἄλλῃ, ὅκου δ' ἂν προσπέσωσιν, ὀδυνήματα καταστηρίζουσιν ὀδυνηρά.* — cf. *προσκαλεῖν* (ubi *προκαλεῖν* E) I, 26. 31. *προσανιέναι* per *προαν.* I, 65 etc.
προόρρηγμα (*πρόρηγμα* c) (humor ante partum effusus) II, 53. *τὸν τοῦ προρρήγματος χιτῶνα* II, 56. et ipse *χιτὼν* (= *χόριον*) I, 57. 69. (cf. Sor. D. p. 79, 21).
πρὸς: *ὁ πρὸς τῇ ὑπεκλύσει πυρετός* (*febris solubilis* Cael.) II, 4. cf. s. *ὑπέκλυσις*. — *ἢ ὁμοῦ πάντα ἢ πρὸς ἓν* II, 41. *πρὸς μίαν ἡμέραν*, uno die I, 21. — *πρὸς ἀκρίβειαν* I, 20. 21 etc. saepe.
προσανακλᾶσθαι II, 60. 64.
προσανευρύνεσθαι I, 10.
προσαποκαθαίρειν I, 122.
προσαπολούειν I, 100.
προσάρτησις (*χορίου*) I, 71.
προσεκπληροῦν I, 68.
προσεμβρεκτέον (*ἐλαίῳ*) II, 10.

προσεντυποῦν (ἠρέμα ταῖς χερσίν) II, 14.
προσεπιθεωρεῖν I, 108.
προσεχής: κατὰ δὲ τὸ προσεχές (= *intentius adhibita consideratione* Cael. ap. Orib. lat. VI, 353) II, 43.
προσεψήματα c (= προσοψήματα E) II, 15.
πρόσθετα (ut πεσσοί) II, 16 etc.
προσῆκεν E² p. 34.
προσκαλεῖν = vid. προπίπτειν.
προσκακοῦν I, 49.
προσκαταδεσμεῖν I, 83.
προσκατειλεῖσθαι I, 84.
προσκεφάλαιον (*cervicale*) II, 86. (πεπληρωμένον κναφάλλων ἢ χόρτου) I, 85. cf. ὑποκεφάλιον.
πρόσκλυσμα (θερμὸν, ubi lat. *aqua calida fomentata facie*) II, 10. cf. *ora fovenda* Cael. chr. 5, 73 etc.

προσοχή: μετὰ προσοχῆς (diligenter) ἀναλαμβάνειν II, 86.
προσπαραφύειν I, 12.
προσπαροξύνειν II, 29 ut προσ(insuper)διατείνειν ib.
προστασία (ἐν τοῖς θεωρήμασιν) I, 4.
προστερνισαμένη ταῖς ἀγκάλαις τὸ βρέφος I, 106.
προστυπὴς διακράτησις τῶν ἄκρων (*strictius tenere* lat.) II, 41. προστυπὴς ἐπίδεσις I, 76. 77 (προστυπής saepissime apud Anon. de fabrica hom. ap. Ruf. p. 168—94 Dar.).
προσυπάγειν I, 53.
προσφορά: κατὰ πᾶσαν προσφοράν (ciborum) I, 48. πάσης ἀπέχεσθαι πρ. I, 86.

προτείνεται (ἡ σκέψις καὶ οὕτως) II, 1.
προυποῤῥίπτειν: προυποῤῥιφέντος (Kühner Gr. Gr. I, 903. 619) ὀθονίου II, 13.
προφυλακή (τοῦ κλαῦσαι) I, 107. προφυλακῆς χάριν I, 118.

πρῶτον pro πρότερον saepe scripsit c (I, 53 etc.).
πρωτοπαθοῦντα μεταβάλλομεν (ubi lat. *metasyncritica subiungimus*) II, 38.
πτερύγια (τῆς ῥινός) I, 71.
πτύγμα I, 70. 124 etc. πτυγμάτιον I, 82.
πτῶμα: ταῖς ἐν τῷ πτώματι τυγχανούσαις I, 48.
πυγαῖον I, 102.
πύκνωμα II, 41. ἐπιπυκνουμένου τοῦ σώματος II, 29. πυκνωτικαὶ ἐμβροχαί I, 50. πύκνωσιν καὶ συστολὴν (opp. χαλᾶν) II, 42. πύκνωσις τῶν ἄκρων I, 50.
πυρέτια λεπτά I, 48.
πυρίαι (διὰ καλάμου) describuntur II, 38. ἀπὸ τῶν ἀρωμάτων πυρία I, 72.
πυριατῆρες θερμοῦ ὕδατος πεπληρωμένοι (*lenticulae calidam habentes*) II, 10. ubi mox Aetius p. 221, 1 D (= p. 214, 6 E) φακωτὰ πυριατήρια.
πυρίτης (λίθος) I, 77.
πυρῶδες (ὑγρὸν) καὶ δριμύ I, 52.
πύρωσις προσώπου II, 8. 11. 17. αἰδοίου I, 66. πύρωσις (in febre) II, 24. I, 124. τῇ πυρώσει ἐπικαίει? I, 84. διαπύρωσις I, 82. πυροῦν τὸν στόμαχον (τὸ πλεονάσαν ὑγρόν)

I, 52. cf. 72. *πεπυρωμένη ἡ σύγκρισις* I, 105.
πωμάτιον I, 71.

ῥᾶγες I, 3. II, 60 (cf. Poll. 2, 146).
ῥακόεσσαι (*αἱ πολλάκις ἀποκυήσασαι*) I, 88.
ῥακῶδες (*τὸ στόμιον τῆς ὑστέρας*) II, 49. *μαστοὶ ῥυσοὶ καὶ ῥακώδεις* I, 88.
ῥάκωσις II, 40.
ῥαπισμός II, 31. 37.
ῥευματισμός (*ὑστέρας*) II, 43. 44 etc. *περὶ τῷ στομάχῳ* I, 50. — *τὸ αὐτὸ μέρος ποτὲ μὲν ῥευματίζεται ποτὲ δὲ στεγνοπαθεῖ* II, 4. *ῥευματιζομένου τοῦ βρέφους τὴν κοιλίαν* I, 125. *ῥευματίζει* (= *ῥευματισμὸν ποιεῖ*) *τὰ δάκνοντα* I, 123.
ῥικνουμένους (codd. Or. *ῥυγνυμένους*) *τοὺς μαστούς*.
ῥιπτασμός I, 27.
ῥιπτεῖν I, 88.
ῥοιά: *ῥοιὰς περιψύξας* (*περιλέψας* D) . . . (mox) *διὰ τῆς ῥοᾶς* c II, 85. (*λέμματα* mali granati Gal. XII, 633 etc.) *μετὰ πυρήνων ῥοᾶς* I, 51 (cf. Diosc. 1, 151). *ῥοᾶς κελύφους τὸ ἐντός* I, 62. *ῥόας* (sic) *γλυκείας ὁ χυλός* I, 120 (cf. *χρόαν*, *χρόας* I, 57. 90. 91. II, 43).
ῥοῦς: *ῥοὸς* (*ῥόας* c) *βυρσοδεψικῆς* II, 41 (= Diosc. 1, 147). — *ῥοῦς* (*ἐρυθρὸς ὁ καρπός* Diosc.): *ῥοῦ ὀλίγου νεοτριβοῦς* II, 41. *ῥοῦν βυρσοδεψικόν* I, 62.
ῥοός c pro *ῥοῦ*, *fluoris,* II, 44.
ῥοφητόν (*ῥυνητόν* c) sc. *χόνδρον διὰ μέλιτος ἢ ἐλαίου*... II, 11 (i. e. *alicam sorbilem factam* Cael. ox. 1, 73. 92. cf. *sorbilem cibum ex oleo dulci confectum sive melle* Cael. ox. 2, 105). *ῥοφηματώδη τροφήν* I, 118 etc. — *ᾠὰ ῥοφητά* (*ova sorbilia*) II, 11. I, 115 etc.
ῥοῶδες (*πάθος*) II, 45. 48.
ῥωχμός I, 123. *ῥώχοντος* (= *ῥέγχοντος*) *τοῦ παιδίου* I, 123. cf. *rogmos* apud Aurel. p. 44. 45 Dar., Cass. Fel. (ind. s. v.) et Cael. Aurel. ox. 2, 145 etc. (item Paul. ap. Simon. Ian.). *sonitum narium et oris strepitum* vertit lat. I, 138.

σάκκος τρίχινος II, 85.
σαρκίδιον I, 18 (bis, etiam *σαρκίον* ib.).
σαρκοῦν: *ἀναλαμβάνοντα καὶ σαρκοῦντα τὰς ἰσχνάς* II, 9. *ἕλκος ὑπερσαρκῶσαν* II, 38.
σάρξ: *πατητοῦ φοίνικος ἡ ἔνδοθεν σάρξ* II, 13.
σελίνινον (*apiatum*) II, 24.
σημειώσεις II, 8. 43. *σημειωσόμεθα τὸν ῥοῦν ἐκ*... II, 43.
σηραγγώδεις (*μαστοί*) I, 88.
σητάνιος πυρός I, 94.
σικύαι κοῦφαι II, 11. *τὸ χεῖλος τῆς σικύας* II, 11. *σικύα πλατύστομος* I, 50. — in eis *τιλτὰ ἐλλύχνια* II, 11 (*τὸ ἐλλύχνιον τῆς σ.* Paul. chir. c. 41 p. 202). cf. Aurel. p. 37 D *cucurbita cum epilampadio non satis ignito.*
σικύῳ πέπονι II, 59. *πέπονά τε καὶ σικύων σπέρμα* I, 52. *σικύου πέπονος τὸ περικείμενον τῇ σαρκὶ δέρμα* I, 124.
σιναπισμός: *διὰ νάπυος* (*συνάπυος* c) *φοινιγμός* II, 15 (cf.

Antyll. ap. Orib. II p. 410 Dar., Archig. ib. p. 885 sq.).
σιρὸς (σῆρος c) παρὰ τοῖς γεωργοῖς σῶμα κοῖλον, εἰς ὃ τὰ σπέρματα βαλόντες φυλάττουσιν I, 124. cf. Hesych. s. v.
σιτώδης τροφή I, 115.
σκάφη (*naucella* lat.) I, 106. 109.
σκέμμα II, 48. I, 33.
σκίρρος (= σκληρία, *duritia*. cf. *saxea duritas, saxitas, saxietas* apud Cael. p. 448. 573 etc. et Cass. ind. s. v.) II, 35.
σκοτοῦσι τοὺς γαλαθηνοὺς αὐταὶ μὴ σκοτούμεναι I, 125.
σκύλλειν (laedere) II, 11. σκυλμός II, 41. 42. cf. ἄσκυλτος.
σοῦρβον (*sorbum*) I, 51.
σοφίζεσθαι τὴν ἐνάργειαν (λόγῳ πιθανῷ) I, 87.
σπαδονίζοντος τοῦ παιδίου (περὶ τοῖς ὀδοῦσι κατὰ τὸν ἐφελκυσμὸν) τὰς τῆς πιμελῆς κτηδόνας I, 118.
σπαθομήλη II, 11.
σπαραγμός I, 72.
σπαταλώδεις (γυναῖκες) II, 54.
σπόγγου σποδός (*spongiae ustae cinis* Cael. chr. 2, 168) II, 41. πυρία διὰ σπόγγων I, 118. et sic σπόγγοι semper c, velut II, 28 et 41: sed utrobique mox περισφογγισμὸς τοῦ προσώπου ... ἀποσπογγισμός I, 67 cf. II, 41. — σπογγάριον II, 41.
σπυρίς: ἐρίφους ἐν σπυρίδι κρεμάσαντες I, 109.
σσ et ττ (med.) sine regula mutantur in codice: θαλάσσης gen., sed dat. θαλάττῃ II, 38 (= Diosc. 2, 129). θαλασσίων I, 41. — γλῶτταν I, 100 sed γλῶσσαν I, 123. γλώττης I, 10. ἀρνογλώσσου I, 125 etc. — ἔλασσον et ἔλαττον I, 21 (ἐλαττωτικόν I, 42). — περιττότερον I, 88 sed περισσώματι I, 82. 108. — καταπλαττέσθω II, 87. καταπλασσέσθωσαν I, 76. καταπλάσσουσι I, 119. ἀναπλάσσειν I, 65. καταπλάττομεν II, 32. — φυλάττεσθαι I, 38. 45. 62. φυλάσσεσθαι I, 65. -σέσθω I, 70. φυλάττουσιν I, 124. — διαφράσσοντα et διαφράττων I, 16. ἀποφράττει I, 91. — ἀλλάσσειν I, 7. 31. 42. 103. 124 etc. συντάσσομεν I, 126. — μαλάσσειν I, 118. — ἐπιταράττουσα I, 109. -ράττεσθαι I, 38. — λαπάττειν I, 64. — συμπάττουσι I, 85. ἐπιπάσσουσιν I, 110. ἐπέπασσον I, 97. συμπάσσειν bis I, 82 etc. — πράττουσιν I, 112. 120. — περιτυλίττειν I, 84 etc.
σταφυλὴ (ἡ ἀπὸ χύτρας ἢ κρεμαστή) I, 51 (cf. Diosc.).
στέγης πόδες I, 119.
στεγνόν (opp. ῥοῶδες) I, 29. II, 1. στεγνὴ κατασκευή II, 32. στεγνότης I, 29 etc. στέγνωσις II, 10. 33. 59. στεγνώσεως συμπτώματα II, 50. I, 28. στεγνοπαθεῖν II, 5. I, 29. 65. cf. Archigenes apud Aetium (p. 246, 25 Sor. D.) στεγνωθείσης δὲ τῆς ῥύσεως.
στενοχωρεῖν (angustare): θλίβουσαν καὶ στενοχωροῦσαν τοὺς τόπους (παρεμποδίζειν τὴν ὑστέραν) II, 87.
στερεᾶς γενομένης (τῆς ἐσχαρώσεως) II, 41. — ἐστερεωμένου τοῦ σώματος I, 115.

στερεοποιηθείσης τῆς καταστολῆς II, 86. στερεοποιεῖσθαι τὴν ἐπιφάνειαν I, 82. τὰ στερεοποιεῖν δυνάμενα II, 9.
στερεμνιωτέρων (=στερεωτέρων) διαίρεσις καὶ τελείωσις I, 116.
στηθοδεσμίας (τὰς συνήθεις) ἐπιχαλῶσιν I, 55 (-δέσμας?).
στηρίζειν: στηρίξας αὐτὰ ὡς ἀληθῶς λέγοιτο II, 57.
στίμμι II, 88 (= Diosc. 5, 99).
στολίδες uteri I, 14. sinus mul. I, 16 (= κοτυληδόνες δέ εἰσι τὰ στόματα τῶν φλεβῶν τῶν εἰς τὴν μήτραν ἡκουσῶν ut sunt verba Praxagorae ap. Gal. qui fertur de uteri dissectione opp. II, 905. cf. IV, 538).
στολιδώδης τραχύτης (in inter. sinu mul.) I, 18.
στόμα τῆς κοιλίας (Poll. 2, 207) I, 50.
στοματική (διὰ μόρων etc.) I, 120.
στομῶδές (γάλα = γλυκύ) I, 91.
στραγγὴ κάθαρσις (=*quotiens guttatim purgantur* lat.) II, 6. I, 27. στραγγῶς (*guttatim* lat.) φέρεται τὸ ἔμμηνον II, 10. cf. I, 31. 32. 42.
στροφουμένης (τῆς μήτρας εἰλεωδῶς) II, 29.
στρύχνος κηπευτός I, 124 (κηπαῖος Diosc. 4, 71).
στῦφον II, 29 etc. διά τινος πόας στυφούσης (μετά τινος τῶν στυφόντων χυλῶν) quales recensentur II, 41.
συγγυμνασία (ἐν τοῖς ἔργοις) I, 3.
συγκίνησις I, 52.
συγκόλλησις (τοῦ σπέρματος) I, 43.
συγκράτησις (τοῦ σπέρματος) I, 43.
σύγκριμα (λυθεῖσαι τὸ πᾶν σύγκριμα) II, 84. 85. cf. Amman not. ad Cael. p. 86 (σύγκριμα sic etiam Gal. II, 899 etc.). διὰ τὴν εὐτροφίαν τῆς συγκρίματος I, 22. τοῖς συγκρίμασι περιπληθεῖς I, 31. τὸ σύγκριμα τῶν μαστῶν I, 88. γραώδη καὶ ἀραιὰ συγκρίματα I, 88.
σύγκρισις (constitutio corporis) I, 22. 46. 82. 105. 111 (cf. ib. σύστασις). II, 45. 53. 56. 63. (τονοῦν τὴν ὅλην σύγκρισιν) 88. τρέφεται ἡ σύγκρισις I, 86.
συλλαμβάνεσθαι: εἰ τὰ τῆς ἡλικίας συλλαμβάνοιτο (permittat) II, 86.
συλλειοτριβηθεῖσα (ᾠοῦ λέκιθος) II, 13.
συμμηρία I, 103.
συμπάθεια: σφοδρά II, 22. ὑπερβάντων τῶν τῆς συμπαθείας χρόνων II, 41. φλεγμαίνοντα κατὰ συμπάθειαν τὸν στόμαχον II, 29. κατὰ συμπάθειαν...ἔκρυσις οὔρων II, 49. συμπάθεια τοῦ στομάχου II, 17. τῆς μήτρας I, 15. τῆς κεφαλῆς (cum ventriculo) I, 63. νευρική I, 72. συμπάθειαν καὶ θερμασίαν ἐπάγειν I, 66. cf. I, 80. 118. ῥήξεις καὶ συμπαθείας ἐπιφέρει II, 59. συμπαθείας ἐξάπτῃ καὶ φλεγμονάς II, 41.
συμπαθεῖν τὰ ἐπίγεια τοῖς μεταρσίοις I, 41.
συμπαθὴς καὶ φιλόστοργος I, 88. συμπαθέστεραι αἱ μη-

τέρες πρὸς τὰ γεννηθέντα I, 87.
συμπάσματα (= aspergines Cael.) II, 15 etc.
συμπάσχειν (= συμπαθεῖν) I, 4.
συμπλέκειν κηρωτῇ I, 122.
συμπληρωτικὸν (sc. κεφαλῆς) τὸ σχῆμα I, 119. — τὸ καστόριον II, 85. τὸ κύμινον I, 119. cf. Cael. ox. 1, 135 (Gal. XII, 338). συμπληροῖ τὴν κεφαλὴν (τὰ ὑποθυμιάματα) I, 72.
συμφύλων χειρῶν προσαφῇ θάλποντα (manibus calidis lat.) II, 28 (cf. Cael. chr. 3, 22).
συνηγορία II, 3.
συναινοῦμεν τοῦτο (sc. ἐκείνοις) II, 19. cf. II, 4 τούτοις μὲν συναινοῦμεν ἐξαμαρτάνειν τοὺς ἄλλους.
συναίρεσις (καὶ στέγνωσις) τῶν χωρίων II, 59.
συναίσθησις I, 27. πρώτη I, 48. 77. ναρκώδης II, 35. 38. ὀδυνώδης II, 18. ἐπώδυνος II, 43. κοπώδης I, 26. ἐπίπονος I, 44. φρικώδους συναισθήσεως ἀντίληψις I, 44. 46.
συναλείμματα θερμότερα II, 32.
συναπέπλευσε τοῖς ὑγροῖς κῶλον ἔξαρθρον I, 73.
συνδιαπαγῆναι I, 115.
συνεκβλύζειν (trans.) I, 36.
συνεδρεύει (= παρέπεται) de accidentibus II, 10. 22. 40 etc.
συνείδησις τῶν ἀλγημάτων I, 4.
συνεκτικὴ αἰτία Asclepiadis II, 3. 4. cf. συνέχεσθαι ὑπ' αἰτίας II, 4.
συνεπιδεσμεῖν (τὰ σκέλη) I, 84.
συνέργειν τὸ πλῆθος τοῦ σώματος I, 117.
συνεντονεῖ (πᾶν φυσικὸν ἔργον) I, 88.
συνισταμένων c I, 126.
σύννευσις I, 85. (τῶν ἀντικειμένων) II, 19. cf. ἐπινεύει II, 18.
συνοίδησις II, 31.
συνολκή II, 11. I, 72. (σπασμώδης τῶν ἄκρων) II, 26 etc.
συνολκοῦται (ἡ μήτρα) II, 29.
σύνολον (τὸ), in universum I, 125. II, 16. cf. τὸ δὲ ὅλον II, 12 etc.
συνομοταγεῖν I, 30.
σύντασις ἰσχίων II, 17. cf. τὰ αὐτὰ συντείνεται μερικῶς II, 18.
συντόμως (mox, brevi tempore) II, 26.
συστάσεις θρομβώδεις I, 88.
συστέλλειν (= cibo abstinere aliquem Cael. chr. 1, 24): συστέλλειν ἄχρι διὰ τρίτης II, 86. συστολή II, 15. συστολαί (densationes per lavacra frigida) I, 56.
σύστρεμμα τοῦ ἐρίου II, 87.
συνεστραμμένης δὲ τῆς χειρὸς ἐπαγωγῇ I, 102. συνέψει μέχρι συστραφῇ Sor. Gal. XIII, 43. 42.
σφαγαί (= iugula lat., οἱ περὶ τὰς κλεῖς τόποι Paul. 6, 74) II, 63.
σφαιρίον (ῥινός) I, 103 (Poll. 2, 80. Rufus 138, 2 D.).
σφήνωσις αἵματος II, 4. τοῦ ἐμβρύου II, 60 (μᾶλλον γὰρ ἐπισφηνοῦται ib.). cf. II, 55 etc.

τρυγὸς (ξηρᾶς) *σποδός* II, 41 (*corticis vasculi vetustissimi vini exusti pulvis* vel *cinis* Cael. chr. 2, 165. 167).
τρύω: *κατὰ τετρυμένης κλίνης* I, 68.
τρυφερία τῶν χειρῶν (obstetrici necess.) I, 4. oculorum infantis I, 106. *τοῦ σώματος* I, 109.
τυγχάνειν ἀπὸ βαλανείου I, 105. cf. *ἀφ' ὕπνου ὑπάρχειν* I, 106.
τύλος I, 68. cf. Orib. IV, 336. 342. 357 etc.

ὑβοῦν: *δυσεξύβωτα* I, 102.
ὑγεία semper c (pro *ὑγίεια*).
ὑγροκέφαλοι II, 55.
ὑδατίδες I, 58.
ὑδρασμένα I, 103.
ὑδροποσία I, 65. 117 (ut *οἰνοποσία*). 118 etc.
ὑδρορρόδινον (*ἔλαιον*) II, 24.
ὕεια πρόσφατα (= *carnes porcinae recentes*) II, 15.
ὕλη μέση I, 46 (cf. Cael. chr. I, 27).
ὑπαγόμενα τῇ διαίτῃ (opp. *χειρουργίαις* Cael. chr. 2, 148) *πάθη* I, 1. II, 6 (= *diaeticae passiones* Cael. in Anecd. II, 206, cf. 174).
ὑπαναχώρησις I, 68.
ὑπαύστηρον (*οἰνάριον*) I, 95.
ὑπέκλυσις I, 122. II, 4. ut *ἔκλυσις* II, 17. 60 etc. *τῆς ταραχῆς ὑπεκλυθείσης* II, 11 (ut antea ib. *μετὰ τὸ ἐκλυθῆναι τὴν ταραχήν*). *ὑπεκλυομένης τῆς φλεγμονῆς* II, 16 etc.
ὑπεκ(*ὑπὲρ* c)*χαλᾶσθαι* I, 65.
ὑπερδιαφορεῖσθαι (*τὰ ὑγρά*) II, 84.
ὑπεζωκότα I, 58.
ὑπηρέτει (-*τεῖ* c) dat. (= *ὑπηρέτιδι*) II, 59. *ὑπηρέτιδες* I, 70. -*ρέτιδος* I, 73.
ὑπό τι I, 16.
ὑποβεβηκός I, 1. (opp. *τὸ καθ' ὅλον*) II, 1. (opp. *τὸ ἐπαναβεβηκός*) II, 6.
ὑπόδυσις σφυγμῶν (*ut pulsus in totum non appareat* lat.) II, 60.
ὑποθῆκαι ἰατρικαί I, 126.
ὑποκαπνισμός II, 32.
ὑποκεφάλαιον I, 67.
ὑποκυστίς semper c (pro *ὑποκιστίς*) II, 41 etc.
ὑπομένειν: *τὸ τὴν ἔμμηνον ἔκκρισιν ὑπομένον σπλάγχνον* I, 31. *τελειούμενον τὸ χωρίον τῆς γενέσεως δύναται τὴν σύλληψιν ὑπομένειν* I, 33. *ὑπομένει* (*τοῦ μένειν* c) *ἑκάτερα τὰ γένη τὴν τῶν ζῴων διαδοχήν* I, 32 etc. *ναυτίαν* I, 49. *ἀπόστασιν* I, 55. *τὴν ἐναντίαν κίνησιν* I, 56. *ῥῆξιν* I, 56. *φλεγμονάς* I, 80. *ἕλκωσιν* I, 88. *εἰς ἀποτέξεως ὑπομονήν* I, 46.
ὑποπίπτει (*νοσώδης διάθεσις*) I, 97. (*πάθος*) II, 8. (*ὄγκος*) II, 20. (*ἐπανάστασις*) II, 18. (*οἴδημα τῇ ἀφῇ*) II, 21. (*θερμὸν τὸ ἔμβρυον τῇ καθέσει τῶν δακτύλων*) II, 58. cf. I, 66 etc. *τὰ ὑποπίπτοντα* (*occurrentia* lat.) *τῇ μαίᾳ* I, 1. *τὸ λουτρὸν ὑποπῖπτον τῇ τοῦ σώματος ἀραιώσει* I, 46.
ὑποπόδιον I, 68.
ὑπόσομφος (*ὄγκος*) II, 34.
ὑποσπᾶν τῆς ποσότητος τοῦ γάλακτος I, 116.
ὑπόστασις ἰδία I, 96.
ὑποστέλλεται τὸ πλῆθος (copia minuitur) I, 22. *ὑποστέλ-*

λει τὸ σαρκίον (latet) I, 18 (bis). cf. E² p. 15.

ὑποστρώματα (*stramenta* lat.) II, 45.

ὑποφέρει I, 96.

ὑπτιοῦν τὸ βρέφος I, 100. — τὸν στόμαχον ὑπτιώμενον I, 50 etc.

ὑπτίωσις (καὶ ἀνατροπὴ) στομάχου II, 8.

ὗς: ὕες I, 31. συῶν I, 30.

ὕσσωπος: ἴσσωπος vel ἴσωπος semper c (II, 32. 38 etc. ἰσσούπου II, 38).

ὑστερικῶς πνιγομέναις II, 46.

ὑφ' ἓν (ἡψημένοις τοῖς τρισίν, in unum coctis) II, 11. ὧν ἁπάντων ὑφ' ἓν διακριθήσεται τῷ... II, 27.

ὕφαιμος ὑγρασία (i. e. sanguini ἀνάλογον ὑγρόν) I, 19.

φακῆ: γῆν μέλαιναν τὴν ἐν τῇ φακῇ εὑρισκομένην (sc. ἐν τῷ φακῷ τῷ ἐπὶ τελμάτων Diosc. 4, 87 etc.) II, 88. (φακῷ I, 120—2. II, 87.)

φάρ (*far*) I, 97. pultes ex farre etc. recenset Aetius 9, 45 (ubi Ἀρχιγένους σκευασία φάρ. τὸ δὲ λεγόμενον ῥωμαϊστὶ φὰρ ἐν τοῖς τῆς Ῥώμης μέρεσι σκευάζεται οὕτως...).

φαρμάσσεται τὸ γάλα I, 94.

φάρυγξ = βρόγχος, *canna gutturis, canna quam arteriam vocant* Cael. p. 43 (φαρυγγοτομία *hoc est cannae s. gutturis ob respirationem divisura*). sed *laryngotomia* p. 193 et 195. cf. Anon. de hom. fabr. ap. Ruf. Dar. p. 174, 8. cf. 178, 7. Melet. p. 81, 5. cf. 18. quae quidem λάρυγξ est Rufo p. 142, 4 cf. 155, 7 a pharynge diversa, pro vulgari posteriorum ratione quam refert Pollux 2, 207 (cf. Ruf. p. 141, 6). ad gutturis (gulae) generalem sign. haec vocabula antiquitus confunduntur (ut apud Poll. 2, 201 cf. 206. 203 et ap. Melet. p. 81, 9. Sor. in schol. p. 239, 19). unde sequitur Soraneum esse anonymum illum qui Rufo subditur περὶ ἀνατομῆς τῶν τοῦ ἀνθρ. μορίων.

φασκία (*fascia*) I, 56.

φατνία (alveoli dentium) I, 118 (Gal. def. 90. φάτναι Rufus p. 140, 7 Dar., Poll. 2, 93).

φερέκοσμος I, 1.

φέρεσθαι (γενναιότερον) I, 31 (?).

φοινιγμὸς διὰ σινάπεως II, 15. cf. Cael. chr. 2, 35.

φοίνιξιν = lat. *palmulis thebaicis* II, 41.

φορεῖον (= *fertorium* Cael. chr. 1, 18. cf. *sella portatoria, baiulatoria, gestatoria* Cael. chr. 1, 15. ox. 1, 83. chr. 1, 162): διὰ φορείου κίνειν II, 59. cf. I, 49. 56 etc.

φυρατὸς (ἄρτος δι' ὑδρομέλιτος θερμοῦ) II, 10.

φύση χαλκευτική II, 85.

φύσις: ἐν τῷ κατὰ φύσιν (in statu naturali) I, 10. cf. I, 28. 29. φύσις creatrix I, 14, 58. φύσις (= ἔκφυσις E cf. E p. CXI) μαστῶν I, 24.

χαλαστικὰ καταπλάσματα II, 11 (= *laxativa* Cael.). 88 etc. (de *solutione* v. Cael. Aur. p. 348). — χαλωμένη ἡ μήτρα I, 8.

χαλινοί (labiorum) I, 100 (cf.

INDEX SCRIPTORUM.

Ex codice Paris. gr. 2153

(chart. s. XV qui medica plurima praeter Soranum a Dietzio repertum uno volumine continet de pulsibus Galeni et definitiones et introductionem, Actuarii etiam opera varia)

INDEX CAPITVLORVM

collectionis ex Sorano atque Aetio (aliisque paucis) ad rerum ordinem Aetianum excerptae et compositae (f. 218—289) de muliebribus

fol. 218:

ιη	Τίς ἡ ἀπὸ κίσσης μέχρις ἀποτέξεως ἐπιμέλεια	Sor. I, 16 al.
ιθ	Εἰ φθορίοις καὶ ἀτοκείοις χρηστέον καὶ πῶς. † ἀτόκιον δὲ φθόριον διαφέρει. τὸ μὲν γὰρ οὐκ ἐᾷ γενέσθαι σύλληψιν. τὸ δὲ φθείρει τὸ συλληφθέν	Sor. I, 19 A. XVI, 17
κ	Τίνα σημεῖα μελλούσης γίνεσθαι φθορᾶς [exc. A. 19]	Sor. I, 18
κα	Τίνα κυούσης τῆς γυναικὸς ἐντὸς τῆς μήτρας φύονται	A. XVI, 2
κβ	Γένεσις χορείου ὀμφαλοῦ καὶ κοτυληδόνων	Sor. I, 17
κγ	Περὶ κοτυλιδόνων	A. XVI, 3
κδ	Πρὸς τὰ γινόμενα ταῖς κυούσαις περὶ τοὺς πόδας οἰδήματα	A. XVI, 11
β κϛ	Περὶ τῶν δίμηνα καὶ τρίμηνα φθειρουσῶν	A. XVI, 21
α κε	Ὅπως δεῖ συνεργεῖν τῇ ἀποβολῇ τοῦ φθειρομένου ἐμβρίου	A. XVI, 20
κζ	Τίνα σημεῖα προηγεῖται μελλούσης ἀποτέξεως γίνεσθαι τοῖς καταφύσιν [exc. A. 13]	Sor. I, 20
κη	Τίνα δεῖ παραινεῖν ταῖς καταφύσιν τικτούσαις	A. XVI, 14
κθ	Τότε δεῖ τὴν κύουσαν ἐπὶ τὸν δίφρον ἄγειν	al.
λ	Τί ἐστιν ὠδίς	al.
λα	Πῶς γίνονται ὠδίνες	al.
λβ	Πῶς δεῖ καταφύσιν μαιοῦσθαι	al.
λγ	Κατὰ πόσους τρόπους φερόμενα τὰ καταφύσιν ἔβρια δυστοκεῖται	al.
λδ	Κατὰ πόσους τρόπους τὰ παραφύσιν φερόμενα κομιζόμεθα	al.
λε	Κατὰ πόσους τρόπους τὰ κυούμενα κομίζεσθαι	al.
λϛ	Πῶς σημειούμεθα τὰς μέγα ἔμβριον τικτούσας	al.
λζ	Πῶς σημειούμεθα τὰς τέρατα τικτούσας	al.
λη	Πῶς σημειούμεθα τὰς δίδυμα τικτούσας	al.
λθ	Πῶς διακρίνομεν στομαχικὴν συνηληφυῖαν, πότερον κατὰ τὸν κίσας λόγον πάσχει, ἢ κατὰ τὸν προκειμένου λόγου, πάθος	al.
μ	Πῶς σημειούμεθα ἐφθαρμένην ἀπὸ ἐμμήνων ἢ ἀπ' ἀνδρός	al.
μα	Πῶς ἐλέγξομεν ἐπιτετηδευμένην παρθενίαν	al.
μβ	Ὁποῖον τόπον ἐκλεκτέον τῇ κυοφορούσῃ καὶ τίνα δεῖ ἐνετοίμως ἔχειν	al.
μγ	Τίνα δεῖ παρασκευάζειν πρὸς τὴν ἀποκύησιν	Sor. I, 21
μδ	Πῶς δεῖ προσφέρειν τὰς χεῖρας ἐπὶ τῇ κομιδῇ τοῦ ἐμβρίου	al. (mut.)
†	ἐνταῦθα ἐστὶν ἀνὸς ἑκάστου σχήματος τὰ ἐν τῇ μήτρᾳ τῆς διαπλάσεως τῶν ἐμβρίων καὶ	hic pro figuris omissis in textu additur Me-

μένων καὶ διὰ τοῦτο μὴ καθαιρομένων συνήθως . . . . A. XVI, 60

ργ Θεραπεία τῶν διαιτίαν τινὰ τῶν περὶ τὴν ὑστέραν μὴ καθαιρομένων . . . . „ 61

ρδ Περὶ ὑπερκαθάρσεως καὶ αἱμορραΐας . . . . „ 63

ρε Περὶ αἱμορραγούσης ὑστέρας . . . . Sor. II, 10

ρϛ Περὶ ῥοῦ γυναικείου . . . . { „ 11[a] / A. XVI, 64 }

ρζ Ῥοῦ ἐρυθροῦ θεραπεῖα . . . . { „ 65 / Sor. II, 11[b] }

ρη Ῥοῦ λευκοῦ θεραπεία . . . . A. XVI, 66

ρθ Περὶ ὑστερικῆς πνιγός [citatur Soranus]. . { Sor. II, 4 / A. XVI, 67 }

ρι Συλογαὶ πεσσῶν σκευασίαι. πρὸς ὑστερικὰς πνίγας ἐκ διαφόρων . . . .

ρια Σκευασίαι ἀλειμμάτων πρὸς τὸ προκείμενον πάθος. ἤγουν ὑστερικῆς πνιγός . . . . .

ριγ (sic) Πρὸς τῶν πινομένων φαρμάκων πρὸς τὸ προκείμενον πάθος . . . . } „ 68

ριδ Περὶ γονορροίας [exc. Aet. XVI, 69 Σωρανοῦ] Sor. II, 12

ριε Περὶ ἀτονούσης μήτρας [exc. Aet. XVI, 70 Σωρανοῦ] . . . . „ 13

ριϛ Περὶ παραλύσεως μήτρας [exc. Aet. XVI, 71 τοῦ αὐτοῦ]. . . . . „ 14

ριζ Περὶ παρεγκλίσεως καὶ ἀποστροφῆς καὶ ἀναδρομῆς μήτρας . . . . { „ 15 / A. XVI, 73 }

ριη Περὶ ἐμπνευματώσεως μήτρας . . . . { Sor. II, 6 / A. XVI, 74 }

ριθ Περὶ ἡδοίματος ὑστέρας [exc. Aet. XVI, 77]. Sor. II, 7

ρκ Περὶ ὑδρωπιώσης μήτρας . . . . A. XVI, 75

ρκα Περὶ μύλης πάθους ἐν μήτρα. ὑπό τινων ὕδερος ὀνομαζόμενος [exc. Aet. XVI, 76] . Sor. II, 9

ρκβ Περὶ σατηριάσεως [exc. Aet. XVI, 78 τοῦ αὐτοῦ]. . . . . „ 3

ρκγ Περὶ φλεγμονῆς ὑστέρας. . . . .
ρκδ Τίνα σημεῖα οὔσης φλεγμονούσης μήτρας . .
ρκε Τίνα σημεῖα ἐπιτάσεως. καὶ πεσοὶ πολλοί . . { Sor. II, 2 / A. XVI, 79. 80—83 }

ρκϛ Περὶ σκίρρου καὶ σκληρομάτων ἐν ὑστέρα [exc. Aet. XVI, 84 Σωρανοῦ] . . . . Sor. II, 8 def.

(desunt reliqua)

ρκζ Ἄλλη σημείωσις τῶν αὐτῶν καὶ πεσοὶ πολλοί A. XVI, 84 sq.

ρκη Περὶ διατάσεως ὑστέρας . . . . Sor. II, 5

ρκθ Τῶν ἐν γυναικίοις μέρεσιν ἀποστημάτων . . „ 21 (A. 89—81)

ρλ Περὶ διοπτρισμοῦ . . . . Sor. II, 34

ρλα	Περὶ συρίγγων	Sor. II, 24
ρλβ	Περὶ τῶν ὑστέρας ἑλκῶν καὶ ἀνθρακωδῶν ἑλκῶν ἐν ὑστέρα θεραπεία	Sor. II, 22 (A. 92) A. XVI, 93
ρλγ	Πρὸς τὰ ἐν μήτρα ἀκάθαρτα ἕλκη	„ 94
ρλδ	Πρὸς τὰ νεμόμενα ἐν ὑστέρα ἕλκη	„ 95
ρλε	Ἀπουλωτικὸν ἀσκληπιάδου	„ 96
ρλϛ	Περὶ καρκινωμάτων ἐν μήτρα καὶ καρκινωθήσης μήτρας	Sor. II, 23 (A. 97)
ρλζ	Περὶ φημώσεως μήτρας	Sor. II, 32 (A. 98)
ρλη	Περὶ ἀτρήτων καὶ ἀτρήτης ὑστέρας	Sor. II, 33 (A. 99)
ρλθ	Περὶ ὑπερμεγέθους νύμφης καὶ νυμφοτομίας	Sor. II, 25 (A. 106)
ρμ	Περὶ κερκώσεως	Sor. II, 26 (A. 107)
ρμα	Περὶ αἱμορροιδῶν ἐν τῇ μήτρα	Sor. II, 30 (A. 100)
ρμβ	Περὶ θύμων τῶν ἐν γυναικείοις μέρεσι καὶ μυρμίκων καὶ ἀκροχορδόνων	A. XVI, 108 (Sor. II, 27)
ρμγ	Περὶ γάδων καὶ κονδηλωμάτων	A. XVI, 109 (Sor. II, 28). 110
ρμε (sic)	Ἄλλο παραχρῆμα ὠφελεῖ	A. XVI, 110
ρμϛ	Περὶ κονδηλωμάτων	Sor. II, 29
ρμζ	Περὶ κεχροειδῶν σκληρωμάτων ἐν μήτρα	A. XVI, 111
ρμη	Περὶ ψωρωειδῶν ἐν μήτρα	„ 112
ρμθ	Περὶ ἀποστημάτων ἐν τοῖς πτερυγώμασι	„ 113
ρν	Περὶ ἐξομφάλου γυναικός	„ 114
ρνα	Περὶ λιθιώσης μήτρας	„ 101
ρνβ	Περὶ μελικηρίδων καὶ ἀθερωμάτων καὶ στεατωμάτων τῶν ἐν τοῖς γυναικίοις αἰδίοις	Sor. II, 33 extr.
ρνγ	Περὶ ὑδρωκήλης	A. XVI, 103
ρνδ	Περὶ βουβωνοκήλης	„ 104
ρνε	Περὶ κηρσοκήλης	„ 105
ρνϛ	Πρὸς τὸ μὴ ποιεῖν κοιλίαν ῥαγάδας ἐκ τοκετοῦ ἢ μελανίας	„ 115
ρνζ	Περὶ ἀγονίας καὶ συλλήψεως	Sor. II, 16
ρνη	Περαπεία ψυχροτέρας μήτρας	A. XVI, 27
ρνθ	Περμοτέρας ὑστέρας θεραπεία	„ 28
ρξ	Περαπεία τῶν δι' ὑγρώτητα ὑστέρας μὴ συλλαμβανουσῶν	„ 29

INDEX CAPITVLORVM SORANEORVM

(additis Ermerinsii numeris).

(Libri I)

XVII—XIX (62—65) *Περὶ δυστοκίας.*
[XX *Περὶ ἐγκατεχομένων δευτέρων.*]
[XXI *Περὶ τῶν ἐν γυναικείοις μέρεσιν ἀποστημάτων.*]
[XXII *Περὶ τῶν ὑστέρας ἑλκῶν.* cit. in II, xi]
[XXIII *Περὶ καρκινωμάτων ἐν μήτρᾳ.*]
[XXIV *Περὶ συρίγγων ἐν μήτρᾳ.*]
[XXV *Περὶ ὑπερμεγέθους νύμφης.*]
[XXVI *Περὶ κερκώσεως.*]
[XXVII *Περὶ θύμων τῶν ἐν γυναικείοις μέρεσιν.*]
[XXVIII *Περὶ ῥαγάδων.*]
[XXIX *Περὶ κονδυλωμάτων.*]
[XXX *Περὶ αἱμορροίδων ἐν τῇ μήτρᾳ.*]
XXXI (66) *Περὶ προπτώσεως μήτρας.*
[XXXII *Περὶ φιμώσεως μήτρας.*]
[XXXIII *Περὶ ἀτρήτων.*]
[*Περὶ μελικηρίδων καὶ ἀθερωμάτων καὶ στεατωμάτων τῶν ἐν τοῖς γυναικείοις αἰδοίοις.*]
[XXXIV *Περὶ διοπτρισμοῦ.*]

NOTANTUR

c = lectiones codicis (Parisiensis).
d = lectiones apographi Dietziani.
D = emendationes editionis Dietzianae (1838).
E = emendationes Ermerinsii (1869).
E^2 = emendationes prolatae in Ermerinsii Ep. crit. ad Sor. a se editum (1872).

CORRIGENDA

quae sint animadverti haec:

exciderunt numeri

(52) *ante* curantur *p. 76, 8*
62 *ante* μνημονεύσομεν *p. 231, 7*
70 *ante* τρεῖς δὲ *p. 239, 8*
56 *ante* παρὰ δὲ *p. 353, 18.*

praeterea legas

foramen *p. 21, 15*
sola (*pro* vola) *p. 45, 19 not.*
partibus *p. 60, 2*
ipsi*us* *p. 104, 20* (*cf. ind. s.* cilium)
Oribas. lat. *VI*, 347 (*ad* II, 1) *p. 145*
licet . . . debent *bl* (*ind. s.* licet) *p. 160*
χρόαν *p. 224, 14* (*cf. ind. s.* ῥοιά)
ad*d*iderat *p. 229, 5 not.*

et ad p. 294, 25 conferas ind. s. προανειλ.

1.

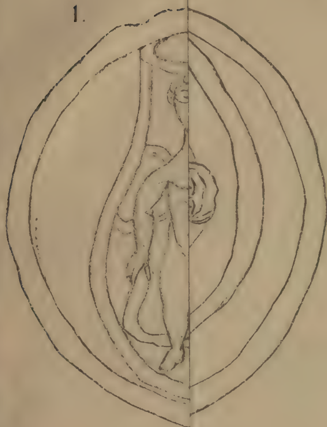

4.

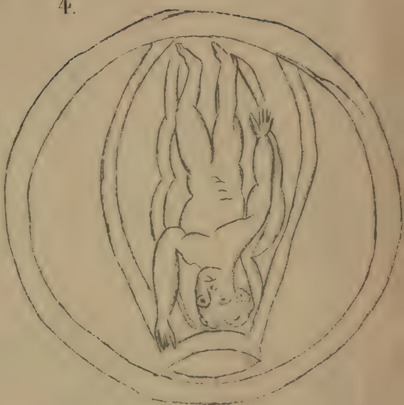

5.

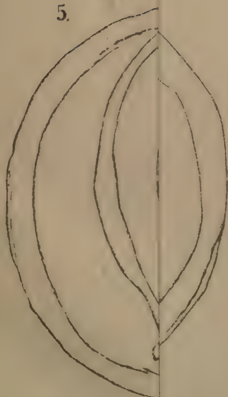

8.

9.

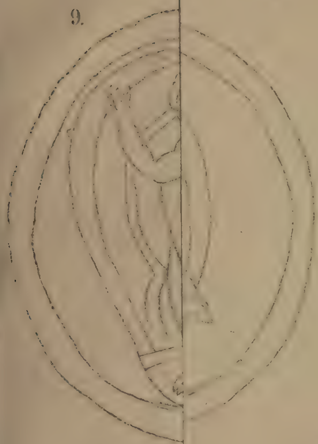

15

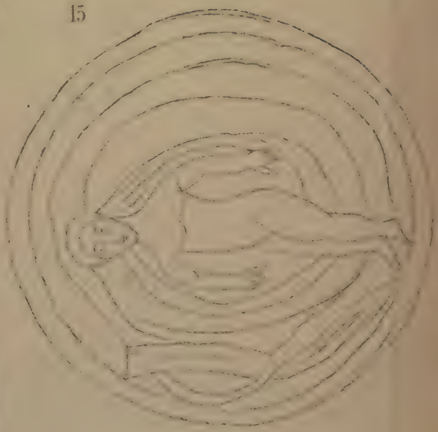

12.